

Eerste Dietse collatieboek

<https://hdl.handle.net/1874/330684>

Band gerepareerd
Mei 1970

anris m... resurgamus. *l. xviii d. sept.*

Gaudemus omni m... *Amptio sec. Marie*

Veneranda nobis dñe huius die festiuitas
opem conferat salutare in qua scā di genitrix
mortem subitū temporalem. nec tamen
mortis nexibus deprimi potuit. que fili
am tuū dñm nr̄m dese genuit incarnatū.

Suū tecū uiuit. *tha* **F**amulorū
tuorū q̄s dñe delictis ignosce. ut qui
placere tibi de actibus nr̄is non ualem.

gentricis filii tui dñi dī nr̄i intercessi
one saluemur. *l. eundē. l. libri Sapientie*

Et sic in syon firmata sum. & in ciuitate
sācificata similiter requieui. & in ibi r̄m
potestas mea. Eradicaui in p̄plo ho

norificato. & in partes dī mei. heredi
tas illius & in plenitudine scōz deten
tio mea. Quasi cedrus exaltata sum

in libano. & quasi cypressus in monte
syon. Quasi palma exaltata sū in cades.

& quasi plantatio rose in hiericho. &
quasi oliua speciosa in cāpis. & quasi
platani exaltata sū iuxta aquā in
plateis. Sicut cynamonū & balsamū

aromatizans. odorē dedi. Quasi my
ra electa. dedi suauitatē odoris.

repter ueritatem & mansuetudinem & iustitiam

Am... & deducet te mirabili ter dec
tera tua. **A**udi fi
& uide & inclina au rem tuam
concupuit rex speciem tuam

Aeuia **P**ost partum in
in uiola ta p̄mansisti dei genitrix
in uice de p̄nobis **A**euia

Hodie maria
unigo celos ascendit gau dete qua
cum cristo reg nat

Hic. **I**ntrauit secundum lucam
inē in quoddā castellū. & mulier

quedā martha nomine excepit illū
in domū suam. Et huic erat soror
nomine maria. Que etiam sedebat
secus pedes dñi. audiebat uerbi

Martha autem. satagebat circa sibi
ministrari. Que stetit & ait. Dñe
non est tibi cure qd̄ soror mea relinquit
me sola ministrare. Dic ḡ illi. ut
me adiuuet. Et respondens. dixit

Martha martha. sollicita es. & tur
ris erga plurima. Porro. unū est

necessarium. Maria optimam partem
elegit. que non auferetur ab ea.

Subueniat dño plebi tue di genitricis
oratio. quā & si p̄ conditione carnis
migrasse cognoscimus. in celesti gl̄a
te p̄ nobis oraro sentiamus. *l. p̄*

Garet vs̄. Et nos te intus sacri
tissimis uirginibus exultantibus
mis laudare. benedicere. & p̄dicare

Inter quas beata di genitrix intem

duo munera ppi tui scoz festiuitate uocua
ut tue testificatio ueritatis nobis pfiat
ad salutem. **P.** **Dico autem uobis amicus**
meus uocetramm abbas qui uos perse cumur

Indag tuoz dne communitio
sumpt. **et saluet & linte ueritatis luce**
confirmet. P.

S iusti meditantur. **Holi emulacri**
S qui nos beati eusebi confessoris tui
annua sollempnitate letificas. concede
ppicius. ut cuius natalicia colimus. per
ad te exempla gradiamur. **P.**

Ecce sacerdos magnus. V. lumen dñs. Dicitur.

Vigilate. Requie in nat s siluestri

Considerum a nunc eius tribuisti ei domine
et uoluntate labique eius non fraudasti eum po
pisti incipere eius coro nam dela pde precio
so. **Quampe ait & tribuisti ei**
domine **Letificas bis cum ingudio cum uultu**
tuo **Inueniatur manus tua omnibus inimicis**
tuis **et dextera tua inueniat omnes qui te oderunt**
domine

Laudis tue dne hostias immolamus. in
tuoz comemoratione scoz. quibus nos.
& presentibus exui malis confidimus &
futuris. **P.** **Beatus feruus.**

Pesci cibo potuq; celesti ds nr. te sup
placel exoramus. ut meui hec comemo
ratione pcepimus. ei munamur & p
cipibus. **P.** **Eodem die Vigil scoz coque**

Regina sancta pater eterna puerpera regem quice
rum terrarum q; regis infela scoz

S qui uirginale uita beate marie in qua
habitares eligere dignatus es. claps ut
sua nos defensione munitos iocundos faci
at sue inter esse festiuitati. **P.**

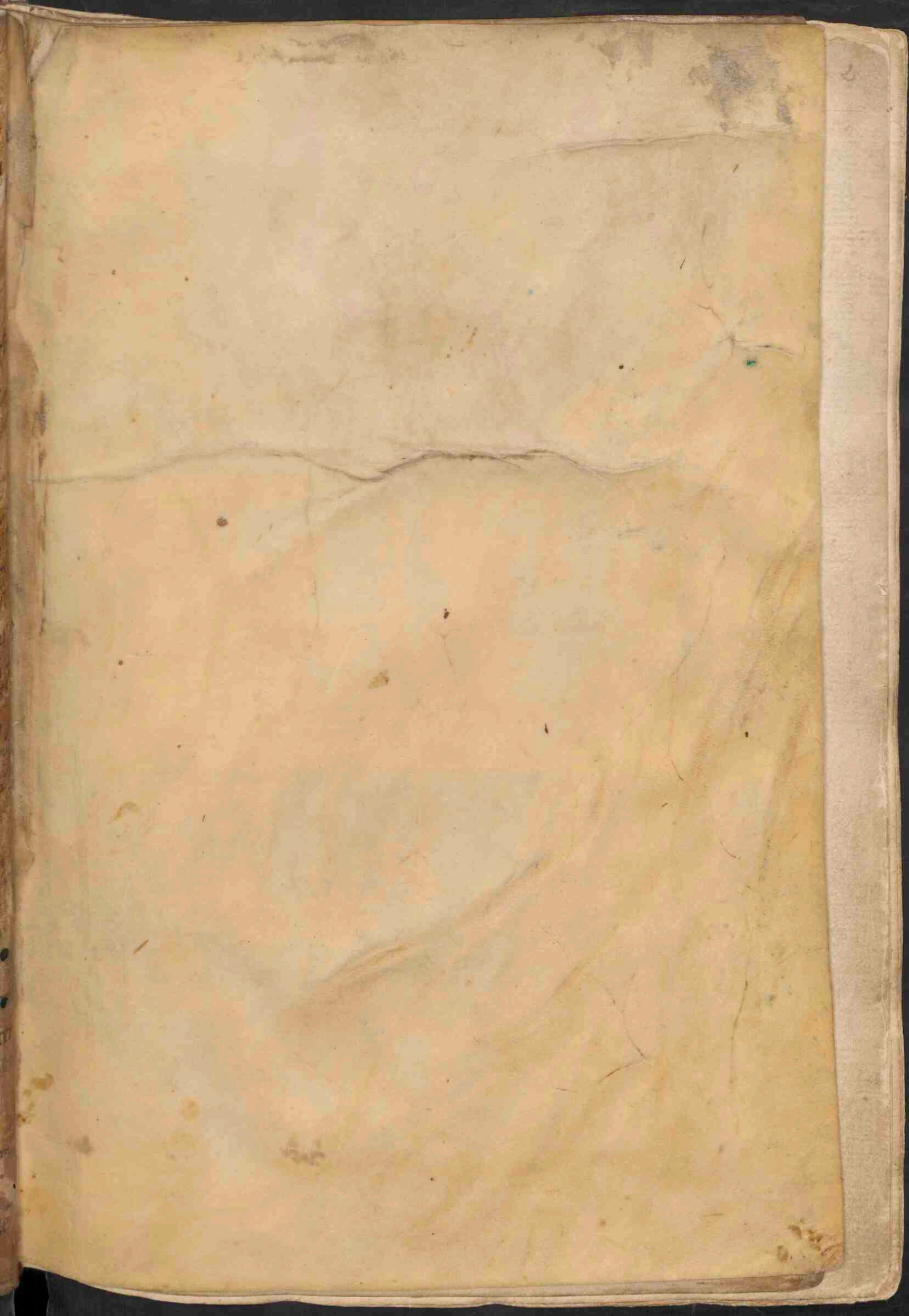
Ab inicio & ante seta creatasum. & usq; ad
futuru setm non desina & in habitatione
sea cora ipso ministravi. Et sic in syon fru
mata sum. & in ciuitate scificata & in ihu
potestas mea. Et radicem in pplo honor
ficato. & in partes di mei hereditas illi
& in plenitudine scoz detentio mea.

Bene dicta & uenerabilis es uirgo mari a que se
ne tactu pudoris inuenta est mater saluato
uigo de genitru quem tu suscipi
cipi or. **uis in tua seclausit us** **cera factu**
homo

Exurgens maria. Requie in aduentu dni in ui

Felix namq; es sacra uirgo mari
a & enim laude dignis sima quia ecce or
est sol iusti **cie xpc deus noster.**
ta es uir **go maria que**
dominum portasti creato **rem genu isti que**
te se **cu & me mun pmanet**

Magna est dne apud clemencia
tuam. tua di genitricis oratio. qua
idcirco de presenti seto transtulisti. ut
p peccatis nrus apud te fiducialit in
cedat. **P.** **Regna mundi & domina uirgo**
maria perpetua intercede pnta paco & saluato
que genuisti xpm dominum saluatorem dominum
oncede misericors ds fragilitati me
phiam **ut qui sce di genitricis requie**
celebramus intercessionis ei auxilio

3 L 6
Hs.
3 L 6

3 L 6

S.48

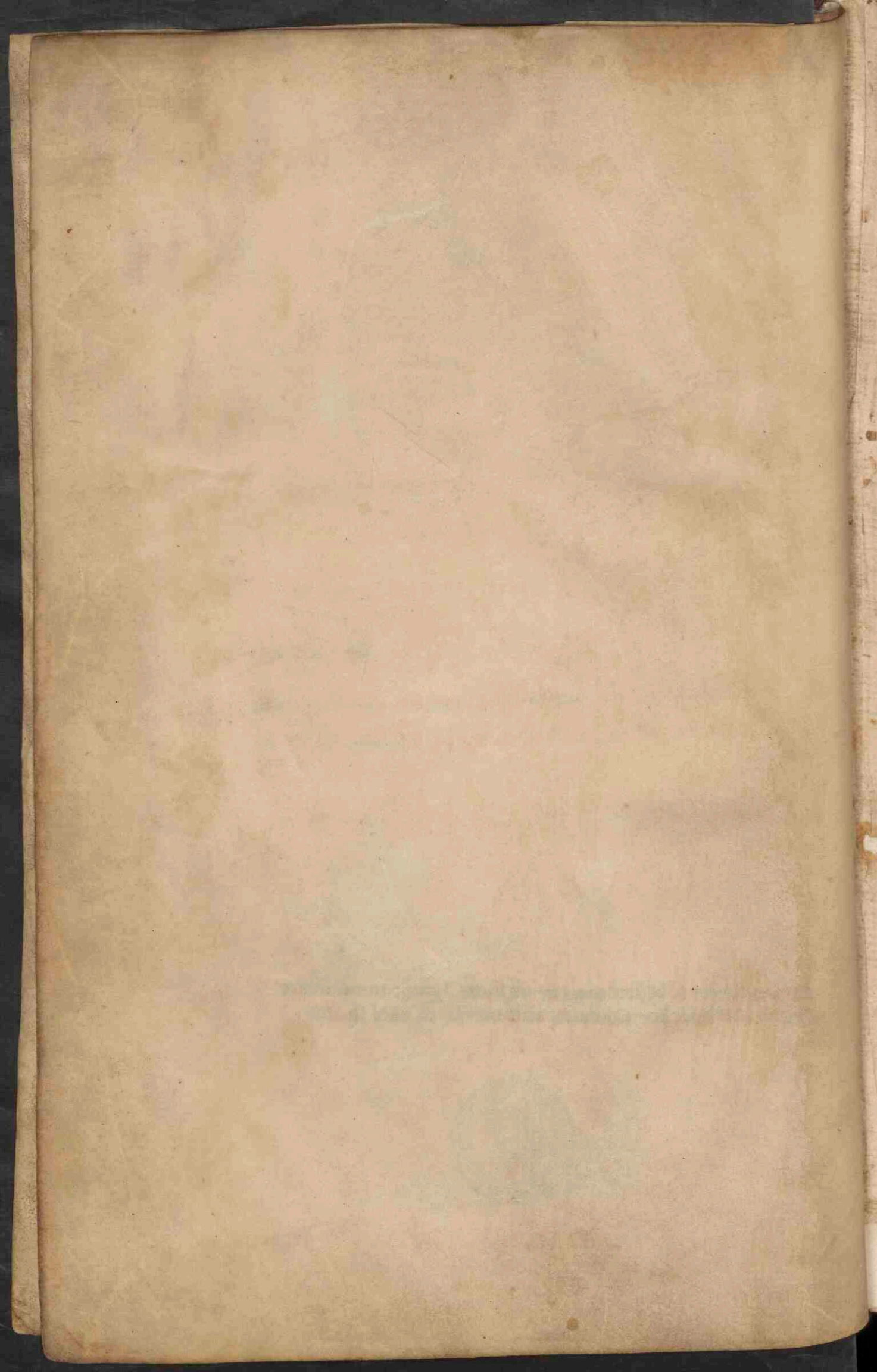
Pap. fol. 194 ff. 1445

Collacienboek.

Afk. uit het St.Agathaklooster te Amersfoort.
In 1911 gekocht van J.L.G.Gregory te Utrecht.

Dit boec hoert te bellocc conuent vā lunte Agathē tamer sloert
Sicutis dat boec der materien vādē vterācē en vādē lunden

Hier volget een tafel wat materre gheliken op sonedage en hoechtijde te lesen

- 1 **Op't eerste sonedage** vād' aduer o's herē
hoer swaer sinde is
Van bereidinge teges o's herē toecoomst
Van quade der gulscheit
Van quade der onkupscheit
Van quade des werns en des nijts
- 2 **Oes andere sonedages** vādē ordel
Vanden woerden godes
Van myne onse ene menschen
Van versmademisse der werelt
- 3 **Oes derde sonedages** vā houerdie
vā cossele en oemmoedige eledere
Van onderlinge vmaninghe
vā bereidinge teges o's herē toecoomst
- 4 **Oes vierden sonnendages**
vā discipline goeder zeden
Van ghebede
Van oemmoedicheit
Van bereidinge teges o's herē toecoomst
- 5 **Op'ten herstdach** vander hoechtijde
Van goeden wille
Van oemmoedicheit
Vander kupscheit
- 6 **Op'te reuens dach** vande heilige
Van myne onse ene menschen
Van verduldicheit
Vander hoechtijde der ghebuerre
- 7 **Op'te Johans dach** vande heilige
Van kupscheit
- 8 **vād' hoechtijde der ghebuerre**
Op alre hynsdach vādē daghe
Van ons herē vlien in scrijten
vād' hoechtijde der ghebuerre o's herē
- 9 **Op'te sonnendach** vā hynē d' octaue
Van onses heren ghebuerre
- 10 **Op'te iacrs dach** vād' hoechtijde
Vande achte dagen
- 11 **Op'te dertendach** vander hoechtijde
Op'te sonnendach vā hynē d' octaue
Van onses herē doepsel
Vander oemmoedicheit
Vander ghehoersamheit
- 12 **Oes eerste sonnendach** vā dertendach
Van discipline goeder zeden
Vande outers om god te leren
Vande heilige dach te viere
Van ghehoersamheit
- 13 **Oes anderen sonnendages**
Vander eheftap
- 14 **Van bekenninge** ons selfs
Van ghehoersamheit
- 15 **Oes derde sonnendages**
vā sommige gemene oeffeninghe
Vander biecht
Van oemmoedicheit
- 16 **Oes sonnendages** in lxx
Van dwasen ordel te seuen
Van quade der traechheit
- 17 **Oes sonnendages** in lxx
Vande woerden godes
vā quade geselschap te seuen
Van verduldicheit
Vander ghericheit
- 18 **Oes sonnendages** in lxx
vāder myne godes
Vanden liden ons herē
Van ghebede
Van quade der gulscheit
- 19 **Op'te alldiel woensdach**
Van penitencie en berou
Van bereidinge teges o's herē toecoomst
- 20 **Oes eerste sonnendach** der vasten
Van bekenninge ons selfs
vā penitencie
Vander vastentijde
- 21 **Oes andere sonnendach** der vasten
Van ghebede
Van quade der onkupscheit
Van becoringhe
- 22 **Oes derde sonnendages** vād' biecht
vā verduldicheit
Vander ghericheit
- 23 **Oes vierde sonnendages** vādē ygebote
Van volboen in penitencien
Vande ewigen leuen
- 24 **Oes sonnendages** voer palme
Van ons herē passie
Vander verduldicheit
- 25 **Op'te palmdach** vādē dage
Vander passien ons herē
vā oemmoedicheit
vā verduldicheit
- 26 **Op'te paelsch dach** vāder hoechtijde
- 27 **Oes nandedages** vander hoechtijde
vā berispinge
Van aelmisse
- 28 **Oes dmydages** vander hoechtijde
vādē wille der hemelē
Van vrede
Van verduldicheit
- 29 **Oes woensdages** vander hoechtijde
vādē wille der hemelē

Van werke der hāde Vā v̄duldicheit
 Op die octāve vā paessē Vā d' hoedijnt
 Van v̄smadenisse d' werelt Cxxv Vā v̄de
 Van verduldicheit
 Des andere sonnēdages na paessē
 Vā v̄duldicheit Vā gehoersamheit
 Des iij sonnēdags Vā gehoersamheit
 Van quade der gullicheit
 Van verduldicheit Cxlvij
 Vanden rike der hemelen
 Des iij sonnēdages Van spreken Cxlvij
 Vanden woerde godes
 Hoe swaer dat sūde is
 Des v sonnēdages Van ghebede
 Van werke der barmherticheit
 Op seer here hēvelvaer Vā d' hoedijnt
 Des sonnēdages hymnen der octāven
 Vā d' hoedijnt
 Vanden ewighen leuen xl
 Op seer p̄m̄ d' dach Vā d' hoedijnt
 Des manēdages vā d' hoedijnt
 Vanden oerdel godes xvij
 Des dmedages vā d' oetmoedicheit
 Vā d' hoedijnt
 Van gehoersamheit
 Vanden ewighen leuen
 Des woensdages
 Hoe swaer sūde is
 Van discipline goeder zeden Cxxi
 Op die octāve van p̄m̄ lxxv
 Van dien tabernaculen lxxv
 Op seer heilige sacraments dach
 Vā d' hoedijnt
 Des eerste sonnēdachs daer na
 Van quade der gullicheit lxxxi Cxxx
 Vā d' hymnen
 Van quade der gheueicheit lxxxi
 Vā opsele dederē Vā p̄m̄ d' hellen
 Des andren sonnēdages
 Van quade der onkupscheit lxxxiij
 Vā honerdiē Vā gheueicheit
 Des derde sonnēdages
 Van penitēciē Vā oetmoedichē
 Des iij sonnēdages
 Van dwasen oerdel te seuen cxv
 Van verduldicheit
 Vanden rike godes
 Des v̄yften sonnēdages
 Van v̄smadenisse der werelt
 Vanden woerde godes
 Des vi sonnēdags Vā quade des toerns lxxxv

Van quade der midicheit lxx
 Des vii sonnēdags Van danbaerheit Cxxv
 Des viii sonnēdages
 Van costelen ederen
 Van p̄m̄ der hellen
 Des negende sonnēdages
 Van admisse
 Vanden oerdel Cxxij
 Des tienden sonnēdages
 Vanden dode x
 Des xi sonnēdages
 Vanden dode
 Des xii sonnēdags
 Vā quader geselschap te seuen l
 Des xiii sonnēdages
 Van m̄re ons ene mēche Cxxv
 Des xiiii sonnēdages
 Vā d' biecht Cix
 Des xv sonnēdages
 Vā d' biecht
 Des xvi sonnēdags Van traechheit
 Van verduldicheit
 Des xvii sonnēdages
 Van houerdien lxxij
 Des xviii sonnēdages
 Van dypfche boeken Cxxv
 Des xix van werke der hāde lxxv
 Des xx van p̄m̄ der hellen xxv
 Des xxi van becominge
 Des xxii van quade des achedaps cxv
 Des xxiii hoe sē salich w̄ conge lude hē
 te gode te lieven lxxvi
 Vanden heilige
 Op sūte Andries dach Vā d' heilige
 Vā d' gehoersamheit
 Op sūte nicolaes dach
 Vā d' admisse Vā d' k̄nyscheit
 Op sē vrouwe concepao
 Vā d' hoedijnt
 Op sē thomas dach Vā d' goede wille
 Op sē poncian dach
 Van sē panwel dē eerste herenre
 Op sē Anthonij dach Van hem
 Op sē ingmeren dach Van hoer
 Vā d' k̄nyscheit
 Op sē vincenci dach Van hem
 Op sē panwels belicringhe Vā d' dage
 Van penitencien
 Op onker vrouwe lichte
 Vā d' hoedijnt
 Johānes elemosārij sijn leue

76 Op sūte Ignacjē dach Van hoer
 Op sēe peeters dach ad cathedram
 Van verduldicheit
 78 Op sūte Machen d vādē pme der helle
 79 Op sūte Gregorius dach van hē
 80 Op onser vrouwe Annūciacō vādē hoechtyr
 81 Op sūte Ambrosij dach Van hem
 82 Op sēe philips en iacobs dach
 Vanden rike der hemelen
 83 Op des heilige crūns dach
 Vanden woude godes
 Vander knyscheit
 84 Op sēe panacius dach
 Vande heilige Kery zachillo Iē sūte August
 tūg ghedachten **Chrxv**
 85 Op sūte seruacj dach Vt augustinus ge
 dachten **Chrxv** Vanden dode
 86 Op sūte Odulphj dach Vā aelmissen
 87 Op sūte Johan baptisten dach
 Van den heiligen
 Van onderlingher vermaninge
 88 Op sūte leuwig dach vā goeder geselschap **lxv**
 89 Op sēe peter en sēe paywels dach
 Vanden heiligen
 Iē sūte Hieronim episcj tot celanā **Chrxv**
 90 Op onser vrouwen visitacō
 Vander hoechtyr
 91 Op sēe marcus translacō
 Vt sēe Hieronim episcj tot celanā **Chrxv**
 92 Op sēe Alexius dach van hem
 93 Op sēa maria magdalene dach
 Vander hoechtyr
 Van penitencie
 94 Op sūte iacobs dach
 Vanden ewigen leuen
 Van verduldicheit
 Van oemoedicheit
 95 Op sēe peeters dach ad vincula
 Vanden dode
 Hoe swaer dat is sūde
 96 Op sēe laurenciā dach Van hem
 Vanden dode
 Van ghehoersamheit
 97 Op onser vrouwe dach assumpciacō
 Van der hoechtyr
 98 Op sūte bernēt dach van hem
 99 Op sēe bertholomej dach
 Vander hellen
 100 Op sēe Augustin dach Van hē
 101 Op sēe Johans decollacō
 Vander hellen

102 Op onser vrouwe dach nativitas
 Vander hoechtyr
 103 Op des heilige crūns dach
 Van costelen dederen
 Thobias historie
 104 Op sēe lamberts dach
 Vander hellen
 105 Op sēe machens dach
 Van penitencie of vanden dode
 106 Op sēe mauray dach Vande pmen d
 hellen daer van vden **xxxiii**
 107 Op sēe ~~am~~ michaels dach
 Vanden enghelen
 108 Op sēe Hieronim dach van hem
 109 Op sēe ~~S~~ Sercons dach
 Vanden pmen der hellen
 110 Op sēe Symon en Iuden dach
 Van costelen dederen
 111 Op allen godes heiligen
 Vander hoechtyr
 112 Op alre zielen dach daer o van
 113 Op sēe willibrordus dach
 Van onderlingher vermaninge
 114 Op sēe martins dach van hem
 115 Op sēe leuwig dach
 Van gehoersamheit
 Vanden ouden o god te laten
 116 Op sēa elizabeths dach van hoer
 117 Op sūte katherinen dach
 Vander reynicheit

van bekenninge ons selues wt sine vernae

Dus ghedachten

Alle lude weten veel mer hem seluen en weten sie niet Ander lude aentien si ende laten hem selue God sucken sie ouermits desen wruendighen

Alle lude weten veel mer hem seluen en weten sie niet Ander lude aentien si ende laten hem selue God sucken sie ouermits desen wruendighen

dinghen ende laten hoer inwendighe dinghe Welken god noch inwendiger is Daer ome sal ic in kerem vanden wruendighen dinghen tot inwendighen dinghen op dat ic van inwendighen dinghen op d'jmen moghe tot hogheren dinghen Ende op dat ic moghe bekennen van waen ic come en werwerts dat ic gae wat ic bin ende waer of ic bin Ende also biden bekennē mijne sels moge comen totten bekennē mijne godes want also vele als ic toe nemē in bekē nē mijne sels also vele ghenake ic totten bekennen gods Vanden hemel is neder gecome dese hoge leer om mensche bekennē di seluen Wie hem seluen bekent en kan niet wesen sonder rouwe en mynanc en kan hebben rechte rouwe hi en bekennē hem seluen want dese tūe sijn also verenghet dat si niet en willen wesen gescheiden Hier om o mensche of leer di emghe tijt vanden gheruchte deser werelt en onnut ter becomeringe want in di seluen ende ouer dencke hoe ~~du~~ dijn teuen gheweest heeft ende noch is Wattu misdaen hebbe en noch dat ghelijc misdoete merke hoedamich du biste in dinen zeden ende hoedamich in dinen be gheerten hoe ghelijc du biste gode en hoe onghelijc hoe na of hoe veer siet ouermits naeheit of veerheit der zeden mer mit begeer ten ende ghelijcheit der zeden myndi te bekē nen di seluen want du biste veel beter ende loueliker is dattu di seluen bekennes dan oft du versumedes ende bekendes den loey der steeren die crachte der cruden die complexien der menschen die natuere der dieren en du hadde alle hemelsche ende eerste koningen Daer ome weder gheue di di seluen ende en moghestu dat niet doen altoes Ende dit wil so doeder doch onderwile Regneve dme begeerten berichte dme werke berispe dme misdaden niet en moet in di

bluen onghecastet Vette voer dme oghen alle dme ouertredinge Vette di voer di selue als voer enen anderen Dijn redene richte dme gedachte besculdige dme conssaencie tige en also ordel di seluen in deser tijt op dattu dat ordel godes ontgaen moechste na deser tijt Hier van seir oec die selue inde boeke der conssaenac Vele mensche sucken stienae dat is wysheit mer lustel lude conssaenac sochtan waer dat ~~ponnt~~ men mit sullie vlie en sochtuoudicheit sochte conssaenac als men suet werlike ende ydele saenac men soude se lichteliker vertragen en nutteliker onthouden want vander conssaenac te dendien is een vol maect sijn ende dese bewaert sel wesen zekere behoudelic der wysheit hoerre even so ut noch tan ~~hater~~ nutter te lopen totter conssaenac dan totter wysheit ten si sullie wysheit die sachte en vorderen moghe die conssaenac Jnden spueghel der conssaenac wort bekent die staet des waven digen ende inwendighen menschen want die ziele en bekent hoer seluen niet die sonder dit spueghel is en spuegel reyn daeren puer alre geestelicheit is die conssaenac want ghelidert wils als een vrounaem die horen man begheert te belaghen in aentien eens spuegels daer si mede hoer bescou wet siet die scoenheit hoers aensichtes alsoe leest oec die ziele ende vermaet inder conssaenac in welken si schelachtich of ghelijc den beelde hoers scappers wel te rechte ghelike wi die conssaenac enen spuegel want in hoer als in ene spueghel dat oghed der redene mach daerlike sduwen war betamelic of onbetamelic is niet en is dat eens menschen leuen bekennet dan die conssaenac want conssaenac is een inwendich ghetuych en wroegen ons herten Ende men en can niet comen tot come goeder conssaenac dan ouermits bewaringe des herten want een herte dat sijnre wyheit ghetuychen wort loeyt eer ten dode dan totten leuen daer om so war dat herte denet dat niet en dient tot ons sels nutticheit of ontes euen menschen dat sullie wi vermaen hier om van allen eynden der werelt in welken dat wilde ende ydel herte verdwalen is selt hem weder tot hem selue lieren en hem selue ondersuelken Ende alst gheuonden heeft die misdaet selt oec ontsien

die wale Die menschelike consciencie is als
een wyngaert gods Welken men oefenen en
bouwen sel mit belynge ende beterninge der
sonden bewysinghe ende bewaringe goe
der werke. Ende yegheliken is een boec syn
consciencie en om dit boec te verstaen ende te
verbetere syn alle boeke ghevonden Als die
ziel wt den lichaem scheiden sel en mach si
anders gheen boec mit hoer draghen dan dat
boec hoerre consciencie. ende in dien verstaer
sie werwert sie gaen sel of wat si ontfangen
sel Ende wi sullen gheordelt werden ~~in~~
wt dien dat in onsen boeke ghescreuen is En
daer omme soude mensche samen nae den exep
laer des boekes des leuens en syn sie daer
mer wel nae ghescreuen so soud mensche doch
daer nae corrigieren Daer omme laer ons ouer
liken onse boeke ~~in~~ mitten boeke des leuens
en laer sie ons corrigieren. is dat si yet anders
hebben op dat sie inder lester proeuvinghe
mer verworpen en werden. is dat si dan yet
ongheluck hebben. Valich is die mensche die
hem nu belienmen ende verstaen kan
proeue en wederproeue. want die hem
mishaget die behaecht gode die hem selue
snode is die is gode duerbaer. Soele syn
conste der menschen mer ghene en is beter
dan dat hem een mensche selue belienmer.
Daer omme sel ic wederkeren tot minen
herten ende wennen mi al daer te merren
op dat ic mijn leuen moghe ondersueke
ende mi seluen belienmen en ic sel al myne
onsalicheden voer gode wraouren of liche
sme goedertierenheit werde beweghen. Ic
sel hem belien al myne sonden wellic bloet
en openbaer syn alle dinge wellic ic mer
beduone en mach. want hi is die wyshheit
noch ontvlien want hi is ouer al. Hier omme
alre ~~g~~ goedertierenste heer wilt horen myne
belynge. Denker tot uwer goedertierenheit
ende doer mi na uwer barmherticheit. Here
god mi veruoert al mijn leuen. want als
ic te rechte ondersueke so vindet enther
sondich of onwiltbaer. Ende schyn daer
emghe vrucht yme so ist nochtan also ghe
uert of onvolcomen of anders ghebreck dat

ic daer meer wemach di mishaghen of mer
behagen. Ende al ic die inder waerheit aldus
so is mi nochtan te moede oft so mer en waer
Welc is onbeuolichheit en onsalichheit. boue
onsalichheit. Ic ere ic dink ic slape also selic
lic of ic alrede ouerteden hadde den dach myn
steruens ende gheloffer waer vanden daghe
des strengens ordels ende gheuert vanden
piuen der hellen. Ic spele ic lache als of ic
alrede requerde mit v in uwen rike. Hier omme
om veelheit myne boesheiden ontzuchtende
mer van uwer goedertierenheit begruuen
de di minen scapper ende verlosser der vergif
nisse ghelofft hebbe nae der misdact ouer
mits puerre ende rouwige belynge di belye
ic ende bieche want ic minen sonden ontfan
ghen bin en in sonden opgenoodt ende al
die mit myne leuens tot desen daghe toe heb
ben in sonden ghewandert. Ic en vnde geen
sonde daer ic in emgerwint mer v van beulet
en bin. want ouermits houerdien heb ic ouer
treden uwe ghebode ende myne ouersien
haesteliker berispe ic ander lude soude dan
die myne en dat ic in enen anderen berispe en
in stame ic mi seluen mer te doen. Ichteliker
merke ic ander lude sonden dan doechden
In minen soude ~~in~~ bin ic goedertieren. mer
in vrienden wil ic wesen. streng. Onrecht
enen anderen te doey bin ic heet. mer te
liden bin ic tranc. Torter. ghehoersamheit
bin ic traech. mer tot ander lude te belagen
bin ic bereit. Diavyl heb ic mi selue ende
mike werke ghepreken en woude dat sie va
anderen menschen soude ghelouet werden.
Bieden al en sochte ic ghenen menschelike
lof. mer nochtan als hi mi voer qua
behaechde hi mi en als ic daer mi onbehuer
lic bin verheuen wert so quamen mi haest
like vele dinge ter memorien die ic ghe
daen ~~hadde~~ hadde op dat ic te meer in houer
dien verheuen mochte werden. Ende als
ic in verwonderen van mi seluen becomer
my glorie gaf ende mer gode daer ic alle
goet van ontfanghe hadde so verloes ic
alle die vrucht myne werke. Ende alsoe
leerde ic dat die ghene die mi loefde regens

in sworen want also veel als een yeghelinc
 in hem seluen glorieert also vele wort hi van
 godliken minnen ghescheiden Aldus lieue
 heer is mijn leuen der herten ghenaker waer
 bi is sake dattu mi verloeset so heb ic daer
 ic u van dandien mach en iser sake dattu
 mi niet en verloeset so en heb ic niet daer
 ic van verispen moghe want ghi sijn recht
 dich we mi hoe heb ic gheleest vele qua
 des heb ic ghedaen ende ghesproken
 my eyscher dat ic aldus gheleuet hebbe en
 dat ic gheboren bin Ic woude liever niet
 wesen dan aldus wesen Ic was goet niet
 ic heb my quaer genaect die recht dat ic
 die mi willems onsalich ghemaect hebbe
 altoes onsalich bin blive sime confaenae
 heeft verdient verdoemenisse myne pen
 tenae en is niet gheneech totter voldoeninge
 ghe niet tus zelcer dat uwe barmherticheit
 wt doen alle quaetheit Daer of om lieue
 heer doet wt alle myne bgesheit nae
 menichuondicheit uwer barmherticheit
 op dat ic die wt dofen daghe toe gheleest heb
 be te ver gheeft wocraen niet onnutelic en
 leue niet we mi onsalige dese ding heb ic
 diavyl ghebiedt ende belien ende bin al
 weder ghevallen diavyl heb ic geloest
 beteringhe niet ic en heb niet ghehoude
 Altoes heb ic mi weder gheleert totten
 sonden en op die oude sonden heb ic nye
 ende quader bedreuen nye en heb ic mine
 seden als ic soude in beter veruandelt
 Ic heb oec velen een sake des quades ghe
 weert also dat oec som bi mynen exempel
 verkeert sijn Die barmhertiche god mine
 sonden en verlude ic niet mer ic tone sie
 Ic bestuldege mi en niet en ontsuldighe
 want mine boesheit bekenne ic niet daer
 ome en bin ic noch nochtan niet gerecht
 ach want ic en soude niet duldelike kint
 verdrighen dat mi een ander also besul
 delide als ic mi seluen Ic mochte wel bil
 lie misshopen ome mine grote soude en
 ghebrieken scout en onreclike ver sumenisse
 die ic ghedaen hebbe ende sonder ophoude
 doe mit heren mit monde en mit werke

en mit allen manere daer menshelike cranc
 heit hem in besondighen mach Ten wiler
 dan u een gheboren sone menshelike natuer
 aen ghenomen hadde en woende in ons ster
 nu en dar ic niet misshopen want hi u on
 derdandich totter doore en totter door des cruce
 den scoutheet onfer sonden heeft aen hem ge
 nomen en heeft hem aen geueft den cruce
 en heeft die sonden u mede ghecrucer Dan
 seg ic u here mijn god want ghi ingeueuden
 hebt ende hebt mi gheueen mine sonden
 nu eer bi uwen inspreken heb ic gheleert
 weder te lieren tot minen heren en mi
 seluen te bekennen

Iden eersten boec vander heiligher vad
 leuen staer vanden heilighen Abr Jolya
 nes nes ~~was~~ wonende in chebauden dese ver
 tolde aldus het was een man inder ~~aan~~
 naegter dat die een alre sondigen leue leide
 in alre boesheit also dat hi wide vermaert
 was in ondaden dese wart eens tydes bi der
 onfermenisse godes beweeghet en belieert
 tot ~~penit~~ penitencien ende beloeft hem in
 een graf betreyende die beueldinge sime
 voertedene misdade of waschende die mit
 fonteynen der crane neder gheslagen in sijn
 aensicht dach ende nacht ende en dorste sijn
 oghen niet op hetten ten hemel noch stemme
 wighene en den name ons heren noemen
 niet volherde alleen in sichen en scryuen
 wt gronde sime heere Als hi dit dede ende
 een welcke gheleden was eens nachtes quam
 tot hem die duuel mit graf roepende ende
 seggende wat is dattu bedruenge alre onsta
 melae en sondichste Die dien dattu alre vnel
 heit ende onreynicheit ghetader biste soe
 coemtu ons nu hier voert kuylich ende be
 gheuen en na dien dattu verordelt bin
 biste in dinen boetheiden ende di tehandes
~~aan~~ gachten ontbrieken tot sonden soe
 wilstu ~~niet~~ wilstu nu een kerken ghesien
 wesen onthoudende ende penitencie doende
 recht of di enighe ander I mede horen mocht
 te die ghetact biste in quaetheiden dan die
 di toebehoeren te sel mit ons Een sijn van
 ons en anders en moechtu niet werde niet

leer weder tot ons ende en wil niet ver-
liesen die tijt die di noch ouer is in welluse
te ghebruken **D**ich wi bereiden di toeloye
de weelden scone vrouwe en alle die dinge
die di veruyen moghen die bloeme dinnre
bequammer ioghet wat quela di selue mit
ydeley en onnutten ~~man~~ crucinghen wat
gheest du seluen voer mit totten pinen
Want wat sestu anders inder hellen lide
dan ~~dit~~ dattu di selue nu mit wille
aen doeste **I**t dar di pine genoegert so ver-
beide en weynich en du selstese di bereit
vonden **M**er nu hier en binnen ~~so~~
~~te~~ so ghebruke onser gauen die di altoes
zuete ende ghenoechlic hebbe gheweest
Als dese ende noch meer ghelike woerde
sie veruicende hem toe sprake so bleef hi
onbeweghelic leggende en en keerde hem
noch hoer toe noch en antwoerde hem
mit enen woerde **M**er als si diant die
selue woerde wederhaelde en ander
noch saerper en hi daer wt niet beweghen
en wart so worde si verwoert om dat sie
saghen dat hoer woerden te versmaer
worden ende begonsten hem mit slagen
aen te gaen ende mit veel pinen ghecru-
ser lieten sie hem half door leggen noch
in so velen en groten crucingen en weer
hi niet ~~meer~~ veruicert veer tede daer
hi tot sinen ghebede was gaen ligghen
des naesten daghes sonne vanden sine
die hem verlichtten om doechden wil von-
den hem mit onmenscheliken pinen ver-
moper ende doe sie die zake vernamen
baden sie hem dat hi hem om gemaes wil
liete wederdragen in sinen huus **I**n en vol-
chdes hem niet ~~meer~~ bleef al tijt inder
seluer stede **H**ier na des anderen nachtes
quamen weder die duiele en cruseden he
noch mit swaerre slagen **M**er ~~nu~~ noch
en woude hi hem niet weagen wt dier
stede want hi ~~was~~ waende hem beter
wesen te sterue dan den duieleen meer ge-
hoer sam te wesen des derden nachtes
quam noch ~~meer~~ meere menichte der
duiele en sonder enige genade vallende
op hem mit allen pinen en crucinghe

quelden si hem **E**nde als bi na dat lichaem
ghebrac in pinen nochtant sin vreesse
gheest weder stont der duiele ghebode
niet doe die bosen dat sagen riepen si te
leffen mit luder stemmen du hebste ons
verwonne du hebste ons verwonnen
Ende ter stont als of sie van hemelscher
gracht verlaet worden scheiden sie mit
ene gheruyfche van daer en en toenden
hoer con of boetheit mer ~~meer~~ meer
aen hem **D**ese man toenam also seer
hier na in doechden **E**n sijn gemoeedes
wert also veruyert mit goeden zede en
scheen also veruulter mit cracht der god-
liker gracen dat alle dit lantscap hem
verwonderde als vanden hemel neder
comende en als een vanden enghelen
wesende seggende al gheluc dir is die
wandelinghe der rechte hant des alre
ouersten **H**oe veel der gheene die hem
seluen mishept hadden sijn bi sinen
exempel weder tot hope der salicheit
gecomen en hebben aengenomen be-
teringe hoers leuens daer si voer van
~~hant~~ instruyert hadden **H**oe veel
bi verwonderen van hem sijn vander
hellen wegen weder togen en in gheset tot
enen doghentliken leuen **W**ant na dien
dat hem des mensche ouermit so groter
wandelinghe belicarde so dochte hem allen
dat alle dinge moghelic waren **V**an **belic**
O mensche **n**inghe **o**ns **selues** **w**r **d**en
of ic bider gnaen godes ghenade dier te
crechte my inwendelike te oefene **W**ant
aen soude ic beghinne op dat ic dat loen
der oefeninghe niet en verlore of ic onordi-
merlike wert vuer **D**ie mensche seet
O siele als **se** **bermaert** **seet** **A**en di seluen
salstu beghinnen te merken op dattu niet te
verghenes di tot anderen dingen keerse also
du di seluen niet en bekemest **D**ie **Ambr**
seet **O** mensche kenne di seluen hoe groter du
bist ende mere wat in di gaet inder gedach-
ten wat wt di inden woerden **O** siele onder-
vnde dyn leuen mit stadigen woeghinghe
wattu vorderste of wattu ghebreeste hoe

dattu biste in ~~duen~~ seden hoe inder begeren
 hoe ghelyc of hoe onghelyc hoe verre of hoe
 na du gode sijn dat pyndi altoes te bekeme
 want du bist veel beter is dattu di seluen lie
 nest dan dattu di versumeste en den loep der
 stree die crachte der cruden die coplexie der
 menschen die naetuer ~~der~~ der dieren be
 liemeste en hadste const alder hemelscher
 en eerlicher dinghe Daer om o siele houde
 den raet der heilighen ende leer di te liene
 dine condicac ende merc hoe edelike du va
 onsen lieue heer ghemaect biste bi der na
 tueren hoe lasteliken du ontmaect biste
 bi dinen quaden wille ouermits sonde en
 hoe vriendeliken du wedermaect biste va
 der goetheit godes ouermits gracie Iherst
 so merc hoe edelic du gestapen biste inder
 natuer wellic natuerlike edelheit daer
 in ghelegghen is dattu ghebeelt biste na de
 beelde der heiliger diuoudicheit Wae
of die leere se Anselmus se Iere ic belie
 en spiecle di lof wanttu my ~~gent~~ ghemaect
 hebste na dinen beelde op dat ic om di denc
 ke ende di minne O myn siele ontsprange
 loue en verblide di ~~want~~ wanttu dus ghe
 teykent biste naden beelde godes gecreert
 mit redeliken verstaen en ontfangelic der
 ewiger salicheit Pete Augustijn se O siele
 denc dat dyn scapper na dir wesen di heeft
 ghegheue een ewich wesen hi heeft di daer
 toe gheheuen leuen beuolen onderschei
 denheiden en heeft di vercreert mit ver
 standenisse ende heeft di mit wijsheiden
 verlicht Daer om merc dyn scoenheit op
 dattu verstaes wat scoenheit du minne
 selste En of du di seluen als behoerlic is
 mer ghesouwen en kunst waer om en
 begryppu met van eens ander getuych
 wantu van di seluen wanen selste Du
 hebste enen brudegom wes scoenheit son
 ne en mane verwonderde voerwaerulsoe
 scoone en so enige godes soue en waer in
 dinen aenschijn mer gheuangen hadde
 dyn sonderlinge scoenheit hem tot di mer
 ghetogen O siele merc oec dine wonderli
 ke weerdicheit dattu so sympei en puer

biste dat in di mer wonē of ruste en mach
 dan die sympeitheit en puerheit der ewiger
 moghentheit Hoer wat arinus dyn brude
 gom se Ic en myn vader sellen tot hem
 comen ende een woningē in hem maken
 Daer om o salighe siele verblide di om dattu
 weerdynne wesen moechte van sullic gape
 O siele du biste alte ghierich is di die teghen
 woerdicheit van sulken gaste mer genoegh
 want ic weer wel dat hi so vry is dat hi di
 mede deuen sel van sinen goede Ic weer oec
 dat hi also goedertieren is dat hi di wlic malic
 sel mit sinen gauē want en betroude gee
 re wns so groten prince dat hi sinen weert
 behoemich sonde laten Iher omē vercreert
 dyn slaepkamer en ontfange den comen
 dinen scapper van wellic ~~want~~
 teghenwoerdicheit verblift ~~sel~~ werde
 alle ~~du~~ ~~ghe~~ dyn ghesinne En of di die
 mer genoegh en is so merke noch dat die
 pallas dynre sielen also groet en ~~beg~~
 begryppam is dat gheen creatuer ~~ge~~
 ghenoech en is te saden dine begreere Als
 hugo van sco victoer se Alle ~~ve~~ volichheit
 alle suetheit alle mogentheit alle rye
 heit der gestapome dingē moghe quellen
 dat menschelike herte mer si en mogens
 mer versaden Daer om se Anselmus alle
 creatuer die myn god mer en is is die is my
 armoede En se Gregorius se die siele die
 ghestapen is gode te begheere want si benede
 god begheert dat is hoer te deyne en daer
 omē en ist hoer mer ghenoech wat god mer
 en is O siele du hebste nu ghenoech ghesie
 dyn edelheit dyn scoenheit dine weer
 dicheit en dine groetheit keer di noch te
 souwen dine macht boue ander creaturē
 die voerwaer wonderlic is Hugo van sco
victoer se O myn siele wat heeft di ghe
 gheuen dyn brudegom sich aen dese welt
 alle natuer richte daer toe horen loep
 dat si dinen noetdurften diuen en dinen
 vermalmighen nae onderscheide der
 iden sonder of laten gemoete mer sich
 daer toe minne siele dattu mer een brunt
 godes mer een ouer speelter gheheiten

werdes is dattu meer mynnes die gauen
des gheueers dan die gonne des ~~my~~ mynaers
Hier op antwoerde die ziele Ic hebbe nu lang
ghenoech gheswogen langhe heb is verhou
den nu werde ic ghedwongen mit saem
ten te belien ende te sprekē dar ic dese mine
weerdicheit luttel aen ghemerret hebbe Ic
onsalige hebbe leider mine minne alte on
weerdelike bestrader **N**imen scapper heb ic
om alle dese dinghe met gheerret **N**imen
here god en heb ic om sine gauen niet ghebe
nedyt Ic hebbe leider alte versumelike
idelike oneerfamelike ende sondeleke alle
die tijt myns leuens ouerghebrocht **E**n
inder waerheit als scē bernaert seyt hoe
ic volcomeliker mine weerdicheit aensie
hoe ic nu meer scame dat ic also onuerli
ken my leue gheleit hebbe want ic ont
vrihtē dar also veel te swaerre is die
sonde als edelre is die natuerre Ic ontfic dar
die misdaet so vele die meerre is als meer
~~re~~ re is die mogentheit des gheens die
~~misdaet~~ misdaet is Ic hebbe anst dar so vele te
~~misdaet~~ quader is dat onrecht als
sine weldade meerre hebbe gheweest
den ic veromecht hebbe **O**ch och heer
mijn god wt edelheit myns wesens mer
ke ic nu late die snoetheit myre boetheit
wt scoenheit der naturen bekemme ic
die lelicheit der sonden wt wederden
ken der weldade verstaec ic die ondanc
baerheit mynre werke **D**ie mensche
seyt **O** siele ic merke nu en luttel dar goet
is dine bekēninge Ic voete wt dinen
woerden dat niet te verghenes en heeft
gheweest mine vermaninge my dunct
wel een weynich dattu mit den godlike
lichte sijne verlichter want als scē augou
seyt **E**n yeghelic als hi mit den beruere
des godlike lichts verlichter werre so
wert hi hem seluen ghecoent **D**ar dat hi
hi daer wt bekemme wat is gerechich
ende wat is sonde **E**nde daer om goet
menschen hoe si hogher bi gode in doech
den wassen hoe si claerliker hem seluen
van ondoechden berispen want hoe si

den lichte naerre come hoe sie bet dar in
hem verborgen was vanden **H**ier ome
o ziele is dattu mitten lichte der waerheit
gheruert dine weerdicheit die du tot
noch toe niet aen ghemerret en hadste
belienge **I**c dattu dine scour daer du dine
scapper mede **v**ercoert hebste verstaec
ste **so** doe nae scē lucelme woerde weder
hale o arme sondige mensche siele tot dij
re memonen dine grote sonden **S**hif
sweyen en gheluyt hent inden hemel
Dene o ziele ontrouwe gode wattu ghe
daen hebste **D**u hebste dinen alren luyfliche
sten mynaer inden hemel achter ghelate
du hebste dinen scapper versmaect **D**u
hebste dinen brudegoms vertoehen **D**u
hebste dinen god vercoert **D**u hebste
onweerdelike ghehandelt dine heilige
engel dinen behueder **D**u waerste go
des tempel **E**n bruut xpi een var des
heiligen gheestes **w**elc is dese haestige
wandelinghe vander **J**ouster godes bistu
geworden een ontreyninge sathanas **v**a
der bruut xpi een schendelike ouerreed
ster vander wounghe des heilighen
geestes een huus des duuels **O** siele waer
ome hebstu di van so veel goedes berouet
waer ome hebstu so veel goedes versu
met so veel iaren so veel daghen so veel
vrien sonder vrucht ouerbrocht **D**ie ziele
antwoerde **O** mensche ic bekemme dattu
waer segte en my te rechte van so groter
ouertredinge berispen **B**ernaerdus
O here god hoe vele tyde sijn gheleden
in wellien als ic merken mach hebbe ic
sonder vrucht gheleest voer di hoe sel ic
verstaen moghen hoe sel ic tot di mine
oghen moghen opstaen in dien groten
en verueertiken oedel **a**lstu ghebieden
seste te tellen alle mine daghe **S**uelcoute
vrucht daer in en gheen en vindende
Och here mijn god waer om heb ic enige
tijt versumet di in mine herte te drage
mit alle mine ghedachten di te omvan
ghen in dynre sueticheit te genoeghen
Al mine bymessen waer hebben di ge

weet als si mir di niet en hebben ghe
weet. Na dien dat alle creatuer van di
heeft al dat si begheerlic genoechlic en
louelic heeft. Och heer ic versta nu wel
mer ic staem in te belien die scoenheit
en gherheit der creatuer heeft bedrogen
mijn oghen en ic en hebbe niet aenge
merct dattu scoemre biste dan alle crea
tuere welken du allene een dropel dij
ve onbegrijplicher scoenheit hebste mede
ghedeelt. Want wie is die den hemel ver
gheert heeft mit sterren die lucht mit
vogelen. dat water mit ~~vijf~~ vischen
die eerde mit bome en bloeme. die me
schen inden lichame mit alrehande ver
wen. in ziele mit menigherhande doech
den. O goede ihu fonteyne alre scoenheit
vergheeft mi onsaligen dat ic uwe scoe
heit so late bekent hebbe en so luttel
ghemijnt hebbe en daer om so on
salichlike ghedwalen hebbe. Die suetch
er der creatueren heeft oec bedrogen
mijn smacc ende ic en hebbe niet aen
ghemerker dattu sueter dan homdy
sijste. wanttu hebste den ~~homin~~ hoinghe
ende allen creatueren hoer suetheit
pa dine suetheit ghegheue en anders
en is niet in creatueren genoechlic of
suetheit dan bewijninghe uwer suetch
er die ghi opgholeit hebben den gene
die voutvuchten. Ende daer om die te
rechte aenmerct so en doet suetheit
alre creatueren anders niet dan dat si
ons noder tot uwer ewiger suetheit.
O ihu fonteyne alre suetheit vergheeft
mi dat ic uwe onwispelike homdyloij
ende zuetheit in allen creatueren niet
en hebbe bekent noch besmaect. ende
daer om onsalichlike hebbe gedwale
en hebbe tot noch toe myne ziele mit
draue der verlien ghevult. mer leider
van der kynder broede en heb ic noch
niet ghegheuen en daer om heb ic in
weelden der werelt altoes hongervich
ende onghespiser ghebleue. Die volke
der creatueren heeft oec mijn rulien

bedrogen en ic en hebbe niet bekent
dat u volke o goede ihesu boue gaet alle
welruikende crude. O goede ihesu fon
teyne alles goedes welles. wes zue
ncheit doet sonder ~~aphouden~~ lopen
onderlaet lopen nae di en arbeiden
sonder ghebraken. Vergheeft mi dat ic
also late di bekent ~~he~~ hebbe also tuedy
liken in roeke uwer saluen na u ghelo
pen hebbe. want ic wane wel dat die volke
der godliker apoteken desen eerliche stanc
ke daer ic mede veruult was niet ghe
menigher en wort. Dat valsche geluyt
der creatueren heeft oec mijn horen be
drogen en ic en wiste niet noch en voelde
hoe suete uwe woerde sijn den ~~homin~~
kinnelacken uwer ~~uwer~~ wuerecore
re hoe ghenoechlic uwe uide den oren
uwer vruende hoe licht uwe ghebode den
handen uwer heiligen. O ihu fonteyne der
~~uwer~~ wysheit. raedstman des luytlichen
uides laet mi doch voert aen horen uwe
stemme. uwe stemme moet luden in minen
oren. Nu denc ic weder mit bitterheit mi
re ziele dat mi so dicke bedrogen heeft
de onsalige stemme der gheure die songe
en seiden. Coemt laet ons gebuiken des
goedes. dat is laet ons ons arone mit rose
eer si veruulken en die bloemen der tyt
en gaen niet voer bi. Laet ons mit costeli
ken wine en ~~uwer~~ nutten besten crude ons
veruullen. laet ons tot allen steden die
teyken onser vrolicheit achterlaet. dese
stemme heb ic ghehoert en en hebbe niet
verstaen datter al ~~ic~~ idel was en spottes
gheweert. Want al dese dinge en deser ge
like sijn haestlic ouerghegaen en als een
scheem veruaren. Ende wat hebbe dese
idel dinge horen mynaere ghebater. wat
vruchte hadden sie doe in dien dingen daer
si hem nu besaeme. Hier onder alle desen
so waerstu mi altoes bi alre mynlicte vad
uwe stemme hoerde ic diavile. uwe salighe
inspuelien voelde ic. mer ic en voldedes
~~me~~ niet. O hoe dicke inspracaen mi den sa
lighen raet. Du hebste gesondigher ruste

laet of staendi **E** hoe hoe dichte in sprac
in my den saligen **M**er ic onsalige ghelike als
soe **A**ugustinus vuer in den boeke sijnre biecht
antwoerde slaperige woerde **V**ier heer giner
een luttel beider en weymich te hants sel ic
of laten van mynre ydelheit te hants sel ic
in my **f**scamen van mynre boesheit te
hants sel ic beghenven alle weerlichheit
Mer leider dat luttel en hadde gheen maer
en dat weymich wert alre lanc want nae
woerden des seluen heilige vaders so is dese
slapericheit een **d**inc dinc dat veele mensche
euveliken dader en totten eynde toe in sonde
onthouder die hem coeter gemme des here
mer en richteen sie horen die stemme des
hemmeliken inspietens mer hoer leue en
betereen sie niet want si seggen mitte vane
was was dat is moeghen morgen ende
haesteliken wort die dore gesloten en die
sondaer blijft buren der archen des hemel
seluen vaderlants mitten rauen want si hi
niet suchten en wonden om sijn sonden
mitter duinen

I den vierden voer vander heiligher
vader louen staet van ene goede ouden
dese quam eens tijdes in een stad om te ver
copen vaetkens die hi ghemakker hadde
Ende doe hi sie vercoft hadde gheuele he
te sitten voer eens rike mans huus de lach
en **h**er **h**er begonste te steruen Onse heer
god gaf desen ouden vader te siene en hi
sach zwarte peerde en die daer op saten
zwart en gruwelic hebbende elc vuerige
koluen in horen handen En als si quame
voer des rike mans **d**ore dore setten si hoer
peerden daer buren ende een yeghelike
van hem ghinc mit haeste in dat huus
voer des rike mans huus bedde Ende doe
se die rike man sach riep hi mit luder
stemmen heer helpt mi doe spraken sie
du biste godes gedachtich als di dat licht
deser werelt verdonchert is waer om en
hebstu he tot desen daghe toe niet versocht
doe di noch lichte die schijne deser mit
Mer nu in deser vre en is di gheen deel des
hopes of des tpeetes

I den boeke dat horologium eterne sam
enae genoemt is staet gescreue hoe
een discipel der ewiger wijsheit sprac tot hoer
aldus

Want alle menschen van naturen weten
begheve en in v o ouerste en ewighe wijsheit
die een prince sijn en een maker der naturen
alle scatte der wijsheit en der const verborgt
sijn Ende want ghi een konster sijn en werten
heit hebt van allen dingen ende alle omge
voersier so bid ic mit enen eerstige begeren
myns herren dat ghi in wilt openen den
sac uwer wijsheit ende die const der heili
gen ende onderwisen mi van grote dinghe
en brengen mi middel van subtilen maer
rien **d**ie wijsheit **L**ieue soen en wilt gheen
en hoge dinghe smaken mer weest in anre en
hoert na mi ic sel u leuen dat u oerbaerlic
is en sel u gheuen **W**an u coene gaue ginc
leue sel u leuen sijn hier omc beghinc wi
dat eerste onser saliger leue vanden anre des
heren die een begin der wijsheit is Ende ic
sel u leue ten eersten hoe te steruen is en daer
nae hoe te leuen is dese const alle steruen
kunnen is in alre maten seer oerbaerlic
en voer te setten allen consten Te weten dat
ghi sterue sijn dat is gemene alle mensche
want nyemant en is die altoes leuer of die
des emch beruuen hebben mach **M**er dier
saldi alre luttel vanden die steruen comen
want dat is een ouergrote gaue godes want
comt steruen dat is herte en siele altoes be
reit te hebben tot hemelichen dinghen op dat
wanmeer die door coemt sie hem bereit vnde
en huse ontfangen mach sonder emch mer
ven Als die verbeider die begheerde toe
coemt sijn lieue ghesellen **M**er leider ghi
sulter herde vele vanden onder sonnghe
gheestelike **u**de en weerliken ydelē mensche
die desen door so zeer ontsien dat si nauwe
haer gedenchemisse willen toe laten van
deser werelt en willen si niet seiden wat
si sterue comen niet gheleert en hebbe In
ydelon woerde in spotten in boerten en in
andere **y**delon dinghe beuaten si vele
va hore tijde quaellie toe en daer omc wil

naar die door haesteliken hem ouercoemt
 want si die qualiken bereit vinder so niet
 si hoer onsalige siele wt horen lichaem en
 leuette ouer den ewigen vuer Als si v hier
 voert die dijn den toem opgheleit hadde
 en ~~voert~~ ^{voert} v mit hoer en wech gheleit hebbe
 en hadde die hant der barmherticheit des
 heren v niet besaender En daer omē so laet
 nu die ydelheit den ydelen en merket nime
 leue die v witter wesen sel dan wt uercoere
 gort en alle boeke der philosophē en dit v
 nime leue bernentlike heroere en in v herte
 altoes gheuep bliue daer omē wil ic v die
 verborghentheit uinure leue onder een sijnlic
 exempel toenen dat v herde oerberlic wesen
 sel totten beghime uwer ~~salichheit~~ ^{salichheit} ende
 tot ene vasten fundamente ~~alre~~ ^{alre} doechden
 Hier dan nu ene ghelijcheit eens steruenden
 menschen en merket of hi mit v sprekende
 waer ~~Alse~~ ^{Alse} die discipel dit hoerde begonde
 hi sine wtuendige sinne te vergadere en
 dese ghelikenisse in hem mit groten eerne
 te merken ~~Voer~~ ^{Voer} hem was die ghelikenisse
 eens scoens ionghelinc die vander doof on
 verhoeds beuangen was en te hant sterue
 moste en salichheit sijne sielen niet bereit
 en hadde die mit dusdangere duffermiker
 sinne ~~vrop~~ ^{vrop} en hebben ombearinghe sijn
 ange der doof ~~vercheiden~~ ^{vercheiden} der hellen hebbe
 in ombearingen Ach my ewige god waer toe
 ward ic in die werelt geboren waer om en
 verginc ic niet doe ic althant geboren
 was dat beghim minne leuens was mit
 saren en mit droefheden en nu is dat
 eynde gecome en die wtgant mit ~~onsalich~~
~~on~~ ^{on} onsaligen yamer en rouwe O door
 hoe bitter is uwe gedencenisse ene blide
 herten dat in genoechten opghenoet is uwe
 jegenwoerdicheit is alte ~~vorr~~ ^{vorr} verueerlic
 ene iongen reellen mensche die in groten
 voerspoede sijn leuen leidende is Och hoe
 cleme had ic des vermoet dat ic so haesteli
 ke soude gestorue hebben mer nu o onsalig
 ge door si di onuersienlic als wt laghen
 op in gheualen En hebbe in geuangen
 en mit dusent zeelen ghebonden en trect
 in mit v mit yseren ketenen als inen ene

verdoenden mensche ter doot wert sloeyt
 van groten rouwe so breefliche nu mit ge
 wrongen handen en soude gheen ontvlien
 der doot mer ic en vnde gheen stede daer
 ic van hoer verzekeret mach wesen ~~ic~~ ^{ic} omē
 sie in alle siden en ic en vnde nyemant
 die in kan gheraden of gheroepe ~~ic~~ ^{ic} is ge
 wijt ten mach niet gewandelt werden ~~ic~~ ^{ic}
 hoer die gruwelike stemme der doot donren
 en seggen ~~Du~~ ^{Du} bist een soch der doot noch
 rycheiden noch verstant ~~no~~ ^{no} noch maere
 noch vrienden en mogen di vuen van mine
 handen dat eynde is gecome ~~her~~ ^{her} vomsse
 is ghegheuen ~~her~~ ^{her} moet ~~vo~~ ^{vo} veruult sijn
 O myn god moet ic uwer althant sterue
 en mach dese sentencie niet gewandelt
 werden ~~Wel~~ ^{Wel} ic te hant dus haestelic ~~stou~~
 vander werelt scheiden O onghemecene
 wreetheit der doot o beweentlike ongena
 de en buterheit ~~ic~~ ^{ic} bid v dat ghi sparen
 wilt ~~spaert~~ ^{spaert} doch der iongher ~~spaert~~ ^{spaert} den
 onwtelken ouder en en doet aldus wreet
 like met ~~noch~~ ^{noch} en ~~no~~ ^{no} in aldus onuer
 seulike met van deser ~~wer~~ ^{wer} werelt ~~Alse~~
 die discipel dit hoerde ~~keerde~~ ^{keerde} hi sich tot he
 en sprac ~~Vient~~ ^{Vient} uwe woerde luden ~~om~~
 onwtelike en woey niet datter recht ter
 doof euen ghelyc is ~~Die~~ ^{Die} en neemt gheen
 personen ~~no~~ ^{no} wt noch si en spaert nyemant
 mer si deult hoer euen ghelike sie en ont
 fermt noch der iongher noch der ouder ~~Die~~
 en kent gheen edelheit noch si en ontliet
 gheue mache den armen ende den riken
 neemt sie euen ghelyc ~~Alse~~ ^{Alse} datter alte
 veel gestoruen is eer si quame tot horen
 vollen iaren ~~Of~~ ^{Of} haddi ghewaent dat v
 die door alleen sparen soude ende niet
 comen en dorste in uwe eerliche wonn
 ghe en die propheten sijn doch gestorue
~~Hier~~ ^{Hier} toe antwoerde die steruende ~~me~~
~~liche~~ ^{liche} ende seide waerlike ghi sijt in
 een swaer troester noch mine woerde
 en luden niet onwtelike ~~Hier~~ ^{Hier} die gheue
 mogen ver den onwtelken ghelyc heiten
 die qualiken tot in horen door gheleest
 hebben ende den ewigen doot verdient
 hebben en nochtant niet en ontlien den

doort die hem so nae bi is Die sijn blijue
ende den onwittigen beesten ghelijc. **W**at
sie hoer lesse en dar hem nae hoerpe
doort vallen sel met en voersien. **I**c en be
weene niet dat ~~o~~ ordel der doort niet
ic bewene den scade der onversieringer
doort. **I**c en bewene niet dat ic vā hier
moet niet ic bewene en bestreue den
scade der daghe die ic sonder vrucht en
jdelike ouerghebrocht hebbe. **H**oe heb
ic gheleest. **I**c hebbe ghedwalen van
den weghe der waerheit en dar licht
~~is~~ der gherechticheit en heeft mi niet
ghelucht. **E**nde die sonne der versta
denisse en is mi niet opghedaen. **I**c bin
vermoyet in den weghe der waerheit
quaetheit en der verliesinge en hebbe
swaer wene gewandert. **E**n die wech
godes was mi onbekent. **O**ch wat heeft
mi houerdie gebaeter. **W**at heeft mi be
roem der rycheit ghegheuen. **B**i sijn al
ouergheleden ~~en~~ als een scheem die en
wech gaet. **E**n als een bode die hapulic
heen loept. **E**n als een scap dat doer gaet
een vlietende water. **D**aer men genen
voetsap van vanden en can noch enige
wech des scepes inden vloede. **O**f als
een vogel die daer vlieget inder lucht
en men vint gheen luytlien sijn we
ghes. **N**iet allene dat gheluyt sijn vloet
ghele staende den lichten ~~wint~~ wint
ende deulende ouermit macht sijn
weghes die lucht. **A**ls hi mit beoerim
ghe sijn vloeghele doer vliecht en daer
nae en vintmen gheen rephien sijn we
ghes. **O**f als een ghesutte wighesent in
een gherephende stede. **N**a welken die
ghedeulde lucht ter stont in hoer bestote
wort. **D**atmen sijn ganc niet geweten
en kan. **A**ldus ic oec gheboze hebbe haese
liken of ghelaten te wesen. **E**nde en heb
be gheen rephien der doget mogen conen
en in minne eyghe. **H**oelheit bi ic
vertoert. **S**ijn hope is alle stof dat van
den windde ghespreit wert en alsoe wec
die vande windde verdreue wort en alle

dunne schuim die vande gheluen geroept
wort en als die ghedencknisse zens ganes
van ~~een~~ ene dage die en wech ghegaen is
Ende hier om is mijn redene nu in bitter
heden. **E**n mine woerde sijn vol sericheden.
Hier om is mijn herte bedroeft en mijn oge
sijn verdoucheit. **W**ie sel mi gheue dat ic
noch wesen mochte bi minen oude daghen
doe ic aen hadde die scole der stercheit en
der scoenheit en vele iaren voer mi hadde
op dat ic te voren bekennē mochte dat ~~en~~
quaet dat op mi ghevallen is in deser vren.
Ic en roecte niet die ongemete duerbaerheit
der tyt. **N**iet ic gaf den scepe sijn wynt
en ontbant ~~den~~ den toem der begeerlichheit
en ouerbrochte mine dage in jdelheden en
en mercte niet haer duerbaerheit. **N**iet ic
achte mi selue als vry geboere ghelijc een
wilt dier. **O**er nu ghelijc als die vryche ghe
uangen werden mitter anghel. **E**n die voeghe
mitten stricke. **A**ldus bi ic ~~quader~~ ^{quader} tyt geuan
ghen die mi alle haestlike ouercomen is.
Die tyt is gheleden en ouerghebrocht. **S**ie en
mach van gheue menschen weder geroepe
worden. **H**ier en was gheen wie so cort ic en had
de daer in mogen veruerven gheestlic goet
dat sonder ghelijc beter hadde gheweest
dan alle die werelt. **A**ch mi onsalighe daer
om drupen mi nu mijn ogen van rouwen
en mine ogenbrauen vlieten van water.
Want ic niet wederroepen en mach dat ge
leden is. **O** mijn god waer om hebbe ic mi
tyt verroekeloest. **W**aer om heb ic mi selue
versuemt. **W**aer om heb ic so lange ghe
morret. **W**aer om heb ic so menigen bequa
men dach mit langhen en mit jdelen liallu
ge ouerghebrocht. **E**n mi selue so zeer verach
tert. **O** ~~on~~ oncellike sichtenge minne
herten. **W**aer om was ic dus vlinch totter
jdelheit. **E**n waer om en heb ic niet alle mine
dagen steruen gheloeft. **E**n ghy alle die bi
mi sijt die mine onsalicheit aensiet. **D**ie
niet verblijt vander bloeme der iouhet en
niet bequame tyt. **H**ebt aensiet mi ende
merct mine grote sericheit. **E**nde ~~casnet~~ v
bi mi en verhuedet mine scade. **N**eder ~~uue~~
wint

mit goede uwen tijt verfluyt mit heiligen
 werken op dat ghi niet ~~shone~~ in gelinc
 liden en triaken als ghi doet ghelinc in
 Ach weerde ~~so~~ ioghet hoe heb ic u verlo
 ren O ewige god ic clachte v die onsalicheit
 die ic lide In mynre ionck haredc ic die mi
 berispeden Ic en woude niet ghehoersam
 wesen den ghenen die mi leerden Ic ver
 sumede mijn oren te neyge den ghenen die
 mi goetliken vermaenden Ic hebbe verou
 weert alle discipline en die berispinghe en
 heeft mijn herte niet ghevolact Ach mijn
 god nu bin ic gevallen in een zeer diepe cule
 en bin ghelopen inden stricke der doot en
 hadde veel beter geweest dat ic niet gheboest
 en hadde gheweest of dat ic in mynre moe
 der lichaem verdoen hadde dan ic
 den tijt die mi verloor was tot penitencie
 also onnutteliken ouerghebrocht hebbe en
 hebbe misbruyct in houerdien Doe antwoer
 de die discipel ende seide wi moeten alle ster
 uen en te gaen als water in die eerde dat
 niet weder en coemt Mer god en wil niet
 dat die zielen verlore bliue mer hi ver
 beurt dat sie niet te mael en verderue die ver
 worpen is Hier ome hoert mine stemme doet
 penitencie van dien dat gheleden is ende be
 keer v tot god uwen heer want hi is genadich
 en ontfemhertich ende of dat eynde dat
 goet weder her is genoegh ter salicheit
 Hier toe antwoerde die steruende mensche
 welc is dese vedene die ghi spiet hel ic pen
 tencie doen sel ic mi nu bekeren en siedy niet
 die grote zerichheit der doot die mi bedruet
 Ic bin van aurre en van verueer mitte der doot
 so zeer versaghet mitten bande der doot so
 vast gebonden en mijn s ziele wort gedruet
 niet so grote aurre dat ic niet met geweten
 en kan wat ic doen sel Hier als een parryse
 wameer sie inde clauwen des ha hant is
 begrepe en te hant verseuert sel werden
 so wort sie van aurre des dodes bi na des
 leuens quyt Also is al mijn sijn vol na van
 mi ghescheiden en en pense anders niet
 dan hoe ic der doot ontgaen mochte Hier
 ic nodigheit niet en mach ontgaen Dat ghe

bodt der doot bedruet mi en die scheidinge
 daer mi die bitter doot mede scheidet quet
 ter mi alre seer O salige penitencie ende
 tidighe bekeringe want ghi sijn zelier lie
 die hem spade ter penitencie gheeft die
 moet tuiuelich en onzeker wesen want
 hi en weet niet of hi waerachtelike of ge
 uentlike penitencie doet wec mi dat ic so
 langhe ~~moet~~ ghemeyret hebbe mijn loue
 te betoven en dat ic so lange vertraghet
 hebbe mijn salicheit O alte lange verueer
 linge mynre beeringe ~~Sch hoe heb ic~~
~~versumet~~ O ch hoe heb ic in mi verlu
 mer dat goede opser sonder beghinne die
 goede wille sonder werc schonc gelosten sou
 hesten hebben mi verderft O morgē morgē
 hoe lange verueer hebdi ghemaect ende
 hebt mi mit uwen vermorgē in die ver
 slindinge des doots gebracht Ghi hebt mi
 bedrogen en ic bin bedrogen En gaet dese
 onsalicheit niet bouen alle onsalicheit deser
 werelt En ist niet wel recht dat mijn herte
 gepijnt werdet en mijn ziele ghewont En
 sijn alle mijn dage niet ouerledē dertich
 iaer mijn leuens sijn gheledē en verloren
 en sijn mi onsalichic outvalen Also onacht
 samlinc heb ic versteren dat ic niet en weat
 of ic enigen dach ouerbrocht hebbe in den
 wille godes in oefeninge alre doechde also
 volcomelic en louelic als ic mochte ende
 soude gedaē hebben En of ic ye dienst dede
 die mine scypper ~~was~~ behagelic was en
 ontfandic als minen state toebehoerde
 Ach ach leyder dit is daer myne bynnette of
 ghequeeter sijn Ach ewige god hoe scarmelic
 sel ic ten oerdel strac voer v en voer alle he
 lige als ic ghedwonge sel werden reden te
 gheue van allen quade dat ic ghedaē hebbe
 En van allen doechden die ic hadde mogē
 doen en niet en hebbe ghedaen wat sel ic
 hier toe mogen seggen mijn liden is herde
 nae dat ic van deser werelt sel moete scheide
 Ic bid v hoert uweernstelic nae mi Ic sou
 de nu in deser vren meer verbliden vā enē
 cleyne ghebedelen als van eenre que ma
ria mit pincheit voer mi gesprokē waer

dan van alden goude en siluer dat eertrike
is ^m Omijn god wat heb ic dan al goedes voer
woekeloest hoe quallic ist my gheualten
dat ic in des mer voer en sach doe ics in
hadde mogen voersien hoe menighe wie
die mer wedercomen en sellen heb ic ver
loze hoe cleyne en onnutte was dat ic be
dreef daer ic so duerbaer goer mede ver
sumet hebbe Tor zaken die in mer den
ghingen heb ic in ghegheue ende dat
in toebeljoerde liet ic ouerliden meer da
behoelic ~~was~~ was verliet ic in op ander
lude hulpe en versumede in seluen te hel
pen waerlic nu bekenne ic dat in sich
uoudelike hoede mijns herte en al minne
synne mit puerheit des gemoeds meer
helpen soude tog groetheit der hemelscher
loue dan of ic dat versumede en enich
ander mensche dertich iaer lanc my pijn
de mit sinen gebede bi gode loen te ver
crigen **H**oert my hoert my ghi alle die
bi my sijt in minne onsalicheit want
my als ghi siet die tyt ontbreect so bin ic
ghegaen tot al minnen vrenden en hebbe
onder socht alle daer ic enige hope toe had
de en hadt hem dat sie in ene deyne ael
misse rauen van oueruloedicheit hoerre
geesteliker rycheit en hoerre goeder werke
in veruullinge minne armoede en in
verbeteringe minne misdade en leide
sie en wort in mer mer si antwoerde my
alle en seggen **O**f lichte ons en u mer ge
noech en waer **A**ch ~~g~~ ghenadige god vad
der goedernerenheit ende der ontferm
hericheit siet in aen en hebr mededoge
mit in **A**ch hoe veel goets had ic moghe
doen in so lange tiden doe ic gesondes
lues was des ic mer ghedaen en hebbe
hoe grote geestelike rycheiden en hemel
sken scat mocht ic vergadert hebbe dar
ic al versumet hebbe **O** mijn god hoe cleyn
ne goede werke sellen ^{oude} in nu bequame
wesen en ontfantlic want ic beghere ver
maect te wesen vanden crummen die val
len van des heren tafele die niemant en is
diese in geest **O** ghi alle hebr mededogen
mit in en ontfermt mijns en also lange

als ghi cracht hebt ende tyt so vergadert
geestelike scat in die hemelsche suere op
dat sie u als ghi ghebreec vertrouwe in die
ewige ~~suere~~ tabernakel kelen Ende dat
ghi niet ydel gelaten en werden in dusda
mger vren die u toecomende is als ghi nu
nu ydel siet en beroeft van allen goeden
werken **D**ie discipel sprac hem anderwa
re toe ende seide mijn lieue ~~so~~ vrent ic
sie wel dat uwe rouwe alte ouergaende
groet is daer om so doge ic mit u van her
ten en bezweer u viden almachtige god
dat ghi in raet gheuet hoe ic doen sel dat
dat ic in aldus grote angst der onverschend
door mer en valle **M**er op antwoerde
die geruende mensche die alte beste mer
die ouerste ~~mit~~ wysheit en die meeste
voersienicheit leit hier aen dat ghi u mit
gewartigen rouwe en mit puerre onghen
uender biecht bereit die wile dat ghi ge
sont sijt en pijn u genoech te doen voer
uwe sonden die wile dat ghi sterc sijt en
van u werpr alle dinge die u scadelic sijn
lijnderlic of treckelic van uwer ewiger
salicheit En ghi u scadelic also houden al
te wren of ghi liden in desen daghe of
morghen of ten langsten in dese weke
van deser werelt scheiden moeste **H**er in
u herte of u siele waer te hant mit vege
vuer en dat sie die zware vlame vande
gloeyenden ouen tien iaer doghe moeste
om te beterme van hoerre misdact
En dat hoer die iaer allene ghegheuen
si tot hoerre hulpe En aldus siet siet sie
diavul bernende tusschen die vuerighe
gloede en hoert hoer ~~so~~ stemme daer
sie u ontfermelike mede aen roept ende
seit **O** alre geminste vrent bouen alle
vriende coent te hulpe uwer onsaliger
zielen Ghedenct minne ontfermeliker
gheuangemisse en brenct hulpe der on
getroester en laet in mer langer pijn
gen in desen dondieren kerkenen ~~so~~
want ic bin gelaten van deser werelt
niemant en is die in enige trouwe
toent niemant en is die den armen
die hant rocht ~~so~~ siet dat sie ende

laet my my vol zandheide en ongetroest
 inder blame **N**ier op antwoerde die
 dijsapel en seide dese lew soude sonderli
 ge ~~open wesen~~ op oerbaerlic wesen dier
 besocht hadde als ghi doet mer al in dat
 uwe woerde herde bevoertic en seer y schi
 uen sie doen nochtan aen menigen men
 schen deyne oerbaer Die lew of hoer aen
 sich op dat sie mer en sien in haer eynde
 Die hebbe oghen en en sien niet Die hebbe
 oer en en horen niet Die want lange leue
 en want sie dijn onbesaten toot met en
 ontsien daer ome versume die onsalighe
 voer te sien hore stude Als die zwave siece
 coemt die een voerbode is der door so come
 die vucnde en die ghezellen om de zaelen
 te vanden en alle voersagghen sie hem en
 beloue goede dingge als datter hem geen
 door en is en dat sie te mael genen anst
 daer voer en dommen hebben en dat sie he
 mer en dommen versagen want her mer
 en is dan overuloedicheit van humoeren
 die te hants vergae sette Aldus werde vrie
 de des lichaems vande der ziele ende ver
 sume den onsalighe want alse die zicte tot
 allen stonde verzuuert en die ziele altoec
 hoert dat hi genesen sel ten laerten als hi
 wghereert is sterft hi haestelike sonder
 voersatunge en sonder vucht der salicheit
 gheeft hi sinen onsalighe gheest Aldus doen
 oec dese die v nu horen die mit werlcker
 wysheit om gaen die werpe uwe woerde
 achter horen rugge en en wille uwe salighe
 rade niet volgen **N**ier op antwoerde die
 veruende mensche en seide daer ome als sie
 mitte sticke der door gheuangen werde Als
 op hem valt haestlike dese zeringe droefheit
 en die door in hem coemt als een storm van
 neer liden en bedruetheiden op hem comen
 dan sette sie wepe en niet gehoert werde om
 dat sie goede leringe ghehater hebben ende
 versmaet hebben te horen minnen raet En
 als men nu luttel vint die ouermits minne
 woerde veruert worden en hoer leue tot be
 teringe hore Als vint die dier oec sonder
 tinnel herde luttel om quaetheit der ryt

en om ghebet gheesteliker herte die hem
 volcomelike ^{beten} totter door die in sulker pu
 nichheit en ofgescheidenheit hoers herren
 lenen dat si van verlange ewichs leuens
 begeren te sterne en mit xpo te wesen mer
 als sie versneller werde vanden vuteren
 dode so werden sie onbereit gevonden als
 my nu gheschiet is en daer om en is hoer
 wrganc niet willeus niet mit ghewelt
 werden sie ghetogen also dat hem dunct
 dat hem wel gheschiet waer mochten sie
 sterue als onredelike beesen **I**n dat ghi
 wilt weten die zake van dus groten en
 ghemenē stude so weter dat onordemer
 like begeerte der ere onutte sorghe des lich
 aems myne en bedrominge eertlicher
 dinghe en eygen gemac dese verdondere
 die herte der menschen en brenghense tot
 alre quaetheit mer ist dat ghi mit wey
 nich menschen van desen perikel der onb
 siender door begeert veruuert te wesen
 so hoert minne raet en dese myn persoon
 also ghi my nu ster bedroeft hebt stadlike
 voer uwe ogen en wederhaelt die diavyl
 tot uwer memorie so suldi te hants voelen
 dat v myne leue harde oerbaerlic geweest
 heeft want van haer suldi toeneme dat
 ghi niet allene niet en suldi ontsien te sterue
 mer ghi suldi den door die veruueelic is
 allen creature mit groter begheerte uwe
 herte verheyde als een eynde uwe werke
 des en een beghin uwer salicheit Door da
 aldus en ghedenct minne in die diephheit
 uwe herten daghelix en minne woerde
 merct mit vlt en scriftse in v herte **M**er
 vander sericheit en pine die ghi in mi ge
 sien hebt en penset die dinggen voer die v
 rehandes ouer comen sellen Ghedenct
 minne ordels want also sel uwe wesen
 Ghysere my huden v **H**ier aen in ende ge
 denct deser zwaerre nacht also lange als
 ghi leuet **D**arseny heilige vader hoe salich
 sie di die altoec dese vie hadde voer uwen
 ogen **S**alich is hi dien die heer als hi coemt
 en clopt voer die dore wakiende vint **H**a
 lich is hi dien dese vie wel bereit vint want

vii

hi sel salidlic steruen. **A**l worde hi mit ouer
groter seerheit der door veruoyt. **S**ijn siele
sel in verwoestinge wesen. **w**ant daer me
de sel hi ghereyngt worden en bequame
torten gesichte der glouen godes. **I**n sel van
den heiligen engelen behoer ~~u~~ worden
vanden ouersten borgeren beleit en van al
den hemelschen houē ontfangē. **D**ie wgganc
sijns gheestes sel hem wesen een salich ingāc
in dat ewige vaderlant. **A**ch my onsal
ghen waer waendi sel mijn geest in deser
nachtr onthouden ~~w~~ werde. **w**ie sel ont
fangen mijn onsalige ziele waer sel si herber
ghen of benachren. **O**f wie sellen si sijn diese
ontfangen sellen in dat onbekende rijke.
O hoe ghelaten sel mine siele dan wesen.
O hoe ongheroest en verworpen bouē alle
zielē. **w**ie is die dan gewouwelike bi hoer
straen sel en haer mit eernste sel wille helpe.
Daer omē mit my seluen dogende onder
bedroefden woerden vlieten in mine ogen
mit tranen als een beke. **A**ch wat baert in
nu voert aen aldus zeer te wene en aldus
droeuige woerde voert te brenghen. **H**er is
b. besloten ten mach met gewandeln werde.
Mijn vaur heeft mijn wege becommert
en heeft in ghelaget verborgenelic. **A**ls
een lewe hi heeft nu veruult mit buterhei
den en heeft mijn leue gheleit inder stricke
der door. **O** mijn god maect een eynde mi
re woerde. **v**oert meer en mach ic niet da
ghen. **d**ie wie coemt die in vander werelt
nemen sel. **A**ch in nu sie ic wel nu onderuim
ic dat ic niet langer leue en mach en dat
die door is seer nakende. **a**gme crancke han
de beghinnen zwart te werden. **m**ijn aen
sicht bloet en mijn sien beghint te verdonc
kerē. **m**ijn oghen in te vallen en te verlieē.
Ach my onsalige die bittere pinen der door
hebben in ombeuangen en willen mijn
heere versmoere. **m**ijn pols beghint te mis
slane en mijn adom te corten en hem al
diep te vergaderen. **d**at licht deser wēlt
en sie ic niet meer. **I**c beghinne mitē ogen
mijnre gedachte een ander werelt te be
scouwen. **O** mijn god hoe ontfarmelic is
die aen te siene. **w**ant die bloedige beeste

luc aensichte der diuēle. **o**ntfarmelic swaere
moerdaens hebben in omberinger en bela
gher en uerwachten mine onsalige siele
die te hants wgaen moet. **O**f sie hē te deule
ghegeue sellen werden te pingen. **O** stronge
richter hoe heert sijn uwe ordele. **h**oe seer
weechdi in te ordelen in onsalige van die
welc veel lude om der cleynheit met en
schmen te achten. **H**ier nu die door sweert
hier doergaende. **a**l mine lede tynende dat
mijnre natuer verwonne is en onderleit.
O uerueerlic aenschyn des geuechte richters
die in alrehandes tegenwoerdich is. **o**uer
mits den anxt en sel ter stont come inder
bewisinge. **B**luet nu te gode ghesellen en
al mijnre lieue vrende. **w**ant ic seide van
hier en keer die ogen mijnre gedencenisse
torten vegheueer daer men in hene vueren
sel. **d**aer ic niet wt come en mach hent ic be
tale den mynsten vrechme. **d**aer sie ic mitē
ogen mijnre herten onsalichheit. **i** pme ende
zeidheit en menichuoudige tormentē. **a**ch
in onsaligen daer sie ic onder ander pme
vuerige vlamme opgaen. en daer in som
mige sielen der onsalige opwerpe en weder
in trede die alle vuerige vonden in
middel des vlammenenden vuers opspringe
ghelue als of een grote dar te male verber
de die vonden in vuerē en in volke op ende
neder ghelager worde. **I**n hulē en roepen al
ghelue van weete hoerre aruange seggende.
Ontferm du mijnre ontfarmelic. **d**u mijnre
~~m~~ mine vrende. **w**aer is nu die hulpe
mijnre vrende. **w**aer is nu die goede tofisse
mijnre magheen der ander. **o**m welke wi
ons seluen versuemt hebbe. **o**m dat wi ouer
~~m~~ mate liefte tot hem hadden en hebbe
ons selue dese pme verswaert. **A**ch waer
om heb wi dit ghedaen. **w**i hebbe gearbeit
om te behagen en wi sijn herde quaetken
weder ghelocent. **w**i verheten en verbernen
en van hem ontfangē wi gheen hulpe. **A**ch
waer om en voersaghen wi selue onse salich
eit niet. **w**ant die mijnre pme des vechte
vuers die wi liden is sonder ghelue groter
dan enich torment deser werelt. **d**ie wreet
heit der pme van eenre vren diuēt ons

in hebben hondert iare werltliker onsalicheit
 den mer boue allen tormenten so queter ons
 alte zeer dan of wesen des ouersalighe godlike
 aengesichts. **D**it laet ic di achter voer een
 memoriael in minen lippen ende gheset
 en hier mede ziel toghende gheef ic minen
 gheest. **W**an desen visioen sichte die duse
 pol van bymme herde zeer en van verueermt
 se beue alle sine lode. **D**oe leerde hi hi mit
 traenen tot onsen here en sprac. **W**aer si di nu
 ewige wijsheit. **E**n hebdi mi here uwe kinde
 met ghelaten. **G**hi wilt mi wijsheit leren en
 nu bin ic gheleit totter door. **O** mijn god hoe
 zeer verueert mi die tegenwoerdicheit der
 aenghesiender door. **A**lso zeer heeft mi be
 nangen die verbeeldinge der door dat ic
 n nauwe en weer of ic inder waerheit ghe
 sten hebbe of in gelikemissen. **O** mooghende
 heer verueerlic en outfermhertich ic danc
 ke uen loue in minne beterminge. **W**ant ic
 bin alte zeer verfaecht mit alte grote anre
In al minne leuen en meret ic nye so wel de
 stude der onuerstender door. **W**als in deser vis
Ic veruue zekere dat dit gruwelike visi
 oen altoes diene sel minne ziele. **W**ant
 nu bekeme ic waerlike dat wi hier geen
 bliuende part en hebben. **E**n daer om beger
 ic mi totten onwandelbaren staet minne
 zielen mit allen crachten in waerrecht. **I**c
 sote op sterue te leren en en wil niet langer
 veruueken penitenae te doen. **I**c en wil niet
 veruueken minne bekerminge. **I**c late sonder d
 veruueken min leuen te beuuen. **W**ant nae
 dien dat ic aldus zeer verfaecht bin van alle
 der memorien. **W**ar soude dan werde vander
 teghenwoerdicheit. **N**eemt en wech neemt
 en wech van mi sachicheit der bedde. **W**one
 lichheit der deder. **L**ouerachticheit des slaeps
 mi behinderende. **D**ier ic worde so zeer ghe
 quater. **S**o zeer ghepiniger vanden minne
 war soude ic werden vande meesten. **W**aer
 like machie liden doyne quetsinge wie mi
 hoe soude ic liden mogen so onghemere
 zerticheit. **D**och mi of ic also geproue waer
 of soude ic rehanu sterue. **H**oe veel materien
 soude dat vuer in mi gheuonde hebbe om

veelheit minne sonden daer ic niet vol voer
 ghedaen en hebbe. **N**u weer ic wat ic doen sel
 want minne ghemynde ziele en sel ic alsoe
 niet laten verderuen. **M**er in deser coeter en
 vergandlicher tijt sel ic se versorgen mit ver
 diachticheit alles arbeids en mit oefeninge
 der doechden. **O**p dat sie in dier laetster vren
 niet en vynde pine. **M**er vronde. **O** heilige
 en barmhertige verlosser en wil mi niet
 ouerleuere so bittere door. **H**ier voer u mi
 nederlaende mit trane bidt ic dat ghi mi
 hier na uwe wille pinne. **M**er en onthout
 niet toermichheit mit leste minne quade. **W**ant in
 dier verueerlicher stede is also grote onsalich
 eit en pine datter nyemant wispere en
 can. **I**ch hoe dwaes heb ic tot noch toe ghe
 weest dat ic den onbesaten door en die onge
 meten pine des vegeuers so luttel hebbe
 gheacht en hoe groete vsochheit is. **D**ese
 dinge diawyl voer onghen te hebben. **A**ls ic
 nu vaderlike vermaent minne ogen op doe
 en die hertlike ontfuchte. **H**ier toe aut
woerde die ewige wijsheit ende seide. **M**ijn
 lieue sone die wile dattu yone gesont ende
 niet biste so wil dese dinge alle mit ouer
 denken. **H**ier al in inder waerheit tot deser
 vren coemste en die anders niet meer helpe
 en moechte. **S**oe en voerter anders niet. **M**an
 dan dattu di der barmherticheit godes al
 leue beueelste en minne passie ondersettes
 tussche di en mijn ordel. **O**p dattu minne ge
 rechticheit meer dan noer is ontfuchende
 vallen mochte van dinen hope. **E**nde nu
 na dien dattu aldus verueert biste van
 ouergrote anre. **W**eest goedes moedes
 wetende dat die anre des here een begin
 is der wijsheit. **O**nder sueke die scrifte en
 du selste vynnen hoe veel goedes in maect
 den menschen ghehuedynste der door. **D**aer
of staet die wise man. **A**l ist dat een mensche
 leesde vele iaren. **E**n in al dien blide waer
 hi sel gedencken der dondierre. **M**er tijt en
 veelre daghe. **A**ls welke come die voerlede
 ne sellen gewroeger werde vander ydelheit.
Hier om wes ghedachtich dyns scappers
 inde daghe dynre logher eer come sel die

tijt d'yns iudeus en nalien sellen die iaren
vā welcke du sprektes sie en behagen mi niet
eer dar stof wederkeere in sijn eerde daer
van was en die gheest weder gae totte he
die hem ghegheue heeft mer du benedie
den heer des hemels van al dmen herren
en wes danbaer want her is alte weyni
gher menschen aldus te verneme mitte
oie des herte die ongestadicheit deser tijt
die beduechlicheit der door tot alre tijt
laghende en die bliuende salicheit des toe
comende vaderlants **Hoer** op d'yn oghen
sich vltrelike al ome en merke hoe veel
datter is die verblint van herte toeliken
hoer oren op dat si niet en sien mit eynde
sie verswaren hore op dat si niet en hore
hem niet en belieren en behoude werde
welker verdoemnisse niet en sel merre
merke die ontellike straer der gheure
die dat perikel der ouersteender door al
rede verloren heeft Telle oft u moeghes
hoer oueruloedige menichte Ghedenck
hoe veel isse die in d'ynre tijt mit di om
gaende ghestouue sijn en veruaren van
der eerden hoe grote veelheit van broede
re en van justeren en ander d'ynre belien
der in so coten iaren di noch iongelinc
voerghegauen sijn die en weynich tijt
die na hem achterlatende ghestouue sijn
dese sich aen dese sprekke toe en de oude
menschen raken alrede mit hem en wech
ghegaen **Vraghe** hem allen ende elken
bi sonderlinge ende si sellen di lere en
mit suchten en sereyen sellen si di ant
woerden en segghen **O** hoe salich is di
die dese leste dinge voersiet die hem
voer sonde hoer die dme raet niet en
versmaet die he alle tijt tot deser vte
later **Daer** ome achterrugge settende
alle dinge die di of wecken besate d'yn
huus bereide di cotten wege alles
vleysches totter vte der doot want
voerwaer du en wotes niet in wat vte
sie comen sel **Siet** si is voer die doren
Ende daer ome als een wandelaer staet
de inder haue en uerwacht een scap

haestelic voerbegaende willende in
verre lande op dat hi niet versumende
achter en bliue also sel al d'yn leue ende
alle dme werke daer toe gericht werde
dattu ene saligen sterfdach moges ver
crigen en come totter rede der ongerlic
heit en der ewiger salicheit

Almaen scrift van ene eenzetel die lan
ge tijt in versumemisse sijn leue geleit had
de en en hadde hem niet gericht na sinen
state dese warr eens tides zeer siet en quam
also veer dat hi ten laetsten een vte lanc
mit al door scheen te wesen **Daer** na quam
hi weder tot hem seluen en weer sprekken
de **Do**e badt hi hem allen die bi he waren
dat si van hem gaen wouden en hi besloet
hem seluen in sijn celle en benam hem
allen wetant **Ende** bleef daer binne en
mer mit ghene mensche toespriake heb
bende deyn of te groet en niet anders
in spise en dranc nemende dan water en
broet ouerdienende tides wat hi inder
vren sijn weyanges ghesien hadde ende
wartorende altoes herte wane der copuctie
in salheide voer gode **Daer** na als hi
sterue soude bracke die broeders sijn dore
op en ghynge tot hem in en hadt hem zeer dat
hi hem enich stichuch woert late woude **Daer**
antwoerde hi **Broeders** verlaetes mi **Niemand**
die belienet gheluechnisse des dodes mach
enich tijt sondigen

Die selue **Almaen** scrift van ene genoemt
stephan leuende een eensam **tenen** heremite
leuen op den berge van sijn lange raeren
dese leefde zeer strenglic mit vasten waken
beden ende stadigen wane der copuctien en
mit vele andere doechden verqwert hebbende
twe discipule zeer gheestelic **Als** dese in sine
ouden dagen siet werf mit siecten daer hi ac
sterf voer ene dach sijn lesse eynde werf
hi ghecoge inde gheeste en mit openen ogen
stauende hi nu ter rechter side nu ter lichter
side sijn beddes en recht of hi gheeyfcher
woorde van somigen die bi hem stonde rede
te gheuen so antwoerde hi daer sijn alle
hoerde **Bomwyls** seide hi aldus **Her** is waer

dat ghi segt mer ic hebt ghebecht ende so
 lange tijt heb ic daer voer geuast **Pom**
 wils seide hi dat en heb ic gheenre wns ge
 daen mer waerlike dat liechdi m ouer
 ic vms ontfuldich **Pomwils** seide hi her
 is also mer ic hebt bescreuet ende daer
 voer ghedient **Ende somwils** seide hi
 waerlike ghi besculdiger m ende doer
 m onrecht **Ende gheueil** oec dat hi somtijt
 seide her is also als ghi segt en daer en heb
 ic mer op te antwoerden mer nsgode is
 barmherticheit **Dit** was een gruwelike
 en ontfuldike vichbant ontfenlic ende
 strenge der gheesthoder reden en daer
 meer m verueerlic dat si hem besculdich
 den oec m dien dinggen daer hi met van
 en wiste of mer ghedaen en hadde **En**
 dese hadde wel xi mer momie geweest heb
 bende gracie der tranen **We** we waer was
 doe die steme ezachels des propheten op
 dat hi hadde mogen tot hem seggen **In**
 wat dage die sonder hem bekeert tot
 penitenciaen so en sel god sijnre soude niet
 ghedendich **En** die heer spiet also als ic
 di vnde also sel ic di ordelen voerwaer
 deser gheen mochte hi antwoerdende
 genoech doen daer die salie allene vni te
 belien was gode die altoes louelic is **Ende**
 somige gheloeffame mane seide ons
 dat dese vader oec ene lichaert plach te spise
 die tot hem wt der woestine plach te
 comen **Ende** dese is onder al sullen vrede
 eyschende wt den lichaem ghescheiden dat
 hi niet zekertike en toende wat sijn ordel
 of sentencie was of eynde der gheestliche
 der redene **Petrus amicus**

Bi enen flore hynnacu genoeint m
 pictamen was een priester die mit
 sijnen onreynen leuen alre zeer die weerdicheit
 der heiliger oerde onteerde en gebruyte des
 heiligen dienstes niet tot zorge voer ziele sijn
 re onderfate mer tot wellust sijn vleysces
 te volbrengen hi werr al bi inden beuuerter
 van woegen sijnre quader constanciaen
 waer bi hi verlochre vuenstap en toespriekē
 somiger goeder manne en sonderlinge ver
 selde hi hem den **Abt** en de broeders des

~~doer~~ doesters genoeint bouuallis **Wel**
 lie hem lange tijt vermanende van beter
 inge sijn leuens toehoerde hem diuile
 die werelt te verzelken mer en konden m he
 anders niet gheuyman dan ene ydelē hope
Want hi ~~v~~ vensde hem gheerne te horen dat
 si seiden ende maecte dese hopende van sijnre
 bekeringe ende glorieerde mede voer die
 lude van geselschap dier goeder manne mer
 en werr van hoerre vermaninge of exem
 ple van sijnen quaden mer gecogen **In** de
 sen en andere werken sijn boesen leuens
 volherdende en daer mede den toern godes
 inden dage des toerns op hem vergaderede
 is hi m zicte gevallen **En** nae een deel
 daerlyc als die zicte verswaerde is hi tot sine
 laegten gecomen **Tot** hem was gecomen
 om hem te vanden die prior des voer ghe
 noenden doesters ende om sijnre bedē wil
 is hi een wylmē bi hem gebleue **Ende**
 siet doe die nacht aen ghecomen was ende
 alle den anderen en wech gaende die prior
 allene bi sijnen bedde bleef sitende begon
 ste die ziele gruwelike te roepen tot den
 prior seggende **Doem** te hulpe **woem** te hulpe
Pier was gruwelike leuen bouen maeren
 ontfuldike comen lopende op m en mit gape
 den monde en wreden madome bestaen m
 te stulien te verschoren en willen m te mael
 verteren **Bidde** haestelike gode dat ic van
 horen bete gheuort moghe werden **Dit**
En sprac hi ende beuede en inden grandie
 lichaem dranc hi achterwert als om die
 verthinders te vlien **Die** prior van stemme
 en ghebere des zichen verueert was oec
 m groten anre **doech** ghedwonghe van
 noer suller stonde keerde hem tot sine
 gebede en badt gode al dat hi mochte voer
 dien onsaligē wellien biddende die ziele
 wandelde sijn steme sprac **Goer** ut goer ut
die wiede beeste sijn en wech ghegaē ende
 doer v gheber sijn si alle veruaren **En** want
 hi tot sine vtersten geeste altoes symich
 was en wetende keerde hi ~~hem~~ hem totten
 prior en begonste mit hem van zalien te
 spriekē als een gesont mensche **En** doe bi
 na een vce gheledē was begonste hi ander

were te vernien die onghewoelofde be-
rueringe des vleysches neder te drucke
en een vast offer der volcomenheit te
vercrigen onofnegelike te bewaren

Inde vierden boec der heiliger vader
leue naer van ene goede brueder
inder woestinen die van sulken ver-
dient was. In onsen heer so war hi in
sine gebede begeerde dat verwerf hi ter
sont van gode. Desen toe quam in sine ghe-
moede begeerte te sien hoe eens ziele eens
sondaers en eens gherechtigē vanden lue
ghetogen worden. Ende doe god hem mer
en woude laten bedoeuen in synre be-
geerte op een tyt als hi sat in synre celle
ghinc een wolf tot hem in en nam in
sinen mont die cleder des broeders. Ende
toech hem burt en die broeder volchde he
En die wolf leide hem tot eenre stat. ende
liet den broeder ghinc sijn weghes. Die
broeder quam in een cluze burt die stat
daer in woende een die den naem hadde
eens groten eenzetels en was zec verbei-
dende die vre sijn dodes. Ende die broeder
die aldaer ghetomen was sach geschien
een grote bereidige van keersen ende van
lampen om den eenzetel als of god doer
hem broer en water en ander noerdurste
verleende der stat. en si seide waer dat dese
stome so souden wi alle verderue. En doe
getome was die vre sijnre wtuaert. Sach
die broeder den dunel vander hellen come
de en nedervallende op den eenzetel hebbe
de een vuerige griepē. Ende hi hoerde een
stemme seggende. Ghelyc als dese ziele in
mer en heeft ta laten rusten doch een vre
in hoer also en wil du oec hoerre mer ont-
fermen sie wtreckende. Doe nam die dunel
die vuerige griepē die hi hielt en stacē in
dat herte des eenzetels. ende langhe vre quel-
leude toech hi die ziele daer wt. Hier nae
ghinc dese broeder in die stat en vant ene
armen mensche peclgym leggende op
der straten siet die nyemant en hadde die
sijn achrede. In desen bleef hi enen dach.
En doe ghetome was die sijnre wtuaert

sach die broeder die heilige engelen michael en
gabriel nedercomende om te ontfange sijn
ziele. En sie ghynge hi hem sieten een ter rech-
ter side en een ter lichter side en badē der ziele
dat si wt woude gaen. En si en ghinc mer wt
als of si hoer lichaem mer achterlaten en
woude. Ende gabriel sprac tot michael neem
en wech dese ziele daer wi gaen mogen. Doe
antwoerde michael. God heeft ons gebode
dat wise sonder woecute wehalen sellen en
daer omme en mogen wise mit geweldē mer
wt neme. Ende michael riep mit lude stemme
seggende. Here wat woldi van deser ziele ghe-
daen hebben want si en hoert ons mer
dat si wt gae. Doe quam hem een stemme
seggende. Hier ic sende dauid mit sijnre
harpen en alle die sangers van iherlm. op
dat si hoernde die zweet melodie. tot hoerre
stemme wt gae. En doe si alle neder ghe-
come waren in omringe der ziele singende
loue lange sprac wt die ziele des peclgymē
en sat inden armen sūte michaels en is also
mit vroude opghewoert.

Sūte gregorius in eenre omelie op die
woerde ons heren die lucas bescrijft
Ende ghi weest ghelyc den menschen die
hoeren heren uerwachten als hi comen sel
vande brulofstey op dat als hi comt en
dopt si hem haestelic op doen. Ouse heer
comt en dopt als hi ouermits moynisse
der siecheiden toent dat die door na hi is
welken wi haesteliken op doen is dat wi
he mit minne ontfangen want die en
wil den rechter comende en dlopende mer
op doen die weest wden lichame te gaen
ende ontwicht den rechter te sien. Dien
hi ghedene gedenct dat hi versmaet heeft
mer die ghene die van sine hope en warte
zeker is. Doer haesteliken den dlopende op
want hi blideliken den rechter verbar en
als hi die tyt der aenstaender door voert
so veruromet hi he vander glouen des
ewigen loens. En daer om seit onse
he voert na halich sijn die knochte wel-
ke die he als hi toemt wakende sel
vnde die wakert die te aescouwe des wate

lichte sijn oghē hour die wakker die ~~van~~ ~~de~~ ~~mitte~~ ~~werken~~ be
~~worden~~ ~~die~~ ~~duister~~ ~~missen~~ mitte werken be
 waert dat hi gheloest Die wakker die van
 hem verdriest die duistermissen der mecheit
 en der versumelheit Als paulus daer van
 seit Ontwaect ghy gherechtigen en en wilt
 niet sondigen Ende op een ander stede hier is nu
 een vie dus vanden slape op te staen mer laet
 ons horen wat die comende heer den wakken
 de knechte bewisen sel Ic seg u voerwaer dat
 hi se sel omgorden en selse doen siten ten eten
 en voer gaende sel hi hem diene hi sel he om
 gorden dat is hi sel sich tot hem te lonen be
 widen hi selse doen siten ten eten dat is in
 der ewiger rusten mit genoechten vmaect
 te werden mer wat of die knechte inder eert
 ter machte versumede ware Die eerste wach
 te is die bewaeringe der eerster ioner nocht
 en selmen daer om niet mislopen of van
 goede werken of laten want die lancmoed
 dicheit sijne lidenheit toert onse heer
 voer seggende Ende ist dat hi coemt inder
 ander wachte en ist dat hi coemt inder derde
 wachte en vint hise also salich sijn die knecht
 te die ander wachte is als een Jonghelinc hier
 die derde wachte is die oudgedome So wie
 dan niet en woude wakken inder eerster wach
 te die bewaer doch die ander dat is die va
 sijne quaetheit hem heeft versumet te be
 here in sijne lijncheit en ontwaerke doch
 totten wegen des leuens inder tusschen sijne
 Jonghelincheit En die mer wakken en woude die
 die en verliese niet die genade der derde
 wachte op dat die niet en ontwaect totte
 wege des leuens inder Jonghelincheit die
 bedencke en bekier hem doch in sijne out
 heit merker aen lieue broeders hoe die goet
 heit godes verwinnt onse harshheit nu en is
 niet dat die mensche ter ontsult vnde mo
 ghe God die wert versmaet en hi verwacht
 hi niet dat hi ghelaten wort ende wederroep
 hi ontsant smachheit vanden menschen
 ende nochtant den genen die wedercomen
 willen beloeft hi lone ~~mer~~ mer nyemant

en versume dese sine lancmoedicheit want
 also veel strenger gherechticheit sal hi bewi
 sen in sinen ordel als hi langer verbeidenheit
 bewisen heeft voer den ordel want hier van
 seit sijn pouwel En weetsu mer dat die goe
 derneerheit godes di noder tot penitencien
 mer du nae duure harshheit en onrouwigen
 herte vergaderste di toern inden daghe des
 toern toerns en der vertonninge des ghe
 rechten ordels godes hier van seit die propheet
 inde psalm ~~sonder~~ sonder God richter recht
 dich ~~ster~~ ster en lancmoedich merke daer
 hi seggen woude lancmoedich voerside
 hi rechtueerdich op dat den du siege die
 sonden der misdadiger langhe verduldeli
 ke dragen ~~was~~ wares dat hi oec ten laste
 stren ghelike sel richten waer hi van ene
 wisen ~~is~~ ghesproken wort die aelmach
 ticheit is een lidende wederghener hi wort
 gheheten een lidende wederghener want
 die sonden der menschen lidet hi ende ver
 ghelt want die hi lange verbeit dat hi
 hem bekere sellen die verdoemt hi zwaer
 luter als si hem niet en bekere Voert
 meer om wt te slaen die traechheit onses
 gemoedes so worden oec van onse hie
 wtwendige scade mit middel voert ghe
 brocht op dat daer bi onsen gemoede toe
 fime sijne bewaeringe verweet werde
 want hi hi seit Ende dat suldi weten want
 wiste een huyf vader te welker vie die
 dief come soude hi soude vt vmer wakken
 en niet hengen dat sijn huis doergrauē
 worde nae welker voer seider gheliken
 se oec ene vermaninge toeghebaen wort
 als hi seit En ghy weest bereit want
 inder vie als ghy niet en waent sel des
 menschen sone comen Die dief doergraecht
 dat huis wancet die huyf vader niet
 en weet want als die geest slaep van
 sijne bewaeringe soe mbreect die ouer
 siende door comende in die woninghe
 onses vleysches en dien here des huses
 dien hi slapende vint dodet hi want als
 die geest des mensche niet te vore en besiet
 dien toecomenden scade so trect

hem die door ouwe. tende totten pnen. wel
ke den dieue wedermaen soude. waer dar
hi waecte want hi soude voer besaten die
toecomen des richters. die heymelike die
ziele grijpt en soude hem mit penitenciaen
te gemoete lopen op dar hi niet in sinen
sonden verherder en verginghe ~~oude~~ ster.
dese laetste wie wil onse here dar ons on
kundich si. al daer omg. dar si ons. altoes
in verminden si op dar als wi die niet voer
sien en moge tot dier son. der onderlaer
ous bereiden. Hier omme mine le broeders
in die ghebredicheit uwer aerflicheit vester
~~de~~ die ogen uwer herte den toecomenden
richter. ~~bero~~ bereit u dagelij ouermits sereye
en wenen. Ra dien dat die seker door u alle
aenstaende is. so en wilt ~~u~~ niet om
die onzeker voersiencheit des. tytelike
leuens te vele denden. laer u die so: ghe
der eerlicher dinge niet verswaren. want
mit hoe vele beslaghes van goude. ende
siluer dat vleysch worde ~~begin~~ behange
mit hoe vele costeliker dedere het worde
ghededer. wat is dat vleysch anders da
vleysch. Daer om en wilt niet denden
wat ghy hebt. mer want ~~gh~~ ghy sijt. welc
die prophete ons bewijst. ~~da~~ daer hi seit
Waerlic hoo is dat volc. want is dat volc
gheen hoo. waer sijne die dese hoechmit
van huden inden naest geledene. ier
mit ons vierde. hoe grote en vele dinge
bedochten sie van besittinge deses regen
woerdigen leuens. ~~mer~~ als si begrepen
worden vander stonde der suelre door.
so sijn si haesteliken ~~te~~ beuonden in dien
dingen die si niet voersien en. wouden
en verlore alre samen die tytelike dinghe
die si handelende schene mannelike te
besitten. Hier omme. want die voerleden
ueelheit des menscheliken gheslaches
ouermits der gheboerten groyede. inden
vleysche. en ouermits den dode dorrede
inden stoue. so ist wel also hoo geweest.
Hier omme want onse vren mit corte stou
de en wech vlie. so pyn u. lieue brueders
dat si mit verdienste goeder werke ghe

honden werden. Hoert wat die wiseman
salomon seit. So wat die hant mach doe
dar doe ~~contelike~~ eernstlike. want noch
were noch reden. noch wetenheit is inder
hellen. daer du toe tydes. Daer om want
wie die tijt der toecomende. door niet en
weten. en nader door niet werken en
mogen. so ist ons noer dat wi voer der
door die verleende tijde nuttelike bestade
want also wort die door van ons verwo
nen. is dat wise altoes te voren ontfrucht
En als wi dit mit anre doen. so sellen wi
bider hulpe en ontfermenisse ons heren
voer den rechtsoel tijt. also come dar wi
niet verdoemt. mer geuoent selle werde
Hier na volghet vander outfienlicher ve
Sinte gregorius inder des dodes
omelien op die woerde ons here
die lucas beschryft. Ihesus siende die stat
van iulim sereyede op hem en seide. want
oftu oec bekeut hadde. dit heeft ihesus
eens ghedaen doe hi te voren seide. dat
die stat vergaen soude. dit en laer noch
dagelij onse verlosser niet te doen doe
sijn wtuercoren. als hi merct dat som
ge van enen goeden leuen hem lieren
tot boesheiden. want hi bescreyete die
die niet en weten waer om si bescreyete
werden. die na des wisen woerde hem
verbliden als si quaeliken hebbe ghe
daen. en veruouwen hem inden
alre quaetren dinghen. want hadden
si hore verdoemenisse die hem aensta
de is bekeut si souden hem selue be
screyen mitte name der wtuercorene
oec voecht wel die sentencie die na vol
ghet der verlorene zielen. En dar in
desen dinen dagen die di te vrede sijn
Mer nu verhuyt van dinen oghen die
verleerde ziele heeft hier horen. dach die
blite is in deser vergandiker tijt. wellier
te vreden sijn die dinge die si nu heeft
want als si in vergandiken dinge blite
is als si meren verheue wort. als si in
wellige hoers vleysches ontbonde wort
als si van gheue. anre der toecomende.

211

pine verueert en wort. **S**o heeft hi vrede
 in hoeren dagen. Die groet misual haerre
 verdoemnisse hebben sel inde vreedden
 dage want aldaer sel si gepijnt werde. daer
 die gherechtigen hem sellen verblide. **E**n alle
 dinge die hoer nu te vreden sijn. **S**elle hoer
 dan tot bitterheit des kuffs gewandelt wer
 den. want alsdan so beghint si mit hoer
 selue te lincen. waer om si die verdoemnis
 se die si linc mer en heeft ontfien. **W**aer om
 si in voer te sien die naevolgende quade die
 oge hoers herte heeft toegheslore. **W**ant
 daer van wort geseyt. **N**u nu sijn si ver
 huyt van dmen oghen. Die verkeerde ziele
 die ghegheue is tot desen tegenwoerdigen
 dingen ende ontbonden in eerfichen wel
 lusen. verhuylt hem die toecomede quade.
Want si vernijder voer te sien toecomede
 dinge die versterre mogen tegenwoerdi
 ge blifscap. **E**nde daer om so wanneer si
 hoer gheeft in wellust deses tegenwoerdige
 leuens. **W**ar doer si anders. dan si mit opene
 oghen totten vuere gaende is. **E**n hier om
 werden wi gewaernt inder scrijft. **I**nde dage
 der goeder dinge en wil niet ondachtich we
 sen der quader dinge. **E**n ouermits pauli
 wort ons gheseyt. **D**ie volc sijn. **S**elle we
 sen alsoe niet volc. want al sijn enige vrou
 de deser tegenwoerdiger tijt. alsoe is die
 vroude te houden. **D**ar nu mer die bitterheit
 des navolgenden ordels tot en gaen wt ou
 ser memorien. **O**p dat als dat beantre her
 te mit ontfichnisse der vterster wrake doer
 netis wort. alsoe vele als nu die tegenwoer
 dige volcheit gemanger wort. **D**ar alsoe
 veel oec die naevolgende toern gods werte
 gesachten. **W**ant hier of is gestreue. **S**alich
 is die mensche die altoes anxtoudich is
 mer die van herden syme is. die sel valle
 mit quade. want die toern des toecomende
 ordels sel alsoe veel strengter gheuoelt wer
 de. **A**ls hi nu onder den sunden niet en wort
 ontfien. **H**ier nae volget in ons here woer
 den. **W**ant die dage selle come in di. **E**nde
 sine viande sellen di belegge mit enen bol
 werke. **W**elc sijn meere viande der men

scheliker ziele. dan die bosc gheesten die si wt
 gaende vanden lichame beleggen. **W**elke si
 vermalen mit bedrechlichen welluste. die
 wile dat si gheset is in minen des vleysches.
En si beleggen mit ene bolwerke. want
 als dan wederbringende voer den oge hoers
 herte boesheiden die si bedraue heeft. **B**enau
 wens wechende totten gheselschap hoerre ver
 doemnisse. **O**p dat si begrepen inden vterste
 hoers leuens sien mogen van wat viande
 si al om belloten is. **E**n nochtant ghene wt
 wech te ontcome vynde en moghe. **W**ant
 als dan en is niet goedertloft goet te doen die
 doer gheerloft was te doen versmade. **W**an
 welken men oec bequaemlike verstaet mach
 dat na volget. **H**i selle di beligge. **E**n al om
 sellen si di benaue. **D**ie bosc geeste benau
 wen die ziele al om inder door. **W**anneer si
 hoer vernijen mer allene die sonden des
 werkes. **M**er oec der gedachten. **O**p dat si
 die hoer voertmits doer vele ghebreit heeft
 in der boesheit. **T**en lese van alle benaue
 wde inde wederghene. **D**aer nae volghet
En si sellen di ter eerde staen. **E**n sine kinder
 die in di sijn. **D**an wort die ziele ouermits
 bekennen hoerre misdaet ter eerden neder
 get gheslagen. **A**ls dat vleysch. **W**elc si wien
 de hoer leuen te wesen gedwongen wort tot
 ten stoene weder te gaen. **D**an inder door
 so vallen hoer kinder als die ongeerlotse
 gedachten die nu wt hoer voert come in
 dier vterster wrake. **D**eser leuens te
 mael verstroyet werden. **A**ls die ypherser
In dien dage sellen vergaen al hoer gedachte
Welke verkeerde gedachten oec bi beteykn
 ghe der neue moghe verstaen werde. **W**ant
 daer volget. **E**nde si en sellen niet laeren in
 di den steen op den steen. **D**ar verkeerde herte
 alset der eene quader gedachte. **D**ie ander
 noch quader toe doet. **W**ar doeder anders
 dant den steen op den steen leit. **M**er niet
 vernijder stat en wort die een steen op
 den ander niet ghelaten. **W**ant als die
 sondige ziele tot haerre wrake. **W**rake geleit
 wort. **S**o wort van hoer alle dat tijmer hoer
 re gedachte te niet ghemact. **E**n verstroyt

Daer voert nae volghet. **W**aer om si al dit
liden. **D**aer om dattu niet bekent en hebste
die in d'ynre vandinge die almachtige god
pleecht die sondige ziele mit meningerhande
wile te vanden. **W**ant hi vante stades mit ghe
boede. **A**l binden mit gheselinge. **E**n somwile
mit mirakel. op dat si hore die waerheit die
si niet en bekende. en die noch te honerdich
en versmaende heeft geweest. **E**ncher ouer
mits rouwe bewegen wederkerre. of verwō
ne mit weldaden. **S**chame hem der quaetheit
die si ghedaen heeft. **W**aer want si die in hoer
re vandinge niet en heeft bekent. **S**o sel si in
lette hoers leuens dien vande ouerleuener
werden. mit welken si inden strenge oerdel
godes in geselschap der ewiger verdoemnisse
toeghenoecht sal werde. **G**helut als onse lie
op een ander stede seir. **W**anneer du gaeste
mit d'ne wederfakke totte prince in dien we
ge wes vlinch verloest te werden van hem
op dat hi di niet ouer en leuer den richter
en die richter di ouerleuer den stocker. **E**nde
die stocker di werpe inden kerckener. **D**use
wederfakke inden wege is die leer godes
contrar onsen vleyschelijke begeren in
desen tegenwoerdige leuen. van welke die
verloft wert die horen gebode oetmoedeli
ken ghehoer sam. **S**is. **W**ant anders sel di
dijn wederfakke ouerleuere den richter.
en die richter den stocker. **W**ant een sonder
die godes leer versmaet sel sculdich gheuo
den werden inden onderzoeken des rich
ters en daer om sel hem die richter ouer
leuere den stocker. **W**ant hi sel den bosen
geesten dien laten wecken totter wrake die
hem willeus heeft consentert totter sunde.
Die stocker werpe hem inde kerckener
want hi wort vanden bosen gheesten ghe
worpe in die helle. **D**aer hi naden dage des
ordels mit hem inden ewigen vuere sel
ghepuit werden. **I**n desen woerde der
ewiger waerheit werde wi gheleert onse
vterre mit airtuoudicheit stabelic aente
lien. **N**a dien dat ons oec doer ene wisen
gheseyt wort. **I**n alle d'ne werke gedencie
d'ne vterre en in ewicheit en selstu niet

sondige. **W**i sellen dagelijc dencke dat wi wt
den woerde onses verloefers ghehoer heb
ben. **E**nde oftu oec bekent hadde. **E**n dat
in desen d'ne dage die di te vreden sijn. **W**er
nu verhuylt sijn van d'nen ogen. **W**ant die
wile dat die rechter noch verbeit en noch
sijn hant niet en seet te slane die wile dat
vanden vergelden der vterger wrake een
veroune. **S**ijn te wesen der tuit schuyt te we
sen. **S**o sellen wi bedencken dat quaer dat
na volgede is. **S**o bedenkende sichten
sichrede scouwē die soude. die wi voerdreue
hebben altoes acustien. **A**custiende bescreye
bescrepende of wasschen gheen bliscap of
voerspoer vergauchtles loues sel ons onge
bonden maken. **N**och enige vergauchtles
dinge die ogen onses herten bestrope. **O**p
dat si ons niet verblint totten vuere leiden
want is d'annen nauwe merket. **S**o mach
men wt den monde der waerheit bekene
hoe swaren veruylt dat is als den ver
sumeden menschen. **E**n die toecomende d'ne
ghe niet voersende. **G**heseyt wort. **E**n dat
in desen d'nen dage. **D**ie di nu te vrede sijn
mer nu verhuylt sijn van d'ne ogen. **W**ant
ons naer zere te bedencie. **H**oe veruere
ous wesen sel die vte onser ontbindinge
wat gruuel onses herte. **W**elke gheuech
nisse al onser quaetheit. **W**elken vergere
alre voerledene salicheiten. **W**elke ont
sichnisse. **E**n voer merke des richters. **H**ier
ome wat sel ons van teghenwoerdighen
dingen tot genoechten wesen na dien dat
te same allen dingen en wech gaende niet
en sel en wech mogen gaen dat ons aon
staende is. **A**ls dat alre samen gheeynder
wort. **D**at nu gemint wort. **E**n dat bego
ne daer die pine nimer gheeynder en waer
Dan als die ziele wagaer. **Z**oeken die bosc
gheesten hoer werke. **D**an vernyen si die
quade ding die si voer geraden hebben
op dat si hoer geselline mit hem totte w
menten trecken. **A**er waer ome seggen
wi dir allene vander verliender ziele
nae dien dat si oec totte wruerezenen
stevende plegē te come. **O**p dat si in dien

2m

off hem ghebuerē mach des hoers war wt
 zoeken mogen **H**ier een heeft geweest ou
 der den menschen die voer sijne passien
 mit vyer stemme gesproken heeft **I**c en
 sel reuante niet veel mit v spreke want
 die prince deser werelt is gecome en m
 y en heeft hi niet **N**a dien dat die prince
 deser werelt dat is die duuel onsen heer
 sach enē sterflike mensche **S**o waende hi
 des sijns war in hem te vunde **H**ier sōd
 enge sōde vander ghebrulunge deser
 werelt is hi wghhegaen **D**ie sonder sūde
 in die werelt is gecome **D**it en heeft hē
 sē peteū met vermetē te seggē tottē prin
 ce deser werelt van hē seluen **D**ie nochtāt
 verdient hadde van onsen heer te horen
 so war du vundes op der eerden **D**at sel oec
 onbōde werde inden hemel **E**n so war
 du onbōdes op der eerde **D**at sel oec out
 bōde wesen inden hemel **D**it en mochte
 oec sē **P**auwel niet seggen die te voeren
 eer hi die scout des dodes betaelde totten
 hemeliken dinge des hemels quam te
 siene **D**it en dorste oec **J**ohannes niet spre
 ken **D**ie om sijn sonderlinge minne in de
 auontmael ruste op die borste onses ver
 loesers **W**ant na dien dat die prophete
 seit **H**ier ic bin in boescheiden ontfangen
 en in sonden heeft mi mijn moeder ont
 fange **H**oe en mochte die nider werelt
 sonder sōde niet wesen **D**ie in die welt
 mit sūde is gecome **W**ant hier vā seit
 die selue **W**heer **I**n uwen aensichte en sel
 men gherechtueerdiger werde alle die
 leuer **H**ier van seit salomon **G**heen recht
 dich mensche en is op der eerden die goer
 doer en men en sondiger **H**ier van seit **J**o
 hannes **I**t dat wi seggen dat wi gheen
 sōde en hebben so bedriegen wi ons selue
 en die waerheit en is in ons niet **E**nde
Jacobus seit **I**n velen ontgaen wi ons alle
 want hier is kenlic dat alle die van ghe
 nochten des vleysches gewormen sijn
 in horen werke woerde of gedachte die
 prince deser werelt des sijns war heeft
En daer omē staet ons te besorgē en mit

groetē serepen daghele te denckē **H**oe
 weet hoe verueerlic die prince deser
 werelt comen sei inden dage onser wt
 uaert **W**ant dat hi tot gode inden vleysce
 steruende quam en sochte in hem war
 in welken hi des sijns niet ghevunde en
 mochte **W**ar sullen wi onsaligen dan son
 gen **W**ar sullen wi doen die ontellike
 quade ghedaen hebben **W**ar sullen wi
 onsen wederzake antwoerden die sine
 werke in ons sūke en vele sel vunden
 doch allene so is ons een zeker toener
 laet **W**aste hope als dat wi een mit hē
 geworden sijn **I**n welken die prince
 deser werelt des sijns war gesocht heeft
 en en heeft niet kunne vunde **W**ant hi
 allene was onder den doden vry **W**ende
 wi werde vander sōde eygenscap mit
 waerachtiger vryheit onbōde **I**s dat
 wi den gheue die waerliken vry is wer
 de veremcht **W**ant hier is kenlic **W**ende
 wi en mogens niet weder spreke **W**ier
 waerlike belien dat die prince deser
 werelt vele in ons heeft **W**ier nochtāt
 inder tyt onser doot en sel hi ons niet
 grijpen mogen **I**t dat wi sijn lede gewoe
 den sijn **I**n welken hi merkwat en heeft
Hier war baeter dat wi desen onsen
 verloeser ouermits geloue toegenoocht
 werden **I**s dat wi van hem in zoden
 verscheiden sijn **W**ant hi seit salue **H**ier
 alle die mi seit here here en sel in gae
 in dat vike der hemelen **D**aer omme
 sellen rechte werke onsen rechten ge
 loue toe gheuoecht werden **Q**uacth
 er die wi bedreuen hebben **S**ulle wi
 mit dagelischen tranen of wassche
 onse verledene scaldheden sellen **W**au
 bouē gaen en verwinne onse goede
 werke die op staē woder minne go
 des en onses eue mensche **L**aet ons
 niet weder seggē enige doechde die
 wi onsen broeders doen moghen
 want anders en werde wi niet lede
 onses verloesers **D**an gode aen te

hangen en onsen ene mensche te ontfen
men hier want totter minen godes en
ons enen menschen diavyl die herten
der hoeres meer verwecke exempele
dan woerde so sel ic uwer minne vertelle
een miraciel dat eypphanus in dyalie
die tegenwoerdich inder prouinaen
psauria gebore in de naesten lande te
lycominghen pleacht te vertelle. **W**ar hi ser
Dat aldaer een monic was van zeer
eerlamen leuen martirij genoeint die
wt sine doester om vandinge wille tot
ene andere doester ghinc dat een zoer
geestelic vader regierde. **E**n doe hi wan
derde vant hi inden wege ene melaetsche
menschen dien die siecke mit diepe won
den doer alle sine lode insmaect hadde
willende tot sijner herberge weder liere
en van moedicheide gheen machte hebbe
nde. **E**nde hi seide dat sine herberge in de wege
waer daer martirius die monic he haeste
te gane. **E**nde die man godes ontfemde
die moedicheit des molaetsche. **S**incer ter
stont sijn mantelken daer hi mede gecleet
was op die eerde en veeder wt en sette daer
op den molaetsche en besloech hem al om
mit den dede en boerde op sine scouderen en
gaende droech hi en mit hem. **E**n als hi rehsat
naecte der poerten des doesters begonde die
geestelic vader des doesters te roepe mit
luden stemmen. **L**oept en doer haestelic op
die doren des doesters. **W**ant broeder mar
tirij coem dragende onsen heer. **H**er ter
stont als martirius totte inganc des doesters
was gecome so spranc ~~van~~ van sine halse
die gheue die molaetsche scheen te wesen en
in dier ghedaente openbarende in wellie hi
vanden mensche bekent pleest te wesen
verloeser menschelic geslachte onsen heer
god en mensche ihus cristu martiris aensien
de stoch op te hemele en sprac tot he. **M**artiri
du en hebpe di minne niet gesaemt op der
eerde ic en sel di in dinn niet saeme op die
hemele. **D**oe dese heilige broeder ter stont
mit doester was gecome seide hem die va
der des doesters. **B**roeder martiri waer is

die den du droeghes. **D**oe antwoerde hi had ic
gheweet wie hi geweest hadde ic hadden bi
den voete gehouden. **E**n die selue martirius
vertelde dat hi gheen last en hadde geseelt
die wyl dat hi hem droech. **E**nde dat on was
gheen wonder want hoe soudne last van he
gheuelet hebbe die den gheue droech. **D**aer
hi van ghedraghou wort wt wellien wort
men merken mach. **H**oe vele broederlic mede
lide bi gode vermach. **H**oe vele barmhertich
beweghen ons veremmer mitte almachtige
gode. **W**ant also veel nahe wi de gheue die
boue al is als wi mit mededoge ons neder
laten tot onsen ene menschen. **H**ier onsen
verlosser en wast met genoeg. **D**at hi in de
ure sijn ordel als hi tuger segghen sel. **A**ls
dich als ghinc gedaen hebt enen van minne
minnesten broedere so hebdt in gedaen
hi en hadde oec voer den ordel in he seluen
gecoent dat hi gheset hadde als om te be
wisen dat so wie nu goede werke bewijst
den behoeningen dat hi dat den gheue doer
om wes minne hi dat bewijst. **E**nde also veel
te meer loens ontfant een yeghelic als hi
oec dien niet en versmaect. **D**ie meest ver
smadelic schijnt. **W**ant wat is in menscheli
ke vleysch hoger dan xps vleysch. **W**elc is
boue alle hemele verheue. **E**nde wat is in
menscheliken vleysche verwoorpenre. **D**an
eens molaetschen lichaem dat mit oppe
swollene wonde geopen wort. **E**nde mit
stanche wt wasemende verwt wort. **H**ier
siet in eens molaetsche gedaente woude
hi hem vertone en die boue al eerweer
dich is en heeft hem niet veronweerdiget
ouder al versmaect te schijne. **W**aer om die
dan dat hi ons ~~mit~~ traghien van sijne
vermanen soude. **D**at so wie haesten wil
bi te staen den gheue die in de hemele is. **N**iet
en versmaect hem te vercoemodige inder
eerden en mit verwoorpe en versmadelic
broeders medeliden te hebbe.

Under scheidinge lues en zielen
scrift see bernaerdy in den boeke
sijner gedachte. **D**ie den wtwendighe
mensche coem ic vande ouders die in eer

2007

ghemaect hebbe verdoemt dan geboze Die
sondere hebben den sinder in sonden ghe
wonnen en vander sonden opghewoer
Die onsaligen hebben den onsalige in die
onsalicheit deses liches onsalichlike in
gheleit hier en hebic van hem dan onsalich
en en sonde en die ghevellelike lichaem dar
ic draghe En ic haeste voert tot dien die
mit dode des lichaems van hier ghegaen
sijn Als ic den sie hore grane soe en vindic
daer mer in dan allche en worme **cranch**
en onschynge Dat ic nu bin dar hebbe si
gheweest en dar si sijn dar sel ic werden
Wat bin ic dan Ic bin een mensche van dy
miger uuchtricheit want ic was in der
minne der ontfangemisse van menschelike
sade ontfange Daer na die schuim gerome
alleurele **en** wassende ic gheworde vleysch
Daer na scrypende en crutende bin ic wtge
gheue ter ellende deser werelt En siet te
hants sterue ic vol sonden en onbequaem
heiden en sel ter stont presentiert werden
voer de strengē richter te gheue rede van
minne werken **Woe** in onsalige als die
dach des ordels comen sel en men die boe
ken der conssaenae op doen sel in wellien
alle minne werke eude ghedachte in des
here tegenwoerdicheit ghelesen sulte wer
den Dan sel ic ten ordel gaen voer de here
beuende en beaytter mit ene nederslagene
hoefde om besalmemisse minne quader
conssaenae en sel weder denken die quader
heit die ic bedreue hebbe En als dan sel
men van mi segge **Hier** den mensche ende
sine werke Dan sel ic weder halen voer
minnen ogen alle minne **en** sonden en ver
sumenissen want wt eene godliker crichte
selt gheschuen dat ene regeliken alle sine
werke goet en quaer ter memorie voer
comē sellen en minne ogen des here in
wonderliker snellheit ghesien sellē werden
op dat dat behemē besuldige of ontsuldige
die conssaenae en also alte sime en etc bi
sonderlinge gheordelt sulte werde daer alle
heymelike sake elke sellē kundich werde.

Want war wi ons scame te biechte dat sel da
allen **en** openbaer wesen Ende so war wi
hier **en** vensende bemantele dat sel al daer
die wrekende vlame verberne want dat wete
vuer sel ouer al ongetoemt regnerē En hoe
ons god hier langer spaert dat wi ons betere
sellen also veel te strengeliker sel hi ons ordele
of wi ons ver sumē **Wae** sime wille wi dan
die leue also lange begheren in wellien hoe
wi meer leue hoe wi meer sondigen En hoe
onse leuen langer verret hoe die stont
widor ende zwaere wort want daghelic
wassen die quade en ontogen werden die
goede **trades** wort die mensche gewadelē
doer gheludie ende ongeludie en hi en
weert mer wanneer hi sterue sel want ge
lue als een vondre **en** vuers haegstiken
wgaet en wandelt in allche Also siet men
dat die leue haestelike een eynde nemt Also
valt haestelike die mensche als hi schijn te
stane want wanneer een mensche gheerne
en en alre blidelic woert in deser werelt
en waent **en** noch lange leuen en zaer hem
noch vele te bedruen in langer tijt so wort
hi haestelike ghegrepen inden dode en on
verstiens wort die ziele ghehaelt vanden
lichame En dat mit groter verueermisse en
zericheiden want die engelē comē die ziele
te halen op dat si die brengē voer den rechte
stoel des ontschlike richters En als dan
sie weder denckende hoer quade en bosc
werke die se dachen nacht bedreue heeft
wort verstandic en begheert die te vanden
vlien en verste te bidden seggende **Sluyt**
mi doch een vze stonden dan sullen als
sime sprekende hoerre werke segghen du
hebsi ons ghedaen wi sijn dyn **en** werke
lic wien sellen di mer beghouen mer sellē
altoes mit di **en** wesen en mit di sullen
wi wandere ten ordel Ende mit men gher
hande zware zaken sellen si die ziele be
sculdigen voerbrenge oec valsche ge
tughe al mochte die waerachigen ter ver
doememisse ghenoech wesen Ende die duuels
sellen si mit gruweliken aensichte en ver
ueerlike ghebere verueere en mit groter

verwoetheit veruolghē en omē gripense also
gruwelike en ontfichlike willende se behoude
en besitten als nyman wesen sel. diese
verloesse dan als die ziele vint die ogthen
betroē en mont en ander sinne des lichaems
doer welke si plach wt te gaen en ghenoech
te te ripen. en desē wruwendige dinghen
so sel se wederkeren tot haer selue en als si
hoer siet allene naect en bloer van groter
verueermisse verflagen. sel si mishopich wer
den in hoer selue vnde vallen onder hoer
seluen. Ende want si om minne deser werelt
en welluste des vleysches godes minne achter
ghelaten heeft. so sel si onsalich van gode ge
lacen werden inder ~~hollen ewelike gewinne~~
~~worden~~ vre so groter noer en sel den diuiele
ghegheue werden in der hellen ewelike
~~toe~~ gecruust te werden. Aldus wort die
ziele des sonderes ~~uden~~ inden dage als si mer
en weet en inder vre als sie mer en vermoer
ghegrepe vande dode en ghescheiden vande
lichame en wandert vol onsalicheden
beuende en rouwich. En als si gheen oescout
en heeft die si tonē mach voer hoer sonden
so is si confusie ende ~~u~~ vscric. hoer voer de
vichter te ~~open~~ openbare. Si wort mit alle
groter verueermisse gheslagen en gheuager
mit menigherhande brande der gedachte
als aenstaende der ontbindinge des vleysces
en alre hulpen ofstaende si hoer en dat eyn
de aen meret den si genaect. Ende dat si sel
nae corter stonde dat vunden dat ~~m~~
eycheit mer en sel moghen gewandelt
worden. Si aen meret hoe strenge die ewige
vichter comen sel en wat reden hoers le
uens si gheue sel voer die strengicheit soe
groter gherechticheit. want al was dat
die ziele al scouwende alle quade werke
die si verstaen conde. Nochtant als si comē
sel voer den arengen vichter ontfuchte
si alre meest die dinghe die si in hoer selue
mer verstaen en konde. Die amer wasser
als si denct dat si den wech deser leuens
in gheenreue sonder sonde en mochte
voer bi gaen en dat selue dat si lonelike
gheleest heeft en is mer sonder alle scour

in datter sonder goedertierenheit geordelt
worde. want wie mach te vollen merken
hoe veel en hoe grote en quade wi van
iden tot tijde bedruuen en hoe vele goedes
wi ver sumē te doe. ~~Want ge~~
lic alt sunde is quaer te doen. also in
oec ghebrec. goet te ver sumē. Hier is
groet stude als wi noch goet en doen. noch
goet en dencken. mer laten onse heere door
ydel en dnuete dinghe wide wanderen.
Hier is zeer swaer een eersich heere te re
gieren en van ongeordelde ghedachten
te bewaren. Hier is oec zeer swaer eersich
sorghē sonder sonde te reiden. En daer
omē en can nyemant hem seluen volco
melike oerdelen en bekennē. mer een
mensche mit vele gedachte becomert
blyft hem selue in emger wys ontkindich
also dat hi mer en weet sine borde die
hi draecht. En daer omē als hem sijn
wtiaert aen staet. so wort hi mit mer
ren anre beuange. want al en hadde
hi mer achterghelaten te beteren mit
rouwe en bichte omich ding dat hi
wiste. hi ontfier nochtant die dinghe
die hi mer en weet. En is dit scheiden
luce en zielen aldus gruwelic en ontf
sichlic den genen die vltich geweest
hebben hem te beware voer sonde en
dat si misdaden hebben gepint hebbe
te beteren mit penitenciaen. waer sel
dan den ghenen wesen die voer. be
reit hebben geweest tot sonden en
na traech sijn totter penitenciaen. It
dat die gerechte nauwe behoude
sel werden. die bosc en sonder waer
sellen die bliuen. ~~Du~~ segge lichte her is
een herde reden. Ic en mach die werelt
mer versnuden en my vleysch haren.
Segge my waer. sijn die mynere. de
ser werelt. die voer luttel tijts mit ons
hebbe gheweest. mer en is van hem ge
bleue dan alle en worme. Mer aen
vltelike wat si sijn en geweest hebbe
Si hebben menschen geweest als di. Si
hebbe gheghere en gedroncke gelachet

en in ghenoechte hebbe si hoer dage gheleit en in ene oghenblic sijn si ter helle gedaelt Hier wort hoer vleysch de worme ghegeue ende daer hoer ziele den vuere tot dat si weder in onsaliger vergaderinge versament inden ewigen brande ombcuanghe sellen werden die geselle hebben gheueest in sunde want ene pine selse beuangen die ene mynne in sonden heeft ghebonden wat heeft hem ghebater ydel glorie ~~en~~ conre vroude werlike macht wellust des vleysches valsche vjcheiden groet ghesymme ende quade begeerten waer is lachen waer is spottē waer is beroeminghe waer is houerdie na so groeter vrouden so grote droefnisse na so groter wellust so grote onsalicheit van der bliscap sijn si gevallen in so sware tormentē so wat hē geschiet is dat in mach di oec gheschien want du bist een eerlich creatuer vader eerde sijn vande slyme vander eerden bistu vander eerde leuestu en in die eerde weder gaestu wanneer die laeste dach ~~en~~ come sel die haesteliken comen sel ende bi geualle huden wesen sel Iken is zeker dattu steruen selst mer is onzeker wanneer of of hoe of waer want die doot ouer al di verbeit en du biste wys so selstu ouer al verbeide Ick dattu den vleysche volghes so selstu inden vleysche gepijnt werden Ick dattu inden vleysche ghenoechte hebbe Ick so selstu inden vleysche cruinge hebbe Ick dattu ~~gode~~ aurose cleder soecte soe sel voer geringe der cleder onder di gestroyer werden moeten en dijn deefel sullen wesen worme want godes gherechticheit en mach anders niet oerdelen dan dat onse werke verdienē want so wiec meer minnet die werelt dan gode mer gullicheit dan absonnac meer onkuyficheit dan reynicheit die volger den duuel en sel mit hem gaen in die ewige pine hoe waenstu wat droefnisse sel dan wesen wat saepen wat kar men als die bosen gescheide sellen werde van gheselschap der rechtuerdiger en van

den ghesichte godes en ouerghelouert in macht der duuele sullen mit hem gaen in dat ewige vuere en sellen aldaer wesen son der eynde altoes in saepe ende suchten veer veer verstellender vanden salighen vaderlande des paradises en sellen ghecruct werde inder ewiger hellen daer si nimmermeer licht sien sullen nimmermeer verlichtemisse der pinne hebbe sullen mer sullen ouerduisent duisent iaren ghecruct werden en nimmermeer verloeft werden daer nywer die pinngheet vermoyer en sel werde noch die gepinghet wort nimmermeer sterue sal war also vertereert dat vuer datter altoes hout duerende Also worde die conmente ghodaē dat si altoes worden vermyet daer sal ee yegellike pine der hellen liden na gedaen te doe sonden En die in gheliker ~~dat~~ ~~daer~~ misdaet sculdich sijn sullen horen gheulke toegheuoecht weeden te cruce Die en selmen anders niet horen dan ~~saepē~~ saepe en wene suchten en hulen droefnisse ende innerlinge der arden Ende men en sel dier anders niet sien dan worme en lelike aen sichte der pinne en gruwelike ontsichtlike forme der duuelen daer sellen die onsalige bernien inden helische ewige vuere ewelic en vimermeer Inden vleysche selle si geuuet werden ouermits den vuere en inde gheene matē worme der constaenac daer sel wesen onidelike weente onverdrachtlic trauc gruwelike vrese door lues en ziele ghene hope der ghenade ende barmhericheiden die nochtant also sterue dat sie altoes leuen also leuen dat si altoes sterue Aldus sel die ziele des son daers inder helle sonder eynde om hoerre sonden wille ghecruct werde en die ziele des gherechtigen om goeder verdiengē wille inden paradise gheset werden nu mer ons een van twee lieten enther altoes geuuet te werden mitten bosen of ewelike te verbliden mitten gode heilige Doer en en quader die doot en vleuen sijn ons voer geset tot welken dat wi willen mogen wi die hande wtredien Ick dat ons die

tormente mer en verueeren. So laet ons doch
die loue ons ter doghet noden. **Exempel**
Souere gregoria scrijft aldus in eenre
Somelien In minnen cloester dat bi der
kerke der heiliger marcelare Johannes en
pauli ghelegen is. is gecomen voer twee
iaren een broeder om syn leue te beteren
welke doe hi lange nader regule gepueft
was. woufangen desen volghede syn
vleyschelicke broeder mit cloester. mer om
beterninge wille. mer om liefden tot sinen
broeder en die daer om beheringe gecome
was behaechde zeer wel den broeders
ouer daer en tegen syn broeder scheelde veel
van sinen leuen en zaeden. **Rochem** leefde
hi als een gast inden cloester. meer van no
de dan van wille. Ende al was hi in al sine
werken verlickeert. mochtant om syns broe
ders wille wert hi van hem allen guetlike
ghedragen. want hi was licher van woer
den. verlickeert van werke. ghepurt van
dederen. van zeden onbeguaem. Ende hi
en mochte mer liden of hem yemant
van beterninge syns leuens segge woude.
Also dat syn leuen al den broeders swaer
was den te siene. want hi en woude noch
goet doen. noch goet en mochte goet hore.
Ende tugede mit zweren. mit toerne mit
bespotten. dat hi nimmermeer totte habijt
der heiliger wanderninge comen en woude.
Dese is inder penitencie. die laest dar volc
deser dat een groet deel verueert heeft in
sinen leesch gherueert en totter doot gecome.
En doe hi lachen en zelwoechde quamen die
broeders al daer bi hem. op dat si sinen we
gant mit horen ghebede bescherme soude.
En hi quam so veer dat syn lichaem inden
versten loden al voer doot was. en allene
in synre borst die leuende hette hoer ont
hels. Doe begonsten die broeders so veel te
naerusteliker te bidden. als si sagen dat
hi van stonde heen moeste scheiden. En hi
wert hleselike roepende na synre macht
totten broeders die bi hem waren. onde
hore ghebede te stueren. seggende. Gaer
en wech. gaer en wech. Siet ic bin de drake

ghegheue te verflinde. die om uwe teghen
woerdicheit in mer verflinde en mach. hi
heeft al rede myn hoest in sine mont begrepe
gheeft. siede dat hi in mer meer en quelle mer
doe dat hi doen sel. Bin ic hem te verflinden
ghegeuen. waer om ind is verueert om uwe
wille. Doe begonsten hem die broeders te seg
ghen. wat is dattu sprektes broeder. dat teyke
des heiligen cruces druc in di. In antwoerde
als hi vermochte seggende. Ic wil in teyken
mit den heiligen cruce. mer ic en hebbe gene
macht. want ic werde vanden drake ghe
druct. doe dit die broeders hoerde sloeghen
si hem mer ter eerde. en begonste noch sterke
lucer mit tranen om verloefinge des mensche
te bidden. Ende siet te hants begonste die
zielke ghebeter mit so veel nemme als hi
vermochte verblidende segghe. Danc sag
ic. Siet die drake die in te verflinde ontfange
hadde is gheuloen. mit uwen gebede is hi
wighedreuen. hi en mochte mer duere. nu
wur voer mine ziele bidden. want ic bin be
reit in te beheren. en werke leue alinghe
achter te laten. Dese mensche die aldus als
gheseyt is inde versten loden sinis lichaes
al voer doot was. is verhouden totten leue
en mit allen herte tot gode bekeert. ende
is mit langen en scerpen gheselen inder
goeder wanderninge gheleert ende voer
luttel daghe in siecten verueert is vande
lichaem gescheiden. die nu steruende
de drake mer en sach. want hi dien mit ver
wandelnige syns herte verwone hadde.
Souere gregoria scrijft in dialogo dat
in lycome een cloester is conculacho
ghenoemt. In welken een monic was die
men hielt van groter heilicheit. want hi
scheen van goeden zeden en wel gheschickter
in al sinen werken. mer alst was den eynde
hem toende. so wast veer anders. want van
buren scheen. want wanneer hi he toon
de mit den broeders te vaste. so plach hi
heymelic te oren. welc sin ghebreec die
broeders mit al mer en wisten. Als desen
siecte des lichaes ouerghecome is. so is hi

totten eynde syns leuens ghebracht Ende
doe hi rehtants biden eynde was. so dede hi
bi hem vergaderen alle die broeders die in
den dooper waren. Ende die waende datse
daer alfullien man steruen soude wat groets
en ghenoechlic van hem horen soude. wel
lic gepijnt ende beuende ghedwongen wert
te melden. wat vande hi ouergheleuert
ghedwongen wert wt te gaen. want hi
vloech wren seide. Als ghi waende dat ic
mit v wastede. so plach ic heymelic te cte
en fier nu bin ic den dralke ghegheue te
vershyden die mit sinen sterre minne
limpen en voete te same ghebonde heeft
en sijn hoeft in minen mont stekende wt
sugende of trocket minne gheest. Na welke
woerden hi ter stont gestoruen is. en en is
mer verwacht vanden dralke dien hi ghe
sien hadde. dat hi hem ouermits p pom
tenaen hadde moegen verloesen. waer
wt wi daerlike verstaen mogen dat hi
dese dese dinghe allene tot nuticheit der
gheene die hoerden ghesien heeft. die
wende welken viande hi ouerghegheuen
was. en nochtant met en ontahinc
Sure Gregorius in dialoge Een zeer
kundich man in deser stad van wome
voer die ware hadde ene sone als ic wane
van vnsiaren dien hi alte vleyschelike to
lef hadde en derlike op voede. Dese selue
wonge dat zwaer te segghe is ter stont als he
per onghelics toe quam plach godes mogent
heit te blasphemere en te vloeken. Ende
gheviel dat dit kint inder sterre voer
dien waren is mitter rechte gellaghe ende
gecome totter doot. En doe hem sijn vader
in de scole hielt. Als si rugeden d die daer
bi waren so sach dit kint mit beuenden
ogen die boste gheeste tot hem comen ende
begonste te roepen. help vader help vader
En voepende of lieerde sijn aensicht. op
dat hi hem in syns vaders scole verber
gen mochte. Doe hem sijn vader aldus
sach beuende waechde hi hem wat hi sa
ghe. doe seide dat kint. moelude sijn

ghecome die in en wech nemen willen.
Na welken woerde dat kint ter stont go
des name blasphemerde en gaf mede
sinen geest. Daer wi in merken dat die al
machtige god willende tone. voer welke
misdact dat kint alfullien pijnes ouer
gheleuert is. so heeft hi he inder inder door
dat laten vernyen. daer hem sijn vader le
uende mer sme en woude corrigere. **Van**
Sure den dode der goeder **Gregorius in dialoge** In dien tiden doelic
te clooper ghinc was een out vrouwenae in
deser stad redempta ghenoecht en geestelike
habite bi onser liever vrouwe kerken woon
achtich. deser waren twe discipel susterre in de
seluen habite een Romula genoemt. ende
een ander die noch leue die ic mit name
mer en kenne. Dese drie te same in enen
huse wonende leiden een leue vol rychede
goeder zeden. mer arm van eerliche gode
wer dese die ic voer ghenoecht hebbe Ro
mula voerghinc in verdienste heilighe
louens hoer mede discipelster. want si was
van wonderliker lyd samheit. van ouer
groter ghehoersamheit. een forchuondi
ghe bewaerster hoers mondes tot swigen
zeer neerstich tot stadiger gewoente des
ghebedes. mer want diavyl die gene die die
menschen voltenome houden inden oge
des ouersten meesters. noch war onvolco
mens hebben. Snelic als wi onghelerte
menschen diavyl noch mer voltenome
like wighegrauen segel aensien die wi
louen als of si volmaect waren. welke
nochtan die meyster merct en vint. hi
hoerse loue. en nochtant en liet hi mer
of se te verbeteren. Do is dese die wi voer
genoemt hebben Romula gellagen
mit lichaemlike siecte. welke die meys
ters van medicinen die ghicht horent
noemen. Also dat si vele waren te bedde
liggende bi nae was al hoer lede mach
teloes. nochtant en brochten dese ghesa
linge nye hoer herte tot onlyd samheit
Wat die ghebreke hoerre lede waren

Eyn Inmendere

hoer ghe worden, hulpe der doechden.
Want so vele te vliinger was si opghe
wassen tot weunisse des ghebedes. Als
si anders niet ghedoen en konste. Hier
ghevuel dat eens nachtes dat sie redemp
tum voergenoemt welke die twee hoer
discipule. also dochtere in doechden op
voede riep tot hoer seggende moeder
coemt moeder coemt. **Doe stont haeste**
liken op Redēpta op nitter ander
discipulster en quamen tot hoer bedde
En doe si inder midder nacht bi horen
bedde stonden. so is haesteliken een
licht vande hemel neder gecome dat
al dat begrip des cellikens vervulde
en verscheen mit **schone** schine. so gro
ter claerheit. dat al der gheemre herte
die daer bi ware mit wonderlike anre
benange wordē. want daer begonste ghe
hoert te werde. **As** een gheluyt als van
eenre groter menichren in gaende die
duere des cellikens ghestoren of si van
der saue ingaende ghedruet hadde ghe
wordē. **En** als si seiden. so voelden si die
veelheit der ingaender. **Mer** van groetheit
des anres en veelheit des liches en
mochren sise niet sien. want haer ogen
hadde die anre neder gellage. **ende** die
claerheit so grotes liches verdonckert
welc licht wonderlic zuete volc is nae ge
volger also dat horen moet den dat licht
wighesent verueert hadde. die zuetichheit
des volkes weder vermaecte. **Mer** doe si
die nacht der claerheit niet verdrage en
mochren begonste die selue **Romula** hoer
moeder en meysterliche redemptā mit sach
ter stemē te troesten segghende moeder
en wilt niet verueert wesen. **Te** en sterue
nu niet. **Ende** doe si dit dicke seide. so is
allentide dat licht dat wighesent was we
der ontogen. **Mer** die **rot** rocke die na co
mē was is ghebleue. **Ende** aldus is die an
der en derde dach verleden. **In** der vierder
nacht riep si weder aen hoer meyster
liche en doe si gecome was begheerde si

ghemonghet te werden mitten lichaem
ons heren dat si ontfene. **Ende** siert coert
daer nae inder straten voer die duere
des cellikens. **si** gaen staen ontsienlike
twee chore der sangers en als die daer bi
waren tugheden onderscheiden si die die
kunne wt den stemme den sanc der psal
modien begomē die manne en die vrou
wen antwoerden. **Doe** aldus die hemel
sche begangemisse. **al** daer ghedaen was
den is die heilige ziele vanden vleysce
ontbonden en inden hemel ghevoert. **En**
hoe die chore der sangers hogher optrege
hoemē die psalmodie te sachteliker
hoerde. tot dat dat geluyt des sanges
en zuetichheit des volkes verueert ghe
eynder wart. **Exēpel**

Iden boeke van sunte **bernardus**
brueders staet van ene momē
in clauualle gheestelic en doechlam
den onse heer verhengede mit sware
licte gheoesent te werde. **In** lach inder
infirmarien daer bi hem oec lach een
ander momē. **one** van raren. **mer** van
wonderliker sachmoedicheit ende
lydsamheit. die lange tijt in swaren
licten ghelegghen hadde en was tot
sinen eynde gecome en als hi sinen
leuen adom verhaelde van bitterheit
der pinen gaf hi seepelike luchtinge
tot mede wt. **Doe** dit die voergenoemde
licke momē hoerde dochte in hem selue
die saeyen sel te hant in sanc gheuandert
worden en dese vierste pinē sel coert volge
ewige vronde. **Doe** hi dit en deser gelike
dochte. **Mer** doe vernam hi dat een persōe
ontsienlic quam staen voer des steruende
brueders bedde en tot elken lichte dat
hi wt gaf veruere mit wonderliker en
ongewoentliken volc sinen adomganc
oueruloedelike. **Mer** mede voelde oec
dese brueder als een hemelsche nacht
in hē gaen. die alle sine binneste zuete
like vermaecte. **En** doe hi mit deser

wonderliker salunghe ghescreet ende te
male veruier was. Hier ter stont openbaer
de hem als een doerganc inden hemel
doer welke hem dochte dat hi inde dorden
hemel mit sinen ghesichte doer weechde
En in sinen oren is ghemaect een stemme
die rop vanden hemel. En seide. Al eert
ryc swighe alle boetheit vlic en wech
Christus coem. In dier wen dochte hem dat
onse heer huus xpus die een troester is der
armer en oetmoediger vanden hemel is
ieder gecomen en heeft al dat huus mit
sijne benedijnghe veruult. Ende desen brue
den die dit ghegheue is te siene was mit
so groter volicheit en gracie overstort
dat hi hem waende te wesen inden paradys
godes. Ende doe te hants naliede die wie sijn
wegans des yunge ~~moes~~ moes is die ratel
gheslage en als ~~die~~ die brueders te samen
quamen dat si sijn ziele te gode beuele sou
den so is si ter stont verlost vande lichame
des dodes ende inghegaen in die vroude go
des dat van hoer ghevolc is alle leuicheit
ende suchte.

Inocencij inden boeke van onsalich
er der menscheliker ~~uand~~ uand
erijt van pme des dodes en uuelheit
menschelikes aeloe na der ziele wiganc
verrehande pme liden sondige mensche
inden dode. Die eerste is lichaemlike bangh
so groet en so zwaer hoedamich ~~my~~ my en
heeft gheweert inden leuen. Daer die pphete
sawelike van seir inden psalme en hebbe
ambenange zericheiden der doot. Gheen lit
of litmate en is inden lichame ten si al vol
der onuerspreekeliker weeten. Die ander
pme is ~~na~~ na vermoeynisse des lichaems en
vervange der crachte die ziele veel daerli
ker ~~for~~ onbehindert hier en in dier wonder
alle goet en quaer dat si ghedaen heeft
hoeren mwendigen oghen voer comen sel
Ende die rouwe ~~si~~ sel alsodamich wesen
en dat wederdendien also swaer dat die
siele verstuert hoer seluen gedwonge wort
te haren. Ende daer van seir die prophete
inden souer. Die belie der boetheiden heb

ben in verstuert. Die derde pme is als die
siele hoer selue beghint te veroerdelen tot
ten pmen der hellen. die si hier behoerlic tot
den sonden die si ghedaen heeft. Als daer
of gherueer wort inden souer. Die seich
eiden der hellen hebben in ombenangen
Die vierde pme is wannser die ziele noch
inden lichame gheser. Hier die bose ~~gheest~~
gheeston bereit om te te grijpen en dan
wort si beuaren mit so groter persen en
veruermisse dat si wederstarrer war si
mach inden steruenden lichame en pmt
te verrecken die tijt hoerre gheuangenisse
inden lichame. ~~om~~ om anst des gefellcape
der gruweliker gheest. Hier na sel hoer
gheest wagaen en wederkeren in sijn lant
scap in dien dage sellen vergaen al hoer
ghedachten. O wat al en hoe vele dende
die stofflike menschen van onzekerheit
werliker voer siemcheit. Die inder stonde
der doot haereliken veruaren en te mpre
weeden als een ~~scherm~~ scheme en wech
gaende. Des menschen gheest sel wagaen
met willent mer onwillent. want hi
laet dat mit rouwe dat hi mit minnen
beleren heeft. Ajer waer hi wil of mer en
wil hem is een tijt gheser dien hi met voer
bi gaen en mach en wellier die eerde sel
weder gaen in die eerde. Als den eerston
menschen van gode toeghesait wart. Du
bitte eerde en selte weder in die eerde
gaen. Die pphete seir. Du selte hoer geest
of halen en si sellen ontbreke en in hore
sof sellen si wederkeren. Ende als die men
sche sel steruen so sel hi ~~en~~ en erkinder hebbe
boeste leypente ende worme. want alle selte
si inde troue slapen en die worme sellente
bedeckte. Als een deer so selte die worm ece
en als wolle selte die motte vertere. Als
deet sel ic vertere werde. En siet Job en
als een deer dat vanden moeten ghesere
wort den diecke seid ic du bit mijn vader
ende den worme ghi siet mijn moeder
en mijn zuster. O hoe omreynen vader
hoe snode moeder hoe scandelike zistere.
En melche is onfange va bloede mit brade

Amplius in 2 mensis ad scriptura delictis curius et hinc et addunt duo
et factura

der onkuyfcheit veruult en ten leuen bigaē
sine aese die worme alle woudragers leuen
dich heeft hi gewonnen pier ende luze door
sel hi vrucht wynde worme en mygghen
leuendich heeft hi voertgebr. ~~o~~ chr diec
en ghelaer door sel hi voertbrengen vuel
miste en stanc leuendich heeft hi sinen
viant dat vleysch ver ghemaect door sel hi
~~o~~ worme ver malen. **W**ar is dan smicken
der dan menschelic aese. war is eyteliker ene
dode mensche. wes omhellen alre genoechlyc
was inden leuen. des aensien sel alre moeplix
weten inden doden ~~wa~~. **W**ar batet dan
vredome. **W**ar weelde. war wetsape. si en
sellen den mensche niet verloessen vande
dode. si en sellen niet beschermen vanden
worme. si en sellen den mensche niet ~~o~~
vrien vanden stantie die cozt te voer sāt
gloroes inden thone. **h**er rehanit versmaer
inden graue. **D**ie te voren blinckende ver
giert inden ~~grau~~ sale. die stynct rehanit
naect inden scerue. die cozt wetsapte lee
kerlike inden eethuse. die wort rehanit ver
teert ~~inden~~ vanden worme inde eethuse
Bernaerduis. **W**aer ome verhoueerdichte
di stof ende alleche wes. ontfangemiste sonde
is. ghebuerre onsalicheit. leuen pine. **A**erue
druck. waer ome spulste ende vergierste di
lichaem mit kostelen dingen. dar na wey
nich daghe die worme verclinde sellen inde
grauē. **A**er dym ziele en vergierste niet mit
goeden werken. **d**ie gode en den enghelē ge
presenteert sel werden inden hemel. **W**aer
om achtes du knode dym ziele en settes hoer
voer dym lichaem. **d**ie vrouwe maghet te
worden en die maghet vrouwe is grote on
betamelicheit. want alle dese werelt en is
niet in weerden te achten. **h**i duechbaerheit
eene ziele. want voer alle die werelt en
woude god sijn siele niet zetten. **d**ie hi voer
die menschelike ziele ghegheuen heeft. **H**o
ge is der ziele weerde. die niet dan mitte
bloede xpi verlotter en werden. **H**ier ome
war wadelinge selstu voer dym ziele geue
die du voer niet en gheues. **E**n is niet die

geuet die rehanit ten duelle soude

A
sone godes doe hi inden scote sijn vaders
was vanden coninciken soelen neder ge
comen op dat hise verlossen soude van des
~~o~~ duuels macht. **w**ellic doe hi sach mit
te bande der sonden ouerghelouert wer
den en ter ewiger doot verdoemt scrypede
hi op die die op hoer seluen. **m**er scrype
en honde. **e**nde niet alleen en scrypede hi
niet liet hem oec mede doden op dat hise
verlossen soude mitte duerbare loen sijn
bloets. **D**ich o mensche hoe edel is dym ziele
en hoe groet hebben hoer wonden geweest
om welke noer was cristen den heer ghe
wont te werde. **E**n hadden die niet ghe
weest totter ewiger doot. **R**omer meer. **e**n
hadde om hoer boete die sone godes ghe
stouue. **H**ier ome en wil niet deyn achten
dym ziele liden. **w**ant wellic du siele
van so groter ~~moent~~ moghentheit beue
sen werden so groet. **m**edeliden. **H**i
heeft trane ghestou. **W**oer di stoude du oec
wallchende dym bedde elke nachte niet
berouwe dym heeten en wroetunge der
tranen. **H**i heeft sijn bloet gestou. **W**oer di
oec dym herre ~~mit~~ mit dagelixer castighe
dym lichaems. **w**elc en mochtues niet eene
voer cristo satten. **W**o wilt nochtan mit eene
sachter. **n**iet langer martelen satten. **E**n
wil niet aen merken war dat vleysch wil
ener war die geest eyfcher. **w**ant dym ~~u~~
vleysch sel te hant rotten inden graue en
worden een spise der worme

Van vuellheit menschelikes aetes nae
wegange der zielen scrift petrus damian
aldus inder epistole tot blanchiam. **m**erlike
o mensche. dar vleysch dar nu uit coctive
spise opgheweodt wort. cozt hier na worme
wetsade. sel. en sel dan wesen spise der
linagers. dar nu genoechlike ghemetter
wort mit suenheit der spisen. en sel dan so
uele te zwacere stanc wt gheuen als vullt
alt ~~nu~~ in meere sachticheit en ledicheit
opgheweodt is. **H**ier onder des dat wi dit
scriven. **w**oemt ons ter memorie so phia
twier margreue suster. die voer les late

doe si noch ghesont was ende siere quam
 totten abt des docters des heilige martelaers
 se Cristoforus ende begheerde hoer aldaer
 een graf te laten maken Als die abt hoer
 weygerde ende seide dat si dwaesde so ver
 roech siet ten leeten mit swaerheide hoer
 wort dan een graf ghemact inder monike
 cloester Welc doer gemaect was quam si
 te belien en so vroe als si daer inghesien
 hadde is si bi godes heymelike verhenghe
 mitte in siecten gheuallen en coit daer na
 is si gestoruen en aldaer begrauen Welc
 graf alst wast verweentlike en kunstlike
 wighgehouwen en al om dicht toe gewoed
 nochtant gaf er een heel ier lanc wt also
 groten onwerdachtiken stanc datter nau
 we penant liden mochte en die brueders
 mer en het rusten inder alingher helste des
 docters Ende al wast dat veel graue al
 om stonden die alstulke kunstichheit met
 aen en hadden hoerre gheen en moecte
 hem also veel verduets als dit mit stanc
 lie op datmen claerlike merke mochte
 dat hoe datmenschelelike vleysch dereliker
 en sachteliker oyghevoert wort hoer
 archeliker in diec ende stanc ghewandelt
 wort Ende eghewiel dat die brueders des
 docters van my vraechden hoe dit bi
 mochte comen doe antwoerde is als my
 dochte dit is als ic vermoede van gode
 verhengert tot uwer salicheit op dat ghi
 inden lichame dat ghi te voren sager
 also schoen ende vrom opeliken merke
 souden wat ghi in becoinghe der onkuyt
 sheit van anderen wimen voelē sonder
 want dat vleysch was oec al doe waerli
 lien in diec doer verweete tot hoer aen te
 comen die onkuytsche oghen der māne
 want watter doe was toender nu daer
 liden Ende emghes menschen vleysch
 dat nu schijnt te blypen en wymer men
 van hem vuelmiste nader door mer dan
 so toenden opeliker hem diec en vuel
 miste te welen datter altoes geweest heeft
 om dit dat wi segge te stercken
 so ist behoelic dat wi oec voerthe

exempel vande leuendige vleysche En
 herroech van venedyen hadde een wijf
 burgherliche van constantinopelen dese
 leuede also klenlike ende derelike en
 welsches oec verweende en arbedelike
 ledicme Also dat si veronweerde hoer
 mit gemene water te walschen mer
 hoer knechte moeten al om vergaderē
 den dou des hemels daer si hoer arbei
 delic ghenosch een ladt van dede make
 bereiden hoer spise die si nam vuerde
 si mit haren handen met mer van
 horen kameelinge worde si te deynen
 stucken ghesneden die si voert mit gul
 denē voerplienē nam en hoer horen
 monde voermeer hoer claepamer
 was mit alrehande welruikende crude
 also verweentlike toe gemaect dat
 ons verduet allulke ouermate te ver
 tellen ende diet hoert nauwe soude
 gheloue mer hoe seve den aelmach
 tigen gode mit haechde deses wues
 houerdie toende die naevolghende
 wrake want doe dat zweert des god
 liken ordels ouer hoer ghesludder warr
 so veruulde in horen leuen al hoer
 lichdem also dat al hoer lede versalvde
 ende verswooren en veruulden al hoer
 claepamer mit onwerdachtiken stanc
 die so groet was dat noch knape noch
 mager noch enich diene den stanc ver
 dragen mochte dan allene een dienst
 mager mit hulpe welruikender crude
 die nochtant diavile of liepen wederco
 mende mer lange bi en bleef Als de dese
 lange mit so groter seicheit verzoert
 was ende wonderlike ghecruct so floer
 si ten leeten hoer vuersten dach mit bliscap
 hoerre vuerde die hoers leuens groet ver
 diet ghehadt hadden hier bi toe lere dat
 vleysch war si dat vleysch en tughende
 leuende dat selue te wesen datter coent
 wancert door is

Unde ordel godes wt den boeke ge
 noet horologiu daer seit die dusa

pel der ewigher wysheit aldus Op een
tijt als die sonne mit mi was onder den
wolken die te voren zeer ~~daer~~ daer ver
schene hadde en die koude der nacht de
wolken bloemkens sluygen in gheset
hadde en mijn scerpkin mit middel des
meers vande gelue inden vorme huerende
daer gheworpen wart so quame anrrende
verueermisse op mi en die duistermissen be
deeten mi **Ic** sat allene en begonste te ouer
dencken al mijn iare in bitterheide mijne
zielen **In** dien so wart in onwisprekeliker
manieren minen verstaundelik en oghen
voerghelet dat zphectlike visioen in wel
ken men leest dat die thoen gheset waren
en die oude van daghen was gaen litten
sijn cleet was blenckende als snee ende
die hare sijn hoefes als reynewolle **Sijn**
thoen was ~~alre~~ als een vlamme des
vuers **ontrecken** een vuerige vloer ingri
pende ghent wt sinen aensichte **ende** wt
sinen monde aen beiden siden een scerp
sweert **Hier** va wert ic beuare en mit
alre grote anre gheslaghe **alre** datter in
grifelden alle die in hare mijns hoefdes
want alle mijne sonden en versumemissen
mijne iogher vanden cleynē totten grote
daer al man sach veruende hem voer in
die hode dwingende en haestende brochten
in drouchen rouwich voer den toeringen
richter **Ende** doe die comt in sijnre liepse
liker macht lutende sijn aensicht verheue
hadde en mit vlackeren ^{den} oghen die verbol
gheneheit sijn herte veruende so viel ic
ter eerden van anre en mijn onmachtige
hast hoekt neyghede ic als ic best mochte
op mine arm **Ende** doe ic also mit alre gro
ten anre en verueermisse begrepe een lan
ghe tijt hadde ghelede ten leste tot mi selue
wedercomende mit vele lughtens **Sprac**
ic dese woerde in mi selue **we** we de gene
die waderē ~~nae~~ ~~begeer~~ ~~heit~~ na bekeer
licheit hoers herte **we** alle den ghene die
boetheit doen **want** hadde si beken die

toecomende pine hem bereit en die twēge
sentenae des toeringen richters die tegen
hem wtghesproken sel werden en hoe hi inge
ser heeft van sine sanctuari te beghinnen
si souden hem vmer bet van sonde hoede
ya meer **si** souden lieuer alle tmlike pine
liden dan die oghen deses richters te vertoe
ke **Sy** heer der mogentheit hoe verueerlic
is v aengesichte hoe scerp en sypdende sijn
uwe woerde al beue ic tot so groter ower
dicheit **O** gruwelic visioen en alre zeer te
ontuuchien mitter alre meeter voerlic
nichheit te verhoeden **Almachtige** comt
ic bidde en bekeer oetmoedelic om uwe
ongemerene goedertierenheit **dat** ghi mi
behofaden wilt voer dit gruwelike visioen
dat ic met en derf sien uwe toeringe aen
gelicht **Doet** mi in deser tijt wat v behage
lic is **insetet** in ghebode **vermeerret** mi
tribulacie **vermēdhuoudiget** mi weder
toets **hondertuoudiget** mi lieten **wat**
ghi wilt **dat** sel ic alre gheerne draghe al
lene bekeer ic dat ghi gheueerdige wilt
mi te sparen vanden aengesichte uwes
toerns **want** also groet anre is in van
enē lichten vermoeden dat ghi om mijne
sonde wils v ghenadige aenaelicht van
mi moecht ~~horen~~ ghekeert hebbe **ende**
dat ic v minen rechter veruert mach
hebben **dat** ic mit al met ruste en mach
ner te mael vergae in mi sellen van
rouwe **En** hoe sonde ic liden moghen v
ontlichlike aengelicht vol toerns **ende**
onweerdigheden **we** den onsaligen en
verherden sunders **we** den heilichen
verdoemden zielen **ende** bosen gheesten
die dit aensicht vol toerns en onweerd
dicheit in sijnre gruweliker veruorm
ghe sien sellen sonder alle hope der ge
nade en selle hoze dat verueerlic ghe
doure **Daer** ghi vermaledide in dat ewi
ghe vuer **O** ewige vermaledinge **O** ewige
laster dat nimmermeer wt ghedaē en sel

werde. Wie sel moge volden die den gruwe
liken dach ⁱⁿ dien dat also onlidelic is die
strengheit uwer aensichtes tot uwen
kinderen om sie te betere. mer om se te ver
doemen datter in der hellen gelic dinc
wesen. wie sel dan u verneerlic aensicht
moge seouwen sonder alle hope der ghe
naden. Hier om so raed ic alle mensche en
alre meer den sonder dat si hem seluen
te male uwen swigen mer en beuele. want
du swiges ende lides oft die sonden mer
en sages mer als uwe hant dat ordel sel an
gripen so toe suldi wrake gheue uwe vrade
ende die u ghehaer hebben suldi weder
lonen

Sint gregorius scrift inder omelie
op die woerde onses here in sunte
matheus ewangeli die brudegom is gecome
en die boreit waren sijn inghegaen mit he
totten bruloffen en die duere is gefloten
Och die smallen mochte in des herte smaec
war verwonderen heeft datter gheseyt
wort die brudegom is gecome. war sue
ticheden si sijn inghegaen mit he totten
bruloffen. war bitterheide en die duere is
ghesloten. want die is gecome die in sijn
re toecome die elemente beruert tot
wes tegenwoerdicheit hemel ende eerde
benen. daer van doer den prophete ghe
sproken wort noch ~~en~~ eens ende ic sel be
voere mer allene die eerde. mer oec den he
mel. Tor wes ghericheit al mensche gheslag
der quader ende loen der goeder engele
archangele ende die ander chore der he
melscher geesten tot dienste sellen comen
ann alre liefste brueders wilt merken
war verneerlicheit sel wesen in dien dage
te staen in aenghelichte so groter richters
walmeeer voert aen totter verdiender
pinen gheen raet wesen en sel ~~en~~ war
confusien sel dien wesen die om hoerre
misdact wille bescaemt sullen staen in
teghenwoerdicheit alre melche ^{en} engele
war anxt sel wese die toernich ^{te sijn} welken

22
sichmoedich mensche herte met be
gripen en kan. Van desen dage heeft die
prophete voersende ghesproken die dach
is een dach des toerns een dach der tribu
lacen ende der bangheit een dach der
droefnisse en der onsalicheit een dach der
dunstermissen der saemeringe een dach
des neuels ende des ghestormes een dach
der balsens en des gheclanges meret brue
ders den dach des leeren ordels mit war
sarpheiden die prophete godes op die her
ten der volker menschen sich verbitere die
hi mit so vele namen mer en konde te vol
len verspreken. Ende hoe grote vroute sel
dan wesen der wtuercorenen die verdiet
hebben van sijn gesichte te verblide. van
wes aengesichte si sien die elemente ver
sericken mit hem te sijn totten bruloffen
in gaen die in des brudegoms bruloffen
hem verbliden en sijn selue nochtant die
bruit. want in dier clacpamer des ewi
gen rikes wort god weghenuegher onsen
aenscouwen. welc aenscouwe sel ee ewich
omhelsen wesen sijnre minne. Dan sel die
duere des rikes den hulens voer geflore
worden die nu dagelijc den berouwtachen
wort gheopent want als dan sel oec pe
nitencie wesen mer si en sel niet
vruchtebaer wesen. want als dan en sel
die ghene ghenade vinden die nu bequa
me tnr der penitencien verliest. want hier
van seit paulus hier nu ist een aenghe
name tnr. siet nu sijn dage der salicheit
Hier van seit die prophete. Buect de here
die wile men ^{hij} vinden mach. roepet aen
die wile dat hi nae bi is. En daer ome en
hoert hi die dwale ionctere ~~en~~ roepende
mer. want als voer tuschen gefloten is
die duere des rikes en sel hi mer nae bi
wesen die te voere mit verhozen nae bi in
mochte geweest hebben. want in onses
here woerde staet voert. Ten leste quame
die ander ionctere seggende heer heer
doet ons op. En hi antwoerde he segge
de. Voer waer seg ic u ic en kene u niet

Daeren sel hi niet moghen vercrighen
van gode dat hi bidder die hier niet en
woude horen wat god gheboedt die die mit
behoerliker penitencien heeft verloren
die coemt te vergheuen mit ghebede voer
die dore des rikes als daer van ~~spreekt~~
onse heer spiet doer salomon **I**e hebbe ge
roepen en ghi hebt verstaet **I**e heb
be myne hande wt gheveket en daer
en was nyemant dier aen sach ghi hebt
verstaet al myne raet en myne be
rupsinge hebdi verstaet en daer om
sel ic in uwen dode lachen en **I** sel u
bespotten als u toe comen sel dat ghi
ontfangen wanneer die onverschende
bedroefnisse op u come sel en die door
als een storm sel u beuallen wanneer
op u comen sel tribulacie en bangich
eit dan sullense mi aen roepen en
ic en selle niet verhoeren **v**o margre
tellen si opstaen en en sellen mi niet
winden **D**ier si roepen datmen hem
opdoen wille en om rouwe hoers ver
druens so wederhalen si den name
der heerlichen leggende **H**e he doet
ons op **B**i offeren ghebede niet si en
werden niet bekent want als dan
sel si si god achterlaten als onbeken
de die hi nu voer die sine niet en be
kent mit verdienste hoers leuens
daer onse heer voer bequamelike
tot come vermaninge sinen discipels
toe doet leggende **H**ier om so waect
want ghi en weten noch dach noch
wie waert sake dat een yegelic wille
wanneer hi van hene vter werelt
scheiden soude want god die peni
tencie nader sonden ontfaent **T**oe
mochte hi die ene mit voege totter
wellsut die ander totter penitencie
mer nu die den berouwige genade
geloeft heeft die en heeft de sinder
den dach van morgen niet geloeft
daer om sellen wi den vterste dach
altoes ontfruchten dien wi nu niet
meer en mogen voer wets **D**ier de

ten seluen dach in welke wi spreken
hebben wi tot verste onser bekerlinge
ontfangen **N**ochant versmaen wi te
berouwen quaer dat wi ghedaen hebbe
niet allene en bescreye wi niet dat wi
qualike bedreue hebben niet oec ver
meere wi dat te bescreyen is niet waer
dat ons enige zicte begrepe waert dat
teykene der sicte onsen door liim odich
den na bi te wesen **T**o zueke wi verste
te leue op dat wi onse sonde bescreyen
mogen en die verste bidden wi mit gro
ten brande der begheerten die wi nu
ontfangende voer niet en hebben **D**ie
ders ic wil een dinc vertellen **w**elc is dat
v mine aendachtelike horen wil wt den
merken van dien ghi teer ghesichte sult
werden

Een edel man was inder puncken
valerien crispius genoemt **v**o **v**oer
vnc man niet also vol sonden als carles
goedes in houerdie opgheblasen tot wel
luc hinc vleysches teer ghegheuen in
groet te verwerue mitten brande der ghe
richen teer ontteken oer doe god een
eynde so velen quaden sinnen woude als
ic van ene religiosen die noch leuer sinen
naecten ghehoert hebbe so is hi mit lich
aemliker sicte gheslage **w**elke doe hi
tot sinen laecten ghecomen was inder
seluer vte als hi wt den lichaem scheide
soude mit opene oghen sach hi die selue
swarte gheete voer hem staen en aerech
ken aen legghen op dat si hem totter helle
dore mit hem mochte vueren **D**oe begon
de die zicte te heuen bleec te werde **w**er
en mit lude aemne verst te biddē **E**nde
sine sone marinus ghenoemt den ic al
doe moene enen moene ghesien hebbe
mit alte groet vnde grauwelike ghelude
roepende leggende **M**arine loep ic en
hebbe di niet penit quades ghedaen in dinc
gheloue ontfange in **T**er storme **M**arinus
al beuare quam daer bi al scrypende en
hulende vergaderde dat ghesm oer die
hi zwaerlike loer he voer staede die boeke

gheeste en konden si niet sien mer hoer
 regenwoerdicheit mit verhoeringe bleec
 hede en verstaude des gheene die geroeg
 warr bekenden sijn In omwende he hier
 en daer inden bedde van veruermiste ho
 ere seliken veldes tacht hi inder lichter
 side hi en mochte hoer aensichte niet ver
 dange ~~trouwe~~ uerde hi hem ter want al daer
 warr sic ~~mer~~ doe hi alte zeer benauwer
 mishopede veltollet te werde ~~veroude~~ hi
 min luden ~~te~~ nemme te roepen Gheeft verfr
 doch heit tot margen gheeft verfr doch
 heit tot margen ~~mer~~ doe hi dit riep in de
 sijn sijn stemmen is sijn ziele wt der wo
 ninge sijn lichaems ghetogen Van welcke
 wi voer waer weten mogen dat hi dese
 dinge mer ~~voer~~ hem seluen mer voer
 ons ghesien heeft op dat sijn vilhoen ons
 moge dienen welken noch die godlike
 barmherticheit lanamoedelike verbeit
 want war bater hem dat hi die selike boe
 se geeste voer sijnre door sachten verstre
 badt die die selue verstre die hi hadt mer
 en ontfene Hier omme alre liefste brueders
 laet ons nu forchnoudelike dese dinge be
 dende op dat ons die tude te verghenes
 men en vergaen ende wi dan begeren te
 leuen om wel te doen als wi gedwongen
 werde wt den lichaem te scheiden Ghedect
 dat die waerheit seit ~~Siddet~~ dat vliuen
 men en gheschie des winters of op den
 tabbet ~~Sider~~ ewe ghebor so en ist niet ge
 oerloff op den tabbet voer weghees te
 wandere Ende die winter is oec een
 hinder te wandere want die bant der
 koude veruaghet den ganc der wande
 laers Ende daer om seit hi ~~Siddet~~ dat v
 liuen niet en gheschie des winters of op de
 tabbet ~~Recht~~ of hi e opelike seide Hier dat
 ghi als dan niet en suet uwe sonde te vlie
 wameer te hants niet gheoerloff en is
 te wandere Hier omme die tijt in ~~wel~~ wel
 ken men niet vliuen en mach sel ~~men~~
 ten men niet vliuen en mach sel ~~men~~
 no bedendien die wile darmen mach
 die vte onses wanges is altoes te beue

sen ~~des~~ uernanninge onses verloefers is ^{xx}
 altoes voer die oghen onses herre te setten
 daer hi spieet waer want ghi en weten
 dach noch ve waer hi lieue brueders laet
~~ons~~ ons bidden oermoedeliken dat hi
 dier ghebor ghegheuen heeft verlene oec
 die hulpe die leuet en regnert in ewicheit
 Amen
Oanden daghe des gemone ordels seit
 onse heer inden euangelio dat sicut
 matheus becarift Als come sel des men
 schen sone in sijnre ~~mo~~ moghentheit en
 alle enghete mit hem dan sel hi ~~littē~~ litte
 op den stoel sijnre moghentheit en voer
 hem sellen vergaderen alle mensche En
 hi salte scheiden van malcandere ~~gelic~~
 dat die heerde seider die scape vanden
 hoeken en hi sal setten die scape tot sijnre rech
 terside en die hoekē tot sijnre lichter side
 Dit sal gheschien inden dale ~~777~~ Josaphat
 Als voel die prophete daer van voer ghe
 sproken heeft in ons here psoen daer hi
 seit ~~te~~ sal alle mensche vergaderen en voer
 lidenen in dat dael Josaphat en sal al daer
 ontfespreken mit hem ~~777~~ In desen dagē
 sijn veel punte te merke die zeer ontfeliche
 sijn Als men vint inden boeke vanden
 anre dat eerste is veruuelike teylie die
 desen dach voer gaen sellen welcke onse
 here een deel ruert inden euangelio
 dat see lucas becarift daer hi seit ~~Te~~
 liene sellen wesen in zonne en mane
 en sterve en inder eerde dinc der men
 schen van veruerminge gheluyt des
 meers ende der vloede ~~dan~~ sellen die
 menschen verdorren van anre ende
 van verbeidinge des opcome sel alle der
 werelt ~~en~~ want die crachte der hemele
 sellen ~~veru~~ veruert werden en dan selle
 si sien des menschen sone comende inder
 wolke mit groter macht en mogentheit
 hier op seit ~~Grifothms~~ Grifothms wameer een huyl
 vader ~~en~~ sterft so laet al dat huylgheyn
 of hoer geringe en trect aen swarte en
 scrypelike cleder in ee teylie des rouwe

Des ghelike wanneer der werelt eynde
nalkende is so tone alle creature tephene
des rouwe. **D**ar ander is dat antelike
groete vuer daer onse heer die werelt me
de reyniget sel en alle die werke
der menschen verberne sel menschen
en alle beeste in alle die wantelen Van de
sen vuer sel die prophete. Vuer sel onse
hem gaen en verbernen in inde onganse
sine viande. want als **Basilus** seit **G**od
als ge. daen is der ~~werelt~~ ~~reyniginge~~
~~reyniginge~~ sel schaden die hette
des vuers vanden schyne ende alle die
hette sel hi sende totter stede der ver
doender op dat si te meer ghestruer
worden ende alle den schyn totter stede
der saliger op dat si te meer verbliden Van
desen vuer dat god sende sel voer sijn toe
coemst ten oerdel seit **Augustinus**. **G**he
lyc als een heyser voertgaende tegens
sine viande voertseynit bernere die sijne
viande lam verberne also sel oec die vuer
onsen heer voertgaende die werelt ver
berne. **H**ier van seit **lee peter** in sijne
ander **Epistel** **G**od en vertragher met sine
beloften mer hydamluke weret hi om
v niet wullende dat yemant vergae mer
dat alle menschen wederkeren tot pen
tencien. want die dach des heren sel co
me als een dief in welken die hemele mit
grooten roome ouergaent sellen en die
hem elemente van herten smelten ende
die eerde en alle werke die in hoer sijn
sellen verberne. **E**n hier ome want alle
dese dinghe aldus vergaen sellen. hoeda
nich boert ons te wesen in heiligen wan
deringen en goddienscheden verwach
tende ende haestende in die toecomet
ons here godes ihu xpi. ouermits wel
ken die hemele bernende ontbonden selle
worden en die elemente van hette des
vuers sellen verandert werden. mer
wi verbeiden nae sinen belofte. nye
hemele en nye eerde in welken rechtmeer
dicheit sel wone. **D**ar derde is die ver

ueerlike steme der enghelcher basune. **D**aer
onse heer van seit in sine mattheu ewange
li. **H**i sel sijn engelen senden mitter basune
en groter stemmen en si sellen versame
nen sine vercorene van vier wynden des
hemels. **E**n dit sel wesen als inder toe
coemst eens groten keisers. **W**elken mit
sinen heer comende pleecht voer te gaen
die steme der basunen. **W**oer deser basune
gheluyt vreesde se **Theromina** alte zeer
die seide. waer ic ere of dincke of emich
ander dinc doe altoes dunct in inluden
in mine oren die verueerlike basune.
Daer op ghi dode coemt ten ordel. **D**ar
vierde is verrisemisse der doden. die alle
te samen verrisen sellen inde selue hoer
lichame. **D**ar si hier ghehadde heb ben
bider almoeghender hant godes. ende
sellen wesen van betemliker groet
naden ouder der volmaetheit cristen. **M**er
der boeser lichame selle wesen lelic en
lidelic en inden goeden sel die naemmer
gehouden werden. mer die gebreke der
naemere sellen gebeter wesen. **D**ar de
se verrisemisse ontschlic wesen sel mach
men daer bi merken. want waer dat
in eenre stad een mensche wt sine grave
opstonde. alle die menschen souden ver
saecht werden en vlien. **H**oe veel meer
als alle menschen te samen wt hoer gra
ue opstonde staen sellen. **D**ar vnfte sijn
die lictyken der passien xpi. want van
den cruce xpi scrift **matheus** in sinen
ewangeli. en dan sel openbaren dat
teyken des menschen soens. inden he
mel. **E**nde dan sellen hem besaeyen
alle gheslachte der eerden. **D**es gelikes
vermoet men vande anderen lictyken
sijne passien. als vande naghete speer
en crone. **O**ec sel onse heer tone die
lijclawen sijne passien in sine licha
me. **E**n dit sel ten eersten in een verro
nen. **S**ijne glouose veruyminge
ende daer om sellen si openbare in
hoger glorie. **T**en andere mael in ver

toeminge sijnre groter barmhertich
 eir. op dat die goeden sien moge hoe
 barmhertelic si sijn verloect en daer in
 gloueren Ten verden maet in bewilnghe
 sijnre rechtidicheit. op dat daer wt ghe
 toent werde hoe gherechtelic die quade
 verdoemt sijn die also groten loen ver
 smaect hebben En daer om als Erlostimus
 seit sal hi hem verwelike toe spreke
 in desen woerden Ic bin om uwen wille
 mensche gheworden. om uwen wille bin
 ic ghebonden en bespot gheghelct en
 ghecrucet waer is die vrucht van also
 groten minen omrecht Hier dat loen
 mijns liden bloedes dat ic ghegeuen
 hebbe om verloefinge uwer zielen
 waer is v diens dien ghi mi bewesen
 hebt voer loen mijns bloedes Ic heb
 ghehar boue mijne glorie doe ic god
 was werdende mensche en ghi hebt
 mi snoder gheacht dan emich dinc dat
 ghi hebt beseten want hoe snode dat
 gheweest heeft ghi hebden meer ghemy
 ner dan mine gherechticheit en geloue
 Ende dan als die selue Erlostimus seit
 selle hem bescreyen die iode. liende ten
 leuende en leuendich makende ten lie
 uende en eue boden mensche hielden en woe
 als ene boden mensche gewonde heren
 ghende hem mit ene gewonde heren
 en sellen hoer sonden niet moghen ver
 sellen Die heydene sellen hem oec bescrey
 en want si bedrogen mit ydelē disputa
 tien der filosofhen waenden soetheit
 te weten te oefene ene god ghecrucet da
 sellen hem bescreyen die kerstene sun
 ders die meer ghemynt hebbe die welt
 dan cristi Dan sellen hem bescreyen
 die ongelouige die ghesat hebbe cristi
 gearuut ene puerē mensche wesen
 als si hem sien sellen ene richter wesen
 dien die u woen bespoghen en doer se
 ke hebben Dan sellen hem bescreyen
 alle gheslachte der eerden. want noch ge
 macht wesen en sal de richter weder te
 maē noch stede te vlie vā sine aegelicke

noch mit der penitencien of des genoeg
 doens van benauwinge alre dinge Also
 dat hem niet bliuen en sel dan scryuen
Dat sette is strengicheit des richters
 want hi en sel niet ghebunget werde van
 anre want hi is almachtich. noch ge
 negget werden mit gauen. want hi is
 die alre rechtueerdichte noch bedroge wite
 mit woerden want is hi is die alre wise
 ste Hier van seit Bernardus die dach sel co
 men in welken meer helpen sellen pue
 re herte dan listige woerde ene goede
 confaenae dan een vol budel Augustinus
 Die dach des ordels wort verwacht in
 welken toe come sel die alre gherechtiche
 richter die nyemants persoē aen en liet
 wes pallaes mit goude of siluer geen
 bisscop. abt. of greue verliere en mach
Hieromus hoe veel sonder tonge. ende
 stomme sullen daer saliger wesen dan
 die vol claps hebbe geweest hoe veel
 herden dan die filosofhen hoe veel sijn
 puerē menschen dan wel sprekende
 hoe veel plompe mensche sellen voer ge
 set werden op aerdens lancheden dat aen
 licht des richters sal also ontsichtlic wesen
dar als Augustinus seit die boesen souden
 liener alle pue liden dan dat aēlicht
 des richters toermich te sien Dac pla
 pas die porphete van seit Bernardus is
 sine verbolghentheit en swaer te dragen
 sijn lippen sijn vol ontweerden en sijn ton
 ge is also verterende vuer Hier van wt
 seit Johan verdoent in apocalipti daer hi
 seit En is sach ene grote thoen en blenc
 kende en die daer op sat van wes aenge
 lichte vloech hemel en eerde sijn hoeft
 en sijn haer ware blencende als witte
 wolle sijn oghē als een vlamme vuerē
 en wt sinen mont ghinc een sweert
 seerp aen beiden siden En is sach die
 doden cleyn en gwer stien in dat aēlicht
 des thodens ende die boeke worde op
 gedaē En een ander boec is opgedaen
 dat is dat boec des leues En die dode
 sijn gheordelt wē die dat ghescreue was

in dien boeken ende een peghelic is ghe
ordelt na sinen werke. En die mer ghe
uonde en is ghescreuen in den boeke des
leuens die is geworpen in den colc des
uiers en des zweuels. daer si gearuuer
sellen werde dach ende nacht van ewich
eiden tot ewicheden. **D**at leuende is
die veruuevlike besulder. want die be
sulders sullen in den ordel sinen tegens
den sunder die eerste sel wesen die diuuel
Augustinus. **D**an sel reghenwoerdich we
sen die diuuel wederhalende die woerte
onser beloften en reghenwerpende ons
so wat wi ghedaen hebbe en in wat rede
en in wat vrien wi gesondiger hebben
en wat goede wi doe in dier tijt gedaen
soudē hebbe. want onse wederfalle sel
segge **A**lle gherechte richter ordel dese
mijn te wesen om sine sculden die dyn
mer wesen en woude ouermitē graae
dyn is hi bi nature. mijn is hi bi onsa
ltheiden. dyn om dynre passien. mijn
om minne rade. di ongheloeviam. om ge
hoer sam. **V**an di heeft hi ontfangen dat
deer der onsterflichkeit. **V**an my desen
gesceerden roek dien hi aen heeft. **D**yn
deer heeft hi ghelaten mit den minen
is hi hier gecomen. **A**lle gherechte
richter ordel desen mijn te wesen en mit
mi verdoemt te werde. **A**ch ach sel dese
oec sinen mont mogē op doen die also
dancē gevonden sel werden dat hi mit
rechte den diuuel sel toeghewesen werde.
Die ander besulder sel wesen die eygen
misdaet. want ene peghelic selle sine
soudē besuldigen als in den boeke der
wylheit traet. **S**i sullen comē antrou
dich in gedenckenisse hoerre soudē. en
hoerre boetheiden sullen si also hoer we
derfalle sie ouerleuere. **E**n als se **B**erent
seit dan sullen des menschen werke te
samen spieken en segge. du hebste ons
gewrocht. wi sijn dyn werke. wi en selle
di mer late. mer sulle altoes mit di we
sen. en sulle mit di te ordel wadere. **E**n sijn

hem mit velen en menigherhande soude
besuldige. **D**ie derde besulder sel wesen
alle die werelt. **G**regorius ist dattu wraege
wie di besuldigen sel. **I**c segge di dat
alle die werelt. want als die sepper ver
wacht is so is alle die werelt inwacht.
Crisostomus. **I**n dien dage en is mer dar
wi antwoerden mogen daer hemel en
eerde. water sonne en mane. dach en
nacht. en alle die werelt sinen sullen tegens
ons in een tuch onser sonden. **E**nde al
si wegen si alle nochtan soude onse gedach
ten woerde en werke bi sonder sinen eyge
ons voer gode sterelike ons besuldigen.
Dat achtende is die tuch die mer woerde
te spieken en is want die sonder sel heb
ben die tuge tegens hem. **E**nē boue he
dat is god die wesen sel richter en tuch.
Iheremias. **i**c bin richter en tuch sijn
die heer. **D**en andere tuch sel die sunder
hebben bymit hem. dat is sine consciēcie.
Augustinus. **D**o wie vruchte den toecom
den richter. verbeter dine tegenwoerdige
consciēcie. want die reden dynre salien
sel wesen dat ghetuch dynre **con**sciē
cie. **D**en derden tuch sel die sonder heb
bē bi hem als sinen eygene engel. **H**e
hem tot enē behueder heeft gheser. **G**he
weert. dese sel als mede weert. **A**lle die
die die mensche ghedaen heeft een ghe
tuch gheue. **A**ls in **J**ohē boec **maer** die
hemele dat sijn die enghete sulte sine
boetheim openbaer maken. **D**at negen
de dat zeer ontschlic sel wesen mede toecom
menden ordel is die nauwe onder soe
kinge. daer onse heer van spēt daer den
prophete **H**ophomas. **I**n dier tijt sel ic
onderzoeken ijsijn in lauteerne en sel
viltieren op die manne die verbleue
sijn in horen heffen. **D**at is in hore soudē.
Hier van seit die wise man. **A**lle datter
geschiet sel die heer ten ordel brenghen
voer alle dwalinge. en voer al dat goet
of quaet is. **D**an sel die mensche reden
gheue moete mer allene vā werke mit
oec vā ghedachte en vā woerde. **A**ls die

heer seit doer den prophete ysayas **J**e co
 me dat ic hoer werke ende ghedachten
 sulle vergadere mit allen volken ende
 tongen **E**n in die boeke der wysheit staet
 hi sel verhoere onse werke en onder sine
 kan onse ghedachten vande woerden
 seit onse heer inden ewangelio van
 allen ledighen woerde die die mensche
 ghesproken hebbe op der eerden sullen
 si reden gheue inden daghe des ordels
Doe sel een yegelic reden gheue van syn
 re tyt hoe huse toeghebrocht heeft **A**ncel
D sondige ziele omme en doore hout
 toeghacht den ewigen vuere war sel hi
 antwoerden in dien daghen warmeer
 van di gheeyfcher sel werden tot enen
 opstaen van ene oghen alle die tyt die
 di verleent is hoe si toeghebrocht is
 dan sel die sonder alle grote bangheit
 hebben en lieten rouwe **G**regorius **O** hoe
 benauwet sellen ouer al wesen die we
 ghe der boeser **K**onig sel wesen die toern
 ge richte **O**nder die gruwelike doncker
 alle der hellen vander rechter zide die
 sonden besuldigende **A**en der linker si
 de onteulike duuel ter hellen treckende
 binnē die constaenae wrogende buiten
 die werelt vernende die onsalige sonder
 also begrepen **W**aer sel hi vlien moge
 te stalen sel wesen omogelic en te open
 baren ondelic dan sullen die sonder
 wren rouwe hebben want als inden
 boeke der wysheit staet warmeer si
 sien der rechtmoediger stantficheit
 en glorie so sellen si verniert werden
 mit gruweliken anre en verwonde
 ven hem vander snelheit der onver
 moeder salicheit der gerechtiger **S**uchte
 de van bangheit hoers gespes seggen
 de binnens hem rouwende **D**it sijn si die
 wi walnear ghehar hebbe in bespottinge
 en in gelike misse des veruirts wi onsyn
 nige waenden dat hoer leuen sochet ge
 weest hadde ende hoer eynde sonder ere
 hoe sijn si nu gerekent onder die kinde

godes en onder den heilighen is hoer lot
Hierom wi hebben ghedwalen vande
 wege der waerheit en dat licht der ghe
 rechticheit en heeft ons niet ghelicht
 en die sonne der verstandemisse en is
 ons niet opghogien **W**p sijn vermoeyt
 inden wege der boetheit en des verhe
 les en wi hebben gewandert zware
 wege mer des heren wech en hebbe wi
 niet bekent war heeft ons gebaer hou
 die of baech der rychede war heeft die
 ons ghegheue **A**lle die dinge sijn en
 wech ghegaen als een scheme en als
 een bode die haestelike voer hi loep
Dar tēde en alre veruerechte is die
 onweder sprekelike en onwederroep
 like sentencie die in **J**obs boec een doore
 domme genoemt wort **E**n wie sprecht hi
 sel liden moge den domme sijnre groetheit
 want hi sel wonderlike donren mit
 sijnre stromen **D**ie sentencie der sonder
 sel wesen **D**aer ghi vermaledide in dat
 ewige vuere dar bereit is den duuel en
 sijn engele **I**n welken woerden zees
 zaken zeer ontsichlic sijn begrepe **A**ls
 scheidinge van gode godlike maledicte
 hellsche verlueninge mishopninge des ver
 loesens scorpheit der yme ymen ende
 gesellap der duuele **N**ae welker senten
 cie die executie sonder omch merre ver
 uolgen sel want die duuels gynnende
 alle hongerrige leuen sullen op hē valle
 en ter hellen duue **W**aer van see ver
 naerdus seit **H**oe waendi war droefm
 se en ghescreyens sel dan wesen als die
 ongerechten sullen ghescheide werde
 vanden gesellap der gherechtigher
 en vanden gesichte godes en sullen ouer
 ghegheue werden in die macht der
 duuele en sulle mit hē gaen in dar ewi
 ge vuere en sullen daer wesen altoes son
 der eynde in screyen en suchte veer ver
 ellender vande saligen vaderlande des
Inder **p**aradys
 vader boec staet van ene heilighen

Abraham gheuonit dese doe hi steruen
soude lach due dage sonder verruere mit
openē oghen Ende die brueders spraken
hem toe vragende vader waer bistu ende
hi antwoerde Ic nae inden aensichte des
godlike ordels En si seiden vader vruchttes
du oec En hi antwoerde Ic heb tot noch
toe ghearbeit mit alre macht die ic mochte
te bewaren die gebode godes mer ic bin
een mensche en en weet niet of mine
werke behaget hebben voer gode doe
seiden hem die brueders En betruwe
niet van dinen werken want si na gode
sijn hi antwoerde Ic en betruwe niet
oec ic voer gode come want godes ordel sij
al anders dan der menschen En doe si
hem noch meer vraghen woude sprac hi
Doent v mine en en wilt niet mit mi
spraken want ic bin becommert En na
welken woerden hi mit vrolicheiden
sinen geest gaf Ende si lagen hem ver-
gaderen sinen geest als of yemant grue-
te sine lieue vriende want hi plach in
alre groeter behusdunge te staen in alle
dingen Ende plach te leggen dat sonder
bewaringe tot gheene doecht die men-
sche opschynnen en mach **Werde selue**

Het was een broeder die hem be-
lieue woude vander werelt Ende
sijn moeder was hem een hinder ende
en woude hem niet gunnen hi en liet
niet of van sinen opsente leggende tot
sijne moeder Ic wil behouden mine
ziele mer doe si sine begeerte niet belet-
ten en mochte hengede niet hem Ende
hi ghinc van daer en wart een momie
meer later sijn leuen in versumemisse
lic gheviel dat sijn moeder storf ende
na luttel tijt wort hi lic en quam tot
groter armheit In welker hi eens tijt
wt hem selue gerogē wort inde geeste
voert oerdel godes daer hi vant sijn
moeder mitte ghenē die gericht worde
En als hē sijn moeder sach verwonder-
de sie hoer segghete wat is dit sone En

bine oec tot deser stede verdoemt gheco-
men waer sijn dine redene die du plach
te spreken leggende Ic wil mine ziele
behouden In welken woerden hi so con-
sijns wort ende besaemt dat hi bleef
stuf en strom niet hebbende dat hi sijne
moeder antwoerden mochte mer hi
hengemisse der barmherticheit godes
so is hi nae desen visioen weder tot hē
seluen gecome ende is ghenesen van
dier sieete En hi gedochte dat onse heer
dit visioen tot sijne vermaninge bi
hem hadde laten gheschen En belooft
hem hier nae sadelike denclende van
sijne salicheit rouwede en bescreyente
sijn eerste versumelheit En sijn aēdacht
en rouwe was also groet dat hem veel
baden dat hi hem selue genadich wart
op dat hi ghene quetsinge en crege van
scrypen dat hi hem bouen mate aen de
de mer hi en woude in gemetwinge en
gen troest toe laten leggende vrocht
niet liden dat veruit mijne moeder
soe soude ic dan tegens mi moge liden
inden dage des ordels besaemt te
werden van cristo ende al sinen an-
gen **Ex libro xpi**

Een iongelinc in duyschland vol-
ghebuerich van conste van een
van bloede der prince mer onedel van
leuen en van zeden is bisscop geworde
ouverdient welke na den bissdom ont-
fangen hem niet en onthielt van wille
en onsuere werke eerst sijn selue
na sonder alle scaemte welke onse
ghenadige here god castiede mit ma-
nigherhande gheysale mer doe hi die
slage al misbructe in houerdie gaf hē
god in ene haestigen hosen door In wel-
ker vte die eerweerdige in gode vader
hercoemmet bisscop van hildesheim in
der salre nachn opghesien was om
sine metten te lesen Ende als hi die ge-
sproke hadde was gaen sitte te studere
om dat hi des daghes produke soude En

ter ~~re~~ stont wert hi ghetoghen inden
 gheeste en hem dochte dat hi sach ene
 bisscop mit ene bedecten aensichte mer
 mit bisscop gewaede gheleect totten
 richtsoel des ouersten richters getoge
 werden daer hi quamē hoerre veel
 mit alre wiede aensichten en bescul
 dichde hem die een in rouerie die an
 der in slachtinge der menschen die
 derde in oncrisheit **Doe sprac die rich**
ter tot dien die bi hem saten Ouer
vaemt die besculdinge weecht dar
oerdel gheeft die sentencie hier toe
 sonder merren deden die bi sitters
 als hem geboden was si gheuen die
 sentencie die richter confirmerde die
 se ende ter stont waren daer bi die wree
 de diennes swarter dan roet ende of
 treckende hem den bisscops hoer van
 den hoefde den vnc vander ham ende
 dar ander gheuaer wtreckende leiden
 sien totten voete des richters en alsoe
 naect gemaect grepen si hem mit gevoe
 pe van des richters aensichte en cruede
 toghen si hem totter hellen mer mit he
 dan sonde voerende **Doe stonde haestelike**
 die bisscop des richters op en songen
 mit luden stemē die wile dat ghi tijt
 hebt weret goet tot allen **Als dese dinge**
 die voer noemde eerweerdige vader in
 de geeste ghesien hadde en weder tot he
 selue gecome was begonste hi te denckē
 wie die ontfermelike bisscop mochte
 geweest hebben **En siet haesteliken is**
 een gecome cloppende tot sijne dueren
 die inghelaten mit tranē vrepē kin
 dichte hoe sullen bisscop bi auonde
 was gecomen in dat naeste dorp ende
 inder seluer nacht haestighes **dood**
 dodes gestorue **Tot welken woerden**
 die heilige ~~bisscop~~ man den onsaligen
 bisscop medelidende was en wt doech
 de sijne herte storte bittere tranē **Al en**
 mochte si de verdoede gheē made doe **vā**
den pnc der helle **Ex horologio**

Her gheschiede hier na en siet die
 discipel der ewiger wysheit be
 gonde te dencken oude daghe
 ende die ewige iare in sine herten te
 hebbe **En** als hi hem diepe vergaderde
 en van suliken dingen sijn verstant also
 vele als hi mochte ofgetogen hadde **so**
 vertroende hem den ogen sijns gheloue
 in een visioen van weers als een donc
 ker onkundich en alre gruwelike lanc
 scap **Ende** toe hi verueert vaeche ~~wer~~
~~hem~~ war dat ware wert hem geant
 woert **Dit** lancscap onderscheiden als
 du siene is een stede der toecomender pnc
 welke te dele gheualt alrehande zielen
 na wtgange vande lichame na onder
 scheit hoerre sonden **sonige** tot hoerre
 reynighinge **sonige** tot hoerre ewiger
 verdoemissen **Ende** als hem doe onder
 wesen wert so waren die manere va
 tormentē so gruwelic en scerp dat geen
 tonge en soude dat te vollen wtspreke
 mogen of gheen verstant enghes
 teofliken mensche en soude volcomeli
 ke dat kunne gerame **En** doe hi tot
 he selue weder gecome was **ende** als
 wt eenre ander werelt **so** he dochte
 ghescheide wo bewegheliker teghen
 woerdicheit des visioens van groten
 anpre en verueermisse sach hi een tijt
 als een mensche half door **swigende**
 verbaest in ~~hi~~ hem selue **hi** sach al
 daer en siet wt dien steden quam on
 lidelic stanc men hoerde dier hamer
 clach domē men gevoelde daer diepe
 en dicke duusternisse **men** sach daer
 gruwelike aensichte der diuiele **daer**
 was seveyē suchten hulen karmen
 en mit veranderinge der pnc quel
 den si die sonders sonder alle genade
 vande snee kouet water ghinghen si
 totter alre meester herten **hi** merete
~~ho~~ hier in die gelijcheit en groetheit
 der godliker ordele en onder bangich
 ein sijne herte die he dructe en zweert

dropel die hem wt vernemisse des vi
oens doerghinge verstant hi dat een je
gelic ouermis welken hi gesondigher
hadde daer mede oec ghepinget wort
want die in horen leuen onspijchlike
en ongherechtelike ghelouer hadden
ontfangen pme naden sonden die si ghe
oeffent hadde. want rouers ende ghe
weldeneers en hoer hulpers en die arme
lute en goetes viente doe si noch leueden
beroeft hadde of mit ongerechte besa
tinge ghequeller hadden die worden gegre
pen gheweldelike ghehangen in hellischen
galgen. die boue menschelic verstant pme
waren. si worden aldaer ghepynt mit on
wesprediken cruenighen en nochtant
en kondē si niet getroue. **S**omme die on
der eens lams habyte eens leuen moet
bedeet hadde ende als woetende honden
godes dienre ouermis quaer spelie luster
en veruolginge ghemoyet hadden ende
hoer ghebuere mit boeser veruolghinghe
ghequeter hadde die worde al daer mit
hellische honden mitte alren ongenadichte
biten belnager. daer worde die houeer
digen in ezels eulen ver smadeliken ghe
grauen. ende als stinkende vuerighe
aese geworpen den ewigen laster dat
nummermeer wghedaen en sel werde
toegenticht voer die tytlike glorie en ver
heffinghe hoers herten. en welker si op
geblasen begheerten boue ander mensce
wer verheuen te wesen so worde si mit al
sullien laste van pme gedruet als yemāt
gedruet mochte werden die ene den alren
meeste thoern op hem hadde. Die dinkers
en gullighe mensche die horen buuc ge
dient hadden die worden als hongevige
wolue. mit ongelouelike hunger ende
ontueliken dorst ghepinget. begerende
ene dropel coudes waters om veruelin
ge hoerre tonge. die van hette der vlame
ontsteltē was te ontfange en nyemant
en gafte hem gher die duuels zwart en
verueerlic sonden bi hem mit bernende
emneeren en ene zwenelike dranc gelijc

gesmouten loer van hetten gloyende goe
ten si hem sterckten doer horen mont in
hoer buuc. Die onkuytsche en die in woe
den hoer vleysch opghenoeft hadde ende
daer in verhart waren. die worden van
clangen verflonden en van padde mit
vuerige prekele tot in hoer darne gepynt
die tot vleyscheliker en eerecher heste he
ghegheue hadde gheweest van beyde kinde
die kinagede van groter pme die hellische
verte. want die duuele sie vtermaet zeer
pinchten hebbende vuerighe gesaete
en veruolgende se mit alre stercke brande
veruulden si mit alre woetste wonden.
En die ghesellen geweest hadde in son
den die waren oec ghezellen in pmen
myer boue mate so worden gheerige me
sche. vracke en ongerechte. **A**mpre lute
quaellike gepynt. want in eulen vol sicce
metaels worde si gebader en begerende wt
te springe worden si sonder barmherticheit
weder in gedruet. **D**ar alre hardeste oec
ghinc ouer die ghene die bouen geweest
hadde en den stardien aenstromt stardie
cruenighe en die machinge leden daer mach
tige tychlike tormentē. **O**wie soude wisse
ken moge hoe veel dat aldaer ongerech
tige richters boese ouersten gheerighe
papen wilde monke onreclike leden
ghele wue. **D**ansers en houeedige en
alrehande valliche kersten pme hebben
en hoe ontfermelike ghierē en serpelic
roepen si wreghē. **A**ls dat allene dat
iamer des visioens alle pme der woet
scheen bouen te gaen. want een groet
veelheit van hellische beeren en loene
leuen en myer kune diere vol roerens
en onkundige beesten vuerige waeren
wt adomende en welke des roecs wort
briengende gruwelike vonden vten
ogen werpende scoerden si mitte alre lute
tersten ghebite. **T**en laetten wart hoer
re vele van hem geworpe mitte pme
des afgrontes. **W**t welke verueerlic
woe en onuelic stanc wt ghinc. **H**oer
aensichte was alle gloyede yser. si oppas
te alle vondre en worde weder vanden

duelle inghevozen sie mede ere hoer
 tonge van pine en blasphemiede gode
 des hemels om hoer sericheide en woude
 want si gheen penitencie gedaen had
 den van hoer werke si waren gestruet
 mitte banden der duisternissen en der
 langer nacht en worden gehouden inden
 donckere deusel der ewiger verghermissen
 dat geluyt neder comende verstuertese
 en die droeuige persone openbaerende in
 sloeghen hem anst Die claerlichtende
 sterren en consten die gruwelike nacht
 niet verlichten want si ware al mit een
 re liete der duisternisse te samen ge
 boude Alle die omganc der eerde wert mit
 claren licht verlicht hier he allene was
 opgheliet een waer nacht dat belde der
 duisternisse en si waren hem selue waer
 te dan duisternisse En die voer hoerre
 pine sel opstige van ewicheide tot ewich
 eden hier na warr al daer een stemme
 ghehoert van boue als een donre die be
 spottende en veruitende aldus sprac
 waer sijne nu die van beghinne van ou
 den dagen deser werelt mit alre begreer
 ten ghediene hebbe die in weelde leuede
 alrehande **gh**u genoechte gesochr hebbe
 En war baten hem nu alle dinge die he
 als een scheme haestelike en wech gegae
 sijn hoe corte genoechte die so lange reye
 der ewiger onsalicheit na hem trect **O**
 ghi dwale en onspinge waer toe sijn nu
 die woerde die ghi wilneer mit so groter
 uolicheit uues herte plaeg te spreken
 loemt laet ons ghebruken dier goede die
 sijn en laet ons nutte make der creatue
 ren als in onser ioghier haestelike war
 helpen nu alle suete dinge dier ghi also
 wort ghebruact hebr want nu gebuert u
 contraer wijs te scrieyen en hulende te
 roepen ant te segghen. Wee wee ons nu
 en in ewicheit. Wee ons dat wi je gebo
 re worde en voert aen met sterue en mo
 gen. Wee ons want wi also seer gepnaget
 worde en nuermeeer vate tormenten ver
 loften en selle werde **O** wie is dese onse pi

ne overdenct ende te herte laet gaen dese
 onse tormenten want dese sijn allodandich
 dat al dat men verueerlic mder werelt
 tandien mach in seerphert desen met ge
 lyct en mach werden **O** hoe salich is die on
 beuleete die nu vonden deser werelt met
 en heeft ghegaen die niet aengesien en
 heeft in ydelheit en valsche doerheit wi
 onsynnige waenden dat hoer leue socht
 geweest hadde en dat hoer eynde soude we
 sen sonder eer hoe sijn si nu gerekent on
 der die kinde godes en hoer lor is onder
 die wancoren **Daer** om so hebbe wi ghe
 dwalen vanden wege der waerheit ende
 dat licht der gherechtheit en heeft ons
 niet geluchtes en die sonne der verstan
 demisse en is ons niet opghedaen. **Wi** sijn
 vermoyet inden wege der boelheit ende
 der verliesinge en wi hebbe gewander
 sware weghe mer den wech des horen
 en hebbe wi niet bekent war heeft ons
 ghebaer houerdie of baech der richteide
 war heeft ons die ghegheue **Alle** die din
 ge sijn en wech ghegaen als die scheme
dat intlic was is en wech ghegaen als
~~een scheme~~ mer leide nu is ghebleuen
 dat in ewicheit moet bliuen **O** ewich
 dat nuermeeer eynde nemen en sel
 ewige pine des Todes **O** eynde sonder
 eynde. **poet** waere dan omch door al
 toes te seuen en nuermeeer en moge
 te onbreken **O** mijn lieue vader die
 mi tot deser werelt gewonnen hebste
O mijn zuete moeder die mi mit moe
 derliken borren ghesoect hebste **O** ghi
 alle mine vriende en geminde geselle
 blyft gesont mijn wancoren **want**
 dit is die vre der alre buter der seheidin
 ge die buterre is dan end door. **vaert**
 wel eerde. **vaert** wel ghesellen die is so
 vrentlike geoesent hebbe **Dier** wi worde
 geleu tot so gruweliker hellscher galge
 wi worde geroeg tot so verueerliker
 pine en en sulle nuermeeer voert
 aen sie mit vroude **O** want vloeyt sonder
 ophoude oghe scrieyt en al myne bijneste

21711

hult op dese onsalige scheidinge in welker
wi gescheide werden vanden ouerste goede
vanden gloriosen vrolike aensichte ende
vande engeliche gheselschap en vande alre
salichsten ghetale der wuercloemre Ende
so sellen toegenoecht werde tot dier onsa-
ligher vermaledider en weder seure der ver-
doemder **scare** ghecrucet te werde sonder
eynde **O** gheluyt van hantlage **O** milike
luchte veelre herte **O** lincersinge der tude
ande en beyminge der gheeste **O** lareye
en hulen sonder mate **O** geroep dat in
ewichheit bliuen sel welc altoes sel dine
dueren **opduende** ~~menende~~ nimmermeer
eynde nemen dat altoes vermer sel wer-
den en nimmermeer verhoert Onse onsa-
lige oghen en sullen nimmermeer anders
sien dan onsalicheit Onse oeren en sullen
andere niet horen dan wee wee ende be-
druythet **O** vrentlike herte dat oneyn-
like ewige we wils an sien beuene ende
bescrepen **O** berge valt op ons houele
bedect ons **Wien** verwachdi **Wien** ver-
beidi **Bedect** ons vande ontsichtlike aen-
sichte der verbolghenheit des here van
den aensien der glorien godes Ach ach
waer om en hebbe wi dese alre meeste
ons toecomende quade niet voersien
doe ons die aracht niet en ontbraec en
bequamc mit ons bi was **Och** ofte van
alle dier tijt onnuttelike ouerbrocht ons
boue waer doch een vre tijt in behelp
van so groter pijn verleent **Mer** leide
bi sentencie der godliker gherechticheit
so is ons voer gestote die wech der salich-
en barmherticheit gheweygert ende
alle hope benomen **O** zerrichede en onsa-
licheit en in ewicheit duerende ban-
gheden in desen lande der vergetenisse
dier gheen ordinaacie en is mer ewige
grinstelinge in woent wat meer **Wu** on-
salige en ontfemelike worden also zeer
ghequellert en bedruet vande ewige wee
dat enich eyde dat me bedecte mochte
hoe lanc dat waer also verre ~~als~~ ee eyde

hadde soude ons troetelic wesen **Wat** te
setten een omogelic dinc **Wac**er dat een
molensteen waer also groet dat hi ouer
al den omganc des hemels ouerreichde
en dat een voegheliken waer van deyme
groet dat na hondert dusent iare quame
en bide vanden steen niet meer dan also
groet als dat tiende deel van ene moster-
sate ende weder na hondert dusent iaren
des ghelincs als een tiende deel en also
wert dat in tienwerue hondert dusent
iaren niet meer geminer en wort die
groetheit des steens dan also veel als
groet is een mosterstaet **Dier** leide **Wu**
onsaligen sonde alre danbeu wesen dat
na so lange en laten ghelike veretenge
des alingen steens eynde mochte hebben
die sentencie onser ewiger verdoemnisse
mer later dese woest is vander godliker
gerechticheit ons onsalige **A**chtliken
geweygert **Tot** hier toe sijn die woer-
te der verdoemder **Die** wylheit **Hone**
aldus sellen si aldaer ghegheyselt wer-
te die hier vander luyder roede ghe-
spacert werde **Die** discipel **O** verwe-
like richteer siet nu mijn siele is van de
sen visioen also zeer ontsichtlic ver-
ueert en nedergellage dat ic nauwe
gedueren en can **O** mijn god mi hul-
per en mijn troester ic bidde u onse
uwe verbolghenheit van mi dese
gruwelike sentencie der ewiger ver-
doemnisse moet veer van mi wesen
va ist dat noet is mi weder doer te lide
u wille die ghelike al hier daer van
in mi des hebr vollen oerlof van mi
en ghi en sullen ghenē ~~wonnetwanc~~
den discipel voert aen in mi hebben
allene dat ghi also doer dat ic in ewich-
eit van u niet verscheide en werde
Macharius die heilige abt wan-
derde inder woestine **Wan** ene
mensche doot legge niling op der eer-
den ende hi leide sijn staf op de dooden
ende seide **I**uden naem ihesu cristi staet
op **En** ter stont die daer ghelegē hadde

door stont op ende woep hem weder tot
 te voers des heilige mannes en begon
 te roepē. hoe dar hi vanden boesen
 geesten gheleit wart totten teden der
 tormenten en tot sinen gebede vanden
 moriaens gelaten waer **hoe** vruchtē
 hē machavius in hoe sulker stede hi ge
 bracht was en hi suchte diep en antwoer
 de. Also veer alst is vande hemel ter eer
 de. also hoge ghinc dat vuer in welcke
 middel is geworpen was. Als dit die
 heilige man hoerde wert hi seeyende en
 seide. wec dien mensche die godes gebo
 de ouerreden heeft. **Vanden pmen der**
hellen Ende van eerden dat waerachtelike die
hellsche pmen sijn.

Hle waerheit wort driesins bewesen
 als mit waerachtige scrifte. mit ver
 standelike redene of mit geloefsamē ge
 rugē mit alle desen drien wort ons bewe
 sen dat waerachtelike ewige hellsche pme
 sijn. **Die** scrifte der waerheit beghint
 als bouen al der heiliger ewangelie
 in welken diavyl onse heer vuert vande
 hellschen pme als in matheus xij capittel
 daer hi seet. En die bose sellen gaen in die
 ewige pme. **Aer** die rechtueerdigen in die
 ewige leue. En tot eenre ander stede seet hi
 inder volghingē der werelt sellen die enge
 le wagen ende scheiden die quaden vande
 middel der goeten en sellense werpē inden
 oer des vuers. daer sel wesen sarye ende
 knevsinge der tande. En noch meer seet
 hi den onnutte knecht warpt in die vter
 de duusternisse. **Vanden** hellsche pmen
 vanden wi diavyl in scrifte des ouden
 testaments als in deuteronomo spet god
 onse heer doer moyses. **En** vuer is ont
 steken in mine toren. her sel bernē totte
 vuyten der hellen. ysaias die prophete
 seet. van ghistere dat is van beginne der
 werelt is beueit toephet. dat is dat dael
 der hellen. vande come is se beueit diep
 en wyt. **hoer** voetsel is vuer ende vele
 hontes. dat gheblac des herē als se beke
 des swuels heeft. hi se ontstekte. **Ende** op

een ander stede seet hi. **Die** helle heeft ver
 breider hoer siele. si heeft horen mont op
 ghedaen sonder enige mate en hoer ster
 ke oer hoge ende hoer gloriose sullen tot
 hoer nederlingen en die mensche sal ghe
 buget werden en die man verneder.
 ende die oghen der hogher lude sullen ne
 der gedruet werden. **En** die heilige **Job**
 seet inden persoē der verdoemder. **heng**
 des mi dat ic en weymich bescreye mine
 serichten. eer dat ic gae en met weder
 en come totter duusterve eerden ende be
 deet mit dondicheit des todes totter eer
 de der onsalicheit en der duusternisse.
 mer die scheme des todes is ende gheen
 oerden mer ewich gruwel inwonende.
En **Judith** die heilige vrouwe seet. hi
 sel vuer en worme gheue in hoer vleysch
 dat si gebrant werden en voelen hent in
 ewicheit. **Ten** andere mael mach me
 mit verstandelike redene bewisen waer
 achticheit der hellscher pmen. want die
 concludie moghentheit eyscher dat een
 come hebbe met alleen een pallaes om
 die goede en getrouwe aer oec kerkeners
 om die quade en ongetrouwe dat hi met
 allene en hebbe een gede daer hi in genoech
 ten leue mit sinen vrienden aer oec een
 stede daer hi pinge sine viande. **Doer**
 meer want god boue al rechtueerdich
 is so en wil hi gheen quaer ongepint
 laten. als hi oec gheen goet ongeloeft en
 wil laten. want het hi emch quaer on
 gepint. so bleue ongeordinerheit ende
 ongelycheit in sinen rike dat met wese
 en mach. want die sonde recht te ordene
 re dat is sic te pningen. **Als** Incelmus
 seet. **wi** sien wi dat vele sonnders in deser
 werelt in weelden leuen en eynde hoer
 leue also dat si hier gheen quaer of pe
 nitencie weder en ontfange. **her** is dan
 noet dat si anders waer gepint werde
 op dat die gerechticheit godes behouden
 bliue en alle dinge verlyet en geordiner
 wte mit ewige rike godes dat is in sijnre
 heer sarye die ouer al is. **wi** sie oec dat

inder werelt die ondersten werden ghe
pinget vanden ouersten. Mer die ouer
ste sijn dicwyl die quaetste. ^{om} daer is be
hoerlic dat si oec ter ander stede horen
richter vanden en hoer loen ontfanghen
Als hier van die wise man seit inden boe
ke der wysheit doe ghi waert diene sijn
rikes en hebdi niet gerechtelike geordel
noch en hebt niet bewaert die ewe des
rechtes. ende en hebt niet gewaert na
den wille godes. Gruwelike en haestelike
~~sel hi v openbaren~~ sal hi v openbare. wāt
dat alre scoopste ordel sel wesen de gene
die bouen sijn. want den cleymen wort
laarmheerlicheit bewesen mer die mach
tige sellen machtelike tormenten liden
En of niemant vraechte waer om god
in ewicheit pijn dat mitter tijt gheschiet
is. Daer op antwoert se Gregorius in
dyalogo. dit mocht men niet rechte wel
vragen. waer dat god allene die werke
en niet die herte aen en saghe die bosa
sundigen ter tijt. want si leuen ter tijt
mer si woude dat si altoes mochte leuen
op dat si altoes mochten sondigen. Ende
daer om behoeft tot groter gerechtich
eit des richers dat si nu mer meer en derue
ter pine die nu mer meer en woude derue
ter sonden. Die quade wil der sonder is son
der eynde. En daer om behoert oec die
pine te wesen sonder eynde. Hier nae
merke hoe dat men waerachticheit ewi
ger hellscher pinen bewisen mach mit ge
tuge dat is mit waerachtigen gescre
en exempelē die gheschiet sijn
Sicut Gregorius scrift in dyalogo
van enen momē petrus gendemt
vren commerike van yslant die in eenre
wilder woestinen woende enasta ghe
noemt. dese plach te vercelle hoe dārt hē
een tijt eer hi in die woestine ginc mit sūc
ten beuāngē totter door gecome was. en
hadde sūen geest gegheue. en hadde al
doe gesien die hellsche pine en ontelike
vuerige stede. En oec som machtige lude
van deser wevel hangende in die bla

vlamme. Ende doe hi voert ghebrocht
wort op dat hi des gelincs in dat vuer ge
worpen wort. verdoende hem haestelike
een engel in groter claerheit en verhoort
hem in dat vuer te werpen. en seide hem
toe keer weder en merke alre scarpelike
hoe di buert voert aen te leuen. Tot wel
ker stemme sijn lede allentelen besontē
warm te werden. en ontwaecte weder
vande slape des totes. en vercelde war
hem gheschiet was. En gaf hem na die
tijt tot so groter penitencien van wāte
en vasten dat al hadde sijn tonge ghe
swegen. so tūpchte nochtant genoech sijn
wanderinge dat hi die hellsche pine gesien
en geuindert hadde.

Beda scrift inden vntren boeke te
genis anglorum. dat in britainie
was een huysvader die een kerste leue
leide mit sūen ghesinne en wart tot
eenre tijt gheueert mit sūden. en quam
een lesen tot sūe vreesen. also dat hi in
den begin van eenre nacht sūen geest
gaf. mer vroe morgens weder leuendich
wert en ghinc sūen. Waer bi alle die
daer bi waren worden also zeer veruueert
dat si van daer liepen. alleen sijn huys
vrouwe die hem meest mymede bleef
mit anre bi hem. welke hi troeste spe
kende. En wil niet ontvuchen. want
ie waerlike vander door opgestaē bin
en mi is ghegint weder onder den men
sche te leuen. mer niet na voer gaender
wanderinge. mer alte ongelike anders
naer in voert aen te leuen. En ter stont
opstaende ghinc hi ter kerke. en bleef
daer ene alinge dach in sūen gebede.
en vluchtes daer na denke hi alle sijn goet
in drien delen. van welken hi een deel
gaf sūe wine. dat ander sūen kinde
dat derde hielt hi voer hem. welc hi ter
stont mede gaf armē liden. Hier laere
daer na ontbonde van allen sozaken de
ser wevel tijt hi tot ene dootter malice
ghendemt. daer hi de habit ontfanc. en
bi othenghemisse des abts in ghinc ene

heymelike stede niet veer vande doegher
 in wellier hi in so groter penitencie leefde
 totter vte sijnns dodes dat allhadde sijn ton
 ge gheswogen sijn leue bewees genoech
 dat hi vele dinge die andere luden onku
 dich sijn van verueerlike en beueerlike
 zaken ghesien hadde hi plach te vertellen
 in deser wise wat hi ghesien hadde Doe
 ic mine gheest sprac hi ghesheue hadde
 weert ic gheleue van enen die luechich
 was van aenschijn en daer van habite
 dese ghinc al swigende als mi dochte te
 ghinc den opganc der sonne inde winter
 En doe wi wanderte quamē wi tot enē
 daele van alte groter breedē en diepten
 en lengten sonder mate daer die ene zijt
 mit alte herte vlamme gruwelike berne
 de en die ander sijn men myn onidelic
 mit haget en onwisprekliker houde be
 uangen was Welke beide vol menschen
 waren die mit sonden van enē mit and
 stoms gewise geworpē worden. want
 als si die cracht der ongemetenre hetten
 niet gedragen en couden so sprongē die
 onsalige mit middel der pynliker couden
 En als si daer oec gheen ruste vnde en
 mocheen so sprongen si weder gebrant te
 werden mit middel der onleschliker vlamē
 doe ic sach een ontellike saer lekker
 geeste der menschen sonder enige verlich
 tisse in deser onsaliger veruandelinge
 gepijnt werden begonste ic te dencken
 dat dit lichte die helle wone wesen moch
 te van wellier ontelliken tormenten ic
 diavyl gehoert hadde te vertellen hier
 myn leidsman antwoerde ter stont mi
 ne gedachte Dir en is noch die helle niet
 als du waenste En doe ic van desen ghe
 sta sichte alte zeer verlaecht was leide hi
 mi voert inwert en ic sach dat haestel
 ken die stede voer mi verdonckerden
 en mit dicken duustermisten alle ver
 uult worden also dat gheen licht en
 bleef dan die schijne van mine leidsma
 en als wi voer ghinge in dien duuster
 misten hier haestelken veruende voer

29
 ons stadige opgaende gloede van vlamē
 als wt enē groten putte die te handes we
 der neder vielen in den selue doe ic tot
 der stede ghebracht was ontvloech mi haest
 telken myn leidsman en hier mi allene
 mit middel dier duustermiste en gruwelijc
 gelichtes Ende doe die vuerige gloede sonder
 onderlaet opwert sloegen sach ic alle die
 vlamē vol van geeste der menschen die
 als bondien mitten roelic opgaende nu mit
 hoge geworpē worden nu weder neder
 velle in dat diepe En oec mit den wass
 nē berste wt so onuerdrachtic stanc en
 veruulde alle die doncker stede Doe ic
 daer lange tijt beuurtet bleef ende en
 wiste niet wat ic doen soude of werwert
 ic mi keren soude of wat eynde mi bliue
 soude hier so hoer ic achter rugge ghe
 luyt van alte veer maten groten gescreye
 en gekarme en mede gheschal van lache
 en belachen als ouer viande die men ge
 uangen heeft En doe dit geluyt daer
 te tot mi gecomē was merct ic een
 saer bofer geeste die vijf mēsche zielen
 karmende ende hulende toegen mit mid
 del dier duustermiste van wellien mē
 sche als ic onderscheiden konde so was
 een gescreen als een deere een leue en
 een wijf dese toge die viande lachende
 ende bespottende en neder vielen daer
 mede mit middel des vlamme puttes
 tot inden afgront Ende tgheschiede
 dat ic lange hoerde van veers tghel
 kensche vanden screyenden mensche
 en vanden lachenden duuelen daer
 nae stegen somige vanden donckere
 geesten op wt dien vlamigen afgrō
 te en onleechden mi en mit vonken
 ten ogen wt monde en neesen stinc
 kende vuer wt blasende ghingen si
 mi aen en mit vuerigen volken die
 sie in hore handē hadden dreidden si
 mi te gripen nochtan en vermetē sie
 mi niet te ruere En doe ic al om
 sach of ic enighe hulpe vername so
 openbaerde mi van achter des weges
 daer ic heen gecomē was daerheit als

eenre sterue schijnende onder die duist
termisse die allentere wassende tot
in tijt en doe die genaecte sijn ver
stort en en wech gevoelen alle die
in mitten volken gheerden te gripe
Want dese die sie verpaechte was
mijn leidsman die mi voer gheleit
hadde En dese wederkerende sijn
wech ter rechter side bestont mi te lei
den als teghens der somen opgauc
inden winter ende sonder vertoeue
brachte hi mi vter duistermisse ende
leide mi daert luchtich ~~was~~ en luttic
was Daer sach ic voer ons een alre
grote muere van ongemete leng
ten en hoechten Ende ic bestont mi te
verwonderen waer om wi totter muere
re tijten na dien dat ic aldaer noch
doere noch vinsten noch eynghen op
ganc aen en sach mer doe wi aen die
muere quamen so waren wi ter stont
ic en weet was ~~weges~~ mit hoechte va
dier mueren Ende siet daer was een
die alre breedte camp daer en seone
verqert en vol van bloyende welru
kenden ~~inden~~ bloemen van wellien
wonderliken ende zueten roeke van
mi verdreuen wart alle die stanc des
dondieren ouens die mi beuangenhen
hadde En die stede was also luchtich dat
hoer daerheit scheen boue te gaen den
luchtighen middach als die sonne alre
daerste schijnt In desen campen waren
ontollike samen stede der volkeren wit
blendender gheselschap En doe hi mi
mit middel der saliger ymwoerne leide
begonste ic te denden dat dit lichte
waer dat hemelyc daer ic diavyl va
hadde horen prediken Daer antwoerde
ter stont mijn leidsman mijne gedach
ten seggende dit en is dat hemelyc
mer dattu waenst En doe wi doer dese
stede der saliger gheeste ghegange ware
quamen wi daer ic sach noch alre veel
meere gae des liches dan te voren in
welker ic oec hoerde die alre zuete steme

der sangers ende ontfene oec also wonder
liken sueten roeke die wt der stede ginc
dat in cleyn daer bi duchte wesen die
roeke die mi te voren groet duchte ~~ende~~
doe ic hoepre dat wi in die alre lustelic
stede oec sonden ghegangen hebben blif
staende mijn leidsman ende sonder roeke
wederkerde hi sijn ganc en leide mi
weder ten wech den wi gecomen waren
En doe wi wederkerende gecome waren
totten bliden stede der wiblenckender
gheselschap seechde hi mi weertu war alle
dese sijn die du gesien hebste Doe antwoe
de ic seen Doe seechde hi mi ~~dat~~ dat
tu saechste verueerlic van vlamme ende
van conden ondercheiden pylic ~~dat ic~~
een stede daer die sielen ghepint ~~en~~
en gersynget werden die penitencie ont
fange hebben in hore leue en sonder vol
doen geroeue sijn die ten laerden totten
elike der hemelen come sullen ~~willen ge~~
bede der leuender en aelmissen en vassen en
bouen al dat ambocht der heiliger missen
te hulpe comen dat si te eer verlost wer
den mer die vlamige smidende putte
dien du saechste is die mont der hellen
in welke wie eens geworpen worden sel
nimmermeer in ewicheit verlost werde
Dese bloyende seone stede in welke du
dese alre scoenste ~~net~~ yoghet sijn verblif
en blenck dese is in welke ontfanghen
werden die zielen der gheerne die in ge
den werken vten lichame scheide ~~mer si~~
en sijn van sulker volcomenheit mer ~~dat~~
~~si sonder middel~~ ~~mit~~ dat si sonder middel
mit vike der hemelen verdient hebbe in
geleit te werden ~~ochtant~~ sullen si alle
ten laeste in gaen totter vroude des he
melschen vikes want so wie in allen
woerden en werke ende gedachte vollen
come sijn die comen ter stont als si vte
lichame ghescheiden sijn totten hemel
schen vike daer mede toehoert die stede
daer du dar geluyt der zueter cantelene
mit den roeke der suetheit en schijn
des daren liches ghehoert hebste ~~ende~~
du wantu selste weder te lichame keere

en weder onder die menschen leuen. **ist**
 dattu dine werke nauwe prijpe te onder
 scheiden en dine zede en woerde in ghe
 rechticheit en sympeleheit achter te bewa
 re so saldu oec na der door ontfangen stede
 onder die blide scare der saliger gheeste die
 du ghesien hebste. want toe is een tijt van
 di ghinc dar dede is daer ome op dar is we
 ten mochte war bi di ghesien soude doe hi
 mi al die ghesien hadde so vermyde is alre
 wer weder te kere totten lichaem verlusti
 gen van scoonheit en zuencheit des gheens
 dien is aenslach en mede der goerne die
 is in die stede sach. nochtans en dorste ic
 minen leysman mer bidden mer onder
 die is en weer in war wise so sie is mi haef
 telike weder leuen onder die menschen
 die ende som ander ding die ghesien had
 de die man goets plach te vertellen met
 te redte allen wage menschen ende die
 hoers leuens gheen acht en doeghen.
 mer dien allene die encher van anre der
 helcher pinen versaecht of van hope
 hemelscher vonden verlustigen wt sine
 woerden putten wouden voeraganc der
 goddiensticheit. dese man als voer ghe
 ruet is hadde in ene doester vande
 Abt een heymelike stede veraregen daer
 hi onbelijnder in stadige gebede sine segg
 per dienen mochte. En want die stede ge
 lege was opr ouer van eene vloet. toe
 plach hi om grote begreere syn lichaem
 te rasien. diewyl in die vloet te gae stae
 en daer psalmen en andere syn geber te
 spue. dar hem twater der vloet bi tude
 ghinc aen syn zede. bi gheen totte halse
 en als hi daer na lange tijt wt ghinc
 te lande. nimer en achte hi die nate.
 en woude cleer wt te trecken. mer heste
 weder bedrogen aen sinen linc. En als
 hi wmeerdages daer in ghinc stont hi
 dar hem dat water beuroes om syn lijf
 en sin cleder sint woerde. en als hi wengenc
 en soche hi ghene warmte. mer verbei
 te dar si hem van sine linc doeyden ende
 duylche. Also dar he som die sage plege

te seggen wonder ist broeder dachelmé. war
 so hier hi. dar du cymch sine so grote scerp
 heit van kouden lyden moechste. En daer
 plach hi weder op te antwoerden mit clech
 ten woerden. Ic heb al war kouders ghesien
 Ende als si hem sechden wonder ist dattu
 so streng leue moechste leiden so ant
 woerde hi. Ic heb al war strengers ghesien
 En aldus duerde hi totten vtersten daghe
 synre voepinge en dwanc syn oude lichaem
 dagelij mit vasten en mit penitencien. Also
 dar hi mit woerde en mit exempele mem
 gen diende tot synre salicheit. **Wt te geeste**
I britamen is een stat va engelan
 nancis genoemt. In deser waren
 twee clerke die voer hoze behoerliken
 waren puester geworden waren. dar si meer
 mit bede dan om verdienste hoers leuens
 vercregen hadden. Dese waren sonderlinge
 wel gheleert in allen vuen konsten. ende
 weerliker wysheit. Ende hadde van kinde
 op so vuenelic onder malcander geweest
 dar sie in met gescheiden saken te heb
 ben. ende wes die ene woude. die ander
 mede volchte. Op een tijt geuelde dar die
 een onder anderen woerden segghende
 wort tot sinen geselle. Lieue gheselle on
 se iogher hebben wi seker verlost in
 stuedieren weerliker konsten. en war
 wi te hande wecken den aenstaende door
 en kunne wi in geerne wys ontfien
 En tis seer te verwonderen dar den onwe
 derlicerliken wech alles vleysches een
 yegehe also wandert. dar men mer wete
 en mach waer yemant gebleue is. Hier
 toe antwoerde die ander. Lieue geselle
 waer toe dragen dese woerde. twaer soe
 heit dar wi vermese te onderzoeken
 dar allen mensche onkundich is. Doch
 hebdi per mede synne daer is per in doen
 mach. daer suldi mi bereit toe vynden
 die iarge maende sie wortens eens. sie
 lonoten malcanderen. dar soe wie eerst
 van hem stoue. die soude den anderen
 binne derach dagen wakende of slape
 te openbare. Niet langhe daer na ghe
 schueder dar die scarpe door ene va hem

tween seer onbereit onderghent. **En** ander
re noch sporende tot sinre salicheit. Welke
die ouerbleue was leuendich nu voer
mer in buerte **mer** mit eernste ouerdach
te van dien verbonte dat si mit malain
dere gemaect hadde **en** verbeide tot elker
stonde bynnen dien dertich daghen of
hem syn ghelofte als hi hem gheloeft
hadde per soude openbare **mer** doe die
per dage geleden waren **en** mer weder
en quam die gestouue was so straffe die
leuende hem seluen als vander ghecker be
loefte **vecht** oft inder ziele macht waer
te wederkeren **en** te openbare wien hoer
ghenoechde **Doe** hi aldus in trouwede
vander openbaringe **en** die tijt geleden
was hoerue ouerdacht **doe** geschiede ees
tijt hi ter onghengnisse godes dat die dode
sinen geselle openbaerde met inden slape
mer wakende inden lichten dage inden
gelate ende aensichte bleet **en** ontfet als
een mensche die inder door gheset is son
der bloet **En** sprac eerst den leuenden
toe **en** sechde kedy mi wel wie ic bin
hi antwoerde wel kien ic v **en** ic en wer
de niet allene verstaert vande onthe
woenliken gesichte **mer** mede verwon
dert mi van uwen lange verdoene **Doe**
toende hi die sake syns verdoens **ende**
sechde **So** ten laetren als mi geerloft
is bin ic gecomen **mer** mijn coemst oft
wiste mach di noete wesen **mer** nu al mit
al onnute **want** ic totten ewige pmen
verdoemt bin **mer** doe die leuende hem be
loefde dat hi tot sinre verloefinge al syn
goet doestren **en** armen luden gheuen
woude **en** selue dach **en** nacht mit vasten
wale **en** bedinge hem te hulpe comen
woude **Antwoerde** hi dat ic ghesecht heb
be dat ic vast **want** godes ordel syn onwa
delbaer **die** wil **en** noch leuet mach te
tijt voersien **mer** ic moet inden zwenel
bernenden afgront ewelike om mine sin
de gepunt werden **ende** wach mi den on
gemerenen ewigen pmen **van** wellien
du per bezoeken wilst **so** sich een vande

mynege **En** hi toende hem syn hant
die droep van leliken smekenden euer
en seide **Duncty** per dat dese pme
licht is **En** doe die leuende seide dat si hi
die meeste mer en duchte **doe** voechte die
toe sine vinger **hi** een **en** warp he die
drope die hem vander hant liepen **van**
welken die twe raecten syn duneggen
en een syn voerhoest **die** hem vel **ende**
vleysch duer brande **als** een vuerich
auterui **en** maecte gaete daer een noer
in legge mochte **En** doe die leuende ruych
de mit geroepe die groetheit sinre pmen
sprac die dode **Dit** sel di wesen also lange
als du leuete een beproeuen van minen
pmen **en** een vermaninge dymre beer
inge **Ende** als ten laetren die zerricht
des brandes een weymch verlichte begaet
te ontgaen **so** riet hi he dat hi die werelt
vertege **en** woude een momt **en** geen ver
toenen toe en hiet **want** hi mer en wite
wie ofte stonde syns leuens **Doe** die leu
dige hier op noch antwoerde woude sich
hem die dode gruwelike aen **en** sechde
Twivelstu noch onsalige di te bekieren
so lese dese letteren **Ende** mitte woerde toe
hi sine hant op daer mit zwarte letteren
in gescreuen was **hoe** sathanas die duuel
en mit vrolker gruete dancte den bisscop
pen proefften **en** here heren **om** dat ouer
mits hoere verlorene exempel die ouer
saten gleden tot alre boesheit **en** worden
kinder der ewiger verdoemisse **ende**
dagelij sonder ophouden neder gestaghen
ter hellen ontellike scaren van allen liden
en ouder **Doe** dit al ghesien **en** gehoert
was vloech **en** wech die geest die hem
verdoent hadde **En** die leuendige gaf
al syn goet kerken doestren **en** armen
luden **ende** gaf hem onder dat **Yuck** der
disapinen **Alle** dier hoerde **en** saghen
van sinre haestiger bekeringe **ende** to
ghentliker wanderinge vermanende
dat si seggen mochten **Dit** is die wand
linge der rechterhant **te** des ouerren go
des **Vander stede der hellen**

Dure **Gregorius** scriff op die woer
 de des propheeten **Du** hebste mine
 siele uerloest vter nederster helle **Die**
 nederste helle geloest men te wesen die
 onder der eerden is **Daer** siene **Johan** in
 apocalipsi oec van ruert **Daer** hi seer
 niemant en is geuonde weerdich noch
 inden hemel noch op der eerden noch on
 der der eerden van wellier die yphete
 seir **Hi** sullen ingaen int nederste der
 eerden welke helle men geloest te we
 sen int middel der eerden **Als** me vermaer
 wt ons heren woerde **Daer** hi seir **Ehe**
 lye als **Jonas** was inden buint te wal
 visches drie dage en drie nachte also sal
 oec des menschen sone wesen in dat heer
 te der eerden dat gheschiet doe onse heer
 ter helle nederstech om sine vriende te
 verlossen van wellier stede geloest is
 dat sie si alre verrest vanden hemel ende
 vander gendechliker stede der saliger **Als**
 in ezechiel geruert wort van luifer **Hier**
 du biste gheleit totter vterster eerden **Wat**
 dat is behoelic dat si alre verrest veruere
 sin vander stede der glorien godes die hem
 hier alre verrest hebben geweest int hoer
 werken **En** dit coemt tot meere pme der
 verdoender **Want** die diepste kerkeners
 alre meer gruuelic sijn en pynlic **Ende**
 daer om ist dat die stede genoemt wort die
 putte des afgrondes welc put bouen be
 dropt sel werde nade dage des ghemeeens
 orbels die nu geopent wort om die siele
 te ontfange **En** is beneden van alre gro
 ter vrede **want** hi alle lichame der bosse
 van beghinne der werelt totten eynde
 onthoude sal int allen verdoemde geesten
En daer om hier die stede barabru **want**
 hier al verclanden mach **En** is genoemt
 in apocalipsi die grote cule des toeren go
 des **want** in dier groter cule onse heer
 sine toeren uerulke toent op die sondaers
 die hi daer in gebiedet te werpen en te pi
 ngen sonder ophoude in ewicheit welke
 cule ons na ons heren woerde is als een
 ouen vol onleschliker vuers dat vlame

heeft me gheen licht en gheest **want**
 daer sellen wesen rastelike duusternisse
 vele vuer tot meere pmen smucken sel
 als van pie en zweuel bernende **En** daer
 om wort die helle genoemt in apocalipsi
 een wiel of holt des vuers en zweuels
En in ysayas **Hoer** eerde sel wesen in pie
 bernende dach en nacht in ewicheit sal
 mer wgedaen werden en die woc hoer
 re tormenten sel altoes opgaen **Die**
 stede wort oec genoemt tartarus en auern
 om grote onruste en verstueringe die
 daer wesen sel **Ten** eersten om menich
 uoudicheit der pmen **Als** en weder onge
 stuer heit wesen **wanneert** haghely
 vegenet inper tomet en storm **wan** wel
 ken dauid seir **God** sel regenen op die
 sonders **strecke** vuer zweuel en storm
 der gelue dat sel een deel wesen hoers
 helics **Ten** andere male om quellinge
 der bosse geeste die den zielen gheen
 ruste sullen laten hebben **Als** die yphete
Iheremas ruert **Ehi** sult diene vreem
 den goeten die v gheen ruste sulle gene
 dach ofte nacht **Ten** darden male sel
 die stede onrustich wesen van onderlin
 gen roepen **want** si alle wonderlike
 onverdubelike sullen roepen **ende** ver
 maledien den dach hoerre gebuerte en
 blasphemieren gode en alle sine crea
 tueren **Ende** hoers geroeps en sel me
 mant adhen **Denck** war karmens
 en scerepens **Wat** geroeps en geruch
 tes daer wesen sel van so onteliker
 scaren en van so groten **ende** velen
 dagen der pynes **wac** van ysayas
 seir **Ehi** sult roepen van pmen uwes
 herten en van vouwe uwes geestes
 suldi hulen **En** dauid seir **vele** slage
 sijn des sunders **Die** stede is oec als
 een dorre daer alle stinc onreynich
 en pynlicheit deser werelt te samen
 inloepen sel **Ehe** als dree en thie
 van eere stat te same in ee cule loept
Die sudeer sijn alse dree deser walt daer
 die yphete dauid va seir **Als** thie der

lxviii

der stinten sal icse verdelighen Ende
daer en bouen inden dage des gemeens
ordels in vermynghe deser werelt. so
wat onbequame in der werelt is. dat
sel daer te same geworpen worde. En
die elemente sullen gepuert werden
en so wat onedels is inden elementen
dat sel of getogen werden en den hel
schen putte toegedaen werden tot
meerre ~~pyng~~ pynginge. Alse vande
vuere die verbernende hette. En van
den water die no koude. En dat element
des vuers sel behouden die daerheit
luchtende en dat water suuerheit toer
schynende des ghelycs vander eerden
sel of getogen werden grofheit en van
der lucht onweder en donderheit. En
die sullen ter hellen tyden alle dat die
eerde sel gellucht werden als ee cristal
ende die lucht puer en bequaem son
der veranderinge van impressien hagel
regen. snee wint. neuel. ende dieer ghe
like. Ende dnt ghescechde is van der hel
scher stede. daer sute beernaedy aldus va
seu. O hellche rike hart en swaer rike
ontsichlic rike vermydelic land der
vergheremisse. land der quellinge. land
der onsalicheit. daer gheen oerde en is
mer ewich gruuel inwoent. stede des
dotes en der droefnisse. in welker is vuere
bernende. woute griselende. worme
onsterflic. stanc onidelic. hamer slaende
duisternisse. miselic. besaemte der sunde
bestrickinge der bande. ontsichlike aen
sichte der duuele. Ic beue te male ende
eyse tot memorie deser rikes. ende alle
myne bynessen werden verstuert. Grego
ri wat sel ons wesen mogen van tege
woerdigen dingen tot eniger genoechte
na dien dat allen dingē en wech gaende
mer en sel voer bi gaen moegen dat aē
staente is. En nae dien dat almg een
eynde neemt alle dat men hier minnet
ende dat begonnen wert daer die pine
nummer gheeynder en wort. Hande kelle
pur so pur sacht casano een exempel.

Iuduen langreue was een groot
tytan van welken wart enen
openbaerlic verdoent. dat sijn ziele vā
den lichame verscheiden wart. ptesen
teer den prince der duuele. daer hi sat
op enē put en hadde enē beker in sijnē
haut en hi gruetede den langreue mit
dusdangen woerden. Welcome si onse
lieue vruer. toent hem onse cameren
onse apoteken en onse kelles. en also
wederbringden tot mi. Doe si hem ghe
leit hadden totte steden der pmen in
welken hi anders mer en sach dan
pmen en hoerde mer dan hulen en
screyen en kinerlinge der tande. Ende
doe si hem wederbrochten. sprac die prince
der duuele den langreue aldus toe. Danc
lie nu van minen beker en doe hi weder
sawrede en mer en vordade. mer gedru
gen wort te drincken. loech hem een
zwenelinge vlamē wt ogen wt oren wt
nwesen en wt monde. daer na seide
hem die prince der duuele. so suttē hi
socke mine putte. wes diepte is sonder
groont en dat lit wert ofgestote. ende
die langreue wart daer in geworpen.

Vanden seluen putte

Ene peeligym comende van ouer
meer wert verdoent. ende hi
sach den prince der duisternisse sitende
op enē putte mit enē vuerrige deusel
ouerleit. daer onder anderen sielen
hem voer gebrocht wart die abt van
coneyen. welken hoedhlike geuece die
prince der duisternisse en boer hem
drinckē wt enē vuerrigen nap zwen
lige dranc en na dien drincken stac
hi of dat deusel vande putte. ende wart
den abt daer in. Na desen visioen repite
te die peeligym dach en vie. ende doe
hi te lande quam. vant hi dat die abt
ter seluer tijt gestorue was. En

sest sūte Gregorius in dialogo

Iulian' deser kerke van romē die
ic diene ander bescheemer. plach
tot mi doe ic noch mē doesser was dnt

22
wyl te come. ende van salicheit der ziele
te spreke. dese vercelde mi eens tijdes seg-
gende **I**den tiden des keysers ~~didric~~
didric hadde vader nippis swaghers
in sachen des keysers tyns gemaint.
en wederkeerde tot pralieu. wes seip
den lant floech eens eplantes liparis ge-
noemt. En want aldaer een eenzeel
woende van groter heilicheit. die wile
die lude vanden seip hoer seip gereyscap
weder maecten doechte hem goet dar hi
desen heiligen man versochte om hem
te beuele sinen gebete. welke doe hi te
heilige man ghesien en gesproke hadde
onder anderen woerden weert hi seggen-
de. weert ghi wel dat die keysers didric
gestorue is. **D**oe antwoerden si he. dar
en moer niet wesen. want wi liete he
te lante leuende en siles wat en is noch
niet voer ons gecome. **D**oe seechde die
man godes. **H**i is gestoruen. wat gite
wen ter noen tyt tussche pauwe Johan-
nes en symachiu patrian ongeorder en
ongesceer mit ghebonden hande geleit
is hi in desen naecten vulcan por ghe-
worpe. **D**oe si dar hoerden teplekenden si
dien dach en doe si weder quame in pra-
lien vonden si dar hi des selue dages ge-
storue was. **N**a woerde des heilige man-
nes. **E**n want hi Johannes den pauwe
in den kerkenen ghedoder hadde. ende
symachiu patrian doerstellen hadde. so
verdoende hem mit rechte dat hi van
dien mit vuer gewarpe warr. die hi in
desen leue ongerechtlic ter door gebrach
hadde.

Een ander
Wanten heilschen gheselschap welc
versware sel selen weert. **A**l ist dar die me-
sche een gesellie creatuer is. **A**lso dar gees-
dinges besittunge vrolic is sonder geselle
als boecij seir. en oec solacs is den onsa-
lige ghesellen te hebbe in pme. **D**it en sel
nochtant niet wesen inde heilsche pmen
dare geselschap ghesen verlichtinge. mer

al vermeerunge der pme maken sel. **E**n
twierhande geselschap is inder hellen.
als der verdoemder menschen ende der
boeser gheeste. **D**ie verdoemde menschen
sellen alte eyselic ende lelic wesen van
gedaente. **J**ayas seir. **E**n yeghelic sel
hem eysen tot sinen naecten. als verbra-
te aensichte sullen hoer aengesichte we-
sen. **E**n saum die prophete seir. als
swartheit des portes sullen hoere alre
aensichte wesen. en als onreyme sijnckte
te aese sullen si verstoene en verworpe
weeten. **S**i sullen droouch en mishopid
wesen. als in den boeke der wijsheit
staet. **D**ie drouige psonc hem verconen-
de maecten hem ontsichnisse. **S**i sullen
oec vol boetheiden. **H**ates ende nydes we-
sen. **W**ant die vader sel vermaledie den
sone. en die sone den vader. die moeder
die dochter. en die dochter die moeder.
die een vrient den ander. en die alre
loeffe hier te same geweest hebbe sullen
daer ewige hadr sonder verfonen dra-
gen. **V**ermaledien en verwiten onder-
linge dat si male den andere tot sunde
getogen hebben. daer si die pme mede
verdient hebben.

Vreellic en onverdrachtlic sel we-
sen egheliscap der boeser geeste
want si bouen al eyselic sijn. **A**lso dar
gheen leuendich mensche soude mogen
verdragen hoer gesichte in dier formen
daer sie die verdoemden in sien moeten.
Waer van suite bernardus seir. **H**oe
waendi broeters waer dar alleen ene
van so velen princen der duisternisse
geerloff. waer mit middel van ons te
vallen en hem verdoenen in al sijnre
wrechet. en onnichlicheit sijnre dondie-
ren lichaems. **W**ar sijnne des lichaems
of des herte soude hem moghen ver-
dragen. **V**an wes gedaente Job aldus
spet. **M**ine ogen sijn alle ogebrawe des
marge vuer voer der sommen opganc
we sinen monde gaen lampc als eens
brades des uuers ontrekone. **W**ar sijn

uwe gaten gaer roet als eens puttes
onreke en siedende Dijn adem doet coe
len berne. en een vlams gaer wt sinen
monde **H**i sijn oec inder daer alte wraet
en ongenadich. want daer om werden
si genoemt ende ghelijet de goymenden
lewe die wise man seir in ecclesiastico
hoer tande sijn als tande der lewe dode
de die zelen der mensche **H**i worde oec
genoemt en ghelijet den ontsichtliken
en veynden draken. als in apoalypsi
daer die prince der duuel ghenoeemt
wort die grote drake die oude serpent
die al die werelt bedriecht. wel seir hi
die al die werelt. dat is weerlike herte
bedriect. want dien loeft hi grote ende
genoechlike dinge en bewijst onsalighe
en ongenoechlike dinge. Van wellien
draken die prophete Iheremias seir in de
persoen des verdoemden mensche **H**i
heeft mi gheget hi heeft mi verslonden
hi heeft mi in geslonden als een drake
hi heeft minen buuc vervuult mit mij
re tederheit en hi heeft mi wt weder
wgeworpen **E**n eremus wt den boeke de
illustrabus viuis

Sute bernaerdus docter tot claren
vulle weert tot eenre tijt begraue een
conuers **E**n als die broeders na gewoen
ten lesen ouer hem dat ambocht der
comedacien. een out monic van groter
heilicheit hoerde die seare der bofer
gresten roepen en seggen **E**n nu wel
En nu wel. wy hebben doch nu een ziele
wt desen quaden tuele tot onsen deile v
wegen **E**n doe dese oude broeder die dit
gehoert hadde inder nacht sine ledere sla
pe gheleit hadde. so openbaerde he m
een visioen die dode conuers mit enen
droeungen scerpeliken aensichte spreken
de tot hem. want du ghiteren hoerdeste
die duuels verblide van minen pimen
coemen sich hoe gruwelike tormenten
ic ouer geleuert bin. viden ordel des al
machts tigen godes **E**n hi leide he tot
ene putte van alte groter wide. ende

gruweliker diepte en seide **H**i
~~putte werte d'auyl~~ **H**i seir in desen putte
worte ic d'auyl geroepe vande duuelen
welker wreedheit also groet is. dat moch
ter m na minen wonschen gescheen se
woude ic lieuer hondert werue vanden
menschen. dan eens vanden duuelen
hier in geworpen werden **D**es marcus
dese broeder wat hi ghehoert ende ge
sien hadde den heilige vader sute bernaerd
verteller hadde. al wast dat hem dese
dinge oec inden geeste vertoent waren
so suchte hi diepe ende seide **H**i weert wel
hadde die sake met al zwac geweest
die duuels en hadden nimmer allulle coe
heit vermeren **H**i ginc al doe mit apitel
huus en voer al die broeders opende hi
die onsalicheit des ghestouene broeders
daer na mit saliger vermaninge ons
ghinc hi elkes consaenae warente si dat
si sordhuoudeliker wanderden inden
wage der heiliger religien rugende die
boetheit der duuele zeer groet te wesen
tegen alle kerstene mensche. **S**onderlinge
tegens begheuen menschen in oerden
Hier nae vermaende huse vlyelike. die
si ter ziele des broeders in pimen ghe
set te hulpe comen souden mit psalme
mit gebete mit missen op dat si de coem
godes op hem also sachten mochte **E**nde
doe die broeders mit alre pinncheit dat
na luttel dage so openbaerde die selue
dote broeder den voer seiden outen ander
werue. en mit volidheit sijn aensich
tes toende hi sinen staet gebeteer **E**nde
doe hem die oute vraechde hoe hi daer
aen waer sprac hi **G**od moec gheloeft
wesen wel **D**oe vraechde hi hem. hoe hi
verloest waer **E**nde hi seide **S**oem oude
sie **E**n mit dien leide hi hem in die ker
ke. daer tot elken altare stonde p'ropen
mit alre pinncheit offerende die heilige
offerhande **H**ier sprac hi dit sijn die
wapen der gracen godes ouerminde wel
ke ic verloest bin **D**it is die crachte ter
barmherticheit godes die overwinke

blyft. Dit is die sonderlinge hostie die al der werelde sūnde heeft ofgenomē. Ende waerliche segge ic di dat desen wapenē der grācien godes deser cracht der barm herticheit godes deser saliger offerhande en is mer dat wederstaen mach dan een verharder onberouwich herte. **Van ix pmen der hellen wt sūte bernaerduis**

Epistel wt enen puerer
Hinnen wt der heiliger leere bewisen mach so heeft die helle neghen ontsichlike pme behalue ander ontsichlike quade. Want daer is vuer ontsichlike conde ongheliche. worme ontsichlike stanc ontsichlike hamer slaende stidelic duuster ontsichlike en tanclic. waer bi in Job ge noemt wort die helle. dat lantschap der duustermisse. daer is scheme des dotes daer gheen ordmanae en is mer ewich gruwel miwoent. daer is segenne der sūnde want elkes sūnde sullen he alle openbaer wesen. daer sijn aensichte der duuele. welker mer werelt mer gruwelickers wesen en mach. want si vuer adome wt hore mō de en vonden wt horen ogen. daer sijn vuerige bande die alle die lede bedwingē ten eersten is daer also groet vuer dat alle die vloede in een vergader dat mer en soude moegen wt doen. daer is oec also groet wude dat een vuerich heer berch daer in geworpe worde soude in po no gewandelt werden. **Ende die onsalige** desen pmen toeghecht verwandelt hem nu vander herten in die conde. nu van die houde in die hette zoekende verlich tēnisse in horen pmen en gheen vnde te. waer bi Job seit. **Di sullen gaen van** ten inecouden water wt alte groter hette. daer sijn ontsichlike worme. **slange en** draken gruwelic geblase en gesichte. die alle vische in den water also leuen inder blāme welke die onsaligen alte seer quellen en bi sonder kinagen. **Ende** arnen die lede die ten sūnden gedient hebben. **Als** der onkuyfchen gemuechte der gullighen kiele. en also voert in an

deren leden. want als in de boeke der wytheit staet. daer elc mede gesundicheit heeft. daer sel hi oec mede gepynnt werde. **Also** groet stanc sel oec wt dien vuer gaē die men myn dan die hette pmalic sel waer van playas seit. **Voer** den zuere roelic sel stanc wesen. **gūt** gheiselen als mit hameren worden si sonder ophoude vanden duuelen gheslaen. diese drum gen hoer quaetheit belien. want die hier toestokers geweest hebben witten sūnden. sullen daer pynnes en bespotters wesen in den pmen. die duuels sullen in belachen ende bespote hore monde optoen op die onsaligen ende segghen. **Ey ey** onse oghen hebben gesien. dat geselschap der negen choren der enghelen hebdi verloren. **Cesarus**

Gheodericus bisscop Turecht had de ene diene euerwach genoemt. doec ende voersienich die sijn goete der bisscoliker tafelen te vele steden plachte verwaren. **Hi** was truwe in sine beuele en oerbaerlic in te besacken die tyliche dinge. **ende** daer om had hem sijn heer lief. **ende** weert. waer em som ander sijnre diene hem veydende lasterden he en besculdichden bi den bisscop seggende. **Heer** euerwach en besidiet v goet mer truwelic als ghi waent. **en** daer om rate wi v. dat ghi mit hem relient. **wt** dese woerden eyschete die bisscop relientcap van hem. **en** vant sijn relientcap also wetelic dat hem alle quaer vermoede ofgenomen wert. **want** hi hadde al in ene bues gheeykent. **doe** die besculdets vraechten van sijnre relientcap. **antwoerde** die bisscop. **hi** heeft te male wel gerekent. **Di** seiden. **In** gemre wns. **meer** laet he relient in onser te genwoerdicheit. **en** hi sel verwonne werden dat hi v grote scade ghedaen heeft. **welc** doe hem vanden bisscop angheneuget wart. **so** vruchte hi sijnre wederzake laghe. **sonderlinge.** **want**

hi sijn gheschifte verlore hadde so sprac
hi in hem selue **Ic** dat ic nu yet misse in
mijne rekenſcap. so moet ic van noede
enthee in mine lue gepijnt werden of
men sel mi in gheuangemisse legghen
ter doot toe **I**er om bi ingheuen des
boesen geestes. ghinc hi wt allene in
enen camp en riep aldaer tot hem den
duuel en sprac aldus **I**er duuel **ist** dat
tu mi te hulpe comes in deser noot. ic
wil di hulden en voertan in alle dinghe
ghehoersam wesen **D**oe antwoerde he
die duuel en seide **Ic** dattu versaecke
ten ouersten en sijn moeder. so sel ic
di ontfangen en ic sel di verloesen van
allen perikelen mit sijnre dijnre we
dersaken. **W**ar gheschiede **D**ie onsalige
versaecke godes en sijnre moeder
ende hulde ten duuel en dede al doe sijn
rekenſcap na sijnen wille **V**an dien
dage begonſe ~~in~~ dese mensche des
vians moghentheit groet te maken
en cristen te blasphemere also dat hi
seide **D**ie gode diene sijn onsalich ende
arm. mer die inden duuel hopen dien
gacter al na horen wille **H**i was daer
toe also seer ghesaet totter zwarter
const. dat so waer hi yemant vernā
die daer in gheleert was. dien myede
hi mit gelte. op dat hi yet van hem
leeren mochte **D**oe dese aldus elfiaer lanc
volherder hadde in deser blasphemien
gheviele dat meyster oluery scolaster
te colen. prediعة dat cruce inden gemich
te van vtrecht wes die prediعة die
voergenoemde man also weder sprac
dat op een tyt meyster oluery beruert
wart en seide hem in an horen alle
des volles. **W**ich onsalige du bist een
vat des duuels. ende die duuel spieet
al toer dmen mont. **D**ie sprac hi. al en
bekende hi sijnen staet men **E**uerwach
vermoetende dat hi sijnen heer gene
danchelikerē dienst doen en mochte
dā dat hi sine vat dootstake. volchde

hem due dage tot alrehande straten.
ende hadde bereit een lanc mes. op
dat hi den meyster doot stelen mocht
of hi hem ergent allene hadde lumen
betreden en siet des dertden dages
wert hi mit haenginger sietten bruidinge
ende na luttel dagen streef hi al onghic
biecht **E**n wart vanden ghenē dien
hi hem ouerghegeuen hadde totten
stede ter pmen gebracht **T**en eerpen
als hi na wederleuendich selue veert
de. wart hi geworpen in een vuere
also onverdachtliker heeten dat hi siet
Al waer van al den houte dat in eirt
me is een vuere gemaect. so woude ic
lieuer daer in bernē totte daghe des
ordels. dan een vie linc dat vuere liden
van welken wtgetogē hi geworpen
wart in een so konde stede dat hi to
schede weder mit vuere te wesen **D**ie
nae woude hi gheleit in tusselike duul
termisse van so groter ~~duul~~
verueermisse. dat hi sprac in hem sel
uen **H**adestu gode honteer wae ghe
diene. so loente hi di zeer wel **D**ie
di weder liet in die konde come **I**n de
ser wye doer ghinc hi die ses ander
pmen welke die scrift verteller
toe hi inder laeter pmen geset was
onse heer gedachtich sijnre eerpen
ke. ende op dat hi ten menschen ope
eerten vertellen mochte was hi ghe
hadde ontfarmende sijnre. sende sijn
engel tot hem die hem seide **E**uer
dusdanch loen ontfange si die ten
duuel diene. voert waechte hi hem
ende seide **O**f di gegunt woude mi yet
te keren totten leuen woude mi yet
voldoen gode voer dine sonde **E**n
wellien woerden hi swaerlike sijn
tende antwoerde **H**ere waer dat
mogelic gheen voldoen en sonde ic
weder seggen **D**oe sprac die engel
behaecht gode dattu een lichame wa
der lieerste **E**n wantu mee cruce

sundich hebste so voldoe inden cruce
 ter font wachte hi hem op inder baer
 en wngenomen tve iongelinge die
 manlyt ware so worden si alle die
 daer bi ware van anre wechuluch
 tich wellien hi toe sprac En wilt
 niet vuchten want ic bin doe hier
 hi tot hem come ene priester dien
 hi biechte alle sine sonden en ofens
 dat cruce en mit bisscop othen nae
 volger des voergenoemde so wan
 derde hi ouer meer Ende onderwe
 ghen so vastede hi dagelijc te water
 ende te broede en biden peerde daer sij
 deden en ghetuych opghewoert wor
 ten liep hi beruoet Also dat hi in har
 ten streymgen wegen gewonder in sine
 voete bloedige voetschape liet inde we
 ghe En als die andere hem daer om
 straffeten so antwoerde hi Ic heb al
 wat zwacres geleden welke doe hi bi
 na al sijn haue in cristus dienste ver
 dien hadde quam hi weder mitte bil
 scoep voerser En doe hi ouer meer co
 mende gheen veerghelt en hadde swar
 hi totten sapman Ic sel v diene also
 lange als ghi wilt rochman tot bete
 van anderen goetd manne wart hi
 quyt gelaten Daer na als hi weder te
 huus gecome was wart hi beuange
 mit siecken des wilden vuers van wel
 ken hi nae ene visioen in sijn Apocalus
 kerke ouermits verdienste des heilige
 verlocht waer welke kerke hi mit sine
 goetd op tynerde daer hi in geesteliken
 sijn leuens ynnichlike diende En ander
 den doupe enchemich genoemt bi
 bonne woende een woen ridder w
 walters gheheit dese was tot eenre tyt
 swaerlike beluet en als hi alleen lach
 veruende hem die duuel sienlike totten
 voete sijn beddes En als hi ons na selue
 vrede so was sijn aensicht als een open
 hebbende hoerne als een ghent In was ge

sichte hi eerst versaghet was na ver
 manede hi hem ende sprac Wie bistu
 waen coemstu of wat soesttu dar onder
 antwoerde Ic bin die duuel dijn fr
 siele te halen bin ic gecome Die ridder
 sprac Ganc du boue myn siele en setstu
 men hebben ic beuele in cristo die duuel
 sprac walters woudstu mi volgen en trou
 we gelouen ic woude di met allene ghe
 font maken mer ic woude di oec bouen
 alle die van dine gellachte sijn rijke ma
 lien die ridder antwoerde ic hebbe goetdes
 genoeg dijnre valscher rikeit en achte
 ic niet waen mogen di die scatte comen
 hi sprac binne den palen duns hoene
 sijn ontellike scatte verholen hier na doe
 die ridder coen weert mitten duuel te spre
 ken waechte hi hem seggende wter is
 die siele myns heren Greue willams van
 gulle cortes gestoue die duuel antwoerde
 Bekemestu wel die flore naegelege wol
 kenborch en dakenwels hi sprac wel hebbe
 ic die duuel seide Bi mynre trouwe
 seg ic di waer dat yseren waren beide flore
 ende die berge daer si opstaen en werden
 geworpen in die see daer Greue willams siele
 is si souden smelten eer dat ouerste den neder
 sten toegenoecht worde Ra wellien woerde
 hi belachende toe seide dese herte is hem een
 melc badt hier naemaels wanneer die siele
 hoer lichaem weder aen neme sel dan sel
 hi eerst sine behoerlike pnie ontfanghen
 woert vraechte hem die ridder van sijn
 vaders siele daer die duuel op antwoer
 de Een ende tynlich ier hebben wise ge
 hadt mer die eenoechde ende die die
 cael ende slufige die op den solre licht
 hebbense ons ontnomen Die eenoechde
 herte hi sijn wyf die staelic voer sijn sie
 le scapete een oghe verlore hadde Den
 calen hier hi sinen sone dyerlic onsen
 momc die op die tyt sinen broeder te
 vande gecomen was Die ridder seide Beg
 ghe mi van wat stede sydi nu tot mi ge
 come die duuel antwoerde Ic en mine
 gheselle ware ter wtuert eenre abdissen

van zwarte nonne verwachtende hoerre
ziel wigganc En die ridder seide hoe men
ghe sprac hi was uwer aldaer die duuel
antwoerde bekendi wel dat volch in
coctmofst die ridder sprac Ja wel belien
ist so groete wout en is anders in al onser
provincien men En die duuel antwoerde Also
veel blade en sijn mede bomē met als onser
daer vergaderē waren die ridder sprac
En wat verworfdi daer die duuel ant
woerde leider met Het was een zeer geeste
like vrouwe En die archengel michael
ouercometende sloech ons also mit sieren
kolue en slaende veriaechde hi ons dat
wi verstroeyt worden als stof vanden
wynne geiaechē die ridder vraechde hem
oec of hi mede geweest hadde meer wt
naer here Gheerts Abts die aldoe versch
gestoruen was die duuel antwoerde also
veel santes en is inden ouer des meers
meer als onser aldaer was oer luttel
worterten wi daer want die luffige ligge
te op der eerden ghelijc verken ruchtende en
liet ons daer bi mer comē En si hebben
oec een vuen huus daer ons al in onto
ghe wort dat si misdoen daer hi in pittel
huus mede meende En die ridder sprac
Onsalige hoe waerstu also coen dattu co
men dorstes totter wraechē so heilighen
mannes Coen sprac hi ja sprac ic was
daer bi daer die sone godes sinen gheest
gaf sitende op ene arm des cruces Ende
die ridder seide wat was v deel in cristus
dote die duuel antwoerde gheen wi qua
mē aldaer tot onsen archaen want hi
ter cracht des gheens die daer starf wort
wi verstuert veriaecht en ter helle ver
toere vele ander woerde hadde dese ridder
mitte duuel die hi na ghenesen veel mē
sche vertelde Wilstu nu horen hoedamich
des voersiden greue willams eyde was
en pme hi hadde te coelen geweest ende
als hi van daer toech onderweghen be
uene hem crancheit des herten ende doe
sprac hi Och nimmer en sel ic coele mee
sien Ende als si hem ter eerden leiden

ende die medicus sach dat die door mder
dieren was seide hi heer ic inde v dat ghe
v wnt weder neem dit ghe verdrue heb
Doe antwoerde hi en ic en sal men doen
hi badt hem oec dat hi den ridder quijlic
dien hi lange gekerker hadde hi sprac
hi en sel mer wt gaen also lange als ic le
ue Doe seide die medicus so sal hi wegnen
voer den dach van morgen dat also ghe
schiede En doe hi aeruen soude lach hi in
den scoer eenre sijnre ouerspuelger die hi
hoere eyghene manne genomē hadde En
doe hem die seide heer wat sel ic doe na
uwer door hi antwoerde Ene ionge ridder
suldi te manne nemē dit ware sijn waerde
woerde des selue nachtes als in vercel
de een Abt van onser oerden een nome
in sūre mauricus doeter tot Coelen
wert inden geeste genouertotten steden
ter pmen In welken si sach ene puec
van alte groter verueermisse gheuet
mit enen vuerige deel onder de zwel
achtingen vlammen Van welken doe
si horen leidisman ^{vraecher} antwoerde hi Twe
zielen sijn ~~daer~~ daer alleen in als ghe
eney des keysers En Greue willams
van gulle des margens vroe also si die
visioen vertelde en na dit rumoer
volchde vander door des Greue so verhoer
si waer te wesen dat visioen En wel te
rechte waren si ghelijc in pmen die gelijc
geweest hadde in sūden beide hadden si
geweest vervolghers der heiliger lieke
beide zeer onkuyfch In desen geledeuen
iaer vertelde mi een conome van allen
vanden selue greue willam een zeer ver
ueerlic visioen Na sijnre door sprac hi
openbaerde hi sienlic eenre gheesteliker
clusemaers die hi wilneer goer hadde
ghedaen mit ene maghere wterken sijn
aensichte en seide Ic bin die ongenallike
wilneer willam Greue van Gulle En
doe si hem vraechde na sinen state ant
woerde hi Aling berne ic En doe hi op
boerde een cleer alte snode dat hi den dach
te hebbe tot stont berne wt een vlamme
en also mit ghelijcysche voer hi van daer

Desen doe hi noch leuendich was god die barmhertich is op dat hi hem van sine sonden wederroepē mochte verdoen te wat van sijne glorie in deser manne te op ene ker smacht inder stille der ier te missen hoerde hi die alre zuetste stem mit alte genoechliken melodien Ende doe hi ter stont vrachde hi here Engelbert alre proefst der meester kerke tot Coelē na Arche bisscop of hi die selue stemme yer hoerde en doe hi des verseece ver woerde hi he noch meer woertmeer in der stille der ander missen en ter derder hoerde hi die selue stem die van meng hude outheit schone te wesen Doe dese ding verrekent worde here hermit Abr tot sinte marien stede ghent hi totte Gre ne te horen wt sinen monde dat me van hem side En die Greue nam gode te tinge en seide datter al waer was En daer toe swoer hi dat hi geerne al sin herfapie ouerghene woude mochter hem geschen noch eens alsulcs war te horen sochtmer so baetede hem lustel dese hemelsche woest bi behinder van sinen sunden **Gesarus** heb ontfange van enen religiosen hoger ozen en heilighe leuens dar was een archebisscop in dupschlant die na sine sundigen leuen alte onsalichlike sterf van welken een zeer heilige ma al dusdane visoen geuoent wart hi sach dat die ziele mit alte groter cruenge vande lichaem gherogen weert en wart in die helle ten pincen der duuele sitende op ene hogen stoel gepresentiert wellic ziele die pince vrentlike gruetende boert hoer drinckē van sinen dranche seggende wel come welcome moet wesen die Arche bisscop siet ghi moet drincken van minne dranche want ghi in lange tijt sonder ophout gedient hebt welken dranc die archebisscop vermyde te smake want hi wiste wel datter mer goetis mahelighen en was Ten laetsten wart hi vanden dien des mit gewelt shedwonghen ten dranc te ontfinge van des pincen hant ende

te drincken dat hi eysede En ter stont doer ozen doer oghen doer mont doer neese braec wt ene zuuelige vlamme en also is hi den ewigen brante toegheuoecte

Een ander scijnt te Gregorius in dialogo
Binnen romen was een verwer liet begrane in sinte kammarius kerke In der naester nacht hoerde die coster dat sin goest wren grane riep Ic berne ic berne wellic stemme doe hi zeer dicke wterop boertapre dit die coster sinen wue sijne huyfrouwe En si bat som manne vande seluen anpre dat si woude ter kerke gae en onder sueke hoe sin lichaem inde graue gedaen waer daer hi also wterope wel ke dat graf openten en vonden sine de der ongeruert die tot noch toe inder sel uer kerken in een gheuych sulker sake bewaert werden ajer van sine lichame en vonden si niet redyt off daer nyemant in ghelecht en hadde geweest

Want als sinte Bernier seir nae ge daente der sunde een peggelic sel lee pme ter hellen so laer ons aen merke van sonngen sunden hoe swaerlike si gepijnt en gewroken worden inder hellen Iers van houerdien **Gesarus**

Een alte rikon diene des hertoghen van beieren is gestouē na was tote op eenre nacht die boich daer sin wijf op thiep also seudende wart dat men waente een eerbeuinge te wesen En siet die toer ter camer in welker si lach ghinc op en si sach dat hoer man daer in wart gedre uen van ene alte zwarten letike gygante welken doe si sach ende bekeude dede hem siten op ten voetsammel hoers beddes en wantet cour was en hi allene mit enen heemde scheen ghedeert te wesen so wosp si hem ouer sin scoueren een deel van hoere teken ende on ver saecht vrach te si hem van sinen state daer hi hoer op antwoerde droemich ende seide Ic bin ver wesen totten ewigen pincen tot wel ken woerde si alte zeer verfrickede ende

seide. war is dat ghi segt. En hebdi mer
veel aelmissen ghegheue u doere was ope
allen pelgrime. En baeren u dese welda
de mer. Daer antwoerde hi toe ende seide
Ten baer mi al met ten ewigen lonen
want ic mer wt minen. mer al om iel
behagen der menschen ghedaen hadde
hebbe. En doe si hem noch meer van
anderen zaken vragen woude antwoer
de hi. hi is ghegont di te openbare. mer
mi en is mer geolofft hier te toene. Hier
mijn leetman die diuel smet daer bint
en verbeit mi. ja dar alle blade der bome
in tongen gewandelt worden. si en soude
mijn tormente mer wtspreken. moge
sae welken woerden hi wgeroepen
wert en gedieue. In welkes wechwaren
die alinge borch alse voer warr scudden
de ende beuende. ende die steme sijn hi
lens worden vee wegges gehoert.

Tien passionael

M En leest dat tot parys geschiet
dar een meyster silo genoemt
enen sinen scoelre sic doe hi sterue soude
vrentlike badt. dar hi nae sijnre doot
wedercome woude tot hem. ~~van~~ ende
sme vertone hem van sinen state. Ende
tgheschiede dar hi nae sijnre doot hem
openbaerde in eenre cappen al mit sophi
smaten bescreue. en binnen al mit eenre
vlamme bedect. Welke gepaiger van sine
meyster wie hi waer antwoerde hem. Ic
bin waerlic die di. geloest hadde hebbe
weder totti te come. En doe hi hem van
sinen state vrachde seide hi he. Dese cappe
weget meer op mi. en druct mi meer. da
of ic ene toern op mi hadde. en is mi ge
ghenon te dragen voer die glorie die ic
ghehadt hebbe in mine sophismaten. En
die vlamme des uers die bedect ic. sijn
die sachte en bonte voeder die ic placht
dragen. welke vlamme mi alte zeer cruceer
ende beernet. mer doe die meyster die pme
licht achte. seide hem die dode. dat hi sijn
hant wtsake. ende also bezucken mochte
die lichticheit sijnre pmen. En doe hi

sijn hant wtsake. hier die dode daer op wille
ene droepel sijn swetes. welke haester di
enich gesante doer ghinc sine hant. Also
dar hi wonderlike grote cruenighe daer
van voelte. En die dode sprac aldus ic
alinc. waer bi die meyster veruceert in
sarpheit die pmen opsatte die werelt
te laten. en in een religie te gaen. alse
hi mitten werken bewees en volbrachte.

Van gullicheit. Ex libro apum.

I ene doester van zwarte monten
waren hoerre die die zeer onthe
dwongen en ontbonden waren in alre
vleyschelicheit. Doe dese eens daghes al
lene in een cammer om leckerlic te liden
ten eten saren. so geuelte dar die ene den
eenre brocken broeds haeghelike virdete
van welkes dode die ander twe nywer
mit saemte. noch mit anxtre beuange
volbrochten hoer werstay in een ander
cammer. ende daer nae dede sijn te weten
hoer gesellen in den doester watter ghe
schiet was siet lange daer nae doe dese
twe mer bedenkende watter geschiet
was om te baden in een watter bi den
doester al naect neder gesteghe ware so
ghinc die ene in dar die pte. daer hi
verdronden is wterogen. en begrave
die dode die ouerghebleue was. toe hi
op ene auontstontde hem ontschoyt heb
de en woude slapen gaen. so openbaer
te hem die momie verdrondie al waer
en seide hem. Hier tot hoe groter pmen
ic verdoemt bin. mer du bedendie doch
nu ten laeste. war di daer te doen. Ic
oureyne en onkuyfche boene worde al
behoelike gepint. mer mine verdoe
memisse verstaert alte seer tot mine
saemten. dat ic sonder habijt naect
vanden duuelen werde bespot. mer
ghif mi du yestwar daer ic een capte
mijnre verdoememisse in tone moge
doe dese dit hoerde wert hi beuaren
in he selue. en gaf he een sijn wederlede
en daer mede soe ontwycte he die dode.

Een wonderlic ding die dach was
 nuwe bekenen in te lichte en siet al
 so groot tanc beuenen alle den omganc
 des doesters. dat si alle riepen dat si
 wacnden steruen van onghedelicheit
 des groten stankes. En toe die momie
 verrelde wat hem in die auontstont
 groeue was sochten si al om dat voer
 seide nederleer en wart ten lesten ge
 uonden stinckende bouen emich aes
 en swarter dan voer. Welken si onder
 die eerde groeue en gherwandelt in ver
 wonderinge wortten si alle scepente
 En die voerseide een momie geselle
 der doer om sijn leue te betere ghinc
 hi haestelike en nam aen der mynre
 broeder oerde en leuet tot noch toe ee
 salich en zelker tussch sulkes dingee

Cesarus

Isten
 ghesichte van Edelen met ver
 vander dat was een ridder Rudniger
 genoemt dese was alto zeer gheset op
 windindie. dat hi tot veel dorpen
 kermsdage plach te versueke allene
 om goede wyn te smaken. Welken
 doe hi siet was geworden en soude
 steruen sijn dochter badt dat hi binne
 derich dage hoer weder woude ope
 haren. en doe hi geantwoert hadde
 dat sal ic doen. **I**n sijn gheest na
 sijnre door openbaerde hi eens tides
 sijnre dochter in een visioen en seide
 Diet hier bin ic tegenwoerdich alstu
 begaert hebste. Ende hi scheen te dra
 ghen in sijnre hant een vaetken ge
 noemt een troeseln. wt welken hi
 te drincken plach inden tancernen
 die dochter vraechde hem vader wat
 is in dien vaetken hi antwoerde mij
 dranc van peke en zwenel te samen
 demenger. **A**ldes drincke ic daer wt
 en nimmer en can ics al wt gedrincke
 en daer mede wort sijn sijn quyt. En
 si verstant leter wt sijn voerledene
 leue en wt dier pine luttel of gheen

hope te wesen toe sijnre ghenade

Beda in gestis anglor

I hebbe bekent van ene brueder
 in een vernoemden doester van
 groter religien. Welke brueder met
 doesterlike en leuede. want hi en ach
 te niet die kerke te versuelken noch
 dat woert godes te horen aen droncke
 te drincken en na sijn vleysche te le
 ue was al sijn begeerte. Waer bi sijn
 wanderinge ten antere brueders leer
 lastelic was en wort diavyl van hem
 vermaent tot beteringe sijn leuens
 sonder emich veruolch des werkes. hi
 was een meester van smede ampte. En
 daer ome van noede sijn werkes. soe
 wert hi geleden inden doester aen doe
 god een eynde woude maken sijnre
 boetheit. wert hi beuange mit siecte
 en doe hi tot sijn eynde quam dede hi
 die brueders roepen en drucklich ende
 mishopich begonste hi te vertellen hoe
 hi die helle open gesien hadde. ende in
 dat nederste der hellen sathanam den
 duuel in geueluet en bi hem capham
 en die andere die cristu onsen heer te
 door brochten. Den wickenden vuerige
 vlamme ghegheue in welker naeghe
 leghenheit sprac hi. ic on onsalige mi
 sie bereit een stede der ewiger verdeme
 nisse. doe dit die brueders hoerden ver
 maenden si hem dat hi noch mede lich
 aem geset penitencie aen name te doe
 daer op antwoerde hi mishopende. **I**n
 en is mi gheen tijt mijn leuen te wan
 dele. want als ic gesien hebbe mijn
 oertel volbrachte. **V**ander onghelich
 eit **Gregorius in dialogo**

*doe hi aldusdunge woude sprac te
 hi soe maentende si hese w
 voerpe des doesters begrauē*

Een heersch man was inder pro
 uincie van valerie. welc op de
 heiligen paelsch auont ene ionge mager
 vter vonte vont. En als hi na langen
 vasten te huys was gecome. en alsoe
 veel wns dranc dat hi droncke wart
 badt hi die selue sijn gheselike dochter
 mit hem te bliuen ende des seluen

nachtes dat sundelic is te seggen verloes
hi sie mit hoer te sundige Ende doe hi des
morgens opstaende sine misdaet beken
de dachte hi in dat badt te ghen rechte
of dat water des bades of diwen soude
die vleckie der sunden hi wanderde hi hi
weesch hem en begonste aldoe antroude
like in die kerke te gaen want in die
kerke des dages met te ghen besaemde
hi hem voer die menschen en daer in te
gaen ontsach hi dat oordeel godes oer die
menschelike senemte verwan in hem
Hi wanderde ter kerke mer antroudich
en beuende nont hi en duchte tot elker
stonde dat hi ten boesen geeste ouer ge
leuert soude werden en gequetter voer al
den volke oer doe hi aldus seer vruchte
de ende hem des dages inder missen mer
ongelike en ~~gheschiede~~ moerde ghinc hi
we blide ende des anderen dages ghinc hi
al koenlike weder in die kerke En ghe
schiet dat hi ses daghe na een blide en
seker ter kerken ghinc en waende dat
god sine misdaet enther niet gesien en
hadde of hadde hem alrede barmher
telike vergenen oer dese man is des son
dages seuenten dages haestelike ghe
stouen En doe hi begrauen was lan
ge mit allen die wouden aensende is
we sinen graue weghegaen een vlamme
welke al sijn ghebeente verbrande Doe
lange dat si alle dat graf verreeerde en
die eerde dier op vergadeer weghegrauē
scheen te wesen Welc die aelmachtige
god doende toende wat sijn ziele in hey
melicheiden leede wes lichaem voer der
menschen ^{ouen} des die vlamme verreeerde

Ider stat van **Ex libro apu**
bruessel in brabant was ee priester
van zeer oneerfame leuen en zeden dese
was also gheset tot sunden der gullich
en en der onkuyfheit dat hi bi nae
met andere en scheen te denckē Na lun
tel iare van des dat hi priester geuier
was is hi bi de strenge gherechte ordel

godes haestiges dodes onvoersienlic te
stouen hier lange daer na een priester
sijn gelinc en mede geselle ghinc op een
auontponte bueten ter stat voer
leit daer hi hoerde alte ^{ouen} farmelike stem
me als onder der eerden seuyende
puester alseer versaecht warr en sey
kende hem mede aldus sprekende wie
bistu En die stemme Ic bin sprac hi die
onsalige dijn geselle En die puester spak
hoe bistu daer a den waer ome geest
tot der eerden dine sprake hi antwoor
de mit alte gruwelike ghebeesche sey
gende we we we mi want die pue
stee sinen mont op mi getloten end
als mit ene snellen wechulcke is sijn
seuyende stemme en ghecrulch lange
tijt ghehoert oer hoer dat noch won
derliker is dese puester dat die dit hoer
de en bereerde sijn leuen hier wt niet
mer sterf oer coir daer na seende lisse
dodes Doch hebbe wy ghesien ene
welich en seer rike die hoerde die vrede
menste des iersten liet achter alle eer
liche dinge en ghinc in een doetter van
sute veruerdus oerde daer hi wel loefde
en salichlike sterf **Ex libro**

Een papen ampe doe si sterue soude
dat mit groter eernt dat men
hoer twe nye scoen uel gerient woude
laten maken segghende Gracht in daer
in want si sullen in vrelike noeddrif
wesen hoe dat geschiet was en sie ghespe
uen en begrauen des naesten naechste
lange voer ten dage inden manschijn
een ridder viddende ouer wech mit sine
knechte hoerde vrouwe gekrysch En
doe si hem verwonderden wat dat we
sen mochte hier daer quam een wif
mit alte snellen ghelophe tot he haeste
de en roepende Help mi help mi Ter
stont seech die ridder van sine peerde
en nam sijn sweert in sine hant seerde
de daer mede ene rine en ontfene dat
wif dat hi wel bekende daer en binnē

Welcke allene gheleert was mit enen
 heemde en mitten scoen voerghelort.
 En fier van verres een steme als eens
 jagers die gruwelic basuunde ende ge
 sail van jachhonden voerghelende wor
 ten ghehoert. Na wellien hoere als si alte
 zeer beuede ende die ridder die sake va
 hier bekende. beual hi sijn peert smen
 knechte en die vlechter hoere haers
 want hi om sine luchttere arm en in
 sijn rechterhand nam hi sijn zweert
 wegroggen mer doe die heilsche jager
 naectede. sprac dat wijf totten ridder
 laer mi loepen. laer mi loepen. fier
 hi gendect mi. En doe huse stekeliker
 punde te houden. en dat onsalige wijf
 punde wt sine handen te breken. ten
 laersten ontwech si hem dat hoeft also
 dat hoer haer ofgheshoert van horen
 hoeft bleef in smen handen. En die
 duuel hoer naevolgende greepse ende
 leide op sijn peert. also datse mitten
 hoeft ende armen henc aen die ene
 syde en mitte voere aen die ander syde
 En quam also weder ten ridder te ghe
 moete smen roef voerente. welke rid
 der des margens totten dorpe wedercome
 de verrelde war hi ghesien hadde toene
 de dat haer dat hi ghelouden hadde. en
 doe si hem noch men en geloefde opente
 si dat graf en vonden dat dat wijf hoer
 haer verloren hadde. Dit geschiede in
 een stichte van aientes. **Een verueerlic**

In de exempel van vdo den bisscop
 waer ons here neghenhonder in
 keyser orten inden des derde gheschuede
 een verueerlic exempel wonderlic teyke
 in salten in eenre stit gheheten aeyde
 boech. dat ic in rechter waerheit vertel
 len wil. op dat allen menschen kenlic
 si hoe quaet ende verdoenlic is in sta
 te gestreker prelatuere schenclike te
 lenie en crinus erfinael dat sijn der kerke
 doede ongherechtelike en sundelike te
 verueeren en mit scandelike werke die
 onder sate te queten en nonne gode gheha

licht mit onscamelre loenheit te beuel
 ken. In der voerghenoemder stit was ee
 scoleer vdo gendemt die daer ter scole
 ghinc om deergie te leren. Welke van also
 plompe syme was dat hi mer toe ne
 men en conde hoe wel dat hi van den
 meysters gestlagen wart. Op een tijt na
 groten dage vter scole comende. ghinc
 hi in die meeste kerke ghepymert in
 die eere see **maurici** ende sijnre geselle
 En daer hoech hi hem neeter mit groter
 eernste en aen riep die goederneeren
 heit der conunginne des hemels. ende die
 hulpe des heilige martelaers sate **maurici**
 om verlichinge sijnre verstandnisse. En
 doe hi aldus in smen ghebede was. wart
 hi een weymch ontslapende. En ter gont
 verdoende hem die moeder der barmher
 ticheit en sprac. Ic hebbe ghehoert dyn
 ghebet en ic hebbe aengesien dine be
 droefnisse. ende sich men allene gheue ic
 di die gaue ter conste mer oec naden
 doede des **seer** bisscopps die nu regiert.
 so beueel ic dynre trouwe die kerke see
maurici mine pincken. Welke is dat
 tuse wel regierre. so selstu groet loen ver
 erigen mer doestu quelle so selstu in ziele
 en in hinc sturue. Na desen woerden was
 en wech die moeder gods **jongstou maria**
 En die jongelinc ontvaliende ghinc
 weder ter scole na sijnre gewoente. En
 doe hi sine mont op tede te sprake begon
 ste huse alle mit disputiere te veruymne
 en in alre kung die geleerete te verschi
 ne. En al die hem hoerden verwonderde
 hem seggende. waen comt desen so haef
 tige en onvermoede wytheit. En is dit
 men vdo die ghateven gheslagen wart
 als een beest en huten beruyt. hem te
 wesen een philosoeph. Na twee iaren
 streef die **seer** bisscop van aeydenboech
 en vdo weert van hem alle tot ene bis
 scop gecore. hi wart confirmert ende
 veruyert mitte gewade eens eerschbis
 scopps. Na welke hi een deel tijts wel le

leuete mer want die ere diavyl zeden
wandelt begonne hi allentide den raer
der moeder gods te vergheten en ontach
sich sijne eyghe salicheit na wellust
sijns vleysches te leuen en der kercken
goede sündelike toe te bringe en mer alle
ne werlike wiue mer oec ghewielde Jon
seren te beuilecken En dar quader is
sunder enige vrese tot allen manere vā
sinden die helster te ontbinden Also dar
sijn leuen hatelic wart allen mensche
en hem schentelic En doe na een deel wā
die voer genoemde bisscop die lichte en
alle die werelt mit sinen sundige leue
verstoncken hadde en in eenre nacht
een Abdiffe zwarter nomme van enen
doeser edelwe Jonseren dar lelyen dael
genoemt is bi hem hadde so hoorde
hi een stemme gruwelike indouede mit
aldusdanghe woerde Cessa de ludo qua
lusit satis vto Dar aldus beduut in
dupsche vto lacer of vanden spele want
ghenoedch hebbet ghespeelt als hi dit ge
hoert hadde en waende visiering te we
sen so belachete hi dese stemme Ende
alst dach geworden was gaf hi hē we
ter tot wellust sijns vleysches ende is
geworden hart als een steen ende en
wert niet berouwich totten dreighen
so wonderliker stemmen Des andere nach
tes daer na hoorde hi des ghelincs die ste
me sprekende mer die dwaes sloechse
voer niet en bleef in sijne hardicheit
Des terten nachtes als hi lach bitter voer
seider abdissen en hadde mit hoer gesin
diger so indouede noch het die voersci
de stemme mit groten geruyfche Als hi
dese stemme gehoert hadde so was hē al
wonderlic te moede en suchte en weynich
mer en keerde hem niet te penitencien
mer als een onsalich mensche na bitter
verdennisse sanc hi al was eras mette
rauen wonderlike dinge sel ic seggen
mer nochtant al was waere welke
al waert dat die sassen onder welke si

gheschiedt sijn zween die stene souden
roepen als nae volgende dinghe openba
ren Na dien maenden een canonic der
kerke van Meydenburgh frederich ghe
noemt was in sine gawue choer
en hadt gode zeer pinnelike voer die
gemeen heilige kerke en sonderlinge
voer die ouerste kerke des geschiedes
bidde dat onser alre gherechte richter
dat onganse houet vdone den bisscop
en ther haestelike ouermes den doer
vander eerden name of mochter wesen
in een better wandelte dit geber des
goeden canonic was also danck dat
ter cracht hadde want hier daer nae
volchte alre gruweliken visioen ende
ontselic allen sterfiken menschen
en sonderlinge regierres der kerke die
haer hoer volc dar hem beuoelen is
verleiden en mit hoer quade exempel
venijden en ouerscuppen hoerre voer
in die helle Dese canonic sach dar
haestelic een wint quam en weyde
samen wt alle die lampen niet kerke
water hē bi hi alre seer weer beuan
gen mit anre sijn haer verstijde hem
sijn stemme begaf hem en hi hielt hē in
dier stede Doe quame twe iongelinc
twe walkersen hebbende in hoer hant
en ghinge voert totten altier daer hi
bluende stien die ene den die een sijn
die ander den die ander sijn Na desen
quamen ingaende twe ander van wel
ken die ene een capyt bringende tanc
like weretde voer den altier die ander
leide daer op twe gulden scerel Na dese
ghinc in een allene die als een manlic
kemp voeregaende een bloet sweert in
sijne hant hielt en staende mit midd
ter kerken mit luter stemmen Alu al
duo riep Alle ghi heilige welker heilich
dom hier onthouden wort staet op en
coemt totten ordel gods Als dit ghesch
pen was openbaerde aldaer een alre
grote en blendende getellap vā beide

xxxv

linnie. sijnge mit ridderlike habitie ver
 gheert. sijnge mit bisscopliken gewade
 wghereplickent. En dese ghynge al mit choer
 saken en setten he seluen hier en daer in
 steden na hoerre weerde. Doe quam oec
 daer in quente. twalef manne. in welker
 middel een ghinc blenchender dan die
 some. verqwert mit eenre comichker
 covne en een comichs hebbende in syn
 re hant. want dit waren die twalef
 apostelen en onse heer ihu cristus coninc
 des hemels en der eerden. welke si alle ga
 der ter stont. als si hem sage mit alre yn
 nichheit aenbeden en deden hem op euen
 seone stoel sitten. Daer quam oec toe
 die coninginne des hemels. blenchender
 boue mane en steerne. welker nae volch
 te die alre daer te schaere van Jonseren
 welke moeder godes alle die heilighen
 ewende mit geboechden lincpen ontfenge
 welker xpe ter stont mit gemoete ginc
 en hoer hant ontfangende bi hem toe weer
 dichlike dede siet. Hier na openbaerde sate
 Mauricius die gloriose hroge mit synre
 leguen ses dusent ses hondert en secken
 scemich. welke eenpaerlic hem nederlue
 de voer. **ym onsen heer** spraken aldus
 alre gherechte richter en scepper alder
 werelt ghyf ordel. Na welke woerden si
 opstonden weerdichlike verwachtende
 en onse heer antwoerde. Ghy heilighen
 wat begeerdi. Mer comen spraken si
 wonom den bisscop. Daer ghynghen
 haesteliken sijnge vanden bistende
 en den onsaligen vden wredende van
 der abdissen. **siet** brochten onseformlic
 hier voer. Welken **sate Mauricius** w
 oerlike aensach sprekende. Heer myn
 ghyf ordel. **Siet** dese vdo met een bisscop
 mer een wolf. mer een herte. mer een
 rouer. en schende en een verflinder
 dyns volkes. **Dit** is die myn vrouwe
 vmoeder konst ghegheue heeft hadde
 en dese kerke gesticht in die ere myn
 name en mynre ghesellen beuolen

hadde voerseggende hem. waert dat
 huse wel regierde. verdieuen soude dat
 ewige leue. mer regierde huse quelle
 in ziele en in ~~huse~~ lijf. **sat** soude
Dit is die onsalige. die vermaent een
 werf anderwerf en derdewerf hem
 met beteren en woude. en mer allene
 dese kerke. mer oec hem selue en al
 dat hem beuolen was misbrukende
 verdeliger heeft. en heeft dine gheui
 elde Jonseren ouer al schendelike en
 sonder ontsichnisse beulect. Hier om
 richter ouer hem alre gerechtiche richter
Alse dese woerde gesproken waren on
 se heer te gherichte sittende en smen
 heiligen aenshende. **seide**. wat dunct
 v van desen. **Doe** riep die voerseide kerp
 mit luter stemme weerdich w hi des
 todes. **Doe** vergaderden te samen te
 vade die richter. en alle die heilighen
 die bi hem waren en onder hem tuc
 tierten si wat manere van dede die
 borse ontfangen soude. **Doe** sprac die
 richter. **dat** heeft hi verdient te verlie
 sen. die sonder heeft syn tyt onwiltlic
 toe brengende in onreynicheit vernult
 is. **Na** welke woerde die kemp haeste
 liken geboer vden dat hi sine hals
 wtredien soude. **Doe** dat vdo gedaen
 hadde en die kemp dat zweert totte
 clage oppgheue hadde. was daer ee
 die aldus riep. **laet** sinnen dine hant
 tot datter heilichdom van hem ofte
 haelt werde. **Doe** stont aldaer een
 voer vden mit ene kelic. tot dat die
 kemp des onsalige mensche hals
 mit synre vust veel reysen sterclike
 gellagen hadde. en siet na eiken fla
 ge ene beulecte hostie wt des bisscops
 halse gaende viel mit de kelic. **Welke**
 al die coninginne des hemels weer
 dichlike ontfangende seer vlyclike
 wiesch en te kelic settede opp aldaer
 mit hoerre seker nepaede tamelic

ghinc en wech ende scheide van dier
Hier na die voerseide kemp ghinc
aenden onsaligen vden en sloech he
den **halff** hals of **en** also vloech en
wech alle die vergaderinge der heili
gen **en** die canonic heer frederic voer
genoemt een rechteuere dich man die
dese dinge ghesien hadde openbaerlic
met menen droem. mer mit openen
ogē verwonderende en bouede omgac
de en licht inder croften vmdende we
ter ontfengede alle die lampē der ker
ken **ende** doe hi noch tuiuelich ende
antrouwdich bi hem seluen verwon
derde greep hi ten laetsten ene moer
en ghinc vermydelike totter steden
des gerichtes **daer** sach hi den kelic
mitten hofmen inden altaer en vden
hoest vanden rompe des lichaems
voer geworpen en die floer nar van
den bloede **doe** mochte hi wel wt roe
pen en seggen **O** droeflic spiegel **O**
wonderlic teyken **O** waerlic ver
ueerlic godes ordel **O** hoe anrelic
is in tualten in die handen des leue
digen godes. want die hi lange ver
beit op dat si hem bekeerē die ver
toemt hi zwaerliker onbekeerē **hier**
na grundelde hi al dichte toe alle der
kerken dore en en liet nyemant in
gāen **tot** dat die sonne opghegaen
was en doe riep hi te samen alle die
deerschap mette leyen openende der
kerke duer en toenende hem alle die
alre strengste wrake godes als vdone
den bisscop in sinen bloede beronnen
en mede vertelde hi hem puntlic al
dat hi gesien en ghehoert hadde **Des**
seluen dages een van sinen appellanc
geheten huino doe hi syn legatē die
hem beuolen was gedaen hadde tijt
hi weder ter stad van aydenburgh
Daer hi onderwegen mit sware vaeke
bo buāge wart also dat hi ene groete
boe siende vā sinē peerde nedersteech

en den toom sterclike den sinen arm
bindende aldaer een weymich rustede
Ende hier een groet hoep bofer geeste
mit basine en mit bongen mit zwaer
den en mit lusen mit glauen en mit
bardaren mit snellen gange tijden toe
dier stede **en** doe si alle daer versamē
waren maecten si ene stoel en liete daer
op sitten ene die hoer prince **en** schein
te wesen want hi was die meeste in
inder groete ende die verueerlicste in
den aensichte **hier** lange daer na vee
scheen een ander groet scare vā vee
comende roepende scaterende en ver
bluende **van** wellē sonnige snelle die
aerne voerliepen en riepen mit lude
stemme aldus **ghif** stede **ghif** stede
hier onse alre liefte prince vdo genaler
na desen woerde brachten ~~sardianen~~ die
onsalige ziele sathanas sardianen die
onsalige ziele vden in lichaemlike schijn
mit eenre keten om sinen hals getre
tot hore here **wellē** sathanas ter stont
tegens te gemoete op stont **gruete** hore
mit vrentliken woerde in droge aldus
seggende wel sijt gecome o prince **ginc**
en beeyer onses vikes **hier** alre beuolde
bin ic di en al onsen getrouwen vrent
behoerlic loen te gheue **mer** doe vdo hore
toe sweech **sprac** sathanas tot dien die hi
hem stonden **dese** onse lieue vrent is
zeer vermoyt hier te come en daer om
behaechter ons dat hi getroest werde
ghif hem een mer doe hi hier tegeuē
beefde en syn aensicht ofkeerde **te** dichte
die wrede dienres hem in sinen mont
geweldelike padden en slange **ende**
daer na wortē si hem in sinen hals ge
sinoutene zwenelgē dranc **doe** hi noch
mer en sprac geboer sathanas **dat** men
hem brengen soude totter prince **dat** men
als hi vermaect waer na een vee hore
lic wederbringen soude **en** hier mer
verre was een putte hebbende een dege
toe wele of genomē wert berse wt en
verdeligete vlāme al totte hemel die

mer allene bome berghe en stene mer
 oer water bi vlietende also stoppel ver
 reede in wellien si worpe die onsalighe
 den ziele Ende naemaels sie wretre
 liende in gedaente eens gloyende yfers
 brochten al vuerich voer horen prince
 wellie belachende seide aldus Heeste
 met een zuet badt gehad o prince Doe
 voo aldus hem aling verdoemt sach be
 gonne hi te blasphemere en segghen
 aldus Vermaledyt moerstu wesen sa
 tha en al dyn ghesinne en al dyn niet
 en al dyn macht Vermaledyt moer god
 wesen die in gescape heeft Vermaledyt
 moer die eerde wesen die in ghedragen
 heeft Vermaledyt moere die ouders
 wesen die in gewonne hebbe En ver
 maledyt moeren alle creatuer wesen in
 hemel en in eerde Doe begonsten die
 diuels mit hoer prince van vrouwen ge
 lie hoer hande te slaen ende te segghen
 boerwater dese is weerdich bi ons te bli
 ue Want hi kan te male wel onse ampt
 daer ome laet hem nu senden totte prin
 cepael verdoemder scoole op dat hi sie ho
 re vicle en lere noch meer ende daer
 met heen en scheidt in ewicheit Die
 woerde en waren nauwe gesproken en
 hier si alle vicle eenpaerlike op die hate
 lue creature en worpense mit groten ge
 ruyfche in dien hetschen afgront als
 of heinel en eerde en alle berge deser
 werelt te same gheslage hadde geworde
 die voerside cappellaen dit alle in
 sine slape siende en hoerende vruchtete
 te maet zeer Van wellien die prince
 der duugermisse hem mitte vngheer
 die ons aensier met en ontolie want hi
 altoes gewoest heeft medeweter mede
 welker en betheermer sime boelheit
 En daer ome als hi een game geweest
 heeft sime boelheit so si hi oer een geselle
 sime pme En daer om werpt hem
 mede in dien pulte tot sine heer Doe hi
 die ghesait hadde en die diuels he van

ghen wouden en hi punde te ontolien op
 springende haepeliken vanden slape ont
 waecte hi En dar peert verueert spranc
 en liep hier en daer treckende ten onsalig
 gen tot dat sijn arm hem wt ten lede ge
 broken wart Na wellien hi ten laetsten
 swaerliken op sijn peert dymnende tot
 meppenborch is gecome Ende doe hi al
 daer hoerde dat sijn heer gestorue was
 vertelde hi sijn visioen en toedede ver
 ueermisse der verueermisse dat ordel de
 ordete ende dat gruwelike teyken de tey
 kene conende in een genyck der waerher
 sine arm wt ten lede gebroken en haef
 tige grusamenheit sijn hoestes die he
 toegecomen was Doe die boughers sage
 dat gruwelike en ongehoerde ordel godes
 ontouchte si zeer en dar onedel aes wor
 pen si veer vander stat in een broedant
 wellie die hetsche beeste mit sportlike ge
 lude ter stont ontfenge en bytende ende
 treckende hier en daer worpe en mit vele
 verduete ontruseden den boulude daer
 smelanc wonende Also dat si daer op ract
 hebbende dat vermaledite aes vten broe
 lie toegen en verbrandent warpende dat
 puluer daer of in die vloet die elue ghe
 noemt Een wonderlic dinc gheschiede
 want alle die vilche als men segget he
 ten doe hoer water ende toghen in die
 zee tot dat god mit letamen ghebede
 en penitencie versoent na tien ure he
 die gracie der vilche wederfende tses
 gruwelike teykens memorie bewijst de
 ogen vden bloet in sime onthoesdinghe
 gestort op die floer van marmer steen
 die so sielike aendeuet der floer dat si
 bi na schijnt van eygene te wesen des
 marmer te sijn Op welke stede sime
 onthoesdinge altoes een tapyt ouertoge
 leit welke men plecht of te neme van
 neer men na gewoente singet Te teum
 laudamus op die nye gecore bisscop en
 die slaen hem neer op die stede in hoer
 ghebet op dat si siende vermaent werdt
 he te huete voer allulike onghenat waer

xxxvi

met schelke

like van gode is dit geschiet tot veruere
nisse der bisscoppe van dier kerken en alre
ommuter plact op dat si hoerde ontzucht
ten dat veruere like ordel der godliker
moghentheit en syn alre strengeste wa
ke **Qua verdoemensisse & gheeriger**

In parys was een **Ex libro apu**
cancelier philippus genoeint dese
hiet een sonderlinge opinne van vele pro
uende sonder sünde te besitte En hier in
bleef hi tuff teghens meyster swillem
bisscop van parys en vele ander meysters
hiet gheviel hier na dat die selue can
cellier siec wart totter door welke die
voerseide bisscop na vaderliker sochtu
oudicheit vuisierde En badt hem dat hi
oflaren woude van dier sonderlingher
opinnen en dat hi al sine prouende een
wengenome inder kerken hande vellig
merde loeuende hem dat bleue hi te luue
dat hem oprichten woude vanden sine
dat hi ouerghegeue hadde Die cancellier
versmade desen salige niet leggende dat
hi woude besueken of hem verdoeme
lic waer vele prouede te besitte En aldus
is hi gestorue **¶** Na weynich daghe doe
die voerseide bisscop nader mette hem
tot ghebede gheuen woude sach hi tuff
sien hem en den lichte als eens men
schen schein vermaten zwart Waer
bi die bisscop verheuende syn hant seg
gende hem en gheboet of hi van gode
waer dat hi sprack Wellken datter ope
baerde aldus antwoerde **¶** Deemide van
gode bin ic **¶** Hier nochtant sine wonder
like seeynghe En die bisscop wie sprac
hi bistu hi antwoerde Ic bin die alre
onsalichste die wilneer was cancelier
die bisscop diepe luytende sprac Ende
hoe ist mit di aldus bedruet hi antwoer
de leideer quaellike ja alre qualijer als
die verdoemt bin ten ewige tode Ende
die bisscop Och arm sprac hi gemynde
wat is die zake dymre verdoemensisse
Die sake sprac hi syn waer ome ic ewe

like verdoemt bin En is want ic die
vuychte die god ierlic weder laer want
wantroulike tegens noerdorste der
armer plach ouer te houden Die ander
is want ic tegens geuolen vele geloue
der mine opinne van voelheit der prou
de sonder sünde te houden besudder heb
be mytner mede in perikel der door
sunde sentende Die derde is en alre zwaer
te dat ic in onkuyfcheit myns lichaem
in schendemisse veelre menschen lange
tijt gheleue hebbe Na welke woerden
hi aldus sprac totte bisscop En is die
werelt noch mo men gheeynder En die
bisscop hi wonder sprac hi alre seer
dattu wintneer die alre gheleerete dit
vraechte na dien dattu in noch leuen
siet en noer is dat wi alle stouen
eer die werelt aenstaende den ordel
godes gheeynder werde En die En wil
men sprac hi verwonderde want noch
wetenheit noch wer noch redene en
dien die ter hellen come En die leg
te is die scheme van des bisscops oogen
en wech geuare he seer verwonderde

Die heilige vrouwe maria van
doyngnes groet medeliden hebben
te op die ziele die inden vegheuer ghe
pint worden als si daer voer badt ge
dochte si oec hoere moeder ziele **¶** Aldus
si van hoepre dat si om aelmsse die
plach te gheue en om een eerfijn wint
van leuen die si waerlic inder werelt
geuoert hadde behoude mochte wer
de mer doer veynglinge des uere
hier hier yme anxtoudich want si
en bekende godes ordel onafgrondich
te wesen so badt si onsen heer dat hi
hier van verzekeere woude En doe si
hier ome vele minne wistorete geuue
eens dages dat si inder kerken eer
missen bide alreer als maria totte uere
te onses here sat wart si me gruu
beuare en sach ene concheere gheest
hoer staet Ter stont greep si moer zegg

de hoer mitten reynen des cruces. ende
 sprac onverschect vragende wie systu
 Ende die gheen. **Ic** sprac. **Ic** bin dyn moe-
 der maria seide. hoe wt mit di moeder
 hi antwoerde te male queetlic. dine
 gebete en moegen mi mer helpe want
 ic ewelic verdoem bijn doe lichte
 die dochter zwaelic leggende. Achar
 moeder wele is die zalic uwer ver-
 doemnisse. **Si** antwoerde. **Ic** bin sprac
 si opgeuoedr en hebbe geleest in goete
 dat mit ongerechter comenscap. ende
 woelker gewonnen was. en al was
 mi dat kundich ic en achte dat onrecht
 te goet mer weder te heren. **Ende** oec
 en heb ic mer geacht wat mijn gesyn
 quades tegens god bedreef en weelic
 leuen volgende. ic onsalige vekkende
 salude te wesen te leuen anders dan
 mi van minen ouderf aengetomen
 was. die mi hier om en om ander
 mine quade berispeten versmade ic
 en hebbe daer na gheen penitencie
 van gedaen. en hier om mijn ovrucht
 baer leuen eyndende mitten dode bijn
 verloren vande toecomende salighen
 leuen. **En** dit leggende is si ter stont en
 wech geuaren. **Die** heilige vrouwe dit
 hoerende en bi sonderlinge ouerdanden
 de beliete oec in hoerre moeder dat ge-
 wech oedel godes. **Sr cesario**
Aen ridder aenruende vererfde sine
 sone in goede. **dit** hi mit
 woelker gewonnen hadde. **Op** eenre na-
 che na sinre doot quam syn gheest
 ter poerten clopende. en doe daer toe-
 liep ene ionge vragende wie daer voer
 waer. **Antwoerde** hi laet mi in. **Ic** bin
 die here deser woungge. noemende he-
 saluen. **die** yonge siende doer gite be-
 kennende sinen heer antwoerde aijn
 heer is al doot ic en sel v mer in laten
 en doe die dode mer of en her clope
 de en men en vorderde. **te** laeste sprac
 hi. **Draghe** dese vissche daer ic va etc

minen sone. **Siet** hier hangt icse aen
 die poerte des morgens doe si wrginge
 vonden si in enen snoer veel padden en
 slangen daer hangende. **voer** water die
 is die heiliche spise die inden zweneligen
 vuer gekoect wort. **W**orden selue van
 verdoemnisse ter geure die mit ver-
 swige in hoerre biecht

Her was een nonne die viel in
 onsinneheit. en doe si voelde
 dat si ontfangen hadde. op dat si niet
 gemelder en worde. doe si si die leuen
 dige vrucht in hoer selue. **I**her na doe
 si ter doot liec weer. en si al hoer ander
 funde biechte van groter salente her
 si achter te leggen die funde hoers ouer-
 tredens en hoers kindes dootflachinge
 en also is si getrouwen. **voer** welker
 ziele doe een hoer vruendinne seer arbe-
 de in hoer ghebede. **to** openbaerde hoer
 tot eenre tyt sielike die voergerueve
 nonne hebbende een gloyende knyt
 in hoer hande. **armehande** leggende.
Dit knyt heb ic ontfangen en leuedich
 in mi ghedoot en daer om moet ic in
 pinen altoes na dragen. en is mi een
 alte heer en verterende vuer. **en** hadde
 ic van deser alre meester funde mine
 biecht gesproken. ic soude genade ver-
 cregen hebben. **W**ir menē boec gelycē

Awe brueders vader salta celi
 prediker oerden ghinge ouer
 wochdaer. daer die ene van was pe-
 meeterre des parues een heilich ma-
 die ander een sympel en goederriere
 bruder. **hi** quamē aen ene borch daer
 op een vrouwenae was. die ouerspeel
 bedreue hadde mit ene van hoerre
 maechscap en om groetheit ter sun-
 den van salente elf iaer dese funde
 ongebiecht onder hoer gehouden had-
 de. **Als** dese sach die brueders meder her-
 ke misse doen. **dochte** si in hoer selue
 dese bruder en kene mi mer. **ende**
 avuel is of si vmer hier weder come

xxxviii

desen wil ic mijn sünden biechten. Doe die
misse gheeynder was. ghinc si totte pen
tenciëre en begheerde hoer biecht te spre
ke en doe si hoer biecht sprac. wart sine
gheselle die daer tegens aont vercoent
dortot ellie wilspreke eenre sünde een
padde wt hoer monde ghinc en al huyde
de wt der herke liep. Ten laeten doe si
hoer ander sünden ghebiecht hadde. her
quam tot diev eenre sünde voergoruert
te biechten so dwans die scaente dat si
dat versveech. Ende doe si van hoer biecht
vader absoluert was en absolute ont
fänge hadde. lach syn gheselle dat alle
die padden die wtghegaen ware. mit ee
re die noch teliker scheen te wesen. weter
quam en liepe in dien mont ende in
den buic des wues. Dit wyf ghinc
van hem en die brueders wanderven
hoers weghe en doe si een mile ghegan
gen waren openbaerde die gheselle des
pentienciërs wat hi ghesien hadde van
den wue die hem ghebiecht hadde. doe
antwoerde die droefliken. voerwaer
si heeft wat versveeghe in hoere
biecht. En doe si wederkeerden om te
te bekeren. vonden si dat si haetelike
door gebleue was. Doe worden si noch
drouger en aen namen vasten en be
dinge begherende van onsen here. dat
hi hem tone woude wat dat visioen
voegheset beteykende. Opten derden
dach openbaerde hem een wyf litten
de op enen drake diev twee slangen
om horen hals gebonde soechte hoer
borsten. Twee gruwelike padde ware
op horen ogen en een zweuelige vlamme
ghinc wt horen monde. Twee honde
knaechde wreelike hoer hande en
twe pile stakke in hoer oren. Ende
twe euedatte laege op hoer hoefde.
Doe die brueders dit wyf sage wor
de si zeer vuer en vele neder. Doe
seide si. vriede godes en wilt niet ver

laecht wesen. want ic bin dat vern
ledide wyf die vlaette biechte. Ende
want ic sodange sünde versveech
in myne biecht so bin ic verdoede
tot deser ewiger pinen. Doe sprac die
pentienciëre. Ic beswere di bi xpi
den waren leuendige god dattu mi
antwoertes. op twee myne vraghe.
Ten eersten wat beteykent dese men
uoudicheit van pinen. In antwoer
te die euedatte mins hoefdes syn in
pinninge der sierheide myns hoefdes.
hoefdes die padden myne oghen
syn in pinninge myns onreynen
gesichtes. Die vuerige pile syn in
pinninge myns onstamelen hoer
die vlamme myn montes in pin
ginge myns quaetsprekens omreyn
woerde ghesanges. en oepens die
slange die myne borsten zoeken.
want ic hebbe gheleeten onkuyse
tasten. die wreetheit des gebirens
myne hande. want ic tot onstam
heit ghebelighet hebbe. voerme
so vrie op desen drake. die mit on
wilsprekeliken pinen cruert. ende
bernet myn geveint. en myn
bene en dat om myne onreynen
werke wil. Doe seide die pen
re. Op een ander vraghe antwoerde
mi. welc syn die sünde. van
wellic alre meest lude verdoent
werden. Doe antwoerde dat wyf
en seide. Doer alle die weghe der
sünden sigen die menschen ter hel
len. mer die wue alre meest ouer
mits vier manieren van sünde
der sieringe. ter wichele. ende der
quaeder scaente mider biecht. Doe
vraechte hi hoer of men hoer mit
emgen dingen helpen mochte. mer
tot dien woerde voerdes haestel
ke die ~~dat~~ drake mit groter cru
ge en misbaer ter helle.

Van verdoemnisse der gheerne die miltelike en sonder waer berou penitencie sijn te doen

Ut parys in onser vrouwen kerke was een canonic coets gestouue die vele goedes hebbende zeer leckerlike leefde Ende want wt veel den sonderlinge der gullicheit onkuy scheyt wasser ende gheuoet wort so ontreynde hier mede dese canonic alre leev sijn lichaem en uerweete mit deser en anderen sunden te coet gods op hem. Het geuel dat hi sie wt en gedwonge van anre des todes sprac sine biecht hi betreyde sijn sunde hi beloefte bereyngte hi ontfene dit lichaem ons heve hi is ghesaluet mit ten heiligen oly ende also is hi gestor uen. **W**es lichaem als eens edele viltē mannes mit groter toenlicheit werli kee en te graue ghebracht is In welker tijt sijnre groene so daren seone dach was dat oec die lucht sijnre wtuaert schein te dienē Also dat die menschen tot miltender seiden vele goedes heeft god desen mensche ghegheuen siet en heeft hem ontbroken van allen **d**at een kersten mensche hebben sel hi is mitte sacramenten der heiliger kerken **b**ericht **o**mt glorie is hi begunnen en die lucht is te claerre in sijnre wtuaert **a**er die mensche siet in dat aensicht daer god aensiet dat herte pa wepmich dage openbaerde de **c**anonic enē die hem zeer wiet lic geweest hadde ende seide dat hi veruont waer **a**er doe hem die veruon tede ende verterite **v**ermanende sine penitencie sine biecht en die heilige **c**ommune en sijn laerde ambocht doe antwoerde die tode **e**n goet ontbare **m** sonder welc gheen van allen voer geuert mi helpen mochte die waech te wat dat was hi antwoerde waer berou want al hadde ic godt geloest na rade mijns prietes onthoudinghe

xxxviii

van minen sonden nochant so tuyche mi mine consciencie is dattu gesonr wertes du en kunstes niet ghehouden **E**n tace om want mijn herte meer neyghede tot ouertreden dan bewaringe mijne lofinste so en heb ic niet ver dient verlatemste emger sunde want god begeert vast opser ter penitencien

Van dien die milthope cetaens

In dien dorpe gheheten des ghe michtes van veeche dat gheuo emt is houtē was een bouman ghe noemt hillebrāt die eens dages mit enē anderen sijnen gebuer ten bofsche ghinc welken bi ingeuen des boesen geetes dien voergnoemide door sloech **h**oe si allene waren want waneer vantscap tusschen hem beiden geweest hadde al waren si also doe versoent doe dese hillebrāt weder mit dorpe gecomen was **v**raechten hem die vrienden des geens die gellagen was waer die ghe bleue was hi antwoerde **i**c en weets niet **A**ls si dan wachtede des daghes en des andere doe hi met weder en qua aeghen si quaer vermoeden op desen hillebrant om onder veecken wille ende toghen hem voer ten richter en leide hem op die ondaer des dootlaens **E**nde doe hi vermedelike dnt lochende begonste hem sijn aensicht te melden **A**lso dat hie niet langer verzeiken en konde **m**er liede ten laetten dat hi den **m**an door gellagen hadde **T**er cont wert op hem sentencie ghegheue en is ueroer telt totten rade welken doe hi gheleit wart totter door een priester des dor pes gheuoemt bertoldus en een ander genoemt Johannes als wilneer enē beruē man togen hent aen die een siet vermanende hem vlytelike van biech ten en berou sijn herte **E**n want die onsalige mensche bi hem seluen niet op staen en konre so en toeliet hi oec niet die hant des gheens die he heffen woude **a**er antwoerde onsalich

En hier achter sijn wyf een seer teuoer
 en heilich vrouwenae die mit groten
 scrypen verreide meyster albert vander
 prediker oerde hoe si vertragen inden
 geeste ghesien hadde ontrent hoers ma
 nes ziele die duuele in groter menicheit
 vergaet. Van wellien een die veru
 lyte seide tot sinen gesellen Trect he
 leesen aen sine beene die tucke hebbe
 die hem vanden versen sijns voets gae
 doer al sijn lichaem Daer na set hem een
 ham op sijn hoeft die hem nederwert
 toergaen totten versen sijne voete
 daco na langt hem ene schilt an sine
 hals. Van welkes laste hem alle sine le
 de vaken Doe alle dese dinge totten ge
 boete des princen der duuele veruult
 waren in die onsalige ziele. Seide hi an
 derwerue den duuelen Dine gewoente
 was dat hi naden tornoy spele mit
 vaden vermaect wart en naden bade
 te bedde gebrocht wart. En bi he een
 toen wyf. daer hi sijne genoechte me
 te voldeet in onkuyfcheit. desen allen
 voecht oer ghelike dinge toe. Ende sonder
 toenen is die ziele geworpen in dat bar
 der vlammen. ende doe si daer langhe
 in gearuet hadde geweest. wart si ge
 loot in een pieren gloyende bedde. ende
 bi hem een padde mit verueerlike oge
 na groetheit ende lanchheit sijns beddes
 van welker handelinge omhellinghe
 en kuffen. hi also zeer vermoyet
 wart. dat hem dier verueerliker pad
 den bi wesen meer cruyste. dan die pme
 van dien gruweliken wapene. ende des
 beddes en beddes voer gesent. dit was die
 pme te gelike toegenoecht sulker misdaet
 En die salige wyf die in dir bi godes
 onthengemisse gesien hadde vander sie
 le hoers mannes. bleef al hoer dage
 wt ghereud. emisse dese visioens ghe
 queller dat myniant ruuelen en
 doer die si voer bekent hadde. sien waer
 bouen malte mit herseer hier wt be
 uange **Petrus clunacensis**

xxxix

M En leet van ene monike die mit
 vterste sijns leuens mede geeste
 voer die heiliche poerte geleit wart. Ende
 als hi daer menigerhande pme ghesien
 hadde begonste hi bouen maten seere
 bouen ende verueert te werden. Doch
 die engel godes die hem leyde troecte he
 Ende toe hi daer een luttel tijts toguete
 sich hi soninge duuels voerlopende en
 alte seer scaterende van verdoememisse
 eenre zielen eens riken mannes. dien si
 gesellen inder hellen afgront nae hem
 toeghen. En als si quamen voer den
 princen der duuelen. seiden si hoe si mit
 vrouden hoers vrendes ziele quamen
 mit hem wediende wellien mede vrou
 wende of men die onsalicheit vroude he
 ten mach. seechde hi. Reemte en sperten
 als hi gewoenlike is. waer ~~en~~ gaen sit
 ten op enen hogen stoel en trect hem
 aen een schoen cleer. doe namen si hem
 ter aont en deden hem sitten op ene stoel
 also onleschlike heer. dar al worde alle
 die see daer op gegoet ten mochte nimeu
 wt gedaen werden. En si dede hem een
 mantel ome die met myn heer en was
 doe hi aldus onsalichlike in dien stoel
 geset was. en mer myn onsalichlike
 ghedeet was. sprac die princen tot sinen
 dienre. Gaet en ald bearmelic. schenct
 desen onsen vucnde drindien van onsen
 dranc. teghens dien genoechliken
 dranc. dien hi plach te drindien
 Doe brochten si hem te voren ene dranc
 als van merale gesmouten. gement
 mit alle manieren van stanche. en goe
 tense hem in sijn lijf. welke hem weder
 wt herate tot allen gaten. In desen dranc
 lie liet die princen der duuele come twe
 pipers dat waren twe duuele. die name
 twe hoerne vol vuers en seiden die aen
 sijn oren. ende doe si begonsten te blase
 spranc hem dat vuere witen oghen ten
 wesen ten monde en doer ander lede
 daer na sende hi hem in een camer. daer
 hi teghens vleyschlike genoechte die

hi mit wuen plach te hebben. doe hi
noch leuede in camere. hellsche bitter-
heden wederheden bitterheide weter-
licen soude. welke vol was van allen
manere der slange. en also gruwelike
heer dat si bouen ghinc. die hette eens
gloyenden yfers. van welken slangen
hoe gruwelic hi ontvange wart. hoe
onlustelike hi gecussel wert. hoe onsa-
lichelike lichlike hi gehandelt wert
en in allen leden gepincht wert. dat
moet die goede god beneme. dat wi
des nummer en bezucken. En aldus
tegens elke vleyscheulike genoechte
die hi voer ghehadu hadde worde he
sonderlinge hellsche tormente aenge-
daen. Na desen visioen quam des mo-
mens ziele weder ten lichame. en ver-
telde tot nutticheit des hoerers so
wat hi gesien hadde.

Wander bliscap des ewigen leuens

**Inten boeke der ewiger wijsheit ge-
noemt horologiu die wijsheit**

No staer op ende verheffer die
hoghe uwes herten ende ver-
scudder die vloegele uwer
begeerten en bereit v te vliegē bouē
die penē der wynde verheffer voghē
ten oecen en siet wat men v tone sel
Aen siet dat lant der beloften die stede
ter ouerflicheit. dat hemelsche vader-
lant. dat paradys der weelden. en dat
rike der ewiger salicheit. want in deser
werelt sijtu vreemde en pelgrym. ende
daer om als in peelgromaecte geset. staer
di te haecte totten geualē so veel lieue
vriende die di mit groter begeerte verba-
de. op dat si di zuetliken ontfangende in
saligē omhellen di mit hē sittende doen
in ewicheit. Och oft u weet mochtet mit
hoe groten verlange si di altoes ver-
wachten mede wonschende dattu noch
eerlijken castelē gheset totte gheluen.
en stormē deser werelt mit gheemre cūc

moedicheit bewegen en werdes
als een stere iager voer gode wesen
en als een vrom voder also manlic di
bewises in allen dingen dat ghee voer
spoet di en belette. noch weder spoer en
briek. noch anst en arendic. welke si
so sterckelike en also salichlike verwo-
ne hebben en wederdencken nu die di
ge en iaren hoers druckes in zuetlicheit
hoers heere. ~~waer hoe du hier~~ **Siet**
waer hoe du hier. meer arbeides liden
voer den name onses gesontmaeker
hoe du meer loens nider ewicheit
ter ontfangē sulde. **O** mit hoe groter
glorien sel verhoget werden. ende mit
hoe groter eeren sel opgheboert werden
die ridder die vanden ouerste comen
om zage der lufsamheit. en lof ter
tasticheit voer sinen hemelsche vader
glorioselike gepresen sel werden in
hemelric bi staende ter engelē
staren ende mit hoe groter gloere
stu sel bleucken die crone der zegen-
minge vercregen mit so groten arbe-
de. **Clare** dan die sonne. schijnt
dan die sterren sullen bleucken die
wonden en queteren die om minen
name gheleden sijn in welke lieue
sien vaderlande di vanden sulde
also eelen ontelliken staer der alre
getrouwer vriende. van welken die
alre vreemde di mit waerre liefen
naerre ~~toegeuoecht~~ sel werden
en mit puerre minne di meer lof
hebben sel dan enige moeder. alre
hoer enige kint lof hebbe mach
Die discipel **O** prince des hemels
houe ic bidde dattu van desen hemel-
sien vaderlande noch meer geue
dichtē te seggen. op dat die begeerte
daer toe in mi gheoker werde. ende
maerre verduldicheit in weder spo-
de daer wt ghegeue werde. **En** hi
myn hoe w dat coninclike sale ge-
schiet. of wie sijn die boegheer. en

in woerde alfuller andr. of belie
 ne si oec so war bi ons gheschiet. als
 uwe woerde schijnen te luden. Die
 wyheit wilt u nu verheffen. daer
 op en mit snellen gange wandert
 mit mende ic sel u leiden ter stede.
 die u ziele begheert. daer ghi sult lie
 die alre ongrondelike verholenheit
 der godliker wonderliker dinge. **Hiert**
 bouen die achtende spere die **volcomen**
voelmeere is dan dan alle eerre
 daer is noch een hoger hemel die
 enpreu genoecht is also ghehete
 om sijne groter daerheit eenformich
 onbewegen van volcomene lichte en
 ongemete groete. En dit is die co
 mmdike sale des hemelschen houes
 der saliger geeste. daer in louen te
 samen die margen seerne en zuetli
 lie singen alle die kindey godes. daer
 sijn die hemelsche zerele en lichte
 thone geser wt welken dat onsalich
 getal der boeser geeste neder vallende
 mit ghetale der wtuerdener weder
 maect sijn sel werden. **Hiert** nu die ho
 ge glouose dat wonderlike blendende
 van goude en duerbare geeste wt
 welken dat poere alre vernaemliken
 wolk wt walemmer. **Hoer** maten sijn ge
 dropt vande alre puerste goude. als
 doerschimende glas. si is fondieert in
 sapruen. hoer hekeren bliken vande
 duerbaren passus. **Hi** is gecymmer
 van leuendigen stene gedropt mit bloe
 me verqert mit lichte den fine perle
 lichte allen te verwonderen
 oec wat wil ic di langer verwecken
 sich nu selue opelike mit dinen ogen
 en merke desen alre winden camp der
 geermliken woungen bouen maten
 sone verqert mit allen manere van
 wouwen. **Sijn** hoedamch is dese meplike
 lichte. herstlike vruchtbaerheit
 somerlike daerheit. vruloflike vro
 licheit. **Hiert** is dat dat dact vol bliscap
 pen. ghesichte vol minlicheit. **Hiert**

luden die hemelsche organe. **hier hoer**
 hoerme die godlike vedelen. **hier** singen
 die verblidende stemmen. **hier** sijn der
 ionferen danse. lopende naden here. **hier**
 is een stemme der verblidender ende een
 brant der herren oueruloedicheit der
 weelden weuloepentheit alre begeerliker
 dingen. **hier** en sijn geen droeuge. mer al
 le verblidende. **hier** is myheit der vroude
 en ewige zekerheit. **Sijn** verblide nu van
 hoer voersmake te male in hemelsche
 mine ontlaten. **laet** omc gaen dine oge
 en aenstouwe dese ontellike scare. ende
 merke hoe si vanden oerswongeliken
 beginne dincdente mit doringen begor
 ten worden ghesader hoe si aensende dat
 godlike spiegel in welken alle dinge
 verschinen werden verblide. si verwo
 deren en en ontbreken niet. si gebruik
 en hem en verduet niet. mer begerens
 altoes meer te ghebruken. **adme** noch
 naerre ende toe sie hoe die coninghine
 der ionferen. welke du mitter ouerter
 begeerten eerre. van vordel sonder linge
 ren en glouen bouen gaet alle choren
 der engelen. lueneude op hoer geminden
 onder die transe der welruikender crude
 omgedaen mit bloeme van rosen. ende
 lehen. **ken** sie hoe hoer ongemete
 scoenheit vroude gheeft en si alle in ver
 wonderen oprecht. **En** nu gemoete di
 dat luttelike aenstouwe. lange tijt van
 dinen mideren begheert. **sich** hoe die
 moeder der ontfermicheit en der goe
 dertierenheit hoer barmhertige ogen
 also genadichlike tot di en tot allen sijn
 der neder gellaghe heeft en hoe mogent
 lic si alle onsaligen beschermt en die
 sculdigen versuert. **hier** na kerende die
 ogen dijne verstandisse totter engel
 scher manere. **sich** hoe die ouerste enge
 le vander oerden seraphijn en die ziele
 vande selue choer bernende inder god
 liker mine werde mit groter vuoriger
 hefte vnoftcheidelike opwert in god
 gheroge. als ene bernede vackele. **sich**

hoe die oerden cherubin ontfingende vol
heit des godliken lichtes mede teulende dat
oueruloedichlike in die andere die throē
en die daer toe hore rusten sueteliken in
gode en god in hem **H**ier om sich hoe die
ander perachia verlicht wort vander
eerster en hoe si gheordinnert wort elc
tot sonderlingen werke **A**ch myn gemin
de aensich hoe alre zuuerliker en alre edel
wer dese so ontellike schare geordinnert
is en nochtant mit onderscheide der ver
dijnsse ghedeult is **D**e wonderlike vroude
en aensien ongemetenre scoenheit en
ouerster luttelicheit **R**och meer toeghe
keert sich hoe die heilige apostele ende
mine sonderlinge vrienden mitter ouer
ere sitē inder rechteliker macht **E**nde
hoe die martelaers lichten mit cofelike
verwe die cofelike bleucke mit vuer
ghen lichte die ionkere bliken mit suet
witten schine **E**nde al dat hemelliche ghe
selschap toeloept mit godliker suetcheit
en is veruult mit vrolicheit **E**n si alle
te samen sidende ten bliden dansē voer
den throen gods **W**e geuen suete melodie
des louesanges **W**e welken throen we
gende die vloet der weelden maect droc
ken hore heere mit wellust en veruult
hoer monde mit vroude **H**oe salich is
die stad daer dese **h**ooschme is stadelic
hooschme is en hoe bliden hof daer gheen
sorge en is **H**i sijn wel salich en geluchich
die tot so dāngen werltape genoot sijn
die van godliken verlueten onder sulc
geselschap verdient hebben te wesen **H**
hoe salich is die siele die ten engelliken
scaren toegheuoeger mit cristus luyter
danc gesacdr der ouerster drienoudich
eit mit saliger omhelsen aenhangende
suetlike ende onoffheitelike is verem
ger **D** omwtspreklike ruste wonderlic
ende alre suetste vermakē des godliken
huwesens **A**er du discipel der ewiger
wysheit als nu boue sijnne gheroge ge
lyc een āder bepāny iongeling vermake

een weymich dyn beduuts herte in deser
alre vreteliker ruste **D**eser alre vroliche
ste gheselschap die du nu voer di scoon
ste aertlic aen hoe bleuckende aengesich
te si hebben **W**elker bespottunge ende
bestempnisse der volker so moeyelic plach
te wesen **B**eyheffe dyn herte mit blisc
stemme ende borgers des hemellichen
houes ende huyfgenoten gods **A**ls vā
verres gruetende toespreek ende segge
mit vrolicheit **W**aer sijn nu die
latter der bespotters die wilneer op v
plagen te vallen **W**aer sijn nu die ghe
neychte hoefte **W**aer sijn die nedert
den ogen **W**elke die sueterheit uwas
herren plagen te tonen **W**aer sijn die
inwendige begangnisse uwas herte
Waer sijn lichte en o tranē **W**aer sijn
uwe blecke aengesichte **V**ermagere
om menichuoudich perikel **A**rmoe
en alle gebiet waer sijn die gebliken
Hoe is nu gemiler die onfer melike
me als ghi lichteende plagen te seggen
D myn god hoe vele lidens hoe lange
selic besocht geuueet ende gequeller
werden **W**aer sijn si nu alle die v ver
smaden die v bedrueten die uwe arheit
of haelden ende v leuen tot bitterheit
brochten **A**en hoer met meer die stem
me die v toe herder ten stide en seggens
welker manlike en vechter mitten
vosen viante mitter werelt ende ten
vleysche **R**eeint den schilt aengheyt
dat zweert maect rede die glauue **W**ilt
in uwer veste dach en nacht **W**eert
gewapent omgorder uwe lenden in
waerheiten **R**och men hoer die stem
me met meer des heymeliken ver
manens die ghi van binnen mee
tijt der vandinge der graaen plage
te hebben **A**u bereide dine siele tot
becoringe **O**p dat als die gretelike
vroude en wech gaer die ongeord
merde droefnisse niet en verstaet
hoert met meer die stemme **A**er
die v welneer gewoenlic was **D**

mijn god waer om hebdi mi ghelaten
 waer om hebdi mi vergheten **S**i waer
 om ghe ic beduict als mi die viant quel
 let mer meer hoer ic sietlike luden in
 woen oren die stemme ter vrolicheit en
 bliscap seggende **S**oemt ghi gebenedide
 mine vaders besitter dat rike dat v be
 reit is van beghinne **W**er werelt
 waer sijn nu alle leen en verduere be
 gangnisse en armoede en alle quaet
 dat ghi inder werelt gheleden hebt **D**
 god hoe haesteliken sijn die alle voer bi
 ghegaen en sijn also ofte si nye geweest
 en hadden **I**n wonderliker wise haeste
 lken sijn si **veruaren** **O** mynmentlike
 god **W**er uerdoent en haestelike sijn si
 veruaren **O** mynmentlike god hoe onbe
 gruppelic en verhole sijn uwe ordele vande
 kinde der mensche **P**iet ghi wuerco
 vanc en gemynde kinde der alre ouer
 non siet die vrie is gecome dat ghi voer
 den wien en dorst noch verhuet werden
 in wyndelen gedeert snoedlike also oer
 moedige en verworpe alre euen onweer
 dich en als een lacter der mensche ende
 verwerpinge des volkes **W**ant ghi sij
 nu geroent mit so groter ere en glorie
 en mit so groter weerdicheit verhoecht
 en welike en vimmermeer dat uwe lof
 gheen sijn en mach begripen noch geen
 winge **W**en mach vol spreken **O** ghi he
 melike prins **O** ghi alre edelste conin
 ge en keiser **O** ghi kinde der ouerste
 mede deelachtich der godliker naturen
 mit hoe ongemeene vrolicheit sijn
 v aengesichte ouer gode hoe oueruloede
 like schmen uwe herte veruult mit
 blyscapen **S**i draecht guldene crans
 ontsprekelike vrendende van aelich
 te si di lichteude **S**hi sijn gedeert oerlike
 ghi sijn blidelike **O** hoe genoechlike
 luden uwe zere stemme mit danbaer
 heiden sprekende **S**ja benedynge en
 daerheit en wyheit en danbaerheit
 ere draecht ende stercheit **S**i van ewicheit
 tot ewicheit den ghenen bi wes bi

barmherticheit wi behouden bi wes goe
 dernereicheit wi beschermt bi wes goet
 heit wi in ewicheit regneren sullen wel
 ken si lofen glorie sonder eynde **L**aer nu
 om gaen dyn ogen en sich al ouer dit glo
 riose coninc vol weelden in welken
 mit xpo verbliden alle heilige **S**ich dit is
 dat hemelsche vaderlant die woninghe
 ter ruste die stede des wedergeuens ende
 dat rike ter ewiger salicheit **D**ie d'angel
O wonder bonen al wonder **O** wat is
 dat ic hoer dat ic sie en dat ic in mi
 seluen besueke vanden groten werken
 godes welke gheen tonge en soude moge
 volsprecken van deser gloriofer stad vele
 gloriofer dinge sijn gheseyt van di stad
 godes mer het is al niet bi dat in di ver
 hole verseynt **S**i heb ic bekend dat
 waer is die redene die ic dicwyl gehoert
 hebbe op dine wonderlike dinge en op
 dine glorie en ic en geloefdes niet dien
 diet mi vertelden tot dat ic selue gec
 men bin en heb gesien en heb geproeft
 mit minen ogen en heb benouden
 dat nu dat hefte deel met geboetscap
 en is ajeerre is dine wyheit en dine
 glorie dan dat geruchte dat ic gehoert
 hebbe **S**alich sijn dine manne en dine
 knechte die voer di staen altoes ende
 horen dine wyheit en sien dine glorie
En nu comt der glorie gane dine dien
 re te langen ene bede sinen here ende
 en wil niet bestamen mijn aengesicht
Ic bidde dat dyn dienre moge bliuen
 voertan hier voer di en niet wederkeren
 in sijn huus want seer goet is ons hier
 te wesen **I**c bidde hoer dine knecht oer
 moedelike voer di weder gellaghe ende
 ghif nu stede te bliuen mit di in deser glo
 rioser stad **D**ie wyheit **D**yt en
 mach noch niet geschien want noch en
 is niet veruult die oetmoedicheit van
 sijn noch en is dine vrie niet gecome
 die tyt des arides staet di noch an die
 vrie te regniere en is noch niet gecomen
 die tyt der verdienste is di eer aenmede

en daer na des loens Hier omme werke
manlike want vele stride buere di voer
den geloue wim

Ex vita sanctorum sancti francisci

Een iongelinc edel en klenlic quam
quam ter oerden sūte franciscus
welke doe hi gedeert was mitte habite
der buedere na luttel dage bi ingheue
des bosen geestes begonste in so groten
mismoen misnoegen te hebbe te habite
den hi droech dar hem dochte dar hi den
alren leuten sac den hadde hem eysce
voer sine mouwe hem gruwelte voer
sine capoen en die lanchheit en grofch
er syns rockes droech hi als een onuer
drachtlike bordene waer hi geschietet
doe in hem wies verdriet der religien
dar hi beraden wart den habite te samen
of te werpen en weder ter werelt te here
Hij meyster hadde hem geleert dar so
manneer hi voer den altaer des couent
voer bi ghinge in welkes onses here
lichaem onthouden wert so soude hi
mit groter reuerencie mit geboech
de knye mit ondeckte hoefde mit ghe
uonde hande mit alre yndicheit he ney
ghe Dit plach dese iongelinc altoes
seer sochmondelic te bewaren Ende
teheviel in dier nacht doe hi beraden
was ten habite wt te trecken en ter
werelt te gaen dar hem noet was
voer den altaer te gaen daer hi na syn
re gewoente neeter viel op sine knyen
ende mit dien so wert hi ter stont ge
togen inden gheeste en hem wert ghe
toent ee woderlic visioe was hi sach een
ontellike saire voer hem in processien
gheuens gaente Alle die inder processie
waren ghinge twe en twe te same en
waren gedeert mitten alren scoenste
en dnerbaersten ceteren hoer aefichte
en hoer hande en wat bloet was van
hoeren lichame verscheen lichter dan
die sonne en si gingen mit lange ende
jublieringe singende ten alren juetste

en hoedichelheit sanc der engelē onder
welke twe van hem bouen gaente in
woerdicheiden ghinge ouerdoet mit so
groter claerheit dar hem allen groter
verwonderen maecte Ende als hi linc
eynde deser processien sach hi mit so
groter glorie verqiert dar hi siche
als een nye ridder van hem allen mit
voetel gheert doe dese iongelinc die
sach verwonderde hi hem seer en en
wiste mer wat dit was noch en droef
die voer bi ghingen mer vragē en
en hadde soet gene macher beuen
ge mit ongemeteure suetheit
toe die processie was voer bi gegaen
en hi noch sach die achterste water
grees hi kuenheit en liep toe hem vol
gende ende seggende O ghi alre liefste
ic bidde v dar v genoegē in te segge
wie syn dese also wonderlic die onthou
dese eersame processie doe keereen die
to hem hoer alre claerere aensichte
seggende wi syn alle nyne buedere
die nu gecomen syn wt den paradys
Ende die bueter vracchte noch voer
seggende wie syn die twe die so wint
mendt hoechlike onder die ander ver
schinen Di antwoerte die twe claerere
dan die andere syn sūte franciscus
sūte Anthonius En die laere also toe
gheert is is een heilich bueter nu
versch gestouen welken want vol
manlike regens die becoeringe gewone
heeft en inden heiligen opsacte vol
herder totten eynde toe so ghaleiden
wi hem totter vrouden des ewighen
rikes mit glorie en mit sege mer
allene mit meere volge der heilighen
mer oer mit blude loue der engelen En
dese seone coestelike ceter die wi den
gen syn ons ghegeue voer die scapen
groue rocke die wi inder oerde verdu
telike gedragen hebbe en die claerheit
der glorie die du sieste is ons ghege
uen van gode om die oetmoedige pe
nitencie die wi ghedaen hebben en

om die heilige armoede en ghehoersam
heit en reyne kuyfcheit die wi ten eynde
toe mit blider herte bewaert hebben
Hier om sone laet di niet te swaer sijn
den sacht der religien also vruchtbaer te
draghen. Want is dat in sūte francisc
sichte om die mynne onses here ihu
cris di manliche bewisste. die werelt
versmaende. Dnu vlesch totende. en
regens ten ouel stredende. so selu mit
ons in geliken cleete verschmen ende
verbliden. Ende als dit gheser was
quam die iongelinc tot hem selue en
getert wt ten vlioen of swarphi alle
becoringe. en beliete sijn scout voer te
gardien en andere bructers. ende be
geerte voer aen scerpheit der peniten
tien en habitu. alle ryedom ende ver
wandelente in hem dat beste. en sijden
te in heilige leuen. Van der vroude des
ewighen leuens

Swaere bernaer in ene sermoet
hoe groet is die salicheit der
heiligen. hoe ongemete vron
de. die hem van doperhande salien ver
blide. als van wederdencken der voer
leerme toecht. van bewisen tegenwoer
diger ruste en van zekeren verbeiden
toecomenter volmalinge. Di wederden
ken hoer iaren in zuencheit hoerre
sien. si verbliden vanden dagen. in
welken si verdoemodiche sijn. vande
iaren in welken si quaer hebbe gelede
mit bliden verwonderē aen merke si die
perikale dien si sijn outcome die arbei
de die si hebben gedrage. die stride die
si hebben verwomen. Di mogt wel
en ongemete salicheit. ende wt
seuen stemme der danbaerheit en
der volidheit mitē prophete seggen
wan god heeft di wel ghedaen. wat
hi heeft verloest mijn ziele vanden
toet. mine ogen vanden tranē mine
voet vanden valle. en dat in enen

211
andere psalme saer. **O**hebenedyt moer
die heer wesen die ons niet ghegheuen
en heeft in genangenisse ten tande ou
ser viande. **D**use ziele als een musche
is verloest vanden stricke der pagers
dat cric is te wrouen. en wi sijn ver
loest. **D**an sel die siele dan also veel te
blider wesen. als si daerliker beke
ne sel die perikel daer si in gestraen
heeft. **N**a dat perikel des ewige dotes
daer si diavyl ouermite sunden in
geuallen was. ende soude ewelic
daer in verbliden hebben. hadde si
bi der ontfarmicheit gods niet ver
loest geworden. **D**ie prophete seit tot
den rechtuerdigen. die in god sijn
hoep geset heeft. **D**u selste noch mit
dmen ogen aen merken en sien dat
wederghenē der sinder. **E**n opeen
ander stede die rechtuerdighe sel he
verbliden. als hi sel sien die wrake
daer sūte bernaer op seit. **D**an sel
volcomen sekerheit wesen der
rechtuerdiger. **D**at aengesiene we
terghenē der sinder. **W**ie mach wt
spreken hoe grote materie der vrou
den. der danbaerheit en des loues
sel wesen der behoudeure siele. als si
aen merct die veelheit der verdoem
der. **H**uten welken si also sonderlinge
is verkooren. hoe genoeglic sel hoer
dan voer staen die arbeit dien si ge
daen heeft. die versmaetheit die si
geleden heeft. die diwanē dien si ge
drage heeft. **D**at lide dat si gedrage
heeft. die angst dien si verwomen
heeft. **D**an sel si in loue sange. ende
belinge benedien den here die hoer
grote dinge gedaen heeft. en heeft
hoer verwynninge gegheue van
horen vianden. **W**anneer si hoer vpa
te sel sien sonder macht onder hore
voete vorlagen en verwonne. **D**a
sel si blidelike sprekē tot onsen he
nuten prophete. **W**illichlike sel
ic di offerhande des loues offeren

Want du hebste mi verloest van alle
tribulacien en op mine viande heeft
verfinatelic ghesien mijn oge. **I**n ee
figuer hier van lesen wi in exodo doe
die kinde van isrl' ouergegaen ^{waren} dat
vode meer mit drogen voete en sage
dat pharao die coninc van egypten
die hem volchte om si te verdeligen be
wonden en begrepen wart van den
meer water en verdranc mit al den
sinen daer si sagen die dode lichame
ten ouer slaen doe songen si gode te
loue mit blider herte en maecte suet
geluyt mit gespuele seggende laet
ous den heer singe want hi is glori
oeflike groet gemaect dat peert en
sinen opsliter heeft hi geworpen in
dat meer **M**ijn cracht en mijn lof is
die heer en hi is nu geworden in een
heyl **D**it is mijn god en ic sel he even
god mijns vaders en ic sel hem verho
ghen die heer als een manlike vechter
almachtich is sijn name pharaons
wagen en sijn heer heeft hi geworpe
in dat meer **M**ijn wuercoren pincen
sijn verdroncken inden voden meer die
affronte hebbeuse bedect si sijn te gro
te ghenallen als een steen **D**ine rechter
hant heer is groet gemaect in ster
heiden dine rechterhant heeft te vint
gellage en in veelheit dnyre glorien
hebau netter getogen mine wederzake
D kerstene ziele bi deser vroude moge
stu ~~wonder~~wecken wat bliscap di we
sen sal alstu die anxelike see deser sin
diger werelt mit onbeulecte voeten
ouergegaen biste en gecome totten
ouer des hemelsche vaderlands en
weder omc sieste den dnuel die by
pharao beteykent is ten prince deser
werelt mit al sinen heer der bosser gees
te en verheerter mensche verworpen
verlage in sinen hate veruulende en
in pine verdroncken van di vrecme
en verscheiden sonder angst di viner
meer ber te genake dan selstu bliet.

ke den voerseiden sanc singen **E**n mine
prophete **I**c sel di verhoghen heer want
du hebste mi ontfangen **en** en du en
hebat niet verwelustiger mine viande
te op mi **D**it ruert oec sine **H**erouuue
tot custochu daer hi seit **I**c bidde ganc
al som tuts wt den kerker deses leuens
en male voer dine oge dat loen deses
regenwoerdighe arbeids welc noch
oge ghesien uoch oer gehoert en heeft
noch in geens menschen herte opgehoert
en en is **h**oedamich sel di wesen die
dach als maria die moeder onses heer
nuttē Jonferlike scare di te gemoete co
me sel wanneer nae ouergaen des voden
meers als pharo mit sine heer verdron
cken die maria dat seycen spil hebbeuse
voersinge sal en die anderen antwoer
den laet ous den heer singe want hi
glorioselike groet gemaect is dat peert
en ten opsliter heeft hi geworpen in
dat meer dan sel di die brudegom
trist te gemoete come en segge **V**ant
op come mine vriendinne mine sone
mijne ~~vriendinne~~ want die winter is
ghelede die reghe is ouerghegane **w**elc
die winter dan gelede en die regē ouer
ghegaen dat die selue prophete seit en
corte stonde een weynich heb ic di ge
laten en in groter barmherticheit
sel ic di vergaderē **I**c hebbe een weynich
mijn aengesichte van di ghekeert en in
ewiger barmherticheit heb ic dnyre on
fermt dan sel veruult werden **d**ar in
apocalypsi staet **G**od sel of doen alle wa
ne vante oghen sijnre heilige en die
door en sel voert aen mer wesen noch
strepen noch roepē noch liden want
dat is voer bi ghegaen **S**o sullen si in
bliscapē maeyen die in crane geslapen
hebben **A**ls die prophete seit **G**ientē
ghinge si en scryden en woepē hoer
saer **M**er comedē sullen si come mit vrom
ten ende dragen **h**oe hoer hantvol **A**men
onse saer is wat wi goedes gedaen
hebben onse hant vol wat wi in dat

Waar alle liden dat te eijde gecome is als sal dnuel wde dat oer he seit voer de pharaon **E**n sijn at die barm mit arm gebidde wde en op die lippen salme v vrom
heider conē uit ee moed doer hoer kinde als sal ic v oec woepē en in ihesu saldi geuoert wde **g**h salter se en v sijn sal vblide dan sal oer he d'geaouwe **amen**
licet d' sijn wille in liden geuoert heeft vde seijde

eynde weder ontfange sellen **I**aer ons
 saeyen sonder of laten. so moge wi weder
 mayen sonder of laten. want die gebreec
 inden late. en sel niet verbliden inden
 bouwe. **E**n andere mael selle he die
 salige siele verbliden. van bewisinghe
 regenwoerdiger ruste en vroude. die in
 twee gheleggen is. **A**ls inden weseleken
 loen. en inden tweallenden loen. **D**ar
 weseleke loen is god selue dien die di
 salige sielen sullen claerlike bekennen
 volcomelike mynne en sonder onder
 laet gebruke. **D**ar bekennē sel wesen. **A**ls
 sūte **p**auwel seir van aensicht tot aensicht
 god te sien. **d**ar in sūte **J**ohans woerde be
 duet woer. **d**aer hi seir. wi sullen hom
 sien also als hi is in sine godlike wese
 dat die ouerste glorie wesen sel. als on
 se heer ruert inden ewangelio. **d**aer
 hi seir tot sinen vader. **d**ie is dat ewige
 leuen. **d**ar si bekennē die waer god. **e**n
 dien du ghesent hebbe ihesu cristu. **E**n
 sūte **p**auwel. **w**at weelde sel wesen. **w**at
 vroude mit cristo te sien daer die siele
 weder gecomen. **w**at hoerre eyghenre
 edelheit mit vryheit en sekerheit sal
 behuuen horen here en scerper te sie
Bernaerdu. **d**ar is allene ware vrou
 te. die niet vande creatuer. **n**iet vande
 scerper sal werden ontfangen. **w**elken
 te gelike so is alle scoenheit. **l**elicheit.
 alle zuetheit. **b**itterheit. **e**n al dat ghe
 noecht waent te gheue moepelic. **G**regorius
Als gestape dinge die gerechtich. **d**ie
 scoone. **d**ie vromē sijn. **g**odes gerechticheit
 en scoenheit te geliken en sijn noch ge
 rechtich. **n**och scoone. **p**a en sijn mit al al
 te niet. **d**it aensicht godes. **d**ar is dat god
 like wesen te besouwē. **e**n des te gebu
 ke heeft ten vrenten godes. **s**o groet en
 genoechlic voer gestien. **d**aer hebbe si
 so groet vrelangen na ghehad. **e**n dar
 hebben si so begeerlic gesocht. **e**n hebbe
 hem verbliden meen ouerenden. **A**ls
plasus wel toent. **d**aer hi seir. **D**an selstu
 sien. **e**n toe vlopen. **e**n dyn herte sal ver

wondere. **e**n breec werde. **w**anneer dyn
 oge sullen sien den coninc in sijne scoen
 heit. **J**oh dan selstu op den almachtigen
 in weelden toe vlopen. **e**n salste dyn aē
 sich tot gode verheuen. **e**n salste sijn
 aensicht sien in iubileringe. **D**auid seir
 in verlange. **w**anneer sal ic come. **e**nde
 openbaren voer dat aengesicht godes.
En hi bidt here tone ons dyn aengesicht
 en wi sullen salich werden. **E**n du salste
 ons veruullen mit bliscapen mit dine
 aengesichte. **D**it besouwen godes sel
 ons opene verstantnisse alre dinge. **w**at
 als sūte **G**regorius seir. **n**iet en is mede crea
 tueren. **d**ar si niet en wete. **d**ie ten ghene
 sien die alle dinge weer. **b**i sien god in he
 seluen. **e**n die creatuer in gode. **e**n god in
 den creatuer. **w**e ut welke gesichte des
 ouerste godes si werden ontfelic tot vol
 hereliker minne. **e**n beweent totte loue
 godes. **L**ugustinus. **D**aer sullen wi rusten
 en sien sien en minne. **m**inne en louen
 want dat is ter heilige were. **e**welike god
 te louen mit blieden herte. **m**it liden
 stemme. **m**it zueter melodien. **e**n hem
 en sal anders niet lusten. **w**ant si benoe
 len. **d**ar gheen dinc behoerliker en is
 dan dat die creatuer loue horen scerper
 dien heer der glorie. **b**i wes genade si
 sijn versien tot so groter salichheit. **n**iet
 mere sel god. **s**aligen veruullen. **e**nde
 vermaken alle die crachte der siele. **A**ls
 sūte **B**ernaerdu seir. **o**p die woerde des
 apotels. **G**od sel wesen al in allen. **I**n mij
 re siele sic ic due dinge retere. **w**ille. **e**n
 memorie. **d**ese sel god veruulle. **w**at hi sal
 wesen ter retere volheit des lichts. **e**n
 wille veelheit des vretes. **d**er memorie
 stadicheit der ewicheit. **D** waerheit mij
 ue ewicheit. **o** salige en gebenedide due
 uoudicheit. **t**ot di suchter die arme die
 uoudicheit mijne siele ontfermelike
 want si van di verellendiger is onsalich
 like. **e**n dyc si een weynich ghesent vande
 weseleke loen der heiligen. **a**ls dat aen
 sichte godes te besouwē. **w**ele loe nocht

xliv

ouderfcheit sel wesen in die salige sielen
want som hem claerliker sien sullen dan
die anderen. na dien dat si hem hier be-
quamer daer toe gemaect hebben mit
reynheit des herte en der mynne godes
Die propheet **malachias** vrachte. **Gude**
wie sel staen god onse here te sien. **Hier**
op antwoerde onse heer in die ewangeli-
o **hier op** **Salich** sijn die wyne van her-
ten want si sullen gode sien. **En** sinte
pauwel se. **Gude** vrede en heilichma-
kinge sonder welke nyemant god sien
en sal. **En** volcht te segghen vanden too-
uallenden loen daer een dat meeste van is
dat gesichte der menscheit crin. **Daer** na der
moeder crin. en meere gesichte en geselschap
alre heilige. **Voermeer** die genoechlike
stone stede vol vrouden. **En** dat si versel-
keert sijn die vroude nimmer te verliesen
menfche wat genoechte waensu sal
wesen den saligen sielen te sien. **Onsen** here
ihm xpm den coninc der glorie. **Onsen**
seeper en verlosser in sijnre gloriose me-
scheit begaue en verhoget in die beten
en edelsten goede des hemelincs geuoent
van gode den vader mit glorie ende
eren. en gheset bouen alle die werke
sijnre hande. **Welken** alle dinge onder-
geworpen sijn. en alle knyen bughen.
want hem is machte gegeue alle ordel te
doen. **Wes** goetheit onwispeliche is.
Want die goetheit gods in hem sonderlin-
ghe blycker. ouermits die werke onser
verloefinge. **Daer** van in den boeke der
wynthout maer. **Hu** is een schijn des ewige
lichtes. ende en spiegel sonder vlesche der
godliker moghentheit. en een beelde
sijnre goetheit. **Wes** soetheit als die
scrift tuger sonne en mane verwondere
Welken die engelo dienen. die oec bege-
ren in hem te staen. **En** singe hem
loue sanc mit blieden en luden stemme
Waer van sinte **Johan** scrift in **apoca-**
lypsi **En** ic sach ende hoerde stemme veelre
engelo al om den thronen. en gheliet va
hem was dusende der dusende seggende

mit groter stemme. **Weerdich** is dat lam
die loue godes die gedoor was te ontfan-
gen cracht en godheit wynthout en aeghe-
cer en glorie. en benedynge. en alle crea-
tuer die in den hemel is. en op der eerde
en onder der eerden. en in den meer. en
al dat daer in is. **Wt** welken loue sanc
du mercken moechte. **En** dat die engelo
onsen here ihm xpm also begeerlike sic
en blitelike louen. hoe begheerlike. en
weerdichlike hebben hem dan die sal-
ge sielen tot horen verlosser en brude-
ghe ihm xpm. **Welken** loue sanc si hem
singen mit dan ebaerheiden. **Die** en sal
gheen hee herre in desen louen begrip-
uoch tonge wispelken. **Roche** man voer
sint **Johan** daer oec van seggende. **En**
vielen neder voer dat lam godes in hoer
aensicht hebbente elc hoer herpen en
guldene naep vol welykenes crude
en songen ons nyen sanc seggende. **Wt**
dich vint here onse god te ontfange dat
boec en te ontluten sine note. want
du biste ahetoder. en hebte ons verlor
god in dinen bloede van allen geslachte
en tongen en volke. en hebte ons ghe-
maect onsen gode een rike. en wi sullen
regneren bouen der eerden. **Die** war
blyder brulof seer sal dan wesen. als
die hemelsche brudegom. sijn brude-
ghe. **Daer** is die heilige kerke suuer en reyne
te huus halen sel. en mit hem onoffen-
delike in stadiger vrouden verenghen
Daer sinte **Johan** oec van seer. **Salich** sijn
si die wite auontmael der hemelscher
brulof des lammes geroepen sijn. want
als in den ewangeliu staer. **Hi** sel hem
om gorden. en seise toen rusten ten eoen
en voer gaende sal hi hem diene. ende
seggen hem. **Stet** myne vriende. ende
drincker en weder drincke in vrouden
mijn alre liefsten. **En** tot sijnre brude-
ghe. **Hi** sel segghen
als tot **Judith** gesproken. **Wt** wader
drincke nu ende wescap in wyliden
den. want du hebte gracie gheuonden

voer mi Ende sal antwoerde **I** sal
 drincken here. want mine siele is
 groet gemaect boue alle die dage mijne
 leuens **E**n dat in ysayas staet gescre
 uen mach si spreken verblidende selic ver
 bliden inden heer en myne siele sal ver
 bliuen in gods myne gode. die mi aen
 gedaen heeft dat cleer ter salicheit en
 heeft mi ombenange mitte dede der
 wonden als ene brudegom ghegeert
 mit eenre kronen en als een huut scoen
 toegemaect mit horen voerspannen
 hier toe van ter claerheit des gloriosen
 glorificerde lichaems onses heren seir
Donatiana **I**hus die alre scoenste bloe
 me die in aen nemen der menscheit
 bloeyete en in sijne passien versaelude
 heeft in sijne verrismissen wedergebloey
 er op dat hi sijne geminder scoenheit
 wesen soude. want dat alre gloriosste
 lichaem subtil snelle en onsterflic is
 ouerghedeer mit glouen so groter claer
 heit datter waerlike blendende si
 dan die sonne verdoenende een exemp
 laer der menscheitliker glorificerde
 lichame daer die selue onse gesonna
 ker van gesproke hadde die rechteerdi
 ge saluen blenden als die sonne inde
 rechte hoers vaders. waer bi ist dat die
 van waer claerheit waestu sal wese
 die sonne der rechteerlicheit. Voer
 waer hi sal claerre wesen dan die son
 ne en allen salijn boue guen **V**alich
 sijn die ogen die hem gesien hebbe **E**n
 du oec sult salich wesen mochtu ten
 laesten die alre begeerlicke claerheit
 besonwen **D** mensche dit sal den ghe
 nen geschieten die xpc voertrippen
 sijn geuolger ende hebben om hem
 gesien en hebbe mit geloue en mit
 minnen hem fantastelike aen gehu
 ge van welken sute peter seir in sijn
 re epistelen **S**ij die xpm mynner
 en ghelouet in hem dien ghi niet ge
 sien en hebt. wanneer ghi coemt he

te sien. so suldi verbliden mit ontvetspre
 keliker en glorificerde bliscap weder
 ontfangende dat eynde uues bouwe
 geloues salicheit uuer sielen **E**n op dar
 tu te ber begrepen moges war is ihm in
 sijne glouen te sien. merke die woerde
 die sute peter sprac tot hem doe hi hem
 sach ouerfiguriet opten berge noch voer
 sijne doot **H**eer sprach hi her is ons goet hier
 te wesen. wistu laet ons hier make die
 tabernakel. di een. moyses een. en helias
 een. want hi was van dien gesichte also
 verflonden in verwonderen en in vroude
 dat hi niet en wiste wat hi seide. **W**ast dat
 he tochte also goet wesen daer hi cristu
 in glouen sach allens mit twee sijn
 uenden. war vroude sal dan wesen xpm
 te sien mit sijne glorioser moeder marie
 en mit al den heilige te same verbliden
 te **H**oe groetliken maeren der moeder
 onses heren der coninginne des hemels
 tegenwoerdicheit ende gesichte verblift
 al dat hemelsche heer toent sute beuaert
 in enen sermoen sprekende **D**ie glorios
 bucker opsingende die hemele heeft son
 ter alle twiuel oueruloetelike vermeer
 ret die vroude der hemelscher boegere
 want si is wes stemme der gruete ver
 bliden doet in vrouwen. die noch in hoer
 re moeder lichaem besloeten sijn. **W**as
 dat des ongeboere kyndes ziele doe ma
 ria sprac also in vrouwen onclare was.
 war waendi heeft der hemelscher vrou
 den geweest doe si hoer stemme horen en
 hoer aensicht sien en hoerre salighe
 tegenwoerdicheit gebuik mochten
Alle dat hemelsche heer uerwonderet
 hem vander groter glouen daer maria
 toe verhoget is. vander groter scoenheit
 daer si mede vercyert is. vander ouer
 uloediger gracen daer si mede ouergote
 is **D**us verhoget boue alle die choren
 der engelē. en op den stoel des ryces verhe
 ue sijn si gloueselike naest xpm die hoer
 gheue en bewesen heeft al dat sulke
 soue betacende te gheue en te bewisen

rlm

alfulker moeder die hem my mede
bouen al heeft hi boue al weder ghe
mynt ende verqert aen toende hoer
dat cleet der glorie en settende op
hoer hoeft die crone der scoetheit Die
is ouer al schoen en gheen vleck of
mistant en is in hoer **H**i is vol gracie
vol doechden vol barmherticheiden
daer van een discipel der ewighe
wyshheit aldus scrijft **A**lre creaturen
goetheit dijne weerdicheit te gelike
is als meer nacht een deryn in den
schijn tegens die ongemeten clare
heit der zonnen want die ewighe
wyshheit heeft di van sijne gracie
also hoechlike verqert ende mit
sijne goetheit also groetlic beganet
dat sine onbegripelike wyshheit in
di uerschijnde begeertiker ons van
dinen wederblic bewesen wort **A**ls
ic di aen sie so dunct mi dat ic den
claren hemel aensie bleuckende
mit sterrelike lichte **I**c wane mi
in te wonen **d**at paradys der weet
den ondachtich myns selues wt
verwonderen dijne scoetheit en
ongemetenheit dijne glorie **d**a
deser coninginne des hemels singt
men **d**ie is die sone onder den
dochteren van iysaie die dochteren
van syon hebbeuse gesien en heb
bonse alre salichheit gesproke ende
die coninginne hebbeuse gelouet
die in hoerre opuaert songe mit
grote verwondere **w**ie is dese die
voertgaet als een mar gerschijn
opstaende schoen als die mane wri
coue als die sonne dese alre edelste ionc
frouwe vinteter der gracie winteter
des leuens moeder der salicheit ansie
die salige ziele inden hemel also bege
like also blidelike en also guntelike
mit loue sange danckende oer alre mo
meest naest xpm van hoerre salicheit
want toer behaechlic was der godli
ker goetheit ons te vande die seer lan

ghe van ons verwoent hadde gewon
so wart maria alleen weerdich gewon
ten in wes ionferlyke ziele die sone go
des sine eerre woenstede soue werke
sen en vander substantien hoers vly
sches ontfangende daer **h**onse salicheit
mede soue werken dese moeder der se
naden onse voersprecker en midweter
boue al machich en goeteraeren al ic
si vol glorie en vol weelden **h**i heeft
nochtant hoer barmhertige ogen neer
ghekeert tot ons arme sunders **h**i heeft
terlinge tot hoer tyden en hoer hulpe
begheren en en laet niet of ons te ver
blaten en te vertedinge daer wi lulle
onse hope in setten sullen **v**a dien dat
die heilige vader sute bernacert **s**ar **h**ij
der dit is die ledet der sinder dit is al
myn betruwen dit is al die salic myn
hopen **H**ier na verblijet alre meer
dat genoechlic geselschap der heiligen
want daer sel wesen dat alre groet
gheselschap dat alre edelste dat alre
scoenste dat alre vrolicste dat alre
licste daer sel ten eersten wesen daer
re groetste geselschap dat is wel beu
melic den groet heer dat hi dat meere
heer hebbe van engelen en van mensche
Waer om men hem singet heilich he
lich heilich here god der heer o of de
grote heers want me veel here mach
mach wt ene heer en vele heere te ma
men maken een groet heer dese veel
heit en maect gheen confusie **d**ie
wesen sal die alre gheordnerde sijn
linge **H**i en sel oec niet mynre die
vroude als hier benede daer dat goet
dat in velen ghedeilt wort in elken die
myn mynre is mer al daer hoe me
heiligen hoe meer vrouwen want
ken sine glorie mede geslagen is da
hi we bringet tot dien dat hi vinder
daer daer sel oec wesen dat alre edel
ste gheselschap wat alle ouedelheit der
ghemoedes der onduechden en der digh

licheit sal al verveent wesen. **D**ag die
 siele wedercomē sal tot hoerre eerder
 edelheit en die geest wederkerē tot he
 ren here die hem ghegeue heeft. **H**oe
 en souden si niet edel wesen. die alle
 kinder gods sullen sijn. alle coninge.
 en coninginne. **D**aer sullen die hier
 willendes die verwoyente en oer
 moedicheit geweest hebbe die glorie
 se wesen. **W**ant na des wifen mans
 woert in ecclesiastico her is licht intē
 ogen gods ter stont ten armen eer
 lic te maken. **D**aer sel oec wesen
 dat alre scoenste gheselschap. want
 men eliker saliger sielen toe seggen
 sal mogen. **D**at dauid seit intē souer
 Om dine gedaente en om dine scoen
 heit. sich toe gheludrichlike ganc
 voert en regnere. **O**m dine gedaente
 dat is om die gheheit die du hebbe
 inder nature. want du naden beelde
 gods gestapen sijte. en om dine scoe
 heit dar is eyeringe der doechde die
 du daer en bouen gheoefent hebbe.
 so ganc salichlike voert en regnere
 ontfingende hoeheit der glorie die
 di te loue ghegeue sel werten. **H**oe
 scoone sullen si wesen die die makeer
 der scoonheit verqiere sal. en toe ma
 ghende mit wite cletere. omha
 cende mit gulden mantelen. **E**nde
Daer sal vervult werden die lofinsse
 gods toer een propheten ysayas ghe
 sprouen totter oetmoediger ruynghe
 sielen. **E**nde ic sal di genen die crone
 voer die asche. dat oyl der vrouwen
 voer dat screyen. dien mantel des lo
 ues. **D**aer sal oec wesen dat alre vroliche ghe
 selchap na der lofinsse ons here. noch
 weder sal ic v sien en v herte sal verbli
 uen en v vroechde sal nyemant van v
 halen. **H**oe en soude si niet blide wesen
 die alle materie der droefinsse of ghe
 nome is en al dat vroude make mach

weder ghegheue is. **H**ere si he mwert
 wuert. opwert. neerwert. en tot al
 len ziden si vnden materie der onwe
 sprekeliker vonden hier omē na des
 prophete woerden. sijn die verblidinge
 des heren in horen kelen. die stemme
 der bliscap. en der salicheit inden taber
 nakel der rechmeerdiger. **E**n intē tem
 pel gods. sullen si alle hem glorie singe
 en singen inden wege des here. **D**ar
 groet is die glorie des heren. **D**ese sanc
 der heilige sal so veel te genoechliker
 wesen als hi gesehien sal wt geliken
 moede mit eendrachtigen stemme. **A**ls
 daer den heilige man thobias van ver
 toert was toe hi seide. **E**nde doer alle
 die tregen des ouer den ihilim salmen
 alleluia singen. **A**lleluia als sūte **A**n
 gustinus seit bedudes also vele als laer
 ons den heer louen te samen in een.
Dit is der heiligen sanc. als sūte **B**er
 naert seit. **J**ohan oec ghecoent warr
 in apocalypsi. want alle der heiligen
 begeerte is mit enē moede vohereclike
 onsen here te louen. **O**ch wien salo be
 buere mogen in dat blee geselschap
 te comen. dat lof gods ewelike mit
 hem te singen en te horen. **V**oerwaer
 allene dien daer onse heer van seit. **S**a
 lich si di die v screyer. want ghi sul
 lachen. **E**n op een ander stete. **D**ie wlt
 sal hem verbliden. en ghi sul v bedroe
 ue. mer v droefinsse sal in bliscap ghe
 wandelt werde. **V**oert meer allene
 die sullen dat lof gods singen moge
 die hier onbeulecte lippen ghehadt heb
 ben. die hoer tonge bewaert hebben
 van liege en van bedriegē. die hoer oec
 gectropt hebbe. dat si niet horen en
 souden die scallie en scadelike tonge.
Daer sal oec wesen dat alre mynlic
 ste geselschap. want die gene die hier
 alre vceemt malcanderen hebben ge
 weest. sullen aldaer onderlinge vrent
 liker wesen en mit puerre liefte. die
 ene te andere meer mynne. dan ye moe

xlvi

der op der eerde hoer enge lichte mochte
myne **D**i sullen alle van ene syme en
van ene wille wesen. Want si sullen mit
wille mit gode veremiget wesen. En sullen
also verbliden van eens anders goede als
van hoers selts. Want als sūre Augustyn
seit. dat elc hebben sel. dat sal hem allen
ghemeen wesen. daer god al in allen sal
wesen. Ende si alle sullen wesen alle lede
in ene lichame. daer om darten ene schijf
ghegheue te wesen. allene. dat is hem
ouermits eenheit der myne allen ghe
mene. En dit si gheseyt vanden mynli
ken geselschap daer du toecome moechte
ist dattu na se pauwels leer vrede pijn
ste te hebben mit allen mensche. **H**ier
na behoert te ruere vander vroude die
die saligen hebben vander lutteliker
stede des hemelstehen vaderlants. **W**
Welke stede boue al breet en ruem is
hoge en groet. Als die prophete baruch
ruert seggende. O israhel hoe groet is
dat huus des here en hoe ouerwilt die
stede sijne besittinge groet. en en heeft
gheen eynde. hoge en ongemete. **W**
lesen dat boue die achtende spere. dat
is den hemel des firmaments. daer die
sternē in gheuest sijn. welke meer dan
hondert dusent werue groter is dan al
eertrij. daer is noch bouen die hemel
ghenoemt cristallui. daer die water
die boue. den hemel sijn in gedaente
des cristals gheherder sijn. En daer noch
boue die hemel dien men noemt **emp**
preu conformelic omruelic van onbe
gripeliker grote. en volcomene lichte
welc die stede der heilige is. die god al
daer mit vrouden louen wil. want god
daer vergaderen sal al dat vroude geue
mach in tegenwoerdicheit sijns godli
ke wesens dat hi daer tone wil. woert
meer vander groter claerheit. ende den
lichte des hemelstehen vaderlants seit
ysayas die **p** prophete. Di en sal niet
meer wesen die sonne te lichte des dages
noch die schijn der mane en sal di niet

vorlichte. mer die heer sal di wesen in
ewich licht. en du god sal wesen in die
glorie. **D**ine sonne en sal voert aen niet
ondergaen. en dine mane en sal niet
nimmert werden. Want die he sal di w
sen in een ewich licht. En die dage dine
scrypens sullen vervult wesen. daer sū
oec sūre **Johan** van in apocalypsi. die
star en sal niet behoeden. **S**onne of mane
dat si daer in lichten. Want die claer
claerheit gods salse verlichten. en hoer
lantterne is dat lam. **O** hoe wonderlike
en genoechlike claerheit sal wesen in
dier stede. Die dat ongestapē licht des
lichtes sepper verlichten sal. daer alle
die heiligen als onrellike dusent sonne
te samen verschmen sullen. **S**a ons hoer
beloefte die seit. Die rechtuerdige sullen
blenckē als die sonne inen rille hoer
vaders. **I**n seutenwerue claere dan die
sonne nu is. Want dan sal na woerden
des prophete ysayas. dat licht der mane
wesen. als dat licht der sonne. en dat
licht der somen seuenvoudich. **D**it
waerden menscheitken ogen onuer
drachtic ten waer dat ghelijc ten d
re lede des lichaems dat oge oec gloer
tier soude wesen en bequaem gem
dat licht te besouwe. **B**ernaerduus. **S**
sepe die mensche dogentlike. want mit
te wane wort dat oge genuert en dat
sichte gestapē op datter bequaem wer
te sien in die claerheit des alre suer
lichtes. **D**ie stede is oec in hoer sel
die alre schoenste vol alre **w** welden.
daer die prophete dand van seit. **H**ier
ic hebbe gemymert die gheheit dine
huus en die stede der woningē dine
glorien. **H**oe gemymert sijn dyn tabern
kele here der dochten. myne siele be
geert en ontbreekt in die wite sel
noechlike voerstedē des here. **P**alich is
hi den du watercoze en aengenomen
hebste. hi sal vervult werde in die
dinus huses. **D**ese stede wart hi get
nisse getoent sūre **Johan** in apocalypsi

161

die daer van scrift **Die engel** opvoerde
 mi in ene grote berch en toende mi die
 stad van iherusalem hebbende die daer
 heer godes. **dar** ghetijmer hoerre mueren
 was vande duebare steen passis si hadde
 twalef poerte elc van sonderlinge copsele
 perle en hoer tijmer en arate ware van
 puere goude. **gelic** doerschemende glas
 en dit is al bi gelicnisse gesproke nae
 onsen verstande. **want** als sate **Augustinus**
 sear. **dar** god bereit heeft den ghenē die
 hem mynne en wort mitten gelone
 niet aflanger. **mitten** minnen niet be
 grepen gaer bouen alle begeerte men
 mach er vercrigen. **men** kans niet woer
 rime. **hier** om loue ihesu den here loue
 spon dinen god die alle due eynde mit
 waer heeft beset en heeft benedict sinen
 linderē in di en saederse mitte ecelsten
 vande weye en veruulde mitte goede
 sine huses. **Och** hoe onsalich sijn die
 arme van geeste. **dien** dit rike. **dit**
 goet dese weelde en ewige salicheit be
 louet is. **want** die eere ende goet om god
 liden. **sullen** dat hemelinc te loen heb
 ben die mitte prophete verliesende segge
 sijn erfdeil. **sy** my heer inden lande der
 leuender. **woert** meer tot dien dat v
 voerghesert is verblit boue mate dat
 hemelsche geselschap om dis zekerheit
 die gloue nimmer meer te verliesen. **daer**
 sate **Augustinus** van seir **salicheit** alre
 hemelscher goede volmaect ewige seker
 heit. **want** waert dat allene ontbake
 die hemelsche goede. **al** hoe zuere si sijn
 soude snote werden. **van** aurt die te ver
 liesen. **hoe** danbaer waensu sullen
 die salige sielen daer van wesen gode in
 der ewicheit. **dar** hem voer ene corte ar
 beir wery ghegeuen ewich loen. **woer**
 een luttel liden ewige vroude. **als** daer
 van ruer die **apostel** seggende **dar** van
 cotter soude en lichte onser tribulacien
 sal bone maten inder hoecheit ee ewich
 gewichte der glouen werken in ons.
daer sate **bernardus** op seir **vich** hoe on
 gelic die liden sijn totter glouen. **dar**

der tribulacien is. **dar** dar is van cotter
 stonden en licht en dar der glouen is. **dar**
 is ewich en bouen mate. **wat** tellectu
 die dage en iaren dinnē leuens liden.
 die tye gaet en wech mitten yme en die
 pine en coemt niet te same. **mer** wint
 meer en volget die een der ander. **also**
 en sal die gloue niet wesen noch dar toe
 des arbeit die en kenmet gheen voer
 bi gaen. **ende** kenmet gheen eynde. **si** blifft
 aling te samen. **si** blifft in ewicheit. **hier**
 van plachte vermanen die heilige vader
 sate **anthony** en te segghen. **broeders**
 in thulker comenscap is men gewoen
 te gaen ghelie om gelie. **mer** die be
 loefte des ewigen leuens wort mit sno
 den loen gecoff. **want** als wi een deel ia
 re leue inden dienste godes. **so** en sullen
 wi niet euen veel iaren daer voer we
 der requere inden toecomende leuen
 mer daer voer sullen ons weder ghe
 gheue werde rike van ewige tijden. **daer**
 om laet ons gheen verduet aen gaen
 wel te doen. **dar** derde princepaal mit
 beghime gheruer daer hem van ver
 bliden sullen die salige zielen is vande
 zekere verbeuten toecomender volma
 kinge. **si** weten sekerlic nader beloesie
 onser here. **dar** si hoer lichame weder
 sullen ontfangen. **op** dar si mede des
 loens deelachtich werde die mede ghe
 arbeit hebben. **want** die lichame sijn
 en deel menscheliker natueren. **daer**
 die ziele natuerlic toe ueygen toe heb
 ben also dar si kernen hem niet vol
 maect te wesen in hoerre natueren
 van gode geschapen. **en** si dar si mitte
 lichame verenighet sijn. **en** also veel
 te meer begheren si hoer lichaem we
 der te ontfange. **als** si wesen. **dar** si so
 danich sullen wesen. **dar** si he gheen
 hinder en sullen make inder besouw
 ge godes. **want** als sate **Augustinus**
 seir. **dan** sal geschen bi onwtsprekeli
 ker salicheit. **dar** dar lichaem der siele
 sal wesen ter glouen. **dar** hier geweest
 heeft te laste. **hier** of seir sate **bernardus**

Dan sal veruult werde miter moge
heit **alouze** des here al onse eorde
dat is onse eersche lichame. waneer
dat geledet sal worden in miter glo
rien der verrisemste. en sal aen doen
dat deet der onsterflichkeit. en sal ghe
lycheit ontfange der claerheit des
lichaems cristi. want wi verbeete
onsen gesoumakker. die weder ma
ken sal dat lichaem onser oetmoe
dicheit mede figurieert den lichame
sijne claerheit. Hier om waer toe
murmurestu onsalige vleysch
en **h**egheerte teghens te geest
Ist dat hi di ueroetmoediger. is dat
hi di castier. is dat hi di dwinger
sijn een lichaem der oetmoedicheit
so sal die di selue meester weder ma
ken die di gemaect heeft. en mede si
gurieert di der claerheit sijns lichaems
siet dat onse lichame gelijc in claer
heit sullen werde den lichame cristi.
want sine claerheit al bouen gaen
sal. Al sullen. die rechtueerdigen na
onser heren belofte. blenden als die
sonne inden rike hoers vaders. als
voer gheseyt is. Die claerheit sal noch
tan onderscheiden wesen na woerde
des apostels die seit. Die ene sterne is
ongelijc der ander in claerheit also sal
oec wesen die verrisemste der doder.
Want die heilich siele sal daer hebbe
dat claeste lichaem. En dese claerheit
is die eerste gaue daer die lichame der
saliger mensche mede begaue sullen
werden inder verrisemste. Die ander
gaue is onlidelicheit. want gheen lide
en mach in he werke. ya al warens
mit middel der hellen. se soude. **S**uy
wesen van allen pijn. En dar om
gloue der sielen. die hoer lichame crach
telike bescherme sullen. En mede wat
die hellche pine is een instrument der
godliker gherechticheit. en en sal niet
werke dan in dien die allulke pine ver
dient hebbe. **D**ie derde gaue is subtyl

heit. want hem sullen doerwegich we
sen alle vatte dingē noch muer noch
flote en sullen hem weder staen mogen
noch hoer doer ganc behintereu. mer
meer. dan si nu moge beleeten onse ge
dachte. **D**ie vierde gaue is snellheit.
Want als **sint Augustinus seit** So waer
die geest wil. daer sel ter stont mede we
sen dat lichaem. want die natuer sal
alint onderdaen volgende willen. **E**n
daer omē in ene oghenblic tydes sullen
si come mogen vanden oesten in westen
en vander eerden inden hemel. **A**yt de
sen vier gaueu sullen die lichaem der
saliger glorificiert en volmaect werde
en daer to hebben stade vermakinge
alre wuwendiger spijne. Want als **sint**
Augustinus seit Daer sal wesen alle snel
heit voer gheset den gesichte. alle snel
sanc luyende ten hoer. alle gevoechlic
heit inlyerente den sinlike. alle sach
ticheit gemoetende ten tigen. **W**asen
alre welruikender crude. **A**e weyde den
weke. **E**n noch meer god selue sal we
sen een spiegel den gesichte. een heyl
den hoer. honich den sinlike. een bloe
me ten tigen. en balsom ten roke. **D**e
naerdus. Hier om o mensche verblid
di en veruouwe. en aen mecke dar
loen dynē arbeids. dar voerwaer. **A**l
veel is datmens met tellen en mach. **E**n
groet datmens met meten en mach. **E**n
so duobaer datmens met weyde. **E**n
mach. so oueruloedich datmens met
eynden en mach. **H**er is also danich dat
die vruende godes aenshende. dar loen
ghene arbeit en hebben hem te suer
laten wesen. noch gheen lide te suer.
Waer bi **sint Augustinus seit** Om niet
ofte ons noer waer dagelijc tomenne
te liden. ya die helle lange tijt te **h**er
k. verdragen. op dat wi cristi in sijne
glorien mochten sien. en mit sinen
heiligen versellet werden. **E**n waer
niet wel weerlich te liden nu al dat
droeflic is. op dat wi so groete goeder

1111

en so groter glorie welachtich mochte
 werde. Daer om die diuuls legghē nu
 w hoer lagen. si bereiden hoer becom
 ghe. dat vasten moet krencken mijn
 lichaem. die scerpe cleder moet danc
 hē mi drucke. die arbeit besware mi
 dat walc verdruge mi. die ene roepe
 mi her. die ander verstuert mi daer
 die houde dwinge mi. die hette ver
 berne mi. mijn hoeft swere mi myne
 boert verdoere mi. myne mage zwelle
 mi. myne aensicht moet bleec wer
 den. ic moete te mael siec werde. mij
 leue moete breken in zericheide. ende
 myne iaren in lichten. Eter moet
 blien in myne boten en senden onder
 my. op dat ic moge rusten inden daghe
 tribulacie ende opstighen tot onsen
 blien volke

D Augustinus van die tabernakel
 die tabernakiele of woninghe
 sijn onder den hande des al
 machighe godes. die ouerste
 die nederste en die middelste. Die ouer
 ste is gheheten dat rike godes. of dat
 rike der hemele. die nederste is ghehet
 die helle. die middelste is dese tegenwoer
 dige werelt. Van welken die twe vter
 ste malleanderen altemael sijn contra
 ri en mit gheene ghemenscap ver
 eniger. want wat gemenscap mach
 wesen den lichte totter duisternisse.
 om wten boesen geeste. mer die mid
 delste heeft wat gemensc mit beiden
 vresen. want si heeft licht en duister
 nisse. koudē en hette. sicte en minne goe
 dige herē en droefnisse. hat en minne goe
 de en quade rechmeerdige en onrechmeerd
 ige herē en knechten ouersten. ende
 onderhan hunger en sate door sijn leuen
 en ontellike dier ghelyc. van welkē dat
 ene deel heeft gelikenisse des rike godes
 dat ander deel der hellen. In dien rike go
 des sijn gheen quade. mer alle goede. en
 inder hellen en sijn ghene goede. mer al
 le quade en beide stede werde vte mid

deligen veruult. want vande menschen
 deser werelt. so werde sommige verheuen
 totten hemele. en sommige getoghen ter
 helle. want ghelyc wert versellet mit
 sinen geliken. dat is die goede mitten
 goeden. en die quaden mitte quade. die
 rechmeerdige mensche mitte rechmeerd
 igen enghelē. en die sundige mensche
 mitte sundige enghelē. die knechte godes
 mitte godde. en die knechte des diuuls
 mitten diuulen. Die gebenedide werde
 geroepe totten rike. dat hem bereit is
 van anbeginne der werelt. die verma
 lediden werden wrogdenē in dat ewige
 vuer. dat bereit is den diuulen en sine
 enghelen. Die goede des hemels hemelste
 rics en can gheen mensche die mitten
 vleysche ghedede is te vollen wispreekē
 dencken of verstaen. want si sijn vele be
 ter en meere dan mens hedendē of
 verstaen mach. Daer om is gescreuen
 dat oge en hoeft niet ghesien noch oer
 gehoert. noch in gheens menschen her
 te is opgestegen. wat god bereit heeft
 den genen die hem mynnen. want dat
 rike godes is meere dan al tgheruchte
 is beter dan alle prijs is oncelliker dan
 alle const is hoger dan alle glorie. Des
 gelycs die quade der hellen als die sijn
 en kan nyemant te vollen wispreeken
 of gedencken. want si sijn vele meere
 dan men gedencken can. Hier om dat
 rike godes is vol lichte. vrees en minne
 en wysheiden en glorie en eer samheide
 en suetheide ende melodien en vroude
 en ewiger salicheiden en alles onspreek
 lken goedes. datme noch gespreekē noch
 gedenckē en can mer die aile der hellen
 is vol duisternisse. twindrachticheiden
 hares en dwaesheiden onsalicheiden
 scanden bitterheide moynissen. Tericheide
 braudes dorres hongers onleschelikes
 vuers droefnisse ewiger wraken en alles
 onspreekeliken quades. dat men noch ge
 seggen noch ghedenckē en can. Die bo
 gherē des hemels sijn rechmeerdige mensche

en enghelē. welker god almachtich ende
coninc is. Daer en rege sijn borgers der hel
hellen bosc mensche en bosc onghelike gheeste
Welker vorste die duuel is. Die rechtueerd
ge werde ghesader van ghesichte heiliger
mensche en heiliger engele. en bouen al
onses here godes. Die bosen en sunders
werden gecruet vanden gesichte der ver
doender mensche en boser gheeste. ende
boue al des duuels dat is lucifer. In den
rike gods en wort niet begeert ten wort
daer gheuonden ajer inder helle en wort
niet niet geuonde. noch geuold. noch
gesien dat men daer begeert. In den rike
godes en wort niet geuonden dan dat ge
noeger en ghelust en sader ajer daer
en reghen inden cilen der onsalicheit en
wort niet ghesien. noch geuold. dan dat
nushaget. dat ver moye en dat cruceer
Alle goet is oueruloedich inder rike godes
en gheen ~~que~~ quae. Ajer alle quae is
oueruloedich inder heker des duuels. en
gheen goet. Niemand dies ontveerdich is
wort ontfangen inder rike godes. Niemand
die goet ende gherechtich is wort getogen
ter hellen. Twee princepael tormenten sijn
in der hellen als onidelike coudē ende on
leschelic want des vuers. waer van me
leset inder ewangelio. daer sal wesen
screyen en kuerlinge der tande. dat screye
der ogen coemt vander herten. kuerlinge
der tande coemt vander couden. Hier van
seit die heilige Job van sine coudē wa
ter sullen si gaen tot alte groter herten
van wellien twee pnen ontellike ma
nieren van pnen voert comen alle on
delic dorst. pine des hongers. pine des
stanches. pine der veruernisse. pine
des panches. aures. pine der bangich
eit. pine der toucherheit. wreetheit der
pinne. teghenwoerdicheit der duuele
verwoecher der beeste. onghenadicheit
der dienre. te scoinge onsterfliker wone
wain der confaenien. vuerige tranen
suchtinge kar mynge. weente sonder
woest. bante sonder ondwintē ewich door

pyne sonder eynde. ewich offchete van
xpo na dien dat hi ghesien is. welk
pne allene alle andere bouen niet. en
is allen pine onideliker. Daer om we
in ewicheit ten ghenen die alle dese pin
te sonder eynde verdienē om enē genoe
liken droem van eere vien. want so is
alle die glorie der werelt bitter. swigher
glorien te geliken. Hier waer he vel
beter als van ten onsaligen Judas. hier
dat si nye gheboeren hadden gewest. en
om hoerre quater. vordient die pine der
hellen te liden. wat is dwaeser. en
onspinniger. dan van ten scheme beeste
of ghelikenisse waerre glorie. waerre
eren. waerre genoechten. waerre scou
heit. waerre qeringe als deyne honte
bedroge en verwonnen te wesen. En
die rechte waerre glorie niet te begou
Wie soude achterlaten waer goud. en
verliesen inder water den scheme der
goudes. en en soude van al man niet
dwas en onspinnich gheachter wesen.
Wie soude ten ring der sonnen die ver
schene in een spiegel of in een ander mi
teris meer minnen dan die sonne. en
en soude niet van al man belacher wer
de. Also is te belachen. also is te achen
so wie die verganchike broescher. der
werelt mynne. en suet. en verstaet
die ewige glorie en versueme die onsu
kelike bliscap des hemelichen rikes.
Dese comenscap is seer dwaeser en on
liger menschen. en die gheen gesone
heere en hebbe. pa. al en volchē daer
niet na plagen der hellen die so groter
sijn. datmen hier niet wespreden. noch
ghedencken en kan. want daer is wort
hande plage als of te wesen van gods
rike en altoes te wesen inder hellen.
en mitte duuele verdoemt te wesen.
verliesen die tegenwoerdicheit der
enghelē. en die vernederlike tegenwoer
dicheit der boeser gheeste. altoes te liden.
Hoe seer mit die vlie. tenue. en offchete
te sal en kan niet gheere wys wespreden

Die is die syn synne heeft verlioh sen
 soude hondert ier pme om enen dach
 weelden Ende nochtan die onsaligen
 en sonder enige wyshheit volgende die
 wellust hoers vleysches en sauwe noch
 en bliē men ontellike pme mer van
 hondert noch van dusent iaren mer
 van ewicheiten omē vierich of tsel
 rich iaren weelden of om enige vergā
 like corte genoechee want also vele al
 ser scheelt tusschen ene dach en dusent
 iaren mer so vele mer onghelyc meer
 scheelt tusschen vierich of tselich
 of hondert iaren en der ewicheit want
 een dach is enich deel van hondert iare
 en mer delyne mer hondert ier terts en
 is gheen deel inder ewicheit want
 waer hondert of dusente deel van
 der ewicheit so soude na hondertvont
 of dusentvont iare die ewicheit wegne
 mer dat en henger die natuer der
 ewichheit mer want waer dat si enig
 wns of enige tyt gheeynder worde so
 en waer gheen ewicheit hier omē sal
 men sterckelike weder staen den genoech
 ten des vleysches manlike vechten tegē
 die bodenelike smelinge deser werelt
 gheue des duuels mer alre neerichheit
 sal nē sauwen ten vreden wech die ter
 door leidet En mer alre begeerte des
 herē salmen toe gaen ende begeren de
 engen wech die leidet ten leuen Dese
 enge wech is die wech der abstinencien
 der wysheit der oermoedicheit en alre
 ghespelicheit welken wech cristus te vo
 ren aengeweden heeft welken wech crist
 tot sinen rike gewandert is wes voertap
 pe wi oec volgen sullen en moete tot dier
 tyt toe dat wi na hem come totter coninc
 liker stat in welker hi regniert van wel
 ker stat al dat een mensche segge mach
 is als een droep waters vande meer
 of als een vontke vanden vuer In wel
 ker stat die gherechigen blienden sullen
 als die sonne na onses heren woerde
 daer sal wesen die ouerste mer vrede die

ouerste ruste gheen arbeit gheen weente
 gheen armoede gheen onthet gheen doot
 noch gheen uacht gheen begeerte der spi
 sen gheen brand des dorstes mer hoer
 alre spise en dranc sal wesen dat gesichte
 cristi en der heiliger dieuoudicheit ende
 besouwinge mit puere oge des herten
 pure godheit ende stadige lere des boe
 kes des leuens dat is der ewiger waerheit
 en der ouerster wyshheit en des woerdens
 godes dat is onses herē ihu xpi daer sal
 ons al openbaer werden dat ons nu ver
 holen is daer die reden openbaer wesen
 sal waer om dese vercoft is die verwo
 ren waer om dese ten rike aengedomen
 is die een dienst linecht gebleuen is waer
 om die ene sterft in synre moeder linc
 die ander in synre kynscheit die derde
 in synre roget die vierde in synre oucher
 waer om die ene arm is en die ander ri
 ke waer om dat onechte kint gedoept
 wort en somtijt dat echte kint sterft
 voer dat doepsel waer om die wel begint
 te leuen somtijt quelle eynder ende die
 quelle begint te leuen somtijt wel eynder
 Al dese dinge ende deser ghelike vele
 sullen dan slecht en openbaer wesen mit
 boeke des leuens In dier stat sal elkes loe
 hoerre alre wesen en hoerre alre loen
 elkes bi sonderlinge daer sal hoerre
 alre goet hem allen openbaer wesen
 daer sullen si alle malcanders gedach
 te bekennē daer en sal die bouen w
 niet houerdich wesen noch die leger is
 niet nydich wesen want hoe soude die
 yemant beyden dese alle ghelyc hem
 seluen mynne sta dien dat yemant he
 seluen beydet niemant en sal daer
 beter of hoger beghere te wesen dan
 hi daer is want anders te wesen dan
 hi verdient heeft en waer niet betimme
 lic noch hi en sal niet anders begeren
 te wesen dan hi wesen sal want also
 te wesen sal scone wesen mer allene
 hem mer den alinge lichame der he
 melscher gheselschap want geliker wys

of enich hi inden lichame bouē of on-
der gheset worde anders dan die natuer
gheset heeft dat maecte een ongeschut-
heit en een lelic lichaem Also waert
sake dat niemant inden rike godes ho-
ger gheset worde dan eylicher die con-
en die wille des almachtigen meesters
dat soude lelicheit maken mer allene
hem selue mer der alinger versame-
linge onder welken nochtan die alre
mynde meerre glorie sonder twiuel
hebbe sal dan of hi hadde alle der
werde rike ya al waert oec ewich
want het is seer snode te gebreken
der elementen in gelikemisse te ghe-
breken godes en in hem te verbliden
Want in sienlike en lichaemlike dinge
te verbliden en is niet te gheleken der ge-
noechte en der bliscap die coemt wt on-
sienlike en onlichaemlike dinge en
wt gheselschap der engele en alre goeder
mensche en wt wetenheit en kennin-
ge der godliker natuerē en wt ghesich-
te des aensichtes wes scoenheit die
enghelē verwonderē want gelikerwijs
als ons in een glazen spiegel dierhande
gesichte uerwoent wort daer wi in sie-
ons en dar spiegel en so war daer tege-
woerdich is Also doer dat spiegel der
godliker daerheit sullen wi sien gode
als hi is also verre alst der creaturen
moghelic is En wi sullen sien ons selue
en alle ander dinge sullen wi in waer-
re en zekerre wetenheit bekennen
dan sullen wi gode siende bekennen
verholenheit der creature en oec
der hellen dan sullen die gerechte
gode dubbelden dan segen als
voer hoer verlosinge vander ewiger
verdoemenissen en voer onspreekelic
loen der ewiger vrouden dan sal die
gemene alre mensche vianen en we-
ter sake die duuel in aensien alre wt-
uercorenre godes verdoemt werden
wes verdoemisse en onidelike pine
een ghenoechlic spiegel wesen sal

den uuercorenē dan sullen si mit-
ter alre uerichter mynnen haer
verlofer en gheuer alles goeder
mynnen en sonder eynde vnde wt
driet mit geroepe hoers herre loen
den almachtige goetvorne herte
hertige god wes eer en glorie ion-
en in ewicheit der ewicheit **W**
Ouse here woerde godes
leit inden ewangelio dar se
lucas besayft valich sijn die dar
uoert gods horen ende dar bewa-
re **H**iden woerde godes vermie wt
die godlike leer die wi ontfangen he-
ben uten monde des soens godes en
die ons heilige menschen menschen
wt den geeste godes die in hem waer
bedunder hebben en achtergelate in
waerachtige scriffen In welken wi
vinden lesen horen en daerlike ver-
sien mogē wat wi geloue sullen
wat wi doen sullen wat wi laten
sullen wat wi vruchte en hopen
sullen daer in vintē dar all alle
sate allen kunne en allen ouer-
gheliet daer in vintmen gebode
die alle menschen sculdich sijn te
houden ~~dat wi niet en sullen~~
~~daer wi niet en sullen~~
daer is beide melc daer
daer die tere yoghet der gelouige-
mede opgevoeder werde en oec
tiger spise daer die sterker volcomen-
heit wasd in heiliger doer van ont-
fange want die scrift is als een vliet
open en diep In welker een elephante
zwemet en een lamken te voere in
wandert dat is die geleerde diep
ingen en kunnen se niet te vollen
gronde en die sinpele goetwillige
behelpen hem daer mede nochtan en
ontfangen leer der salicheit dese god-
like leer woerde godes ~~en~~
sulle alle mensche bouē al pine te
te gheerne hore dicant ouerdenke

en vlytelike bewerke. als die wise
 man leert. **T**orten woerde onses here
 spiet hi ueyge dine oren bewaer si me
 middel dyns herte. want si sijn leue
 den ghenen diese vnyden en alle vlei
 sche ghesontheit. van wellien onse
 heer seit. **A**me woerde die v spreke sijn
 geest en leuen. dat is si ingestien dat
 leue der ziele. **G**rote scande is de me
 schen. dat si so luttel achten te weten
 die ewe godes. daer si in vnyde moge
 leer der salicheit. na dien dat si soe
 seer pmien te weren verstandel ende
 doer te werden in natuerlike ende
 nauwendige kunsten. daer nyelike
 nauinge in ghelegen is. **I**n sonden bil
 lij meer vlyde daer toe doen te weten
 kunst der salicheit. daer die heylighe
 zacharias van seit. **T**e gheue spiet hi
 conit der salicheit smen volke in ver
 ghyfuisse hoerre sunden. **E**n so veel
 meer als beter is die ziele dan lichaem
Enich leue dan nyelic. **H**ier van seit
 sijn beuacert. **A**lle kunst is goet in hoer
 seluen in dien dat si op waerheit staet
Hier du die mit aucter en vruchte haecis
 om coetheit der tyt dyn salicheit te wer
 ken. **N**chte moest ende eerst die dingere
 weren die naerre sijn dynre salicheit.
Dit is konst boue alle konst. daer wial
 le dage souden pme in te leuen en coete
 nemen als te weten hoe wi leue sullen
 die hier in gheleert sijn nae des prophe
 ten **D**amels woerde sullen wesen. alsoe
 schyn des firmaments en die tot recht
 ueerdicheit veel leren alle sterren in
 die ewige ewicheit. **T**ot deser konst der
 salicheit te leuen vermaect ons onse
 heer boer ten prophete **I**heremas seg
 gende. **W**erde gheleert ihlim. op dat mi
 ne ziele niet ofghelieert en werde va di
 en doer ten selue prophete seit onse heer
Hier op uwe wege en waer vlytelike
 vanden **o**nden paden. **w**elc die goe
 te wech si ende daer wandert in so sul
 di vnyde vercoelinge uwer siele. **H**ier

Hier spiet hi. dat is hou op en gaer niet
 voer en en bliuet niet bi uwen ouden
 wege. **D**at is bi uwen oude leue. **m**er
 waer vlytelike nae den ouden paden
 daer godes vnyde doer gewandert sijn
 en sijn tot so salige eynde gecome. **d**aer
 doer volger hem. want dat is allene die
 zekere wech en die rechte wech tot gode
 te come. **d**aer die wise man van seit die
 par des rechtuerdige menschen is rechte
 rechte is die wech des gherechtige te wan
 deren daer in. **n**a desen wege sullen wi vly
 ghe en vlytich wesen dien te kennen. **d**ie
 woerde gods te horen sine ewe ende sine
 gebode te weten. **E**n bidden gode mitten
 prophete spiet. **J**e bin dyn knecht
 heer ghif mi verstant. **d**at ic moge wete
 dine gheuyghnisse. **d**at is dine ewe. **w**ar
 her is die tyt die te doene. **D**en volke go
 des is wilneer doer moyses geboden. **e**n
 toeghesait. **H**ore israhel die gebode des
 heren en scruesse in dinen herten. **a**ls
 in ene boeke. **v**ertellose dinen kinde
 en denckende daer op sittende in dinen
 huse. **e**n wandrende inden wege slape
 gnente en opstaende. **d**u sel esse bynde
 als ten teyken in dynre hant. **e**n laesse
 niet comen wt dinen oghen. **s**cruesse
 op die stalen en toren dyns huses. **E**nde
 waer om al dit. **o**p dattu niet vergetes
 die ewe en die ghebode godes dyns here
Des woer getoent in **e**sdram boec ons
 tot ene exempel. **h**oe vlytich en begeer
 he wi wesen sullen. **s**ullen dat woer
 godes te horen. **w**ant doe na tseuentich
 waren der geuangenisse der kinde va
 israhel. **s**i weder gecomen waren tot
 horen lande. **e**n bekenden dat god alle
 dat quaet op hem hadde laten come
 daer om dat si ouerreden hadden sine
 ewe. **s**o vergaderden si hem alle dat v
 volc als een man. **d**at is mit ene moe
 de opeeen hoechtijt bynnen ihlim op
 die strate die was voer der water poer
 ten. **e**nde seide tot esdram de priester
 en geleerde mder ewe. **d**at hi hem hale

vlyt

sonde dat boec van moyses ewe welke
god geboden hadde den volke van israhel
Ende esdras hieldt dat boec der ewe in
tegenwoerdicheit alle des volkes manen
en wue diet verstaen mochte En las
daer in vande margin totten ~~trone~~
middage bescheideke en opelike dat
siet verstant en hoerre alre oer ware
opgerichte totten boeke en si seeyden
alle doe si hoerde die woerde der ewen
want si behenden dat si misdaen had
den ouerredende die ewe godes In de
ser formen so behoert ons oec begeerlic
te wesen die woerde godes te horen ende
gheen verdriet daer onder te hebbe en
mit aendacht te horen also dat wise
verstaen gude begripen en daer we be
wegen werden ghelyc als wi oec lesen
inden boeke vanden werke ter apocel
op den dach van purtere doe sinte pete
suae totten volke van iherusalem en
straffede om dat si cristen ter doot ge
brocht hadden en bedude hem die woer
te der ewe en der prophete van xpo
voerghesent doe worden si rouwich be
wegen en begangen seggende tot pete
petru en die ander apogelen Ghi man
ne ghi beneders wat sullen wi doen
dit bewege en opser ter beernige co
mer wt den woerde godes Als wi ver
staen wt ons here woerde in sinte Jo
hans ewangelijs daer hi seit die
vrie coemt en is als nu dat die doden
dat is die doot sijn inder siele sullen ho
ren die stemme des soens godes en diese
hoere sullen leue dat is leuendich in
gracien die woerde godes gheuen dat
leue en onthoude inden leuen si openen
en maken kundich den wech tot gode te
come en tone moegelic te wesen dien te
wandere in licht ende genoechlic te wil
lighen en mit prekele des anres en twee
ken der mynnen mit pins der doech
de ende laster der ondoechde maken si
dicwyl vanden onwilligen ene willige
daer toe na dien dat alle menschen

wetenheit natuerlike beghere so gheue
se dat alre beste verstant veelucht die
herte en lere ware wysheit en noed
tuge conr dat is conr der salicheit want
si lere hoe men leuen sal welc me niet
lere of merke mach wt gemene leue
der lude inder werelt die na ons here
woerde wanderen die wide wege die
ter hellen leyden Ver salmen woen
hoe men salichlike leuen sal dat moet
men lesen en leren wt der scrift die
godes leue en woerde der heiligen ende
hoe leuen ons in achterlaten sijn En
daer om die godes woerde verstant en
hoere maken hem onweerdich des ewiche
leuens ghelyc als sinte pauwel ruede
tot romingen sprekende want ghi ver
ue hebt van u dat woert godes heb ghi
u onweerdich geordelt des ewiche leue
wel toent hi hem onweerdich te come
daer toe want hi naede weghen mer en
waecht noch hi horen en wil die woer
te godes leren oec alle hinder saue en
voer bi gaen die inden wege sijn ende
woerden des prophete dan en sal u
niet confus werden als ic doe se in
allen dinen geboden si openen des
viants lip en gheue raer hoerne hem
weter staen sal en dien die gewone
sijn bewisen si medecine der gesontheit
als wi merken mogen bi exempel on
ses here doe hi vande viant becoert
wert mit dien becozingen tot elker
antwoerde hi woerde der heiliger scrift
daer hi den viant mede confus maect
ons lerende des ghelages in allen becom
ghen mitter godlike der heiliger scrift
ons te bescheermen wel te redde wt
hier ome die heilige scrift den schilde
ghelijc daer me alle des viants vuer
ge scutte op ontfange mach en wt doe
dat si niet en scaden als die prophete
seit die waerheit des here sal di alle
mitte schilde om doer En die wise
man seit Alle godes woert is vuerich
en schilt in allen den die in hi hoeren

Oec wert dat woert godes en sweert
 gheheer om datmen daer mede weder
 uechte mach. en verlaen den viant
 en verlagen he vande **herre** herren der
 menschen **myr** welken onsenlik en
 sweerde die **apostele** en heilige leerre be
 stede hebben alle die werelt. en hebbe
 den viant verlager vander menschen
herre. die se mit ongeloue en boetheit
 bestede hadden. **Dit** hebbe wi wt sunte
pouwels woerde. die als hi den ridder
 crint wapent mit goesteliken wapen
 ghyft hem ten leeren in die hant dat
 sweert des geestes. dat is dat woert go
 des. En ou een ander stede seir hi. leuedich
 is dat woert godes ende werkende. ende
 doer wegenter dan enich sweert aē beide
 sicut sicutende repkende tot scheidinge der
 sielē. dat is der sinlicheit en des gheestes
 daer die **glosa** op seir. wel seirp is dat
 sweert des woert godes. want so wien
 dat te rechte raect dien offspyt vander
 werelt. dat is van minen tytliker dinge
 aldus mach hem een mensche verweren
 en bestudden mitten woerde godes teges
 en bewachinge des bosē geestes. want
 als hi ons aenuechter mit ontdeckte. so
 leert ons daer en tegens die scrift. **doech**
 te en traffer ontdeckte. Die viant raect tot
 ghescheit. on. uyscheit. en wellust des
 vleysches. die scrift seir daer en teghens
 inden woerde godes. we v die hier uwe
 woert hebben. **Wier** wellust des vleysches
 war die doer is gheser biden inganc der
 genoecheit. En van coeter stonde is dat
 gheuoetheit gheuet. mer ewich is dat cru
 der die viant raect. **h** houerdie hoecheit
 der werelt. en en lof der menschen te be
 gheuen. die scrift seir daer en teghens
 En laet nimer houerdie in uwe sinne
 of woerde heer. scapie hebbe. want in
 hoer heeft beghin genome alle verterf
 licheit. Ende god heeft verstroyt dat
 gebente der geure die den menschen
 behagen sie sijn confus. want god
 heeft vermaet. **Die** viant raect

gherichlike ende onrechtlike na eert
 schen goede te sien. Die scrift seir daer
 tegens inden woerde godes. we v ghy
triken. want swaerlike sal die rike
 gaen in dat rike der hemelen. Ende die
 rike willen werde vallen in becoringe
 en griches des dunels. en in vele dwa
 ser en scadeliker begeerten. die te me
 schen drenchen inden doot. ende die ver
 doemenisse. Ende daer hebbe cost. en
 twisellacn ons hier mede genoechsam we
 sen. En vanden ongerechdingen seir onse
 heer. Die onrechtueerde sullen gaen in
 dat ewige vuer. Die viant raect tot wer
 micheit. wrake hat en unt. Die scrift seir
 daer en tegens die onghesam is sal scade
 liden. want die **toem** toermicheit des
 mannes en weret godes gherechtheit
 met. nae dien dat god seir. **Gheest** in
 die wrake en ic sal vergheuen. Ende
 crinus heeft gheleden voer ons. geuen
 te ons een **exempel** dat wi sine voer
stap stappe na volgen sullen. Die doe hi
 vermaledyt warr. niet weder en ver
 maledyt. doe hi leet niet weder en
 dreyt. mer leerde hem seluen ouer
 den ghenen die hem touwrechte verordel
 te. Die viant raect ydel bliscap ter welt
 die scrift seir daer en tegens. we v die
 nu lachen. want ghy sult scapen. wese
 verworpen en scapet. v lachen werde
 ghewandelt in wene. en v vroude in
 droefnisse. want droefnisse die na gode
 is werker stade penitencie ter salich
 en. Ende die si daer van gheser dat
 men mitten woerde godes wederuech
 te verlaen en verlagen mach alle be
 coringte des viants ende al sine beduech
 nisse ondecken. En daer om leerde sate
Antonius. In allen dattu doeste salstu
 dat genuych der scrifte daer bi brengen.
 Voermeer al ist dat een mensche ghe
 wonden is vanden viant. als dat hi in
 sunden gevallen is. hi vmdt nochtant
 niet scrifte woert. en raect hoe hi we
 der ghenesen mach vande woude der

Psielen Ende daerom noemt sūte Johan
guldemont die scrift een apoteke. daer
mē alle medicane der sielen in vanden
mach. Als oec die prophete ruert seggē
de hi heeft sijn woert gheseynt. en heeft
se ghelesen van horen doeden Ende sūte
pauwel seir. Alle dat geseene is is tot
onser leer geseene op dat wi mit dul
dicheit ende troest der scrifte hope heb
ben hi seir wel troest der scrifte. want
dat is een dat troestelike dat wi hebbe
inder ellende deser werelt dat wi die
scrift die woerde godes lesen of horen
moge. Ghelinc alst ene ghenoechlic is troest
telike en mynlike brieue te ontfanghen
van sūte lieuen vriende. die in vrende
landen is. **D**in bekenden wel Ionathas
machabey brieder. die aldus screef tot
dien van so komen. **A**l is dat ons geen
menschelic toewerlaet noet en is. want
wi te solacste hebben die heilige boeke
die in onsen handen sijn. **M**ē mach wel
die boeke heilich hieten. daer ons die
leer der heilicheit in bewesen wort. die
ons te solacste gelaten sijn om te verlich
ten den arben. en dat liden deser ellende
daer wi troest in ontfangen seeringe
en gheestelike spise onser siele. **V**ā wel
ken woerde godes onse heer seir inden
ewangelio. Die mensche en leue niet
allene inden broede. mer in allen woer
te dat wt ten monde godes gaet. **D**ie is
dat broet dat ons daghelij noet is. daer
wi om bidden als wi seggen. **G**hif ons
huden onse dagelij broet. dat is te seg
gen. Verleen ons dat. ons dat woert
godes die leer der salicheit die ons dage
lij noet is beduter en voer geset werde
en niet en werde ontoghen. **A**ls die som
migen om hoerre misdaet ontoghen
wort. **D**aer die prophete **I**heremias
van bedager. daer hi seir. **L**ijnder baden
broet. ende daer en was nyemant die
hem brac. **E**n inder coningen voec mer
dat woert godes was duerbaer in die
tiden. **D**at is daer ware luttel pphete wi

vriende godes. daer mē dat van horen
mochte. **E**n dese duer tijt des woerde
godes coent daer wt. want die men
schen des me niet en achten alst geset
ende ghelceert wort. so verdienen si dat
hem die gracie van gode ontoghe worde.
Als onse heer dreiget toer den prophete
amos. **D**ie dage comen spēt hi. en ic
sal hongre sejneden op die eerde niet
honger des broedes. of dorste des wa
ters. mer te horen dat woert des hee
die hunger des woerden godes is goet
wanneer daer spisinge na coemt. **A**ls
datter menschen die hunger niet alle
en verhonger. want so wie nuchter
vercrigen wil vanden woerde godes
die moet hē te vore bereide mit geest
liken hunger. en hebben verlangen
daer na. **A**ls **hugo van sūte victoer**
scrift op die regel van sūte Augustinus
Wanneer gln sitten ter tafel suldi hi
ren wat men v daer na gewoene
leser. op dat mer alle die kēschachē
ontfange spise. mer oec die oen honger
te dat woert godes. **D**ie hongerē spēt
hi dier mit begeerten horen. want daer
om hi horen vele die heilige lexe. die te
dich van daer gaen. en en voelē geen
smaec daer in. want si ghenē honger
daer toe en hebbe ghehad. **E**n hi seir
voert hoe men desen hunger maken
sal. **A**ls die als men ons die heilige
scrifte leset. of beduter. **S**ullen wi den
hē datter ene geestelike spise is. die
ons van gode gheseynt wort te laue
onse herte. **O**p dat wi niet en ontbe
ken inden weghe. **E**n ons te stecken
tegens alle becoringe des vianctē en
perikale deser werelt. **H**onder wal
ke spise wi niet dueren en moghen
inden leuen onser zielen. **A**ls die pro
phete claget. **M**ijn herte is verdort
want ic hebbe verghete te etē mijn
broet. **E**nde niet allene en sullen wi
die spise des woordes godes mit be
geerten ontfangen. **M**er wi sullen

te oec eter cauwe. dat is in onser herten
 ouerlegge op dat wi sijn alle reyne beef
 ten die men allene nader ewe eten gode
 gode offeren mogte **Gregorius** die woer
 de godes die ghi mitten oren hoert sulde
 mit herte onthoude. want spise des
 herte is dat woert godes. en ghelyc al
 se spise ontfange vander zekher magē
 wt geworpen wort also gheschier wa
 neer dat woert godes ghehoert inden buke
 der memorie niet ghehouden en wort.
 her so wie sijn voetsel niet binne en hont
 van des menschen leuen mishoper me
 hier om onthier dat perikel des ewige
 dodes is dat ghi die spise der heiliger
 vermaninge ontfant. en dat voetsel
 der dages in uwer memorien niet en
 onthoult

*In uous et in fide in fine somno maturo de uo
 de et lege exempli*

**Suete bernaert in euen sermoen vande
 woert godes**

O hoete vertrocinge is my
 beneders inden woerde oles
 here Die wt gode w hoert
 die woerde godes. want daer om ho
 erdyt gheerne want ghi wt gode sijn
 se weer dat die scrift seit wt eene se
 te. wt hem dat is wt gode. en doer
 hem. en in hem sijn alle dinge. **Ajer**
 veel anders sijn si wt gode. die na sūte
 Johans ewangeli men wt wille des
 vleysches geboren sijn. mer wt gode
 Als du oec vundes vanden selue sūte
 Johan in sūwe epistel gescreue Alle
 die wt gode geboren is en suudiger
 niet. mer die hemeliche gebuerte or
 houder hem **Ajer** wie mach dese ge
 buerte der kynder godes bekeimen
 wie mach seggen Ic bin vanden wt
 vereorenē Ic bin van dien die vste
 sijn ten leue Ic bin vande getale der
 kynder. wie mach dyt spreken **Rae**
 dien dat die scrift tegen roept segge
 de die mensche en weer niet of hi
 weerdich is der mynne. of des hares

Gheen zekerheit en hebbe wi. mer
 betruwe des hopen troest ons. op dat
 wi in begangnisse des twiuelē mer
 bouen mate gearuēt en werden hier
 om sijn sonige teyken en heulic schij
 der salicheit ghegheue Also dat gheen
 twiuel te hebben en is. hi en si vanden
 getale der wtverorenē. in welken
 die teyken binne sijn **Onder** welke
 dat alre meeste is. daer wi nu van be
 ghinnen te sprekē Die wt gode is hoert
 die woerde godes. **So** wie geerne ho
 ert die woerde godes. went dat hi go
 de lief heeft. van welken hi geerne
 hoert. want dat natuerlic is dat
 die ene vrient geerne hoert vande
 vander. gheerne spēt van den ander.
gheerne hoert den **A**nder. want
 die mynne des herten en kan hoer
 niet verbergen si en moet hoer
 hier mede vertouen **Oec** begeert
 die mynne voetsel. en geen beter
 voetsel der mynnen godes. dan
 diavyl van hem horen sprekē mit
 aendacht des herten **Als** die minne
 de ziele ruert in **caute** mijn ziele
 sprekē si is versmolten doe mijn
 lief heeft gesproken. wie gode lief
 heeft is goetwillich. ende hoert
 daer ome geerne dat woert godes
 op dat hi moge weten den wille go
 des. en dien. moge mitten werke
 volbrēngen **Goetwillicheit** is een
 teyken dat een wt gode is. want
 als sūte bernaert seit **Vonder** den
 goeden wille en wert niemant
 behouden. en mitten goeden wille
 en wort niemant verdoemt **Die**
 ongoetwillige menschen mogen
 oec horen dat woert godes. mer
 het is hem niet genoechlic te horen
Daer ome en horen si dat niet geer
 ne. **Sonderlinge** als si horen daer si
 in gestraffer werden. dat hē noch
 tant alre nuttest waer te horen
 en daer mede gheliken si den beestē

die wel hē dānneſe ouer al ſrijct
dan alleue daer ſi ſerich ſijn Aldus
wāmeor men deſen ſeit dat woert
godes van verſmadenſſe der werelt
van ofbreken der genoechten des
ulepſches. van verachtiſſe eygens
wille. van mede delen hoers goe
des ten armen. van willige lieden
van onrecht dat hem gedaen is
te vergaue. van onrecht goet weder
tekeren en dier ghelike. ſo ofkoren ſi
hem en ſtoppen die oren hoers herten
welker gelike waren die van onſen
he ſchelden ſeggende Hart is deſe rede
ne wie machſe horen. en want deſe
vele warē ontēden ten ſearen die onſes
herē predicaue hoerde daer om ſprac
onſe heer tot ſomēde Ho wie oze heere
te horen die hoer **Di** hadde oze des lich
aems als ſūte **Gregorius** ſein mer hi
epſchede oren des herte die noer warē
die loer ontfangen. welke ſie niet
alle en hadden. ende noch ongoetwil
lige menſchen niet en hebben. Van
welken ſūte **beruaert** ſeit aldus **Pom**
mige alſo hoerēde rechte offer hem niet
aen. glunge. dat men ſeit ſi en gaen
niet in hoer herte. ſi en doerſien niet
hoer ſeten. ſi en dencken niet of lich
te dat ſi hoerē geſproke ſi om hē **mer**
meer al ut dar dar leuendighe wo
ert godes. daer god in werker. veel mee
dan die ſeggher opelike gaer tegens
die ghebriekē daer ſi hē ſauldich in voe
len. nochtant laten ſiet ledichlike voer
bi gaen en **kerē** die ogen hoers herte of
niet enger onſtout belegge ſi hoer ſin
de. en bedriegen onſalige hem ſeluen
In deſen en ſie ic die rephē ter ſalicheit
mer. mer meer onſſe ic dat ſi daer om
meer en hoerē dat woert godes. want
ſi niet en ſijn wt gode. Ende alſo ghe
ſchiet dat hem ſter verueerlic word
die reden ons heren die wt gode is hoer
die woerde godes. welke ten goetwillige
hoere is ſeer woepelic. Waer op ſunte

Gregorius ſeit inder onuelien **It** dat hi
die woerde godes hoert die wt gode is
en die ſine woerde niet en horen en ma
ch die wt gode niet en is. ſo vraghe en
yghelicheit ſelue of hi die woerde
godes in die oze ſijn herte ontfangē
Want daer wt mach hi verſtaen of hi
wt gode is die godlike waerheit ge
bier ons dat hemelſche vader laur te
begeren. des ulepſches **ho** begeren
te bedwingen. die glorie der werelt te
ſauuen. **Woem** goet niet te begeren
onſe **ey** eygen goet ten armē mede te
delen **ſu** merke een yghelic van v
van hem ſelue of deſe ſtemme godes
nt inden **ore** ſijn herte wel dich is
en dan bekent hi dat hi wt gode is
Want ſonige ſijn die die gebode godes
veronuerden oer niet oze hoerē
aems te ontfangen **Pomige** ſijn die
die gebode **wel** niet oze hoers lichaem
ontfangē. **mer** niet georne begeren
hoers herte om vangen. ende ſonige
ſijn die georne godes woerde ontfangen
alſo dat ſi oer tot ſareyen beweghen
werde **mer** nader tijt des ſceyens **hoer**
ſi hem ter boetheit **deſe** en horen en niet
uel niet die woerde godes. die ſi verſin
en te oefenē inden werke **Di** ſijn hoerē
doef. want al hoerē ſi dat woert godes
ſi en verhoerens niet. dat is ſi en volge
niet. Ende daer omē en werden ſi niet
ſalich. want ſalich ſijn ſi die dat woert
godes hoerē en dat bewaren. En die mi
nimmer ſpreec onſe heer **beruaert** min
reden. **Op** welc woert ſpreec ſunte
Bernaert aldus waer ſalme godes te
den bewaren. **Gheen** twuel men ſalme
inden herte beware. **Als** die **propheet**
ſeit In minen herte heb ic behueter
dine woerde. **op** dat ic di niet en ſoude
ſindigē **mer** hoe ſalmenſe **inden** herte
bewaren. **It** genoeg dānneſe **inden** herte
in der memorien hout. **En** ſeit tot al
ſullan bewaerre die **apostel** niet. **die**
konst opblaſer en daer en cendē roer

die verghetelheit lichtelike we die ma
 moue **H**ier omme bewaer dat woert go
 des als du alre best bewaer moges die
 spise dyns lichaems. want dat woert
 gods is dat leuendige broet en spise
 des heren dat eerste broet die wyle
 datter meer spannen leit so mach er
 vanden dieue gestolen werden. vande
 musen beknaget werde van onder ver
 toerue mer als du dat op etes so en heb
 tu voer alle tosen ghenē aner. In aldus
 dinger wise bewaer dat woert go
 des. want salich sijn se dier bewaren en
 dat woert gods also datter toer gae
 die darne dynre zielen. Voert gae in
 dine begeerte gewandelt werde in
 dine zeezen. En wil niet vergheten aldus
 te eet dyn broet op dat niet en verdoere
 dyn herte. mer mit geestelike smeer ver
 wilt werde dine siele. **I**n dattu aldus
 bewaers dat woert gods so salstu oec
 van hem **b**e-waert werde. want
 die sone sal come mitten vader tot di
 en een woninge bi di maken. Aldus
 hebben wi wt dien dat voer gheseyt
 is hoemen dat woert gods horen sal
 mit goetwillicheit. en mit opser dat te
 beweeten. **o**nse gedachte. onse be
 gheerte. onse zeezen woerde en werke
 daer na te richten. want die heilige
 scrift is een spiegel ter sielen. daer si
 hoer selue scone wende sien mach. waer
 si sijn of tehe is goet of quaet. **W**die
 scrift is als een rechte lynie. daer een
 yeghelic hem seluen bi ramen mach en
 richten. **E**n al ist dat een mensche dese
 goetwillicheit niet en voelt in hem
 men sal nochtant daer om niet ver
 smaen. of versume dat woert gods
 te horen. want inden woerde gods te
 horen is diavyl die ongoetwillicheit
 goetwillich geworden. Als wi vnde in
 den beghin vanden werke der aposte
 len doe die van ihesum y ghehoert
 hadde vā sūte peter dat woert gods

woerde si bewege mit salige rouwe hoer
her herte seggende tot sūte peter en de
 anderen apogelen. wat sullen wi doen
 ghi manne ghi brieders. **H**ier om woert
 dat woert gods ten vuer gheliet. **W**at
 het gheest licht en heete. **H**er verliche
 die blure en onbekent hebben gheueest.
Als die prophete ruger die verclarmige
 spret hi dynre reene verlichter en goest
 verstant den cleynen. **O**ec seir hi dyn
 woert here is een lanterne minne voete
 en een licht **m**in minen gange. **H**er ver
 warmet oec alle vuer die wragen ende
 couten. en maect se vuerich in minne
 als die discipel wel voelden die mit on
 sen here ghingen in emaus na sijnre ver
 risemisse. **E**n was niet sprake si onse her
 te bernende in ons van ihu doe hi mit oec
 sprac mit wege en opende ons die scrifte
Die voelde oec dauid doe hi seide. here
 dine woerde sijn sterckelike gheheeren.
Ende toer **h**eremias den prophete seir
 onse heer. **E**n sijn myne woerde niet alle
 vuer. en een hamer te wruende harde
 stene. **B**i goeter gelikemisse wort oec
 gods woert gheliet den hamer ver
 slaende en te wruende harde stene.
Dat sijn die harde herren die van hoer
 des woertes gods mouwe werden en
 bewege tot goetwillicheit. welke on
 se heer oec toe spret. **D**oer **I**saiam den
 prophete. **H**oert mi ghi van harde her
 ren die veer sijn vander rechtmeerdich
 en. **D**oes gelics wort oec dat woert
 gods gheliet den prekel. wantter ons
 salichlike prekel vermaent ende
 noet die sunde te laten en doechde te
 doen om anre der toecomender dinge.
Als die wise man seir die woerde der
 wisser sijn alle scarpe prekele. en alle
 nagele diep ingelagen. **T**egens de
 sen prekel is hart te spartele. want
 dese prekel en wnet of en bezwint
 niet. want dat woert onses heren
 blift in ewicheit. **H**oe wntlike doet
 hi die teghen de prekel des woertes

godes hem niet en siet mer wijt der beke
der waerheit en loept tot ene betere le
ue daer hi toe geprevelt wort In desen
gheliken sijnne wort oec dat woert go
des gheheten onse weder sake **Als sunte**
Augustinus seir op die woerde ons heren
weerde eens mit dine weder sake haerelic
wanneer du mit hem sijne onder wege
laet ons zuken spiedt hi desen weder
saken mit welken wi eens weerde sullen
op dat hi ons niet ouer en leuer den rich
ter ende die richter den stocker dat is
den boesen gheeste **Is dattu sundighet**
so is dyn weder sake dat woert godes
Als bi exempel die luster bi genalle
drondien te drincken **dat woert godes**
dat di en wil niet die luster iudheit te
sien te clappe te liegen dat woert go
des seir di en wil niet die luster ouer
spul te doen godes woert seir di en wil
niet hi so welken sünden du wilt doe
dinen wille so toespreect di dat woert
godes En wil niet dat woert godes
is een weder sake dyns wille D hoe
goeden weder sake hoe nutten weder
sake hi en socht niet onsen wille mer
onse nuttichheit hi is onse weder sake
also lange als wi onse sijn Also lange
als du dyns selues viant bite so heb
stu ene viant dat woert godes werde
dyns selke viant so ouer draechstu mit
hem hi seir di en wil gheen sünde doe
hoer hem en du werdt mit he eens
Is dattu eens werdes mit dinen we
dersake dat is mitte woerde godes so
en derffstu niet vruchten den richter de
stocker den kerkenen mer du salde vijn
den voer ene richter enen vader voer
ene stocker enen engel die di dragen
sal in abrahams stoet voer enen ker
kener salstu vinde dat paradys

Over sūte Gregorius omelic eē exempel

In dier halle daer men te Rome
der gaet tot sūte demene ker
ke was een man seruus genoemt
welke vele van v mit mi hebben

bekent arm van goede rijk van ver
diente die lange siecke verlaent haer
Want van sinen iongen iare totten
laeten sijn leuens sach hi vergheden
wat mach ic seggen hi en mochte niet
sien die nye van sinen bedde en mocht
te oprisen of sitten gaen **Commer hi**
ten mit monte brengenummer van
der eene zijde hem totter ander verleg
ghen hi desen was sijn moeder Ende so
sinen brueder hem te dienen Ende so
wat hi van aelmoessen aelmissen
mochte veruigen dat telde hi doe
hoer handen den armē hi en kende ghe
lettere mer nochtant hadde he hi hem
laeten copen boeke vander heilige
scrift en die liet hi voer hem lesen sou
der onderlaet van geestelike manne
die hi in herberge ontfenc En also
ghescheet dat hi na sijne maten vol
comelike leerde die heilige scrift al
en kende hi nye letter als te ghe
seir hebbe hi pinde altoes in sinen
pinen gode te danken en mit godes
loue hem dach en nacht te becommen
mer doe die nye gecomen was dat sijn
grote verduldicheit gheloent soude
werden so toech inwert sijne leden
sericheit der herten En doe hi bekende
hem na vider doot te wesen so vermaet
de hi pelagren goede manne die hi ghe
herberger hadde dat si op sinen soude
en mit hem psalme singen om verho
den sijne wtuaert Ende doe hi mit hi
al steruente sanc so stillede hi die
stemme der sangers mit veruormit
ludes roepes seggende **Wijcht en haer**
di niet wat loue lange luden inden
hemel Ende doe hi nauwe toe hoer
mitte oren sijn herte totten loue san
ghe dien hi ghehoert hadde van bym
so wert die heilige ziele vande vlyde
ontbont mer doe si weghinc so re
daer ghespreit also grote **h sūte so**
he dat al die daer bi waren mit ou
wtsprek eliker sueticheit beuangen

liii

worden. daer si daerliken wtbelende
 die loue sange die sijn siele inder hemel
 hadden ontfangen. welker sulken on-
 se monie die tot nocht toe leuet hi was
 en mit groten screyen plecht te getuyg-
 en die sueticheit des rokes van horen
 wesen niet en scheide tot dat sijn lich-
 am begraven was. Hier mit wat
 synce is hi ghescheiden van desen leue
 die verduldichlike godes ghesel ghe-
 leden heeft die wile dat hi leefde. Hier
 nu lieue brueders bidde ic u meret aen
 wat wi tot reden der ontfout hebben
 sullen in dien swengen gericht. wi die
 van goeden werke en verdragende versta-
 den en hande ontfangen hebben. **W**t
 dat godes gebode dese armie en sonder
 hande veruult heeft. **D**an en darf god
 die apostel tegens ons niet tone die
 mit hem ten vlie grote scare der gelo-
 uiger mit predicacien getoghen hebbe
 In en tref ghene martelaer bewisen te
 pens ons die totten hemelichen vader-
 lande hoer bloot to:rende sijn gecome
 war sullen wi dan seggen. als wi desen
 seruili daer wi nu van gesproke heb-
 ben sullen sien. welken en lange siecte die
 arme ghehoude heeft. mer en heeftse
 nachant vanden goeden werke niet
 ghesonde. **D**ese dinge brueders trect an v
 also stoep u seluen tot vliete goeder
 werke. op dat als ghi u nu goede men-
 selve woerter tot euen exempel nae te
 volgen. dan hoer ghesallen inden loue
 moech werke. **G**regorius in dialogo
 en brueder. **A**nthoni genoent
 heeft mit in inden cloeter ghe-
 leest. die mit velen en mit dageliche
 want begeertlike eyde totte vroude des
 hemelichen vaderlands. **E**n als hi mit
 grote vlit en brante ymiger begeerte
 die heilige sarste ouerpeynede. so en
 sochte hi daer niet in die woerde der
 conge. mer screyen der conpunctie. **W**p
 dat daer mede sijn ghedanche verwaet
 daer daer mede sijn ghedanche verwaet
 buerdich worde. en ueder. dige late te tot

te vlie des hemeliche vaderlands vliege
 mochte in bestouwinge. **D**esen is in ene
 vliete visioen des nachtes toegheser
Des bereit. want die heer heeft di gebo-
 ten van hier te varen. **E**n doe dese brue-
 der seide. dat hi noch ghene wech spise
 en hadde te wanderen. hoerde hi ter oet
 een antwoerde seggende. **H**ir dattu be-
 coneringe lides van dmen sunde die
 sijn di vergeuen. **D**oe hi dar eens ghe-
 hoert hadde en noch in groter began-
 gemisse was. so is hi inder ander nachte
 vermaent inden selue woerde. **P**a vijf
 dagen wer hi mitten sage beuangen
 ende in hi bi wesen der broedere screyen
 te en biddende gestouen.

Ghante bernaert inden boeke van
 der constaenien

Opter allen godes gauen die
 toetes mensche salicheit
 schinen te dienen. so is dat
 eerste ende principael die goede wille
 dat eerste. want vanden goede wille
 alle dinge begomien werde. dat prin-
 cipael. dat is ~~toe~~ toerbarste. want
 mer nitters ten menschen ghegeue
 wort dan die goede wille. **S**o war die
 mensche doet ten mach mer goet we-
 sen ten come vten goeden wille. **V**on-
 der den goeden wille en moechstu niet
 behouden werden. mitten goede wille
 en moechstu niet verdoemt werden
 die goede wille en wort nyemant te-
 gen sinen wille ghegheuen. **N**och
 tegens sinen wille genomē. **D**ie wille
 des menschen is die macht des men-
 schen. want die wille is des mensche
 Ende daer on ome is alle die verdien-
 ste inden wille des menschen. hoe ve-
 le du wille. so vele du verdienas. **H**oe
 vele wasser dyn wille. so vele wasser
 dyn verdienste. **M**ake enen grote wil-
 le. **W**ilstu hebben groet verdienst. **A**lso
 heeft god alle die alre goeter tierenste
 en barmhertichste daer in gheser onse
 salicheit. in wellen nyemant arm

wesen en can. dan die wil. want mynen
moeghe gheluc arm en rike. al en kan
die arme niet so wel ghelt geuen als
die rike. In profectus vande goede wil
le. dat is een goet en gherecht wille
die anders niet en wil dan dat goe
de. en om dat goete en die dat volco
melike wil. want woude yemant dat
quaet ware en sunde. dat en waer
geen goet wille. **Als** sunte matheus ge
tuyget inden ewangelio. Een goet boem
en mach gheen quade vrucht voert
brenge. waert oec sake dat die meste
dat goede woude. mer niet om dat goe
de. als woude hi goede werke doen om
lof der lude. of om anders emge dinge
of meninghe die niet puer en waer.
als die ypoocriten doen. dat en waer
gheen goet wille. want hi dat goede
en die togget. niet slecht om doghet
en wil. mer om een ander waer om
dat niet goet en is. want dat wil die
mensche meest. dat sijn waer om is
want inden eynde rustet die mensche
en wat tot dien eynde draecht daer
gaet hi doer. en vercriger hi dat eynde
so laet hi dat ander. mer wil die men
sche dat goede. en om dat goede. mer
niet te vollen. Al is dese wille eens deels
recht. hi en is nochtant niet volcome
like recht. Gheluc als die ge ghene
die ten wech godes gaen wil en lere
also lange als hi ghenen en derf liden
Als die ghene die die doghet afterlaten
wanneer si en emge becoringe geuoel
en. of vervolget werden. of die gene
die goede werke doen. mer si en huede
hem niet voer anderen ongeoorlofte
werken. of die ghene die hoer goede
beghin niet en willen brengen tot
euen goeden eynde. of die ghene die
hem mit alle swaren arbeyde wille
oefenen in somigen goeden werken
meer dan nutte ofte noet is. Als die
ghene die hem onbescheidelike castie
datte he selue dode. of rasende make

of verderue. Die apostel seit tot den
van komen v dienst sal veelic wile.
Ghute Gregorius inder omelien. In
sunte Andries seit aldus van dien goe
den wille. Doe onse verloeser. ghe
bozen wart worden daer veroem
die hemelliche bozgers die daer vuer
Glorie si meen hogen gode. en inder
eerden vrede ten menschen van goe
den wille. want voer ten oge godes
en is die hant minner ledich van
gauen. is dat dat schreen des heren
veruult is mit goeden wille. waer
dauid seit. In mi sint goddure belofte
die ic weder gheuen sal v te loue. Kint
of hi opelike sprake. Heb ic van hem
ghene gauen te offeren. te vinder noch
tant van hem binne mi dat ic op leue
opt altaer uwer loues. want die liden
sen gauen niet geuoed. en werde
werdes mit offerhande des heren. dat
versuent. want niet en woer goet
geoffert. vnelker dan die goede wille.
want goet wille is also eens ander
liden te vruchten alle dat onse. Als
van voerspoede onses naesen te we
bliden als vanden onsen. Inder me
schen scade ten onsen te rekenen. en
ghewijn dat onse te achten. en
sen vrient niet om die werelt. mer
om gode te mynne. Onsen vrient mi
nende te verdragen. yemant te doe
dattu niet liden en wille. yemant
te weygeren dattu gerechtelike begh
res di te gheschien. Dinen naesen te
niet allene na dyn vermogen te
hulpe te comen. mer oec boue die
macht te willen vorderlic te wesen.
En die gheseit van volcomenheit
goedes wille. mer vanden beghin
den goeden wille. staer aldus meen
boeke vande eensame leue. die
de wille is meen moede des mensche
een oersprong alles goedes. ende een
moeder alre doechden. Gheluc. als
daer en tegen die quade wille een

oerspranc is alre ontoechde. ende alles
 quader. **Goet** wie enen goede wille he
 uer. die heeft mi hem so wat hem
 tot wel te leue noer is. **Och** hoe duer
 baer is die goede wille. **Mer** men alle
 doechte mede vertragen mach. ende
 dat hemelrike mede copen mach.
Daer alleue vrede tes herten herten is
 ghelegen is. **Want** na getughe der
 engelen ten goetwilligen. allene vrede
 beloeft is. **Mer** ten ongoddienstigen.
 en quactwilligen. **Daer** die prophe
 te jassas van sear. **Den** ongoddienst
 gen en is gheen vrede. **Mer** die heer
 mer vele vrede is ten gheuen heer.
 die dne ewe mynien. **Daer** vande
 goetwilligen te verstaen is. **Goet**
 wille is ene gaue godes. die allen
 andere gaue bouen gaer. **Buten**
 welken gheen gaue ten menschen
 salich maken mach. **Richeit** edel
 heit. **Mar**cheit. **scoenheit** en wyshheit
 en sijn mer in hoer ghelikenisse ja
 den goetwillicheit en vroemen si
 den menschen niet. **Mer** als die goe
 de wille daer mede is. **so** maectse al
 te dese wille en verduentlic. **Die** goe
 de wille doet. **dat** alle dinge den
 menschen mede werken mit goede
 r. **richede** armoede. **eer** ende laster
 voer spoer. **ende** weder spoer. **al** ge
 buktet siet tot hore oer ber. **chee**
 ware wyshheit en wort genonden
 sonder goetwillicheit. **Als** gescreue
 siet in den boeke der wyshheit. **In**
 die quactwillige siele en sal gheen
 ware wyshheit in gaen. **noch** en
 sal niet wonen in den lichame. **dat**
 den sonden onderdaen is. **En** op
 een ander stede. **None** begeerstu
 wyshheit. **bewaer** rechteoerdich
 et. **en** god false di geuen. **O** hoe sa
 lich is hi die mit deser gaue des
 goet wille begaue is. **Goet** wille
 maect hinder gods. **en** borghers

luy

des hemelsche houes. erfgenaem
 des vaders. mede erfgenaem des soe
 en een tempel des heiligen geestes
Om die goetwillige is god in eerri
 ke gecomen beide die hi vanc. **en** die
 hi maecte van goede wille. **Desen** heb
 ben die engelen vrede gekundighet
 inder gebueren des soeus godes. **Wel**
 ke kundiginge des vrede was als een
 hoge gructe van gode ten vader. **wege**
 sent totter gaue der toecoms. **des** so
 soens godes. **Goet** wille scheit die lij
 der des hemelriks. **en** der verdoemenis
 sen. **en** maect als grote onderscheit in
 den sielen der geene. **in** welker lichaem
 luttel onderscheits te merke is. **Want**
 dat moet vmer alre groet onderscheit
 make. **dat** ten ene maect weerdich ew
 ger vronten voer ten ander. **die** des
 goeten wille deruede wort weerdich
 ewiger. **in** pinen. **Wie** mach ramen
 die weerde des goede willen hoerwaer
 van veer en vanden uersten eynde is
 hoer weerde. **Het** is een sear. **so** wien
 besit en sal niet onbreke en ges
~~des~~ goetes. **mer** hi sal rike en salich we
 sen. **Het** is die sear verholen in den
 acker des herte. **so** welken die mensche
 vindende billix vercoft en ouergeest
 al dar hi heeft en cose dien acker. **Goet**
 wille doet ten mensche statelic aen
 dachtich wesen. **wat** hi doen mach. **dat**
 god behagelic. ~~wesen mach~~ is. **en** pinc
 dat mit alre naer stichem te volbringe
 hi doet stouen alle dat ongeolof is
 in den werken onbehoerlic. **in** den woor
 den onbecamelic. **in** den habits. **onbe**
 quaem. **in** den zeden. **in** den sündelic. **in** den ge
 dachte. **Goet** wille ver wandelt die me
 tier. **wandelt** die complexie. **breekt** die
 auentuer. **maect** den onwysen wys. **te**
 quade goet. **ten** arme rike. **te** onedelen
 edele. **ten** lelike scoen. **ten** crancke stark
 den ouerijne suuer. **Van** godes vanc
 maect hi ene vrient. **O** hoe duerbaer
 is die goede wille die den mensche doet

loen ontfange van dien dat hi inde wer
ke niet ghehadt en heeft. Want nummer
en is die mensche ledich van gaffe verdie
te die altoes ontfelic is mit goetē wille
Hier omē so wie mit deser gauen des goe
ten wille begaue is die dancke hoechli
ke den here en mit pine mit alre vlie
dat hi die gane beware en vermeerre
op dat sie mynne sy want als lute ber
naert seir **E**n groet wille to gode is myne
En so wie dese gane noch niet en heeft
die en late niet of hi en vererigē mit
Wie des goetē wille deruet die deruet al
les goetes **H**ennichijns wort inde men
schen gheuammen die goede wille **V**om
tijt wt ten anre godes. Als ysayas die
prophete ruert heer wt dinen anre
hebben wi ontfange en gewonne ten
geest der salicheit. **W**ie is die aen mer
ker die verueerlike vre des todes die
ons allen aenstaende is dat bitter schei
den liues en sielen ten inganc des on
beantden conuercies dat gruwelike
gesichte der bofer geeste dat ontsiente
voer comen voer ten strengē richter
die niet spare en sal ineen daghe ter
uzake mer sal die sūnde pingen
miten ewigē vuer. **W**ie is die dit te rech
te aen meret en sinen wille niet en
richter naden wille sijnē here. op dat
hi sinen toern moge ongaen **V**omtijt
coemt die goede wille wt geloue ende
hope des ewigen loens. dat so groet we
sen sal dat gheen tonge wispriken en
kan noch here begripen. waer of die
prophete seir **I**c hebbe mijn here gency
ghet te doen uwe rechtueerdicheit om
dat verghelden des loens **V**omtijt coemt
die goede wille wt aēmerkinge der wel
dade en der goetheit godes die ons also
veel goetes ghedaen heeft en also vele
om onsen wille geleden heeft. dat wi
blijx onsen wille richtē sullen en
ouergēue te leuen na sinen wille **V**ūte
bernaert seir **V**ouen alle dinghe so
maect di mij mynlic goete ihesu die

scandelijke en bitter doot den ghi ghe
leete hebt. dat werc onser verlosinge
dat ghi volbrocht hebt. dat is dat al
lene al onse leuen in onsen arbeyd
onsen ~~diem~~ dienst. al onse mynne
lichtelike tot hem trect. dat onse mynne
eit bet uerueet. zuetliker voeder en
alre meest ocler en vermeer ver
tijt wort oec die goede wille ontfelic
wt pijs ende lof der doechde ende wt
lasteringe der ondoechde die toghe
also pynelic en louelic dat si billie
hoers selfs edelheit den mensche noch
gen soude tot hoer **E**n die ondoechde is
also lastelic datse die mensche billie
sawē soude oec sonder ontsien der pine
diemen daer om verdient **V**omtijt
uet god den goetē wille om geber des
gheens die daer neerstelike om bid
voer hem selue. want onse heer heeft
geloest inden ewangelio. **M**ijn vader
ghenē ene goeten geest den ghenen
die hem bidden of om gebedes wille
goeter menschen die voer ene ander
bidde en verdient ghehoert te wō
Aldus bade die apostele voer die ghe
louge en si ontfengen den heiligen
geest **V**omtijt comen die mensche wt
hem selue en richtē horen wille wt
des en duc dat hem toe coemt **V**om
rij die quade dinghe die ons hier dā
die dwinge oec tot gode te gāne **V**om
tijt wort een mensche ontfelic die
exempel goeter **M**ich welic die
van enen anderen siet of hoert **V**om
rij diavil genalt dat exempel niet
bewegen dan woerde **H**ier wil sullen
wi merke sōmige saken die hinderlic
sijn den goeten wille en doen die ontfelic
of oec alre sāmē wt gāne. dat sijn die
quaen vaer. scadelic exempel ontfelic
nierde lieftē aurt der penitēcie **V**om
honor die des herte. **Q**uāer wt
heeft verleit mengen menschen die
een opsen ghehadt heeft goet te doen
En daer omē leert die wile mā wā

16

goede riddersman bewaer din ziele mer
 he eerste warhe te syne is Ende senaen
 seir Alle dinge berade mit dinen vrede
 mer van hem berade ten eersten. wie
 di vider dat geluet der leer crist en der
 heilige die vider di wel. wie di anders
 rader en loue hem niet. al waer een
 engel vanden hemel Na vermaninge
 des Apostels ad galathas daer hi seir
 hier sijn sommige die v verstreren ende
 willen verkeren dat ewangelij crist
 mer al waer dat wi of een engel van
 den hemel v predice of leerde vaders
 dan v gepredic is. dat si een ban. ten
 engel seir hi. dat is quame yemant in
 engelshen schijne van leuen. die v an
 ders riede. dan ghi dat ewangelij crist
 van mi ontfangen hebt. daer scheider
 v of hoe veel meer of v yemant wat
 riede die mit werke hem toende xps
 discipel niet te wesen. Ten anderen
 maal pleecht men wt te doen te goede
 wille. scadelic exempel Als een geu
 den wort bi exempel der ondoechde en
 volger die meniche der geene die
 quate wege wanderen daer die wise
 man regens raet seggende En volge
 niet die scare quader te doene En hi
 seir. der dwaser is een oneyndich ge
 mal. en die veck. eerde werden swaerh
 he ghebetert. Oec dient hier en regens
 die warninge onses heren in de ewange
 lo daer hi seir. Breit en wnt is die
 wech die leidet ter verdoemnisse. en
 wele iver. die hem wanderen. Rauwe
 ende enghe is die wech die leidet ten
 leue. ende luttel iver. die daer in gaen
 vrende tot mage tot gheselle tot lan
 te tot steden tot gheleken of ougelike
 personen. daer een mensche mede ver
 lom leidet. en of getogen wort. als hi
 god niet voer en set. want gheen dinc
 en is dat ten menschen. also zeer onder
 hout. dar hi dat hoeft der redene niet
 op bouen. of bouen gearighen. en in

als onghoordnierde liefte. want als dat
 hie becomert is mit vreedder liefte. so en
 kan godes liefte daer niet in gecomen
 Daer sūte Johan van seir. So wie die
 werelt myniet in dien en is die myne
 des vaders niet. Hier ont punde onse he
 dese mynne seer wt te doen binden segge
 te. Die meer myniet vader en moeder
 dan mi. die en is myns niet weerdich. Bi
 nden die niet en haer vader en moeder
 wif en kintet en daer toe sijn selts
 siele. dat is sijn sulike leuen. die en mach
 myn discipel niet werden. Bindende uode
 de spet hi. Alle die achterlaet huus of
 broeder of suster of vader of moeder
 of wif of kintet of acker om minen
 name. sal hondertvoulte weder ontfan
 gen en daer toe hebbe dat ewige leuen.
Dat vierde is anxt der penitenciaen. de
 se anxt trentker ten goeden wille. als
 hi niet stert en is. want vele mensche
 behaget wel die wech godes. mer hem
 verdriet te gaen toer die engicheden
 des weges. Ghelie als wi in exempel
 vanden wt sūte Johans ewangelij. dat
 vele ware die xps aenhenge en volghde tot
 dat hi seide. Ten si dat ghi eert dat vleysch
 des menschen soens. en dmet sijn bloer
 so en suldi gheen leuen in v hebben. dat
 geestelic te versmen is meenscap te heb
 ben mit sinen leden. Doe spraken si. harr
 is dese redene wie mach hem horen. ende
 en bleue voert aen niet mit hem. Ten
 dese seir sūte bernard. Her dūct v harr
 wesen. Almen seir doet penitenciae. Gh
 dwael. mer ghi sulc noch eens tijt hore
 een scarp woert. en harde redene. een
 quaer ghehoer. Daer ghi vermaledide
 in dat ewige vuer. Ic segge v dantor ont
 vruchtet. dat veltent harr te wesen en
 ghi sullen vanden dat cristus. Iuck zue
 te is en sine vorden licht. **D**at vyfte is
 houerdie des heren. welke menighen
 mensche weder roept. vā de opsctte des
 goete wille. Als ee niet ghetooft en is

om crans wille versmaet te wesen van
de mensche en der werelt hem ongelijck
maken. Van welken onse heer seir Die
hebbe meer gesocht die glorie der mensche
dan die glorie godes En daer om na sinte
augustinus woerde so versmaen si te we
sen in de lichame xⁱ want si en wille niet
lieden den hat der werelt in die hoesse dar
is mit xⁱ die bouen al versmaet heeft
gheweest inder werelt Als in sijn per
soen die prophete seir Ic bin alre seer ver
needer **Van becoringe**
Sinte bernard seir op de psalm Qui
habitat

Wien en beder op dat ghi niet in
en gaet in becoringe Ghi weder
wel wie die sprac want het sijn woerde
onser here doe aensmende was sine passie
en merket dat hi als doe lieden soude en
niet sine discipule en nochtant en seide
hi niet dat men voer hem bidde soude
mer voer si Ende daer om sprac hi tot
petrus Hier sathanas heeft di geeyshet
dat hi di siften mochte also weyne mer
ic hebbe voer di gebeten op dat dijn ge
loue niet en vergae Ende du eens ~~was~~
~~was~~ bekert vinge dine brueders
was voer hem so grote anet te hebbe
in ons horen lieden hoe seer is te oer ont
vuchten in onsen lieden hier om wakert
en bidder dat ghi niet in en gaet
in becoringe want ghi al ome belegghet
sijt mit becoringe Als men oec leest in
Iohes boec Becoringe is des mensche leue
op der eerden Waer bi is dat onse leuen
so vol becoringe is datter wel te rechte al
becoringe mach genoeint te werden so
is ons noet wackerlike toe te sien ende
te bidden dat wi niet gheleit en werden
in becoringe Ende daer ome bidde wi oec
in onser here ghebet en en leit ons niet
in becoringe Augustinus wi en bidden
niet dat ons gheen becoringe toe en co
me mer mer dat wi niet gheleit en
werden in becoringe dat is verwonnen
werde va becoringe want becoringe die

men weder gaet en is gheen sijn
een materie der gheoesfentee doer die
naerdus mer daer wil ic broeders dat
ghi voer gewarent sijn dat men niet
op der eerden leue en mach sonder bec
oringe op dat die ghene dien die enen
ofgenome wort sekerlike die ander
verbeide pa meer niet sekerlike die
auctuontelike en bidde so van der
woerdiger verloest te werden dat hi
nochtant niet in den lichame des
des hem seluen en beloue volcomene
vriheit ofte ruste **W**at becoringe is
en bederft in den menschen hebbe
wi wt den boeke ghenoeint profschis
religiosoru daer hi aldus seir Becoringe
mach men hiecen etc beruere beghe
of beuoele dat ons vande geware
de ofrecheude is Ende dat ghescher
in dien manieren als euter aenwe
de mit genoechlike dingen of verwe
de mit contrari en scarp en dinge of be
diegende mit valschen ende waer
liken dingen En also warden die cr
ten der sielen ontfierende verles die
begeerlike cracht mit genoechlike
dingen den vleysche den ogen den hore
dar sijn wellust ruyche en weerlike
ere die toerlike cracht wort ontfende
ghelkenker mit alre hande anet
si mede valer wort in weder rechte den
ontdoechden en doechde te werke die
reterlike cracht wort verblinder also
dat si goer quaet oret en quaer goet
en oec setter licht dunster misse ende
dunster misse der valscheit licht te we
sen Van desen drie ruere die proph
te aijn herte spreect hi is versuert ghe
lic als water dat van stike wloem
is aijn cracht heeft mi gelaten on
mits ic den waren goede vattelic sijn
hebben aenghelange En dat licht
nijnre oacu en is niet mit un on
mits wellien ic dar waer vanden
valschen soude ghescheide hebbe
begeerlikeit wort dubbelt becoort

want die gheestelike ghenoechte wort
 hoer ontogen en daer van wort si ghe
 laren ende vleyschelijke begeerte wort
 hoer in ghegheue. en daer van wort
 si ontreynt. Onse weralicheit wort
 oec dubbelt becoert als si crant wort
 totte goede. en bereit wort totte qua
 te. Onse verdelicheit wort oec dubbelt
 becoert want si verstaet dat goede en
 en belienet niet datter goet is. en onder
 gedaente des waers so wort si va
 der valscheit bedrogen die duuel waer
 van binnen der sielen quaet. die we
 relt treet van bin binnen tot sunden.
 Onse vleysch noeter tot quader wellust
 Onse desen dijen vianden die ons dage
 lix becoere seir sūte vernaer in die boeke
 van sinen gedachten. Helpse mi here
 god. want myne viant hebbe myne
 ziele al om belegen. dat si sijn myn
 lichaem. die werelt en die duuel. Va
 minen lichaem en mach ic niet vlie
 noch ic en cans van mi niet verriagē
 ic moeder al om mit mi draghe want
 her is mi aengebontē ic en moetes
 datter voede. mer ic werde gedwongen
 ic minen viant tegens mi. want
 ic wel also datter stert wort. so is
 mi sine vromicheit te hinder. Die
 werelt heeft mi al om beringer. ende
 oer al belegen. en doer vnf poerten
 der vnf spijne myns lichaems won
 der sie mi mit hoer gesante en die
 myne siele. dat oge siet en wort ge
 toghen tot quaden begeerten. dat
 oer hoert en ~~wort~~ verhindert aedacht
 des heren. dat rukē belet goete gedach
 te. Die mont spret en wort bedroge
 n. ghegraste wort die brand der on
 luyfcheit om eenre eleyne oorzake
 verwoet. en en wort si niet haestelike
 verwoet. en gheleschet. so becom
 meer siet stont dat alinge lichaem
 en mit oureyner wellust beuleet si

lvi

die ghedanche en ten ~~laesten~~ laesten mit
 consente der boetheit verwin si den
 moer des menschen. Mer die duuel die
 ic niet sien en kan en daer om te quel
 ker mi van hem beware die heeft
 sinen boegē gespanne. en daer op bereit
 die gesante des totes. dat si mi moge
 schieren. hi heeft gesproken dat hi ver
 luten sal sine stricke seggende. Die salse
 sien hi heeft stricke gheset in gont en
 in siluer en in allen dingē die wi mis
 briken. Wanneer wi daer in ons quel
 ke verlustingen so werden wi getricher
 Ende niet allene en heeft hi stricke
 gheset. mer oec hijn. hijn is minne
 tylics goets. liefte ~~is~~ totter maet
 scap begeerte der euen en wellust
 des vleysches mit wellien die ziele
 gelijmt en gewest wort dat si mitte
 vloegē des besouwens doer die strate
 des ouersten spons niet vlieghen en
 mogē. Die gesante des duuels sijn toern
 nydicheit. onluyfcheit en dier gelike
 daer die siele niet gewonder wort. Ende
 wie is hi die sine vuerige sante moege
 wt toen leyder mit desen gesante wort
 diavyl gewonder die getrouwe siele
 Wee mi want ic sie al om mi stride. al
 om mi vlegē die pyle. al om mi sijn be
 comge. al om mi sijn perikule. werweert
 ic mi liere ~~verghen~~ uergent en is se
 kerheit. Ic hebbe te ontvriecht beide ^{dat ghenoechte}
~~dat ghenoechte~~ is en dat moelic is. honger
 en launge. slaep en wale. arbeitende
 ruste vechten tegens mi. Riet myn is
 my te vermyden buert dan toern. voer
 spoer. dan water spoer. want voer spoer
 bedriect mi mit sueticheiden. weder
 spoer verlaet mi mit bitterheiden. En
 meer staet mi te ontsien dat quaet dat
 ic heymelike doe. dan dat ic mit open
 baer doe. want dat quaet dat nye
 mant en siet. dat en wert van niemāt
 berispet. en daer gheen berispet ont
 sien en ~~wort~~ wort daer gaet toe seker
 like die becoerte en die sūde wort

te lichteliker vo volbrocht. Hier omme
want ouer al perikel is. ouer al strit
so salme alre wegen ontzuchtē. ende
als die in vyande lande wandere. so
salmen hier en daer om sien. en tot
allen geruchte dat hoeftwenden. **M**
vleysch niet in sachte dinge. die
werelt ydel dinge. die duuel bitter di
ghe. **V**o wanneer enige vleyschelicke
becoringe of gedachte in onsturichti
lic aculeit ende becommert in myn hee
te van spise van dranche. van slape
ende dier gelike die horen tot sorghe
des vleysches. so aen noep in myn
vleysch. wanneer van eeren deser welt
van prijse. van beroume ydel ge. dach
te in myn herte becommert. dat is van
der werelt mer als ic tot toern. tot li
ue. tot bitterheit verweet werte. dat
is des duuels ingeuen en mer anders
en salmen dien wederstaen dan den
duuel. en niet in myn daer voer hoede
dan voer die verdoemnisse. **D**er
duuelē ampt is quade gedachte in te
gheuen. ons toebehoert dien **te on**
formouē niet te consentiere. want also
diche als wi wedermaē verwinnen
wi den duuel. verbliden wi die engele
eeren wi gode. want hi harder ons dat
wi stride. hi helpt ons dat wi verwy
nē. hi liet aen die. **S**triders. hi ophesser
die der gebreken. hi croent die der ver
winnen. **M**ijn vleysch is vande slake.
en daer om heb ic van hem slyghe en
onreynie gedachten. ydel en curiose ge
dachten heb ic vander werelt. **B**itter
ende bose gedachten heb ic vanden du
uel. **D**ese drie myne viande aenwechte
in my opelike in heymelike. ende al
toes boellike. **D**ie duuel heeft meest
berouwenis meen vleysche. **W**an meest
scader die huus viande. **E**n die heeft
tot myne verdoemnisse mit hē een
ouerdracht gemaect. want si is van
der sūde gebore. en in **sin** sūde op
gheuoedr. en alre seer gebrolic in hore

terten oerspronc. mer veel meer ghe
uigert van quader gewoente. **H**ier en
ist dat si also scrptlike begeert reghen
den geest. dat si stadelic marmureren.
en ouerdrachtlic is ter disciplinen. dat
si onghoorloste dinge niet. dat si niet
ghehouch en is ter redene. noch beuere
en wort van enigen anre. **H**ier gheert
toe deser helpe. deser gebrauc die linge
serpent. die vyant menschetikes ghe
slachtes. **W**elken gheen ander be
gheren en is gheen ander bedynf. dan
te verhesen die sielen. **H**i is die alre
quaet denet scaldike mede. **D**oeclike
bednecht ongeorloste beroumiche in
blaet. ende venijde ghedachte onpced
Hi verweet onre. hi voeret harte. hi in
geest gulsticheit. hi onpced onkuysh
en. hi bereit oersake der sūden. **W**an
mit dusent. conste te stadigen. **P**unt
hi die herte der menschen aen te vechen.
Hi is die mit **on** onsen stane ons ge
staer. en onse hande mit ons selst ge
hant op datter vleysch. dat ons ghege
uen is ter hulpe ons werde in ene val
en schendemisse. **E**en swaer strit ende
grote sorghe reghen den huus viande
vechten. **D**ec ist groet anre. so stadigen
stryt te hebben tegens listicheit. **D**er du
duuellicher bednechnisse. **W**elken alre
scalc gemaect heeft die subtyl name
en daer toe lange oefeninge deser boe
heit. **H**ier na buert te merken hoe
men alle becoringen wederstaen sal. **D**ie
in den boeke genoemt profecti religio
sou aldus van staer geseueu. **A**llen
becoringen mach men in vier manere
wederstaen. **D**ar eerste is die gedachte
daer of te lieren. en ander becommert
inge aen te neme. mit wellic een men
sche verghete der aenwechtige als hi
meest mach. **D**ie ander is weghē ende
oersake der becoringe te scouwen. en voer
bi te gaen. **S**an sonderlinge die aen vley
schelicke sūde draghe. want die onre
lic die hē genalike. als een vuur. **D**ie

lvii

wt der vader boec

Een brueder leet moeynisse vanden
geeste der oncuyscheit. en hi ginc
tot enen alre ondersochsten outen vader
en badt hem seggende. **H**eilige vader neer
aen v' sozge en bidt voer mi. **w**ant sijn
swaerlike aenvecht mi die passie der on
cuyscheit. **D**oe dit die oute hoerde nam
hij hem aen. en badt neerstelike dach
en nacht voer den brueder begherende go
des barmherticheit. **H**ier na quam we
ter dese brueder. en badt den outen dat
hi u noch neersteliker voer hem bade
die oute tede noch als hi begeerte. **k**ude
badt mit meere neersticheit voer hem
Als die oute sach desen brueder dicwyl
tot hem comen. en biddende dat hi voer
he bade. so wart hi bedroeft. en verwon
derde he seer dat he god men en verhoer
te. **H**ier omme badt hi onsen he seggende
Heer wilt mi openbaren. **w**aer van co
met in desen brueder dit weredes dunel
war ic hebbe di gebede. en hi en heeft
noch ghene verlichtnisse ghevonde. **I**n
dies seluer nacht openbaerde hem god
die versumenisse ende waechheit des
monics als hi geuoelde becozinge der
quader wellust. **w**ant hem wart ghe
toent en hi sach dien monic sitende en
den gheest der oncuyscheit in meniger
hande formen van wiue spuelende voer
hem. en den monic spuelende mit hem
Ende hi sach den engel godes bi staente
mit omweerdicheit op den monic. **w**ar
hi niet op en stont. noch he neder en
sloech in sijn gebet tot onsen here. **m**er
meer genoechte hebben in quaden ge
dachten. **H**ier wt bekende die goete va
der datter van des brueders scout. **e**nde
versumenisse quam dat sijn ghebet
niet verhoert en wart. **E**nde toe seide
hem die vader. **b**rueder her is dyn scout
want du mede genoechte toe laeste in
quade gedachte. **s**o ist omogelic dat va
di scheidt die oureyne geest der oncuys
cheit. **a**l is dat som ander voer di bidde

de is lud'familike en oetmoedelike die
roede ons here te verdrage also dat ee
mensche hem ordel weerdich der mop
nisse. **e**n **a**ls arbeit des sines en lide
voerduldelike beuwendt datter hem
mit goete vergaen sal. **w**ant also sal
hi te eer hem versuene mit gode. **e**nde
ghereyngert werden van sine sunde
en bequaer werde mit gracen mit
dochten vsoetheit. **v**erdienste en glo
rien. **G**regorius die begeert volcom
like sine sunden te verwymmen. **p**me
hem oetmoedelike die clage sijnre ey
ninge te verdragen. **D**ie vierde is
toten ghebete te tyeen. **e**n die hulpede
ouster macht hi hem selue. **e**nde mit
hulpetaken ghebete andere menschen
en vriende godes te verwerne. **w**ant
mit onsen verdienste ofte crachte ofte
wylheiden en mogen wi niet van so
velen vande sege wymmen. **o**f sonder
tooruonden ontgaen. **t**en si dat wi be
schermt werde mitter hant godes. **e**nde
mit sijnre hulpe werde gesteret. **D**aer
om seer onseheer toer ten prophete. **k**oc
pe mi aen inden daghe der tribulacien
en ic sal di verlossen. **e**n du salte mi ere
want daer omme verhengt al binden
onse heer. **d**at een mensche becoert ende
belaget wort. **o**p dat hi verweert werde
wt neersticheit des gebetes en toelucht
zuete aen onsen here. **e**n aldus dan beu
te sine hulpe en also meer ontsien
werde tot sijnre minne. **D**ec pleecht god
al binden sijnen getrouwen. **e**nde
maels so veel te meer te woesten. **e**nde
gnae puerre volcomenheit te verlene
van dien gebetlike daer si van te vore in
moynisse der becozinge swaerlike heb
be gepijnt geweest. **A**ls van sijnre **B**idicht
sijnre sijnre **G**regorius. die als hi swaerlike
becoert hadde geweest inde vleysche.
want hi manlike wederstont. **a**lso volco
melike verwan dat hi bi godes ghen
de nye daer na in hem beuoelte beuere
de vleyschliker wellust. **E**en exempel

du moetes selue den neme arbeit. in
vasten ende ghebede. en vele walinge
mit suchinge biotende. dar onse here
ihesus cristus. di verlene sine barmher-
ticheit. en ghene die hulpe sijner gracen
Dattu moeges weder saen den quaden
gedachte. want die meysters die medica-
ne ghene den sieke lichaem. al ist dar
salle dinge doen mit groter blindheit. be-
waer hem die sieke niet van scadelike
spisen ende andere dinge die hij
derlic sijn ten sieken. so ist te verghenes
alle die sorge en blindheit der meysters va
medicinen. Des ghelijc beneder gheualt
in den zienten der zielen. Als dir die beneder
hoerte so waert hi conpinct van herten
en mit alre sordichoudicheit na leere des
ouden pynte hi hem selue in vasten ghe-
bede en walinge en vercreech also die
barmhericheit onses here. dar die geest
der onreynre passien van hem scheide

¶ Een ander exempel

Die heilige vader pachomius va
gode mit neerustinghen gebede be-
geerte dar hi hem guude slaeps te terue
een deel tydes. op dar hi nacht en dach
wakiende bliuen mochte. studeude teges
onse weder salen die boesen geeste ter mit
dar hise verlaen. en verwynne mochte
als dauid ruert inden psalter. Ic sal ver-
uolgt myne vyande en niet in omwoe-
den. tor dar sie ontbreken. En god vhoer-
de hier in sijn ghebet. Dese selue heilige
vader plach dicwyl te seggen sine bue-
ters. God is mi een tuch. dar ic al binde
ghchoert hebbe die onreynre gheeste
der duuele sprekende onder hem alre ha-
de conste die sie besiegen teghens die ge-
ne die gode dienē. Een van hem seide. Ic
hebbe alre hardē mensche. want also
dick als ic hem in sende quade gedachte
so staet hi ter stont open. staet hem niet
in sijn ghebet. en bidt mit suchinge
dar hem bi si die godlike barmherich-
eit. En als die so op staet. so gae ic wt
mit groter confusien. Een ander duuel
seide. Die mensche dien ic beware wan

neer ic he quade ghedachte in sende
so ontfant hise. en consentieer. en doe
dar ic wil. want ic doe hem dicwyl toe-
nich werdt. en brenge hem tot liuen.
en doe hem trach wesen in sinen ghe-
bede. also dar hi slaept onder die pilae
en hi en seim hier niet tegheue. Hier
mede waernde die heilige vader sine
bueders. en verwectse tegens liuch
en des boesen geestes. **Van becoeringhe**

¶ De defectus religiosorum

Tierrehande is becoeringe. als wie
wintte blasende wt vier hoelen
die verwecken storme inden enede de
ser werelt. en als mit gheflage wer-
pen hier en daer. dar cap des heeren
want vanden vleysche. vander werelt
vande duuel. en van gode comen beco-
ginge. Mer vanden vleysche werden wi
becoert. als wi wt natuerlike beuolc
tor sunden getoge werdt. dar is. als ont-
gullicheit of oncuyscheit becoert. wi
werdt oec. vande vleysche becoert. wi
neer onse reder vleysch ontsende arde
ofrect ons. dar wi ons niet en oefenen
in goddienstigen werken. en vles con-
ten doechten die ons noer waren te
vercrigen. Ende aldus anvechter ons
twierhande wijs onse vleysch alre on-
begeert. dar quader is. of vercrager ons
tor dien dar goer is. Hier toe al ist dar
toern hat mit en ytel glorie niet en sijn
ne inden vleysche te wesen. niet inden
geeste. nochtant van ghebredicheit des
vleysches comt ghebredicheit. **De becoeringe**
inwendiger beweginge. En al ist dar
men seim. dar die duuele tor alsodanig
quade raten ten menschen. nochtant
so hebbe wi die materie sulker becoer-
ge in ons. pa al waren bi ons gheen
viande die ons becoerden. nochtant
soute onse begeerlicheit sunde wy-
nen. waert dar hoer niet weder praen
en worde. want her is al in ons. dar
wi sondige. want ose ghedachte en
begeerte onsen wille. en lede. Tor onse

lichems. **D**ir sijn daer wi mede verdienē
 dese heeft ons onse scepper ghegeue alle
 wefsape der doecher daer wi goete wer
 ke mede doen mogē. en ewige woem
 ghe inden hemel mede tijnmerē. **E**nde
 mit welken als mit wapene ghestri
 ghet wi den duuel onsen viant aduech
 ten en wederstaen souden. **W**ant die du
 uel is gewapent tegens ons en aēvech
 tet ons allene mit scalden rade. ruden
 de ons quaet. **M**er niet dwingende tot
 te quaet. **W**ant onse genadige scepper
 en heeft onsen vianten niet ghegeuen
 mit machte ons te sunden te dūen.
Want hi waer alte sterc tegens ons
 crinellen. **E**n wi en soude niet van
 sunden ons mogen onthoude. **M**er hi
 henger allene dat hi ons quade moge
 ruden. **E**n her is in onsen wilkoer of
 wi willen hem consentiere. **H**ier toe
 heeft ons god gewaerut settende on
 versuenlike vphantscappe tusschen den
 serpent en ons menschen. **O**p dat so
 wat hi ons rade wi niet en ontfangē
 alse ver nuttes wetende dat hi ons
 nummer en sal geuen getrouwe raet
 want hi onse wrede viant is. **D**ie niet
 en genoeghet van ons. **D**an dat wi
 ewelike verdoemt werden. **H**ier omē
 wannēer hi ons rade tot sunden so
 eyscher hi cenre wys van ons dat wi
 hem gheuen onse wapene daer hi
 ons mede doet. **O**f dat hi die selue onse
 wapen die wi hem geue plomp make
 ende onnutte ende onbequaem hem
 daer mede an te uechten. **A**ls wannēer
 hi ons in sept verkeerde gedachten
 en rader ons dat wi quaet doen. **O**f
 sprekē en schijn hi dan niet openli
 ke te seggen ten menschen. **H**ier ic bin
 ongewapent teghens di. **I**c en hebbe
 niet daer ic di mede misdoen mach. **T**e
 si dattu mi geues dine wapene op dat
 ic di woude ende tode. **D**aer omē geue
 mi dijn herte tot quade gedachte en
 onreynē begeerte. **D**ir dijn tonge boef

lxiii

hert te sprekē. **D**ijn hande en dijn ander
 lede tot ongeoorlofden werken ouer
 mits welken du een doot woude in dijn
 ve sielen ontfanges en die gracie dijns
 heren godes verlieses. **E**nde der verdien
 ste hemelscher glorie berouet wertē
Hier en tegen raet ons die apostel spie
 kende. **E**n wilt niet gheue uwe lede wa
 pen tot der boesheit der sunden. **W**ant
 want geck is hi die den duuel hier toe
 consentiert in sijns selfs scade. **D**ie mach
 hem selue hier meer in besuldighen
 dan den viant die mit hem seluen vāte
 ghewise vianelic gedaen heeft. **D**ie
 werelt becoert ons oec tuerhande
 wys. **A**ls enter ons voert te brenghen
 die dinge daer si ons mede tot hoer
 trecke. **A**ls ere. ruyheden wellust. ydel
 heit. ~~behoelicheit~~ behagelheit. pijn. en
 lof en dier ghelike. **O**f daer si ons mede
 verueer. **A**ls veruolghinge. bespottin
 ge verachtlinge. **E**n dier gelike. **W**ant
 in beide maniere so ofrect die werelt
 vele van gode die si enter ouermite
 ydelre minnen of quaden anxt othout
 in sonden. **D**aer die duuel al pleect hi
 in allen becozingen een toestocker te
 wesen. **W**ochtant in twee becozingen
 is hi sonderlinge die meest besocht sijn
 inden dienste godes. **A**ls hi ons enther
 ten waerachtigen geloue pūit of te
 halen. **E**n mit ten geeste der blasphe
 mien te verkeren. **E**n mit sulken ge
 dachte ons vermoeyt. **O**f oec sulken
 ghedachten die on natuerlic sijn als
 mishopinge of ons selfs leuige. **O**f
 wannēer hi ons quaet raet onder ene
 goeten schijn. **W**aer mede hi die onvoer
 sichtighe die hi anders niet verstaekē
 en can doelike onder die voete ver
 werpe. **E**n bedue ghe. **E**n dit is die
 daer die apostel van seit. **D**ie enghel
 sathanas ouerformt hem in een engel
 des lichtes. **W**ant al is hi die prince der
 duysterisse en een meyster der boef
 hert. **H**i vefet hē goet te lere en alse

dat lichte rone. op dat hi leide totten
duyfternissen der sunden. **N**ier god on
se heer en becoert nyemant mit quade
want hi en verblideet hem niet in on
sen verduwe liefse. die alle menschen
wil behouden **ma**ken. **A**er theer noch
tan dat hise somige becoert. **W**ancē
hise cather ghesete in tegenwoerdicheit
• tor hoere bare en ander mensche ere
pel. **a**ls Job tholua. of wanneer hise be
suet mit enigen sware oefeninge der
doechden. **a**ls hi becoerde abraham ge
biedende hem te offeren sinen enigen
sone erfgenaem der godliker beloften
op dat getoent soude werde die grote
minne der gehoersamheit abrahams
en syns gelouen tor gode want hi oec
noch alsdoe niet en twielde van synre
belofte. **V**an desen becoeringe moeten
wi somige meest mit weder gaen ver
winnē. **a**ls houerdie waechheit toer
nicheit hat en niet. **S**omige ontgaen wi
alre best vliende. **a**ls onkuyfcheit. gul
sicheit. ghericheit. **A**ls dat oec stry
noet is tegens hem. **m**er nochtant en
ist niet seker lange ome te gaen mit
ten serpente. **w**ant vele sekere is kuyf
cheit die vercheiden is. **d**an tegenwoer
dicheit der wiue. **d**an die mit middel van
hem is. **V**eel lichter onthoude wi ons vā
oec van lechere spise en drandie. of
van hoere oueruloedicheit. **w**ancē
wi hoer derue. ofte niet en sien. **d**an als
wi daer van oueruloedich sijn. **E**nde
die alle dinge om xpus wille achterge
laten heeft. en willige armoede verco
ren heeft. **d**ie wort myn aengenochte
van sorgen der ghericheit. **d**an die be
houder die rycheiden der werelt. **a**ltoes
auctuoudich hoe hi die mach beware
en vermeerre. **a**er. gheestelike ontwech
den. **a**ls houerdie waechheit en toer
nicheit. **a**ls dat die somiden sachtel
ker en selctare in voer te vlie schinen
aen te vechten. **a**ls hē oersake des aen
vechtens onthreect. **a**er nochtant wā
neer naemactē die oersake weder op

staet. **s**o plegen si te **h**ardeliker den
vechten als een leuwe die lange gebode
heeft geweest. **m**ynmet gruweliker. **a**ls
hi onthonden is. **W**oer meer die be
coeringe tegent geloue. of vande geene
der blasphemien en dier ghelike en mo
ge wi nywer vlien. **n**och weder. **m**er
verwinnē. **w**ant hoe wi meer ons mit
moyen op ons selue. of disputere mit
dien gedachten. **h**oe meer uerwee. **w**er
hoer boesheit en ontreken. **m**er men
en salse met achten. **n**och ontreken
allene dar men hem niet en confesse
re en hoer moyemste als des duuels
ymruue geleeten worde. **w**ant si antre
niet bedwongen en can werden. **a**ls
ke becoeringe en plegen goede methan
niet sordelic te wesen. **m**er diuyn en
voertrijen toecomender meere
graaen en woestes en voerengages in
doechden. **N**ier godlike castinge salme
oemoedelike en verduidelike dragen.
en sinen geboden ymichlike gelouen
wesen. **a**ls dat wi stare bliuen me
geloue en van sine gebode niet en wā
Ende werde boe vande leue der heilige
vadere van becoeringe staet

Die Abt macharius woende allene
inter vterster woestinen daer
voer een ander woestine was in welcke
vele brueders woende. **h**er gheue
een tyt dat macharius bi den weghe
was. en sach ene duuel comende in ee
menschen schijn. of hi toerwandere
woude sijn celle. **E**nde die vānt schec
ghedeet mit ene hymen rock. **s**eer out
hebbende vele gate en toer ellie gne
hengen ampullen. **E**nde macharius
sprac hem toe seggende. **O** he du grote
waer gaestu. **E**nde hi antwoerde. **I**c
gae die brueders aen te spreke. **E**n die
oute seide. **E**nde waer toe draechstu die
ampullen. **E**n hi seide. **I**c brenghe den
brueders wat drandē. **E**n die oute seide
hem. **B**ringestuse alle mit drandē.
en hi antwoerde ja. **o**p dat of enghē

dar ene niet en ghenoegher. dar ic hē
 dar ander offerē. Ende ist dar hem dar
 niet en genoegher. so biede ic hē dar derde
 en also dar ene vaden anderē. op dar
 vimmer een van allen desen hē genoe
 ge. doe hi dit gesproke hadde ghinc hi
 voertan. Ende die vader macharius nā
 des waer bewarde die wege ter int dar
 hi weder omē wandeerde. En doe hē die
 oude sach seide hi hē. Ware wel vare wel
 en hi antwoerde waen coemt mi wel
 varen. En die oude seide waer om. En
 hi antwoerde. want alle die bueders
 sijn heilich en nyemant en is die myse
 acher. Die oude seide. En hebstu doch
 nyemant die dnu vrient is. En hi ant
 woerde. Enē bueder heb ic aldaer die
 is die allene mi hoert. en als hi mi
 siet keer hi hem tot mi als die wijnt
 Ende die oude seide hem. Hoe is ghe
 noemt die bueder. die duuel antwoer
 te theopent. En doe hi dit geseit had
 te ghinc hi sijn wegē. Ende die abe
 macharius stont op en wandeerde in
 die woeste nederste woestine. Doe dar
 die bueders vernamen. namen si
 die bueders en ghingen hem te ge
 palmtelgen. en ghingen hem te ge
 moete. ende een yghelic van hem be
 veide sine celle. want si onseker ware
 tot wellien hi in gaen woude. Ende
 die oude vraechte wie onder hē theope
 nis ghenoeemt waer. En doe hi dient
 want so ghinc hi tot hem in sijn celle
 en theopent ontfenc hem blidelike.
 Ende doe si begonsten heymelic mit
 malcanderē te spraken. seide hem die
 oude hoe ist mit di bueder. Ende hi sei
 de wel tot noch toe ouermits omē ge
 bede. En die oude seide hē. En aenvechte
 di ghene quade gedachte. Die bueder
 seide. mi genoegher wel vader. want
 hi selemtes hem te ghelven. En die oude
 seide hē. Hier aldus veel iare heb ic in de
 ser woestine geweest. en alle ere si mi
 en nochtant in deser mynre outheit is
 mi moelic die geest der onkuyfcheit.
 Doe antwoerde theopent. Ghelouet

vader so is hi mi oec my. Ende die oude
 vensede hem of hem oec ander quade
 gedachten moelic hadden geweest. op
 dar hi een bueder mochte doen belien.
 Daer nae seide hi hem. Hoe plegestu te
 vasten. En hi seide. Totter nonē. En die
 oude seide. Vaste totter vesper vrie. Ende
 neem voer di dar heilige ewangeli. op
 dattu di stades in dya memorie houde
 en daer toe ander scrifte dencke ouer mit
 sijnre. En ist dar aen coemt enige qua
 de gedachten. so en wil nymermeer ne
 derweren sien. mer altoes opwert. ende
 tohantē handes sal di die heer helpe.
 Ende aldus beerde die oude desen bue
 der en is weder gheleert in sijn eensam
 heit. Ende als hi waer nam. sach hi
 noch weder ten duuel comente. en seide
 hē. waer gaestu noch weder. En hi seide
 die bueders aen te sprekē. En hi ghinc
 doe hi weder quam seide hem die oude
 hoe sijn die bueders daer aen. Ende
 hi antwoerde. Quaelke. Ende die oude
 seide waer om. hi antwoerde. want si alle
 heilich sijn. Ende dar quaecte. want die
 selue ene die ic hadde myn vrient. ende
 mi gehoersam. die is oec. Ic en weet vā
 wien verheert. en en wil mi niet meer
 horen. mer is die heilichste van hē alle
 geworde. En daer om heb ic geswoeren
 dat ic en lange niet daer niet weder co
 me en wil. Ende doe hi dit geseit hadde
 ghinc hi sijn wegē latende ten ouden.
 Ende die heilige oude ghinc in sijn celle
 aenbedende en dankende gode. Van
becoringe een ander exempel wt ten an
derē boeke der heiliger vaderē.
Een discipel eens heilige ouden
 wart aengenoecht vande geeste
 der onkuyfcheit. mer bitter hulpe der
 gracen ons herē. stont hi manlike wt
 de den vuelen. en oureynē gedachten
 sijn herten. En vermoeyde hem selue
 seer mit vastē mit bedingē en wer
 ke sijnre hande. Doe die goede oude va
 der sach sijn discipel aldus arbeiden
 seide hi hē. wilstu o sone ic bidde gode dar

ly

hi di of neme dese becominge Ende die
 beueder antwoerde seggende Ic sie wel
 vader al is dat ic arbeit lide ic voele
 nochtant bare hier van in mi seluen
 want bi aenvechten deser becominge
 so vaste ic meer ic wake meer en ic
 bete meer. Mer doch begeer ic dattu
 voer mi biddes die ontfermheden
 godes dat hi mi gene cracht dat ic lide
 moghe en mien wulke Doe seide die
 heilige oude **D**ier u nu bekeme ic lide
 dattu te rechte bekemes desen geeseli
 ken sijn di te dienen tot ewiger salich
 en dynre sielen ouermire verdubdich
 en **E**en ander

Den Abr moyses becoerde in sine be
 ghinne eens tydes so seer swaer
 like die geest der onsuuerheit. dat hi
 hem niet liden en konste in synre celle
 mer hi ghinc totten heilighe Abr yfido
 ru en vertelde hem dat geueelt synre
 aenvechtunge. Ende doe hem die Abr
 yfidorus voertbrengende wt heiligen
 scriften ghetuydijnisse pinte te troefen
 en badt hem weder te keeren tot syn
 re cellen. so en was hi daer niet wil
 lich toe. **T**or dat die heilige man hem
 mit hem tece sigen mit ouerste syn
 re cellen. Daer seide die Abr yfidorus
 tot moyses **D**ich wt totten westen en
 merke. Ende hi sach ene grote menich
 te van duuelen. die mit toern seer ver
 suert schene te wesen. en als die vech
 ten sullen bereiden hem te stude. Hier
 na seide hem yfidorus **D**ich mit oest en
 merke. ende daer sach hi een ontelike
 grote seuer des hemellichen heers sterc
 glouoes en blenchende bouen der son
 ne licht. Doe seide hem die Abr yfidorus
Dich dien du mit westen ghesien heb
 ste. dat sijn die ghene die aenvechten
 oec die heiligen godes. mer die du mit
 oesten gesien hebste. dat sijn die onse
 heer seynt te hulpe sinen vriende. Hier
 om were datter meer mit ons ic als
 oec helyscens die pphete sprac. En als

oec sijn Johan seit. Want meerre is
 hi die in vis. dan die is inder werelt.
As dir die abr moyses hoerde ic hi
 gesteret inder heer en ghinc weder tot
 synre cellen. dankende gode. en glori
 ficerende die macht onses heren ihu
 crist. **V**ander quader gheselschapen
 seuen

Dawyl vanden wi in der
 heiliger scriften. daer were
 raden wort gheselschapen
 gheene die sonder den aner godes
 leuen in sünden. en geraden wort te
 zuelen gheselschap der geene daer
 een gebeter bi moge werde in voo
 heiden ende in doechden. Die pphete
 dauid seit. **A**guten heiligen salstu he
 heilich werden. en niet omsoelen
 man salstu omsoelen werden. ende
 mitten wtuercorene salstu wtuerco
 ren werden en mitten verkeerde salstu
 verkeert werde. Die wise man seit die
 mitte wiser gaer sal wiser werden. die
 vuent der wt satter sal hem gelinc wor
 den. **V**eneca seit. wandere mitte geene
 die di beter make sullen. die late toe die
 du verbetere moechste. **B**i sonder te
 merken. dat die salen sijn om wel
 ker alre meest te sauwen is quader ge
 selschap. Die eerste is want die noch
 cranc is in weder te stane wort lichte
 lic getogen tot geluen sünden. als hi
 niet en hoert vanden ghenē daer hi
 mede ongaet. **A**s sijn **G**regorius seit
 van ruert op ozechielem daer hi seit
Ehelic als volcomene manne ver
 keerde menschen niet en sullen vlien
 die si tot doechden moghen treden
 en van wilken si niet tot ondoechden
 getogen werden. **A**ls sullen cranche
 menschen sauwe dat geselschap der
 quader. op dat si gheen ghenoeche
 en arigen na te volgen. **E**n quader dat
 si dicwyl sien en niet betere en conen
 want also ontfange wi dagelic hoer
 de die woerde onser naeste in oren ge

dachten als wi yna dōmende en wrado
 ede die lucht in trecke onsen lichame
~~Enn gelyc als quade licht mit andrige~~
~~mreche onsen lichame~~ Ende gelyc als
 quade licht mit stadige inreche besuyet
 dar lichaem also oec verkeerde sprake
 stadelike ghehoert veynder den moer
 der cranchier en ontfanger se mit genooch
 ten quader werke. Want als seet pauwel
 seir die quade medesprake verkerē die
 goede zeden. waer bi als marcus die
 heilige ewangelist seir scrift Doe onse
 heer den donen en stromen genesen won
 de seide hi hem allene wt der seure daer
 de glose op seir. dat onse heer hier me
 de gaf te hennen. dat sinterē die inder
 siele strom en doef sijn willen si gesont
 werten. so moete si scouwē geselschap
 werliker ende vleyschelijker mensche
 Als onse heer oec rueret doer ysaiam
 ten propheten die seir. Scheider scheider
 gaer wt van dien en wilt dar onreynē
 met ruerē. Gaer wt den middel van
 hem. Die salue gaf oec te verstraen die
 engel die ten rechtueerdigen loth leide
 mit sijnen wive ende dochtere wt der
 sundiger stāt zodoma en seide hem. Be
 houde dine siele en wil niet weder om
 sien. noch en wil niet staen inden lan
 de alomrent. mer in dat geberchte be
 houde di. op dattu oec niet en vergaeste
 inder sūde der stāt. Hi seide hem wel
 en wil niet weder om sien. want al is
 dat hem een mensche lichaemlike schei
 der wt der quader geselschap. hier hi mit
 ter gedachten ende mitte begerren
 weder omē tot dien dingen. die hi ach
 ter ghelaten heeft. To en baeter he dat
 lichaemlike scheiden mer. Als onse he
 oec rueret inden ewangelio daer hi seir
 niemant die sijn den ploech slaer
 en weder omē hier is weerdich des rikes
 gods. hier omē lotho wif die weder
 omē sacht is gewandelt in een sout sulc
 en die kinder van isel die mitte herte
 wederkerden in egypten en ware niet
 weerdich in te gaen dat land der belof

ten hoe sadelic cranchē menschen van
 toechden is gemeenscap der ongoddienst
 ger toende onse heer. Die so uerustelic
 geboert den kinderen van isel. dat si ge
 ne vrientscap make en souden mitten
 heytene. of oec niet ghemeen mit hem
 wonē en souden. noch versameninge
 der echtschap mit hem angaen. noch
 hore kinder te samē geuen. want si
 sullen sprac hi bedriegē dine kindere
 dat si mi niet en volghen. mer vreeude
 gode aenbeten dat hem werden sal wo
 schendnisse. hier om seir sūte. Thero
numus hier en is dat ene mensche also
 sadelic is. als quader geselschap. want
 also danch wort een pegelic. als dier
 hi geselschap ghebruyet. ja waer te seg
 ghen. wort een mensche selden goet of
 quaet. dan om sake der geselschap. dit
machme bewisen van alre hande sūde
 want die mitte houerdige om gaer. die
wort houerdich. die mitte
onkuyfchen omgaer wort onkuyfch
die mitte toerlingen omgaer wort
toerlich die mitten veel omgaer
wort veel. Ende des gelycs van anderen
sunden. als die scrift hier van tigher
die wise man seir die dat pit rueret sal
daer van beuleet werden. en die ghe
menscap heeft mitte houerdigen sal
houerdie aen doen. Oec seir hi die hem
versellet mitte onkuyfche sal worden
een scaller. En ter ander stede. En wil
niet wesen een vrient ten toer mighē
mensche. noch en wander niet mitten
duenden manne. op dattu licht niet
en leers sine wege en ontfanges seer
tenisse dynre zielen. Oec seir hi. En wil
niet wesen inden werstappen der vren
kersen in maesscap der geene die
vleysch te een te samen brenghē. dat
is achterclap doen. want die hem ledi
gē te dindien. en die ouerdrage in quader
spreke sullen qualike vare. En wil di
niet mengen mitten achterclappers
hi seir oec. In middel der wive en wil
niet wonen. want vande dede coent

die morde. en vande wiue boetheit des
mannes. Ende hi sonder seir hi **A**nter-
springer en wil niet stades wesen. noch
en wille niet horen op dattu niet quaet
en vaer in hoerre wackerheit. **H**eer
of dyn ogen vande gekemden wiue. Ende
en wil niet aensien vreemde scoenheit.
Want om scoenheit der wiue sijn vele in
dome. Hoe scadelike is te wesen onder die
gene die spelen en ydelheit bedruuen beke-
de wel die wise maghet sara die onsen
here bekeede in horen ghebede seggende.
Nie en heb ic mi gemenger mit dien die
speelden noch mitten ghenen die wanden
in lichtueerdicheit en heb ic mi deel
achach gemaect. Ende hier wt mogen
wi merken dat in verrehande wijs
quaet geselschap tot geliken sunden
trekt. Als mit quaeten exempel mit
boesen rade. mit scadelike reescap en
oersake der sunden. mit bescompinghe
en veruolghinge der doechde. **E**xempel
der werke leere en trecke veel meer
dan woerde. **H**eyte mit goede en mit
quade. Want die sijn alle leuendige
lere bewisende dat en gheen ^{ding} doenlic is
dannen siet sonder hinder. **S**ade. ofte
scande van ene andere ghedaen. Als
die sunde en toecomende wreake daer
niet in gewege en wort. **D**ese exempe-
leter ondoechde sijn seentemisse. **D**at is
reescap des valles den crancke welker
die werelt vol is. als onse heer ruert
inden ewangeli. daer hi seir. **W**e der
werelt van scheutemisse. **W**an der
andere. **D**at is van quaden rade seir
die wise man die boese mensche be-
druet sinen vrient. en leit hem doerde
wech die niet goet en is. Ende dat mit
quade rade. want als onse here seir
die quade mensche wt den quade scatte
sijn herte brenct voer quaet. want
die hem selue quaet is. wien is die goet
die quade raedt quaet. op dat hi gesel-
le hebbe inder misdaet. En also nye
matt beter en schme dan hi. **W**at der

goeder leue is een lasteringe der quader.
Ende wanneer nyemant beter en schme
sijn misdaet. **T**o veel te myn mishaghe
als si meer ghemeen is. En also en
suet hi niet sijn vrienden bege. **D**ien
hi raet. **M**er sijn selfs verschoninge be-
se quade vaer coemt oec wt vermetelhe
werenheit des geens die hem vaer en
der wonder. **M**er naden geeste goede.
Mer na weerliker wytheit die soetheit
is voer gode of na vleyschelijker woer-
heit. **W**elc die door is. als die scrift
tuger. **O**ec coemt dese quade raet wt
nigeue des bosen geestes die te raet
man bruyet als sijn proper instrument
daer hi doer werket ende verleit den
menschen. **W**el daer ome raet die
se man seggende vande quaden wien
man beware dijn siele. **V**ande trece
dat is oersake en reescap te sundigen
datne vint in quader geselschap. **D**at
van is gescreuen inden boeke der wy-
heit die creature godes is geworde in
een hart. en in een becoringe der siele
der menschen. ende in een stricke der
voete der sotter. van welke stricke
Theronima seir. **D**ie werelt vol stricke.
hoe vele strickes du inder werelt. hoe
vele liden ouermits di die hellsche pine
Tortelen stricke lope die menschen
als si haepne tot dinghe die schoe siet
en genoechlic sijn naden vleysche. En
dat sijn wel anrelike stete. **U**ngesonde
stete. **S**ete der pestilencie die me plecht
te stouwen. **D**aer senaca van seir. **W**ien
sullen niet allene verliesen gheson-
de stete onsen lichame. **M**er oec onsen
zeete. **H**alichus hi die nutter heilige
Ionker sijn Agnee in sine lippen gode
belien mach. **D**at hi die onreynne wech
dieser werelt mit onbeulect voer doer
gewandert is. **D**ie mitter vuer des vuer
niet onsteken en is. **W**ant die werelt
is ghelijc ten ouen van babilonie om
stoke mitter hellsche vuer lichteelike ont-
fengende crancke mensche. **D**ie sijn alle

af en stoe die totten wispelen eens woer
 des onmelic werdt mitten vuer des toerns
 totten deussen des wuues mitte vuer der
 onkuyfcheit totten voercomē enghes
 soons dnges mitte vuer der begeerlich
 er hier omē wie die sunde sauwen wil
 saube **h**oer oersake der sunden. **D**ar is
 stede troude en geselschap. want als die
 heilige vader **s**ute **B**asilus seyt **D**arec
 ouer al bliuende in smen oude wesen
 sijn leue soude bettere. dar rekiene ic al
 re swaer se **J**a bi na onmogelic **E**nde
 senen seyt **w**ianlic is veelre lude ghe
 meenscap. en hoe des volkes meer is
 hoe meer perikels. want ic come wed
 honoerdiger. **I**hierigher onkuyfcher.
 weder **E**nde ongeselchter van binnen al
 so dicke als ic onder die mensche geu ge
 weest hebbe **W**anden vierde als dat
 men in quader geselschap inder werelt
 vint besceumpinge en bespottinge. ende
 veruolghinge der doechte. welke al
 vernidelic sijn cranchen mensche die
 noch behimiente en teter sijn inder
 togher die alse nye planten niet veel
 handelens liden en mogen en alse ver
 sch muere niet veel stromes. of alse
 yonge en onbesochte ridders niet veel
 stredes. die noch niet aengetoghen en
 hebben die geestelike wapene als dat
 panser der gerechtheit. den helm des
 hopen den schilt des gelouen. daer si
 op ontfangen mogen en wdoen alle
 die vuerige scutte des viants **I**n gheli
 kemste hier van lesen wi in **J**udicum
 doe getton die vichter en regierre des
 volcs van israhel gheuangen hadde
 moe coninge van madian zebec. ende
 salmana gheboer hi smen sone dar hi
 se wot soude slaen **A**er die sone en ver
 mard hem niet te doene. want hi noch
 ionc was **E**nde die coninge seide tot
 getton **A**uer valle du ons. want her
 is manne weve. **A**ldus ist oec manne
 weve alle yeghenheit en veruolghin
 ghe ter doecht mit ene ongewadelden

ende ongestuerden moede te ontfange
 en te veruolghen **H**oedange man sūte
 peter noch niet en was doe hi tot den
 sprake der mager. en die daer bi ston
 ten verwomen wort en cristū versae
 ten **D**aer **K**emignus op seyt **D**ich hoe
 scadelic sijn boser mensche **D**ie sprake
 want si tecten hem cristū ihesū versake
 dien hi tot daer te voren behet hadde
 te wesen ten sone godes **D**ie ander
 principael sake waer om te sauwen
 is quader geselschap. of blywesen ongod
 fruchtiger menschen is ongerecht.
 ongesoerlost ordel. want al is een mē
 sche also stare. dat hi bi exempel der
 quader of om hoers raeds wille den
 tredlinge of veruolghinge tot geli
 ker ondoecht niet getogen en wort.
 hi besundiget hem nochtan al biten
 mit ordete der menschen **D**ar huse quader
 ordelt om saken. daer si nochtant wel
 onscour in hebben mogen om onwe
 tenheit of cranchheit of eniger men
 ge wille die so quader niet en is **O**f hi
 ordelt dat quader meere dan dar is
Ende in gheliken dngem verheffet hi
 hem seluen. en verdoemt ene andere
 dat al tegens ons heve lere is **D**ie seyt
En wilt niet ordelen en ghi en sult niet
 gheordelt werde. en wilt niet verdoeme
 ende ghi en sult niet verdoemt werden
En sūte pauuel seyt. wie bistu die or
 delre ene vreemde knecht **M**aer hi. of
 valt hi. hi staet of valt smen here **H**er
 is behoerlic en onse heer wil dat wi os
 des ordels ouer onsen ene mensche niet
 en onderwinden. mer dar wi hem dar
 ordel gheueu en ten gheue die in sijn stadt
 staen en dar beuoelen is na rechter or
 dnanen **D**och so ist ene yegeldie noer
 onderscheidenheit. also dat hi die ondoech
 te niet en achte doechte te wesen. noch
 doechte ondoechte. want anders en wite
 die mensche niet. war hi sauuen ofte vol
 gen soude en daer omē mochte valle
 in dar wee des propheeten **D**ie seyt. wee u
 die seyt dat quade goet. en dat goede

quaer settende dat licht duisternisse. en
duisternisse licht. Hier omme waarmee
wi sundelike dinghe sien. ofte hoer sullen
wi houdē ons here lere die sijn. En wilt
mēt naden aensichte ordelen. mer ordelt
een gherecht ordel. **Rade**. aensicht te orde
le is den menschen te ordels. daer ons vā
onbekent is hoe zwaerlike god die sūde
ophem houden wil. of hoe haeste hi dien
weder tot genaden ontfangen wil. **Wat**
is ordelt een gerecht ordel. dat is ordelt
sunde sūde te wesen. en doghet doechte
Die derde sake waer om te sanve is qua
er geselschap. ende biwesen der ongoddiē
tiger. **Want** een mensche daer bi hem
selue onbekent bijsst. en tot sijn selve ke
nisse niet comen en kan. **Als** hi in gelike
nisse der alre quaetster hem seluen goet
vleent. **want** als sūde **Gregorius** seir
dat is sūnger mensche gewoente. dat
si altoes die snoder van leue sijn. aensie
en glorieer daer van. dat si beter hem
wanē te wesen dan si. **En** en kunnen
daer omme niet toenemē in doechten.
want si wānen hem genoeg te wesen.
dat si die snodste bouē gaen. **Si** wille
recht ghesien wesen. mer hem seluen te
binden. nemen si voer een crōme regel.
Wie ene crōme rye bi leit. en kan niet
vynde of sijn werē recht. **Also** en kan ee
niet vynen van hem selue. of sine wer
ke recht sijn. die exempel der ongerech
ter aen siet. ajer goeder mensche leuen
sal een aensien. **so** mach hi wete hoe ve
le hem van waere toger ontbreect. **Al**
dus wt dien dat voer gheset is sijn te
merken hinder. ende ghebrek. die come
van quader geselschap. ende biwesen ghe
meenscap. en vrientscap der geene die
god niet en ontvuchte. **dat** alre meest
te verstaen is van myen beginnende men
sche inder doecht. die als een keerse die
coer wgedaen is. lichtliker weder ont
fenger. of als een die coer van siecte ghe
nesen is. haestelike van quader lichtrof
van onnatuerlike spise. ofte dranc weder
in vallen. **Wattan** dit also is. **so** is noch

tant noer dat die goede onder die quade
gemengert sijn. **Want** als sūte **Augustin**
seir. **Hoe** souden die quade goet werden.
en sigen exempel. **en** hoerde leer. **der**
Der so is die mede wandernge der
quader ene proeuinge. **en** bewijsinge
ter goeder. **want** als sūte **Gregorius** seir.
Niemand en is volcomen goet. **dan** die
oec goet is onder den quaden. **hier** om
staet in **Jobs** puse. **dat** hi onder den sū
digen heptene woende. **en** goet was
ghelike als die alte grote scout heeft. **die**
quaer is onder den goeten. **Also** wt een
ten puse. **dat** een oec goet is onder den
goet quaden. **Waer** bi sūte **petrus** in sijn
re epistel ten heilige loth optweert mit sijn
ten loue daer hi van seir. **Ende** ten recht
dig. **digē** loth verduet van ongerech
wandernge der bofer heeft hi verhoert.
want hi was van siene. **en** hoer recht
dich wonende onder die ghene die die
des rechtueerdighen van dage te dage en
cedē mit hoesen werke. die niet geuen
en hadde geworden. **hadde** hi der bofer
werke niet ghesien. **ende** ghehoer
hoer leuen. **en** ruerde sijn hoer. **en** niet
niet mit genoechten. **mer** mit crōme.
hier van vermaent sūte **paule** wt
discipel seggende. **weser** sonder beuere
en simpel kinder godes. **mit** **mede** **māde**
des boesen. **en** verheerde gheslachte
der welken ghi lichteet. **also** daer licht
der werelt. **Oec** seir sūte **gregorius** ter
ander stede. **Dicwyl** als wi beclagen van
sundigen leuen der menschen. **in** hem
like stede te verkiezen. **hier** wete die
die stede niet en helpt. **is** dat die gheest
ontbreect. **wat** baeter eensamheit der
lichaems. **is** dat ontbreect eensamheit
des herte. **die** hebben eensamheit der
herte. **die** oec mit middel der bofer
terende. **nywer** mit herte. **hoge** **were**
consentioen. **noch** mitten **en** **ware** **die**
se eensamheit des herte sochte. **daer** **die**
hi sitende in sine conincliche. **seide** **die**
ic hebbe mi ver vremder vliede. **en**

bleef in eenſamheiden **D**ese ſochter hi in
 godt doe hi ſeyde **W**es du mi in ene god
 beſchermer. en in ene gheueſte ſtede op
 dattu mi behoude makes **W**an ghe
 ſelſcap der quader mach men verſtaen
 en ghelike mi die men vint beſcreue
 hoe dat ware twee bruedere. welke
 en dwaes was. en een wijs. dese ghinge
 te ſame ouer wech. Ende doe ſi quamen
 tot ene twiwege. Van wellien die een
 was ſoen ende genoechlic. die ander
 ſcap vael en oagenoechlic. Doe ſeyde
 die dwaes totten wiſen **B**rueder laer
 ons gaen reſen ſoenen genoechliken
 wech. die wiſe brueder antwoerde **B**ru
 der al is dese wech daer du begeerte doet
 te gaen ten eerſten ſchoen. ende genoech
 lic. hi laet nochtant mit leſte in een
 quade herberge. Daer om rade ic di dat
 wi doe ten andere wech gaen. want al
 ic dat die **W**ijſe en ongenoechlic is. hi
 laet nochtant mit eynde tot alre goeder
 eerſamer vndliker herberge. Die dwaſe
 antwoerde **I**c loue bet minen oghe da
 er van dingen die du niet en ſiege. en
 hi ſeyde hem te gaen ten ſoenen luſtelike
 wech. Doe dat die wiſe ſach en woude
 hi ſinen brueder niet laten. mer volchte
 hem. En doe ſi te ſamen wanderten coor
 daer na quame ſi onder moerdenaers.
 dese van een ſcheid. en ſetente in ker
 kenaers. Daer na gheſchiede dat die co
 ninc des landes gheboer datme alle die
 ghehangene voer hem ſoute brenghen
 op dat hiſe mochte ordelen. ele na ſinen
 verdienten. Doe dese twee bi een qua
 men ſeyde die wiſe **H**eer coninc. ende
 richter ic dage v ſeer ouer deſen mynen
 brueder. want doe wi te ſame ware on
 der wegen. en hi dwaes was. ende ic
 wiſe gherekent en woude hi mi niet ge
 loue. dat hi geguen hadde enen anderen
 wech. daer wi wel gheweest ſoute heb
 ben. als ic hem bewees. en er hi dede mi
 gaen mit hem deſen onſalige wech. al
 ſo dat wi ghecome ſijn. oder die moerde

naers **E**nde daer om ic hi mijns dodes
 ſauldich. Die dwaſe ſeyde hier en tegens
Herconinc. ic hebbe veel meer ſaken te
 dagen ouer minen brueder. want nae
 dien dat hi wiſe is. ſo en ſoute hi mi ſo
 haeste niet geuolgher hebben. Doer
 dien wech dien hi wiſte quaer te weſen
 want hadde hi des niet ghedaen. ic
 hadde mi weder om gekeert. en hadde
 hem **H**er gheuolgher. ende en waer in dit
 perikel niet gecome. waer bi ſo ic hi
 ſauldich mijns dodes. Doe die coninc
 hoerde van beiden ſyden. en gehoert
 hadde. gaf hi die ſentencie ſeggende. **D**
 dwaes en woudeſte dinen wiſen. **W**e
 der niet gheloue. en du wiſe biſte dine
 dwaſen brueder gheuolghen inden we
 ge. en daer om ic suldi beide gehangen
 werde. en ter doot verdoemt. Aldus ghe
 ſchiede daghelix tuſſche dat dwaſe lich
 aem. en der wiſer zielen. Aldus geſchie
 der oec dagelic als hem die wiſe mitten
 dwaſen verſeller. en hem volgher. daer
 na volgen ſal die ſentencie des ewigen
 dodes ouer hem beiden.

Van goeder gheſellſcap

De behoert te tone van ſelker
 heit en wirticheit der meere
 wanderinge der gheene die
 gode ontzuchten. datmen niet waer
 heit allene mach noemie goet geſellſcap
 want ſo waer goet geſellſcap weſen ſal
 daer moete drie ſaken weſen. alle ge
 lycheit. eenheit. en goetheit. **V**onder de
 ſen drie en mach gheen goet geſellſcap
 weſen. Ende hoe die ghelicheit volcome
 re is. die eenheit gheheele is. en die
 goetheit der doechte meere is. hoe dat
 geſellſcap beter is. Als hier van ruere
 die geleerde tullij die ſeyt. **A**lre geſellſcap
 en is gheen edelre. gheen marker. dan
 daer goede manne ghelinc in zeden. in
 vrentlicheit. verenighen ſijn. want
 niet en is mynliker. noch genoechliker
 dan ghelicheit goeder zeden. in welke
 ghelike hanteringe en een wille is op
 dat alſo een werde van velen. **H**ier na

Die heilige Hier van seir die heilige sūte **Herominus** dat is waer ve vrientſcap en in cristus mynne verſamē wellie mit met enige vutcheit tūder dinge of lichamelic bi wesen of bedrochlic ſmekelic pūte geſaect en heeft. mer die anre godes en onderſoekē der godliker ſcrijft vele dinge vūnne inder welt daer gheſellſcap om geſaect wort. die ſomme laſterlic en ſuntelic ſijn. ſomme mer ſuntelic. mer dan allene goet en verdientlic wanneer godes anre daer onder is. Ende daer om is noer altoes daer goet gheſellſcap wesen ſal. dat daer onse here god mede en gheſelle onder si. Waer bi myn dan onder dēn gheſen goet geſellſcap wesen en mach. als onder twien menſchen die beyde onsen here god or vruchte zoekē ende minne. En dit is dat sūte **Augustinus** seir. **En** Ten is o here gheen ware vrientſcap. dan wan neer duſe te ſamen kumpes onder die gheue die di aen hange. So wie god aē hanger mit mynlike anre. we wellie hi pūnt al ſunde te ſauwen. die en is mer ſonder goet geſellſcap. want alle die vande ſeluen geuoelen ſijn. die ſijn ſine geſellen. ende die weger hi hē toe onder ghelicheit die hi in hē geuoelt en dat ouer mit minne. welke die heilige greeſt wpte ſtroyt inder gelouger herte. als sūte pauwel seir. Hier va is dat die wiſe man seir in eccleſiastico. **Alle** dine mynne ſijn ghelinc en alle menſchen ſal ſinen ghelinc toegeuoer werde. **Gregorius** dat pleget properlike een yegelic ouer hem te hebbe. dat hoedamich hi si. ſodanigen begheer hi oec verſeller te werden. **Oec** seir die wiſe man. **En** en trouwe vrient en is geen dine te ghelike. en gheen weerdich gewichte goudes of ſiluers is totter goetheit ſijne trouwe. **En** trouwe vrient is een aersadie des leuens en der onsterflicheit. Ende die gode ontvruchte ſulle die vūntē. Die gode orvruchter ſal

ghelinc hebben gode vrientſcap. myn ghelinc hem ſal wesen ſijn vrient. **En** na merke ſes nutticheiden. die men vūnt in geſellſcap der goeder. die men is. want dat betwisen der goeder vrentiget om dat die toger van hoere vrenticre ghenoechlic is en mynlic. mer horen beſitter veel meer dan enen ſcoenheit van linc of van lere. **En** van sūte **Augustinus** aldus ſpreekt. **Super iohannee** daer is ſcoenheit die ogen verluſtiger. **En** ſijn die vrentelaers mer zeer ghenymmer. **En** wanneer wi daer memorie vū hē ben en werden wi dan mer ontvrent mit mynne. **En** hē wi hoer lere in pinen niſmaect ſijn. **En** waer in laker als wi vragē die ogen onſer lichaems. **En** wat is ſcoenheit als wi doen die ogen onſes heren. **En** di vanden alren ſcoenſten. **En** die een dief is. **En** hoe verontweerde die ogen. **En** die ogen dīns lichaems. **En** vrentſtu dien ſo en hebben ſie gheſien weſeliker gheſchicte. **En** volmaectter van linc van lere. **En** wē die al trede en ghenoechlic. **En** den ogen. **En** mer nochtant als di hoer datter een dief is ſo vrentſtu ten men en verontweerdicht hem. **En** ten ander ſyde ſie ſtu ene outen vrommen menſchen op ene ſtaue luene. **En** en nauwe hem verruere. **En** al vrommen en vrentſtu. **En** waer ſie ſtu dat die vrent verluſtingen. **En** nochtant hoer hi hi doechſam en rechtmeerdich is. **En** mynne en omvangere hem mit heren. **En** aldus maect die toger vrent den menſchen en ghenoechlic ſijn. **En** wesen. **En** mer dat goede here. **En** boesen is die gerechtige. **En** oec wiſen om dat hi contrari is hoer vrent. **En** als ſalomon seir. **En** inder onwylheit. **En** mer nochtant inder wylheit ſo en heeft die werelt nye wat ſchoenheit

edeles. en ghenoechliker voer ghe
 bracht. dan doechtsame menschen. wel
 ker scoonheit ende duerbacheit beha
 ghelicheit is oec den godliken oghen
 Also dat die coninc der glorien in doech
 dsame ziele ghenoechte heeft te wonē
 Ende nimmer inden onduere lichamen leli
 ken lichaeme die scone ziele. Als sūre ber
naert hier van ruert op die woerde in
antias Ic bin swart. en er scone daer hi
 op se. hiet en is in de heilige te versmaen
 die wuwendige licheit. welke maect
 inwendige scoonheit en bereit ene stoel
 der godliker wysheit. Beone was sūre
pauwels siele. ende die godlike wysheit
 far. daer in. Al was hi van bute onduer
 van lichaem en mismaect van arbeide
 van vasten en van waken. En daer om
 me paulus swartheit is scoone dan
 enige qerheit van bute of enich conic
 ke ghesynne hem en sal niet gelijc
 werden enige scoonheit des lichaems
 ghen. blendede huyt die te hādes ber
nē sal gheen blopende aensicht dat te
hādes verroeten sal gheen costel deer
dat te hādes verclien sal gheen ghe
dicte goudes of claerheit van perlen
of al dat des ghelijcs is dar al verganc
lic is hier omē wel te rechte so hebben
die heiligen versmaende alle qerheit
des wuwendigen menschen die verganc
lic is mit alre vliec hem gheghene te qe
te den inwendige menschen die naden
beelde goets gesapen is werende zeker
like dat geen dinc ontfāchliker wese
en mach. dan sijn beelde. als als dat
sijne eygenre scoonheit weder gegene
is. Ende daer is al hoer glorie van binē
en niet van bute. Ende dit sy gesen van
ghenoechlike bi wesen der goeter wel
ke oemoedicheit. sachmoedicheit.
goetmērenheit. sedicheit. vroetheit.
redmēerdicheit. soberheit. samelheit.
en ander doechte bequame en aenghe
name maken hoere medewanderinge
veel bet dan enige lichaemlike scoon

heit. Die ander nutticheit is. want
 goet gheselschap verlichter en helpet dra
 gen die borden der leden die den mensche
 opgheliet werde in deser werelt. en dat mit
 bi wesen mit medetogen. mit troeste mit
 rate en mit hulpe. Waer van sūre ber
naert se. hoe goet en hoe vrolic is brue
ders te wonē in een ho war van binnen
of van bute moepelus ghemoet. dat wort
ons verdāchliker om gheselschap also vrent
liker beneders mit wellie ons is oē herre
en een ziele in de here. Hier vā se. die wi
se man. Een brueder die sinen brueder
helpet is als een genepte stadr. Toe welke
hulpe. ende verlichtinge ons sūre pauwel
vermaent segghende. die ene draghe des
andere borden. en also suldi veruullen
die ewe cristi. Alle die in goeder gheselschap
sijn sullen wesen alle lete in ene lichaem
die als sūre pauwel se. sochtuoudich
sijn voer malcandere. Also wanneer dat
ene lit in liden is. so sullen alle die ante
re medelute hebbē en comē die lete te hul
pe. Een mēsche is vā natuer een gesellie
dier. Also dat gheenē dinges bes besittin
ghe sonder gheselle hē vrolic is. her is
oec een behoemich dier. beide lichaemlike
en geestelic. En daer omē na onses here
woerde en is. die mensche niet goet allene
te wesen. Hier omē want vele lastes lidens
ende verdriet is in desen leuen. so zueke
goet gheeruwe gheselschap die di dat lide
helpen dragen. Als wi hier van lesen in
sūre fransoy leue. dat hi en sine ierste
brueders vele smaechte. en onghelijcs lede
dat hem aenghedaen wart. want men
hantertese als die alre snoedste. ende on
nūtte menschen. en dit verd:oege si alle
in goeter lndsamheit. Ende wanneer sie
weder bi een quame. so worden si veruult
mit also groter vrolicheit. dat sie verga
ten alles lidens van buten om die minne
die si tot malcander hadde die also groet
was. dat die ene voer den andere bereit
was te sterue. Die derde nutticheit is. wat
goet gheselschap bescharmet vā de quade

en sonderlinge van des viants bedriech
nisse en geweld wanneer si onder de goe
den sijn welker verdienste en doghet die
viant ontwuchter en die mit hore ghe
bede die ander verantwoerde of mit ho
ren vade die andere waerfauwe voer
des viants bedriechnisse en sterke mede
geespelike stride Waer om sūte bernaert
sein **Verhuise** mede here veelre te samen
vechtende tegens den diuel te striden
daer so veel hulper sijn als ghesellen Ende
allike gesellen die mitten apostel segge
mogen **Wi** hebben wel sine listichede
Die vergaderinge der goeder is verueer
lic den boesen geesten als een spisse des
heers dat wel gheordniert is. Want als
sūte **Gregorius** Also vele ontwuchten die
boese geeste veelher goeder menschen
als si die sien ouernits eenheit der min
ne tegens hem versamen en in eenh
eghed gedwonge. Wat goeder me
schen teghenwoerdicheit vordert voelde
wel theodorus die sine brueder mit doer
ter volgete mer sine quade zeede niet
en wandelde daer sūte **Gregorius** van
scrift dat hi in sijne siecte ouernits
der brueder gheber beschermer wart
vanden hellsche drake die sijn hoest alre
de begaep hadde mit sinen monde omhe
te verflinden Als die heilige vader dat
vertreec mit meer woerden in **Dialogo**
Doert meer beschermt oec goet ghesel
scap den menschen van sunden Als bi hore
bi wesen versaken der sūde ontroghen
wordt en die mensche der vuhet sijne
sijne na begeerlicheit des vleysches niet
ghebantē en mach want als die wise
man seit. Wanneer des houtes ontbreker
so sal dat vuer wt gaen dat is wāneer
die oersaken der sunden ontbreken so
sal die sūde ontbreken **Thayn** na slach
tinge sijn brueders sprac hi tot sine onse
broed heer **Pier** ic sal huden van dinen
aensichte geworpe werde en wesen wilt
ende voeruluchich op der eerden en alle
die mi vint sal mi doot slaē Des gelijcs

mach ontwuchte Die goet gheselschap
laet dat hi sal byster werden en alle die
hem vint sal hem mitten doot der ziele
doortlaen dat is tot sūde trecke als die
scaep dat wt der coepen diuelt is ver
ten verflindingen der volue Die v
te norticheit is wār goet gheselschap wā
roepit oec vanden quaden en dat in me
ingerhante wise Als mit veruyngh
mit castijngē mit vermannige en mit
exempelen der doechde Hier toe is gesch
dich die moeder der vergaderinge
der goeder die wel een moeder geuoert
wort om die sorge hoerre kinde en
neerlicheit weder te roepen die ghesel
die of diuelt seggende mitte prophete
Comt weder ghi kinde weder comen
te comt weder totten here en hi sal
ghenadich wesen **Aldus** dan ge
pers hebbe geweest die prophete
vriende gods die gheseynt wort onder
dat sundige volc om die te wederroep
van hore quaden wege En des ghesel
pne alle goedes vriende onder welken
men vint die segge mogen mitte wise
man **God** die heer heeft mi gheseynt
een gheleerde touge dat ic moghe ver
wecken mitten woerde ten genall
is **So** wie geuallen is in sunden heeft
hi niemant die hem weder op helpe
verblyft hi ja meer so valt hi vā
eenre sūde in die ander want hi comt
sūde veel aentreders vint En dan
ome seit wel die wise man. Wee den
ghene die allene is want ic dat hi
hi en heeft niemant die hem opboort
Die vifste norticheit goeter ghesel
is want daer hi wort een mensche
gheleert en ingheset tot allen goede
ende dat mit aensien goeter zeede
dogentliker werke ende mit hore
der leere en godliker waerheit **Allen**
te hore leere der wysheit en vromer mit
vele ten si datmen cone bewysinge der
werke daer mē wt proeue mach dat
ter moghelic is te doene datme vint

inder leere. want als sicut Gregorius seir
 Exempelen leeren ber dan woerde. Van
 alre goeder geselschap in godes dienste
 mach me verstaen dar sicut bernaert
seir in sine sermoene Benedictus v en is
 gheen onscout vander onwetenheit die
 nimmer ontbreect godlike leere. nimmer
 heilige leere. nimmer goete vermanin
 ge. Al dar waer is. al dar luytich is. al
 dar gerechtych is. al dar mynlic is. al
 dar van goeden name is. Is enige dinger
 dat enich lof der disciplinē. Dar leer di
 dat ontfanct di. dar hoerdi. en siet in ex
 empel en woerde der geene die onder
 v is volcomē sijn. Welker vermaninge
 en wandringe v allen lerende is volco
 melike. Dar seirte is want goet exempel
 nien affene en leert. mer oec noediger
 trect yntē en dwinct tot allen goede
 en gheeft veeschap en oersake alle goet te
 done. Waer van seneca seir. Gheen
 dinc en is dar ber doer aendoen eer sam
 heit des ghemootes ende wederroep
 toten goede die syme die tot ondoechte
 gheueyget sijn als goeder manne mede
 wandringe. want allentien leert dar
 bi wesen en diuyn gesien en gehoert
 te werden heeft macht des gebodes. Daer
 oec die heilige leerre ysidorus van seir
 datu een gheselle sijn hoerre wandre
 nge. so salstu oec een gheselle werden
 hoerre uolcomen doechte hier van
 een geltienisse vanden wi meen wilde
 oliuen bome die dorre en bitter besien
 woert breent. Van welke tegene natu
 re van anderen boemen als men een
 ladiken encher op enē zueten oliuen
 stam so veranicht dat daer in geeynder
 is more die aert vanden goete oliuen
 bome. en woert deelachtich der ver
 richheit en suetheit des stammes. Als
 sicut pauwel daer of ruert inder epistel
ad romant des gelijcs gheschieder. oec
 oec den genen die hem mitten goeden
 verseller dar hi in lange bouwen bi we

sen die aert der doecht. en goeder zeeden
 aen doer die hi siet en hoert vande goete
 oec leert een mensche in bi wesen der
 goeder he selue bekennē en voer niet
 achtē alle dar hi goedes doer. wanneer
 hi mit goeten ogen acusien der ander
 doechte en scarplike ordelt sijn selues
 quaetheit. en wort hier mede gehouden
 in oemmoedicheit. welke een bewaerster
 is alre doechte. Als sicut theromim seir
 Oec wort een yegelic vander geselschap
 deelachtich alle des goedes dar hi myner
 in enē anderē al en heeft hys niet in hem
 selue. aete heeft hi hulpe des g gebedes
 dar so vele te sterker is. en lichteliker van
 gode gehoert wort. als ter vele te samen
 eendrachtelike bidden. Uir welker goe
 ter geselschap een yegelic mach gemeen
 hebbe oefeninge der doechten die hi alle
 ne niet volbringen en mach. ende ver
 uullen die werke der ontfermherticheit
 dagelic beide lichamlic ende gheestelic
 Hier om mochte wel seggē die prophete
 Hier hoe goet ende hoe vrolic is bue
 ders te woenē in een. Die woente in een
 daer van traet mēden boeke der werke
 vanden apostelen. Veelheit der ierster
 ghelouiger was een herte en een ziele
 mēden heer. en nyemant van hē en seirte
 per sijn eygen te wesen. mer hem ware
 alle dinge gemeen. Een exempel wreue
boeke genoemt speculu historiale
Een clerc die studierde in eenre stad
 gheheten lugdunū sach op eenre
 nacht in enē visioen een dal onder enē
 berge. op welken scheeu een alre sco
 nē stad getymert. welke stad bouen
 matē genoegelic was aē te sien. alsoe
 dat so wie die aensach vā hore gesichte
 niet en koutē gesaet werde. mer pynde
 alles dinges hoe hi mochte tot dier gena
 ken. Hier en binnen sach hi oec ene vloer
 onder die voer des berges lopende. wel
 ke als hi ome ghinc zuelende. hoe hi daer
 ouer mochte comē. so vant hi tot eenre
 stede opten oeuē der vloer twalef armar

mensche maende en inden water hoer cleter
wasschende. **O**nder welken stont een ghe
cleer mitte alren scoenste clede seer onge
lyc den andere. die den andere half in was
schinge hoerre cleter. en als hi den enen
gholpen hadde. **S**o ghinc hi totte andere.
Doe ghinc die cleer die dit sach totten
ghene die den andere half en seide. **I**c bid
de u dat ghi mi segt. wat mensche ghi sijt.
Ende die seide he. **D**ese arme mensche sijn
lute die penitencie doen en wassche hem
selue van sunden. **E**n ic bin ihesus cristus
die sone godes. **S**onder wes hulpe noch dese
noch nyemant anders mach wel doen. **E**n
dese sone nar die du siene is dat hemel
sche paradys daer ic woenachtich bin. **E**n
so wanneer yemant sine cleter gewassche
en schoen gemaect heeft. dat is sine pe
nitencie volbrocht heeft. **S**o sal hi daer in
gaen. **E**n du hebste lange genoeg gesocht
ene wech. **D**oer welken men daer toe mo
ghe comen. **M**er wete dat daer anders
gheen wech toe en leir dan dese. **D**oe dit
gheseyt was onwaecte die cleer vanden
clape en begonste seer te verwonderen
vanden visione. **E**nde doe hi met lange
daer nae weder gecome was va scole
in sijn vaderlant vertelde hi hi ene bis
scop dien hi vrentlic was dit visioen en
die bisscop riet hem dat hi die werelt
laten soude en in een oerde gaende pin
sente hem boue al die op nye oerde va
astercau. **D**ese cleer wech tot astercau en
vant daer een woeste stede ende onghetym
merde stede en ene oetmoedighe
poerte. **T**ot welker als hi gheclope had
de en hem die poerteneer in ghelaten
hadde en hem toe sprac. **G**ruetende. **S**o
aen sach hem die cleer en bekende hem
ter stont. als dat hi hem gessen hadde
onder die ghene die hoer cleter wiesche
mder vloet. en hi badt hem dat hi hem
briengen woude totten abt. en als hi de
abt ende hi die vneders gecome was
bekende huse alle gader als dat huse ge
sien hadde onder die gene die hoer

cleter wieschen mder vloet voer die
scone stad. **D**oe bekende hi dat he was
daer gewesen hadde en vallende op
sine knipen badt hi mit wane onghen
gen te werden dat hi vercrech. en be
wees hem also dat hi coer daer na pas
ghecoren war. **V**ant en anders
des wille te laten is een epistel sijn be
in persone helias sijn monnes tot sine o
Allene die sake waer om dat hi
oerloft is met ghehoer sam te
wesen den ouders is god
want hi seir. **H**o wie vader of moeder
meer mymer dan mi die en is mine
mer weerdich. **E**nde daer om ister sal
dat ghi mi mymer. als goede ende si
lige ouders. **I**n dat ghi ware trouwe
liefte hebt tot uwen kinde. **W**aer om
so er di mi dan. **D**ie gode onse alre
vader begere te behagen ende pyn
mi ofte wecken van sinen dienste
ken te dienen is regneren. **W**aer om
nu bekenne ic dat des menschen huy
ghenote sijn sine viande. **I**n dien en
bin ic u mer sculdich ghehoer sam te
wesen. **I**n dien en kenne ic v ghene
ouders. **M**er viande. **w**ant hadde ghi
mi lief. **S**o suldi billix blide wesen. **w**ant
ic gae tot minen en uwen. en onse
alre vader. **w**il di des niet. **w**ar is mi
dan en u. **w**ar heb ic van u dan on
licheit en sunde. **A**llene die gebreche
lichaem dat ic drage hebbe ic. **E**nde
bekenne mi vanden uwen te hebbe.
En ic u niet genoeg dat ghi in dese
onsalicheit deser werelt onsalich te
onsaligen hebt in gebracht. en hebt
dat in sunden geboren was vanden
sunden geuoet ghi en wilt mi nu be
nyeten die barmherticheit die ic ver
wegen hebbe vanden ghenen die
niet en wil den doot des sunders. **E**nde
wilt mi daer toe maken ene sone ter
hellen. **D**harde vader o wrede moe
ter. **O** ongenadige ouders. **W**ant moer
gheen ouders. **M**er dooters. **w**elker

vouwe is salicheit haers soens wel
 ker troest is die door hoers luydes
 die mi meer willen te vergaen mit
 hem dan te regner sonder hem die
 mi weder pmen te roepen totter seip
 bekinge dier ic nauwe outome bin
 weder totten vuere daer ic nauwe
 half verbrant wgespronge bin. we
 der wote moerdenaers die mi half door
 ghelaten hadden mer bi ontfen minge
 des samaritans bin luttel ghe
 wesen en pme hem ten ridder xpi die
 bi na den zeshen gewonne hadde waer
 of ic in mi niet en glorier mer in den
 gheue die die werelt heeft verwonnen
 en die te handes uakende is ten hemel
 vanden inganc der glorien wetet te lei
 den ter ws werelt als ene hont tot dat
 hi wgespogen heeft en als een soch
 die ghewaschen is weder totten slake
 ene wonderlike verkeertheit dat luyde
 brant tuer staer aen ten rugge ente
 men verbiet ten vlienden wt te gaen
 en dat vande gheue die inden vuere
 gheset sijn en vier alre hardster onspn
 nichet en alre onspnichster verhardich
 en en willen si niet vlien hoer perikel
 beh uce ter doerheit. Ist dat ghi niet en
 achter uwen toor. waer omte begeer di
 ten minen. Ist dat ghi versumer uwe sa
 licheit. wat helpt u aldus te veruolgen
 die myne. waer om en volchdi niet meer
 my op dat ghi oec niet en verberne. Ist
 dat mer ene verlichtensse uwer cruange
 dat ghi in mede moecht tode en ontfedi
 die allene niet dat ghi sonder mi verter
 berne bernende gheue. wat troest is den
 verdemende ghesellen te hebbē hoerre ver
 epenensse. wat bare is den steruenden
 ander menschen steruen te sien. Die niet to
 mede die rike man niet. Die niet to
 menten mishopende van sijne verlose
 nisse bat danne kundigen woude smen
 weder dat si oec niet en quamen in
 die salue stede. Ist pme. wā hi had

de an trouel anet dat wt sijne brudere
 pme die sine vermeerret soude werden
 Hal ic dan per gaen en troesten myne be
 droefte moeder mit myne tyflicher van
 dinge op dat ic ewelike scerepe my ende
 sic sonder vertroostinge. Hal ic per gaen
 en ghenoech doen mynen vader die such
 ter om mijn tyflic wesen en sal oec en
 int gewoest werde van sijne tegenwoer
 dichheit op dat namaels en yeghelic voer
 he en ic voer ten ander mit ontwoesteli
 ker droefnisse bedroeft worde. Of sal ic
 per veel meer na den exempel des apostels
 die niet en volchte vleysch noch bloec ho
 rende die stemme ons herē ghebiedende
 laer die doteden die doteden grauen. En sal
 sijnge mit dauid myn siele heeft versmaer
 ghetwoest te werden. En mit Jeremias
 den propheet des menschen dach en heb
 ic niet begeert here du weeter want voer
 waer. Myn lot is mi voer daer genalle
 en die hemelsche erfinsse is mi voer daer
 en sal mi die eerliche lofsinsse besmepe
 en die troest des vleysches genoeghen
 Als die geest gesmaect is so isst noer
 datter vleysch onsmake die hemelsche
 dinge begeert. dien en genoeghen die eer
 sche dinge niet die ten ewigen aenhanet
 verdiet ter tyflicher dinge. Hier omte
 laer of mijn ouders laer of te vergeues
 mit scerepe te an. Quellen en my te
 moeyen. waer want sendi voert aē meer
 biden om my so wildi mi verre van u
 verlengē. mer ist salke dat ghi oflaet
 claruallen en sal ic in ewicheden niet
 after laten. dit is mijn vyfte van ewich
 eiden. Hier sal ic wonen want ic hebbes
 vercozen daer sal ic sonderlaet bidden
 voer uwe en mine sonden. daer sal
 ic mit stadigen ghebete also verre als
 ic mach. Als ghi oec begeert van gode
 verwerue dar wi die om sijne minne
 wille in deser coeter int van een ghesche
 den sijn in dier ander werelt te samen
 in saliger ende onghescheideliker ghe
 so selcap vergadeer moghe werde. Hier

lxv

cynder die epistel. **D**an welker matreien
ghescreuen staet in eenre omheuen opt ewa
gel dat men leest op sūte Michaelis dach
op die woerde. **I**n dat die dinn hant of di
voet schender. **I**n den of en weerpē van
di. **I**n dien dat ons hande voert en ogen
bouen anter lēde uoerdoflich sijn so ver
staet men daer mede die liefte der vriende
en ter maghe. **R**echte of onse heer sprake
In dat di yemant duerbaer is als dinn
oghe noerdurfsich als dinn hant. **D**i heymē
lic als dinn ~~hant~~ voert en raedt di of te ga
ne vanden dienste godes. **D**eses menschen
myne smēde of en warp van di. **W**ant
her is di heer allene in te gane ten leue
dan mit vele scaren dijne naesten ghe
worpē te werden in. **d**ar ewige uuer.
War baeret den mensche. **d**at hi alle die
werelt wynter en achterdeel lye sijnre
zielen. **W**aer bi ~~si~~ smēket dat
wyf dreiger die vader. **b**idder die moeder.
screyer suster en bunder. **d**a du vage mede
weghe. **g**odes en en scheide di niet van
sijnre minne om dinnre vriende ommitte
liefte. **A**er naden woerde onses heren
laet die doden hoer doden grāue. **m**er du
volghe den here. **A**er dinn en segghen wi
daer om niet dānnen den onder. **e**n vne
de. **o**ndanchbaer en ongheloesam sal
wesen. **m**er wannēer ^{si} ons vande wege
godes of reedēn willen. **w**i hore myne
offinden. **A**er als wi be ~~—~~ kennē dat si
gode minnen. **s**o sullen wi se dubbelt
lief hebbe en ere. **E**us want si rechte
dich sijn. **e**n anders want si onse naeste
sijn. **A**ls onse heer ghebiedt inder ewe
Ere vader ende moeder. **o**p dat di wel si
en lange tijt moghes leuen op ~~Er~~
eerden. **Ex lib: apu**

Een seer ~~so~~ edel yonge van dertie
iaren was in dypstant. **d**ese was
sone des greue van flākenbōrch van sijn
re moeder ghesent totten coninc van
frāncryc hore maech. **o**p dat hi mit sijnē
kintēren geleert en opgeuoert soude wer
de. **A**er want zeede is in vreedē landē

dat die wt ene lande sijn. **v**rientchap en
gheselschap zoeken. **s**o ghevielt dat dese
yonge vande ende uerlochte saliger ge
dachten meyster iorden vander prediker
oerde die een dypsche was. **e**nde was
wonachtich op die tur tot parijs mit an
dere bruederen die oec dypsche waren.
En als hi dese dicker en langer uerlocht
te tur mede sprake des heiligen mamos
so begonste desen yongen eerfche dingē
snore te werden. **e**n hemeliche dingē
te behagen. **u**so dat hi begreep in sijn
sinnē in die oerde te gaen en begonste
oec meyster iorden heymelike om die
de bidden. **W**ant hi was al wat ghesceet
Aer die meyster achtende des yongen be
geerte onstantinich. **h**arte hem inder. **d**a
we dat hi inder graeffchap daer hi allere
een wiche ~~er~~ erfgenaem toe was. **u**so
onderlate mit sachtmoedicheit te gēen
soudē. **d**oe dese ionghe was. **v**an sijnre
iaren is hi mit eerliken boren vā sijnre
moeder ontboren te huys te come. **u**so
om een edel Joncker te wue te nemen en
hem des regiments vander graeffchap te
ouderwunden. **W**ant sijn vader een out
man geworde was. **d**oe seide dese yonge
den ridder en knechten die om hem te
halen gecome waren. **d**aer ons gāen te
sien onse landslute die brueders vander
prediker oerde. **e**er wi van hier scheiden
Di ghinge en quāme te samen mit clo
ter. **d**aer riep dese yonge heymelike in
een camer meyster iorden en die brue
ders en viel hem te voete en seide. **u**so
gode te rige voer v allen dat ic huten be
reit bin die werelt te late en mit u inder
oerde. **u**so onsen here te diene. **E**n. **u**so
dat ghi mi in desen wille uerwoert dat
kennē god en richte. **E**n. **u**so
minne ziele niet ongewoeken van u
uen. **d**oe dese yonge dit aldus sprac. **u**so
die meyster screyende en die brueders
begangen beuelen dese sake allene om
here. **E**n te samen roepende dat coninc
hebbē die sake en woerde des yonghen

den conent geopen **h**i ghemene conent
 te ten yongen outfangen mitte habite
 der oerden gheleden **h**oe dit quam tot
 hemisse der sijnre scayden si seer **en** weter
 leorden tot horen lante brochten si alte die
 uige mare **h**ier om sijn oude vader mede
 nemende groet **g**hesijn quam te parne
 en doe hi sijnen sone mit geweld wt trecke
 woude stonden hem hartlike die yonge
 bueters en tegens also dat hi tot sine lan
 te sonder bedarf wederkerē moete **T**or dier
 selue tijt was te parne een **A**rchipakien
 wt duyslant **s**choen van formen voer
 alle die clercken tot parne genoeint theo
 derien **p**ese was des yongen om van sijn
 wmoeder wegen **d**ie seer verst eet op
 sine uwe lange verwoech hem te sien wille
 ten laesten doe dese archidpakien woude
 tot sijnen lante trecken **o**ntboet hi
 den yongen dat hi woude des anderē dages
 tot hem comē **D**oe dit die yonge **A**lbertus
 hoerde liep hi tot meyster yorden **h**i liep
 oec tot anderen bueters die meest geeste
 lie schene **h**i bat hē allen dat si voer sijn
 oens salicheit dien hi sonderlinge lief
 hadde onsen here god woude **b**idden **A**ls
 dit gheschien was quam die **A**rchipakien
 sijn oem **en** si ghingen te samen sitten in
 een capelle des doesters om mit een te
 spreken **en** te stont mit webreken ter
 manen seide hi den yongen **H**oe hebstu
 dit mogen doen mijn alre liefste **D**attu
 dijn moeder mijn suster die di allene
 van allen kinde behouden hadde **en**
 in dinen oem die di bouen allen in en
 schen lief hebbe achter laten **m**oeghes
 moetes **en** nu als ic hore so sterft dijn
 ginc hebbe byna ter doot sic geweest
 noch ic en sal oec nimmer getroest werde
 ten sie di binnen dinen proeuehaer als
 di wel geoorloft is weder ter werelt te
 ginc **W**illie die yonge mit alte bequa
 mer sprake antwoerde waechte aldus
 hier oem die figure drier beelde in dese

hasevinter voer ons **w**ie sijn die welker
 memorie si ons berephene **en** berephene
 si ons niet onsen here ihu xpm **en** sijnge
 benedice moeder **en** sijnen sonderlingen
 ghemynden neve sijn Johan **h**ier wt niet
 lie waertlike al was dat xps seer mynede
 sijn moeder **en** sach oec dat sie also zeer
 ghecruct wart wt sijnre passien dar dar
 zweert des rouwen doer sijnre hoer siele
en sach oec sijnen gemynden neve Johan
 nē ewangelistam mit drucke der droef
 nisse beswaert boue datme gelouen
 mach nochtant **al** mochte hi **h**i en wou
 de niet neder vanden cruce stigen om
 die te woesten **m**er bleef steruende in den
 cruce **h**i geliken dinge were mijn alre
 liefste **dat** ic dat cruce der heiliger oer
 der mit xpo **en** om xpo opghesteghen bin
 ende daer om al ist dat ic mijn moeder
 sie sterue van rouwe **en** di minen alre
 liefsten oem in noeten wesen **ic** sal noch
 tan ter doot in den cruce onbewegelic
 bliuen **E**nde ist dattu mi horen wilt
 so salstu oec dat selue cruce opstighen
 op dat die verdoemlike sorge dese welt
 als si begonnen heeft di in den afgront
 niet en trecke **W**ar gheschiede **D**ie archi
 dialien wart onclaten in die alre ouer
 vloedichte tranē **h**i wart conpunct van
 herten ende mit pekele ter consciencen
 scarplike aengesloten **en** en konste niet
 weder staen den heilige geeste die in den
 kinde sprac **h**ier toe aenleide die yonge
 stactelike onsen here god te bidden **en**
 ten laesten in corten dagen buychde hi
 den archidpakien ter oerden mit ver
 wonderē **al** der dierchap **en** des volkes
 vander stad dat also haesteliken des
 leuen moer die woerde des kindees tot
 so groter oetmoedicheit gecommer
 hadde **d**ese yonge bueder **A**lbertus
 wies op in enen volcomene goede ma
 en is **en** noch huten dages een edel pre
 dker des woerds godes **D**esin woude
 onse heer die pauwe eenre groter stat
 woef **vo**er gheset hebbe in ene bis

scop mer die heilige man fronter weder ee
ghedenlic woert sprekende Ie sal sekerli
ker en bliteliker sterue een bueder der
oerden dan opghetogen mit ere enighes
bisscops hier om is goet ene mensche als
hi gedragen heeft dat Iuch onses here va
sijne rogen en en heeft noch vader noch
moeder ghehoert als si hem ontriet den
dienst cristi mer heft meer genolgher
den raet des heiligen vaders sinte Ihero
minius die seit inder epistel tot heliodor
aldus Mit dat dyn vader op te do: pel
leit en dyn moeder mit gestropde haer
mit gescoerden cletere die borste toent
daer si di mede gesoect heeft tued ouer
dinen vader verstaet dyn moeder en
mit drogen ogen wander totte hamer
des cruces Allene ist ene manier der
goetertierenheit hier in waer hebbe ge
weest Ther begint een boeckken van
costelike cleteren in ten latine in durt
sche ghesen

SOmige sijn die niet en wane
sunde te wesen costele cleter te
dragen ya meer die wanen
berispelic te wesen oetmoedich habit
te dragen en oncostele cleter hier om be
hoert van desen twee segge Ten eerste
of er sunde is te dragen costel cleter Ten
anderen of er si dochtelam te draghe oet
moedige dat is onkosten of verworpen
cleter Ten derden mael is te bewisen
hoe anrelic en den heilige scriffen hoe
ongelike dat is tot costelen cleteren te
dragen dat volc te informere en tegens
oetmoedicheit der cleter te raden Tor
den eerste als oft sunde is costel cleter te
dragen daer is toe te antwoerde want
costelheit bereyken en ouerganc eygen
re maet daer om is sunde want ee ouer
ganc der maeten is sunde Als sicut August
tin seit in den boeke vander natuere
des goedes en na desen aen merke seit
sinte Gregorius in sijne laetste ome
lien waer oefinge costelre cleter geen
sunde so en hadde godes reche so mer

like niet wighesproken dat die vilsen
die gepijnt wart inder hellen mit blent
leuten subtilen docke en mit purpur
ghedeert was Die selue seit oec inder sel
ter omelien niemant en wane in ouer
uloedicheit en vlyte costelre cleter sun
de te ontbreken want waer dat geen
sunde so en hadde onse here in geene
wils sicut Iohan geloest van scarpheit
sijns cledes waer dat gheen sunde so
en hadde sicut peter in sijne epistel die
wille niet gedwonge van begheere oec
telre cleter seggende Niet inden costelen
cleter meret dan wat sunde datter is man
te begheeren daer die herde der heilige
kerken sorchuondich gheweest heeft
oec die wille van te verbieden Niet is
oec te merken dat costelheit der cleter
vele ghebreke heeft aenhangenden
navolgende Ten iersten pecl glorie en
houerdie want alre selden wort een
costel cleter anders dan om pecl glorie
gedrage en seer swaer ist ten waer na
alre heilige menschen dat in costelen
cletere houerdie en behagelheit ghe
scuwer soude mogen werden daer sicut
Gregorius van seit inder omelien uoer
gheruert niemant en sicut wighes
kende costel cleter dan toe peclre glo
rien als dat hi eerliker moghe schone
dan ander menschen want dat men
allene om peclre glorie dat costel
cleter begeert dat mach men daer wt
merken want niemant en wil oec
telic ghedeert wesen daer hi van me
rant ghesien en mach werden uoer
meer want houerdie des herre en
behagelheit niet lichtelic in costelen
cleteren gesaewer mach werden daer
omme seit sicut basilus dat oec oer
moedich cleter en snode habit is een
leer meyster ende een verwaerde der
oetmoedicheit Ende dat daer en oer
een costel cleter is een inforter ter hou
dien Dit merken wi in herodes die
inde costelen cleter verheue vads die

ghelaghe quades todes gestorne is als
 men vinder inden boeke vande werke
 der apostelen. **T**en andere mael heeft
 costelheit der ceterre ~~an~~ ~~ghen~~
 aenhangende die sunte der smilker sach
 ticheit. Want om dese sachticheit die
 wyl dat costel cleet gesocht wort. welc
 den moet tes menschen weeten wijslic
 maect. **E**nde daer om na der glosen die
 vke man nder hellen begraue die om
 houerdien sochre purpur cleet die sochre
 om sachticheit cleenlic subtyl witte doet
En daer omne dat alsulke ceter euen
 vleyscheliken welken moet make daer
 om worden si inden ewangelio welke
 cleet genoent. **T**en derden mael heb
 ben costele ceter aenhangende en me
 twolgende die sunte der rouerie war
 gelic als die een roeuer is die vele cle
 der bi hem hour in sinen bellote als die
 arme van lioude steruen. **A**ls is oec die
 een roeuer die een costel cleet heeft. dat
 so veel weert is dat hi en die arme tier
 te samen wel betamelike mede gecler
 mochten werde. **A**ls hier van seir petrus
damian **i**nden boeke van versmaete
 nisse der werelt daer hi seir dat cleet
 en wort niet onbully der rouerien toe
 gestreue. dat mit weerde twier ofre
 dier cleet wort gecost. want die
 begaet waerlike die sunte ter rou
 e die getogen van peetre glozen
 verdoet in enen cete sijnis lichaems
 daer hi oec sinen brueder te samen
 hadde mogen tecken. **D**ie bedrijsfran
 nime die sunte der rouerie die mit
 die brande der peetre eren ontreke
 ene verdoet en sinen euene menschen
 die hi ghelyc hem selue mynne sou
 de in sine naechheit achterlaet. **T**en
 aenhangende alre grote sozge die
 te bewaren en te verwaren. welc
 lastelic is al waer anders gheen ge
 ordinerheit inde ceterre van des ey

des wegen **W**aer om mensse begeert **lxvii**
Als sunte thomas van aquen daer na
 seir in 2^a 2^a q d^{ra}. van welker sozge
 onse here ons piyt of te trecke inden
 ewangelio daer hi seir. **E**n wilt niet
 sochtuoudich wesen uwe lichaem wat
 ghi aen trecke sult. **T**en vyften mael die
 costel ceter dragen besame die arme diese
 men en hebben. **w**ant als sute basilus seir
 in sinre regel. **G**helyc als die van chorinth
 ien gestraffer worde daer om dat si mit
 hoerre spisen besaemde die des niet en
 hadde. **a**lso sijn oec te straffen die mit ho
 ren costelen ceteren besame die ghene
 diese niet en hebbe. **T**en seften mael
 costel ceter schende en brenge te valle an
 der mensche. **w**ant een wyf gecler mit
 costelen ceterre is een stridie der manne
 en die manne den wue. **E**n daer omme
 waer wyf ofre man die nder meninge
 hadde die ene den andere mit sine cete
 re tot vleyscheliker minne te trecken
 die dete door sunte na sute thomas wo
 erde van aquen. **H**ier om te dragen costel
 cleet is sunte. **A**ls om costelheit die die
 mate boue gaeren om dat eynde waer
 om. **w**ant dat is gemeenlic den mensche
 te behage om oueruloedicheit daer die
 arme in verachtert werde.

Vanden anderen principael punte
 als oft dogentlic si oermoedighe
 ceter te dragen. **d**at is oncostel of ver
 worpen van deser materie na sute tho
mas woerde van aquen is anders te
 sprekke van psonen in machte of plature
 gheser. **A**nders vanden gene dien gheen
 sozge des regiments of plature beuoete
 en is. **I**nden eersten sijn twee dinge te
 merken. **a**ls weerdicheit des gages en
 dat wesen eygentre persone tussche wel
 ken twee einch man van machte. **a**lso
 he sal hebbe. **d**at die weerdicheit sijne
 mache niet en come in versmaetnis
 se en dat hi selue oec niet in houerdie op
 getoge werde. **H**ier omne beide mach in
 he louelic wese. **a**lso dat hi duerbaer cled

is. **D**aris ~~sint~~ vanden quaden In welke woerde daer die apostel seint d'edel of daer wi mede ghecleet werden niet een cleer of daer wi mede ghecleet werden so pruyt hi en loeft simpelheit en snoedheit des habitus als dat ons niet deden of gieren en sal mer allene deden onse naetheit en die moeynisse der couden verdien **C**risostomus sup mattheu Alle cleer diert tot die sake Als totten toen des gesichtes of tot wellust des lichaems of tot trefel der naetheit **T**otten toen des gesichtes een cleer te hebbe en vernemt men den knechte godes Des gelues om wellust des lichaems en voecht niet den ghenen die gods dienen willen een cleer te hebbe **W**er allene tot trefel onser naetheit war als sullen cleer dat onse naetheit bedect en houde verdriest is ghenoech onser nature En daer om is ghescreuen in genesi dat god onsen iersten ouders maecte pels wick tot loue der simpelheit en snoedheit des habitus **E**nde vanden ander mensche onsen heer ihu cristo leest men dat hi in toekere gewonden was dat veer was van costelen ghewade als sute vernaert daer op seint waer wt wi billij meere ghenoechte souden hebbe in verwoepene dan duerbaren in scarpē dan in sachten **W**ant hugo van sute victoer seint **D**ie ~~con~~ connelike hof heeft genoegte in sachte cleeren in scarpē en oermoedige die kerke cricht **H**ier her is te merken dat al bitide die habitus is een teyken des gheschietes mensche liken states **W**ant als die wise man seint in ecclesiastico dat cleer des menschen kundigen van hem **E**n daer om is snoetheit des habitus somtijt een teyken der droefnisse en somtijt een teyken der versmaetnisse der yncheit of weerlike states Als sute thomas van aquinen seint **M**aden eersten mael als die snode habitus is een teyke der droefnisse **S**o voeghet hi wel te ghenē die penitencie doen **W**an die rouwe hoerre sunde hebbe sulte

den doen snode habitus om te besmetten die godlike strengicheit **A**ls in jonas te puy hert staet vanden coninc van sinne die hem cleet mit enen sache **E**nde mede in ningen boeke van achab die op sin luyt toech een hare cleer **E**nde van Judichē heger die mede tijt der tribulacien der penitencie hem wt teten die cleer der vrouwen **E**nde niet allene voeger snode like ghecleer te gaen ten ghenen die penitencie doen **M**er oec ten ghenen die mit woerde en exempel ander menschen tot penitencie noede **A**ls ware die puyten van welken die apostel seint ad hebreos **I**n syn omgegaen in snoden groven cleere ende seggen velle **E**nde van sute Johan seint die scrift dat hi ghecleet was mit kamels hare **D**aer die glose op sate die penitencie prediet sal den habitus der penitencie voerbrenge **T**en **A**nder **A**nder maecte als die habitus is een teyken der versmaetnisse der yncheit **S**o voechter sonderlinge religiosen die alle dinge verwerpen sullen **E**nde niet hebben dan mit gemeen dat sie verwoepen en oermoedich habitus sicken **W**aer van sute vernaert seint teghens religiosen die anders doen **H**ier is sante spiet hi te seggen die rouwe vanden vermome in hoerre aurochheit wort ghesocht in cledinge niet noerdurffe **V**anden derten principael puyte **S**o is genoeg te merke wt die dat voerghesit is dat leer en predicacie der geene die dat volc treden tot costelen cleere te dragen is xpe leer **E**nde wandringe en synre heilige contrariet en onghelie dragende in verleidinge des volcs en tot perikel der sielen des geens die also raedt **T**en eerste **W**ant leer cricht en sinen vade contrariet **W**ant hi in sinen heilige ewangelio oermoedige en verwoepen cleer te dragen ghenen heeft **A**ls hi in tegenwoerdicheit der scare **J**ohanne v. van verwoerdicheit en scarpheit sijn cleses ghelooft

heeft en den rijken gullige verteller on-
 der andere sake om costelheit sijnre cle-
 vere verdoemt te wesen. waer bi vmer-
 onse here dat volc tot oetmoedigen en
 scarpen cletere ghenoder heeft des ghe-
 lices so in contrarie sijnen leuen. want
 hi die ander menschen leerde van oetmoe-
 digen habire en heeft seluen mit gene-
 duebaren gheleer ~~wesen~~ getuust. Wilt
hūs begonste eerst te doen en nae te
leuen Ende niet en is te geloue dat x
die sonderlinge was een prediker ende
leerre ter armoete en oetmoedicheit
heeft in sijnen cletere enighē ruydom ver-
toent. want xpūs leere ende leue hebbe
alwes betwefen dat den vleysche ende
ter begeerlicheit contrarie is Als een
veghelic goet waerachtich leerre oec
toer die na godliker waerheit leere
mer die scarpheit en verwerpen ont-
ruken ende leuen dat ter begeerlicheit
tes vleysches gemacht is die sprekē
om een behage na wytheit deser welth-
die soheit is voer gode. Van wellien
sūre bernaert in ten sermoen van ons
herē ghebuerre aldus sprekē Godes
soen wort geboren in wes wille hoer stot-
te verliezen so wat tude hi woude die heeft
verwoen dat den vleysche alre moeylyer
is sonderlinge ene clepne kinde eenre
armer moeder die nauwe docher hadde
he m te wunde ken tribbe in te legge En
we also groet noet was. so en hoer ic
gheen gewach van ene bonte voeders
die eerste adam is mit pels rocke gede-
dit die ander adam dat is cristus wort
in welcke ghewonte Alsulke oetel en
is der werelt niet. enker dese wort be-
drogen of die werelt dwaelt mer omō
gelic is die godlike wytheit bedroggen
te werden Daer om wei te rechte so is
die woetheit tes vleysches die doer ende
si is oec contrarie gode en woetheit te
see wēt wort soheit ghenoen. Wilt dat
en wilt xpūs die niet bedroghe en wort

heeft vercoze dat den vleysche moeylyer
 is. daer om so is dat beste. dat is wi ruyse
 dat is meest te verkiezen Ende so wie an-
 ders wat leert of riedt van dien is te vlie-
 als van ene beduegher. dit sijn al sūte
 bernaerts woerde. Ten anderen male is
 aldusdanige lere en te predicacie radende
 costel cletere te dragen den leue ende der
 lere der heilige onghelic en contrarie.
 want sie ghemeenlike oetmoedelike ende
 verwoepentlike gheleer hebben geweest
 na woerde tes apostels. adhebcos. Hi heb-
be onghegaen in grouen cletere en zere
vellen. waer van sūre Augustinus seir
scrift van loue tes heiligen vaders Ihero-
nim ayt enē haren clete sijn vleysch ver-
magherende als een mozaen. want daer
en bouen mitten alre snoedsten clete be-
decker die selue augustinus seir oec van he
selue Ie ghelic daric in besame van ene
kostelen clete. want ten betemēt dese lode
niet. ten betemēt desen grawe haer niet.
Ende van sūte bernaert leser men in sūre
cletere behaechte hem alreos oetmoedich
en mer nye onreynlicheit. ijen leest oec
van sūte Elyzabeth dochter tes coninges
van ungarie. dat hoer ceter was snode
en grof. hoer mantel van grauer verwe
daert te cort was. daer wast mit laken
van anderen verwen ghelenger die mon-
wen hoers rockes gescoert ware gelapt
mit wande van ongheliker ~~vanden~~ ver-
wen. snode ende verwoepe lakens van
alrehande verwe vergaderde. en daer
mede laptē si groflike selue mede hoer
ceter. Ende Iheronimus scrift van loue ter
houfer lea. hoer ceter was onghelouent
hoer spise snode hoer hoef onghegiert.
Voermeer al die al besamen woude dit
men leest van suetheit tes habntē der
heiligen. sūte mertynē sūre peters en
pauvels en der ander apostels. van sūre
Equas. franciscus dominicus. ende an-
dere heilige die soude een groet boec hier
van make. en noch langer die hoer woer-
de en lere hier van bescreue allegieren

woude **H**ier hoe seer also dange leer en
vermaninge van goede clederē te dragen
si sijn verleidinge en val des volkes en
in perikel des raders is hier wt opēbaer
want al daer wt wort dat ghemene volc
kuenē en vlich. dat si hem verwerue
costel cleder. ja oec bouen mare hoers sta
tes. niet aenmerkende wat horen stare
gheliker. mer dat vutelike onchouden
de en gheerne horende. dat wel geoe
loft is goede cleder te dragen. Ende die so
lere ende rāden staet te ontvuchte die ma
ledicie des prophete ysaias die seir. Wee
u die segt dat quado goet en dat goede
quaet sētente duusternisse licht. ende
licht duusternisse. Dese seggen quaet
goet. wanneer si mit hoerre leue gheue
den volke te kenne. dat si gheen sinde
en doen costel cleder te draghen. **I**n dat si
segge wi en rāden niet costel cleder. dat is
die boue elkes mare sijn te dragen. mer
wi herde die mensche goede cleder te drage
niet verworpe die horen stare geliken
Woer waer daer in doet ghi oec contra
rie heilige leeraers en waerachtige pre
dikers en herden niet allene tot geolofte
dingen. mer oec mitte dingē niet alle
ne totte gebode. mer oec totten rāden. si
en ofweden die mensche niet van den
rāden crist. noch vanden meere goede
totte. mynre goede. of dat myn wotte
is hier om na dien datter meer wotte is
en meer goet en der heilige rāet is grof
oetmoedich en verworpen habijt te drage
sunderlinge die ofghescheidelike ende in
penitencie willen en behoene te leuen
Want die in echtesap sijn gheset is onder
rāden te rāden inden habite matelie ghe
quert te wesen. op dat die man behage
sinen wue en dat wijf horen manne
daer om contrarie te segge of te lere
is dat meeste goet te seggen dat myn
nefs. woermeer die aldus rāden en
lere tot costelē cleden. seer seer die
ghene die een mare toe in costelheit

of verweentheit van myn suede ende
maesel. **E**n daer om staet hem te ont
vuchten dat verwyrt onses herē. doe
den prophete ezechiel daer hi seir. Wee
u die kussen sich en onder allen ellen
boeghen der hand. ende maesel oec
kussen onder dat hoeft. alre oucher
om die siele te vangen. want dese mit
hoerre leere verlichten die consciencie
der lude van allen wroegē in gebetelic
ge costelre cleder. dat si daer sachtelic
als in oerwassen ruste seggende. weede
viete. dat is wel in gheoerloft. **W**at
noch viete is noch gheoerloft.

Mer want die ghene die pisen
costel cleder te dragen hoer ghe
uoelen mit somigen vedene pisen te
verwen. daer om wil ic wat ruden
van dien vedene en argumente. **W**at
si seggen het is den maner van ghe
uentheiden van buten te tone heilich
en in clederē. want na dien dat alle
die gloue des coninges dochter na des
prophete woerde is van binnē. **W**at
salmē van butē niet bewisen mit ope
baer den schyn der heilicheit. **W**at
daer om ist als si segge dat cristus ons
ghebiedt nab te merken. en ons te hie
ten voer die valsche prophete. die come
in scapen clederen. en sijn van binnē
gripende wolue. **T**en andere verworpe
gen si. dat mit alsodangen verworpe
clederē ander menschen scandalizier. **W**at
den om der ongelicheit willen. want si
segge dat hem een peghelic gelijc ma
ken sel in habite den ghene onder welke
hi woent. **T**en derden male segge si. dat
doecht leit al mit herē. niet mit clederē
te dienē. in enē costelē clederē. **W**at
goet is als inden alren snoedsten clederē
Want onder enē costelen clederē en weru
ken habite mach failen een oetmoe
dich herē. als daer en tegens onder en
oetmoedigen clederē een houerdich quaet
herē en eens wolfs moet onder enē

scaps huyt **T**en vierde mael seggen si
 vane **W**as al sijn leue onse lere heeft ge
 weest die heeft copel en vernemlike cleder
 ghehad. want hadde sijn cleder snore ge
 weest die viderre en hadde als vlytlike
 met ghezeit. op dat die wat daer van an
 gen mochte. **M**er tot desen en deser ghe
 llike verene hebbe die heilige leerres ghe
 noech geantwoeder **A**lmen dat bi sonder
 inge bewisen mach **O**pt ierste merke dat
 woerttes heiligen vaders **A**ugustinus in de
 boeke vander kerstiker lere **I**n ^{allen} **w**olken
 vwendigen dingen en is dat gebreken
 der dingen niet meer seout **e**ner dat
 misbullen **E**nde daer om en is dat ghe
 buike snodes habites niet te lastere **e**ner
 seer te prisen. want hi is gheoerlost **e**nde
 verdienlic **h**ochtant so macher wel ghe
 saken dar om toeuallende saken en om
 en onrecht. waer om dat **h**er gebreken
 snoder cleder mach werden quaer **E**nde
 daer om seir **J**ohannes in sijnna cofessoru
hoe wie oetmoedich en verwoep habit
 draecht om houerde of behaech om dat
 hi hem voer seir andere mensche so is sijn
 te te ongerechter meninge **M**er doer hi
 dar om en sijnge sijn vleysches of om
 verdoemdinge sijn gheestes. **D**e
 hoerter totter woecht der mattheit **M**er
 want te weten of yemant oetmoedich
 habijt draecht om yel glorie of om ver
 oetmoedinge des herten hangt wt me
 ninginge des mensche die god allene
 kenne. **W**ant hi allene behent die herte
 aller kinde der menschen **D**aer om is
 socher yemant daer van te ortelen **W**it
 waren die cleder oec so seer verwoepen
 dat si om hoer onghewoentlicher der lu
 de ogen op hem rogen. **D**at en waer noch
 niet ter stont niet te lasteren. **W**ant nae
 sijn **thomas** woerde so mach dat beide
 wel en quaelike gheschien **W**aer van
 sijn **augustinus** seir **D**ie in belijnghe der
 kersticheit mit ongewoentlicher verwe
 of snodicheit der menschen ogen andacht
 lic tot he treet als hi dat mit wille doer

niet van node **h**er wt sijn andere werke
 mach men bekennē **o**f hi dat in versmaede
 misse oueruloedichs habites **o**f om emge
 begeerte der ere doer **E**nde hier om cristus
 in sijnen ewangelio warente ons **D**aer wi
 ons hueden sullen vanden wolue **die**
men die come tot ons ghecleet mit scaps
 cledere **D**ie en seir niet **D**aer wi die bi hore
 cledere **n**iet wt hore vruchte. **D**aer is hore
 werke bekennen sullen **W**aer bi dat dese
 weder sprekens oetmoediger en verwoe
 penre cledere voerbriengen **D**aer daer en
 teghen dient **e**ner tot hore loue. **W**ant
 als sijn **thomas** seir **h**ommer en waen den
 wolue en ypoocriten hore boesheit onder
 oetmoedich habit moghen bedecken **e**
 waer datter yperlike toebehoerde te sca
 pen **D**aer is onnossele menschen mit ver
 woepene habit ghecleet te wesen **E**nde
 daer om seir sijn **augustinus** **D**ie scaps en
 sullen daer om niet haren **h**er hore habit
 want al somtiden die wolue hem daer on
 der bedecken **M**er want voer gemert is
 van snoden cledere **so** is te merke dat die
 heilige niet en prisen begeerte vuelheit
 in cledere **W**aer van sijn **theromimus**
 seir **h**och begeerte vuelheit **n**och wtghe
 socht weelde verdienē prijs **E**n sijnce ber
 naert seir **I**n clederen heeft mi altoes
 oetmoedicheit behaecht **e**ner niet die
 vuelheit **D**aer is onbequame onreynlich
 en **M**er nochtant waer yemant die wt
 rechter vuericheit der versmaednisse der
 werelt **o**f wt mynne der oetmoedicheit
 besmette cleder droege **D**aer en waer al
 toes niet te lastere. **W**ant die prophete
 sach ihesu den groten priester mit besmet
 ten cledere ghecleet **E**n **theromimus** scrift
 tot **rustin** **V**uelheit der cledere. sijn ee
 rephē des blanchente herte. die snode roc
 thoent versmaednisse der werelt **D**ie sno
 te si also dat die moet niet en si opgebli
 sen. **D**ie habijt en woerde niet verscheit
 en sijn **O**p dat ander als si segge dat die
 lude scandalizeert werde van verwoepē
 heit der cleder **D**aer antwoert genoech

op sijn Iheronimus inder epistel tot marcel
la brandalziert yemant dat d'onder d'eer
so scandalizier Johannes. welken onder
den kintere der wive yemant meerre
en was die een engel gheheten onsen he
doepte. die mit euen cameels velle be
det mit ene rieme van eenre huylt was
ghegorder uyshager die snode spise hier
en is snoder dan Johannes cost die moge
meer wel scandaliziere kerstene oghen
die mit purpurissen en andere verwen
hoze mont en oghen vermaken en make
hoer aensicht blendende. of si een affod
gehouden woude wesen. Totten derde als
si seggen die doecht is ghelegen inder herte
ende niet in den cleeren. Op dat dwalin
ge dier woerde openbaer werde. so wille
wi die punte voer nemē en bewisen.
Ten eerste dat hi bider wruwendiger de
dinge die doechte voltraen en gheoeffent
werden. Ten andere dat bi der wruwen
ger dedinge die doechte bewesen werte
ten herten bi te wesen of niet bi te we
sen. Ten derde dat bi der wruwendighe
dedinge ouermite oefeninge die doech
te vercrege werden. Ten eerste bider
wruwendiger dedinge voldan voltraen
die doechte. want al sijn alle doechte we
selike inder zelen nochtant so werden si
bi wruwendiger bewisinge gheoeffent. Als
bi exempel Sarmhericheit is een doger
des herte nochtant so wort si gheoeffent
bi wruwendige werken alle ouermite ael
nissen. Des ghelike geloue is een doger
ten herte ingestort. mer nochtant wort se
bi wruwendigen werke gheoeffent als ouer
mite belmā belijngē des mondes. Inder
seluer wise so werden bi der dedinge die
doechte gheoeffent. Als andromā die sraer
hier van scrift. En sijn Thomas in scda.
Ten anderen mael bi den wruwendigen
habyt wort bewesen die doechde der herte
bi te wesen of niet bi te wesen. want segt
in ghi die segt. dat gheen verlang en is
vande clede mer vanden herte in welke die
doechte ghelege is. Of er per coemt vande

herte. dat ghi costel dedet. draecht en oer
moedige versmaet. Voerwaer her coemt
vanden herte. dat ghi duerbaer ghemint
gecoft hebt. en dat snode verwoepe hebt.
Vanden herte is gecome dat ghi also ghe
like uwe dedet hebt doen sijn den en toe
maken en niet sympelike. dit is al van
den herte gecomen. want sonder voer
tencken en hebdis mer gedaen. Wilt
van sijnre bernaert seir in appollo geco
wete sente des herte voertcoender den
ruuel so war hem ghebredic toent van
buren Augustin. Ten mach mer wesen
dat hi hebbe quade werke die goede
ghedachten heeft. want die werken co
men wt ten ghedachte. En yemant
en mach wat doen of tot peere bedien
sine leet rueren. Daer en gae wt wt
dat ghebodt der ghedachte. Ghelike als
wt ten wruwendige palaeisse wt wt
so war die keyser ghebiedt. Doer dat wt
sche rike. so war doer alle die lantē ghe
seluer coemt wt ene ghebiede des keyser
keyser bynne lictende. In ruor allen
die lypē als hi sprac en al dat lant wt
in wt wt als gheseluet dat hi ghebiet. Als
is oer in enen peggeliken van ons een
bieder in den herte. Welc is hi goer so ghe
biet hi goer en goer is datter gheseluet
is hi quae so wt quae datter gheseluet
Hier om wt dat die doechde ghebieden in
ten herte en hebben aldaer hoer herte
Voerwaer so neyghen si oer en wruwen
tot wruwendige werken der doechden. Als
oemmoedicheit des herte sal ghebieden ten
habyt oemmoedich te maken. Als daer en
teghens heeft houer die heer scapie in den
herte so suet si allullen habyt daer si
den menschen mede moge belijngē. Als
hie is kuyfcheit inder herte so suet si habyt
der kuyfcheit. Is onkuyfcheit inder herte
so ghebien si allulle habyt te maken die
wedde sijn tot gheliken werke. Als dat
mensē niet wel kuyfch mach noemē die
onkuyfche habyt voert brenge. Als Wilt
romm hier van ruor ad furam daer

hi seir **W**at is dat wi anders wat belo-
 uen en anders wat tonē. die tonghe
 luyter luyfcher en alle dat lichaem
 voerbrenet onscamethen. **D**it seir hi vā
 den habnt ajeret daer omē hoe die habnt
 bewijst die roechte bi te wesen of mē
 bi te wesen ten herte. **A**ls **l**uce **bernaer**
 der wal ruet **super** **augustinus** daer hi seir.
Als seer en soude mēt gheacht werden
 hauege des lichaems ten waer dar
 eenst dar herte versuēnt waer on-
 schoeffent ten doechten. **N** wt wellien
 voerseit men trecken mach dar een
 tepken der oermoedicheit inden herte
 gheuomen is. **O**f yemant genoechte
 heft en verblift inden habnt ysmact
 te werden. **w**ant een tepken dat die docht
 inden herte gewomen is. **w** ghenoechte
 mēt werke der doechte. **w**aer bi **sunce**
gregorius seir ghelinc als die houerdi
 ghe in eē. **A**ls verbliden hem die wnl
 die oermoedigen in hoerre versmaer
 missen. **T**en derde mael ouermits oer-
 moedighen habnt oefente woēt die
 doechten vercregen. **w**ant ghelinc als
 studeente **ende** lesende vercrncht een
 mensche wyshet. **also** veroermoedige
 te en oermoedige oefninge doende ver-
 cricht en mensche oermoe **dicheit**. **E**n
 oercreten oefeningen der oermoedicheit
 voor gemeenlike vanden heilige geser-
 verwope deder te dragen. **T**otten vierde
 mach men segge dat in ghecre ewns te
A gheloue en is. **dar** cristus die een son-
 derlinge prediker was der armoede en
 sine apostele en ghebodr ghesheue had
 der armoede. die oer studeleke bloets
 haestes ende bloeter voete plach te gaen
 ghebreyet heeft in sine leue cogel deder.
want oer sijn ouerdeet als men leest
 en secht sijn moeder die glonose mager
 maria hem gemaect ende verwozen
 hadde die immer gheen duerbaer deet
 en konste verwerue. **w**āt si selue omē
 diat der armoede nauwe enē roek en

lxvi

hadde niet tot geringe. mer tot deefel
 der naetheit. **A**ls **sunce** **Johan** **crisostomus**
 seir. **E**nde hoedangen roek seir
 hi hebben mochte eens tumermans
 huysrouwe. **h**oe soude si dan aristo heb-
 ben mogen copen een cogel deet. **w**elc
 al hadde si mogen. **si** en haddeē mer
 willen. **w**ant si wiste wel dat hoer so-
 ne daer omē vande hemel ueder geco-
 men was. **dar** hi armoede aen neme
 woude. **en** mit sine aen neme ons
 duerbaer make. **A**ls **l**uce **bernaer** seir
 in enē sermoene van onses herē gebuer-
 te. **O**er seir **l**uce **bernaer** lese dar leue
 cristu van sijre moeder lue **h**eur conter
 galgen des cruces. **en** du en sulles daer
 niet in vinten dan ligmact der armoe-
 de. **E**n trouwe cogel deder sijn alre
 meest tepken en ligmact der rychede
 mer der armoede. **E**nde damen hier en
 regens voerneemt van neerstigher
 deplinge der riddere die ypus deder teul-
 den dar en sluyt niet. **w**ant die deuln-
 ghe der deder xpi en toent niet duer-
 baerheit sijre deder ener suoetheit
 der riddere **die** der teulden. **w**ant
 her ware meer punres dan ridders.
Snode en onduer persone die oer ar-
 mer misdadiger lude deder plaghen
 te deplen. **A**ls **crisostomus** hier op seir
hi teulden spēt hi sine deder. **dar** is in seer
 snode en verwozene en niet hebbende
 verdoemde ghescheit. **dar** gheschuede
 oer in dien die van allen ghelate was.
Dar enē boeke genoemt vanden kerste-
 ne leue van **betamelike** **dedinghe**.
Hier nae op dat wi wete moge
 welc een betamelic habnt ma-
 keus w eens kerstene menschen so sulle
 wi merke dat wi om twe redelike sake
 deder dragen. **als** om bedeckinge onser
 naetheit. **en** om bescherminge van des
 luytes onghetempertheit. **O**m dese twe
 saken sijn den mensche deder ghegeue
 nader sunden. **w**ant voer der sunden
 en behoefde die menschen gheen deder

doe hem die naetheit gheen scaemte en was en die lichte niet quetsche en was
mer als die eerste sünde gheschiede so quam die scaemte der naetheit en onse lichame
worde mede ondergeworpe der gebroelic
heit hier om so dwalen si alte zeer die
een derde sake setten der cleet te dragen
Als menschelike behagelheit nae dien
dat ons die cleet vermane der erfliede
daer wi om wegworpen sijn vter sal
gher inwoninge des paradises en ghe
dieue in dese sterflike ellende En sijn
den mensche cleet niet als ene misdadi
gen een cauterij dat is een brand die
hem op sine wange ghedruet is in een
teplie sijnre misdaet of als ene dieue
een buidel aen den hals ghehangen daer
men sine diefte bi behemen mach her
waer dan alte sotten mensche die hem
op allulken replien sijnre ondaet ver
heffede en verblide Hier wt so merke
ten eersten welc een onbetamelic ha
bint is eens kerstene mensche. Voer
waer dat niet simpelike en dient tot
lichaenliker noeddorste als voer ghe
seit is mer meer in duerbaerheit
verweentheit van verwen van ge
daente van snede dient der behagel
heit der peulheit en der geulicheit
want na dien dat wi peulgrym vnde
vredende sijn op der eerden en hebben
na onsen geloue een ander vaderlike
van ewiger glorie dat me mit ver
smadenisse meliker glorie verdienen
en verwerue mach en is dan mer allul
habint niet onbetamelic ene kerstene
menschen daer hi mede wil schine vi
en vusch en meer en burger te wesen
deser werelt dan een peulgrym mer
een weert dan een gast hier om so schijn
dat alte best betaemt ons kerstene men
schen na onsen geloue te dragē simpel
en oetmoedich habint dat allene onser
noedurften dient want daer hebben
wi alte vele redene toe tot dient die voer
ghenoemt sijn Onse here ihus cristus

in sijnre menscheit die hi ons tot ene
exempel der navolginge voergheset
heeft van beghinne sijnus leuens tot mi
nyde heeft verdoen alle verwoyden
heit armoete en versmaetheit doe hi
gheboeren was want hi in schoen doe
keren gheuonden welke doctoren
in een replien gheset worde te haere
mer in een replien ten tot huden digne
toe van velen weder sproke wort Als
sute bernaert seit dese doctoren en
xpi en troest niet die ghene die
costelic ghecleet gaen mer daer mede
wort ghelaket ende ghelagert glorie
en peulheit der werelt Voerwaer
van onser lieuer vrouwen marie mer
moete wist die oec een minnet
re was der armoete en der oetmoe
dicheit was scrift sute Johan cristus
dat si nauwe ene rock en hadde niet
tot eyerheit hoers luue mer tot de
sel hoere naetheit Hier na doe onse
heer predice gaf hi een gheruych van
sute Johannes baptisten sijnke
si di weghegaen in die woostine te sien
ene mensche mit sachten ghecleet of
hi segge woude also en was Johannes
niet daer sute Gregorius op sijn ghe
mant en was wane dat in onser uo
dicheit en vlice costelic cleete sijnre
ontbreke want waer dat gheen si
te onse heer en hadde Johannes in gheene
wijs van scarpheit sijnre cleet ghepu
sen Ende waer dat gheen sute sijnre
peter en hadde in geene wijs die wue
bedwonge van begeerte costelic cleet
der sprekende niet in costelen cleet
denet wat sunde is dat manne dat
begeere daer die herte der heiligher
kerke oec vlich was die wue van
te bedwomghen woert op dat ewin
gelu van vankeu man ten viken
vracken die in die helle begraven wt
sein oec sute Gregorius aldus hier
sijn somige die wanen dat oetmoe
ge subtiler en costelic cleete gheen

en si her en waer dar gheen sinde in
 gheuewys en hadde onse heer so
 merclike wtgesproke dar die rike
 man die inder hellen gepint waert
 mit purpur en ziden gedeert was
 want nyemant en draecht verween
 te cloter dan om ydel glorie als dar
 hi moge eerliker schinen dan ander
 menschen. Ende dar mach me
 daer hi merken. want nyemant en
 achtet daer costelic ghedeert daer hi
 van nyemant ghesien mach werden
 En waer oec verwoorpenheit des
 smoden dodes gheen ~~sinde~~ doger die
 ewangeliste en hadde so doelike va
 johannes met gheseyt. hi was ghe
 deer mit cameels haer Aldus so heb
 ben wi exempel van simpel en smoden
 en groue habite in xpo in marie. in
 sinte Johan baptisten. en mede gelaf
 ter costel en sacht habijt in die
 waden Hier toe so merke noch
 meer waer omie dar kerstene mensche
 alre best voeghet en betacnt simpel
 en smode habijt. want wi sijn sunder
 en hebben vele teghen gode misdaen
 ende misdoen dagelijc. daer wi wel te
 rechte om ontvuchten moghe godes
 wrake en sine sware hant die hi ver
 heuen heeft te slane. want wi dan ho
 ren dat god mit oetmoedicheit. ende
 soetheit des habijts ghesachtet wort
 als wi lesen tot vele steden des ~~ou~~oute
 testaments. en sullen wi daer omme
 niet haesten of te leggen al sile habijt
 daer wi die sunde met bedreue heb
 ben en den nemē enē schijn des von
 wen op dat god gesachtet werde en
 ontfere ne Hier omie seit sinte Jacob
 in sinre euistele Weset onsalich. dar
 is verwoorpen ende seveper. verneter
 vanden aenschijn godes. en hi sal v ver
 hogen. Ende sinte Johan Crisostimus
 seit in enen sermoen van onsen eerste
ouderē rader sinnen ontfenghen si
 pels roche op dat die ho doe hore mit

daer beliet hadde. ouermits oetmoe
 dicheit des habijts ghenade mochten
 woutfangen. Onse heer heeft hier in
 gheueur mit welken ampten me mach
 die sunte reysingen. Hi heeft gheueur
 dar men mit behenge en selicheit des
 habijts lichteelic genade mach vereri
 ghe. want ghelinc alst syfmoedicheit
 is mer willen belien. dar du gode
 tughende bedreuen hebte. also ist anre
 lic ist dattu mit seone schijn dijns habijts
 onschult dijns moedes lieghes. **G**mer
 lie noch een ander. Onse natuer is seer
 opdregende. also dat wi mensche seer
 gheneuyghet sijn tot houerdien. dar is
 tot behagelheit onses selues. ende be
 geerten ten menschen te behagen. en
 ons is seer groet noer dese houerdie
 wt te doen en neder te drucken. Want
 god hatet die sunde bouen al. die ten
 seonden engel ver wandelce in inden
 duuel. ende ten eersten mensche worp
 wt ten paradise. Ende waer mede mo
 ghen wi. die haesteliker doen. dan dar
 wi ons onduer. ende verwoorpen bewi
 sen inden habite. want daer mede
 wortter here gheneter en die oerfa
 ke der behagelheit werde ofghesmeden.
 En of yemant seggen woude dar oer
 moedich habijt oec wel wesen mochte
 een oersake der houerdien. Als wi lesen
 inden ewangelio vande ypoariten die
 goer wouden schinen voer ten oghē der
 lute. daer machmen op antwoerden
 dat dit wel mogelic waer. vner aller
 nu leidet inder werelt staer so en ist
 nu also niet ghelegen. Wilneer doe die
 toghet. ende toghentlic leue in eren
 was. doe die oetmoedicheit groet
 was inder mensche oghen. doe kerstene
 mensche ber wiste waer op dat aristus
 leere mont. doe waer die schijn der ver
 worpenheit gheachtet. ende gheuert
 mer nu wort vernult. do dar die wise
 man seit die simpelheit des gerechte
 wort bespor. die lampe der rechtueer.

lxvii

dighe wort versmaet bi den ghedachte der
ricken Hier toe so merke dat geerne bi den
lude te wesen en quaet gheselschap niet te
sawve alle quaet inbrenct. Waar als sinte
Meromimus seyt Also danich wort een yoge
lic hoedamich gheselschap hi gebruyt En
war is dat also bereit vu en kuene maect
biten lude te wesen. Wilt weerlic en scade
lic gheselschap te sucken Als inde habite
toenlic en wirtwendich te wesen Als daer
en teghen war maect den menschen mer
schu en vermindende onder die werelt te
wandere als ofghescheiden en oemoe
dich habyt te dragen dat maect te en
eensamheit al woende hi mit middel der
menschen. want dat doet dat een ghe
luten wort van weerliche herte en doet
oec willends die niet te versucken En
daer en bouen wameer een daer onder
is hem behoelic te hebbe en niet te doen
dat sinen habite onghelic is. Waar als
sinte basilus seyt die ofghescheiden geest
lic habyt is inden crancken als een rucht
meyster. Also dat hys oec al den betenden
weterwille van oncersamen en onbe
timeliken werke bewaert **Roch**
meer merke in deser materien van sin
pelen en noedorsigen habite. Wi sien
en vernome daghelix menighe armen
mensche groet gebiet en koude liden
Hoe mogen wi dan vernullen dat ge
bodt van onsen ene menschen te myne
ghelic ons selue ist dat wi in onsen ha
bite verdoen daer vele mensche mede
ghedeer mochten werde en laten die
arme in hoerre naetheit verderuen
Hier ome leerde sinte Johan inder
woestinen en seide Do wie twe rocke
heeft die gheue ten ene den ghenē die
ghenen en heeft dat is wien per ouer
loeyt van sinre noedurste die teple me
te den noedorsigen **Hier toe merke**
mit lese ene ander sake. Wi sien leide
in desen onsen tiden welke ten eersten
eyden der heiliger kerstenheit alte ouge
lic sijn dat gode grote smaetheit ghe

schier vande mensche. Sine ewe wer
onder die voete ghetreden eer weerlic
myne wort gode voerghelen die gered
tichheit weert verachteert ondoechte wort
gheoeffent en die viant schynit vele
willen te hebben en die mensche aller
te beaurien is gaen ongeteller ter helle
Do welc vrient godes dit mit openen
ogen aensiet sal hi hem blide ende welc
tone sal hi fecelic geleeft gaen ende
en sal hi niet billix om dat onlicelike
onrecht godes om ten grote scade men
scheliker verterfisse mit herte mit
monde en mit habite roepen allen me
schen also veer als in hem is dat die
werelt en al hoer glorie te versmaet
dat der werelcke leuen dwalighe is
en dat si hoer mymaer bedueghent
is dit is dan dat die scrijft tuger die pe
nitencie predicte sal den habyt eer penit
en aen aen neme Waar om dat Wilt die
habyt predicte bruyten bet van die
mont en vermaent die mensche
mit heulike exemple tot versmaet
nisse der werelt en oec die gene die
niet gheoerloff en is te predicte mit
monde moghe prediken mitte hebben
Dese saken ende deser ghelike hebben
die heiligen en meeste vrients godes
beuegen niet allene tot e simple en
oernoodige mer oec tot groue ende
scarpe habite te verlueten Waar van
die apostel sinte pauwel in sinre epistole
ad hebreos seyt vanden prophete en de
heilige des ouden testaments Hi sijn om
ghegaen in groue harten deden en
in zegen vellen behoemich benaunen
ghequeller welker die werelt niet
weerdich en was Ende vanden aposte
len lesen wi dat si maect gheleer
waren Sinte peter scrijft van hem
seluen als demes tuger Sijn deer als
du sien moges is een roek en een minne
en dat hebbende en begeert te niet maec
Sinte pauwel screef tot thymotheu
dat hi he mede bringe soude penitanc

dat is een cleer dat den name daer van
 heeft dattet by na niet weert en
 was Dymon en Judas worden vsmiet
 vanden advocaten want si armelic ge
 cleer waren Voert meer so souder alre
 ling vallen te vertellen vande heilige
Theromms Augustinus Martinus nycolai
bernardus fransiscus Dominicus
 en anderen heiligen die in horen
 legenden van simpelheiten snoedhede
 en grofheiten hoers habits ghepriesen
 worde Quintus gregorius scrift in dialogo
Quintus die heilige Abr hadde also
 grote mynne die zielen gode te
 vergaderen dat hi den cloesteren also
 voer was in regimete dat hi noch want
 dwer hecke doer cloete doer stegte doer
 huse der gelounger al om plach te wan
 deren en die herte der menschen tot my
 ne des hemelschen vader slants te ver
 mede In sinen cletere was hi seer sno
 te en also verworpen dat hi als hi ye
 mant gruetete die hem niet en kende
 die uersnade hem oec weder te grueten
 wanneer hi tot eniger stede wude wan
 deren so war beeste dat alre snoedste
 was inden stalle dat plach hi mit
 hem te neme daer hi toe een helker
 voer enen toem en een scaep vel voer
 ene zadel plach te besien die op hem plach
 an beide zijden in pels sacken boeke va
 der heiliger scrift te dragen en so waer
 hi quam so opdeet hi die fonteynen der
 scriffen en begoet die herren der men
 schen dat ghevuchte synre predicacie
 is oec tot kenneisse der stad van Rome
 jcomen en als der smelker tonge ge
 woent is der hoere ziele omhelsende
 te doteden so hebbe die clerke ~~tey~~ den
 pawes clagende simpelker aengebodr
 leggende Wie is dese gebuer die hem
 predikens onderwijnt ongeoorloft va
 onsen heilige vader den pawes men se
 de om hem dat hi hier come en lere ke
 ne van wat u macht dese heilige stool
 is hier om na vade der clerke so gaf

lym

die pawes consent dat hi ghebrocht soude
 werde totter stad van Rome senden
 te om hem Julianus die doe was defensor
 en daer na bisscop van sabine mit sulke
 ghebode dat hi hem mit ere daer bren
 ghen soude op dar aen den knecht godes
 mer ongelukes bewesen en worde Wel
 ke Julianus willec te der clerke be
 goerte hier in veruullen is haestelike
 geryghen tot sinen cloester daer hi hi
 vant oude brueders sittende scriven
 Welken hi vradchte waer hoer Abr
 waer Die antwoerden hem in desen
 daele dat onder den cloester ghelegen is
 maeyt hi hoey Dese Julianus hadde ene
 knecht te male ~~dit~~ driest en hoer houwer
 dich ten hi selue ~~was~~ nauwe bedwingen
 en konste dien knecht sende hi ~~te~~ dat
 hi hem haestelike soude doen tot hen he
 come die knecht ghinc mit ene drieste
 sin syn ter stede en doe huse al ~~te~~ sach
 hoey ~~mit~~ maeyen vradch hi wie equi
 tus waere Ter stont als hi hoerde wie
 hi was so sach hi en van verres aen
 en mit dien so wart hi mit also ouer
~~te~~ maten groeten auyt begrepen dat
 hi begonste te scadden en te beue en
 en konste hem nauwe op den benen
 onthouden Ende aldus beuente quam
 hi totten manne godes vallende oer
 moedelike neeter omvangende ende
 hi kussente sine bene ende boetscapre
 hem dat sin here om hem te verzoeken
 waer gecomen welken die man goder
 weder gruetete gheboer hem seggende
 Boer op ene boeten gruen hoey ~~ende~~
 draghe voeter den beeste in welke ghi
 gecome sijn Hier ic volge vtehandes
 als een luttel werkes dat noch achter
 is vollenbrocht is Hier en binne ver
 wouderde hem seer Julianus om war
 sake die knecht verroefte weder te co
 me En hi sach den knecht comente ende
 hoy op sinen hals dragende Doe wart
 hi zeer roermich ende begonste te roepe
 leggende Wat is dit Ic hebbe di ghe

sent enē mensche ~~toe~~ toe te leyden
niet hōp te dragen die knecht antwoer
te dien du zuclies hier volghet cortes na
doe sach hy den man godes van verres
comen mit opghedoesden hoefen en
hoerselen dragende op sinen halse van
wellien die knecht sinen heer seide dat
hy waerachtelike **equias** die abt waer
Julianus siende ten knecht godes ver
smaecte hem wt sinen habite **ente** be
dachte hem mit verkeerten spinne hoe
hy hē toe spreken woude **mer** ter stont
als die knecht godes genaecte so beuene
Julianus moedr onuerdracht anre also
dat hy beuete en en vermochte nauwe
mutter tonge sine boerscap te spreken
en te toene **mer** enē ueroetmoedicheit
geeste viel hy hem te voete hegerende
sijn gebetes en gaf hem te kenne dat
sijn vader die papes hem sien woude
Die eerweerdige man **equias**
begonste hier wt gode groetlike te dan
ken behende dat hem doer den papes
die godlike gracie gheuander hadde hy
riep ter stont die **brueders** hy ghe
hoer datse ter seluer wie beeste beriede
souden en eyschede herduke van Julia
na dat si ter stont op die reyse wtrec
ken souden **doe** seide Julianus dat en
mach geenre wns wesen want ic van
ten wege moete bin **also** dat ic huden
niet reysen en mach **doe** antwoerde
equias die heilige vader **bone** du be
droeues mi want gae wi huden niet
wt marghen en sullen wi niet wegāe
des nachtes bleue si inden cloester ge
toenct om moedicheit des gheens die
daer gecomen was **ente** hier des an
dere dages vroe morgens quam een
bode seer haestich te peerde tot Julianus
mit enē briene In wellien hem gebo
ten wery dat hy in geenre wns ten
knecht godes soude moeyen of trecke
wt sinen cloester wellien boete toe
die selue Julianus waechde waer om die
sentencie ghewandelt was ver stont

hy dat des selue nachtes toe hi wt wt
ghesent was die papes in enē visse
seer uerueert was waer om hi hem
vermeten hadde om den man godes
senten **als** Julianus dit hoerde stont
hy haesteliken op en beual hem ten
ghebete des heiligen mannes seggen
te **Wise** heilige vader **bidder** dat ghy
v niet ver moyen en wilt **doe** dat
die knecht godes hoerde sprac hi boden
like **en** seide ic di ghyseren niet man
te wi doe niet huden en souden wi niet
wandre **mer** wt merke pape in wt
godes huete si sijn die in tosen leue hem
selue kunnen versmaen **mer** wt war
ghers si van bynnen ghecellet woude
in eren die hem niet en scame van bu
ten versmaect te tone ten menschen
als daer en tegens die gene die ver
worpē sijn voer godes ogen die ver
selues ogen en voer der mensche ogen
opdragente sijn mit beghoerte peete
ere **Wanden werken der hande**

Iedicheit wort seer gelatet
inter heiliger scrift om veel
saken **Ten** eersten want
een ledich mensche en meret niet
noch en bewaert niet dat verbont dat
god op leit adam onsen ierste vader
en alle sinen gheslachte **nae** ouer
dige des eersten gheboetes toe hi hem
seide **want**tu ghehoert hebbe die stem
me dñs wues **ente** hebbe ghesghes
vanden bome **daer** ic di van ghebo
te hadde dattu niet eten en
soudes **so** is uermaledyt die eerde in
dinen werken In arbeide salstu daer
van eten alle die dage dñs leuen
doern en dustel sal si di voerbrenge
In sweete di dñs aenlichtes salstu en
dñs broet totter tyt dattu wedercomet
ter eerden **daer** du van genome bide
want du sijn stof en salste weder ter
ten noue comen **dijn** broet spēt hi dat
is dattu mit dinen arbeide bewaeren
salste **daer** sūte pauwel oec van seer

ad thesalonicees. In stille den werke
 de sullen si hoer broer eten van welcke
 oer die wise vrouwenae gheprete wort
 in prouerbys daer hi seir hoer broer
 en heeft si niet ledichgaende gheghere
 En ledich mensche en eet niet sijn
 broer. mer vrees broer. en dat niet
 in sweete sijn aensichtes. mer in swee
 te vromdes aensichtes. dat die vriende
 gods seer plagen te sijn. die mach
 hebben te arbeiden. en mit nutterre
 onlede becomert sijn en sijn. Ende daro
 die godlike insettinge. want
 me woerden des wysen in eecle. si
 so is die mensche gheboeren ten
 arbeide. oec want die inder mensche
 mer en sijn. en verdienen
 mer die godlike roest. Als sijn ber
uerten in enen sermoen vanden
uerten luerten dien geboerstaer
 mer die gebuerde onses here. daer hi
 aldus seir. Die menschen sullen bekou
 ne hoe dat die ghene die in der men
 schen arbeit niet en sijn. niet en ver
 diene vanden enghelen gevander te
 werde. si sullen merken hoe behage
 lic den hemelsthen borger is die ar
 beir. welckes ene geestelike meninghe
 is. si dien dat si geweerdigen mit
 hoerre toesprake. ende so saligher toe
 sprake die ghene die om hoer lichaem
 like noerdoeste van noets wegen
 gedwoongen arbeiden. want si merke
 wel in hem die menschelike ordinancie
 sijn broer eten sal in sweete sijn aen
 sichte. Die auter sake waer om le
 dicheit gelastert wort is want een le
 dich mensche is onnutte werworm on
 waardich deses leuens. ende billij
 hatelic allen menschen. hi is als een
 boest. dar meer verdoer dan oer
 baers in brenet. ja meer als ee beest
 dar inder tijt onnutte is. mer wter toe
 comeder slachtinge ghemestert wort

lyrm
 . Wat is die toecomende slachtinghe des
 ledigen menschen. dan alsme merke
 mach wt ons here woerde in de ewa
 gelio. Hier ic come vrucht te sucke in
 desen vighen boem. en ic en vinde geen
 houwer hem op. want waer om be
 commert hi die eerde. Ende op o ene
 ander stede. Alle boem die geen goete
 vrucht voert en brenge sal opgehouwe
 werten. en mit vuer gesent werden.
 Die ryke vracke man daer onse heer
 van spet inden ewangelio. was een
 onnutte boem. ende daer
 omme waer hi begrave in die helle.
 daer hem gecruet inder vlamme. Ibra
 ham toe sprac leggende. Voue gheue
 ke dattu goede dage ontfange hebste.
 in dinen leuen. ende daer omme weer
 destu wt gecruet. want als die
 prophete dauid seir. Die inder men
 schen arbeit niet sijn. si sullen mitte
 menschen niet ghegheselt werde. Als
 se hier inder tijt. mer mitten diuelen
 in ewicheit. Hier om rader die wisema
 seggende. So wat dyn hant doe mach
 dar merke neerstelike. want noch
 were noch const. noch reden is inder
 hellen daer du. De tides En ledich
mensche is oec billij becroenlic alle
menschen. want hi hoer sweet
 verdoer. en mit geenre nuttichheit. tijt
 lic of geestelic weder en autwoert.
 want tede hi geesteliken dienst so en
 had men op hem niet te beuone. Als
 sunte pauwel seir. Ier dat wi v geeste
 luke dinghe saken. so en is niet mer groet
 dat wi v tyelike dinghe weder maye
 mer nochtant en woude die selue
 heilige apostel deser vrlheit niet ge
 bruken. als hi scrift ad thesalonicees
daer hi seir. Ghy weter wt wel brue
ters hoe dat noer is ons na te volge
 want wi en hebbe niet onrustich
 gheweest onder v. noch wi en hebbe
 va nyem an broer te verghenes ont

ghehete mer in arbeit ende in ver-
moyenge nachten dach werkende op
dat wi nyemant van u beware en
souden want doe wi waren bi u doe
kundichte wi u dat so wie niet en
woude arbeiten die en soude niet
ete want wi hebben ghehoert
sommige onder u wanderende onrus-
tlike mer arbeitende mer auroes-
like doende dien wellien die alloda-
nich sijn kundigen wi en bidden in
onsen here ihu xpo dat si in
stilleiden werkende hoer broet etc
die sijn sunte pauwels woerde daer
men noch meer wt merken mach dar
so wie aling ledich is is van allen nyt-
ten werke ofte sorgen dar van dien die
werelt hem seer te bewone heeft want
na dien dat vanden wragen die wise
man seit in ecclesiastico hie loepen
drecke is ghestrent die wraege en alle
die hem ruert die sal sine hante daer
of scudden Ende salomon seit in pro-
uerbys Als edie den tanden en voec-
ten ogen also is die wraege ten ghenen
die hem ghesant hebben Hier om is
dat die wraege aldus ghelastert wort
veel meer billix die ghene die geen
oerbaer en doet Die derde sake waer
om ledicheit ghelastert wort is want
een ledich mensche verliest die costele
tijt en daer mede die vrucht des le-
uens ende versuimt dar loen ewiges
leuens Van duerbaerheit der tijt seit
sunte bernaert hier en is costelre da
die tijt mer leiter niet en is dar hude
snoder gheachter wort want die me-
sche en ruelen niet hoe si die tijt ouer-
brengen ende suelen in toornige in
conuette sundige dingen Hier wan-
neer die tijt des leuens ghesceypt
der is en een mensche sal verst beghe-
re doch ene vte lang dan sal hi bekou-
ne nutticheit der tijt Als die steruende
mensche wel bekende in herolomo die
aldus sprac leiter ic en hebbe niet

gheachter duerbaerheit der tijt mer in
ydelheit heb icse ouerghebracht hie en
was wie so cort ic en mochte daer en
bynnen geworue hebben gheestelic
goet dat sonter ghelikenste beeter ge-
weest hadde dan alle goet der werelt
so wie dese costele tijt onuttelike ouer-
brenet verliest die vrucht des leuens
want die vrucht des leuens sijn goet
de werke daer men mede verbiert
ewich leuen Van wellie sijn bernaert
seit Sachcluser o bitter doot beroeffes
du mi van gebruke des leuens dan
va vruchte des leuens want loen
sonter vrucht is edor Ende daer toe is
wort dubbelt quaer bereit den vrucht-
bare home alle byle en vuer Rade woer-
ten onses here Alle boom die gheen goet
te vrucht voert en bringt sal opgehou-
we werde en mit vuer geworpe die
mach me al van den ledigen menschen
verstaen Want die verliest die costel-
tijt en beroeft he selue vander vrucht
des leuens in wellien hi ghene nyt-
ticheit en werket en daer toe versta
niet hi dar loen des ewiges leuens dar
ten werdude ghegheuen sal werde die
niten wijngaerden onses here gearbeit
hebben Van wellien die here sal segge
tot sinen dienre als die auentijr ge-
me is sal wesen Roep die arbeitende en
ghene he hoer loen niet den ledich
ghere die alden dach ledich gestate heb-
be Dar werde waer om ledicheit ge-
lastert wort is want een ledich men-
sche gheeft veestap allen manieren van
sonten en wort daer ome van allen
zyden aenghegaen mit becoringe der
viande want als die heilige vaderen
plagen te seggen die werkiende man
wort aengenochte van ene die diuul
Hier die ledige van vele want als hi
hem te trecken tot die ondochte die
hi een prince van is die hebben wi
oec wt des wisen man woerde die hi

seir in ecclesiastico Vele boesheide heeft
 ledicheit gheleert Ende suite bernaect
 seir Alre becominge en quader gedachte
 is ledicheit een torric want in begeren
 ge is al ledich mensche Ende van dien
 van sodamo wart ghesproke voer den
 prophete ezechiel tot dien van iherusale
 Dir was die boesheit sodome durre
 suster zadicheit des brotes en ledicheit
 Iher om seir sunte Iheronim^{us} Doe al
 wes wat werkes op dat di die duuel
 becommet vunte. Wellie lere die he
 lige vaders Anthon^{us} arsem^{us} machari^{us}
 ende die ander die inder woestine wo
 nende wel beuaerde. want als inder
 vader in sekinge staet gescreue Ghe
 ne tyt en hengen si dar voer bi gne le
 dich van oefeninge des arbeids want
 mer allene en pnen si hem die werke
 mit horen handen te oefene die si
 biden lichte des dages moge b besie
 mer oec wt suchen doechen doedlike
 allulle maniere van hantwerke wel
 ke die duister nisse des nachtes niet en
 mogen behintere. want si gelouen so
 vele te hogere puerheit ter besouwin
 ge gesreker dinge te vercrige als si
 begeerliker sijn nondachtich tot vhte
 tes werkes ende arbeids hoere hande
 van wellien suite bernaect oec seir
 Onse vaders in egypten en in thebayn
 die alre vuerichste wetsuekers hei
 lighes leuens plagen te arbeiden mit
 horen handen. ende van horen arbeide
 niet te voeden arme lude Helue hongere
 te si ende wt toicheit ter woestinen spi
 teren si die kerlieners der stede. ende
 bewoene ten sieken en die in alre hi
 ge noer ware hoer noerdurste vante
 werke hoere hande. en wonende mit
 werken hoere hande. **D**ar vijfde
 waer om ledicheit lasterlic is. want
 een ledich mensche ghelue als hi geen
 ghe en daghe des werkes so en maect
 hi oec gheen onderscheit tusschen die

lxv

leue en dat toecomende tusschen die
 ellende en dat vaderlant tusschen den
 hemel en die eerde hi en merket niet
 dat nu en int is des arbeids ende nae
 sal wesen een tyt ter ruste Als god gaf
 te verstaen inden beghinne doe hi in ses
 dage veruulde alle sijn werc dat hi
 gescrepen hadde en ruste inden seuede
 dage Ende gheboet inder ewe seggende
 ses dage suldi werc doen. mer in te
 uee suldi rusten want hi is heilich
 gheen werc en suldi daer in doen des
 ghelijcs gheboet hi darmen mit seuen
 den iaer niet saepen en soude mer eeren
 vander vrucht ter gheledeure tyt en
 souden in dien iaer cotten loue godes
 ledich wesen Oec so houder die ewe
 Is dattu copes enen hebreuschē knecht
 die sal di diene ses iare In den seuede
 sal hi van wtgaen Ende in Job
 staet ghescreuen In ses tribulacien sal
 ic di verlossen. ende inden seueden en
 sal di gheen quaer genake In alle desen
 en deser ghelike verstaet wi dar bi den
 ghelike van sesse beteykent wort die
 tyt deses leuens inder werelt die mit
 ses benoemden raricheiden onderschei
 ten is In wellien wi arbeiden dienen
 en liden sullen Iher inden ghelike en va
 seue verstaen wi die ruste des ewige
 leuens. welke vercrige sullen in een
 loen en erfuisse besitten sullen die hier
 om godes wille in arbeide ende liden
 gheweest hebbe. Van wellien tot sunte
 Iohan gheseyt is wort in apocaliphi Pa
 lich sijn die doden die inden here ster
 uen. want voert aen sal die gheest
 godes seggen dar si rusten sullen van
 horen ~~ar~~ arbeide. Alle die tyt deses rege
 woerdigen leuens is ene viglie des
 groten seepdages na desen leuen toeco
 mende In wellien seest dage ruste sal
 die inder viglie gearbeit heeft. ende
 wer seapen die in ~~te~~ abstinentie ge
 weest heeft Ende na des propheten
 woerde in vrouden mayen die in ~~te~~

trans ghesaeyt hebbe. Wat sullen si
mayen die apostel seyt so war een
mensche saeyt. dat sal hi mayen. die
inden vleysche saeyt die sal vanden
vleysche mayen verter so finste aeyt
die inden geeste saeyt die sal
vande geeste mayen dat ewige leue
Inden geeste te saeyen is ene geesteli
ke meninge te hebben inden werken
daer om spyt hi goet toente en laet ons
niet ontbreke. Want in synre tyt sulle
wi mayen niet ontbrekende hier om
boert ons te merken wat werke wi
doen en laten sullen. Wanneer wi wer
der hande aen neme. ~~sulle~~ willen. so en
sullen wi niet doen dat ongeoorloft is.
Want beide is lasterlic ledich te wesen
ende ongeoorloft wert te doene. Dat is
ongeorloft dat tegens godes gheboort
is of tegens insettinge der heiliger
kerke. wi en sullen niet alleen seuwe
ongeorloft wert. mer oec ledich wert
dat is ledich wert dat gheen redelike
nutticheit en heeft. offer sake rechter
noedurfachheit. Daer sute bernaect
van seyt. Bespottes weert is om ledicheit
te seuwe ledige werke te hanteren
woermeer so wie verkiesen mach.
wat werke hi doe die sal doen als in
profectibus staet geseue. En knecht
godes sal alle vie versien wat hem
best dient tot synre nutticheit dat hi
doe. Ende so wat hi ~~hou~~ beviht hem
nuttest te doen dat sal hi nader forme
der doget opt alre beste na sinen ver
mogen volbrengen die werker nader
beter forme der doget die als hi wat
goedes werkes te hantē treet ene goe
te meninghe. waer omc ende sake
daer ynne heeft. en daer en hymen
sine gedachte tot gode heert. Als wi
dat verstaen mogen wt den woerden
des wisen in ~~ecclesiastico~~ die gane
dunre arme eude die offerhande der
heilichmakige salstu offerē gode omc

here Dit is wel moghelic ~~Als sicut~~
~~Augustinus~~ ~~so~~ hier van seyt. dat godli
ke lof mogen oec singe lichtelike ~~de~~
ghene dit mit horen handen werke en
also den arbeit als mit godliker melo
dien verlichten. want als oec meren
kundich en is werclide teler werke
gheuen hoer herte en hoer tonge alle
hande spor peellheit en ~~so~~ fabule en
nochtant en scheeter die hant mer wi
den werke. wat soude dan belecte den
knecht godes als hi werker mitten
handen te tencken inder ewe des here
ende te singen den name des alre ouer
ste In dien dat hi te leren alsulke ding
die hi onder sine werke dencke sulle
hebbe ander ledige tyde

Wt der vader boeke

Die Abt anthonn doe hi eens
des sat inder woestine hadde
sijn moer verdragen en confusie der ge
dachten en hi sprac tot onsen here
ic wil behouden werde ende myn ge
dachte en hengens mi niet. Wat sal ic
doen in deser tribulacie. hoe sal ic be
houden werden. En hi stont op ende
ghinc wat buten. Ende hi sach ene al
hem selue sitende ende werkende
matten van palm twige. Daer na op
staende vanden werke en biddende en
weder. sitende en werkende. Daer na
dit was die engel godes geseyn tot
lernge en vermaninge des vrient
des anthonn. Ende hi hoerde die stemme
des engels seggende. Aldus doe ende
du salstu behouden bliue.

Wt den seluen

At den Abt lucas quamē tot
leus. Ende die goede oude vader vact
te hem. wat werke der hande si plact
te doen. En si seiden. wi en hebbe geen
werke der hande aeyt na leue des
apostels so beden wi sonder onderlaten

Ende die oude seide hem En pleechstu
 di dan niet te creu **Di** antwoerden pa
 wiere En hi seide hem **wanneer** ghy
 eer wie bidder dan voer v **Voert** vrach
 de hi hem pleechdi niet te slapen **By**
 antwoerden pa **Wanneer** wi slapen
 Ende die oude vrachte hem **wanneer**
 ghy slaep **wie** bidder dan voer v **En**
 En si en vonden niet **Wat** si he hier
 toe antwoerden souden **En** die oude
 seide **Brueder** en wilt v niet belgen
 want hier ghy en doet niet dat ghy
 segt **Aer** ic wil v tone dat ic mit mi
 nen hande werkende sonder onderlaet
 bidde **want** ic siet bi godes hulpe be
 reidende mi **Wat** palme en make daer
 van ene maete ende segge **Ons** arme
 heyns here na **Dynre** groter barm
 herticheit **Is** dat oec een gebet of gee
 bet **Voert** vimmer dat **is** een ghe
 bet **Voert** seide hi hem **wanneer** ic
 dan bliue arbeitende ten alme dach
 en mede bidende so **wyne** ic ontrent
 ten sesen peninge **dier** legge ic twee
 voer myne duere **En** die ander ver
 doe ic **Ende** so wie die twee peninge
 ontfaect die bidder voer mi **wannee**
 ic oec ofte slape **Ende** aldus bi der
 genaden godes veruulle ic in nu dar
 ter gestreuen staet **Bidder** sonder
 onderlaet **Hoe salich dattet is ionghe**
lude hem te gode te heren

Werblide di iongelinc in
 dyne ioger ende inden goe
 te sp dmi herte in den da
 daghen dyne ioger **en** ende wandere
 inden wege dms herte **en** in toescien
 dyne ogen ende were dat die **god**
 voer al dit brengen sal ten oetel **dit**
 sijn Salomons woerde in ecclesiaste
 In wellen hi eerst vermaninge doet
 iongen luden van loueliker bliscap
 daer na waer in dat ionge lude hoer
 ioger ouer brengen sullen **ende** mit
 lete ruert hi **Wat** sake si billic tot
 goeten **werken** dingen sal bewegen

lxvii

Hi seir ten eerste verblide di ionghelinc
 in dyne ioger **Hier** in en heeft die
 wise man niet gemeent en vermaent
 ionge lude tot yelre bliscap **Daer** die
 eerste onbesochte en ongebrokene
 ioger toch seer bereit ende toegenep
 ger is **Als** dese selue cort naden woer
 den voer sereuen toent **Daer** hi seir die
 ioger **ende** weelde sijn ytel **Oec** noemt
 hi hier v voer die iogger dage te we
 sen ter ytelheit **Als** oec inden boeke
 der wysheit geruert wort **Daer** hi
 seir **hoe** dat ionge sorte lude spieck tot
 malcanderen **Coemt** laet ons **gebru**
 gebriken der creaturen **als** in onser
 ioger snellike **mit** costeliken wine **en**
 mit welrikkenden cruce **Laet** ons ver
 mulen en die bloeme der myr en gae
 ons niet voer bi **Laet** ons ons crone
 mit roesen eor si versalwen **heen** so
 ne velt en sy van onser **geplich**
 en **Quer** al **laet** ons achter laten
 die teyken onser vrolicheit **en** war
 dit is onse deel en onse aentuer **Daer**
 na seir die wise mit eynde **dit** hebbe
 bedocht die sorten ende hebbe gedwa
 len **want** hoer boetheit heeft se ver
 blindet **Hier** ome tot deser yelre bli
 scap en rader die wise man niet **er** hi
 vermaent ionge lude in hoerre ioger
 dat hi van hoerre iogger blide te wesen
 en dat om twee saken **Als** vander onbe
 uleetheit ter iogger **die** noch mit sunde
 niet besmet en is **of** noch daer in niet
 verouder en verherdet en is **Ende** van
 costelheit ter myr die hem noch aonste
 te is **ende** sonderlinge dat si die bequa
 me ioger noch voer handen **Di** moete
 hem ten eersten wel verbliten vander
 onbeuleetheit **die** god daer mede te
 saliger heeft en onthouden bi sijnre
 gracen **dat** si dat deer ter onnoselheit
 onbeuleet bewaert hebbe **of** met al
 te swaerlike beuleet en hebbe **Wat**
 groet **is** onderscheit tusschen die luttel
 beuleet sijn en vele **tussche** die corte

tut in sūnde ghesraen hebbe ende die
lange tut gesūnder hebben. die ene
quaetheit toende op die ander. **Daer**
die prophete **Iheremias** van bedlager
seggende hoe snote sijnstu geworden
alre zeer dicke wederhalende dme we
ge. Van welken hi oec seyt die **hē** sūn
te **Juda** is gesa'enten mit eenre pleure
griffele in ene clawe. van adamante
wighchoelt op dat biete hoers. herten
Want hoe swaerlike die verouder sijn in
sūnte ter beteringe come toent die selue
phete ter anter stete daer hi seyt. **Mach** oec
een monaen verwantelen sijn huyl so
moethdi oec wel toen na dien darghi
quaet gheleert hebt. **For** rochtan so en
is niet te nūstroegen die verouder is in
sūnten. Also verre als hi hem volcome
like tot gode bekeren **woude** wil. **Ger**
hi mach ween dat hem meer arbeids
aensnāte is in te veynigen sijn
consciencie te betoven. **f** sine sūnden. **en**
ente te wandele sine zeede. In ghelike
nisse als een veroute woude quader
te helen is dan een versche. **Daer** bi
die wise man seyt die vroemargens
wwakent tot hoer. die en sal niet ar
beide. want hi salse vintē sūte voer sijn
toze dat te verstaen is die vroe mores
dat is inden beghin sijnre opgaenter
roger. waker totter godliker wys
heit. die en sal so swaerliken niet be
hoene te arbeiden. **en** omse te verenge
als die inder auontfont der outhet
sic versocht. want mitten arbeide
daer die eerste mede toeneemt in wys
heit en doechten. mit gheliken of
swaren arbeide moet die laetste bete
ren. **ende** ofdwaen die vlecken sijnre
sūnden die hem oec swaerliken after
wert trecken mit scadeliken genoech
ten. verbeeldingen **ende** gewoete.
Mer omē hoe salich is hi **ende** mach
wel blide wesen vande alren. **Duer**
baerne scante der **en** onoselheit

die segge mach in sijnre yoger mit **gode**
raguels dochter. **Je** hebbe reyne beu
ert myne siele van alre beuleckinge.
Dit spreek voert mit **Job**. **For** dat
ic ghebroke en sal ic niet of gaen na
mijnre onnoselheit. **dar** is eer ver
luse ic den door. **dan** ic mi mit sūn
te soude beulecken. **yerke** oec wat
betruwen der heiliger ionker sūnt
Agneten maecte onbeulectaher. **die**
si sprac in horen eynde gode louende
die onnoselheit des vleysche
heft. ic mit onbeulecten voert oec
ghegaen. **Ende** die heilige ionker sūnt
Agatha. die gode danckede in hoer
re marrelien dat huse van hoer
kynscheit behoer hadde. **ende** hoer
lichaem van alre beuleckinge be
waert. **Van** loue der onnoselheit
seyt sūnt **Johan crisostom**. in **en**
sermoene van **Joseph** herblide onnos
selheit. **ende** verrouwe. **du** moechte
wel blide wesen. **want** du oec al on
ghequeeter blijfste oec al zeter. **For**
dattu beoert werdes du toeneemt
It dgetu verneder werdes. **du** wer
des opgerichter. **It** dattu studee du
verwipes. **wert** du gheoert du
werdes gewoent. **Du** sijnre vijn
eigenscap. In perikel seler. In ghe
uangemisse blide. **di** wort alle
nūdaer onderdaen. **Alle** boecheit
ouderwoepen. **die** machinge oec
die die pūneen louen. **die** die groen
versuchen di. **di** pa si sijn al biete
di begerende. **die** di sijn aeuvel
tente. **Die** goede volgen di. **die** qua
de benyten di. **die** viante leggen
te **rogen** neder tegen di. **want**
du wipes altoes ten strijt. **al**
onthrike di oec **recht** recht. **die** sūnt
ter onder den menschen. **die** sūnt
al **crisostom** vander onnoselheit
welke onnoselheit wi niet verma
en sullen simpel onwercelheit.

mer uaden lachine onstatelicheit. Want die nyemant noch deelic en heeft geweest nywer gode ouermits onghoersamheit noch sinen euen menschen ouermits ongerechticheit noch hem seluen mit sonden die heeft wel bewaert onnoselheit daer die prophete dauid van vermaent segge Beuare onnoselheit ende sie ghelijc heit. Op welc woert sime Augustinus seit Beuare onnoselheit ghelijc als toe du ghyrich waer ge bewaertes den butel mitten gelde. Also als du den bewaertes dat hi di niet of getogen en worde vanden diene. Also bewaer onnoselheit. dat si di mer of ghaelt en werde vanden duuel. Want onnoselheit is alfullien goet. dat sonder hoer gheen dinc en is goet. Nae den woerden des apostels versoect heilich malinge sonder welc nyemant gode sien sal. Wat is heilichmakinge dan puerheit des onnoselen leuens. De onnoselheit alfullie goet. dat mit hoer gheen dinc en is deelic of quaet. Want als sinte Gregorius seit. Gheen water stroet en sal moghen scanden is dat gheue boelheit en heeft heerfapne. Woert meer hoe blide jonge lude moge wesen vanden state ter onnoselheit. als si die bi godes hulpe bewaert hebbe. als voerseit is. dat mach men mecke biter omaf onsalicheit der gheouere die dien verlorren hebben. Van welke een hem beclager n mit boeke geheet horologiu ene sapie mit aldusdange woerden. Och sunde war hebstu mi ge daen. Och onsalige misdaer en pyulike nu mi gebracht. Och onreine werelt. vol bedrechnisse en boelheit weete ghenen die di dient. ende dinen wille maen. ende onsalicheden sal dese be nauwer werde. Want al is dat ghy van buten toe lacher. het schult nochtan va

lxviii

binnen daer ghy knager. En al schyn di va buten genoechlic. nochtan van bynnen gemoeten ontellike saken. Die die onsalige siele stadelike vermoyen. O ghy blop ende rosen. en mit blenckende lehen en onbeuleete syden. ghy heilige en repue zielen. siet aen die late by bloessem die ic nu voerth enge. Mer aen en siet hoe dat ic ten nedoern ghelike en neem ter herte hoe haestelike versaluwer en of valt die bloeme die dese werelt hantiert. Ic bidde u siet toe. ende in minen scade sauwer v pe perikel. Piet ic siet bloet ghelaren. ende miswoester van confusen. ende scanden. want mine valsche mynare. ja meer myne ware bedriegers hebben mi leeter verrate. en onsalichlike ghelaren. en hebben mi van allen goede. daer ic van mine scerper mede begaueet was berouet. O hoe onsaligen ziele die men wel noemen mach coninginne der vichede te wesen. welke vreemde perikel voerhoedich gemaect hebbe. also dat si onnosel onbeuleetheit hoers herte en lichaems bewaert heeft. O wat groter salicheit ghebruyt dese al is verholde. dat puere leue sy blide. en die ziele van van weerliken begeerlichkeiten si vrolic. Want altoes is anrelike dinge vermoeden te ene versuere consaenae. Dese is swaerre dan loer worm weder dan een leue. anreliker dan die tonre bitterre dan alsen. die quade consaenae is die worm die van bynnen knager. die slapen en een benecmt. die oec die rugende mit gruwel beuanger. ho meningerhande sijn dinge die quers onbeuleete consaenae. dat des die onbeuleete nauwe sunde mogen gelouen dese onsalicheit der beuleeter sielen ende salicheit der on beuleeter heeft wel bekent die

heilige vader sinte Augustinus. En daer
ome vermaent hi wt myne also trou
welike die noch onbeulect sijn inden
lichame sprek ende aldus in ene sermoet
Hoert mi ghi die van godes gawe Ionferē
sijn hoert mi hoe wie hem bekent te
wesen dat ic segge die pme oec mit
herte ionfer. te wesen hi verblide
also vande ghewin des lichaems. dar
hi niet en lide scade ter sielen hi verwon
we hem vander duerbaerre gauen xpi
hi si blide mit oemmoedicheiten. hi serepe
mit goddiensticheiden. hi danckie gode
dar hi also grote salicheit in onbeulect
heide drager. hi verblide hem. want hi
dat lam volgen sal so waer datter gaer
va wt als in apocalypsi staet in sine me
te ghene logenachtricheit nien onde en
sal werden hi bidde om stantafsch
eit op dat en gene wellust ter werelt
of nydicheit des viants also grote goet
of wecke. also grote claerheit verdone
ter also grote puerheit ontrepne hi
houte vastē en hi en verliese niet dat
omverwechlike goet mit ene ongeblie
ghenoechten en verliese hi niet die gra
tie sijns lichaems. hi en toelate niet
lelicheit der sielen om scoenheit der ghe
brecker soemen hi en late hem van
quader begeerlicheit niet verwonne
Ist dat hi mi hoert so blyft hi hoert
hi mi niet hi sal verliesen dat hi num
mer weder en sal verighen. Van den
andere dat ponge lide in hoerre yo
ger na vermaninge des wisen mans
om blide mogen wesen so want hem
noch aengtaente is die duerbaerheit.
in welken si verwerut mogē also gro
ten ryedom goeter werke ende verdie
te hi gode. va altoes mit ene goeden
wille wesen in gewin en toenemen
der wetenheit en der doechde hi mogē
hem verbliden dar hem die tijt noch
aensnende is welke die gene diese
ouerbrocht hebbē in ydelheit onnutich
eit en ondoechde. also swaerlike en

bitterlike. Bedenckende beclage ende
bescrepen. die wel spreken mogē dit
woert des propheten Te verghene
hebe ic gearbeit onuttelike ende peeli
ke hebbe ic myne stercheit toegebrocht
doch die dit merke en hem late beclage
ken en berouwen dien is enich woert
ter genaden hier die niet en weder
nochen beclagen. hoere verloren tijt
en na des pphete woerde niet en misde
len hore dage die en sijn seer te bescrepen
want si sullen te late bekennen. wie
berouwe. want meer hem die wouwe
ghene ghenade in brengen sal. Hier
exempel van traet inden boeke vande
angere

Een heilich man in clavaulle
hoerde ene karmelike sōme
meense die vanden ^{heiligen} man ghevoeghet
antwoerde en seide. dar si den moesten
rouwe hadde vander verlorenen tijt
hier om so mogen hem ponge lide
verblide. dar si die salie des bescrepen
niet en hebben. niet mogen verghen en
werden in vreemden scade gheleert en
sonderlinge want hem noch aensnende
te is die alre bequameste tijt bloeyen
der iogen In welker ghelike als die in
wenge mensche na den ~~heiligen~~ lich
ame crachtiger en gro gropsamer
is also is oec die yuwendige mensche
bequame te ontfange salige lere ende
insettinge goeter zeden ende dogentheit
leuens die verstandnisse is so veel te
claerre als si noch mit alrehande ~~heiligen~~
lichaemlike verbeeldingē niet becom
meert en is die memorie is so veel te
vaster als si noch niet wyde gebruyt
en is die begeerlike cracht so veel te
kerre en puerre als si noch niet yegen
heiden niet gebroken en is noch mit
vleyschelijker liefden niet onnutich
is dar verstant des lijndes is also
ee gheplaemde tafel daer niet en is

in bescreue. mer men machse bescreue
 en so wat men daer in scrift dat ont-
 fangt sie hier om leert die wise man
 sijn spreect hi van dinnre ioger ontfan-
 ge leringe ende tot dinen ouden salstu
 wijzen wysheit. Ende ter ander stede
 den jongeling bi sinen wege als hi
 oec our wort en sal hi daer om niet of
 neygen wi sien bi gelikenisse dat een
 wat lange sinen volke behouder van
 dinge die eerst ontfene doet nye was
 die pogher is oec veel volchsamer en
 buylsamer dan die out hier ghelue als
 ionge telgen veel buychsamer sijn dan
 ouden welke men eer bicken soude dan
 bagen hier om vermaent die wise
 man Suge ten uecke duns kinde
 in sijnre ioger en astie hem in sijnre
 kintheit. op dat hi niet en verheert
 en die mer gheloue dit selue voelde oec
 die geleerde man franciscus petrarcha
 mit boeke vanden eenamen leuen
 daer hi aldus seir Groet hinder-
 eens dinges valt gewoenlike ionghen
 liden dat is ghebreec goetes vades An-
 ders en waer gheen ding beter dan
 dat een yegelic onser van sine verste
 iaren tot eniger goeter manere van
 leue hem miralre vlticheit schude en
 van dien wege dien hi eens vercoeren
 hadde sonder groet noer zalie niet of
 en neygete mer want dan tes niet
 en doen. daer om dat wi in dien tiden
 ghemeeenlike onder ander onbeken
 der menschen raer en gebodt gaen
 dat is onser ouden. so come wi dicwyl
 in onwege inguende blindelike perici-
 lose sochlike ende onweder ganclike.
 wege hier om so wien inden begin-
 sine leuens. doe dat vonslien on-
 ses vades clepne was enich godlic
 liche verscheyden was is. also dat hi
 enich zolker leuen of dat vande mynne
 son penikel si heeft aengenome die heeft
 daer hi alwes gode billix van louen
 mach. die dat ghelucke niet

heeft en ha ghehadt dien ist wat zwac-
 re belegen doch so mannger die sine oge
 bestaet op te liden en verstaet hoe anre
 liden wech hi wandert. so yme hi hem
 ten mynnesten in sinen ouden te richte
 die dwalinge sijnre yoger dit merke
 aen o ponge mensche. ende en wil niet
 offeren den duuel die bloeme dinnre yo-
 ger. op hope die heffe dinnre outhet gode
 te offeren. welke hope so menigen me-
 schen bedrogen heeft. dinen scoper
 sijn sculdich alle die int duns leuens
 mer bouen al is hem genamine die offer
 hande dinn der ioger. want daer om
 als men vinder inden heilige ewange-
 lio so tocude hem onse here dicwyl al
 so vrentelike den kindekin hi hi om
 vense en leide hem die handt opr hoeft
 ende benedide. Ende leeter swaerlike
 van somige die verbode die kinde
 voer hem te come. hi brenge en seide
 laet die kinde tot mi comen. ende en
 wilde hem niet verbiedt. want die
 hoert toe dat rike der hemelen. Tot wel-
 ker kinde onnoselheit en oemoedich-
 eit hi ons allen ghebier weder te come
 seggende Ten si dat ghi v belicert ende
 we werdet alle kinde. ghi en sult niet
 in gaen dat rike der hemele. **Wat sun-**
de is en hoe waer dat te sundigen is
S Wure Augustinus seir bescrijft
 sunde aldus Sunde is en segge
 of en doen. of en begeren tegens die
 ewe godes. In welker bescriuinghe hi
 rucet drie maneren daer die mensche
 in sundigen. Als in woerten. in wer-
 ken. in ghedachten. en dat teghens
 die ewe godes. welke ewe staet in recht-
 ueerdicheit. dat en toechte is die enen
 mensche wel ordmervende in ser tot go-
 de tot sinen euen mensche. en tot hem
 selue. Ende aldus sundiget en mensche
 somtyden in god. somtyden in sine eue
 menschen. somtyden in hem seluen. Al
 is nochtans alle sunde tegens god. In
 god sundigen wi bi sonder ouermits

wangeloue. wanhope. sinen name yde-
like in onsen mont te nemen. sine sa-
cramente onweerdichlike te ontfan-
ge. sijne mynne tyclike dinge voere
setten. sine ghebode niet te achten mit
ydele verlate dat **god** god die sunde
niet en sal wreken. In onsen onse mensche
sundige wi hem ghene mynne te be-
wisen. dat sine hem te beneme. dat onse
meer noer hem niet mede te teyle. ende
mit quaden exempel hem tot sunde te wre-
ken. In ons sundige wi onsen lichame
te vele gemaeccs te doen. of boue macht
te belasten mit toerne en onverdul-
dicheit ons te verstuere. onser sielen sa-
licheit mit traechheit te ver~~uone~~ sumen
en die ghelike. **Dese** sunde gheschen som-
tijden wt crancheit. **Somtijt** wt onwete-
heit. **Somtijt** wt quaetheit. **en** daer
na so is der sunde swaerheit. **Voert**
meer so is alre werdiker sunden een
beghin twierhande wortel. **Duerha-**
te voetsel. en seuenformich hoeft. **dar**
ene beghin is houerdie na woerde des
wisen mans in ecclesiastico die seit **dar**
beghin alre sunde is houerdie **die** twier-
hande wortel is onreynne mine. **die** ons
sundelike onstetende is. **ende** ydel
amer die ons scadelike verstaende is.
dar dierhande voetsel sijn die **die** na
sunte **Johans** woerde inder welt
sijn **Als** begeerlicheit des vleysche. **be-**
geerlicheit der ogen. **ende** houerdie des
leuens. **andere** genoemt weelde. **ryc-**
heit ende ere. **dar** seuenformige hoeft
daer **sunte** **Johan** oec van enere in apo-
calypsi sijn houerdie **ghericheit**. **gul-**
sicheit **onkupscheit** **toern** **nijer** **en** **wrech-**
er **In** desen manere van sunde **sundi-**
ge die mensche somtijt dootlic. **somtijt**
genadelic. **darin** **dat** **dat** **daghelische**
sunde noemt. **Daer** allul onderscheit
van is. **want** daghelische sunde is en
quaer wille **ende** genoechte in creatu-
re **hene** **god** **of** **ghelike** **god** **mer** **at**

dootlike sunde is en quaer wille en ghe-
noechte in creature **bonen** **god** **of** **ghelike**
god **mer** **at** **woer** **dit** **onderscheit** **alre**
gheser **nochtant** **in** **somige** **sunden** **en**
kan **en** **mensche** **hier** **in** **hem** **selue** **mer** **wel**
onderscheiten. **dar** **na** **sunte** **Augustinus**
woerde **onse** **here** **daer** **om** **in** **twiel**
die **mensche** **heeft** **ghelaten**. **op** **dar** **hi**
scuwe **alle** **sunde**. **want** **na** **sunte** **die**
gods **woerde** **die** **allene** **en** **valt** **niet** **in**
ongheoertofte **dinge** **die** **hem** **oec** **ont-**
houet **van** **ghedoerloften** **dingen**. **In** **alle**
sunden **is** **een** **officer**. **en** **een** **toelicer**. **en**
een **officer** **van** **god** **en** **een** **toelicer** **van**
ten **creature**. **Aden** **en** **toelicer** **en**
woer **niet** **gheraemt** **swaerheit** **der** **sin-**
den. **mer** **naden** **officer** **van** **god**. **want**
dar **toelicer** **totten** **creaturen** **macht** **wel**
sonder **sunde** **geschen**. **alre** **allene** **na**
tuerlic **is**. **exempel** **dar** **ghesichte** **heeft**
genoechte **inden** **groene**. **die** **swaer** **niet**
suete. **Oec** **macht** **dit** **toelicer** **dagelike**
sunde **wesen**. **als** **w** **wanneer** **een** **ge-**
noechte **heeft** **in** **die** **creature** **meer**
dan **betamelic** **is**. **mer** **nochtant** **be-**
nedden **god**. **als** **dar** **hi** **die** **genoechte**
oec **bereit** **is** **te** **laten**. **er** **hi** **god** **daer**
om **wilde** **wille** **vertoerne**. **In** **om**
scrift **oec** **sunte** **Augustinus** **sunde** **alre**
sunde **is** **in** **mit** **enen** **verstaeliken**
officer **vanden** **onwandelbaren** **gode**
ten **wandelbaren** **gode** **den** **te** **han-**
den. **Voert** **meer** **so** **is** **oec** **onderscheit**
tussen **dagelike** **en** **dootlike** **sunde**
inden **werkene**. **want** **dagelike** **sunde**
de **verbijnt** **tot** **tyclike** **penne**. **die** **toer-**
lic **sunde** **totter** **ewiger**. **Al** **is** **dat** **niet**
verdoemden **mensche** **wanneer** **die**
dagelike **sunde** **toegeuoecht** **woer** **der**
dootlike **oec** **die** **penne**. **oec** **dagelike**
sunde **woer** **ewich**. **In** **die** **dagelike** **sunde**
de **verdouckert** **die** **dootlike** **sunde**
verblinder. **die** **dagelike** **sunde** **ver-**
mynt **die** **hette** **der** **mynne**. **die**
dootlike **sunde** **doer** **wt** **dat** **wt**

der minnen Die daghelix sūnde ver
 swaert en doet vertragen inden voert
 ginge goeter werke die dootlike sūnde
 doet verlijgen Die daghelix sūnde won
 ter die ziele die dootlike doder die siele
 die verhardinge hout inden tote hier
 nae is te weten dar daghelix sūnde wel
 dootlic weert mach dat is te verstaen
 een weert dar van synre natuer is da
 ghelix sūnde mach also gheschien dar
 ter si dootlic En dar in vierrehande
 wils Ten eersten om die consciencie
 Als wanneer niemant een woeghe
 heeft en waent enich dme dootlic te
 wesen dar dagelix is. ende doet dar noch
 want daer en bouen. want als sūnte
Augustina seir Ho war tegens die con
 sciencie gheschiet. dar machter totter
 hellen Ten andere mael wt behagen
August gheen sūnde en is also daghelix
 dar is wanneer niemant lief is dar hi
 die sūnde ghedaen heeft en dencke noch
 ber te doene Ten derde mael wt be
 redinge. want van stadigen valle in
 dagelix sūnde wort een bevert tot door
 liden Ende hier op sal men verstaen dar
August seir Gregorius seir hebnu gesai
 wer grote boerden huet di dattu niet
 en werdes noedergewegen mit sande
 dit seir hi daer om. want men diavyl
 wt cleyn sūnden coemt totte groten
 ghelix als wt ene cleyn vonyke was
 ser een groter brand hier om seir die
 wile man. die dat cleyn versuemet
 sal allentelen of gliden Ten vierden
 male wt voertgange. want ierst so
 coemt dar bewegen totter sūnde daer
 na volget die genoechte die noch in
 dagelix sūnde gevelent wort. wellie
 genoechte als si niet bedwongen en
 wort wasser en voertgaet tot consen
 te dar dootlic is Op eerste. als na der
 consciencie. dar is naden woegen ende
 weertheit die sūnde groet sal gheor
 delt werden. Daer op seir sūnte ber

lyc

naert in ene sermoeu van bekeringhe
 sūnte pauwels ajeret brueders hoe die
 vachte richter god onse here niet so zeer
 en vuet watter gheschiet als wt moede
 en sauwet voert aen niet cleyn te achte
 al hoe cleyn datter schijnt dar een we
 rende quaders doet Niemant en segghe
 in sinen herte. dit sijn lichte dinghe
 se en achtes niet te beteren. mer ic wil
 bliuen in desen cleyn dagelischen sūnde
 dit is mijn alre liefste brueders onpenite
 ce. dit is blasphemie inden heilige geest
 die niet vergheue en wort paulus was
 blasphemich. mer niet inden heiligen
 gheest. want hij onwetende dede in syn
 re ongeloeslamheit. Des ghelie seir sūte
 bernaert oec in ene anderen sermoeu va
 dagelischen sūnden Niemant en wils voer
 niet staen. want onmogelic ist mit dien
 behouten te werten. dan ouermits xpm
 en van xpo. want als petrus hoerde va
 he Ten si dar cristus sie of dwae so en sul
 le wi gheen deel mit hem hebbe ajer dod
 in desen alle onseweliken sūnden is be
 rispelic beide versumnisse en omatelic
 anet hier om als die glase seir op dar
 woert ons here. die heilige geest sal be
 rispen die werelt vander sūnde dar waer
 achtichte teyken ter tegenwoerdicheit
 des heiligen geestes is een sterc opster te
 hebbe alle sūnde te sauwe en daer voer
 nauwe te hueten is een teyken waer
 achtiche berouwes. na als die mens
 ters sūmen sup sūns dar meeste volde
 dar een mensche bewisen mach voer
 sine sonden is een volcomen ofkeer en
 sauwen alre sūnden. si sijn daghelix of
 dootlic. en mede van allen oerzaken
 ter sonden want als sūnte bernaert
 seir het schijnt dat dien mensche noch
 niet ghenoech en rouwet dar hi ghe
 uallen is. die hem sate te bliuen mee
 gladen of dar hi gedwalen is die noch
 genen leydsman en socht hier om so is
 si een teyken waers rouwen. dar vlie

der bequaemheit. dar ontdecke der oerfa
ke. **A**yt hoe groter vltte die sunden te
scruwen sijn wort getoent in ene boeke
ghehete *summa vicioz* daer aldus staet
Om die saken sijn boue al te scruwen
die sunden. **A**ls want si den diuels seer
behage. gode bouen al mishagen. ende
ten menschen bouen al besaden. **D**ar te
den diuels seer behagen machme mer
ken bi statelicheit der becoeringe. **D**aer
sute *Gregorius* van seir ayt stateliker
becoeringen aenvechter ons die diuel
op dat hi mit moeylicheit verwinne
welke sine becoeringe al daer toe draecht
op dat hi den mensche tot sinnedreche
want als dan en te rekent hi hem als
mer ghedaen te hebben. wanneer hi die
siele mer en wouder. **D**ar god die sinnedre
bouen al haet machmen merken wt
drien saken. **T**en eersten want god den
seluen dien hi bouen al schijnt te haten
dar is den diuel dien en haet hi mer.
dan om der sinnedre wille. want waer die
mer hi soude hem minnen. **A**ls sinen
creaturer. **V**aer van inden boeke der
wylheit seir die wise. **D**u en hebste mer
ghehaet van allen dattu gescrepe heb
ste. **D**ar te verstaen is. dan om der sinnedre
te wille toe ghedaen. welke god mer
gemaect. **E**n heeft. **D**aer men wt mer
ken mach dar hi die sinnedre meer haeter
dan den diuel. **T**en anderē mael mach
men dit hier wt bewisen. want god so
kenē vrient mer en heeft mē hemel
noch in eerten dien hi mer haten en
soude ter doot toe voutte hi daer ymme
doochlike sinnedre. **D**aer wi tot ene exem
pel toe nemen mogen sute peter die
oufen here bouen die ander apostele ge
mynt hadde. den onse here nochraut
verdoemt soude hebben. hadde hi ge
screue mēder sinnedre der terder verzaki
ge. **G**od sal wel tonē hoe seer hi die sinnedre
haet. **W**anneer hi sine kinde die
hi also zeer gemynt heeft. **D**ar hi voer
hem steruen woude in dat onlescheli

ke vier werpen sal om der dootsinnedre.
als hi die daer in vanden sal. **T**en derde
mael machme dit hier bi moechē. **A**yt
god die vader sine sone heeft willen ge
cruceer werden op dat hi die sinnedre
hem cruceer mochte. want woerde toe
vaders van sinen sone sijn die ysaie
seir. **O**m die sinnedre myns volkes heb
ic hem gellagen. waer dat yemint
seir dat hi so zeer leer ene anderē heb
te. dar hi geerne woude sinen enge
sone mit ene sweerde toerstellen. **D**aer
dar hi dien mochte toerstellen. **D**aer
schene genoeg dar hi dien al te zeer ha
tete. **A**ls seer heeft god die sinnedre ghe
ter want hi sinen enigen sone heeft
ter doot ouergelueert. **O**p dat hi die sinnedre
te mede toten mochte. **H**ier nae staet
te tonē dat die sinnedre bouen al haet
ende teerlic is ten menschen. **E**nde dar
wt drien redē. **D**ie eerste is. want mer
en is datten mensche seiden mach dan
ouermits sinnedre. **A**llene ende ander
seuwe en mensche sinnedre. **W**ant seir
mer te ontvuchten noch diuel noch
quaer mensche. noch siecte noch doot
noch enich weder stoer. **G**regorius
gheen weder stoer en sal seiden is dar
ghene boesheit ons verheert. **E**n die
wiseman seir in *ecclesiastes*. **D**ier ghe
bode bewaert en sal mer bewoelē enich
quaer. **E**n dit mer allene. **H**ier als sinnedre
pauwel seir ten gene die gode mynne
sullen alle dinge mede werke mit gode.
Als dar vervolger noch boese mit gode
gooten menschen anders mer en waer
den dan als een smyt sweerde hem
ewige crone. **B**ernaer dus. **E**n ghe
noechlic ordel godes dar die honderd
cassier der oemoediger hem weder
wille ewige crone smeede sic alle de
vechtende en hem allen onderlypen
te. **T**en anderen mael machme mer
ken hoe sadelic sinnedre ten menschen
daer bi. **W**ant geen dinc also salich den
mensche is. **D**ar die sinnedre mer seiden

lic en maect. na dat leue verkeert si de
 mensche inden door ende die salicheit
 in verdemisse. Als men merke mach
 inden sacramente des altaris. dat ee
 spijt des leuens. **W** mer diet in sin
 den ontfanct die ontfancten tot sijne
 verdemisse. Voertmeer die sunde
 maect den gauen die boue al goeder
 here en sachmoedich is als verbolge
 here spiet die prophete in dynre verbol
 genheit en straffe mi mer. **H**er sal schme
 grot verbolgenheit. **W** god sine kin
 der sal mi vuer werpen en mer weder
 wetrelic. **T**en terten mael schijnt daer
 wt hoe scadelic sunde ten mensche is.
 want si scadet ten besten deel. **D**es
 menschen. dat is der sielen. **A**ls in eccl
 iastico geruert wort daer die wisema
 sar. **H**ij tande syn tande des leuen do
 tate die zielen der menschen. **E**n mer
 allene scadet die sunde der ziele. mer
 oeden lichame. **A**ls die wisema woert
 ruert seggende. **A**ls een sweert aen bei
 den ziele sudente. want die sunde de
 teter luf ende ziele. **D**aer voert va staer
Ende diev wondt en is gheen genesin
 ge. **D**ar te verstaen is na desen leue
 Ten lasten merke dat die sunde ten me
 sche ofhaelt alle goet. en toebrent alle
 quae. **W**ant die sunde ofhaelt ten me
 schen goet. **V**an wes gracie si he beroeft
 die ofhaelt dat ewige rike. **D**ar die sun
 der mer en mach besitte. **H**i ofhaelt ghe
 meenscap alre goeder werke die ghe
 schen niter heiliger kerke. also dat
 mach werden. **H**i ofhaelt den dien men
 sche syn eygen goede werke. **A**mbrosi
 die ghene mynne en heeft die verliest
 alle goet dat hi heeft. **H**i ofhaelt die me
 sche die duerbaer tyt die niet te vergel
 den of te wederroepen en is. **D**ec ofhaelt
 die sunde dien mensche hem selue. **W**nde
 dat in wyerhande was. **W**ant ouermits
 sunde wort een mensche des duuels eyge

lyxx

na sute panwels woerde die seit. **E**n
 weerghi niet dat ghi. eygen sint ghe
 worden ten gene dien ghi gehoersam
 hebt geweest. **D**en sondaer waer oec
 beter dat hi nye ghebozen en hadde ge
 weest. **I**s dat hi in sonden verblift ende
 verharder. **D**aer men wt merke mach
 die onsalige wandelinge des mensche
 die voer der sonden een edel crantuer
 was coemt ouermits sunde tot dien
 state in welken meer te verliesen is
 niet te wesen dan te wesen. **D**ie sin
 te toebrent oec alle quae. **W**ant si
 mismaect. **O**ntset en besiket al
 le crachten der sielen. **D**ie verblinder
 die reene. als inden boeke der wytheit
 staet. **H**oer boetheit heeft verblinder
 die verstuert die memorie. **I**heremias
 juda heeft en sunde gesundiger. **D**aer
 sine is si onstadich geworden. **H**i ver
 keert ten wille. **E**nde doet een quae
 kiesse voer goet. als die prophete seit
 inden psalme. **H**i en woude niet ver
 staen op dat hi wel doen mochte. **O**u
 mits der sunde wort die begeerte ont
 set en besuyet. **A**ls mit scadeliker
 coute in goet te doen. en mit onatuer
 liker herte in quae te doen. **D**ie ene
 sunde trect oec totter ander. **G**regorio
 die sunde die mit penitencie niet ofhe
 dwaer. en wort die trect ter stont mit
 horen gheuwichte in die anter. **A**ldus
 quam chayu wt mydicheit tot door
 slachte. en dyna die curioeslike wt
 ghinc te besien die wine des landes ver
 loes hoer onceserscap. **D**ec so volger
 ter sunde altoes bestamynge rouwe
 anre en pine. **E**nde behalue die roco
~~ment~~ mente pine so cruct si al hier oec
 die consciencie. **A**ugn here du hebster
 also ingeset en her is also. **D**ar al onge
 ordinerde moet hem seluen siene pi
 ne. en dat comet daer van. **W**ant sunde
 en ontoechte is onatuerlic. mer duech
 de is natuerlic. **A**ls sute bernard seit

Ende daer om spiet hi want doechte ee
dinc is der naturen al en coemt si som
tyde niet sonder arbeit. Nochtant coemt
si in hoer stede en rustet sachelic. ende
der nature is daer wel mede beholpen
mer als siite. **Heromina** seit. De wech
der doechde heeft ons onzuete en scarp
gemaect lange gewoente der sunde. Voert
meer want onduchde onnatuerlic is so
wort dat lichaem daer die wil oec me
te ghevendiker en dat leuen des men
schen mede gecruet. Als men merken
mach opelike van som sonden. Want
toern haer en nijt dat bloet doer ver
wellen en verquaden. Gulsicheit doet
meer menschen dan dat sweert. Onky
sheit doet vroe ouden en beroeft van
natuerliker cracht. Houerdie maect
aloes lijf en rust. Ghiericheit doet
den nemen arbeit en sozge boue mach.
Hier ome o mensche na leue des wy
sen in ecclesiastico. Als vanden aensichte
der slangen vlie die sunde. **En als seneca**
seit hebbe vrede mitte mensche. mer
oerloch mitte ondoechden.

De profectus

Die begeerte der spisen is den me
sche inghegheuen. op dat hi die
natuer onthoude en duere moge inden
dienst gods. en vele mogen wi verdiene
en die nodurfige matige na dat die na
tuer eyscher en redene tuger. wat maet
like sparige en compassike kost bewaert
die natuer alre langest in gesontheiden.
Als si hoerre cracht niet en bewaert.
mer voert. Want die natuer wemmer
hem daeren en wort niet ver stuert in
nyen en ongewoentlike dingen. mer dese
natuerlike begeerte is nu wegstor en
veruleren in wellust en oueruloedicheit
also dat wi niet content en sijn mit dien
daer hem die natuer mede onthouden
moge. mer daer die smake mede werde
verlustiger. En als wi tot sulke gewoent
sijn en dien na natuer hem dien veruliker
heeft en wi daer na bezoeken mit spa

riger cost ons willen liden so weder
die natuer om die ongewoente. En in
wanne ons also crant en weder te wesen
als of wi mit spariger cost niet leuen
en mochte of gesone. bliuen. en also
dan onder euen mannel der bescheide
heden. zoeken wi weder leker dinghe
en en willen niet onder zueten dat die
natuer ghelijc. si mit gewoenten
veruallen is tot ~~blanch~~ kienliden
dinge. Also oec mach mit content
wemste weder ghebrocht werde tot be
taneliker maticheit. spariger cost die
wi vanden in dat meeste deel der wile
daer hepten. yoden en arme kerpen
spaelike leuen. Welker sominghe ver
armt na so ghesont sijn. als si voer in
weelden waren. mer waer va coemt
dit ghebrek dat die menschen aldus
ghiden in begeerte der wellust. ende
oueruloedicheit dan want si niet en
bekennen. versuchen ofte smaken
die ywendige zueticheden die dor
re ziele voergheset en bereyt sijn in
gode ende godliken dingen. Hier va
so coemt gulsicheit die aldus bereyt
wort. Gulsicheit is een ongeordnate
begeerte en onmanierlic. of onnatu
lic gebreken der spise. mer welker be
seruunge men merken mach diech
te maniere der gulsicheit. die coert is
gheleent in begeerte totter spisen. Als
daer een sijn herte te seer set op eeren
en drincken voertdenkende eute zu
kende smure genoechten daer in te vol
doen en ten smaec te verlustige moet
dan die nae natuer. daer mede te ont
houde. van desen seit **Cassianus** die guls
siche en hou niet te denken of spise
ken dan van spisen en vanden of spise
dese maniere der gulsicheit. coemt
properlke wt gebrek ywendighe
troestes eute beuoelens tot gode en
tot godliken dinghe. Als die selue **Cass**
anus oec wel bewijst seggende aldus

insettinge In geemrewijs en moghen
 wi vermaen wellust tegenwoer
 diger spisen ten si dar die gedanke beco
 mer mit aemerken godliker dinghe
 meer genoechre hebben inder myne
 godes en scoenheit der doechde Ende
 also alle tegenwoerdige dinghe alle
 broeschvermaende tot dien dinghen
 die onstienlic syn en ewich offcheitel
 die vest die aendacht dyns herte Die
 ander manier der gulsicheit is omamer
 lic die spise te ontfange ende alte ghe
 ridylic te eten en meer te lynch alle
 hongergige honte ofte wolvie die niet
 ghesaedt en mogen werde Dir in to
 mer uter ierster manier als een ver
 wonnen in begeerte der spisen haef
 ter sijn lust te vervullou sonder aen
 merken der eersamheit of der nuytich
 eit want onersam is en tegen zedich
 en en seameheit der discipline oma
 merlic en opstortelicke spise te ontfan
 gen Het en is oec niet nutte ofte ge
 soue want omamerlic en alte haef
 telic te eten beswaert die natuer en
 voeret myn Dec gheschiet dit al bity
 den bi bedrechnisse des viants Daer
 dymacus van seir Bekenne dat die
 duvel diavyl sit opder magen en doet
 den menschen wanen dat hi niet ge
 sneedt en moge werden al eee hi al
 egypten en dronckie nylu Dese willen
 die ogen veruult hebben dan te huuc
 ende en wachteen hem niet voer den
 appetit die diavyl meerre is dan dat
 vermogen Die derde manier der
 gulsicheit is omactlic spise te ontfan
 gen welken in dien gedeute wort als
 omate der tijt omate der veelheit en
 omate der costelheit of lecherheit
 der spise Inder tijt gene mate te hou
 den mer vroec ende late en diavyl
 wort geseeten ende gewoenlic en tite
 spise te ontfange nemen is te beeste
 en ghelijc die gene ewe hier mede en

houden Het is der gesoutheit hinder
 lic en onbequaem want als die mey
 sters van medicanen seggen Op ouer
 duwede spise spise te nemen is een
 arch arger te maken Het is onceerlic
 ten mensche tot allen tiden der spise
 bereit te wesen en den bulke stadelic
 te diene Als of een daer allene hier
 om waer en niet meer om oefenn
 ge der godliker waerheit Ende werke
 der doechde Peucea seir Ic en misuocele niet
 men en sul den lichaem genoech we
 sen mer ic en wil niet danne hem na sine
 wille sulle diene Die dient velen die de
 lichame dient die daer alte seer voer
 beanxtet is die daer alle dinghe toetret
 Also sullen wi ons houde mer of wi o
 dar lichaem leefden mer als of wi hier
 sonder hem niet leue en mochten Hier
 toe en ghet vroec te eten niet der vroetsap
 En daer om seir die wise man In eecleli
affro wec den lande daer die cominc ee
 luyt is en wes prince vroecere Palich
 is dat laur wes cominc edel is en wes
 prince eten in hoerre tijt om dar lichaem
 te onthouden mer om der quader lust
 genoech te wesen Dec so dient tegens
 voer mit te eten die hystorie des ouden
 testaments van Jonathas sauls soen die
 om dar hi voer die gesette tijt al viel in
 die pnie des todes en was een sake dat
 dat volc godes hoer viant niet veruol
 gen en mochten Vanden andere dar
 is inder veelheit gene mate te hebben
 houde Te veel spise te neme coemt wt
 gulsicheit als dat een mensche verwo
 nen wort mit lust der spisen Het coemt
 oec wel somint wt omerkenheit dar
 een sinen appetit volget en sine mate
 niet en weet of en merket die hi billig
 wt onder vjnden bekennē soude want
 elker mate en is niet al gelijc groec
 dar den ene veel is dar en is den andere
 niet vele Waar bi inde vijften boeke
de institut p m aldus ghescreue mer

lyxxij

Op der mate der abstinencē en mach gene
een passelike regel van allen gehouden
worden. Want gheue ene ancker en is al
len lichame. **Sochtan** so is een eynde der
soberheit allen gelyc als dat nyemant
na mate syns begreps hem en belaste
mit vullinge der sadicheit. mer als hi
noch inden appetijt der spisen is hē daer
of onthoute en bedwingt. Want als **suēt**
Augustinus seit. dat der gesontheit ge
noech is. dat is der wellust te weynich.
En diavyl is onseker of noetdorftige
besorginge des lichaems meer spisen
eysscher te nemē of die wellustige be
geerlicheit des vleysches. **Onder** welc
onseker verblift hem die onsalige siele
en vermer hem te hebbe een onsecur.
Als men openbaer en is wt der noeddurft
te ghenoech is. op dat si onder dat be
scherm mach voltoen der genoechtedes
smakes mer des onsecur en suēt een
wys mensche mer. mer aē merker
wat hinder oueruloedicheit der spise
en des dranches mbrenet. want het
vertoert gode. het veronrecht onse
rue menschen. Het beswaert die na
tuer. Het coert dat leuen. Het maect
den mensche traech. swaer onlustich
en onbequaem tot goeten werke. Het
maect plomp die verstantemisse. Het
doet wt die begeerte der ymicheit. Het
doet mynē slapen ledicheit. Het voeter
ghuericheit en onkuysscheit. Het on
vermaent onse heer en seit nide ewan
gelio. **Huet** v dat uwe herte mer bezw
aert en werde in oueract en in ouerdri
ken en sorge deser werelt en haestelike
op ucome die leste dach. want als een
strick sal hi come op alle die gene die
sitten op dat aensicht der eerden. **Van**
der derde onnate in etē en drinkē. **dar**
is te in lechermye en costelheit. **daer** seit
sunte hernaert van uwe spise laet we
sen eetlic mer begeerlic. want ghenoech
is der begeerlicheit hoerre boetheit wel

he want si nauwe of gheenreynis dor
gaen en kan toeten eynde der noede
durft. dan duer den wech eniger hā
te ghenoeche. **Ja** dat si daer en bouen
verwekinge beghint te hebbe. **ouer**
mits lechermye. so wort si geseruet
den geest en die soberheit. en kuysscheit
worden geuester. **Ho** wie lechermye suēt
in etē en drinkē en aen neemt sere
en onnutte en scadelike cost en sorge.
hocheit is dat snote lichaem daer hant
spise der wo:me werde sal mit ledicheit
costelen dinggen te voeten en die coele
ziele die ewelike duere sal te verstimen
van welke die wise man seit. **Al** sinne
beit is in sinen moude. mer sin siele
en sal niet veruult werden. **hocheit**
costelen dranc in allulken var te goet
dat also gebreche is. **dat** al dat daer
in coemt vuel wort ende onreynicheit
is socheit duerbare. **saet** te weeten
in ene sae die mer dichte en is. **daer**
die prophete ysayas van seit. **hi** ver
deert sinen coepstap en warpt hem in ene
sack die ondergebroken is. **het** is socheit
om dat lichaem staende te houde in socheit
het en inden leue ledicheit en costel
te nemē. **dat** het duert in gesontheit by
oncostelē en simple. **waer** bi **hernaert**
seit. **Onse** voersienicheit mach onsalich
ame wel wat langer meringe verweche
is darsē wellust daer die meeste deel der
menschen bi verghēer kan regere. **ende**
bedwingt. **het** is oec mer allene socheit
mer onnutte en scadelic onsen knecht
dat is onsen lichame dien tot nauwe
onderhouden. **ende** bedwingt en kint
mit lechermye op te voeten weende
dat hi daer van te meer weder striben
sal werden. **waer** bi die wise man seit.
die sinen knecht lecherlike onsen
te poeger oppoeder die sal hem nide
dystmoedich voelen. **hoer** meer nide
dien. **als** **sunte hernaert** seit die wellust
des smakes. **die** mē hude dages so weert

kinde die saken etende en drinkende
wijn inden huse des iersten geboren
soens en haestelic quamt opt huus een
stier wijnt en stier neder die vierde hoe
ke des huses also datter huus neder viel
en beviel Jobs kinde ende si sijn ghe
storue Ende in danels boec staet va
baltaser den coninc die in sine grote
werstape sach tegens hem een hant
sarmende aen die want en des selue
nachten wart hi door gellage va sine
kinderen **Cesarus**

Een ridder rye van goede dat mit
woeker gewonnen was sterue
te eruede op sinen sone daer nae ghe
schiede dat die doot op eenre nacht ter
duere quam doppende welck een van
den ghesynne opstaende toe sprac van
gende En hi antwoerde Ic bin die here
deses huses laer in in ende noemde he
selue hi sinen name Die knecht sach
doer een gar en bekende hem mer hi seide
Trouwv myns here is doot ic en sal v
men in laten doe die doot mer of en liet
doppende en hem die knecht mer in en
liet ten lesten seide hi Dinge dese vische
daer ic van ere minne sone hier ic ghy
gese aen die poerte des margens vroe
wrigende vonden si aen enen langen
snoer vele padden en slangende die die
dote heer daer ghelaten hadde voer
waer dit is die hellsche spise die viden
hellsche swuelige vuer ghecoeker wort
vier vader boec

Eheilich vader die gracie hadde
verborggen dinge te sien sat eens ntes
ter tafel mit vele brueders En als si
aren sach hi inden geeste dat somige
aren homich som broet som dree En
hi verwonderde hem seer in he selue
ende hadt gode seggende Here bedude
mi dese verholentheit want een spise
wort hem allen voer gheset op ter ta
fel die nochtant inden eten also ghe
wadelte wort dat somighe schme te

ete homich somige broet somige dree en
een stemme quam van boue tot he
gende Die homich eten sijn die mit ant
uondicheit ende danckbaerheit eten on
stadelike mede bidden en hoer gheber
tinget op als een gebrant offerhande
voer gode en daer om eten si homich die
broet ete die sijn die gode dancken ende
ontfangen dat hem god verleent tot
hoerre noerdorste mer die dree eten dat
sijn die murmurieren kuesen en onder
scheiden seggende dit is goet dit is
quaet want also en behoert ons mer
te denken mer meer gode te dancken
en te loue voer dat hi ons verleent op
dat in ons vernult werde dat die apost
tel seit waer ghi etet of drinket of yet
ander doet dat doet al in die glorie gods
**Van stride tegens onkuyfheit wt poorten
des andere somedages nae pinxteren**

Onkuyfheit is vierchante
die eerste inden herte wanes
en mensche omreyn en ghele
ghedachten werende en willems om
sake quader lust ouerleit in sijnre ghe
dachten sonter wederstaen daer van
die wise man seit Verleerde geacht
sheit van gode Ende onse heer inden
ewangelio Do wie een wolf hier tot die
te hegere die heeftse alre bekent onsu
like in sinen herten Die ander is ale be
halue dat onkuyfche were een mensche
sine genoechte bedriift mit onkuyfcher
handelinge om te vangen te luffen
te rusten onseamelike aen te sien te
spreken te horen onkuyfche dinghe
op dat hi also mit quader lust ouerminne
onsuuerre hanteringe genoech toe
sijnre vleyscheuliker hanteringe lieft
dese is so vele swaerre dan die eerste alle
si verre weghegaen is tot inuwendige
bewispingen om sake quader lust want
is sake dat allene dat quade ghedachte
in hem selue sculdich is om consent qua
ter begeerte hoe veel meer alle si alle

lypen

bande der framelheit brekende tot vorder
 verwekinge der onkuyfcheit mit die
 ste der sunne en der lede voergaende is
 in alle dar allene te begeren mit her
 ren van onsen here onsuuerheit ghere
 kent wort hoe veel meer wt quader
 genoechten te kussen en te rassen daer
 om en bedrege hem niemant ghech
 le wante dat hi dan allene sundige
 wante hi dat were der onkuyfcheit
 volbruct. **W**ant oec dese voergaende
 bewysinge en handelinghe verdoemlic
 syn der sielen. **V**a inder geoorlofder
 edyftap is die wyl onsculdiker sin
 pol gemeenscap. **D**an alsulke onuersam
 like sinckelike handeringhe van raste
 sien en onkuyfcher medesprake. **D**ie
 derde manier der onkuyfcheit is natuer
 lic gemeenscap sonder eersamheit der
 edyftap dese wort ghecleit in vele ma
 niere als die personen menigerhande
 syn. **D**aer die sunde niete bedreue wort
 dan welken dar alre lichte is door
 sunde. **A**ls sunte pavel seir. **A**lle on
 kuyfche mensche of onreynne of ghe
 rige en sullen niet hebben erfnisse in
 den rike cristen ende godes. **E**nde op een
 ander stede nae dien dat hi genoemt
 hadde te die werke des vleysches seir
 hi die alsulke dinge doen en sullen dat
 rike godes niet besitten. **D**ie vierde ma
 nier is die sunde tegen natuer. **W**ant
 na dien dat die natuer allen dinghen
 eyge name ghegeue heeft. **D**ie onder
 der natuer sprac. **S**o heeft dese sunde
 alle byden of tegens die natuer sonder
 enigen sonderlingen name ghelaten
 om dat si onweerdich is eens namen
 die verkievende is die natuer en men
 schelike manier ontreynt en schentet
 a nochtant wort si al byden genoemt
 die schendelike passie of torperheit of
 weechheit. **E**nde al is dat die apostel va
 der sunde veel sware dinge bescreu
 inder eerste capitel ad Romanus noch

tant alle nu en is gheen wete se te ver
 tellen op dat die lucht daer van niet
 ontreynt en wort. **E**n op dat van ghe
 woent daer of te tractieren die sunte
 niet myn gruwelic of lasterlic den hoer
 ves en werde en op dat den simpel
 ghene materie en werde ghegheue daer
 van te denken. **O**f oersake des quades
 den curioesen. **D**och in welker wise ye
 man wakende willets om consent
 quader lust he selue verwect tot onreyn
 heit der pollucien of consentiert
 datter hem van enen andere ghesche
 en medeweret daer in enen anderen
 onnatuerlic. **D**it sal al horen totter vier
 der manier der onsuuerheit. **W**ant
 sunde der onkuyfcheit seir sunte Thero
 minus in den boeke van sinen sturue
Dese sunde krent dat lichaem en doet
 vergaen voer tijt. **S**ie schendet te me
 sche in sinen geruchte. **S**ie vernuyuet
 dat goet. **S**i leert stelen. **S**ie zaliet door
 slach. **S**i maket plomp die memoire. **S**i
 ofhaelt dat herte. **S**i verblindet die oge
 beite des inwendigen menschen. **E**nde
 des inwendige. **E**nde bouen ander sun
 den verwect sie den toern godes. **S**i sind
 den enghelen en kuyfche herren. **S**ie be
 haecht den diuelen en maect en syn
 eygen. **S**i totter ghehelike dat geestelike
 leuen. **S**ie verhorde den menschen in
 sunden ten eynde. **S**i werpen in die alre
 swaerste pnie der hellen. **S**ie werket ey
 ghen myne. **G**odes hat. **L**iefte deser wch
 mishopen der toecomender werelt. **S**ie
 beroeft den menschen vanden goeten
 der natuer der graae en der glorie
Gheen ander sunte en is voer welke god
 so openbaer wreake heeft laten geschen
 als voer dese. **W**ant voer dese als men
 leet heeft god dat grote water in noese
 inden ouer alle die werelt gheseynt.
Daer alle menschen door bleuen wnghe
 seir achte die inder archē outhoude wor
 te. **O**m dese syn zotoma en gomorra

mitte andere steden verfonken. om dese
is dat gheslachte van benjamin verde
liger dese heeft vram gheslage Aman
geoder die puesters gestont Ruben
vermaledyt. sampson bedroge salomo
verkeert. daer om waer is dat die wi
se man seir Om soenheit des wues sijn
vele vergaen dese is dat uete ~~de~~ der
dumels. So wie hier mede geuange wort
die en wort niet haeste onbonte. In
desen sware stude en kan nyemant wel
verwonne. hi en vhe nyemant en ca
he onchouten hi en teme sijn vleysch

¶ De profectus

Rade tegens onkuyfcheit sijn seuen
als die mynre memorien nu ^{voe}
staen sonder welke kuyfcheit niet lange
en mach seker wesen die eerste is dat
een man wue. en wyf mane stede by
wesen seuwe. Waar die wise man seir
vanden clote toemt die motte en van
den wue boetheit des mannes Hier
om seir suse Gregorius die hoer lichaem
heilige der kuyfcheit die en vermere
hem niet te wonen mitte wue. want
also lange als die leuendige herte is
inden lichame. so en darf nyemant
vermoeden dat vuer der begeerlicheit
alng in hem weghedaen te wesen. En
dicwyl schijnt een coele wghedaen te
wesen. die mit en luttel asfchen bedect
is. die nochtant bernt als si gervuert
wort. waer bi die dunel als hi twee
hoelen bi een gebrocht heeft so blaest hi
tor dat huse ontfenge Job seir Dijn adom
doer colen bernen. want een coele die ont
stekt is. blyft si allene so gaet si wt. wort
si bi ene ander gheleit wt onderlinge
heeten worden si beide ontreke. En die
wyl mynre die inden geeste begonne
is. wort inden vleysche gheepueter. Daer
om seir sunte bernard Moes mitten
wue te wesen. en dat wyf niet te beke
ue. dat velen ic meere da tot te ver
wecke. En want dat mynre niet en

vermogen. hoe soude ic di geloue dat
meere is. Die ander is te seuen men
selcap en vrentscap onkuyfcher men
schen op dat hi bi hoer exempel tor ge
liken dingen niet ghetoghen en werde
Waar die wise man seir die hem toe
uoecht den onkuyfchen sal een seale wor
de. Ende ter ander stede seir hi. Een wue
der soter sal hem gelijc werde. want die
sime des menschen en ghedachten sijn be
reit mit quade. Ende daer om wort hi te
lichteliker ghetoghe en bi exempel teran
der tot dien dingen. dat sijn vleyschelic
sijn begeer. als hi hem niet en seent
sundich ghesien te werde. Hebbende mit
hem gesellen sijnre boetheit. van wullen
hi niet allene mit exempel. mer oec mit uue
ende bespote getogen wort tot sinnen. ende
die sinder wort gelauer. in begeerte sijnre
siel. Hier van is dat gemene woert. die
mieten volue woent. moer mitte volue
hulen. Die derde raet tegen onkuyfcheit
is dat lichaem niet ledelic te voeden.
Want dat eerste onses lichaems darwa
sijnre eerste male die dijtel en doern seer
berit. is voert te brengen. is datter daer en
boue gemest wort mit weelden. so sal also
grote dichtheit werden des toernes. darwa
saer des woertes godes te mael ontarghe
houden sal werden. Hier om seir die wise
man in ecclesiastes. Die ledelicke voeter
sinen linccht in sijnre peger. die sal hem
na weder strubbich voelen. Die sijn vleysch
voeter mit weelden bouen noedurste
die wapen sijnre viant. en stert hem
tegen hem. Daer sunte panwel seir ende ic
doe hi sege te castne mijn lichaem. ende ic
wederbient in een dienstelicheit. op
dat ic ander menschen predikende. Daer
niet onredelic en werde. Die derde raet
is ledicheit te seuen. want die sonder
linge contrarie is der sielen. want ledich
eit heeft vele boetheit gheleert. als die
wise ma seir. In begeerlicheit is alle le
dich mensche. So wie becomert is mit

lyxxiii

werke die wort van ene duuel becoert.
 mer die ledigen mit ~~onvullighen~~ ontelli
 ke. Want nae dien dat hi mit vele gedach
 ten en begeerte in sinen herte gheirager
 wort. daer na sijn der viande vele die
 hem aenvechten. Hier om seit sinter ber
naert. Alre becoeringen en quader gedach
te is sotte ledicheit een douric. Ende als duer
een vete inden douric des sceeps dat wa
ter heymelike ingaet en wasser ter tijt
toe dat dat sap ondergaet. Also oec wt
ledicheit worden die gedachten en be
geerten vermenichuoudiger tot dat
dat sap des herten ondergaende inder
sinden verwonne werde. Die vijfte
mer is die wruvendige sijnne van on
gheoelofden dingen te beware. welke
sijnne sijn als vinstere der siele. daer die
door der sinden duer in gaet. als ee dief
wanneer mensche niet en bewaert. wat
dand en aensach niet daer om vras
wijf. want hise eerst hadde begheert
mer daer om begeerte hise. want hise on
beoelic aensach. Also sach eua den
boem. dat hi soen was den ogen. ende
lustelic den aensien. en begeerte. ende
smacete vander vrucht. Gregorius. Ten
is niet wette aen te sien dannen niet e
moet begeren. Also salmen ogen oeren
handen. ende ander lete bedwongen en
bewaren dannen. daer duer niet en or
singe seidelike licht. daer men mede ve
nider. Dyna Jacobs dochter als me leet
doe si van curioesheit was weggaete
sien die wuse vanden lande waert. sie
beraechter. des ghelics is die daghem
maas. want sijn oghe heeft becoert mijn sie
le in allen dochteren mijnre stat. daer
en tegen seit. Job. Ic hebbe een ouerdracht
gemaect mit minen oge. op dat ic niet
dencken en soude vander Joncker. Hier
om so sluten hem goede geestelike me
sche in cellen en cloestere. als in graue
op dat se die werelt niet en begheere.
of vander werelt niet begheeren wer

den. want so du seldene sieste of hoer
 ste die dinghe die ter werelt toehoren
 so dine neygelicheit die te begeren cou
 ter werden sal. en daer van nijn den
 ken salste. Ende daer en tegen hoe du
 meer mit werlike luden omgaeste
 hoe du meer mitte stoue ter werelt
 besprenger werdste. daer du allente
 len onbenoelike van bymne mede ver
 donckerste en dyn begeerte tot gode
 wort cou. en zeeden ongeestelic. Als
 inder moelen niet bestou te werde
 nauwe mogelic en is. Die seste raer
 tegens onkuyfcheit is van bymnen te
 bedwongen quade gedachten. ende
 vleyschlike begeerten. want die sijn
 des menschen huyfviande. In welker
 bedriegemisse die stad des herte den
 vianden ouerghelouert wort. ist sa
 ke dannen niet nauwe toe en siet
Hier van staet inden boeke der wys
heit verkeerde ghedachten scheiden
van gode. En onse heer seit in sinter ma
theus ewangel. Vren herte gaen qua
te gedachten. ouerspeel. dieste. onse
meneer. dese sijn die den menschen be
smetten. Gheen wruvendige veste is
genoech te beware die flore der stete
daer die ruwoenres verraders sijn
des ghelics geen wruvendige be
huetheit der sijnne is genoeg sonder
inwendige bewarminge der gedachte
en der begeerten. Hier om seit die wise
man. Ait alre bewarminge bewaer
dijn herte. want daer wt voert gaer
dat leuen. Kuyfche en eersame vrou
wen sijn te sauwen niet allene ouer
ne werke. mer oec. sp. suspecte heyme
like sprake. daer hoer kuyfcheit en
eersamheit van mochte becoert
worten. of misruchinger. of oec me
te hoer. na man verwediet in ver
bolgentheit en om ontstelen mit
wangelone. Des ghelics sal oec
die siele eens geesteliken menschen
welke cristo ondergetruwer is mit

gheloue en ghelofuste der kuyfcheit ^{die}
ruijghe quader rade met ontfange of
onthouden in horen herte dat die here
altoes aensier smiffende dwer ten prop
hete seggende hoe lange sullen in di mer
ren scadelike gedachten **D**ie seuende is
stidige vlijcheit des gebedes en der pi
nichelit daer die wise man van ruert
seggende. want ic wiste dat ic anders
mer en konde kuyfch wesen ten waer
datter god gaue so ghinc ic totte here
en badt he en seide wt alle den gronde
myns herte En die prophete seit Ten si
dat die here beware die stat so waken
si te vergoues diese bewaren Ende daer
ome sal men altoes bidde want sonder
sijn hulpe en mogen wi niet doen op
dat hi mitten douwe sijne gracen in
ons wt doe dat vuer der quader begeer
ten **D**oe mede want die cracht des ge
bedes opboert dat herte bouen hem
tot gode so repingeder die begeerte en
maect kuyfch die gedachten verlichter
die verstande misse en in storer godes
mynne daer van coemt een officier der
sunden en lasteringe vleyscheliker wel
lust en die willo des menschen wort ge
stret tegens die becoeringe en die becoer
ge werden gheerrencher **D**at mensche
te lichtliker veruymme mach **H**ier om
doe moyses inden berge biddende sine hant
te sine hante opboerde toe gode veruan
dat vole godes mer als hi sine hant we
ter het sinckē veruan amalech **M**oy
ses beteykent godes dienre **A**malech vley
schelike becoeringe **M**oyse hantē sijn be
geerte en ghehuechnisse als wi die op
boerde tot gode so leit neder die vianter
becoeringe. Als wi die laten sincken tot
eerfchen dingen so wort die vianter gestort
Inden vierde **E**en exempel
boeke vander heiliger vader leue
maer van ene eenzetel inden lande van
egypte. Dese was seer veruoemt voer ene
heilige mā. wāt hi allene sat in ee celle

in dier stede **H**ier gheviel hi werke des vian
dar een onkuyfch wijf hoende van hem
seide tot som yonge liden **W**ar wilt hi
gheue en ic sal v ofinaken desen uoen
eenzetel Ende si loefden hoer war zekere
te gheuen Dese ghinc wt op een auont
stont en quam also dwalende tot sijne
cellen Dese eenzetel ghinc wt en als hise
sach waer hi verstuert seggende hoe
bistu hier gecome Ende si seide als seide
de **I**c bin verdwalende hier gecome En
doe hi mit ontfermherticheit beweghe
wart leide hise in dat voerwene sijn
re cellen en hi ghinc inwert en vloer
sijn duere Ende siet die onsalige vrop seg
gheude **V**ader hier sullen mi die wilde
dieren eten toe wert hi noch meer ver
stuert en ontzuchtende godes
toern seide hi En hoe mach in dese last
opcome Ende opdoende sijn duere leide
hise binnen Ende die duuel begon se
als mit gesente sijn herte te prekelē tot
hoer En doe hi verstont dat die duuel
prekelinge ware seide hi in he selue die
wege des vianter sijn duister misse **D**ie
die sone godes is dat licht daer ome op
te onstac hi een keerse En als hi zeer
ontsteken wart mit quader begeerte
seide hi aldus. want die allulke dinghe
doen gaen in die helle Ende dier omme
proeue die selue ofstu moege leuen dar
ewighe vuer En hi gaet sine vngere in die
keerse ende verbrante dien Ende om den
grote vianter der quader begeerte so en voel
te hi die vianter viane mer Ende also dede hi
totten dage toe en verbrante alle sine
vngere Ende die onsalige aen sijn
wat die eenzetel dede van anre viel si
neder en lach als een steen En die yonge
linge diese gesent hadden comende vroe
margens tot dien vianter en seiden **I**c
hier niet ghiter auont late een wijf ghe
come Ende hi seide ja hier waer si lach
En in gaende vonden hise door en saken
Vader si is doot **D**oe sloech hi op sijn

mangel en toende hem sijn hande ende
 seide hier war heeft mi ghedaen dese
 duels dochter si heeft verloren alle my
 ne vinger Ende vertellende watter ghe
 schier was seide hi der is gestreuen En wil
 gheen quaer voer ~~ghe~~ wederghen En
 hi teer sijn ghebet tot gode en verweete
 daer wt warse bekeert en ~~teer~~ leeft
 voer aen kuysschelic die ander int
 hoers leuens **A**nden selue staer Een
 bueter seide enen oude vader war sal ic
 doen want die onreynne gedachte ver
 werft mi die oude antwoerde Een moed
 wanneer si spane wil hoer kint so
 smeert si wat biters op hoer borste en
 als dat kint coemt van gewoenten
 melc te zucken en voelt die bitterheit
 so blieder daer of des ghelincs salstu oec
 bitterheit voer nemen in dine gedach
 te En die bueter seide wat is die bitter
 heit die oude seide die ghedachte des do
 des en die torenre der hellen d die na
 desen leuen den sunders bereit sijn
Dar profectus van ghericheit
 De begeerte der ghericheit was
 den mensche natuerlic inghe
 gheuen op dat hi wesen soude gherich
 groes herdienstes bi gode en groter
 dochte en veelre goeder werke en op
 dat hi vele ziele gode wyppen mochte
 lerende biddende goet exempel gheuen
 te en helpende tot voeriganc der salicheit
 en op dat hi niet content en ware mitte
 goede dat hi alrede heeft hi en arbeide
 daer nae dat hem in ~~alle~~ alre wjs ver
 menichuoudiger worde gracie ende wer
 ke der dochte hier nu so is die begeerte
 of gheleden tot ghericheit tylicher
 dinghe ghelides erues en besittēghe
 en oec alrehande tylicher snoder dinghe
 wellie die mensche vergadert als of
 hi aldes sulle leuen ende die werelt
 vergaen op dat als die werelt vergaet
 hi hebbe moege daer wsi van leue ghe
 he als noe tede doe aenstaende was
 die vloer droech hi te same spise die

hi hebbe mochte **w**anneer alle dinghe
 inder ~~w~~ vloet vergaen waren
 Ende hoe die mensche meer naer de
 dode hoe hi vlycliker vergadert en
 waert mit tyliche dinghe op dat daer
 mede schine hoe onredelic die gherich
 eit is in dien eyden alre meest te verga
 derē als men in ymest sal behoouen
 als die vele wech spise name op enen
 cort wech of die een costel huys tiner
 mede ome herberge van eenre nachr
 Du dir so heeft ons god wille altoes
 onzeker wesen die vre onses codes op
 dat wi weynich van tylichen dinghen
 soudē tēden en wi alle vre soudē
 ontouchten te verliesen en vele van
 den ewigen dinghen tot wellien wi
 sonder onderliet haestende soude wese
Van duerhate ghericheit wt ten seluen
Oghericheit is duerhande die is
 ene is neerstige begeerlicheit te
 hebben of te vercrigen tylic goet al
 waer dat hebben nae volger of niet
 en ende als mach gherich wesen oec
 een arm man dier luttel ofte niet en
 heeft die ander is vracheit te bewa
 ren dat men heeft wellie vracheit
 niet en hengt dat goet te bestade aen
 goddienstige zaken of tot sijn selve
 noerdwite dan mit swaerheit sijn
 herte die derde is rychede te verho
 pen ende in alre wjs te verweruen
 oec mit onrechten schandeliken ghe
 wyppē als mit dieuerie wuerie be
 duege woeker en des ghelincs onre
 keliken maniere som mensche ar
 beiden inder eerster wisen der ghe
 richeit som inder ander som inder
 derde som in ~~alle~~ twee som in allen
 dien dese sūte schynst sonderlinge
 te wesen buten natuer en allene ~~toe~~
 quader gewoente of wt verkeer
 wille aengecomen ~~dat~~ dat men
 daer wt proeue mach want die
 werelt vele tijt deruente was ~~toe~~ die
 sūte en men waent dat somighe

lxv

hepten noch vii sijn ofte hebben ghe
weest vander gheerichheit als ghuasophust
Ende want vele die volcomelike die
werelt vernien al werden si. **Diawyl**
van andere sünden aengeuochte. noch
tant en werden van teler niet becoert
voertan ten waer dat si mit hore on
saligen wille hem daer onder gheue
Mer die hem eens van hore sündelike
laet binden die sal nauwe enich tijt
van hoerre veter vii werde. **Teghens**
die gheerichheit seit **lute Jolha Trifom**
mus op die woerde ons here in sunge
matheus ewangel. En wilt u gene
~~scate inder eerden~~ scate vergaderen in
der eerden. In desen woerde gheeft onse
heer niet op dat die aurt der armoe
te niet en beueme ten wille aelmissen
te gheue. En wilt u niet vergaderen
scate inder eerden. want ghi en sijt
niet vander eerden. noch ghi en sijt
niet gecome vander eerden. **ouer tot**
ceure tijt hebdi ontfangen die eerde
op dat ghi dier die eerde verwinne
u mogen die eerde aier vande hemel
sindi. en ghi sijt gecome vande hemel
en weder suldi come inder hemel. **ten**
si dat ghi willends verbluue wilt in
der eerden. daer ome vergader aldaer
dine substantie daer du hebste dyn
vaterlant. **Mer wiltu weete of tu een**
pelgryn sijte in desen werelt hore den
propheet seggende. **En in comelinc bi**
ic inder eerden en wil dine gebode
niet verhuden voer mi. **Wat soheit**
is dan dattu content sijte inder eerde
daer du veeinde sijte te diene den
druel. **ga dien dattu inder hemel daer**
du in dine lande sijte moget regne
ren mit xpo. **Voert seit onse heer**
daer die moete en roest dine scate ver
wieren of die diene wigranen
ende stelen. **Alle die goede teler wels**
beneemt dierhande woor. want encha
si verouen van hem selue en vermoe
te als een cleet. **Of si worden vercoert**

oueruloedlike van hore heer scap. **als**
ander enedom. **of si werden vanden**
vreedem ouermits geweld of doch
of ghehaet. **dat wi verstaen bide die**
name. **want si bi ongerechtheit wi**
len vreedem goet maken. **dat hore aier**
du moget seggen. **moertent die al ver**
liesen die ~~scate~~ wat hebbe. **It weter**
mijn cleet en her en vermoeer niet
It leue sparichlike en mijn haue en
wort niet onnutelike vercoert. **It be**
ware mijn goet en die diene en stelen
mi niet. **Als dit wel also datter som**
niet en verliesen. **hier om waer om**
beter opter eerde te leggen daer onse
heer is dat genal des bewarend of mit
hemel daer is een selier bewaringe
Bewaer stuit hier niet so sal stuit ver
liesen. **It dattur bewaerste so salstu**
niet aier en sorgen gebruceer werden
aier legstuit inder hemel. **al slaepstu**
nochtmit sal di al daer van gode be
waert werden en ist sake dattu daer
op dencke dencke so salstu in hope di
veruouwe. **En wat soheit is al daer**
te vergadere dinen scate en achter te
laten daer du heen scheiden sulste. en
daer niet voer te senden daer du co
men selste. **Voerwaer quetke geloude**
rychheit en verliesen niet wouen
delike du hebste nochtant verloten
gestelare. **want si en vortere niet**
tot gebuiken der ~~scate~~ salicheit. **wat**
so wat du doeste voer dyn siele dat is
dine aier want hier laette dat heb
stu verloten. **Voert beduete onse heer**
wat ~~scate~~ vrichte si inder aelmissen
te gheuen. **want waer dyn scate is**
spreekt hi daer. **sal oec wesen dyn**
heer. **die sine scate seit leu inder**
eerden die en heeft niet dat hi hope
inder hemel. **want waer toe sal hi**
hemel aensien daer hi niet op ghe
leit en heeft. **hier om waer hi verblu**
det. **daer verbluuet hi van vleyschlike**
en ~~scate~~ eertsehen ding. **of is hi**

doenich so bedroeft hi hem van vley
 schelike of eerfichen dinge mer die
 sine vcheit leit mten hemel die en
 heeft gheen hope inder eerde. want
 waer om soude hi genoech hebben
 inder eerden. die niet en heeft inder
 eerden. Ende daer omme wanneer hi
 blide is. so verblide hi hem in geseel
 ken dinge. wanneer hi droemich is
 so bedroeft hi hem in geseelike dinge
 mer om der sunter bliscap is quader
 ende bedroefnisse is noch quader.
 want enther si verbliden hem van
 den tijtken gherwinne of si bedroe
 ue hem van tijtlike seade mer der
 rochtyerdiger bliscap is goet en droef
 nisse noch beter. want enther si verbli
 den hem vander gherechticheit of si
 bedroeu hem vanden sunden. want
 mer dat enige sake tes tottes toedome is
 der menschen hope inder eerden. so be
 droeft hi hem als wt sinen huse gaende
 in ellente. te verfwighe totte to:men
 ten mer is sijn hope mten hemel so v
 blide hi hem als vander ellente in
 sijn eygen huus wederkerende. ga
 totten hemelichen rike. mer toe so
 doer hi dubbelte sunte die sine sear ga
 der inder eerden. Ten eersten want hi
 hi sijn herte hebbende inder eerde. nou
 meermee dat gode toe hoert en denct
 mer altoes dat der eerden. En die inder
 hemel sinen sear gader die doer dub
 bely gherechticheit. Ten eerste want
 hi wel woelert. Ten andere want hi
 sijn hope hebbende bi gode altoes denct
 dat gode toe hoert en niet der eerden
 Ende gheue als ten genen die inder
 eerden heeft begomen te vergaderen
 sine eerfiche begheringe. maect hem
 mer verhuoudich mer allene dar hi
 niet vernipure daer of mer altoes
 mer toe toe. Also oec die inder hemel
 sinen sear gader die geseelike be
 greete maect en meer so:chuoudich

mer allene dar hi niet en verliese mer
 meer dar hi altoes toeneme. Dit Lucas
scrift in sine ewangelio inder twalefde
capitel. dar onse heer sprac en seide
 Hier toe en huert u voer. alle ghe
 richheit. want tes mensche leuen en is
 niet in oueruoledicheit dier dinge die
 hi besit. Ende hi seide ene gelikemste. Ees
riken mans acker brochte voert vrucht
bier vrucht en hi tochte in hem selue
wat sal ic doen. dat ic niet en hebbe
daer ic vergadere minne vruchte. En
 hi sprac dit sal ic doen. Ic sal mine sae
 ren wederbreken en make meere
 en daer sal ic vergadere al dar mi ge
 wassen is. en ic sal segge minne siele
 O siele mijn du hebste veel goedes op
 gheleit in langen ure. Ruste ere. Daer
ke werseape mer desen sprac god toe
botte mensche in deser nacht sullen sie
dine siele halen van di. mer dattu bereit
hebt ic wes sal dat wesen. Aldus ghe
 schiet die hem ene sear vergadere en
 en is in gode niet rike. Op dese moer
de seir sunre Ambrosius ghelic als die
ghene die hoere sijnne byster geworde
sijn voert aen der dinge niet en achte
mer sien aen fantasien en verbeeldinge
der dinge. Also oec die gedachte tes
gherigen menschen die eens mitten
bande gestryet is ter ghericheit. niet
altoes aen gout siluer altoes altoes
rekenent reuthe. hi niet begeerliker aē
dat gout dan die sorme. sijn geber.
en begeerte. ~~te~~ gode suet gout. Albi
te oec miter alre boeseger kunst tes
woelers verwerue gout mit goude
en der ghericheit en is geen eynde
ofte sadicheit. mer lichte du spreecte
wat seout is mi te geue. als ic nye
maut. dat sine en neme. dat ic dar
mine nauwe beware. O onscamel
mensche segge mi du die dyn eyge
per heites. waer wast vergadere
daer du wt wt per wat in dese welt
voert brachte. Ic bidde doe du in

ghincke in dit licht. doe du voert quaet
ste wt dynre moeder lichaem mit
war ryedom mit war ghesunde syntu
behangen comende in dese werelt. En
na andere woerden seit. Nemanant en
segge dat eygen dat gemene is. Doe
wat meer is dan genoeg ter noer
durste dat wort geweldelike den an
deren onthouden. waenstu dat god
ougherechich is die dat goet niet
gelinc en deult. Also dattu oueruloeye
te syntu en die ander behoemich aier
meer al daer omme op dat hi die benoe
linge woude gheue sijnre goederre
heit. en den andere cronen om die to
get der uerduldicheit. Aier du ontfan
gende godes gaue en versamende in
dynen scoet waenstu niet te misdoen
in speckre menschen behelp allene ont
houdeste. want wie is also ongerech
tich en also gherich die veelre mensche
lypse niet tot sijnre noerdurste. niet
tot sijnre weelde en oueruloedicheit
doet. want ten is niet mijn sante te
nemen vreemde goet. als du vermoges
en oueruloedich syntu te weygen dies
noet hebben. dat broer dattu oplegges
is ter hungerigen. dat cleer dattu op
slutes is ter naecten. dat ghele dattu
in die ceerte begraves is verloesinge
der onsaligen en ontbindinge der ge
uangenre. daer om wete dattu hem
hoer goet benemes dies noet hebben
en du niet en gheues alstu vermoges.
**Aier nae volgt rade teghens gherich
die wt profetias**

Rade teghens ghericheit sijn dese
Die eerste alle dinghe om xpc ach
ter te laten en onder eens anders regi
ment en besoringe te leue en heeft een
yet ghehar dien ghehelike dat al ouer
te gheue en in genen dinghe sijn selues
machich te wesen. Ghelyc als inde be
ghinne der heiliger keelie die gelouige
ouder dien apostele ware en noch in
cloestere wel gheordineert die religiosen

sijn. Die is die eerste niet tegens gherich
eit. Als onse heer gheleert heeft seggende
die niet en verreyt al dat hi heeft en mach
mijn discipel niet werde. Die ander niet
is te meelike alle begangenisse der ruycheit
en stricke der ghericheit en tot armoede
vriheit en nothicheit. want die ruycheit
den werde sochlike verreyt mit arbeide
en vele sorgen werden si bewaert. want
si staen tot vele beneydes dieue. weens
gheweldeners. daer vele ryedom sijn daer
sijn vele diefe verdoen. Van menant en
is die rike seker. noch van vreemde noch
van vrende. Also is een rike int middel
der ghericheit als een vleyschouder
int middel hungerigen honte. Lange niet
ten si versament. haestelike worde si ver
loie. Al werden die ruycheit vermeer
si en saden nochtant niet meer ocken te
wort der ghericheit. als die drant den
watersuchigen. waer om wilstu dan
suelken daer du meer van gecruet wer
des. Die ruycheit dinghe quellen inden ver
werue. inden hebben en inde verlies
luttel dinghe sijn genoeg ter noedur
te. Die wort ghyt haestelike ons daer of
si wynnē ewige pine hoer mijn. Leuen
Van al desen is van die armoede. Hier va
seit die prophete. Onrecht verreyt en
wilt niet begheue. Uopen v ruycheit en
en wilt v herte daer niet op setten. Die
vruchte der ruycheit sijn mildicheit
der aelmissen. sonder die so sijn die ruy
cheit onvruchtbaer en anrelike son
delic. waer om die wise man seit. Ruycheit
te te samen gehoude sullen int quate ver
gaen horen heren. Also coern bi een ver
hoper wort so veruuelter. en er almer
slept so brenter vele vruchtes voer.
Die derde rade teghens ghericheit en
wouwen van gode. Die niet achter en
laet die ghene die in hem hopen. en
dien dat hi gelouet heeft daer hi seit.
En wilt niet sochoudich wesen. want v he
meliche vader weet dat ghi al des be

hoeuer. want die also gheschapē heeft te
menschen dat hi spise behoef. die en sal
hem niet laten vergaen ouermits de or
wepen ter spise. **in salke** dat hi hē sijnre
sorge beueelt. want hi selue seit **Doet**
eerst dat vike godes ende sine gerechth
en. en alle dese sullen vroegeworpen
wordē. want die den mensche geerne
wil gheue hemelsche en die alre meest
te dinge. die en wil hem niet weygerē
eersche en cleyne dinge. want ut dar
quade en wrede menschen. va beeste
en onwittige diere voeten hoer kinnder
veel meer. en sal die alre beste ende
waerachtige here mer achterlaten
sine kinnder. die oec goeternieren is op
die ondancbarige ende quade. sal veel
meer wesen op die goede die alle hore
sichhoudicheit in hem werpē. **Daer** die
prophete van seit **Ic en sach nye ten ge**
wedynge achterghelaten noch sijn ge
lachte broer suelende. **Een** van dien
sullen van gode betrouwe die om sinen
wille gheuericheit laten. **Als** dar **hise**
encher besorgen sal in noerdurffen of
niet sparigev. **en** in ghebelke hem
gheuen sal die selue cracht die si in ouer
uloedicheit hebbē soude en dat is ghe
noechlyc vande weynich meer stanc
te wesen. **of** so wat hi ontweest den lich
ame. dat sal hi weder versectē te geeste
in gesteliken troeste. **Also** dat die men
sche geerne mogen deruen lichaemliker
oueruloedicheit. die in gesteldic wel
den salichliker vserter wort ten mensche
hew toe so verdient groet loen inden
hemel ghebrez tyteliker dinge verdultē
like gheleken om xpus wille

Quate heiligen vader hylarion
saer gescreuē inden boeke van
sinen leue. dat hi sonderlinge lasterde
begheuenē mensche die sonder betrouwe
op god nauwe waerde. dat si hadde in
wecomende nten. en alte besorger ware
voer cost of cleer. of enich ander dinc
dat mitten werelt uerganchic is. **En**

daer sine en mochte hi niet wel liden
ene bueter die op vijf milen unlen
van hem verscheitē woende. want
hi hadde geme. hier dat die bueter
alte besochte waerde sijn hoefken
dat hi hadde. en oec een deel gelder dat
hi bi hem hielt. en hadden daer om
wt sinen ogen verdreuen. **Mer** als die
bueter hem geerne verluent hadde
min dien heilige vader. so viltierde
hi ~~daer~~ diawyl die bueters
ende sonderlinge esiau den heiligen
vader seer lief hadde. hier om eens
daghes brochte hi een būdiken mit
gruene crude als hi hadde in sine hou
delc als **Esiaus** op die tafel geset had
te. so riep die heilige oude man dat hi
ten stanc daer of niet liden en moch
te. en vradheet mede waen dat gesome
waer **Esiaus** antwoerde dat een bue
ter die eerste vrucht sijn ackers den
bueters ghebracht hadde. **Hylarion** sei
te en gheuoels du niet den alren onbe
quameste volke en dat die gheuericheit be
ghint te smucken. **Brenge** dit den osten
en onwittigen beesten ende bezucke of
si die ~~eten~~ ^{sullen}. **Doe** dat **esiaus** nae ge
bode des vaders in die ribbe geleit hadde
sprongē achterwert die beeste en bleete
bouen gewoente. en togen en twe die
bante en ~~te~~ vloen vander stede wat
die heilige man hadde die guide dat
hi wt volke ter lichame ende cleeren
dier dinge die peimant geruert hadde
geuoelde war diuel of ontoechte pe
mant onderworpen was

In profetus Van traecher

Traecher is een verdriet goeder
worke comende wt onlusticheit
des gemoetes. als encher droefhede on
redelike dat herte beswaert of wildich
er meer tot ydeliken dinge dat herte
verleider. welke traecher die manere
heeft die ~~waer~~ eerste is eenrehande
bitterheit van binne als den mensche
niet volgh of salichs en lust. mer

woort mit verduete geuoedr en onghe
noechlic is hem menschen gheselschap
Die is welcke die apostel noemt droef
nisse der werelt die ten door werket
ueggende in mishopen. En wantrouwe
bereit tot suspien en al biyden wt
onredeliker beswaringe des druckes
toestohende ten mensche in mistoel sijn
selues. Dese coemt somtyden wt voergae
der onverduldicheit. Somtyde wt behinder
en ontredic enighes begeerten dinghes
somtyden wt onatuevliken humoren
der melancolien en dan behoert rader
der gheleerden in medicinen te zucke
meer dan geleerde in heilige scrifte. Die
ander manier der traechheit is eenrehan
de loemerachicheit die slaep nymmer
en alle gemac des lichaems. Onthier te
arbeiten en vliet dat pynlic is. mer ledich
ganc is hem ghenoechlic. Die derde
manier is als ene mensche allone ver
daet dier dighc die gode toe hore. en is
tot allen anderen dingen siel en waer
ker. ghebet is hem onsmakelic. ende
van godes dienste of treect hi hem
daer hi daer en mach en pynnt hem
haestende sijn ghesette ghebet te ver
uullen. Ende op dar hi niet te seer mit
verduete daer onder ghequeller en we
te so den neemt hi die wile ander ge
dachten of becomernige. Hier nymmer
woort dese geuoedr. in spele heeft hi ge
noechte. hi bedent onlere daer hi die
tut mede verduet. Hier en is hem late
liker dan godes te achten en dier dinge
die hem tot sijn geesteliken voerganc
dienen mochten. Die celle is hem een ker
kenen. mer buten te wesen is hem ghe
noechlic. en daer. En suet hi menigher
handt oersake. Alle discipline. ende be
dwanc is hem swaer en murmurert
licheit op hardicheit sijnre plare. en
strengicheit der geene die discipline my
ne. Hier ghebet der traechheit is een rephie
der ondanchbaerheit. want god heeft

ons also vele weldaten bewesen en be
wint noch dagelic dat sijnen getrouwe
snecht wel bemaende. wimer van sijn
loue opte honten en sijn dienste nym
mer te verdueten. Hier toe so beroeft
ons traechheit van also vele verdien
en loens inden hemel. want als wt sint
ledicheiten die tyt ouerbrenge so wesen
me wi alle vte so grote glorie. als wi daer
en bynnen mit goeden werke mocht wer
diene. Ende ghene vte ofte sonde en giet
voer bi. wi en verdienē glorie ofte pnie
doert meer nae dien dat wi in so vele
misdaen hebbe tegens god. so isst niet
noerdurftich dat wi die tyt die ons
noch aenstaende is te leuen also vele
te bet toe brengen en verhalen die tyt
die wi quellike verloren hebbe. Hier
om so is der sunte der traechheit toe te
seruen enige tyt onuttelike en sonder
vrucho toe te brengen. en men te doen
goete werke die een mensche bequaemlike
en raemlike doen mach. en sonderlinghe
daer hi van binne of van buten toe ver
maent wort. Die wile man seir in ecclis
ase. Do wat dijn hant doen mach. dat
werke neernstelic. want noch wer
noch vedene. noch verstant is inter hel
len. Ende die apostel seir. Soer doente
en laet ons niet ontbreken. want in
rechter tyt sullen wi weder maye niet
ontbrekende. Ende daer om die wile dat
wi tyt hebben laet ons goet doen want
als sunte bernaert seir. Alle tyt die di
verleent is sal van di gheepscher wer
den. god is van di toe ghebracht is. Hier
na is traechheit. al schijnt een goet te toe
nochtant dat goet niet volcomelike te
doen also dat god daer niet vele mede
gheert en wort. noch onse consciencie
niet seer daer wt verdroeft en wort
voerganc der toechte niet seer gheuo
dert en wort. of oec verdienst des loens
niet seer mede ghemeever en wort. wil
ke traechheit. of versumelheit me pue

lyxxviii

u mach als wi merke waer mede een
 mensche doechde oefenen sal. Want doech
 te en goete werke sal men oefene mit le
 de mit syme mit woerde mit werke mit
 gedachten mit meninge en mit begeerte
 her in versumende te wesen is waerheit
 No wanneer een sijn leere en syme niet
 en besiget daer si hem van gode toeghe
 gheuen sijn. mer tot ghemaekte veel
 her of luycheit meer dan beuamelic
 is. en die crandheit der nature eylicher
 daer tegens ons vermaent die apostel
 her seggende Je bidde u doer die barm
herticheit godes dat ghi uwe lichame
bewiser eue leuendige offerhande hee
lich gode behagende uwen redeliken
diens. In ~~u~~ woerden ontgaet hem
 een mensche ouermits waerheit. wa
 naar hi die heeft die gracie der tonghen
 en mochte daer ander mensche mede
 meken. dat versumer mit swigē sonder
 redelike sake. Want als sūte Hieronimus
seit hoe vele menschen du stricken mo
ghes mitte woerde. van so vele doestu gode
seide. ouermits swigē. en van so vele en
salstu niet onbillig veten gheuen mit oorde
līte werke ontgaet hem een mensche
mit waerheit te versumē goete werke te
wen ledich gaende. of om ledicheit te sūwe
onure of sundelike werke te doen dat
bespottens weert is. Als sūte hernaert
seit u dien dat een mensche also vele
uwer en verdientiker werke vint
te doene. In den gedachten ontgaet hem
een mensche mit waerheit. die sine ge
dachte wilde like laer lopen sonder besmer
reente datter eerwne onses herte distel
en doern. dat is sūte en quaetheit bi
hem seluen sal voerbrennen. ten si
datter toerhouwet ende gheoeffent
werde mit bedwange yncemende dat
jaer des woertes godes. dat is die godli
ke waerheit. Mer om seit die geleerde
heuen wilde ghedachten. die als den
drone ghehe sijn en wil niet ontfan

ghen. van welken is dyn moet verlust
 tigher is wanneer du alle dinge besact
 hebste. so salstu droeuich bliuen. Mer
dyn gedachte sal wesen stantafich ende
zeker. enther si sal wat onder suchen. of
opsetten. of bescomwen. en niet scheide
vanden waren. In der meynige ont
gaet hem een mensche mit waerheit
die sine meynige onder sinen werke
niet en achter te richten. Also dat hi niet
puerlike en suet die ere gods en sa
licheit sijne sielen. want al hoe goet
dat were schijnt. als die meninge on
puer is. so is al dat were ondaer. Die
menige is dat oge. daer onse here van
spet. Is dyn oge simpel. so sal al dyn lich
aem luych wesen. mer is dyn oghe
scalc. so sal al dyn lichaem ~~dunck~~
~~seu~~ doncker wesen. In der begeerte ont
gaet hem een mensche mit waerheit
die quade en onreynne begeerten. laer
stede hebben in hem. Daer ledicheit en
waerheit een grote zake en reescap toe
geeft. nae des uise n mans woerde. In
begeerlichkeiten is al ledich mensche
dese due lese als gedachte meynige
en begeerte moet een mensche waer
nemen en richte die gode behaghen
wil. want al schijnt hi van butē goete
~~te~~ werke te doen te leuen te lesen of
te beten is hi in desen geteul. en niet
opgericht. so en behaget sine offerhan
te gode niet. Also onse heer seit
tor chapu. Is dattu te rechte offers. ende
niet te rechte en deils so hebstu gesun
diger. die en teult niet te rechte die
dat lichaem in werke van buten gode
ghift. mer die siele van binnen deu
dunel. ouermits quade gedachte be
geerte of meninge. Aldus is waerheit
dat were godes versumentlic te doen. Mer
en niet wralen crachten goete te oefe
ne. Roek swaerre waerheit is aling
achter te laten die dinge die een me
sche van gebode. Lo fuste of insetige

sculdich is te doen. want dat draecht in
doetunde als een gheen salie en heeft
dat te laten. dan traechheit of uersmate
nisse dat noch swaere is Hier na seer
sute Bernaer gode en is niet aenghe
naem. so wat du offers als du achterla
tes daer du toe verbonden sijste die al
te swaer te traechheit is ander mensche
te hinderen en vanden goete te trecke
en goete oefeninge en uer sijnken voert
ganc in doechten andere mensche niet
mogen mit gheleken moete dragen
want hier toe brenct die traechheit ten
mensche. dat hi niet allene selue en
verlanne tot allen goeten werke. mer
oec andere menschen vuericheit niet en
kan dragen eens teels daer wt want
hi voert hem voertgedreue te werden
van eens anders neerusticheit eens
teels. want hi beyder eens anders goete
name die hem bouen schijnt te ganc
En hier wt mach men merken dat
traechheit is als een dorre en een sake
alre gebreke. want inden traghien
menschen toe vloeyen en rusten onde
vergaderen alle onreynicheiden der
siinden en hi is als een die den duuel
een oerkussen leit daer hi sachtelike
opruste hier om seide een heilich vader
openen por die laen is rusten die wil
die vliegen die scawen en porren niet
genaken den porre die heeft sietende is
die selue vuer die wise man in proverbie
seggende bi ghelekenisse Doer ten achter
des traghien menschen ghinc ic en duer
ten wijngaerden des sorten mannes
en siet die ueelen hadden al vernult en
die doern hadden al bedect en die brete
mure was al vernypet Als ic dit sach
so se ic dit in mijn herte en bi exempel
leerde ic discipline Hoe lange salstu trage
mensche slapen. wanneer salstu van
dmen slape op staen du segge En
weymich salstu slapen en luttel lu
mere en cleyn salstu dij harte in een

doen en ruste en siet als een looper sal di
comen armoede en ghebreec alle goe
des als een gewapent man Van nae
tegens traechheit seir Chymane Soth
Hoe wie hem seluen bestreyet. die en
kent gheen traechheit daer om salmen
tesen nran der traechheit binten mit ghe
tendernisse der sunten en misdaden Men
sal hem slaen mit werke der hante Men
sal hem trecke mit aendachteliker ghe
dachten toecomender goete oec seir hi
dat de ghehuesnisse de de de de de
ge ghehuesnisse des doets aenvechten
te en verwymende is die traechheit en
dat si niet en heeft hoer hoeft op te
rusten bi ten ghenen die waerachtel
ke niet ghehoersamheit sien sjer dat
si volcomelike verwymer en toder wt
is geber mit vasten hope toecomen
der goete Inter vader boec Inter ge
scarenen En ont vader praechen ten
Abt Abt Achille vader waer om lie
te traechheit sietende in mijnre cellen
die oute antwoerde kint. want
du noch niet gesien en hebste die ruste
die wi hopen. noch die torment die
wi ontzuchten. want waer dattu
die vlietlike aensages al waer dyn
celle vol worde tot dmen halle toe
du soudes daer in suten soner traech
heit Hoe seer dat gedonkenisse des doets
en onses onsekeren eyndes dient tegen
traechheit vuer sute Gregorius op die
woerde onses here weser beret wan
niet vren als ghi niet en vermoer
sal des menschen sone come Onse seer
per heeft gewilt dat onse sterfsdach ons
onkundich si. op dat als hi altoes on
kundich is altoes vermoeder werke
als na bi te wesen. en daer om een pe
gelic so vele te uans uans uans uans uans
si toe goeten werken als hi onseker
is vander roepinge En op die ewan
de onses heren in sunte lucas ewan
geli. doet meer dige vrucht ter pen

xxxix

maen. want hier die bile is gheset tot
 ter wortel des bomes. Alle boem die
 gheen goede vrucht voert en bringer
 sal opgehouwe werden en in dat
 uier gewopen werde. Hier op seer
 sinte Ambrosius. wee my is dat ic
 myne suuten niet en bescreye. wee
 mi is dat ic niet ter midder nacht
 open staen den he te behie. wee my is
 dat ic mine naesten bedriegt. wee mi
 is dat ic die waerheit niet en spre
 ke. die bile is aen die wortel geset
 die mach doe vrucht ter gracen die
 sculdich is ter penitencien. die he
 is hier bi die vrucht sal eyfche. die
 die vruchtbaer sal leuendich make
 die onvruchtbaer sal verdoemē

Quid sunt tres toerni ut profectus

Uermicheit is ene versterke beroe
 vinge des onweerdige moedes ou
 into welker een mensche ontfymer
 en ontfreke wort wanneer hem gemoe
 ter dat conuicie is sinen wille. **D**ese
 toern is va dierhande manere. die eert
 te is haestelike en wt lichte sike bernert
 te werdt als wt lichte woerde ofte wer
 ken of prele vermoede. somtijt oec ver
 toern te werdt op onwytige beeste.
 hout of stene of penne pite dier ghe
 lye sonder redene. **D**ie ander is sterck
 te ontfreke te werdt van bynnen mit
 toern. Also datter aensicht daer wt
 uerich wort en ontfere oec biten weert
 en ghebeer ontfere en onrustich dat te
 sichr onover wer bleet of wer die oge
 verkeert. die oghebraven nedervlage
 die lippen werden beuente en al bintē
 berster die toern wt mit woerde ende
 seroepen mit schelden. mit veruuten
 mit quader spreken mit dreige mit sive
 ren. mit vloekē. mit blasphemie. Hier
 we toer toern somtijt verfaude al dar hij
 alle of een den sage of ander ongemac
 op den linc hadde. Ende bernert somtijt
 die hande te quetsen ene andere. of he

seluen en doet en wech werke of ver
 derue dat een gemaeet heeft. Somtijt
 en hengt si niet toe te laten dat den
 menschen noerdurftich is alle spise of
 enich ander gemat. en vele deser gelike
 doet die toern en versterkt vrede des
 herte en verboncheit die redene. ende
 maect confus die memorie en gelike
 dat die roec den gast verdriest wt her
 berge. also wtager die toern weer
 herberge des herten den heilige gheest
 die allene op den vreedsame en rustige
 begeert te rusten. **D**ie derde manere
 des toerns is lange bliuende verster
 vinge. die in hat en nijt gherwandelt
 wort. **S**omige menschen hebbe meest
 vander eerster manere des toerns. som
 mige meest vander ander. en somige
 vander derde. sommige sijn becomert
 in twee somige in allen dien en dar
 sijn die alre quade die toern is con
 trari der togher. der sachtmoedicheit
 en der lidsamheit. **H**i ontfere discipline
 goeder zeten. si maect den mensche on
 merkente. want si en ontfere noch
 god noch den menschen. Toern o en
 heeft ghene barmherticheit noch en be
 wynt oetmoedicheit. si verblinter die
 verstantemisse en ghelike als roec is de
 ogen. so is toern scadelic den herten
Toern maect den menschen harelie
 en doet luttel vrientē hebben. waer of
die wise man seer den geest des men
 schen die suel is tot toerne. wie sel te
 mogen verdragen. **E**en toernich men
 sche doet gode grote smaetheit. want
 hi hem godes ordel onderwint teghens
 dat god seer. **G**hif mi die wake en ic sal
 vergelten. **E**en toernich mensche maect
 hem seluen tot ene richter en wil dat
 god sijn stocker. **W**aer van sinte Au
 gustin seer. **D**ie quade seer in sinen ge
 bede here god tode minen quade vint
 ajer god die antwoert di wien van u
 beiten sal ic tode. want beide sy di

quaer Doert meer so wil die toerninge
mensche diuyl te same in synre sake
wesen clager richter en pynne hi wil
hem seluen ~~wesen~~ wreken voer te richte
dage die hem geset is datmen he vol
come recht doen sulle die richtdach is
die dach des gemene ordels daer die
apostel van seir En wilt niet ortelen
voer tyt tot dat die here come **Van**
te thoern seir sunte Gregorius in mora
libus laet ons toersien hoe groet qu
aer der toernicheit is ouermits wel
ker als sachmoedicheit wort verlo
ren ghelicheit des godliken beeltes
inder menscheliker sielen wort ge
schender want van gode seir die scrift
du here ortelste mit gelymoedicheit
en mit groter voersienicheit saem
ons ouermits toern wort wytheit
verloren also dat men niet en wete
wat men doen sal en in welker ordi
natie en wise als ghescreuen is die
toern rustet inden scoer des sonen
want dat licht der verstandnisse on
trekt hi wanneer hi dat herte berue
rende confusie maect ouermits toer
wort rechtmeerdicheit achterghelate
als die scrift ruger die toernicheit des
mannes en weret die rechtmeerdicheit
godes mer want als dat versterde
herte dat ortel ter redene al tot smen
behelpe trekt so laetet hem duncke al
vecht te wesen dat die verguertheit
wt wissende is ouermits toern wort
die gude ghesellicke leuens verloren
als ghescreuen is En wil niet ~~wesen~~ we
sen nadelic mit den toernige mensche
ordattu sine ~~wesen~~ niet en leerde ende
ontfanges schentemisse diure ziele
want so wie hem wt menscheliker
redene niet en ~~sanger~~ sadinger noer
ist dat hi allene beestelike leue ouer
mits toern wort eendrachticheit ge
scoert als ghescreuen is die moedige
man maect ghekyf en die toernighe

man wignuet die sunden want als
hi die quade tot twidracht uerweert
so maect huse noch sundiger en quade
ouermits toern wort dat licht der
waerheit verloren als ghescreuen is
die sonne en gae niet onder op uwen
toern want als toernicheit inlicht
der herte duisternisse der confusie so
ontweert hoer god den schijn sijne belie
ues ouermits toern wort die heilige
geest wignelloran Als men merke mach
vter scrift die seir op uwen sal rusten
mijn geest dan op den oemodigen
en rustigen en die ontvuchte niet
redene hier om want thoern ontweert
ruste des herte daer om voorluter si
den heiligen geest sine woning hi wort
wechscheyden die ledige moer wort
vanden boesen tot openbaere onsta
rtheit ghedreue want dat herte ont
stellen mit toerne wort clopente dat
lichaem bauende die tonge installen
te dat aensicht wort uerich die oge
verkeert en die vrente en weret also
niet bekent mitte monde maect si
gheroep mer die symme en wete niet
wat si seggen wat onderscheit is dese
van bescrene menschen die hoers selte
werke niet medoverich en sijn hier
bi gheschieder dat die toern in die herte
te wrheet en die mensche so veel te ~~wesen~~
moes luene wort ter wreke als hi voer
re verueemt wort vander redene Ende
die moer en kan he voert an niet bedri
gen want hi is van vrenter mach
geworte **Pompt** doet si die hante niet
verruere mer die tonge in quacipalle
wberste hi doet begere den toer des ewe
mensche en bidden dat god dat bedene
dat een verkeert mensche niet en kan
ofen dar volbrengt Ende aldus gesche
der dat hi mit begeerte en woerde doet
manflachte al onthout hi hem va quere
sinige mitte hante **Pompt** so gebiedt
die toern een swijge den versterde moer

mer daer en bynne wort die toerni
 ghe so veel te meer ontsteken van bynne
 als hi van linte niet wt en berster mit
 woerden Ende als die ontstehene
 moet van gewoenliker toesprake hem
 onthout so wort hi allentelē aling ge
 scheiden van mynne sijns eien mensche
 als moepelike mwallen comē te herte
 en die salten swaerliker gewege worde
 die voverne Aldus wort in des toer
 nigen oghe dat en gewandelt in ene bal
 ken Als die toern in hat wort gewandelt
 tate tegens toernicheit Als in profecty
 mer sijn dese die eerste voersienich be
 dinken dier dinge die gemoete mogen
 in ongeliken woerden ofte werken op
 dar voer den stride die mensche hem bere
 beude tot verduldicheit en ten viant
 als in lagen voer wachtende bereit vberde
 op dar die toecomende dinge te myn ver
 mēde als si voersien sijn lange te
 voren want die inden stride sille
 vechten pleghen voer den stride die kint
 des vechten mit oefeninge te leren op
 dar si die slage des wederfallen mitten
 schilde kunnen ontfangen op dar si
 niet onverhoedes en werden gewonder
 en ver voornen want die hem als dan
 ver si wil wapenen wanneer hem die
 vande overcomē dien en sal geen mit
 ghegheue werden hem te vestighen noch
 van begangenisse en sal hi raer wijn
 ten hoe hi moge ontcomen Die ander
 niet tegens toernicheit is ten mont toe
 te houden swigende en die onte
 lene blamine des toerns in den herten
 te bestopen op dar si niet en wasse als
 mensche laet wtbersten noch ander men
 sche en ontstake Als wi dicke dicke
 vande wroevendige vuer onder vinden
 want daer om heeft god twe duere ter
 winge ghegheue alse tande en lippen om
 dat si niet haestelike voert en schiet te
 sente sanderlinghe als vā bynne ontre

lie is dat vuer des toerns Hier om seir
 die wise man ghalie dmen monde duere
 en tome en waerdy dattu niet en valles
 in dymre tonge Ende dauid bidder here
 sette mine monde behuetnisse Die derde
 raer is dat hem een mensche als hi be
 ruernge tes toerns genoelt here tot
 anderen onlete daer dat herte mede be
 comert werde te sprekē of te hantere
 vopdar hi also ver here sijnre beruerm
 ge als die een vuer wt toen wil ont
 treect hem beruende materie op dar die
 brande ghedeelt wgaen en niet meer
 en berne Die ruert die wise man daer
 hi seir Als tes houtes ontbrect so sal dar
 vuer wgaen Die vierde is seimetheit
 die doer een werende mensche he besaet
 achter deel te liden sijnre disciplinē scan
 de te begaen en ander menschen te scan
 dalisere en doet aldaer omē hem selue
 geweld bedwingende sine toern of oec
 ander ongeschickte beruernge op dar hi
 gheen instant en crighe sijnre eersam
 heit Des ghelnes verdryft oec die anst
 den toern als wi sien in knechte die
 die wyl van horen here scarpelike cast
 er werden ende en toere nochtant mer
 murmurere daer en tegens op dar he
 niet en gebuere war zwaeres daer
 om te liden Vermach dit menschelike
 anst hoe veel meer goets anst
 waer dat hi waerachtelic inden men
 schen waer en bouē al die mynne tes
 goedes want also machrich is een voge
 lic den quade weder te staen als die my
 ne des goedes sterc is in sinen herte Die
 vyfte niet tegens toernicheit is dat he
 een mensche wenne ter mont als hi ver
 stueringe beuoelt toe te laten vade ter
 vooerscap Ende aen merke hoe scadelic
 toernicheit is welke die consciencie
 queter dat geruchte krencker ander
 mensche schendet dat herte ontvoder
 de heilige geest veruager en pino vdiert

Hier toe sal hi bedencken. dat die sake daer hi hem omme verdoert is si gheschier. so moet si gheschiet bliue. of is ser noet dat si noch gheschie en dat hi niet en vordert mit roermich te werden dant quaet te verdubbelen. want also vele pegenhede gemoete ons in dese leue dat al doe wi al onse vliete daer toe dat wise ons manigen lichte lise te liden noch sullen wise alle nauwe wel dragen kunnen. hoe veel meer willen wise ons verswaren ouermits onhdsamheit en verouden in onsen heren ouermits bitterheit en en verdruue niet en wech datter te niete werde alle roet so sullen wi daer eer onder beualle dan wise alle nit weder staen moge verwinnen. ghelue als die gene die stude vergaderinge van fleuma niet wt en spyen werde also bestopt. dat si horen adom verliesen. waer toe wille wi smalike woerde die tegens ons gesproken werde in onsen herte houte die alrede mitten winte en wech ghegaen sijn. die ons also veel alst in he is niet gesander en hebben. noch in gode noch in lichame noch inder gracieu godes van ons te halen noch in eren voer die menschen. isser sake dat wi ouermits onhdsamheit ons seluen niet en krenken. ja meer sullen wi aengename wesen gode en te melsche isser sake dat wi onrecht verduldlike liden. dan of wi gheen weder stoer en ceghen. Also sullen wi achten woerde der quaetsprekers en achterclapers alle gebaf vande honden. of geroepe vanden gansen. die wi teghens ons horen ende niet en achten. die ene anderen smaeltike woerde geeft. die ont eert hem seluen veel meer dan enen andere. Dier al binden wanneer wi in wege sijn. gheser queter ons onweder. niet als wi ouer sijn verbliden wi ons en vergheete der ierster droefnisse

en laten niet toe ons anderwerue te bedoene vanden voerleenen onghenueke des ghelue sullen wi oec des voerleene onrechttes vergheuen als of er niet geweest en hadde. ende verbliden ons daer van dat wint geleden hebben. als die tribulacie en wech is so blift nochtant dar loen. wi sullen oec der sake dat nyemant en leuet niet werelt sonder weder stoer en die ter werelt die nen liden diawit alre swaerheit. Oec sal le wi getencken war al die heilige gheleden hebben. en die meeste alre meest ende bouen al onse here ihns xps en heeft hi also veel geleden voer ons so en is niet onbetamelic is dat wi wat lide voer hem en voer onse ewige glorie en mere om onse sunde of te leggen. wellic wi nutteliker hier een deyne liden hebben. dan na desen leuen veel groter en scarper. Dit en deser ghelue voerlike te bedendien so veruynne wi te lichter den storm der toermicheit. ende onverduldicheit. **Een exempel**

Isten boeke vanden leuen des heiligen Johannes Barmhertich priester van alexandrien niet aldus gescreuen. Onder ten woerden der heiliger vader vuytmen dat si souden vanden toerne Engelsch leuen is nu mer meer te wone mer menschelic is schelafnich te wone en ter stont weder te verluene. mer dme dunels is te kuen en den aling. dach on verluent heen te gaen. Hier om vmaer die apogel seggende die some en sal niet onder gaen op uwt toern. Die heb ic voer gheset om die sake die ic nae vertellen sal. Het gheuel dat dese heilige priester Johannes twis hadde mit nyeten ten vorste tes tes landes en nae schelafinghen woerde schere si toernich en onverluent van een doot des patriarchen sake was voer die arme om dat gebodt xpi. mer nyeten tes vorste sake was om gewijn van

19

ghelde mer doe si ghescheide ware sprac
 sunte Johan die patriarche aldus vmer
 en sal een mensche niet toernich werden
 om enge oersake si sie rechteerdich of
 onrechtuerdich Ende doe die auont nakete
 seynte hi sinen ouerste priester mit enen
 dardic tot nyctam mit aldusdangige woer
 ten gedencklic woerde Here die sone gner
 onder na welken woerde nyctam bewegen
 en als mitte godlike vuer ontsteken warr
 in mine onclaren En opmaende quam hi
 totten heiligen man Die hem aldus toe
 sprac doe hi hem sach Wel bistu gecome
 een luyt der heiliger kerke gehoersam
 hoerue sime Ende als si beide malleante
 te te voert geuallen wor hadden en die
 een den anderen omhelsse saren si bi een
 si die wise patriarche opdoende sime mor
 sprac aldus Gheloues mi here en hadic
 di mer seer verstuert ghesien mi en sou
 te mer verdoren hebben tot di te come
 want onse he god ghinc selue ome stede
 doypen iuse die menschen te versueken
 doe antwoerde nyctam die vorste en seide
 tot hem Gheloues my vader voert den
 en sille myne oren niet ontfange woer
 te die mi ~~luna~~ kuachinge sake aebrege
Wan nydicheit wt profectus
 nydicheit is drie hante die eerste
 is niet te verbliden van eens an
 ders goet en niet droech te wesen van
 eens anders quade Dit is tegen die mine
 ons euen menschen dien wi sculdich sijn
 te mynne ghelinc als ons selue want
 nyemant van sinen eygen goet niet
 blide en is en van sinen quade niet droe
 uch en is Die ander nydicheit is droe
 uch en vermoyt te wesen in eens anders
 goet en blide te wesen en te wonschen
 eens anders quade tot hate der perso
 ne want waer een droech van tyelike
 gheluche eens anders of blide van sine
 dier of der gemeene nutticheit niet
 tot hate der persone dat en is ter ny

dicheit niet toe te sarnie als een richt
 richter verstuert die quaden op dat
 si niet swaeliker verdoemt en werden
 waert dat si spoet hadde langer mee
 quaetheit of dat die gemene vrede ou
 mits hem verstuert werde Die derde
 nydicheit is hier en bouen te vordere
 eens anders quade mit woerden ofte
 werken en sijn goet en weluaren te be
 hantere en te verdrucken swaerre
 nydicheit is quade voer quade te ver
 gelten noch swaerre is te haten den
 ghenē die di nye aquaet en tete Die
 alre swaerste is quade voer goet wed
 te gheue of yemant te haten daer om
 want hi goet is Alse die ioren ym he
 quade iser ene andere te anessen in goe
 te in lue of in euen aner alre quade
 is pa duuels ene andere te queten en
 te scaten in sijnre siele tegen sine ewi
 ge salichen Item te weyghere weldaer
 dien ghenē dies noetdofich is al is hi
 dyn vianr dat is sunte noch swaerre
 is niet te behintere sijn quade ofte seade
 als du moges mer volcomene mensche
 is dat goet des vianrs te vordere en te
 mynnen wt gronde des herten Doringe
 want niet te mistoen of si weygheren
 hoer gruete ten genen diese niet lief en
 hebben mer waert dat si hem seluen
 oncoysochten hoe si spise soude kunne
 gheue horen vianren dat si niet doen
 en kunnen buten hoie seade nae dien
 dat si hoer gruete weygere die si bute
 hoie seade doen mogen en sculdich sijn
 te doene wanneer hem ontfandic is
 en aengename haer en myt sijn al daer
 ome gode so seer contrari want si sonder
 linge ter mynnen die god is tegen sijn
 en beyden dat gemene goet dat godes
 mildicheit allen ghelinc gesape heeft
 en haer die gene die god gesapen
 heeft en verlonst heeft en so groech
 ke mynen Van welken hope is dat si
 ten ewige leue come sullen Die myne

is die hogeste roger en daer omme is nydich
en die hoer contrarie is dat quaetste ghe
bree daer Jacob die patriarche wel van
seggen mochte dat alre quaetste beest heeft
verflonden minne sone Joseph want wt
nydicheit sijne bruedere was hi vercoft
Quader is nydicheit dan ghericheit
want een gherich mensche ~~al~~ en
wil hi dat sine niet mededeilen noch
tant wil hi dat ander lude dat hoer me
dedeilen mer een nydich mensche en
wil selue niet mede delen dat sine
noch en wil dat ander lude dat hoer nie
te delen en bedoeft hem daer en boue
vanter milder goetdierenheit godes
die sine somme laet opgien op die goede
en op die quade ende regent op rechte
dige en onrechtueerdige **Oec** is nydich
en quader dan toern want die pleech
oersake te nemen wt verwerken of
quaetheit eens anders mer nydicheit
heeft hoer oerspronc wt eygenre boef
heit als wt houerdien wes dochter si
is want si en wil niet dat hoer yemat
ghelue si **Nydicheit** is oec seer scadelic
hoer besitter want si ofhaelt he ge
selschap ter heiliger en gemeenscap
alre goeter werke die inder heiliger
kerke gheschien daer die prophete
van ruert seggende deelachtich bin ic
alle ter geenne die di ontouchen en
bewaren dine ghebode hier om seir
sunte **Augustin** die nydige sille mer
ken hoe groten goet mynne is die son
der onsen arbeit vrees goet dat
onse maect mynne maect ten messe
deelachtich alles dat goet is en is dat
hi goet maent te wesen want **als** sine
bernaert seir het mach gheschien
dat du te vergheues arbeit mer dar
ic te vergheues mynne dat goet dat
tu arbeit dat en mach niet ge
schien **Oec** is nydicheit van groter
wreetheit want na dien dat die des
mensche herte becomert heeft soe

en ontouchet hi ghene quaetheit Iken
spacert mywer ten sculdigen noch ten ont
sculdigen dootlach of bruederlach of
vaderlach en onthiet hi niet hier omme
so wort nydicheit ghehet een duelsse
sunde want si maect ten duuele gelijc
daer van gescreue staer in den boeke der
wylheit **Si** nydicheit des duuels is
die toer inghegaen in den omganc der
wouelt en si volge hem die van sinen
deel sijn die duuel en spacert niet on
sen eerste ouere die onsculdich was
want hi wt nydicheit hoer be
worf Cayn en spacert niet abel sinen
brueder die hem niet misdaen en hadde
mer floech hem toer om dat sine offeren
te ontfangeliker gode was dan sijn op
ghe offerhande **Wt** nydicheit en spacert
ten Jacobs kneder hoer brueder Joseph
niet **noch** saul dauid **En** daer wt en
spacerten die **Joden** cristo niet si en be
brochten hem ter toer daer die ewan
geliste van seir pylatus wiste wel dat
si hem wt nydicheit ter toer ouerleue
ten **Dese** sunte is die alre venynste en
daer omme wort si geluet ter spynne
die wt ter bloeme sucht venyn niet dat
in der bloeme venyn is mer dat si wt
bloeme wret als in hoer coemte so wort
ter venyn gheluet als hoemich wort
dat die bye daer wt wret **Al** dus en is
dat quade alre mer in den geene die
benydet wort mer in den benydet
worter quader al wt van nature goet
dat hi wt ene andere wret **Hi** niet al
lene en wort die nydige gheluet ter
spynne mer oet enen basiliscus daer
sunte bernaert van seir **Basiliscus**
als men seir draecht sijn venyn niet
ogen ende is dat alre quaetste die
en voer allen diere harellic **Wt** sijn
kennen een venyn oghe een scalle
oge een onuerdrachtic oge **so** is dese
lic nydicheit **Wat** nu is benydet dan

quaer te siene. waer die bose geest niet
 basiliscy nimmer en hadde bi sijne nydich
 er die door inghegauen in de omganc der
 zonden. **Wes ten onsalige menschen die**
 ten benydeer niet voer en sach. want
 die ten basiliscen voersier en wort van
 sinen gesichte niet ghedotter. **Dese sunde**
 ter nydicheit laet ons verwynne die
 wile dat wi noch leuen willen wi **vana**
 onsen tote ten dienre ter boetheit niet
 onfruchten. **Niemand en sie aen des**
 anders goer mit ene nydigen oghe.
 want dat is also vele alst in hem is
 mit sinen quade ene andere te venitte
 inre cenveynge te doden. **Die ene andere**
 hater die tiger die godlike waerheit
 ene dootlager te wesen. **Wat is die ge**
 ne die dat goete hater in een mensche
 en mach. **die oer mer wi te rechte**
 een dootlager gehete werde. **noch te**
 her die mensche en die benydeer is al
 roede sculdich sijns todes. **noch berner**
 dat vuer dat onse he ihuus geseynt
 heeft in die eerde. **en die nydicheit is also**
 die ten geest wgedaen heeft wort alre
 te verdoemt. **Nier na volget rade te**
 gins nydicheit **we profectus**. **Die eerste**
 raer en die alre hoechste is niet te my
 ne of te begeren van dingen die die welt
 mynnet. **dat sijn rycheiten ore ende**
 wellust. **want enlike dinge hoe me**
 die wider deult. **hoe die sticke mynne**
 werde. **en die die mynnet benydeer sie**
 ten andere dese hebbe. **want noer is**
 ten ene te terne dat die ander heeft
 ajer hemeliche en godlike dinge hoe
 die in meer menschen ghedeult wer
 ten. **hoe si meer ghebwoet werde. ende**
 in ouer vloepen als wintheit en gauen
 des heiligen geestes. **en dier ghelike die**
 van teplinge niet gempuret en wer
 ten. **die ander raer tegens nydicheit**
 is te dencken. **dat al en hadde een and**
 mer daer du hem om benydes. **so en**
 hadde hadtes du des nochtant niet

ren

waer om benydes du dan ene andere
 dat hi sonder dinen scade heeft. **dan dat**
 in allene van eens anders weluaren
 gepyniger werdes. **laet tegens hat is**
 te onfruchten goets wraike. **die niet**
 en verghheet den mensche sine sunde
 also lange als hi hat heeft op sine ene
 menschen. **Die ander raer tegen hat**
 is te dencken dattu eens tydes vimmer
 dimoetes uer-suene mit dine euen
 mensche wilstu behoude werde. **En daer**
 om ist beter dat dat haestelike gesche
 dan langer gewacht. **op dattu hier en by**
 nen niet en sijne in ten perikel dijne
 verdoemnisse en verliesse die goede
 werke die du hier en bynne doeste. **ho**
 wie toecomende huysgenote sullen we
 sen in den huse des hemelichen vrees
 die sullen hier dat verbont des ewige
 vrees beghinnen. **want hoe hier vuc**
 riger heere is. **hoe al daer blider gebul**
 ken sal wesen des ewigen vrees. **Die**
 derde is dattu pries den ghenen die di
 meest contrari is bedienstiger. **toespre**
 keliker en vrentliker te wesen. **want**
 daer mede sachtet du sijn herte is hi
 verstandel of ten mynsten dyns sel
 ues herte. **En wilt niet spact spact die**
 apostel verwoone werden vande qua
 de mer verwynne in een goede ten qua
 den. **Wat baeter ten mensche langhe ge**
 dachach te wesen der onrechte. **dan dat**
 hi hem selue meer contrare en quelle
 den dage is genoech sine boetheit. **seir**
 ofe he. **Van hoindie we profectus**

Hoer die is dierhande. **Die eerste**
 te is he selue alte seer te behage
 ende meerre te rekenen dan hi is inder
 waerheit. **dit is een beghin alre sin**
 den. **Die ander is te begeren ende te**
 pmen ander menschen. **te behaghen**
 en meerre willen van hem geacht we
 sen. **dan gerecht wi is. dit is veel glorie**
 die derde is hoecheit te begeren ende te
 wille voer gaen ander mensche en die

onder hem te hebbe. **A**ldus wort bedroge die houerdie en wil ander menschen mit hoer bedrogen werden. **A**ls si begeert meerre gerekent te wesen dan si is. **S**ie hec als een hoekelaer beduecht enen boeue. **D**ar hi waent te sitten op ene hogen paghe en sit als een doer op ene stroewisch. **D**ese houerdie is in die contrari gode. **w**ant na dien dat alle dinghe gode ontcrdaen sijn. **s**o wil si va hoers selfs rechte wesen. en beroeft gode van sijne behoerliker ere en alinger macht also voer alst in hoer is. **e**n is he ondanchbaer van smen weldade. **d**ie hi va he ontfange heeft. **v**an welcke die ho ueerdige mensche sijn eygen glorie suet mer godes van welcke men alle goet heeft. **V**orchlike is dicwyl die houerdige als hem een mensche verheffet vande goete der gracen. **v**anden goete ter nature of auenture. **G**oete der gracen sijn doechte en wytheit en werke die ter doeger sine alle predike vasten beden aelmussen te gheue en dier ghelyke. **G**oete der nature sijn die die nature ghegheue heeft als edelheit scoonheit stercheit verstantelheit. **G**oete der auenturen sijn rycheit gheneicheit wille en eer die wt eenre hande auenture ~~comt~~ somtijt meer ghegheue werden ten gheue die in den gauen der nature en ter doechte gebreker sijn dan ander mensche. **w**ochtant mer sonder godes voersienicheit. **a**l ver gader hem dicwyl mit quade wt horen eygenen schulden. **h**ouerdie verblint al so dat herte. **d**at hoe men van hoer meer heeft hoe mensche myn bekemer. **d**ese sunde behindert ons boue al dat wi mer meerre goete van gode en ontfange na dien dat ~~die~~ hi die alre mildeste is. **e**n begeert seer ons sine goete mede te deylen. **w**ant hi ons seer mynmer. **a**l onther die scout der houerdien ons on weerdich maect der gracen godes. **o**f gane hi ons meer. **w**i soude daer wt ver

heue werte. **o**f ondanchbaer of wi soude daer mer weerdichlike wt werke ende also wort wi sculdich zwaere sunde. **E**nde daer omme ist dicwyl meer van genade des sparenden here te weygeuen. **g**ane hoger gracen dier wi mer nutlike gebruiken en ~~maaken~~ soude dat is van toerne. **G**od siet weder den hoedige alle rebellen sijne macht. **e**n goet den oetmoedigen gracie. **i**n welcke oetmuts opblasinge der houerdie mer of en vloeyt die vuchtheit der gracen die hoer god inforter. **D**er verliest die hoedige in ons verdienste goeter werke. **d**ie wi om menschelike gonste doen. **d**ar on se he van seer inden ewangelio. **J**e segge u voerwaer si hebbe hoer loen ontfange. **H**ier van seer sinte Gregorius op die wesen **d**e in Job hem en sal mer behage sine soetheit. **G**roete soetheit ist sware dinghe te doen. **e**n na den wynde des menschelike loues te gape. **I**n godes geboden stercheit te werken. **e**n dat loen melkes weergel tens te zueke. **w**ant so wie menschelike lof begeert voer die doeger die hi doer die draecht veule om een snoet loen te doen. **d**ar groetes goetes weert is. **e**n daer hi om verdienne mochte. **d**ar elke des he melis. **d**aer voer suet he den penninc ~~wonnet~~ vergancliker woede. **d**ie ho uerdie den doer dicwyl die manet der oetmoedicheit hoere weter sake op dat si sculdlike ontcr hore name glorie vercrige. **e**n want versuech der glorie gheue glorie en verdient op dat si vliende die moge vercrigen. **a**l die als een se me zuect den vliende. **e**n vliet ten me volgete. **D**in hier in voerhoedichente onderscheiden te wesen. **s**ulle wi mer lien dat wi somtijt onse goete werke ten menschen sullen tonen en somtijt verhueden. **e**nde des ghelikes onse glorie te werke sullen wi somtijt opene. **e**nde somtijt bedecke. **O**nse goete werke daer wi sculdich toe sijn vande gebode. **g**e

des of der heiliger kerke. of daer wi toe
 verbonden sijn wt openbaere lofte die
 sullen wi alle menschen tone also ge
 loue myne rechtveerdicheit waerheit
 luyfchen gehoersamheit versmade
 nisse inliker dinge. wellic als si die me
 sche niet ons en sagen na dien dat si
 ween. **daer wi daer toe verbonden sijn**
so soude si in ons gheschenter werden
en houden ons ouerweters der gebote
en onser lofnisse. Hier van seir onse he
also lichte v licht voer den mensche dat
si sien uwe goete werke en glorificeren
uue vader die inden hemel is. Kommt
sullen wi onse goete werke verhidten
als die wi bi sonter ontfangen hebbe
als gracie inwendiger ymicheit. of diu
ge die ons sonderlinge lof mochte be
reden voer den menschen. also sonderlin
ge abstruacie. waken beden aelmissen
daer wi niet toe verbonden en sijn. ende
dit om menschelike cranchen. want
als sicut. Prologus seir Jaestelike ver
uue die goete werke die voer die tijt
ten mensche kundich werke ghelyc als
yonge plantē cer si mit vaster wortelē
bechuen inder eerre wortē si vele ghe
handelt. so worden si versocht. Des ge
lycs sullen wi onse quade werke oec al
binden verhidten. op dat nyemant ge
schenter en werde in ons. en neme ere
uel ons na te volgen in dien geliken
ende daer om doen si dubbelt sunde
die opelike sundigen. want si veruorne
gode en si grane hore ene mensche een
nile daer hi yn val ouermits quaden
eympel. Mer waert dat yemant buce
onsen sailden of sonder quade schyn
quac vermoede van ons en en wil
niet ontfange onse onseour. so sullen
wi daer in verduldicheit hebbe. als
xps sweech van velen. daer hi wt hare
in sijnre passien van besuldiger wart
want hi seite. It dat ic v segge. Thien
ghelouetes in niet. Kommt sullen wi

2011

onse quac bloetlike openbare als mon
 ser biacht van heymelike sake en in
 openbaer van openbare. Voerwaer
 onse onvolcomenheit en ghebreke der
 doechden en sullen wi ons niet scame
 te belien om die mynne der waerhar
 op dat nyemant en vermoede bouen
 dat in ons is. Ende in dat ons in goeten
 werke die veel glorie an stoort. so en sul
 len wi hoer niet toe laten. noch wi en sulle
 oec dat goete wert niet achterlaten son
 derlinge isser nutte en noer. Wy want
 oec dicwyl dat ons die lude prisen om
 enich woert ofte wert. dat si nochtant
 niet aen en merke. want ghelyc als wi
 niet en rane altoes op dinge die bi os
 gheschien also en achten si oec niet al
 toes die dinge die bi hem geschien of
 van ons ghedaen werden. En somtijt
 versmaen si ons meer dan si ons loue
 sonderlinge wanneer si in enigerwijs
 merke mogen dat wi lof ter mensche
 sucken voer dinge die wi doen. pa al
 schine si ons te prisen voer ten aelichte
 alst gewoenlic is sommige lichte men
 schen ene yeghelike na wille te spreke
 Ende daer om tegens allulke gesente
 ter veelre glorien en behoede wi niet
 so seer stercke te vechten. ener vroeth
 ke nutten hantē wises vates sic enen
 wech te wisen als vliegen die wi mit
 ene weyer van ons te verdrue. **Hand**
derder maner van houerdien. als hoge
staet te begere. seir sunte John crisostimus
op die woerde onses heve die werden
wil die meeste onder v die werke uwer
alre knecht die vrucht der oetmoedich
en heeft onse he gheser die hemelsche
voetelicheit. Ende daer om die ho be
geert hemelsche voestelicheit die volge
ceertiche oetmoedicheit. mer so wie be
geert hogen staet inder eerden die sal
confusie bynde inden hemel. op dat on
der xpus diene niet en si sijn van
hoedheit des staetes en nyemant van

hem en haeste hoe hi meerre schijn moge
dan die andere. mer hoe hi mynre wer
te ghesellen. want die die meeste is in
der eer. en is daer omme niet die beste
mer die die beste is die is die meeste. hier
omme so is die beste conuersatie te begere
niet ten hoechsten graer. want die
graet en maect ten mensche niet ont
fanchie gode noch god en myner daer
omme niet te meer ene apostel dan ene
dyake. want hi en apostel is. noch ene
dyaken myn dan enen apostel. want
hi een dyake is. want in ghene dinghe
is des mensche eer dan want hi wel
heeft vernult sine dienst. en in gene
dingen en versmademisse dan in die
dar hi versumer heeft sinen dienst.
Van desen is oec dar sunte bernaert
seit sup miss. Here o mensche ghehoer
sam wesen lere eerde onder wesen lere
stof onderdaen wesen van dine scepper.
sprekende die ewangeliste seit hi was
hem onderdaen. men twiuel marie en
Joseph. Vrame di houerdige allche god
die verneert hem en du verhefte di
god die onderwerpt hem dien mensche
en du begerende heer seapie voersettes
di dinen. Sane god als ic sulc war
dochte. dar hi mi geweerdichte te ant
woerten. dar hi bescheldende antwoer
te sinen discipel. Sane nae mi sathanas
Want du en smakes niet die dinghe
die gode sijn. wat also dicke als ic beger
den mensche voer te wesen. so dicke pme
ic myne god voer te gane ende dan
waertke en smake ic die dinghe niet
die godes sijn. Vant der houerdie seit
oec sunte bernaert aldus in ene sermoe
vande aduent. Wier mijn lieue brue
ders die houerdie. Ic bidde v. Wier seer
die houerdie die een beghin is alre sin
ten die also haesteliken luifer die voer
alle die hemelsche sterre alre claerste
lichtere mitter ewiger duisternisse ver
donckert heeft. die niet allene ene en

gel. mer ten eerde der engelen inder duuel
gewandelt heeft. So dat god ten houerdie
dige engelen niet gespaert en heeft. hoe
veel meer sal hi di niet sparen die en
worm hi en hadde noch niet ghedaen
niet colhande getogen. en in enen oghen
blic is hi ontweter malelic neeter. ghe
scupt. want hi nae woerde des apostels
niet waerheit niet en stont. Vanden
selue seit hi oec in ene andere sermoen
op die woerde des prophete ysayas. En
die dinghe die onder he ware vulten
ten tempel. Hier omme veroetmoedighe
di onder die mogende hant godes. op
dar hi verhoghe niet tijt der vandinghe.
Dich dattu onder hem geuonde worde
anders en mogestu niet wesen mit he
Want wat anders. waenstu dar hi sal
der onderscheit toelaten sal die mensche
inten tempel so groter salicheit. die die
engelen daer in niet gelaten en heeft
sonder onderscheit. Of en sal hi niet
onderscheiden tusschen ten cleyn die on
derscheiden heeft tussche. die sterre die
hi sal en twiuel beproene. dar saluer die
oec dat gout geproeuert heeft en weder
proeuert mer hoedamich waenstu sal
noet wesen ten geuonden te werde die
des verworpenen engels stede sal befine
Voerwaer hi moet vry wesen van alre
boetheit. mer sonderlinge van die
die inten engel niet tot lichten veruor
ken niet tot cleyn toern geuonde en
is niet tot ewigen haer. Die houerdie
heeft eens verstuert dar vake en heeft
die muere te storen en eens reels der
neder geworpen en gheen cleyn deel
waenstu dat sie per lichtelike weder in
gelate sal werde. waenstu en haer
die stat niet seer en veronweerdet soe
danch quaer. weter seker brueders
die ten houerdigen engelen niet ge
spaert en heeft. die en sal oec de hou
dige niet spare. mensche niet spare. hi

2° am

en is hē seluē niet contrari sine ordie
 sijn ghelijc Allene behager hem oemoe
 dichheit. her si inden engel. her si inden
 mensche en die mēe throne si heeft al
 leue die onderdange vercoē. daer hi
 van veruulle wil sinen tempel. want
 der is gescreue. Wie is alle die here onse
 god die oemoechtige dinge aensiet in hē
 mel en in eerre. **A**me siele en sulde niet
 onderdaen wesen gode. want anders
 en mach di gheen stede wesen in sinen
 tempel. **T**e verghenes sullen doopen die
 dwase Jonckere. te verghenes sullen si
 wepe. nae dien dat veruullet sullen
 wesen die builoffen en die duere ge
 sloten. **O** wee ter onsaliger sielen die
 van dien builoffen buten sal gefloten
 worden wel onsalich die horen sal. **S**e
 brenct en wech ten boesen op dat hi
 niet en sie die glorie. **G**ode. waer
 toe sal die onsalige sien die mylike licht
 die niet weerdich en sal wesen die
 glorie te besiene. **O**ch ofte mye werlt
 mijn oge ver ghiesien en hadde. **I**t
 dat god verbiede hem niet gebozen
 en sal mogen die vroude te scouwen.
Saen moede nu die houerdige mee
 vromedich werde. **V**erheuen op ghe
 blasen begerē. altoes bouē te wesen
 op dat wanneer comen sal die hnie
 der gelijcheit. si of gestreke werde van
 der volheit. **A**er du niet also mijn sie
 te. **M**er wese gode onderdanich en
 onderwoepen mit opsaten moede
 te moges hebben inden tempel godes
 mit williger. **J**inicheit. op dattu se
 te moges hebben inden tempel godes
Hier na volgen vade regheuo
 houerdie wt profectus. **D**ie eerste
 vader is aenmerken eygenre snoed
 heit beyde in lichame en in siele.
 beyde die ons mit andere menschen
 gemene is en die wi bi sonder in ons
 belienne heymelic of openbaer
 namerlic of bi misualle. **A**erke snoet
 heit en crancheit des lichames. wat

wi geweest hebben. hoe wi ontfangen
 sijn. hoe wi in onser moeder lue geuoet
 sijn. hoe wi geboren n sijn. wat wi on
 ter onser huys sijn. wat onreynicheit
 werbersten ten gaten onses lichaems
 hoe lichtlike vergaet alle dat in ons
 seone en stere schijnt. dat die doot al
 wes naect en hoedamich wi nader doot
 wesen sullen. **A**erke oec dat wtuen
 dige ere en rycheiten onse niet en sijn
 die rycheiten sijn namerlic eerde. **E**nde
 comē vander eerden. alle geltrent be
 situnge. die ere en wort ten menschen
 niet. **A**erke bewesen om hē. **M**er
 om gewin dat men. **D**as daer van
 hoeyt. **S**helne als ghure voegele
 ende honte toe lopen totten aese. also
 lange als si daer van hope gesaede
 te werden. **M**er wanneer siet al be
 linaer hebben also datter niet en bli
 uet. **D**an dinge harte so laten si darues
 achter. **D**u sullen oec anmecke dat die
 goede onses herre als const verstantel
 heit en doecht. dese en sijn onse niet.
Mer gaue godes daer wi seerpe redene
 voer gheuen sullen. **A**er onse quade
 sijn puer quade en wt vele saken
 swaer en weerdich swaeren pinen
 aer onse goede werke. **E**t en sijn
 niet puerlike goet. **M**er menich sijn
 onvolcomen. **W**ant traechheit laen
 heit geuensheit veel glorie wilde ge
 dachten. **O**nstantaficheit en ander ge
 breke schenden diawyl die goede wer
 ke wi schinen. te toen en ontreynen
 diawyl onse offerhande tes gebedes
 en andere werke. **D**at si gode mij ont
 fandie sijn en ons mijn verdientlic
 aerke oec dat wi sijn noch wafeser
 tot vele perikele en ter eniger ver
 toemissen en tot onteliken pinen
 belaster mit vele ghebreken en sin
 ten en becommert mit vele onsalich
 eiden. **W**aer om verheffet hē dan eer
 te en affche die mēsche also snode

Die ander raet tegens houerdie
is dat hem een mensche oefene in oetmoe
dighe werke snoete en versmate amp
ten en groue arbeyte in oetmoedighe
habyte te gane oetmoedige seeten en
woerde te hebbe. die legeste mede te ver
kiesen. mer dat toenhe of berouwelike
is voer te neme. want als dir en deser
ghelike in gewoente gewandelt sijn
so neyge si dat herte ter oetmoedich;
Ende al is dat veel ere of houerdie
an ^{cloude} dat herte om dese veroemoe
diglinge. dat gheschier wt myheit of
ongewoentlicheit deser oefeninge. mer
bi langer wemisse so vergaet dese y
pdelheit als wi lesen inden psalm.
In gode sullen wi cracht doen en hi sal
te myer make onse viande. **D**ie derde
is dat een mensche aen merke sine
meerre en beter beyde mensche en oec
onsen heer. **I**hm xpm god en mensche.
op dat in hoer ghelikenisse en mensche
hem selue snote werde. die anders hem
selue waer voer hout. mer in hoer geli
ke is als een mensche sprenkel bi ene wese
een steenke bi ene berge een dropel bi
eenre vloet beide in goet te doende in
quaet te liden

Ander houdien seit sunte Gregoer
op die woerde die onse heer sprac
tot Job vanden duuel Alle hoghe dinge
siet hi en hi is een coninc bouen alle
die kinde der houerdien. **D**ie manche
de duuelsche houerdie wort merck
ke besereue inden woerde onses here
Alle hoge dinge siet hi. dat is als van
bouen siet hi alle dinge oft sic onder
hem geset waren. want na dien dat
hi in sinen begripe stitende is tegen
den sepper. so verontweerdicht hi ye
mant hem ghelyc gerekent te werde
dat men oec opelike van sinen leden
dat is allen houerdige menschen ver
staen mach. want alle boese mensche
die ommte houerdie hoers herte ver

heue sijn versmaen alle die si sien wt
eenrehande moedicheit. **E**n al wt dat
si somtijt van buete even goede mensche
nochtant van binnen inden gronde
hoers herte. daer si in hoer wane groot
sijn setten si achter hem alre mensche
leuen en verdienste. en sene alle en
der hem te wesen. want si hebbe hem
ouermitte moediger gedachten des her
te in ene toupe der hoecheit gheset. **W**ilke
wel toerden prophete gheset wort wt
v die wise sijn in unves sette ogen. **E**nde
voer v selue voer. **H**ier van seit oec
sunte pauwels. **E**n wilt mer wise wese
bi v selue. **H**ier om wart tot saul bi
godliker bescheldinge bescheldinghe
geset. **E**n heb ic di mer doe du deyne war
ste gemaeet thoest in isrl. **D**ie is dely in
sinen ogen die in dien dat hi he selue
aen meret ongelic hem rekent. **A**ndere
mensche verdiente. want also groet
siet hi hem selue aen. **D**ie wt houerdien
ghedachte rekent hem selue boue. **A**nder
mensche verdiente. **A**er saul verhoest
en bleef mer inden goede dat hi besone
hadde. want wt verheffinge der onre
gener macht wart hi opgeblase. **E**n
daer en tegens dauid altoes van hem
seluen oetmoedige dinge voelende en
in ghelikenisse des selue sauls hem
seluen achter setende. **N**a dien dat hi te
de hem te claen genonten hadde. **E**nde
spacete. **S**o onderwoep hi hem de selue
sinen wieden viande mit oetmoedige
belinge seggende. **W**ien veruolgetu
coninc van israhel. **W**ien veruolgetu
ene totte hont en leuendige vloet. **E**n
reouwe dauid was alsoe gesaluet in
ene coninc. **A**l doe samuel den zphete
biddende en dat hoern des olie op hem
stortende hadde hi verstaen dat hem die
godlike graae voer saul die verwoep
was tot regnent des conincstices
vercozen hadde. **E**n nochtant den ver
uolghende weder sake onderwoep hi

200

hinc oetmoediger herte den hi belien
 te hem voer gheset te wesen bide godli
 ken oedel hier wt sullen leren hoe si he
 onder horen ene menschen veroetmoedi
 ghe sullen die noch niet en wete in wat
 hede si voer gode gehouden werden
 na dien dat die wtuercozen hem selue
 also onder die veroetmoedigen dien si
 biden heymelike oedel godes he seluen
 voer gheset merke want dat pleecht te
 opganc teyken der wtuercozenre te
 wesen dat si altoes van hem seluen
 snoedliker voelen dan si sijn waer bi
 vanden seluen dauid ghesproke is heb
 ic niet oetmoedlike ghenoeft mer heb
 be verheue mijn siele Ende salomon roe
 pende die deynen totter godliker wyf
 hem seit hoe wie deyne is come tot hoer
 want die hem selue noch niet en vsmaet
 die en begriypt noch niet die oetmoedi
 ge wysheit godes Daer onse heer va sen
 inden ewangelio Ic belie di here vader
 hemels Ende eerten want du dese dinge
 verhuert hebste vande wysen en vroe
 den dese werke en hebste geopenbaert
 den deynen Ende noch seit die pphete
 die heer is bewarende die deynen En
 die meyster der heydene paulus seit wi
 sijn gheworde mit middel van v alle deyn
 ne kinder hier van vermanende die
 discipels seit hi ghi sult wesen wanen
 te een yegelic ten anderen voer sine be
 ter en ouersten want ghelne als die
 bose menschen ene yeghelike dien hi
 denet waent sine mynre te wesen daer
 en tegens puint die gherchtige dat hi ene
 yegheliken sinen naesten sine beteren
 wane te wesen hier op dat die ene onder
 ten andere hem veroetmoediger die an
 der niet en ghe in verheffinge so heeft hi
 wel beide jete vermaent seggende dat
 een yegelic den anderen sinen betere sal
 wane te wesen op ^{dat} nider gedachte des
 hte ic ene adere my voer sette sulle ende

een ander des ghelnes my he selue voer
 sette op dat als aen beiden zyden dat
 herte niet gedrucker werde nyemant
 van bewysinge ter ere verheue werde
 mer dese forme der oetmoedicheit ver
 smaen boese menschen die lede sijn des
 hellschen viants te bekennē of te hou
 den welke al is dat si hem sommit oet
 moedich tone nochtant versumen si
 van bynne die cracht der oetmoedich
 eit te houden want her geualt he som
 tten als si een deyn goet were toen dat
 si ter stont van al horen quade werke
 of lieren dat aenghesicht hoers herten
 en mit alre acendacht altoes aensien
 dat deyne goede were dat si nochtant
 cranclike ghedaen hebbe wande he
 alrede heilich te wesen mit vergeten
 alles quades dat si gedaen hebben Als
 hier en tegens ten wtuercozenē pleecht
 te geuallen wanneer si versumen
 mit gracie veelre doechde dat een deyn
 ghebrek hem alre seer moeyelic is daer
 si van aengheuochten werden op dat
 als sie merken in dier saken hoers selve
 cranclikeit van anderen doechden dier
 si gerc yme sijn hem niet en verheffen
 Ende also ghelchieder bi gerechte en hey
 melike oedel godes dat desen goet men
 schen die quade helpen en ten boesen
 die goede werke bewarenen als die
 goede tot voeriganc goeder werke ge
 brulic liches quades en die quade tot
 vermeerlinge hoers quades gebrulic
 des mynnesten godes Hier na volget
 mit bellot van onses heren woerde
 daer die bose geeste mit al sinen leden
 in wort bescreue En hi is een coninc
 boue alle die kinder der houerdie Van
 der houerdie is ghescreue dat beghin
 alre sunde is houerdie doer dese so is
 die boese geest geuallen doer dese heeft
 hi ten eersten menschen verwonnen
 want mitten seluen gesante heeft hi
 die salichheit onser onsterflicheit ver

socht daer hi dat leuen sijne salicheit
heeft aling mede wgheden. **Mer** daer
ome heeft onse here int eynde sijne woer
de tot Job hier van gerviert op dat als hi
na vele quades tes bosen geestes houerdie
noemende war onder allen quaden. **dat**
achtste weer soude tonen. **En** daer toe
wauter int verste gheset worde daer me
de wende datter een wortel is alles qua
des want ghelinc als die wortel bene
ten beteet wort en daer wt die toghe he
van buten wrecken. **Also** verheelt hem
die houerdie van bynne. **mer** ter stont
spruten die ghebreke daer wt opelike
van buten want ghene quade en soude
voertome int openbaer ten ten waer
datse heymelike dat herte becommert
hadde. **Mer** want die oersake he bewijst
vander houerdien te spreke. **so** sullen wi
se subtiliker **spreek** en vlietiker onder
sueken. **en** hoe stert of hoedamchse coemt
totte menschele herte. **en** welcke ende in
wat manere sie beduecht bewisen. want
ander ghebreke anwechten die doechte al
lene daer si niete destruceert werden also
toernicheit. **ind** samheit. **gull**icheit. **sober**heit
onsiuerheit. **kup**seheit. **Mer** houerdie die
wi heren een wortel alre sunten en is
niet content mit vernelinge eenre doger
mer richter hoer op tegens alle die lede
ter sielen. **en** als een gemeen beynnde
sietste outstect alle dat lichaem also dat
wanneer si den mensche beuaghē heeft
al schynit hi enige doger te toen daer en
wort niet gode. **mer** ter yelre ere mede
gedient. want als houerdie dat herte
beuancet gheschier ghelinc als of ee tyran
die beleechte dat hadde gewonnen in
welker hoe yemant riker is van goede
dien hi vangt hoe hi in hem mit weter
heerscapie opualt. **Also** hoe meer goetes
werkē sonder oetmoedicheit wort ge
wachrt hoe die houerdie witer heersca
pie heeft. **woer**meer so wie hoer tyran
scap in hem mit geuangenē hte of fan

ghe heeft die hydr dat ten eerste dat he
ouermits toelluen des inwendigen ghe
sichtes alle ghelinc ordel benome wort
want alle dinge die van andere mensche
oer dogentlike ghedaen werde mishage
hem en allene dat van hem gedaen
wort behaget hem. **Alsoes** verstaer hi
vreeinde werke altoes verwonderē he
sine werke. want so wat hi doer want
hi voer yemant anders bi sonderlinge
ghedaen hebbe. **En** want hi in allen
dingē waent al ander mensche boue
te gaene in dien dat hi wide wauter
bi hem selue ouermits gedachten so
roeft hi swigende sijne selfs lof. **Don**
tiden so wort oec dat herte tot so gro
ter houerdien gheleit dat in dien dat
hi opgeblasen is inder ghedachte oec
wt berstet mit woerden. **Mer** so veel te
haesteliker volget die val als een ye
ghelinc bi hem seluen onstanteliker
wort verheue. want hier van is ghe
screuen. **voert**en val wort dat herte
verheuen. **Hier** van seit **dauid** die
prophete. **die** comit wāderde in de
sacl van babilomen. **en** hi antwoer
de en seit. **En** is dit niet dat gro
bilon dat ic geymmert hebbe in
een hupē tes rukes. **in** cracht mijne
stercheit. **en** in glorien mijne scoo
heit. **Mer** hoe haestelike die god
like wrake heeft neder geduet dese
verheffinge heeft hi ter stont daer bi
gheset seggende. **doe** noch wāre dese
woerde in des coningē monde veel
en stemme neder vanden hemel. **bi**
wort gheset nabugodonosor. **cominc**
dijn rike sal van di gaen. **en** si sille
di vren menschen verwerpe. **ende**
mitten beesten des ackers sal dine
woningē wesen. **hoy** als een onse sal
stueren. **en** suenen tuden sullen ge
wandelt werden op di. **Hier** want
die opblasinge des herte tot opene
woerde is woer gecomē. **so** heeft die

verberdenheit des richters ter stont tot
 ter sentencien wtgeborsten en heeft he
 so vele te sterpliker gheslagen als sin
 houerdie om aeliker heeft verhe hene
 Tegen sal oec weten dat dese houerdie
 daer wi van spreken somige besit van
 weerliken dingen somige van geesteli
 ken dingen want die ene verheffer he
 om sin ghele die ander om sine wythet
 die ene om vergandlike eertiche dingē
 die ander om hoghe hemelsche doechden
 hocheit so coemt si alleens voer ten
 ogen gods al is dat si comende totten
 menscheliken herren mit menigher
 hande dede hem bedect want als die
 ghene die hem verst ont eertiche glorie
 verheffere naemaels van heilicheit des
 leuens wort op gherogen so en heeft
 die houerdie sin herte niet ghelaten
 mer die gewoenlic is tot hem te comen
 op dars onbelient si heeft hoer cleer
 ghewandelt **O**ec is te wete dat si an
 twes becoert die ouersten en anders die
 onder saten want ten plaet seynt si in
 sin ghedachte dat hi allene om sin ver
 dienste bouen die ander getogen is ende
 heeft hi ye wat goetes ghedaen dat sendt
 hi onprouentlike in sinen moer ende
 als die houerdie hem vroet maket
 dat hi bi sonderlinge gode heeft behaecht
 op dat hi des te ber geloue so neemt hi
 te rugē dat weder gheue ter ruytli
 ker macht seggende Ten waer dat di god
 kende beter dan alle dese hi en had dese
 alle onder dijn regiment niet ghegeue
 Ende daer mede so verheffer die houeer
 dige sin herte en coentse hem snodaen
 verwerpen die onder hem sin geseten
 also dat hi nanwe yemant weerdich
 en houde dien hi hi mit sachte woerde
 toespreke mer hier en tegen als der
 onder saten herte die houerdie becom
 mert so pynit si voer al te werke dat
 die onder saten hoers selfs werke aling
 vergete te merke en in salheit hoere

xcvi

ghedachte werden altoes richters hoers
 ouersten welke als si stadelike aensien
 wat si in hem moghen berispen so en
 merken si niet wat si in hem soude selue
 souden verispe corrigerē Ende daer om
 verderue si so vele stadeliker als si hoer
 ogen offieren van hem seluen want sic
 hem stoerende vallen inden wege des
 leuens als si anderweges hoer oghen
 keere Dese want si oermoedichot die een
 moeder der doechden is mer en kieme so
 verliesen si alle dat si goedes schinen te
 werken want dat weldige tyimmer en
 wort niet geuester dat mitten fondame
 te des vasten greens niet en is besorger
 Also wasser alle tyimmer der doechten
 totten valle dat voer ten tyimmer dat
 fundament der oermoedicheit mer en
 heeft verworue Hier omē want wi die
 menschelike moede som wt werelike
 dingen som wt geesteliken dingē hebbe
 ghesecht becoert te werde so sullen die
 horen alle vleysch is hoy en alle sine
 glorie als een bloeme des hoeps Dese
 sullen horen dat sommingen oec nae
 mirakels die si gedaen hebbe sal ge
 seir werden **I**n en liē v mer waen ghi
 sijn Daer van nu alle ghi werkers ter
 boetheit Die sullen horen Al is dat v
 ruycheyten toeuallen en wilt v herte
 daer niet op setten dese sullen hore dat
 die dwale hoesers die mit ledige
 varen comen vande hemelschen
 vuloften burt gesele werden woermee
 want wi geseit hebben hoe die houeer
 die anders becoert ten ouersten anders
 die ondersten so sullen die horen wat
 doerenen wysen gesproken is hebbe si
 di tot ene leidman gheset en wil mer
 verheue werden mer wese onder hem
 als een van hem dese sullen horen we
 ser onderdaen uwen ouersten en onder
 werpt v he want si sochoudich sijn
 also die reene sulte gheue voer uwe ziele
 Dese Die sullen hore als si op die otfan

ghen macht glorie dar van abraham
den bernenden riken toegheseyt wart
Sherenckhe sone want du goede dinghe
in dine leuen weder ontfangen **u** hebste
dese horen waameer si tegen hoer ouer
sten in murmuracien hem verheffen
dar ten murmurierende volke in sime
moyses **en** aarons geantwoert wart
v murmureringe en is niet teghens
ous niet teghens den heer. want wat
sijn wi. **si** sullen horen **si** sullen ver
stueret werden in sinen aengesichte **die**
een vader is der wesen ende een richteer
der weduwe dese sullen hoer dat teghens
stijmoedicheit der ondersaren gheseyt
wort. die der macht weder staet **die** we
ter staet godes ordinaet **si** horen alle
te same **god** die staet ten houerdighen
weder. **en** ten oermoedigen gheest hi sine
gracie **si** hoer alle te samen **ouereyn** is
hi voer gode alle die sin herte verheffet
si horen alle te same. **war** verheffet
hem eerde **en** alleche **te** gegens dese siecte
der sielen laet ons alle horen dat die
waerheit leert seggende **leert** van mi
want ic sachtmoedich bin ende oermoe
dich van herten. **want** al daer toe soe
heeft die eengeboren sone godes die for
me onser trancheit aengenomen **daer**
toe so heeft die onsenlike niet allene he
sienlic. **mer** oec verwoepe getoent daer
toe so heeft hi die bespoetinghe **et** der
versmatemisse die laster des belichens
die tormentre der passien gheleden **op**
dat die oermoedige god leren soude den
mensche **en** niet houerdich te wesen
hoe groot is dan die togheer der oermoe
~~de~~ **de** dicheit. **ome** wellie allene waer
he te leere die ghene die onbegripelike
groot is totten yerste liden cleyn gewor
de is. **want** daer om dat en beghin onser
verdoemnisse heeft bewesen. **die** houere
die des diuels **to** is een instrument on
ser verdoesinge geworden die oermoe
dicheit ewig. **want** onse vian **et** onder

alle dinghe gescreuen woude boue alle di
ge ghesien wesen verheue. **mer** onse ver
lofer groot bliuende bouen alle dinghe
heeft hem gheueerdiger cleyn te werden
onder alle dinghe **hier** ome want onse
verlofer regiert die herre der oermoedig
en die bese gheest gheheite wort ee con
come der houerdiger **to** wort opelike
bekent dat dat alre kenlicste reynen der
verdoemder is houerdie **en** der wesen
reine is oermoedicheit **Want** aude der
Achterclapen Augustinus

Soe wie erfgenaem des ewighen
leuens mit xpo begeert te wesen
onder vele die daer in hinderlic sijn soe
ist noet dat hi alles dinghe seuwe dar
dootlike venni des achterclapen **Anders**
en baeter hem niet. **dar** hi eer der
werelt rycheit **en** weelde stercklike ver
smaet heeft. **of** oec castinge sijn lichaem
strijckelike gheleden heeft. **want** mit
openre redene **en** waerachtiger leere mach
men bewisen achterclap een manier
van dootslaghe te wesen. **want** hi ghe
tughe des heiligen vaders **sunte** demetrius
so plach sune peter te leere dat dierlike
dootlach ware **en** hoer pine ghelijc alle
slachtinge des lichaems **war** **en** achter
clap van wellien derden is hebbe **et**
ghedacht te spreken **dar** is van achter
clap. **want** vele menschen dar so vele te
mijn seuwen. **als** hi mijn belienien hoe
scadelic **is** hi is. **of** wanen dar si van den
re wreke is **mer** die is swaerlike verbin
der die also voelt **en** die noch swaerlike
die hoer scadelicheit bekent **en** nochtant
niet en seunet **Achter** clap burt **Anders**
den mensche **want** vike godes **en** of hi
mi niet en geloues so gheloue te apostel
sunte Johan die van allen kenne des
dootlages seir. **Hi** were dar alle doot
slager niet en heeft erfnisse mien vike
xpi **ende** godes **hoer** oec wat die heil
ge apostel **sunte** paulus die ene gheest
niet **sunte** peter **en** **sunte** Johan hadde

van deser veynder sūde seer Ist spēct
 hi dar ghi malcandere ~~binnen~~ brenjeren
 so fier dar ghi van malcandere mer ver-
 reeren werden. Die ene eeter den andere
 en maect als ene bere in hē also dicke als
 hi quaet van ene andere seggende hem
 digher pūnt te maken. Ende daer om
 so moete die van malcandere vertereert
 werke. Want die gene die ene anderen
 achterclappende eer wort vertereert van
 die ghene dien hi mit beuagen des achter-
 clapes pūnt te vertereeren. want als hi
 eens andere leuen mit achterclappen
 seert. So verdoemt hi hem seluen voer
 ten gerichten richter. Ende also geschieder
 die wil dat die ghene die ene andere mit
 woeden verachteert voer gode in verdoe-
 nisse vallet. al en voelt die ghene ghene
 quetsinge daer van daer dat quaet van
 ghesat wort. Laet ons oec horen war die
Wise man seer salomō hier van seer voelt
 want dese leert den yongē in prouerbien
 seggende. En wil mer wesen inden wer-
 scappen der drendier. moech en eete mitte
 denē mer die vleysch te samere te samē
 brengen. want die hem ledigen te dinclic
 en biete malcanderen tot ghelike mont-
 vol die sullen vertereert werden. Die bren-
 den te samen vleysch te eeten. Die tot
 achterclap hoers enen mensche hem
 boggen die ledigen hem te dinclic. die
 mit vreden laster hem seluen veruul-
 len. die gheuen gelike montvol die in
 sime sprake ouerdrage in quaet van
 anderen menschen te segghen. Hier om
 want wi nu eens teels ghehoert heb-
 ben hoe seerliche achterclap is. nu laet
 ons sien war men achterclap hoere sal
 op dat alsmense bekent die meer seuwe
 en veronveerdige. Achterclap is soe
 war men quades van yemant achter-
 sinen rugge seer sonter andacht der be-
 teringe of die sūde te seuwen dese als
 sommige duncken coemt sommigen wt
 quade ledicheit. Sommt wt veynde

vcon

des hares mer so welke die moeder is
 die dochter is bouen mate boese. wt wel-
 ker want si sonder quader gebuerte
 niet en can wesen. diavil voert coemt
 een groet geslachte ter boesheit. want
 van hoer coemt vernijngē ter sae-
 te verherdinge mer boesheit. verla-
 winge mer penitenciaen. vermeer-
 ghe ter becoringe. wedyngē of vernij-
 ninge bueterliker mynne. mer dit dat
 ic corlike geruert hebbe wil ic opeliker
 beduten op datter alle menschen mo-
 ghen begripen. waert dat alle mēsche
 mer werelt warē van allen vleden
 ter sūde va. en ic allene eenre sūde
 sculdich waer. Woerwaer so soude ic mi
 alte seer scamen ic soude onuuestlike
 rouwen die saemte soude bouē mate
 wesen. die bangheit myns herten
 en soude gene verlichtenisse weten
 Ende dat geen wonder. want hoe ic
 meer allene waer meer sūden. hoe ic
 daerliker sien soude. hoe swaer ende
 letic dat waer dat ic ghedaen hadde. hoe
 ic mi meer scamen soude en berouwe
 en te haestliker totter medicinen der
 biecht te lopen. mer waer dat ic ver-
 naem dat een of twee of meer mēsche
 oec in die selue of ghelike sūde ghe-
 vallen waren. so soude ic mi aentwiel
 te myn scamen te myn berouwe. want
 geselschap der quader die mi verblinde
 soude in mer te bekennē zwaerheit der
 sūde die soude mi oec troesten. die sou-
 de mi oec mer quaderheit sterken ende
 souden mi die medicie der biecht ont-
 raden. waert oec dat ic mi va bekende
 van sūden en vername dat alle men-
 schen in sūde gebreche warē. hoe seer
 soude ic dan verbliden en soude mi sie bo-
 ue sie alle verheffen. ic soude alle hate
 ofte versnaden. of ten mynne myn
 hef hebben. dit soude geuallen vele mē-
 sche. want her ic gewoenlic dat hē een
 mensche alre meest scame. ist dat hi hem

allene betuynt in eniger misdaet ende so
vele te myn scame als hi vele gesellen
heeft in dat selue her ghenalt oec som
tijt daer een sijn sunde die hi allene was
gedaent hebben seer berouwe. en be
rouwende in sijne biecht behoe. en mit so
veel te meerren drucke penitencie willich
like ontfange als hi weent dat ^{hem} nyem
des ghelincs en heeft besundiger. Ajer wa
neer dese yemant hoert vertellende hoe
een ander die selue sunde oec ghedaent heeft
ter stont so troest hi hem in hem seluen
seggende Ten is gheen noet dattu di
mit also groten rouwe aruente. Ander
menschen hebben oec gesundiger.
Ajer in ontfanct hi quaden troest. en
vercoeter van vuerichten der peniten
cien. **N**och vinnnen ene tere hoere
die ten twee eersten veer ongelue sune
want noch en is hi niet gevallen als
die twee iersten. mer hi wort tot sunde
mit becoeringe aengetuochten. welke be
coeringen hi manlike wederstaende set in
hem seluen. hoe mach ic tot dien quaden
consent gheuen dat mi mer en gedent of
ic ye ghehoert hebbe van yemant an
ders bedreue. Als dat die linge viant ver
neemt so haestet hi ene pipe der boesheit
te bereiden. bi wes dienste hi den galin
des totes des menschen oeren moghe
in blasen. Hier om v sinen toedoene co
mer daer bi die diene der boesheit die
eerst bi gheschende des ouden serpents
droncken van veyn des achterclaps dat
hi quellike gedroncken hadde wispert
noch quelliker. want in tegenwoer
dicheit des goens die aldus becoert
wort noemt hi welken mensche daer
hi van seit dat hi in die selue sunde ge
uallen is. daer dese aenvechtige van
lydt. Als di ghehoert is so is daer alrede
die scalle viant en spet heymelike tot
dien mensche segghende. Hier du hebste
ghehoert dat die oec ghedaent heeft dat
in waendes nyemant ye gedaent hebben

Ende mit voetsel deses exempels wasser
sontyt also seer die becoeringe die si re
licher den menschen verwinct of swaer
liker verwonnen wort vande menschen
Verhalue di geschiedt sontyt dat als
yemant vertellet emich quaet vanden
anderen. daer bi een mensche si die nye
die sunde gedocht en hadde. en daer om
mer daer van becoert en heeft gewoert.
Ajer als hi daer eens van gehoert heeft so
coender hem di ewyl in sinen sijn also dat
hij ouerdenet en ouerleit in sine heere
seggende wat mach dat wesen hoe daer
men dat. war ghewins ofte wellusten
mach. daer in wesen. Hier wt wort hi be
wegen. en dat daer wt coemt genoeche
en vter ghenoeche consent. en waer con
sente volgen dat werc. Ende als een men
sche so wat hi gehoert heeft mit onder
vinden wil proeuen. so gheschiedt dat
een mensche in coeter stouet doer dat
hem na rouwet also lange als hi leuet
daer omme so wat beter is niet te waer
dat en pine een mensche niet enuoel
ke te ondersuecten. Hier toe so vnde wi
noch ten vyften hoere die alre scate
lic is. willich gehoert des achterclaps
die als hi hoert yemant beruchgher
van quaden saken. want hi alsulc wat
niet bedreuen en heeft so begint hi dien
ter stont te verstaen. en hem seluen
bouen dien te verheffen. niet allene die
mijn te mynnen. mer oec te haren.
Want hi seit. Diet dien mensche plach
ic seer lief te hebbe. want ic hoert hem
voer enen goeten man. mer mijn want
heeft mi aling bedroge. want ic hoer
van hem al veel anders dan ic vermoer
hadde. En daer omme en kan ic voer
aen niet lief hebben. want hi my meer
dunct haetes weert wesen. Hoer si
nu wel hoe groet quaet oec die goete
menschen vercrift wt hoer vromtes
quates. want hi verliest ten onvecht
lic seer ter myne. daer me allene die

xcviii

rike der hemele mede mach copen ende
 sonder welke men dat niet en mach v
 righen Hier om ist noer dat een yeg
 le alle zalien sauwe. daer hi die vrucht
 so grotes scattes mede mach verliesen
 die oec heymelike vriende. wellier
 rouge somer die scallie vrant misbruct
 om te bedriegen. want bi sinen ingene
 so coemt somer die ene vrient totte
 Auer. en na langen suchte mit be
 ruerde des hoefte breet ten lesten wt in
 aldusdange clage Ach ach spreekt hi
 hoe swaerlike machmen die lude bekē
 nen Als dit gheseyt is so verstraet die
 ander datter war staelt. dat hi curioel
 like begeert te ondersuchen Hier om
 so eyscher hi bidder en dwinger den on
 willigen hem te seggen als ene vrien
 te war hi daer mede meende Dan spet
 die se salt di seggen. want ic di altoes
 lief gehad hebbe. die bueter wel
 ke mi alle seer weert en lief gehad
 hebben tugen dier weten in sulke sunde
 bi vade des vranse geualen te wesen
 en duren hadde ic die niet gheseyt ic en
 hadde di seer ghemint. war is dat want
 ic di seer mynne. daer om seken die ic
 di dat vernut des achterclaps Die dede
 seer ~~quaelle~~ quaelle die ene anderen
 ghene daer hi he selue die oge mede wt
 stak. mer die doet sonder ghelyc vele
 quaelhier die een anders sunde vertel
 ler dien luse niet vertellen en sal want
 hemisse vrenter sunde nyemant en ba
 wt mer seer vele sander we den gerecht
 the. want hi is een sinder die eens an
 ders misdaet hoert. hi wort gesterker bi
 des mensche quate exempel te volherde
 in sunden Is hi in berouwe hi wort ver
 euder meer penitencie Ist oec dat hi in
 becominge is van dier sunde of engher
 ander hi wort te lichter berouwe Ende
 en is hi niet in becominge niet tochoren
 vrenter sunde wort hi bewege tot beco
 minge Is hi oec rechtidich die eens anders

quaer hoert als hi hem voerser die sin
 der so wort hi in houerdien opghetogen
 En heeft hi dien mensche in god lief ge
 hadt hi bestaet hem in haere te hebbe
 Hier om is die achterclapper te sauwen
 als een doortlager. want hi ofhaelt die
 mynne sonder welke nyemant gode be
 ligen en mach Ende daer om sundiger
 hi veel meer die ofhaelt van eens anders
 herie bueterlike mynne dan die enen
~~armē~~ armē sijn spise name wten mou
 te. want ghelyc als die siele duerbaer
 re is dan dat lichaem also ist swaerre der
~~sielen~~ sielen spise of te halen dan des lich
 aems. want der sielen spise is die mine
~~godes~~ godes en ons ene mensche. want
 die sinen naeste mynet heeft die
 ewe veruuller Ende daer omme die
 ofneemt die mynne ouermits wellier
 die siele onthouden sal werde die doet
 also veel alst in hem is eens anders sie
 le En al ist dat een achterclapper nyemant
 en sander nochtant also veer alst in he
 is sander hi alle mensche. want hi bidder
 den dranc des doets Ende daer omme die
 stemme sulkes saepers salme sauwen
 alle doogheneude vernijt En om dat te
 bet te sauwen so sprekke een yegelic mit
 ten menschen vanden menschen als gode
 en ten mensche tochorende en als mit des
 mensche vriende die ten segger socht
 te behalen Ende dier hoert salt also hoerē
 als of die segger hem onder sucke wou
 te of hi gernē hoerde of te seggen wisse
 quaer van ene andere Men sal oec we
 te dar een mensche in tweehande wns sou
 ter ~~sunde~~ sunde eens anders quaer
 seggen mach al en salt hys niet sonder
 anr doen. want eens menschen quaer
 dat ic bi mi seluen n niet beteren en
 kan mach ic sonder misdoen segghen
 sinen plate of yemant anders ouer
 mits wellien ic vermoede dat gebeter
 moge werden Of sie ic ene simpelē
 onscalken mensche alre vrentlike ac

hangen emgen onrechelike mensche
op dat die boetheit des onrecheliken
den simpelen niet en verleide so mach ic
hem seggen dat hi hem of wrecke va des
menschen gheselschap. conente he diech
telike mit wat ghebreke die mensche
becomert is. **Oec** ist te wete dat gelijc
alset velen scader quaet vande andere
te horen also plecht velen te bate goer
vanden anderen te horen. want als me
goet van yemant versteller die ~~ge~~ ge
ne die goet sijn beverigen lieft dat
goet nae te ~~vollen~~ doen. en also vele te
vlijcliker pmen si in doechden te bliuen
als si horen loue die gene die goet doen
staen si oec in penitenciaen so pmen si
oec te neersteliker hoer penitenciae
te volbrengē als si hoer die doechsame
pynen voer die ondoechsame. **Dijn** si
oec quaet so scamen si hem te meer
als si goet horen seggen van anderen
mensche daen si hem leidich van bekene
Hier ome si allen menschen stadelic
nider gewoente goet vermoede van
anderen menschen te hebben dat beste
te sprekē niet quades haentlic te geloue
noch quaet voert te seggen. mer dar
goede. dat yemant is mit betamelike
loue te verbreiden. **Vanden** dwaese
oerdel te sauwen wt profectus

Sauwen sal een mensche dat hi
niet dwaeslike en oerdel ander
mensche wecke sonderlinge daer hi
niet en weer om wat sake of wt wat
meninge die dinghe gheschien. want
ghelijc. als wi niet en sien ander me
sche ghedachte also en kunne wi oec
niet weten hoer meninge. waer om
dat ofte dat gheschiet. En daer omme
so wat men enigherwys v. sculdigen
mach dat sullen wi altoes in dat beste
verstaen. en besten lieven. want also
moeten wi doen. wille wi een b. vrede
sam herte in ons selue hebbe. en mit
andere mensche. en wille wi ander me

schen niet verstaere en gode niet ver
toerne. want die wile oerdele wi quaer
te wesen dat in hem seluen niet quaer
en is en sundigen ouermits vermerel
heit. als wi ons onderwinden gods o
dele van heymelicheit der heere. **Onse**
ouerste in gods stad moge ~~om~~ somtijc
oerdele wt lytelyken die si meche. mer
ons en bememt niet ander menschen te
ordelen. tot dat wi volcomelike ghesceer
in allen dinghen ouermits der gauen
des onderscheides der geeste en volcom
lic geestelic geworden alle dinghe kunne
ordelen. en wi van yemant en worde
geordelt. Als die claerlike siet die enen
blinden wel siet. en nochtant vanden
blinden niet ghesien en wort. **Want** oec
die blinde hem selue niet en siet. **Luc**
op siet sinte pauwels ad ramanos. **Wie**
bistu die oerdele ene vreedten te necht
sien here staer hi of valt hi. En daer
nae siet hi. Ende waer ome oerdele
dinen brueder. of waer om verstaen
dinen brueder. want alle sullen wi staen
voer den richtmoel. **En** daer een yeg
lic reden sal gheue voer hem selue. Ende
daer ome laer ons voert in malen
niet ordelen. mer dat oerdel meer dat
ghi uwe brueder niet en siet. **hinder** of
scandalizinge. **Dic** wyl verdienen die
ghene die vermerelike ander menschen
ordelen dat si werde gheleue vallen in ge
like of swaerre ghebreken. op dat si
wt hoerre trancheit leue. **meer** heb
ben mit vreedter trancheit. **Hier** ome
siet onse here en wilt niet ordelen. op dat
ghi niet gheordelt en werden. want in
wat oerdel ghi oerdel daer in suldi. **ghe**
oerdel werden. **O**nderschen is tusschen
anxt suspicie dwaes oerdel. ende ghe
recht oerdel. **Anxt** des quades is. **wan**
neer ic gheen quaet en vermoede van
yemant. mer nouant ontvanchte ic
dat dat quaet dat noch niet gecomen
en is op come mochte. en si dater ver

xxx

hiedt werdt ghelike als men vester die
 doer die duren mit flore en men verbiet
 ten jongen heymelike same sprake te
 hebben mer datmen enich vermoeden
 heeft dat si quaer willen doen mer me
 onvruchter oer sake tes quades in dat
 ter mer verhoedt en werder **Suspicie** is
 wanneer een sonder redelic vermoede
 vleit enich dinc quaer te wesen of
 yemant quaer wille doen en dat so
 mer en is dit is gebrac en dicwyl sunte
 dwaes oedel is wanneer ie geloue enich
 enich dinc wt quader meninge ghedac
 te wesen dat wel gheschuen mach wt
 cenre ander Ende dat is sunte want
 he aendacht des heren wort geordelt die
 gode allene kundich is **Gherecht** oedel
 is wanneer men wt sekeren namen per
 onder scheiden quaer te wesen of wan
 neer dat were in hem selue quaer is
 en onghoerloff **Als** of ie saghe dat ye
 man enen ander buten soude door
 sloege of enich onghoerloff en on
 bermelic dinc rede dat wt sunte doe
 ge van desen machmen verstaen dat
 onse heer seit En wilt niet oerdelen
 naden aengesichte mer een gherecht
 oertel suldi oerdeelen want anders mo
 ghen wi vallen in die maledyrie des
 propheten ysayas die seit wee v die
 goer quaer segt en quaer goer setten
 te dar licht in duisternisse en duister
 nisse licht **Mer** want voer ghesleit is
 van dwaesen oertel so machme mer
 ken ses saken waer om seer te sauwe
 is lichtlike in quaede ander menschen
 te oerdeelen Ten eersten wantter onse he
 verboden heeft seggende En wilt niet
 oerdeelen Ende op datmen te bet ver
 huete so doet hi daer toz lofnisse en die
 den seggende Ende ghi en sulz niet ge
 oertel werde En opeen ander stede hi
 wat oertel ghi oertelt daer suldi in ge
 oertel werden Ten andere mael wat
 menschelic oertel also onzeker is ende

dicwyl bedogt wort om dat wi onder
 linge onse gedachten niet en sien Ende
 noch myn die meninge des **heer** herten
 daer des mensche werke na geordelt
 sullen werden want die meninge is
 dat oge daer onse heer van seit In dat
 dyn oghe simpel is so sal al sijn dyn
 lichaem lutchich wesen Onse heer allene
 als sunte pauwel seit is een onderschei
 der ter ghedachten en ter meninge
 des herten en ghene creatuer is onsen
 lie hi hem want alle dinge sijn bloet
 en opene sijn ogen Hier om sijn die
 oerdele godes al gherechtich mer des
 menschen oertel is twiehande als vte
 werken en vermoeden werke die ope
 like quaer sijn en in geenrewing ghe
 oertloft mogen wi wel ordelen quaer
 te wesen want van dien is te verstaen
 dat onse heer seit vande valsche prop
 hete we horen vruchten dat is wt ho
 ren werken suldis bekennē sochtant
 op dat wi van te ordelen niet en vallen
 in yemant te verdoemen Sullen wi
 als sunte bernaert leert dencken dat
 licht die becominge seer sterc geweest
 heeft die god op dien mensche verhen
 gher heeft hadde die op ons also
 verhengt geweest wi souden lichte
 noch swaerliker geuallen hebbe wi
 sullen dencken mit angst als die heil
 ge vader daer van gescreuen staet
Als hi yemant hoerde geuallen in suade
 seyde hi bitterlike seggende hi hiet
 ic margen Wi sullen oer dencken als
 sunte **Gregorius** seit wat een ander hu
 den is sien wi mer wat hi marge wer
 te sal en weten wi niet want dicwyl
 die nu na ons schijnt te comen wort
 ons voer gaente ouer mits snelheit goe
 der werke en nauwe en kunne wi hem
 marge volgen dien wi huten sehene
 voer te gaen **Als** hi daer voert be
 wijst van sunte stene en van sunte
 pauwel die sijn stele halp stenen

Ordel wt vermoeden is wanneer een
mensche die dinge die beide wt goede
en wt quade ~~wet en ordel quade wete~~
son gheschieden mogen wt quade trect
ende ordel quade wesen of oec wt te
ghelate des menschen van buten he
oertel van heymelicheit des herten
dat seer te seuen is sunderlinge die
die gheen beueel en hebben vanden
menschen of van anderen die bi des
menschen exempel gheargert moch
ten werden. want als voer geseyt is
dit ordel diavyl bedriechlic is en soch
lic ist ten goeden quade te achten dan
ten quaden goet. Dit ordel wt vermoeden
coemt diavyl daer wt daer een men
sche seue niet goet en is. want als sinte
grisostomus seyt hoedanich een pegelic
is. soedanich ordelt hi die ander d'wys
te wesen. Oec coemter diavyl wt ha
te der personen dien een mensche or
delt. want haer hem lichtlic doet ver
moeden dat hi suet ende begeert. Die
derde sake waer om te seuen is ordel
des naesten. want te ordelen gode al
lene toebehoert en naest hem die van
hem beueel hebbende sijn gericht w'wisse
en wt sijn sprekic. want als sinte
gregorius seyt dan is gherecht die bant des ouer
sten als hi volget dat v'omis des n'we
digen richters. Hoe wie hem hier en
bouen te ordelen onderwint die ver
ourecht gode en sundiger in s'ne mo
ghentheit. want hi hem s'ns gericht
tes onderwint dat hem niet beuodele
en is hier van lesen wi m'der vader
boec vanden Abt plaac die quam in
een vergaderinge en sach al daer ene
ghebrediken brueder dien hi ordelde.
Ende als hi weder woude gaen in sijn
celle stont die engel godes daer voer
en seide Je en late di niet in gaen. En
hi badt seggende war is die sake. En
die engel seide Gode heeft mi gheseynt
dat ic di segge soude. waer ghebrude

stu dat ic late den gebrediken brueder
den du veroordelt hebste. En ter stont
viel hi voer hem neder die Abt en seide
Je hebbe gesundiger vergeestert u mi
Ende die engel seide stant op god heeft
der di verghenuen a'er wacht di voer
an dattu uytman en veroordeltte oec
god veroordelt. Die vierde sake is wt
mitte dwaesen ordel die bruederlike myn
ne wortet mede ghel'wendet als een or
delt ene andere quade te wesen. want
natuerlic als een mensche wort bewe
ghen mit enen mynlike rocker. totte
goeten also enicht hi een ofkeer van
ten quaden. Hier om wantter also seer
vordert tot bruederlike u minne goet
vermoeden te hebben van s'nen euen
menschen. Daer om vermaent ons
sinte pauwel ad hebreos seggende
laer ons merken maleanderen in ver
wedinge der mynne en goeder werke
Die vyfte sake. want ander mensche
quade te ordelen gheeft een oersake der
houerdien. Als daer wt lichtlic een me
sehe hem verheffet in houerdien velle
neute hem seluen beter dan den ghene
daer hi dat ghebr'c in merket en daer
mede dwaelt hi van kennisse s'ns
selfs. want hi hem niet en richter na
der waere formen der dogher. aner in
gelikenisse te' geenre die hi ordelt wt
ondoechde. so vaemt hi war hi van lie
seluen voele. ende doet daer mede ge
lyc als die ghene die bi een w'ome v'ne
sijn were besiet en p'nt te richte. Als
sinte gregorius hier van seyt in mo
libus. Die seite sake waer om seide
lic is dwaes ordel is want ghel'c als
een mensche wt aen merken der doech
te in anderen menschen ontstelt wort
tot toechten also vertragen hi in aen
merken der ondoechde. en wort bereu
die ondoechde te wt volge. waer ere
pel meer leue dan woerte

Ordelt hi ene andere te wesen
en die w'ne ma' seyt ecclesiasticus
want hi wt seyt is so

En goer man vter stat van **Romen**
 die in des keysers palaces een grote
 nede ghehadde quam om sijn leue
 te bekeeren in die woestine ~~En~~ sijn na
 bi die lieke wone dese hadde ene knecht
 die hem diende **E**nde als die priester der
 kerken sach sine tetterheit en bekende
 dat hi wt groten weelde gecome was
 Ende hi hem van dien dat hem god ver
 leende tot sijnre noerdurste die welcke
 doe hi vst ende twintich ier al daer
 gewoent hadde is hi geworden een doer
 seude vernoemt man in besouwende
 leuen **E**nde als een vanden grote mo
 nien wt egypten hoerde sijn geruchte
 quam hi om te sien sijn wandringte ver
 moecante enge sonderlinge strengicheit
 wulene bi hem te vinden **E**nde doe die
 tophem inghegaen was gruete hi he
 ende naden ghebete laten si bi een ier
 doe die brueder van egypte sach desen
 vader gheleer mit sachten dingen en
 een marre van biesen daer hi op plach
 te rusten en daer bouen ghespreyt
 ten huys en een cleyn hoeft puelv on
 sijn hoeft ende repue voete hebbende
 mit hoesen so is hi gheschient van dien
 in hem seluen want in dier stede gee
 ghewoente en was also te leue mer
 meer een herte abstinentie te hebbe
 En die goete vader wt **Romen** hebbe
 te gracie der doersienicheit ver spon
 dat die monie van egypten scandalizier
 was in hem **E**n seide sine dienre jaect
 ons huten ene goete dach om te Abr
 he tot ons gecomen is **E**nde hi coecte
 een luttel warmoos van dien dat hi
 hadde **E**nde doe die tyt gecome was
 dat hi hi hadde oec een luttel wyns
 om sine siecte en dat dronckie si **E**nde
 oec auont ~~ge~~ worden geworde was
 sprake si yn psalme en siepe **E**n des
 gheloes opstaende des nachtes des
 margens vroe seide die monie van

egypte totten vader **B**idde voer mi
 en ghinc wt ongesichter van hem **E**n
 doe hi een luttel en wech ghegae was
 die oude man van **Romen** willende
 hem genesen sente na hem en dese he
 wederroepen **E**n doe hi gecome was
 ontfeuc hi he blidelike en vracheete
 he seggende van welker puicie sijn
 hi seide **I**c bin wt egypten die vader
 sprac wt wat stede aldaer **E**n hi ant
 woerde ic en hebbe me in stede ghe
 weest noch gewoent mer inden veld
 heb ic geweest **E**n hi seide **S**er du monie
~~maecte~~ wordes wat plages du te toe
En hi antwoerde **I**c onplach te acker
 te waren **E**nde hi vracheete waer
 plages du te slapen hi antwoerde
 inden acker **E**n hi vracheete haddestu
 enich bedde daer du op sliepes hi ant
 woerde wat bedde mocht ic hebbe
 inden acker op te rusten hi vracheete
En hoe slieptu aldaer en hi antwoer
 te op die blote eerde **E**nde hi vracheete
 wat ares du inden acker of wat wine
 dronckestu hi antwoerde wat is die
 costen danc inden acker **E**n hi seide
 hoe mochtet du dan leuen hi ant
 woerde **I**c ar druge broet en danc wa
 ter die oude seide dat was een hert
 wert **E**n noch vracheete hi was daer
 daer enich badt daer du di pine moch
 tes wasschen hi seide **N**een ier so
 waneer ic woude weesch ic mi in
 der vloer **E**n doe die oude al die bi sijn
 re vracge hadde vernome en bekende
 die manier sijn eerste leuens en ar
 beits willende hem tot onderscheide
 brengen vertelde hi hem sijn voerle
 den leuen dat hi hadde doe hi noch
 weerlic was ~~si~~ onsaligen dien du
 sieste vander groter stat van **Rome**
 bin ic hebbende inden palaces ene
 grote stede bi den keiser doe die brue
 der wt egypte hoerde dat begin sijnre
 woerde wert hi copunct en hoerde

Ulycklike - na sinen woerden hier na
seide die vader Ic hebbe Kommen gelaten
en bin gecome in dese woestine Ende na
seide hi Ic den du sieste hebbe ghehar gro
te huse en vele geltos en hebbe dar ver
smaet en bin gecome in dit celtelijc voer
seide hi Ic den du sieste hebbe gehad bed
de bedect mit elder van goude gewracht
hebbende die alre duerbaerste perlen
en hier van heeft in god gegeuen van
ene matre van biesen en dese huyl ajue
cler waren weert onwechlic groet
gelyc en daer voer bruyke ic dese snoder
dinge Voert seide hi In minre spisen
wert veel goudes verdaen en daer voer
heeft in god ghegeue een luttel warmoes
en een cleyn krueteken wijns For mine
dienste hadde ic vele knechte ende hier
voer alle die heeft god bewege desen
ene dat hi in diene Voer mine derreue
baden so ouer ghiet ic mine voete mit
een luttel waters en gebruke hoefshens
om minre siecke wille En voert ome
dar siere geluut van singen en snare
gespele dat ic besichde tot minre lust
in mine werlcap so sprek ic twalf psal
me des dages en twaleue des nachtes
en voer mijn sunden die ic voer ghe
daen hebbe so bewise ic wedelike enen
cleyn en snoden dienst onsen here gode
Ende daer ome bidde ic vader dat ghi
mer gheschender en werte in minre
crancheit Alse dit die bueder wt egypt
ten hoerde en he in he selue bedachte
sprac hi we mi want ic bin van vele ar
bens en hden tot ruste bin gecome in
dit monac leue en hebbe nu dat ic aldoe
mer en hadde mer du ~~voert~~ veel weelden
der werelt bi dinc selfe wille sijste in lide
gecome en wt vele glorie en rycheiden
sijste gecome in oetmoedicheit en armoe
de En hier wt wert dese bueder seer ge
sichter en ghinc van daer hebbete voert
an sonderlinge vrienlcap mit de goede va
der want hi was een toersiente man ver

uult mit goede roke des heilige geestes
Augr i ene smoe va dwaes ordel ee souwen
Mijn lieue bueders wt hebbe gehoort
den ewangeliste seggende En wilt
mer ordelen op dat ghi mer gheordelt en
werde war is dit bueders En seir onse
heer mer ter ander stede En wilt mer uide
aensichte ordelen mer ordelt een gerecht
ordel Hoe seir hi hier En wilt mer ordelen
En al daer seir hi ordelt een gerecht ordel
die godlike lore en is hoer selue mer con
traer mer eyscher sober vermanenisse lieve
bueders in menscheliker want omghe
sijn somige dinge die redelike berispen
wert En somige dinge sijn die sonder si
de ter siele mer gheordelt en werde want
openbaer quade dinge salme ordelen be
rispe mer dinge die wt mer en wert of si
wt goede ofte quade moede ghesche en sal
len wt mer ordelen als bi exempel Diestu
yemant diavyl vast verblide di mit he
mer en wille he mer alre seer loue want
dat mach oec ome menschelike glorie ge
sche Oec en wille he mer lassen selue
hi mach om goden om bare sijne selue
vasten Diestu ene andere die ece wt wt
neert gebor vasten is vermane oec wt
mynen seir hi dar hi om crancheit of
amachticheit mer vasten en mach geloue
en en wille mer ordelen want van beide
mach er gheschien als dar hi van gel
sicheit ece wille of van crancheit mer
vasten en moghe Diestu ene andere sine
ondersate mit wreetheit discipline gene
en late verghifnisse tone en wil he mer
rekenen wreer want hi dar lichte mer
en doet van quaetheit des toerns mer
wt begeerte der discipline en om minre
der rechtidicheit Voertmeer om dat di
nabuer of vrient als hi lichte sine sijn
mit noetdofinger so ghe becomer heeft
di waechlike gruer of mer te hulpe en
coemt na dine wille en wille he mer
ordelen en wil he mer voer boeser rekenen

mer gheloue meer ~~dan~~ datter bi vergesel
 heit of versumenisse. dan wt versmaer
 misse of houerdie gheschiet is. want bi
 gheu alle di selue na menscheliker cranc
 heit die wt geschiet is. dattu in dine spijne
 mit andere dinge neernstlike becommert
 som behaerlike dinge mer so voerhoedelu
 ke of sochouedelike scheenste te doen.
 nochtant en wilstu niet datme di raer ome
 als van quade moede se soude ordelen. hier
 ome in desen en desen geliken die wi niet
 en werde en kunne of si wt goede of te
 quaden moede gheschiet. so ist best dat
 wi in die rechte sijt onsen moer neyghen
 want blideliker ist dat wi daer in bedroge
 werde dat wi die quade sijn goet geloue
 te wesen. dan dat wi wt quader wensse
 des ordelens oec vande goet quade vmoec
 den hier om van dien dinge die gode al
 leue bekent sijn en ons onbekent. so ist
 sochtlic te ordelen. want van dien seir onse
 heer. En wilt niet ordelen op dat ghi niet
 gheordelt en werde. mer van dien die ope
 baer sijn en kenlike quade sullen wi orde
 len. en berispen. mer nochtant mit myn
 ne harente niet ten sunter. mer die
 sijn. lasterente meer die siecht da ten
 sijn. tot desen dinge hoert toe brueders
 dat wi gehoert hebbe inden selue ewan
 gel. wat siestu een cas in dyns brueders
 oge. en en siestu ene ballie mer in dinen
 oghen hebstu ghesien ene mensche toer
 nich weerdente. en wille niet ter stont
 oelen. mer wacht en weynich licht so
 haeste als hi toer nich wort. so haeste wt
 hi weder versachtet. wat is hier dat cas
 of wat is hier die ballie. haestige toern is
 dat cas. mer aller in lange tden vertoge
 wort. aller in lange suspicien mit hate
 gheoeter wort. so wortt een ballie. En
 in wat mate die haer in sinen herten
 draecht. vermer hem te ordelen dien. en
 was wies ogen hi gene ballie. mer en hat
 bekent te wesen. want dat oge des heren
 versuert dat cas. mer die ballie ballie

et

verblindet. dit moge wi bewisen mit
 scrift want hoe die toern versuert die
 oge des heren ruert die prophete seggende
 myn oghen is van toern versuert. mer hoe
 die haer dat oghen des heren verblindet
 toent sinte Johan ewangeliste die seir
 Woe wie sine brueder hater die is in
 duisternisse. en wandert in duisternis
 se. en en weet niet waer hi gaet. want
 duisternisse hebbe verblindet sijn oghen
 Brueders ist sake dat wi die dit vlythi
 ke aen. merke en bi godes hulpe nauwe
 bewaren wille. so en sullen wi van ge
 deyn sijn geuer werden. want dat
 meeste deel menschelekes gelaetes
 schijnt wt onbescheidene ordelen suel en
 bereit te wesen tot berispen. Al en
 wil ~~men~~ niemant also van anderen
 menschen gheordelt wesen als hi
 wel andere wil ordelen. Hier om vermaet
 die heilige scrift seggende. Ser du vrages
 en wil niet lasteren yemant. en als du
 ghevraeger hebste so berispe geuechlike
 Alle mensche wil eerst gevraeger wesen
 en na heer hi dulcelic berispet te werde
 En so war wi willen dat ons van den
 andere gheschiet dat is geuecht dat wi
 dat selue in den anderen bewisen. dat
 is die ewe en propheten. Ende daer ome
 tot onsen here ons kerende. laet ons bid
 de sine barmherticheit dat hi ons gewaer
 ontverschiet en volcome luste wt sijnre
 ghenade geueordige te gheue. Hier vol
 get een exempel witten eerste boec ter
 heiliger vader dat daer op dient datme
 niet lichtelike ordelen en sal mit quade
 ander menschen. **Vande haghhe tijt pasnuis.**

Die heilige man (pasnuis) was ver
 noemt onder alle die een ontsam
 leuen leuen. van wellien ons vertel
 let war bi waerachinge getuge der
 heiliger vaders dat hi was van engel
 schen leuen en badt onsen here tot een
 re tijt. dat hi hem tone woude. wie van
 te heilige hi gelinc mochte wesen. Ende

pasnuis.

die heilige engel bi hem staende seide he dar
hi gelinc soude wesen ene speelman die in
ene benoemde dorpe mit sange en mit spe
le hem geneerde. **T**or dater antwoerde was
he wonderlic te moede en hier alle dinge
staen en wanderte tot dese dorpe te men
sche te versueke. **E**n doe hi he gevonden had
te vaechede hi hem seer vlyetike war heilig
en geesteliker werke hi gedaen hadde ond
suelende hoe al sijn leue geweest hadde
Hier toe antwoerde die mensche alser
waer was dar hi een sinder va alre owoer
dige leue waer en dar hi onlanges van
ene moeder naer in dat leuen gecomen
waer dar hi wel sien mochte pafinanc
pynde so veel te meer te ondersueke of hi
lichte inder moederre emich goddienstich
werc gedaen hadde. **I**n antwoerde **I**c en
bekende mi leider in genen goede werke
Doch so tenet mi des dar als tot eenre ston
de van minne medegestellen was geuange
een Jonckertie die gode ghelieker was
en si woude se ontweyne en hoer senemee
hoer benemē. **S**o sette ic mi daer tegen en
verloefte se van besmettinge der moeder
naere en bi nachte blocht. **I**c se weder
in een dorp na bi hoere woenstede oboveleet
Tor eenre ander tijt vant ic een wijf van
eerfame gelate dwalende inder woestine
als dese van mi gevager was. **W**aen en
waer om ic en hoe si tot dier stede gecome
waer. **S**o antwoerde si. **E**n wil mi mer
vragē alre onsalichste wijf. **N**och enighe
saken ondersueke. **M**er wiltu mi voer
ene dienstmager hebben. **S**o leide mi
waer du wiltu. **W**ant mi onsalige is ee
man die om here tyne dicwyl gepinger
en opghelange g en gellage is en sijn
in groter geuangenisse. **E**n die lijnder
hebbē wi te same geluid die nu om noer
der seluer scout vercoft sijn. **E**n ic alre
onsalichste **w**ijf die tot ten selue pmen
ghesocht werde vlie van steden tot stede
dwalende om te saulen en bin machte
loes va hunger ende onsoelden. **W**ar in

ic in drie dage gheen spise ontfange en heb
be. **A**ls ic dit gehoert hadde wt medeliden
leide ic se tot minre eule en laeftele mit
ete en drincken en gaf hoer daer toe doe
hontert schillinge. **W**ant voer so veel gel
te daechde si dat hoer man en hoer lij
der tot alsulker last van pynge en eygen
scap stonden en kerende weder tot hoere
stade verlosse si die alre same mit desen
gette. **D**oe sprac die vader pafinanc. **I**c en
hebbe tes ghelinc nye gedaen. **D**o ghelou
ic dat **i**c tot di wel gecome **i**c is dat onder
den monike der woestine pafinanc. **N**am
al vermaert ic. **E**n my en heeft gheen d
ne sorge geweest dar ic mi in togenliken
werke mochte oefene. **H**ier om so heeft mi
god van di vercoert dattu bi hem mer
myn verdienste sulde hebben dan ic wil
tu dan sieste bueter dattu tot goere d
re stede gheloude en sijte voer gode so en wil
dine siele niet ver. **S**ame. **A**ls dese dit
hoerde. **S**o worp hi ter stont die pype wt sijn
re hant en volgede den heilige man ter wo
stine wandelende die kunst des singhens
en pypens in geestelike melodie goeder
uens. **D**ie iaer lanc gheuente hem totter
alre sterpster abstinencie in palme dese
uete hem dach en nacht. **E**n makende he
also bever ten wech des hemels. **M**er
toechten heeft hi ten lepen onder ten goet
schen choren sijnen geest ghesheue. **H**ier
nae als pafinanc desen volmaect in allen
oefeninge ter toechten voer ghesent heb
te ten here sette hi sijn leuen noch men
geliker aen. **E**n badt toe noch men
dar hi hem tone woude. **W**ie hem gelinc
waer op ter eerden. **D**oe geschiet weder
die steme des here seggende. **S**elene di
te wesen ghelinc ten vaechede tes dorpes
da dar hier bi ghelege is. **D**oe dit pafinanc
ghehoert hadde sonder vertueue haere
hi hem te comē tot desen man en clopre
voer sijn dier. **E**nde want hi gemoente
hadde die pelgryms in sijn hant te ont
fange. **S**o liep hi te heilige vader te ghe

En

moete en ontfeuc hem in sijn huus Ende
 als hi hem sijn voete gewasschen hadde
 so sette hi hem die tafel en maecte een
 werfchap onder maectyt begonste pasch
 en te vragē van sinen weerde wat sijn
 hanteringe waer en wat goeter oefe
 ninge hi ouer hem hadde. **H**er doe hoer
 moedige dinge van hem seluen ant
 woerde en meer begeerte verholē te
 wesen dan openbaer. so dwanc hem
 paschans seggende datter hē openbaer
 waer van onsen heer dat hi weerdich
 waer gesestap te hebbē mit heilige mo
 ulien. **H**ier doe dese noch snoddeliker voelē
 te van hē seluē sprac aldus. **I**c en bij niet
 medewerch enich goetes. **H**ier want go
 des woert tot di gesproke is dien gheen
 salic verholē en is. so mach ic seggē wat
 mi die mi in deel der lude geset bin
 gewoenlic is. **D**erich iaer sijn als nu ver
 uult dat ic eeropter kuyfchlike te leuen
 mit minen wiue ghehadt hebbe en des
 nyemant en heeft bekent. **D**ie kinder
 heb ic van hoer ontfangē om welker sa
 ke si is bekent van mi en buren hoer nye
 man anders. **S**ie en heb ic ofgelatē gaste
 te ontfangē. **A**ls oec dat ic niet hengē
 en woude dat nyemant voer mi ten pel
 grims soude te gemoete lopen. **I**c en liet
 ny pelgrym van minen huse sonder wech
 spise gaen. **S**henē armē en heb ic vsmact
 mar ic heb hem ghegeuē so wes hē noer
 was. **H**eb ic te gerichtē geset ic en heb
 be mine sodens persoēn tegen gherech
 ticheit niet aengesien. **W**oent arbeit
 en is nye inghegacē in mijn huus. **P**ach
 ic yelust ic en ghinc niet voer bi ter int
 dat ic die twistende versuende toe vrede
 nyemant en heeft ye in seulde begrepe
 mine knechte. **S**ime beesten en hebben
 nye gestader ander lude coern. **D**ie sepen
 woude in mine achter en heb ic niet
 verboden. **M**ach ic en hebbe mi dar bestē
 saer niet toe gericht en hem dar snod
 dy gelatē. **S**o veer alst in mi geweest is

so en heb ic nye ghehenger dar die mach
 tige ten cranchen verdruete. **A**ldoes heb
 ic gepynt in mine leuē dat ic nyemant
 en bedroefte. **H**oeft enich gerichtē bi mi
 geweest ic en hebbe nyemant verdoet
 mer die schelafach waren heb ic ghe
 pynt te samen te verenigen. **D**it heeft
 bitter hulpe van gode mine leuens in
 settinge tot nu toe geweest. **A**ls die pas
 chens hoerde kuffete hi sijn hoeft en be
 nediede hem seggende. **G**od benedic di wo
 syon en du moetes sien die goete die sijn
 in iherusalem. **H**ier omē wantu dese
 dinge wel en bequamelike hebste ver
 uult. **S**o ontbreect di dar alre goeter. **D**ar
 alre hoehste is als dattu alle dinge ach
 terlatente. **D**ie ware wysheit godes vol
 gesen die scatte heymeliker wysheit
 onderuelkes tot welken du anders
 niet comē en enoges. **D**an dattu di sel
 uē versakes en buerste op dyn cruce
 en volges xpm. **D**oe dese dit behoert
 hadde en merrede hi niet. **N**och en be
 siecte gheen dinc in sijn huus mer vol
 gende ten man godes. **W**anderde mit hē
 ter woestinen. **E**n doe si gecome waren
 aen aen water en gheen seepingē en ver
 uantē ouer te waren gheboer hē paschans
 dat hi mit hem te voete in gaen soude
 dat water dat zeer diep was tot die st
 te. **A**ldus ghinghen si te samē ouer die
 vloer. **D**ar hē dat water nauwe aen die zijde
 en ghinc. **E**n als si gecome waren in die woe
 stine sette paschans dien man in een celle
 die niet veer van sinen doesser gelegen
 en was en aldaer gaf hi hem een ordi
 nauwe geesteliker wanderingē en oefe
 ninge volcomens leuens. **E**nde als hi hē
 in alle wel gheleert hadde. **G**af hi hem
 seluē noch tot meerre strengicheit dem
 achtende al sine voerledenen arbeit mit
 welken hi gelijet waer ten ghenē die mit
~~w~~oordine weerlike leuē schenē becomert
 te wesen. **H**ier na als een deel tides gele
 ten was en die voer geseide man dien

hi in die celle gheset hadde tot alre volco-
menheit godliker wysheit gebrocht was
pafianus eens tydes sitende in syn celle
sach syn siele onder die chere der engele
die hem opnoerde seggende **Salich** is hi
dien du vercoze hebste en aengenomen
hi sal wonen in dine tabernakelen **En**
als hi dit gehoert hadde verstant hi dien
man ontfangen te wesen van deser welc
doe bleef dese heilige vader pafianus
in gebete en vasten en strecke hem wt
tot meere en volcomenre oefeninghe
en badt doe noch onsen heer gode dar hi he-
rone woude so wien hi mochte gelijc we-
sen op der eerde **doe** antwoerde he die
godlike stem **Du** biste ghelijc ene coep-
man dien du sieste tot di come **mer** stat
haestelijc op en gaue hem te gemoe-
te want hi hier na bi is **En** pafianus
sonder verroene wraede quam te ge-
moete ene coepman van alexandrien
die coepmans goet van weerde twynich
dusent schulde brachte in dien seepen
wt hebayden **En** want hi een goddiel-
nich man was en vlinch tot allen goe-
den werken **so** hadde hi tien sachen
vol sades tot hoecspise geleit op sine
knechte en leide die totten doester des
heiligen vaders pafianus en dit was die
sake waer om hi tot hem tude **Als** paf-
ianus desen man sach seide hi tot hem
war doestu o alre duerbaerste en gode
weerdige siele war doer di dese arbeit
mittē eerfchen **wellic** lot en gesel-
scap is gegheuen mittē hemelliche laer-
acheer dese dinge ten genen die van
der eerden sijn en vander eerde tencke
mer weerde du een coepman des rike
godes daer du toe geroepen sijste en
volge dinen verlosser daer du tot va
ontfangen sijste werde **Alse** dese dit
hoerde en roede hi mer mer geboer
sine knechte dar si al dat goet soude
ten armen geuen **En** hi volgede ten
heilige vader ter woestine en is van he

hi gheset in die stede daer die ander twē
voer onsen heer wtgeroepē waren **en**
~~die ghelouigen~~ en die gheleer van
hem als die eerste in allen geesteliken
oefeninge bleef stantachtelic in becom-
meringe godliker wysheit en is coer
daer na volmaect ouergenoer in die
gaderinge ter rechteerdiger in den he-
mel **ende** onlanges daer na is pafianus
in oefeninge ende arbeit ouerster ab-
stinencie ten eynde gecomen **Als** eens
tydes die engel gods bi hem stont en seide
tot hem **come** nu gebude in die ewige
tabernakiele die di toe ghericht sijn war
mit mi sijn die propheten die di in hoer
choer sullen ontfangen **mer** dit en heb-
te di niet eer ghegheue te kenne op dat
tu niet verheffer enige seide dines ar-
beits en ledes **En** als hi ene dach hiet
na inden lichame was leuende en son-
priere tot hem te vanden ware gheen-
me **so** tude hi hem te weere alle dat hem
god geopenbaert hadde lerende **doe** dat
men nyemant mishope of verroeden
en sal in deser werelt al scheen hi in die
werlike of sundige lenen te sien
want in allen wisen menschelikeit le-
uens sijn sielen gode behagente ende
hebbende enige hemellicke werke daer
god genoecht in heeft **ende** als hi dit
en meer goedes gesproke hadde gaf hi
sinen geest **also** dat kenlike die daer
bi waren saghen sijn gheest vande
enghelen gode louence ende singhen
de ontfanghen ende gheuoer inden
hemel

Em

Hier beghint ~~das~~ dar andere
stucke des collacie boeke en is vade
doechde

Die menscheit
als sinte Ihero
nimus seit is die
ander tafel nae
der sapbrekinge
Die menscheit
natuer is sap
broklich geworde

en inder erfunde doe onse eerste on
der dat gebode godes brake **na** wellier
sapbrekinge god den menschen heeft
besien van eenre tafel gelikerwijs
als inder zee sapbroklich worde en quame
open tafel ofte planche weder te lande
Dese tafel is dar doepsel ouermits wel
ken die mensche gebruet wort vander
erfunde ajer als een mensche hier nae
noch weder sapbroklich wort ouermits
werlike dootsunde so versiet die goeder
terheit des seppers die aensiet broef
dier menscheit natuer noch weder
van eenre tafel dien mensche omits
welker hi die sapbrekinge en verblindt
de des ewigen todes mede moge ontgaen
en dar is penitencie die also noerdoftich
is den gene die van gode verveemt sijn
en bereyt weder te genake dar onse he
re xpus daer van sijn predicacie bego
te seggende doet penitencie want dar
vike der hemel sal ghenake ayt welke
woorden sinte Johan baptingen als een
voeloper arsi oec sine pdicacie began
en sine perer als inden boeke vande wer
ken der apostele staet ten eersten als op
ten pinxter dach tot sinen woerde die
worden berouwich worde en seiden **Hi** ma
ne **hi** brieders wat sulle wi doen **Ant**
woerde hi **Doet** penitencie **Hier** ome laer
ons meken wat waerachinge penitencie
is. penitencie heeft den name van pinie
want inder penitencie piniger een me
sche dar hi quades bedreue heeft **Ambrosio**
en **Gregorius** bescreuen penitencie aldus
penitencie is voerledene sunde te bescreue

ende dat bescreyer is niet weder te doen
want die also somige bescreyer dar hi
nochtant ander sunde bedreue die en
weert noch niet hoe hi penitencie doen sal
of hi en achtet niet want wat baret dar
hi die sunde der onkuyfcheit bescreyer
en noch mitte brande der ghericheit ont
seke bliuet **Of** wat baret dar hi die sun
te des **g** toerns bescreyer en noch nydich
er in sinen herte draget **Ysidorus** ten be
spoeter is hi en gheen waer penitencie
doene die noch doet dar hi berouwer **En**
hi schijnt niet gode als onder daen te bid
den mer als houerdich te bespoete **Sint**
hont wederkerende tot dar hi gekaert heeft
is een sunder penitencie doende wederkeren
te totte sunden **Wale** vinnme die sonderlaet
onderlaet trane storen en nochtant niet
of en laten te sundige **Je** sic somige ontfan
ge want der penitencie en nochtant dar
rechte bewegen der penitencie niet en heb
ben want die wt oustadicheit des herten
alle nu storen si want wt ouer tendien
hoerre sunden ouer te handes als weder
beruert die quade gewoente so bescreue
vermyen si dat bescreuen **Hier** om seit **ysa**
ias ten sunders **wasscher** u weter reyne
die wasscher hem en wort reyne die sine
voerleden sunden bescreyer en niet weder
en doet dar hi bescreyer **Die** wasscher he
en en is niet reyne die bescreyer dar hi ge
daen heeft en niet of en laet te sundige
nade want **Hier** van seit **sinte Augustin**
peel is die penitencie welke besmet die
naevolgende sunde want ten doech niet
om genade te bidden en die sunde weder
te vermyen ajer dese en dese ghelike woer
te der heiligen en sal niemant also ver
staen dar men die penitencie niet vermye en
mach of dar die penitencie niet waerach
tich geweest en heeft na wellier die mensche
weder in sunde valt **It** is dar si peel is dar
is deruente der vrucht der penitencie welke
die naevolgende sunde besmet want die
vrucht der penitencie is dar ontgaen der
hellen en verange der glorie en dar en

gheschiedt den ghenen niet die hoer penitencie na besmetten mit swaren sunden. Want daer mede wort die penitencie en alle voergaende goede werke gedoder doch is sake datmen van dier navolgender sunde penitencie weder doet. so wort die penitencie die voevghedaen is en alle ander goede werke weder **leuendich**. leuende aen allene die werke die wt minne gheschiedt sijn. want die allene leuendich sijn die wt minne gheschiedt sijn. **En** daer omme ist dat si mit navolgender sunden gedoder worden. so mogen si mit navolgender penitencie weder leuendich werden aen die werke die sonder minne gheschiedt sijn doorende juel. en daer omme en mogen si mit penitencien niet weder leuendich werden. Hier omme nyemant en twivel daer aen men moghe die penitencie naden val vernyen al die wile dat die leue duert aen. **mer** int als een penitencie doet sal hi den wille hebben niet meer te sundige. **Als** men merken mach in onses heren woerden die hi sprac totten sieken dien hi gesont gemact hadde. **Ganc** en en wilt niet meer sundigen. hi en seide hi. **en** niet. **Ganc** en en sundiget niet. **mer** en wille niet meer sundigen. **ende** daer omme mach men wel penitencie ald bescreuen. **penitencie** is een doget. **of** gracie. wt welker wi die voerledene sunde mit opsettunge ter beterringe bescreuen **voert an niet en willen bedriuen** haren en dat wi bescreuen voert aen niet en willen bedriuen. want inden herten rouwich te wesen en die sunde te haren en pingen is waerachtige penitencie. **Augustinus** penitencie is een waake des rouwenten mensche altoes pgingende dat hi bedaget bedriuen te hebben hier om wat bedriemt voert an in desen leue dan te becouwe. want daer die rouwe en ter daer eynder oec die penitencie. **En** ist dat penitencie eynder wat wort ons dan ghelate ter ghenade. **Die** togher wort

erst wt anre gewonnen. **als** **plaus** die **aphete** ruert daer hi seir. **here** wt dine anre hebben wi ontfange ende gewonnen den geest der salicheit aen sal die penitencie volmaect wesen en den mensche versuenē mit gode. **so** moet hi wt minne gheschiedt. **Als** onse heer ruert inden woerde die hi van marie magdalene sprac. **hoer** sijn vele sunden verghene. want hi heeft vele gemynt hier om ist socht die penitencie te verrecken hent mit sijn. **want** die mit leste allene penitencie toeschijnt meer wt anre daer toe bewegen te werden. dan wt minne. **als** **se** **aug** hier op **se**. **do** wie spiet hi niet verker noer gheset penitencie ontfange wil die miche ontfangen en ter noot versuert werden en van hier scheiden. **se** **hes** daer wi hem niet en weggeuen dat hi begaert. **mer** wi en vermeren ons niet dat hi wil van hier scheiden. **se** **heer** hi seker van hier daeren weer ic niet. **wi** moghe penitencie gheue. **se** **heer** en moghe wi niet gheue. **se** **en** segge niet dat hi verdoent sal werden. **se** **en** segge oec niet dat hi behouden sal werden. **hier** omme wiltu van allen twivel verloeser werde. **so** doe penitencie die wile dattu gesont biste. **doet** tu also. **so** segghe ic dattu seker sijte. **wat** tu penitencie daereste niet int als du sundige moechte. **wat** tu penitencie doen wanneerstu voert an niet sundigen en moghes. **so** hebbe di die sunden gelaten niet du **mer** die sunden. **voert** meer du siege een van twee uerwachende. **en** ther di wort verghenen. **of** di en wort niet verghenen. **wat** van desen twee di gheschiedt sal en weer ic niet. **hier** omme so houde dat seker en late dat onseker niemant en verrecke penitencie te doen tot dat hi niet sundige en mach. **want** dat suet ten vrien wille des menschen op dat hi die sunde moghe verghene niet. **dwant** der noot. **die** minne suet hi niet ten anre. **want** allene inden anre en leuet die mensche niet. **den** late rouwen

Em

sine sünden die moer niet allene oerzuch
 ten den ricker mer oec mynne. Want son
 der die mynne en mach nyemant behou
 den worden hier sine en ontvucher een
 mensche niet allene die pnie. mer hi oec
 begheerlic totter glorie. Welke bekeringe
 is dat si yemant gheschiet in sine laetne
 so en is niet te nuthopen van sijne ver
 schijnste. Mer want selten ofte nauwe al
 sulke bekeringe gheualt. So mach me wel
 duchten voer ten ghene die hem late be
 keert. Donterlinge als die kinden die hi
gemynt heeft sijn tegenwoerdich dat wijf
en die werelt trecken tot hem. die mensche
wort gedruet mit groter sekerheit. also
dat hi nauwe anders yer tendingen can daer
sine plecht velen late penitencas te bedie
the. Mer want god altoes machtich is. so
mach hi oec mien tode helpe. so wien hem
ghenoegert. want vruchtbaer penitencas
en is gheens mensche wert. mer goets die se
in geesten mach wanneer hi wil en lonen
ur sijne barmherticheit. die hi mochte v
doemen wt sijne rechtvaardicheit. Mer
want vele saken sijn die hindren en den
siet of arden. so is aurtelic. en der ver
doemenisse na hi totten tode toe te vertree
ken die boete ter penitencien en groet is
dat god dan yemant in geester ware penit
te. En oec al is dat die also bekeert wort
leue dat leuen en niet en sterue in ewicheit
so en loue wi heer niet tar hi ontgaen sal al
te pnie. mer hi behoert eerst ghereyniger
metten vuer tes vegheueners. want hi die
beucht ter bekeringe vertoghen heeft in
die ander werelt. Welc vuer al en is niet
ewich. het is nochtan in wonderliker wise
swaer. want het bouen gaet alle pnie d
die yemant ghelede heeft in desen leue. die
en is menschen vleysche alsulke pnie besocht
en hebbe die marclaers wonderlike pnie
teirpe to: mente ghelede. en oec somighe
boese mensche om hoer misdaden. Die sijn al
te Augustinus woerde. In libro apu een
exempel van ene die gehate vercrech in
men tegen penitencas toende

Het gheschiede dat een groet proefst
 is in auonde gecome in die stad te
 meppenborch mit wille des anderē dages
 vroe van daer te trecken dese is mit eerste
 slape mit haestiger sieck beuallen. daer wt
 gedwonge sende hi boten om ten prior van
 ter prediker oerten. Ende toe die tot he ge
 come was bar hi hem eerngelike mit tra
 ne dat hi hem ontfenge ter oerten en ter
 stont deede. Die prior antwoerde he. Vuent
 margē mach dat wel gheschen. want daer
 toe moer men hebben ter bueder consent.
 Die proefst seide. Ic weer wel war ic genoele
 een margen sal ic nauwe hebbe. Is dat ghi
 mynnet salicheit mynre sielen. so haester
 mi in desen berou te ontfangen. want ic
 weer dat ic inder werelt myne siele niet
 en can behoude. Als die prior sach die neerns
 tige begeerte tes mannes. so ghinc hi ten
 doester en weete op dat conuent en verloch
 te ter buedere consent. vertellende die be
 quaemheit tes mannes ter oerten al waer
 dat hi te lue bleue. Die bueders consententent
 si haalden inder nacht ten ghele zucken te
 huyt. si ontfengene. si deene. si moindche
 si olyten en voer ten daghe gaf hi sinen
 geest. Ter seluer stonde in ene nonē doester
 hider star sach ene nomme in hoer sla
 pe dat een groet huysvader sat ter stede be
 quamelike. Tor welken als vele bueders
 vander oerten quamē. als naden arbeide
 ten daghelijchen penit te ontfange te
 laetten quam een scamelike als een on
 sundich ~~broet~~ bueder. en vette oec die
 hande wt als om ten penne te ontfan
 ge. wellen die huysvader vlyclike aensie
 te aldus toe sprac. Du sulste oec ten penne
 ontfangen. mer noch niet. eerst moestu
 mit vele castijnghe ghereyniger wertē. Doe
 dir die nomme ten priester tes doesters ver
 teller hadde en vracchte ofter enich bued
 inder prediker doester gestouē waer. Teit
 hi dat hi tes auontes in den doester geweest
 hadde. en en hadde nyemant door. of siec
 vernomen des margens nae ter pynie
 quam die superior tes doesters die beloest

hadde den conente der nomme te prediken
en seide hoe hi niet van staden en waer te
predike want hi moeste wesen ter groene
eens bueders die inder nacht gestoruen
waer daer men wt merken machte die
waerheit des visoen der nommen voersar

Het cesario een ander exempel daer en te
ghens van ene die ghene genade t'arech

A parys in onser vrouwe kerke
was een canonic die vele myclikes
goedes hadde ghehad en naden vleysche
seer darenlike gheleest is ter doot gecome
Sate want van weeten sonderlinghe va
oueruloedicheit etens ten d'ielikes on
kuyfheit gewonne en genuoeter wort
so hadde dese yongelinc seer dat cleer sijn
vleysches mit onsuuerheit besmet en
mit dier en anderen sünden seer te toern
godes op hem verweert Ten laetpen doe hi
mit lieuten gheruert was van anre des
dotes ghedwongen sprac hi sine biecht be
screyete sine sünden beloeftte beernige
onrfene onsen heer is gheolijt en mede ge
stouue wes lichaem als eens eelen ende
viken mans is mit groten ghetoge na der
werlde glorie ter eerden gebiacht In welke
dage so grote claerheit was des weder
was dat die lucht oec scheen sijne wt
uaert te dienē waer bi die luden seiden
tot malcander vele goedes heeft god dese
mensche ghegheue mer en heeft hem ghe
brikt van allen dat ene kerstene menschen
ghelijc hi heeft in sinen laetpen gehad al
sijn bericht in sijne wtuaert is die lucht
verclaert en mit glorie is hi begaue mer
die mensche liet inden aensichte mer god
sieran dat herte na luttel dage openbaren
te ene die hem seer vrentelic geweeet had
te seide hi hoe dat hi verdoemt waer doe
die sache seer verwonderde en versarcte u
manente van sijne penitencie van berou
van biechete en ontfanginge der heiligher
sacramente Antwoerte die tote een goet ont
braec mi sonder welc alle die ander die ghij
teller mi niet helpen en mochten dat is
waer berou want al wilt dat ic bi niet

mijne biechters gode gheloeft hadde bereyde
mijne leuens en onthoudinge van d'luere
heit nochtant so tynchte mi mine cofsaete
waert dat ic genese dat ic des niet en soue
kunne beware Ende daer om want mijn
herre meer neygere tot ouerredinge dan
tot bewarmige mijne belofte so en ver
diente ic ghene verlaetenisse en ger sime
want god suect een vast opser d'bereyde

Ander vucht der waerre penitencie
sint Gregorius meer onclie op dat wo
ert des ewangelie woutte is yngen heuvel
openē sinder die penitencie toede

Iene bueders liet ons aen maecte
so vele als wi mogen die saringe
der godliker goetereuheit den staende
of si vallen dreijger hi pine en den die ghe
uallen sijn op dat si begerē op te staen so
uet hi genade Dien dreijger hi op dat si niet
en vermeren inden goede dese troest hi op
dat si niet en vermen misshopen mit qua
te Dytu rechteuerdich ontvuchte te toer
op dattu niet en valles In tu een luttel
vermere vander barmherticheit op dattu
staes want siet nu sijn wi gevallen wi en
hebbe niet staende gebliuen wi legge in
onsen quaden begheerte mer die ons ver
gestapē heeft noch verbeidet hi euce ver
weert ons dat wi op staen sullen hi luttel
op den scoet sijne goetereuheit en luttel
ons tot hem te ontfangen ouermits
penitencie mer penitencie en come wi
niet volcomelike gedoen ten si dat wi die
manier der penitencie bekennē penitencie
te is voerbed: ene quaer te bescreyē en
dat te bescreyē is niet mer meer te bescreyē
ue want die also dat ene bescreyē dat
hi dat ander bedrjft die en can noch niet
penitencie doen of hi en wil want want
baeter dat een die sünde ter onkuyfcher
bescreyē en nochtant mit vande der ghe
richen ontfelie bliue mer noch ist te doyn
dat wi seggen dat so wie sine sünde bescreyē
per niet weder en doe dat si te bescreyē
want ons siet seer te bereyde dat so
wie hem wroeger dat hi ontfelie die

Ev

ghedaen heeft hem van sommigen ghe
 oloften dinge oec pine weder te onthou
 ten op dat hi daer mede sinen scerper vol
 weyls hi die bediene heeft verbode dinge
 hem seluen of sijne gegonen dinge ende
 he selue woeghe in cleynne dingen die be
 leue dat hi misdaen heeft in grote dui
 gen Te vele is dat wi segge ten si dat wint
 mit genige der heiliger scrift beuestighen
 die ewe des ouden testaments verbiet te be
 gheue eens anders wyf mer ten staet niet
 onder verbor eniger pine een cominc mo
 ghe sterke dinge gebieden sine ridders of
 waer begeren Ende wi weten alle dat
 dauid die cominc gewondt mitte pikel
 der quade begeerte eens anders wyf be
 goerde en of haelde wes misdaer sta
 weerdige slage syn genolget en dat quaer
 dat hi bediene hadde heeft hi geberet mit
 scerpen der penitencien Welke doe hi lan
 ghe na regens dat heer sijne viande sijn
 begeerte hi water te drinckē wt eenre son
 tynne die si beset hadden wes waercore
 ridders toebarnende mit middel doert heer
 waer viande haelden ongequost dat water
 daer die cominc becheert hadde en brachtē
 hem mer dauid sijn slage geleert was be
 spede ter trout hem seluen om dat hi
 mit pikel sijne ridders water begeert
 hadde en wghierende offerte sijn gode
 In ons here offerhande is dat wghetoete
 water ghelieert want die seour der be
 gheerlicheit heeft hi geslachtet mit pen
 tencie sijne berispinge Hier omme die
 vocerptes niet en ontsach eens anders
 wyf te begeren naemaels versant hi
 dat hi water begeert hadde want daer
 om dat hi ongeoorlofte dinge he bedach
 te te bediene bedene te hebbe so richte hi
 hem sijn op regens hem seluen en ont
 hiel hem oec van geoorloften dinghen
 Als dan moge wi penitencie doen in dat
 wi volcomelike bescrepe en pinne dat wi
 bedene hebbe Hier om laer ons ouerdene
 die die ouerste ruycheiten onses scerpers hi
 siet ons misdoen en sijder die ons voer die

misdaer verboden heeft te sundige en laer
 niet of na der misdaer te verbeteren totter
 ghenaden Hier hi die wi versmaer hebben
 roept ons wi sijn van hem gekeert ende
 nochtant en wort hi van ons niet gekeert
 Als daer ^{van} wel gerueert wort doer te pro
phete ysai En dine oge sullen wesen sien
 te dinen gebietter en dine oren hoere die se
 me des vermaenres achter rugge Die me
 sche is als inden aensichte vermaent doe
 hi totter rechtuerdicheit gescape die ghe
 bode der gherechticheit ontfene mer doe
 hi die selue ghebode versmade so boert hi
 als ten rugge sijn herten sinen scerper in
 sijn aengesicht mer siet hi volger noch ach
 terrugge en vermaent ons want al is
 hi van ons versmaer nochtant en laer hi
 niet of ons te roepen Als ten rugge hebbe
 wi he in sijn aenghesicht ghegheuen wes
 woerde wi versmaen wes ghebode wi
 onder die voete wesen mer staende achter
 rugge roept hi ons of ghekeert weder die
 siet dat hi versmaer wort en nochtant on
 nits ghebode roept ouermits hysamheit
 verbeert Hier om mijn alre liefste merker
 waer salie dat enich van v sprekende sijn
 knecht hem regens v verheffede den rugge
 in vaensicht keerde en soude die versmade
 heer des knechtes houerde niet pinigen
 mit scerpe slagen niet corrigerē Hier ou
 nits sijnde hebbe wi onsen scerper den rug
 ghe in sijn aensicht ghegheue en nochtan
 werte wi gelaten die hem houerdichlike
 of ghekeert hebben roept hi goetertevlike
 weder den die ons offerende mochte swaer
 like slaen vermanende dat wi wederkere
 beloeft ons groetlike te begane Hier omme
 so grote barmherticheit onses scerpers be
 weke die hardicheit onsar misdaer ende
 die mensche die mit slage gerechtelic mocht
 te beuoelt hebbe war quade hi ghedaen
 heeft scame hem doch als hi lange verbeit
 is **G**en dinc wil ic di brueders coet vertel
 le dat ic van maximiano vider als doe
 en priester mijns doesters en nu bisscop
 syrausien hebbe verstaen want ist dat gh

dat mir aendacht hoert so vermoede ic dar
ter uwer myne groethe sal dienē In onsen
tyden heeft geweest een man victorius ge
noemt dien men anders hier emilius mer
arm van goede na behoere syne stades aen
want diavyl in ynheiden van goede regniert
sunde des vleysches. So is hi gheualen in ee
sunde die hem behoerde seer te ontuuchte
en van swaerheit syne tottes te tenche hier
ome bekere en bewegen mit rompe wt
acu merken syne sinnen rechte hi hi selue
op tegens hem selue hier alle dinge deser
werelt achter en roech in een cloester In
welke hi was vāso groter oetmoedicheit
en strengheheit syne selues. dar alle die
brueders die altaer in gode myne toege
nome hadden. worde gedwonge hoer leue
te versmae en deyn achten als si sine pe
nitencie aensage. want hi pynde mit alre
vlyte syne herten. sin vleysch te casten
sinen eygene wille te breken heymelike
bedinge te doen en mit daghelijche wa
ne hem selue te offeren sin vermaedenisse
te beghere. en eer die ho hem vande brueders
bewesen wart te oueruenē hi plach die nacht
wake ter bruedere voer te come En want
die berch in welken dat cloester ghelegen
was in eenre sate ghedaelt was so hadde
hi gewoente gemact al daer voer die wa
kinge wt te gane op dat hi hem dagelijc in
scrypen der penitencie als vele te vryliker
als heymelike mochte oefene. want hi be
dachte die strengheheit des toecomende rich
ters. en nu mitte selue sinen rechter ouer
dragende pindete hi mit scrypen die seque
sijne misdaet In eenre nacht Als die Abr
sijne cloesters hem heymelike sach wt
gaen so is hi hem in salvenys na gevol
gher En als hi hem in die heymelike
aete des berges sach in syn gheber neder
gellage. woude die Abr verbeiden die wt
dat hi opstonde op dat hi oec dar langhe
verre syne gebetes mochte ontsoeken
en hier haestelic is op hem die in sinen ge
bete nederghelagen sach een hemelich
licht gestort en so grote claerheit spreide

hem in dier aete. dar alle dat deel des lincos
daer ome van dien lichte scheen te blinken
welc licht die Abr siende wart verzaghet
en vloes Ende toe na eenre langer vrien
die brueder weder te cloester gecome was
so begonste sin Abr om te wete of hi die wt
storinge so grotes lichtes op hem bekent
hadde te viagen seggende waer hebstu ge
weest aen die brueder wanende dat hi verho
len mochte bliuen antwoerde dat hi niet dōst
gewest hadde dat weder sprekende die Abr
is ghedwonghen te seggen wat hi gesien
hadde die brueder horende dat hi begroep
was opente oec dar ten Abr verholen was
seggende. toe du boue mi saechte dat licht
vanden hemel nedercomende. quam oec me
te een stemme seggende. dñi sūde is di ver
gheue En waerlike die almachtige god
te mochte al swigende hem sine sūde ver
gheuen hebben enor sprekende ouermits
der stemme. schynende ouermits ten lichte
bi exempel sijne barmherticheit woude
onse herten tot penitencie bekoren hier
ome lieue brueders hebber betruue van
der barmherticheit onses scappers. becomē
wat ghi doet. en wedercomē wat ghi ge
daen hebt Aensier die mildicheit der godi
lier goederuerenheit en totte barmherticheit
richter comt mit wanē die wile dat hi
noch verbeit En aemerikende dat hi recht
dichis en wilt uwe sūden niet versumen
Aemerikende dat hi goetorne is en wilt
niet mishopen Ons gheeft beuouen bi
gode god die mensche. wanneer wi penitē
cie doen so is een grote hope dat onse voer
spreker is geworden onse richter. die leuer
en regniert mitte vader in eenheit des heilige
gheestes. Altes sonder eynde Amen

¶ Een capitel wt horologio hoe die sele die
hoer brutoom verloren heeft ouermits sin
de hem mit vueriger penitencie woude
vinder onder een cruce behulpe mit xpi wille

S Torer wt wanen rynn oghen
scryper ende en wilt niet ophouē
Alle woude deser werelt saken
en wech Alle dat mi tot solace scheen te we

Cvi

wesen gae veer van mi en laete mi sucke
 reusamheit ene vryendynne der droefheit
 en gheselwynne des wemoetes. op dat ic
 mocht bescreven die haestige quade die mi
 wiken nevel der sunden ouer gecome sijn
 en hebbe mi die wilneer verbliden van
 spoedige voerlinge en bloeyte van voe
 gheliker scoonheit tot deser onsalicheit
 gebrocht. Hier om o mijn siele tot di selue
 van hymen wederlopende en alle vergaue
 lie dinge onder die voets trettende. versue
 ke een woeste waternisse der alre diepster
 beoefnisse en tye tot hogen bergen gedacht
 liker onsalicheden ende mit gewonden her
 ten mit swejeliker stemme en ontfemelike
 hule wroepde so sterclike dat ouer die hoge
 berge toer die diepe lucht totten hoedre
 hemele dese ontfarmlike stemme ghemlike
 en ten oren vol goetverrekenheit der hemel
 scher geeste moete ynluden en mit aldusda
 nigen geroepe gae si aen en segge **O** ghi
 leuendige **h**erone hoge berge luchtinge
~~camp~~ campe der aernliker woningē
 wie sal mi gheue datter alre stercke vuer
 mit sijnre ~~uymen~~ ouergaender herten
 myne bymnesten verberuende en myne
 alre bitterste **t**ranen oueruloedelike mi
 wiloeyende v bewegen moeten tot mede
 liden en te sachten mynen rouwe. ja minne
 ongheliken rouwe. die minne herte ghe
 welc toer en crucer myne bymnestē en
 danker mi so grondelike **Ach** mi onsalige
 want die hemelsche brudegom hadde mi
 tot sijnre myne voercomen opgenoeft
 en in een bruut vercoren. **H**i hadde mi on
 deruuer mit sinen vingerlinge. ende
 menich uouedelike verquert. homich ende
 melc hadde ic wt sinen honichuloyenden
 monte diawil ontfangen. **H**i hadde mi som
 tyden dat cussen sijn montes bewesen en
 mit geesteliken omhellen hadde mi die
 geestlike brudegom mynre ter kuyfcher
 lephen al byspeten besmeect. en mit menich
 uoudigen gauen begaest. mer ic onsalighe
 allen desen ondancbaer. doe ic in ere was
 en verstonnes mer. mer bin van he ghe

vloen. ghescheiden verlopen. **W**e mi dat ic
 hem verloren hebben. **W**e mi dat ic die eni
 ge vroude minne herten ghelaten hebbe. **I**c
 hebbe achterghelaten die fonteyne leuen
 diger watere den **h**ere vanden gemyn
 ten wilneer gemynst heb ic mi verbroent
 van hem heb ic mi onsalichlike geseheidē
Ach mi onsalige. waer toe heb ic dit wille
 doen. waer om heb ic hem gelaten. **Ach**
 leiter hoe vele en grote dinge heb ic mit he
 verloren. **W**ant mi selue heb ic verlore. ende
 alle hemelsche geeste heb ic verwaacht. alle
 droefnisse is mi gecomen en alle dat salacs
 maken mach heeft mi begheue. **I**c sijnē nu
 als een wederwe bloet ghelaten. vol con
 fusien ende scanden. **W**ant myne valsche
 mynaers. ja waerachtige verleyers
 hebben mi leiter bedrogen en onsalichli
 ke ghelaten en beuoest van allen goede.
Waer ic van minen gemynsten mede begaest
 uer was **O** verlies mynre ere en beuoest
 van allen troeste en vroude. **W**ant een vre
 is gecome in welker ic ontfier bin van al
 mynre scoonheit. **W**oert aen en mach ic
 niet ghetroest werden. **W**er dit sal mijn
 meeste troest wesen. **G**henen troest te ont
 fangen. mer altoes te suchen en te screpen
 tot dat die onsalige doot in van hier hale
Ach mi waer sal ic mi heren. of tot wien
 sal ic gaen. **W**ie sal mi troesten. **H**ier alle
 die werelt heeft mi gelate. **O**m dat ic minne
 gemynste god hebbe gelaten. **Ach** nu waer
 om heb ic dat willen doen. **O** wat onsalig
 ger vre die deses quades mede weidch was
O voerbloeyende roesē en suewite lephen
 en onbeuleete vpolen. **G**hi heilige en unbe
 smette siele. **H**ier aen die ontydige bloemie
 die ic nu voerbrenge meret aen en siet
 mi ten siedoern ghehē. en laet v ten her
 ten gaen hoe haestlike versaluwe. ende
 ofballet die bloeme deser werelt. **W**it voert
 aen en bin ic mer wachrende. dan dat ic le
 uendich sterue bloeyende versaluwe. **W**ong
 voer mijn tyt ghebreke. en ghesont ver
 quelle. **D**och dit soude ic al lichtelike doerliden
 mer dat ic dyn mynlike en vaderlike

aenghesicht verdoernt hebbe. en di myne
ghemynuten bedroeft. daris mi een yelle en
rouwe boue alle rouwe. O my suete myne
herte ic ghebriek als ic wederdenke mit
hoe groter mynne en liefte du mi vercooren
hadste. mit hoe groter suetheit du mi ver
maentes. en hoe mymentlike du mi toe
di toghes. **A**n perser herseer om dat ic al dese
ondanchaer gheweest hebbe. en so groete
goete also luttel gheacht hebbe. so grote scar
also lichtlike verwoepen hebbe. O onsaliges
dotes begheerte tegenwoerdicheit. waer toe
verbeeststu. waer om en neemstu mi niet
van hier. O sterke cracht menschelike her
ten. waer om so vele lytende en breecstu niet.
O yferne hartheit myns herte. waer om
worde ic so seer ghedruet en en scoere niet.
Verhoert mi ghi godlike bloeme en wester
metelende mit mi alle goddienstige
mynaers. **I**c die wilneer van he gemynnt
was verqert mitte hoechsten name. ghe
heert een bruut des ouersten conincs. een
olyue vruchtbaer. scone verqert hadde
die heer genoeint minen name. **A**ch mi
onsaligen. nu en bin ic niet weerdich te he
ten ene onweerdige dienresche totte wa
waschen geuoeger. **A**sine ogen en dar ic
van scaemten voertaen niet opboeren
noch minen mont voertaen tot hem op
luken. O bangheit myns herte die mi
al omme ~~mit bangheit~~ beuange hebben
en en weet niet wat ic sal verliesen. **W**at ic
myne ghemynuten sonder hope des weder
verwighens verloren te hebben is. swaer
re dan alle doot. want dien weder te heb
ben also wilneer wort byder alre droech
ster ziele gherekent. **O**mogelic. **H**ier hoe
werde ic beuauwet inder wider breecheit
deser werelt. **E**nde och of ic waer in eenre
alre wildster woestine. daer mi geen me
schelic oghe en sage. noch oer en hoerde.
op dat ic nu te wilker mit roep en seque
saten mochte. want dat waer dat eynde
myns woestes. **O** sunde wat hebstu mi ge
daen. **O** onsalige scout. en arbeitlike wel
lust. tot hoe onsalige smet hebstu mi ge

beacht. **O** onreynne werelt. vol scaltcher en
bedruechnisse. wee den ghenen die di doen
en dinen wille hem onderdoet. **O** myn he
vete tribulacien en onsalicheiten. **S**iele
gedruet werten. want al is dat si van bi
ten schijn te smeken. **H**er schijnt nochtant
van bynne datter knager. **E**n al schijnt
si daer van buten. ontellich ghenoeen
nochtant van bynne. **D**ie die onsalighe
siele stadelike quellen. **A**ch ach bedruech
hoe scone dinge be beloefdestu mi niet be
ghinne. **D**oe du mi verleiden woudestu mit
sueten breuen mit stadigen gaten. **L**ee
stu mi lagen. en mitten alre suete woer
ten tot aen te wecken bequame. **G**helic
ter meer mynne steme. en suete gheluy
der pypen hebstu myne sijn of gheroghe
Mit vuentlike ghelate. **B**lendende
huyt. lachende oghen hebstu des soeten
here toerwonder. **T**en water begerende
hebstu die krake mitten melke geopen
en mi nu sueten venynde droncke. **G**he
maect. **S**hone en suete appels hebstu mi
mit dynre hant gheboden. **V**oesen ven
voesengaerte hebstu mi voer. **G**aus ghe
ghenen. **D**u hebste gesworen dat mi in bo
uen al myntes. **E**nde nu mer in engher
aucturen blider of letter soudestu laten
O scaltke vossymme. **O** venynde ader. **H**ier
mit desen en andere ontellike valschen
smeplingen hebstu mi geuange nae di
niden toot gherogen. **A**lse wanneer me
ene scape een gruen wuch toent. **D**aer
blidelike ter toot mete wort gebracht.
O alre boeseste dier. **O** bloedige heest nu
woudestu wreedlike den du suetlike
onhelleste. **O**ngemadelike werppestu
eenden. **T**en du vuentlike ophoerdeste.
die di venseste ter meer mynne steme
te hebbe. **M**eldestu nu ene angel te hebbe
want hier alle dinge sijn in contrair ge
wandelt. **E**nde als ic wane in dine seer
te vense ghelic sampson. **S**o wort mi u
myn haer ofghesneten. **M**ijn oghe we
gesetken. **D**ie geest is en wech gegaeu.
die cracht genomen. en ongerwepent

legge ic onder den sweerde mijne vian-
 te. **D**it wederdenckende. dit in mine
 herten ouerleggende vergaet ic in mi-
 seluen. en byn swaer in seluen. **S**alich is
 daer om die siele. en mach wel te rechte
 een coninginne der rijkheiden genoemt
 werden. welke weemde perikel voer-
 hoedich gemaect hebbe. die hoers herte
 en hoers lichaems onbeulectheit heeft
 bewaert. **O** wat groter salicheit beuyet
 die oer niet weerende dat reyne leuen ver-
 blide. die siele vry van quaden begeerte
 verprouwer. want altoes vermydet
 weder dinge. ene versuerde conssaencie
 dese is swaerre dan loer weder dan een
 leue verueerliker dan een donre. **D**it
 nure dan allem. dit is die worm die by
 nese knagende. die niet en laet ene noch
 ruyen. **m**er al bytyden die slapende mit
 verueernisse becommert. **A**ls vele ende
 swaere dinge sijn die ene beulecte cofcie
 die quese. dat des die onbeulecte nauwe
 en soude kunnen gelouen. want die
 creanier die sepper dienende wort ont-
 selen in te pinigen teghens die drecht
 needrige en wort sachter in wel te doen
 ten gene die in di betrouwe. **D**it heb ic
 ghesproken. want dit te seggen heeft mi
 dat onder vanden gheleert. en tegenwoer-
 dige bitterheit mijns herte heeft mi daer
 toe beweghen. **w**ant nu wt drucke mi
 ro onsalicheit werde ic ghedwongen te
 wepen en te seggen quaer en bitter ist
 mi ghelaten te hebben mine brudegom
 en sijn gheboden niet ghehoersam ge-
 weest te hebben. **w**ie sal mi gheuen
 schijnelle hebbende breecheit des hemels
 ykter bouengaende veelheit des meers
 en also vele pennē als blade sijn der boe-
 me en spier der gras op dat ic besari-
 uē mochte mijn herseer en onuerwint-
 lē scade. daer ic in gevallen bin. want
 ic minen gemynnen hebbe ghelaten
 ach waer toe bin ic in dese werelt gebo-
 re. **w**aer om en bin ic niet vergaen in
 mijne moeder lue. **I**c onbreke al te lāne

ende en weet niet wat ic doen sal. **W**at
 merre ic langer waer toe worde ic ver-
 suert. waer toe seye ic. **w**at is voert an
 aenssaende. dan dat ic mi selue versmae
 en vanden aensicht der glorie gods mi
 sonder hope weye inden afgront des on-
 salige misroestes. **N**iet toe se auwoerde
 die godlike wylheit. **E**n weetstu niet hoe
 anreliken ding is in hope. du en sulste
 in gheenrewys van durre salicheit mit
 hope. want daer toe bin ic gecome in die
 werelt om te sucken en behoude te ma-
 ken dat vergangen was. **D**ie discipel. **O**
 wat is dat ic hore. dat so suethe luter in
 minen oren in ene onsaligen menschen
 en verwoorpene honte. **D**ie wylheit war
 is gheschier dattu mi niet en bekames.
 hoe sijn aldus vallende ter eerde ghella-
 ge. **h**er schijnt dattu wt grote rouwe wt
 wiscap gecome sijt lieue soene. **O** mijn
 gemynde ic bin die ewige wylheit. **s**one
 des hemelichen vaders. die staet der barm-
 herticheit. leetman der ghenaden. ewege
 uer der goetereicheit. die den afgront
 der barmherticheit allen geschapenen geene
 gheopenē hebbe. **b**ereit dien allen die tot
 mi wederkerē willen. **m**itte alre goetere
 rechte scoet te ontfange. **B**ekenne mijn
 aensicht want ic bin die armoede ge-
 lede hebbe. **o**p dat ic di rijke make mocht
 te en hebbe den alren bitterste doot gelede
 op dat ic di leuendich make mochte. **H**ier
 ic nae hier een middelaer godsēde der
 menschen hebbende behouten die lytel-
 wen des cruces ondersettende sie te sijn
 ghen oetel des ewigen vaders en allen dine
 sunden. **H**ier omē en wille nu niet seypen
 niet ic bin dijn brueder. dijn brudego bereit
 di te ontfeme. en te bedede dine sunden
 en te werpen in dat diepe der see en also
 vergheuen of si nye geweest en hadden.
Als veer als du di bekere en voert aen
 huessen wille. **w**asche di in mine bloede
 des onbeulecten lammes. **m**itte alre volco-
 menster mynne en roseliker verwe ver-
 schymende. **D**oer op dijn hoest. **v**and eerde

lylic op dyn oghen en wese bet gemoeder
Dier di wort voer ghebrocht een stoue
doer die vingerline des verstandes ende
schoen werden di weder an getoghen dat
gemeste tuss' wort gedoter en een mynlic
naem wort di weder ghegheue dattu een
brunt des ouerste conincs moechste wesen
en gheheiten werte want ic en hebbe di
niet mit verterfiken goude ofte siluer u
loeser mer mit minen duerbaren bloede
en di verreege mit also groter sereicheit
dat ic niet onbillig mi verbleen en sal va
dynre salicheit en snel wesen totter ghe
naden Hier is wel wonder en seer te ver
wonderen dat ic seggen sal mer nochtant
sonder al twiuel te gheloue **D**ich al waer
alle die werelt een vuerich doer en in dat
middeel een hantvol vlasses worde gewor
pe dat en soude van sinen natuerliken
neygen so haeste niet ontfangen den brant
der vlamme **A**l die afgront mynre bar
hericheit soude te vughenaden ontfange
den rouwigen die hem bekeren woude **W**ar
inden natuerlike werke soude emich al
waer onkenlic toene wesen mer al mit
al gheen verdoene en is tusschen te rouwi
ghen en ver gheuenden tussche ten sichte
en die sichtenge verhoerente **H**ier toe
sprac die discipel **O** ongehoerde goeterre
renheit vader liker barmhericheit **O** wo
terlike mynne hemelscher trouwe **O** emge
woude myns herte **G**hemueerdichstu noch
ten verworpenen verloren sone weder te
ontfange wiltu noch ten die des dodes
sculdich is en mit allen sunden beladen
is genade bewisen **O** sonderlinghe gracie
o onversprekliche goeterrenheit o on
gemete diepheit godliker barmhericheit
onbegripelic allen sterflike menschen
bouen gaende alle verstant begeerte ende
verdiense **H**ier ome tot reser graciën so
buge ic nu die knyen myns herte tot di
vader der barmhericheit en ter ceerden
vallende ueterlae ic mi tot uwen alren
genadichsten voete danchende v vanden
hymnest myns herte en bidde v dat ghi

aen sien wilt uwe enigen sone dien ghi
uwer alre meester minen daer ghi ons in
ghemint hebt inden doer hebt ouergelc
uert en dat ghi om veelheit sinre sereich
eit alre mynre sunden wilt vergheweten
wilt lieue heer gedenc die alle uwer barm
hericheiden en onder beloffen want mit
uwen heiligen monde hebdi wilneer der
werelt bitter groter vloer verzoenen en
teyken der ver soeninge ghegheue segge
de **I**c sal mine bogen setten inden wolue
en sal gedenc die mynre ouerdracht dat
ic mit v gemaect hebbe en her sal wese
en teyken der vrienfchap tusschen mi en
der ceerden **H**ier sich an alre goeterrenheit
vader den boeghe doe voerbereyten die
alren lieften sone inden cruce opgehange
herke an hoe hi ouer al wgerect is also
dat men tellen mach alle sine boete **D**ich
hoe sine hande arme en alle sine lede mit
crachte sijn wgherect mit wonden toer
slagen mit bloede ouergoren **D**ir wilt
lieue heer aenstien en toer sine wonden
genesen onse wonden en verghewen onse
sunden **G**hedenc die heer waer om di he
tes barmherich en een vader der barmhe
ticheit **E**n is dat niet daer ome want
allen dies begeren barmherich sijn mer
der onreche die di aengedaen sijn mer
en ghedenc die en ter sunden vergete wat
niet om die vechtaerdige die gheen pe
nitencie en behoeuen mer om ons die
gesundiger hebben weertem barmher
ich gheheit en genoemt **D**istu verallan
een god ter onbeulecter en niet oec ter
gheenre die penitencie toen en hem tot
hoeren herte wederkerē **E**n plecht niet son
tyden die gracie oueruloeyende te werde
daer die misdier ouergaende heeft ghe
weest **H**ier om vlie ic tot di vader der bar
hericheit zuchende gracie dynre barmhe
saedinge **D**aer toe o soene des ewighen
conincs mitter alre vuerichste begeerte
en volherthiker lieften **D**rucke ic mi tuss
schen uwe wgerecte bloete bloedighen
arme en willende voert aen

nimmermeer. noch leuendich. noch doer
 van u ghescheide werden. **Een exempel van**
Serarius scrijft van ene salomon
 gheuoert monit en preter in **benedict**
 oerden. In welken hi also toenam dat hi ver
 wech dar ampr der suppoertscap in sine
 doener. dese is bi listicheit des bosen geestes
 en eygenre crancheit verleit also dat hi
 die oerde liet en heeft ouerretren die hei
 lige kuytscheit. en heeft der vleyschelicheit
 aling ten toem ontlaten. Als dit een wijl
 gheduoert hadde. so is hi ten legen bi aen
 son der godliker ghenaden weder te sinne
 gecomen en heeft begeert ten inganc der
 oerden van cisternen toe hemerwede. en
 heeft en verargen. Ter dont nam hi aen
 die wapen der penitencien so neerstel
 he mit stadiger biecht mit tranen mit ge
 bede mit vasten also dat hi hem alle gaf
 een waerachtige forme en exempel der
 penitencie. Hier lange hier na is hi genal
 len in siecte en is leghebar geworden te
 bedde nochtant en liet hi niet of van
 gewoenliker strengicheit. mer pynde he
 mit becomen strit manlike te volbrin
 ghen. nu lesende nu betende nu onse lieue
 vrouwe gruetende want hi hadde van
 hoer soninge gruete en ghebete sonder wel
 ke hi noch wakende noch slapende mochte
 gheuoerten werde. welke hi voer die ve
 sine todes an sinen hals liet binden. en
 een ghenygh grootes beuuews en sinre
 goeder hope hi welke sinre siecte hi tot
 eenre tijt badt bi hem te comen den Abr
 mit een deel brueders tot welke hi aldus
 sprac. **Erueerdige vader ende brueders**
 mine here. ic sinder die penitencie ont
 fangen hebbe begeer dat ghi mijn nygh
 wilt wesen bi gode ter volcomere biecht
 en waere penitencien. want ic bin be
 reit tot allen voldoen alle pnie te liden en
 allen arbeit na mine vermogē te dragē
 mer salke dat god mi dar leuen verleent.
 Hier en sal mi te hart wesen. niet te swaer
 mer onmogelic. ten mynente en waer
 lic penitencie toende. Aldus in ware be

rouwe en penitencie ghebete. dan ende
 slof godes in sinen monde noch hebbende
 heeft hi gode sinen saligen geest ghegheue
 In wes heenuaert ene brueder gerouert
 wert een visoen van sijne behoudinghe.
Ma die teele d penitencē en een vā rouwe
Dat sacrament der penitencien also
 als ons tuger die meyster in sente
 aen en ander lerars heeft die teele daer
 si mede volmaect wort als rouwe. biecht
 en voldoen. Rouwe is hartseer willente
 aengensomē voer die sunde mit opsichte te
 biechten en vol te doen. Biecht is beynghē
 na insettinge der heiliger kerken ouer
 mits welken die verholen siecte der siele
 ges geopent wort om hope der ghenaden. Vol
 doen is die voerledē sunde te quiten mit
 vergelden en te sauwen aenstaende mit
 voerhoeden. Rouwe wort ghesaect bi son
 der wt vier dinge. Ten eersten wt aemer
 ken onses selues. Als veelheit groetheit
 en vuelheit onser sunden. ouermits wel
 ke onse siele ontfet is van hoerre nature
 liker etelheit en scoenheit. selic vuel en
 smekende voer gode geworden is en hare
 lic allen creaturen. si heeft die gelicheit
 godes wigghedaen en des diuels gelicheit
 weder aengetrogen. ten tempel godes ge
 wandelt inden tempel des bosen gheestes
 een lit des geestelike lichaems xpi. gewan
 delt in een lijf der diuele. Dit aen te mer
 ken vermaent ons die prophete There
 mas seggende. **were en sich want quaer**
en bitter is datu god dine here ghelaten
hebste en sine anjer niet te wesen bi di. **Wt**
desen aen merken was bewegen sinre
maria magdalene. daer si sinte Gregorius
van seir. Di aē merete war si gedaen hadde
en en woude niet marigen war si doe soute
want daer omē dat si hoer selue also swaer
like scaemde van bynnen. so en achte si alle
niet war scaemde si lere van bute. Den an
derē mael wort die rouwe ghesaect. waer
merke godes. want grote rouwe sal een
mensche bully daer wt hebbē dat hi god
sine scapper ghelate heeft en is hē onghē

hoersam geworden leuende teghens der
wille daer hi leuen van ontfangē heeft
Noch meere want hi hem die onse vader
is en als een vader hem tot ons bewesen
heeft also menichuoudelike uerwācht
heeft des hi hem **h**etvoent toerden pphete
Theremias seggende **E**en sone eert sinen
vader en een knecht sal ontvuchtē sine
heer **B**in ic dan een vader waer is **d**an
mijn eer **B**in ic een heer waer is mijn
aert **A**ls meest sal ic **o**hem een siele be
rouwen want sie hem die onse verlosser
is ghevoorten en heeftse mit sinen duerba
ren bloete gecost ondanchbaer geworde is
mer allene hem niet weder mynne mer
oec vermaende en verliesende dat soe
swaerlike ghewonne was verkende bi
ghelikenisse of een coninc sin rucke ghe
laren hadde om een costel perle te veran
gē daer hi oec sin bloet om ghecoeter had
de en een ander quame ende sloeghen hem
die voer hant inden huyt en op stene **A**ls
dat si onreynne worte en vermyelt hoe
swaerlic soude dat die coninc dragē **t**er
gheluyt ic mit dyure sielen **T**en derde
male coemt die rouwe wt aen merken
wes die sinder verdient heeft dat is die
helle **d**aer sinte bernaert van seir **d**en
ke wardu verdient hebste die helle come
in din memorie die gloeyende pot die
ye yfere ouen des groet babiloens dat
huyt des todes die stede des lidens die
doer der vlamme die scarpheit der vlamme
die ewige dunsterisse ajerke aen die me
nichuoudicheit der tormentē die aensich
te der pynnes die wandelinge der pine
die ewicheit der onsalicheden en wan
neer du dit mit dinen verstandeliken
ogen ouerlopes so mogestu wel seggen
Beter hadder mi geweest dat ic nye en
ware geboren **T**en vierde mael coemt
die rouwe wt aen merken wantu verlore
hebste **d**aer oec se bernaert van seir
weterkeer dyn ogen en merke wantu
verlore hebste **G**hedenke hoe glouoes
die stad is die hemelsche woninghe

die stede des leuens dat pallaes der weal
de die schijn der glouen die groetheit der
gracien die ewige claerheit **P**ich aen die
oerden der bliscappe die aensichte der ve
bliders genolch der loue voelheit der
weelden **E**n du moges wel wt roepen hi
god alle dit heeft hi verlore **d**ie di heeft
verloren **T**en vyften mael wort die
rouwe oec wel gesaect wt loue ende pise
der dogter en crempel der onnosselheit en
toechtsamheit goeter menschen **A**ls hi
een sinder aen meret en bedent dat goe
te der dogter te derne en den leue goeter me
schen also onghelic te wesen **d**aer sinte
Gregorius van ruert op die woerde in **Job**
boec hi sal aensien mensche en seghen
Ic hebbe gesundicht en swaerlic mis
daen en als ic weerdich was en heb ic
niet weder ontfāen **B**iden mensche vmae
wt die gene die niet beestelic mer na der
reden leue die sal een sinder aensien op
dat hi wt forme der goeter merke hoelich
hi geworden is latende dat goet en dat
wt coemt hi tot bekennē sine selfe **e**nde
seir **I**c hebbe gesundicht en swaerlic mis
daen **W**aer bi onse heer sprac tot ezech
iel den pphete **D**one des mensche toene den
huyt van israhel den tempel op dat si con
sups werde in hore boelheiden **d**ar is te se
gen **T**one den sinder die siele des geaden
ghe die een tempel godes is op dat si daer
wt bekennē die dogter die si ver sime en
stame hem bedenkende dat quaer dat si
wilt bedimen **A**ldus als voer ghesen
wort rouwe ghesaect mit den herren des
sunders **w**els **t**wierhande is die ene is
des willen en der reden **w**els rouwe een
mishagen is der sinder **E**nde dat behoert
also groet te wesen sal een mensche verlore
niss vertrige sinre sinder **d**ar hi eer ver
kiesen soude alle pine te lide **d**an weder
een door sinder wende te doene **d**ie sinder
rouwe is der synlichen en des beuoelens
welken rouwe dat mishagen der sinder
werkende is en is een beuoelike pine en
senicheit des rouwigen herren wbedenkende

Ex

mit seye en suchten en andere gebere
 van buten. Welke een mensche niet ver
 hute en en toenende droefheit des herre
 Welc rouwe al en woer hi niet geescher
 van node als die eerste want hi in des me
 sijn macht niet en is nochtant toer hi
 vele in of neme der sünden want beide
 dese rouwe moge also groet wesen. dar si
 of neme beide pnie en seout. ^{Sonder endy}
 ander voldoen/voer die sünde. ^{in dat mechte voldoen} **Ja sijn Lu**
gustus woerde die seir In penitencie te
 doen en is so seer niet aen te sien mare der
 als des rouwen want dat rouwighc
 en oermodige herte en versmaet god niet
 mer want den priester onkundich is die
 rouwe van eens anders herte na dien dat
 die gescheit voer den ghenē dien wi seg
 gen. **Aijn** suchte en is voer di niet verholē
 daer dine wort penitencie in gheset van
 te ghenē die macht hebbe nider heiliger
 kerke mit welker oec die sinder behoef
 verluent te werden. **Vanden berouwe**
mer een exempel in libro apu

Oor den eerweerdigē meyster peter
 van corbnel Arche bisscop senonen
 somer is gecomen een sinder die bi be
 drachnisse des viants en trancher sijns
 vleyscher een groene sünde ghedaē hadde
 om sine biecht te spreken. En biechte sijn
 sünde mit alre groet wonderliken berouwe
 en vele wanē mede vragende of hi vimmer
 mochte mit enigen rouwe ofte pnie
 ghenade van gode vercrigē. Die bisscop ^{sant}
 sprac. Ja du sonder alle twivel wilstu pen
 itencie doen voer dine sünde. Die mensche
 nep wt mit neervste. ja ic wil penitencie
 doen al hoep mi dusent dote gerue. Hier
 toe wart die bisscop mede seveyende ten
 onsaligen. ja meer saligē sinder en seide
 se ^{hant} sette di allene die pone der pe
 nitencie van seuen ier. Doe sprac die wat
 is dattu mi den alven maeste sinder allene
 penitencie van seue iacere in settes die al
 mochte ic leue totten eynde der werelt so
 en mochte ic mit oncelike pnie so grote sū
 de niet beere. Doe seide hem die bisscop. **Danc**

en vane allene die dage te water ende te
 broet. Doe wart die sinder noch meer say
 ende en hem selue voer die boer staende
 en badt dar hi hem toch behoelike penite
 ce sette. Hier toe verwonderte die bisscop
 bouē mare en gheboer ten vtersten ten
 sinder. dar hi ghenge en spreke alleneē
 pater n. wetende voerwaer. dar hem alle
 sine sünde alrede verghene ware. Alse die
 die bisscop gesproken hadde ter stont gaf
 die sinder een swaer suchten wt en viel
 mede ter eerden en was doot. En ghee twi
 uel en is te hebben alle die goede weerd
 gebusscop na predicta. die selue rouwige
 sinder en si sonder alle ander pnie des ve
 gheuerē ouermits also groten rouwe
 gesuerr en totter glorien godts genare
Vander biecht

Biecht en belynge der sünden is twier
 hande die ene is ter gedachte en
 die ander is des mondes. **Biecht** en belijn
 ge mider ghedachte is als een sinder hem
 voer gode bekent en behet sine misdaet be
 ghevende genade. **Tor** deser sijn wi alle sal
 dich van natuerliken rechte. want dat
 ic behoelic en betamelic. so wie gesun
 digher heeft in god wil hi genade werue
 dar hi voer god bekeme en behet sine mis
 daet. **Dir** aen merkende sprac die phere
Aijn misdaet heb ic di bekent gemact
 en mijn onrechticheit en heb ic niet ver
 huter. En ter ander stede. want myne boel
 her sal ic voerkundige en ic sal dencken
 om mine sünde. **Tor** deser biecht en belijn
 ge pnyde onse heer te noten. **Adam** onsen
 eerste vader na der ouerredinge. doe hi
 hem reypende seide. **Adam** waer bistu en
 cayn. doe onse heer hem vraechte. **waer**
 is abel dyn brueder. **want** hadde si ter
 stont hoer misdaet behet si hadden te
 lichter ghenade vercregen en vele myre
 maledixie ontfange. **dese** biecht ende be
 lynge tete daniel die phere daer hi of
 saist. **doe** ic bad en behede myne sünden
 en myne volcs sünde op dat ic mijn ghe
 ber noete mochte in dat aengelicht mijn

godes Aldus daden die drie kinde inden
ouen des vuers geworpe Aldus dede thobias
en vele ander die van gode genade be
geerte voer setten eerst ene biecht ende
belijnghe die meer des herre was dan des
mondes na woerde des wisen mans seg
gende die gerechte is inden beghin syn
re verene een besuldiger sijn selues hier
toe vermaent oec die prophet seggende laet
ons voer come sijn aensicht in belijnghe
En papias Begge du eerst dine boetheide
op dattu gerechter werdes Dese biecht
was ghenech ter god mensche want her
na dien dat god mensche geworden is. Sit
van godliker insettinge danne ene meste
als ene vicario arst biecht sal. Welke in
settinge arstus dede bedectlike gheuonde
sine apostele en hore nacomelinge die hi
diene maecte der sacramente enacht te
bynden en te ontbinden. Wakt anders da
sunde die men he beliete en he te richten
stonde Van deser biecht uerde onse heer
doe hi seide den malaetschen mensche Gaer
en toent v den priestere. Her hier na heb
ben die apostelen wren heiligen gheest
opelike inghelert als nu die heilige kerke
houder dat men sculdich is tot belijnghe
des mondes voer den priester die dat ghe
bruke der sloete heeft en mach slute ende
ontslute daer elc mensche toe verbonden
is werclike in behoeliker tyt ofte inden
wille. Wanneer hem die noer dat belet
mer enich versuden des sacraments
Van deser biecht is dat **sint Johan** seit
in canonicen. It dar wi belien onse sunden
god is getrouwe en gherechtich dat hie
ons vergheue ende reynige ons van al
onser boetheit Van welker die heilighe
leere **sint Ambrosius** seit. Niemand en
mach verrechtuerdiger werde vander
sunde hi en hebbe sine sunde eerst ghe
biecht Die biecht verloefft die siele van
der doot Die biecht gheeft hope der salich
er Die biecht opent dat paradys hier va
seit oec **sint Gregorius** Brueders laet
ons aen merke die gracie des barmhertige

godes en woenghen die menschenoudicheit
onser misdaer. Hier hi aensicht die sunde
en verbeter die hem weder staen liden hi
en weder roept se daghe onser misdaer
heilige ewangel goeterniche. Onse biecht
begeert hi wt ene puere herre en vergeest
alle dat wi misdaen hebbe Die strenghe
der ewe heeft ons verlichter die barmher
ticheit onses verlosers. Want in die is ge
screue. So wie dit of dat toer sal den doot po
ue Onse scoper is gecome inden vleysche
en heeft belijnghe ter sunde mer pme. mer
dat leue beloest. Oec seit **sint Augustinus**
dien sine sunde rouwe die late sie he volco
melike rouwe en toene mit pme sine rou
we en presentier sijn leue gode voer te pme
ter hi voer come godes ordel mit belijnghe
Want god gheboert den malaetschen dat sijn
tone soude den priestere. Serende. Dat men
ouermits lichaemliker tegenwoerdicheit
die sunden opene sal mer mit briede noch
mit boeten. Her die selue gesundiger heeft
sal doer hem selue besamen. Want besam
ge werker een groer deel inder verghifnisse
Ende des volcoens heeft hi **sint** bewesen die
sine scemte verwymende van allen dat hi
misdaen heeft. ten bode godes mer en heeft
verswege. Want dat herte arber inder be
scaminge welke groer pme is en daer om
die om xps wille liden besaminge. woer
weerdich der ontferminge. Waer van die
wile man seit in proverben. Die sine sunde
verhider en sal mer gerechter werden. mer
diele beliet heeft en achterghelaren sal baw
hernicheit veruigen. **Mer** nae buer ons
te merken hoe danich die biecht wesen sal
Ten eerste salse snel wesen. Also dat een sin
der hem snellen sal ter biecht. Wanneer
hi ghesundiger heeft. op dat hi wt spien
moge dat venijn der sunden dat hi bym
ontfangen heeft. na exempel des heres.
die na dien dat hi in dien gracie venijn
ontfangen heeft en voer hem daer of ont
selen. Gaer totte fonteyne der wateren
om vercoelinge en loefinge des venijnens
de na exempel des gheens die een doot wou

Er

de ontfangē heeft inden lichaeme. want
die enoer niet te sueten mer der arse
die schadelic en sochtlic in den mensche
lange sine biechte te verreckē om vele sa-
ken die eerste is. want also lange ē mach
en sunder mer vernere ghehele verluenp
ghe mit gode. als hi ter beeringe niet ge-
daen en heeft. dar in hem is na formē der
heiliger kerke sine biecht sprekente in be-
hoeliker tijt en penitencie ontfangente
noch hi en can hebbe also sekere toewraet
beclachtich te wesen alle der goeder wer-
ke die gheschieden inder heiliger kerken
als hi wel mochte hebben. of hi sijn biecht
gesprokē hadde. want na dien dat die pro-
phete ghesprokē hadde. Te midder nacht
stont ic op di te biechten en te behen. so
siet hi voert beclachtich bin ic alle der
gheere die di onfruchte en beware dine
delbode. Die ander is want also lange. als
die biecht verrogen wort so is die sunder al
beeringe der sunden ghelike als die onreyn
is myn achter hem onreynre te make. dan
die gene die gereyniger is. hier om so wie
die eymer der sunden verdringē wil stoppe
wort die quade fonteyne daer si wtcoemt
en make een toellachen. ende der
sunde ouermits biecht. En offnyte dar
quade. op op dar dar goede mer verquader
en werde. doende als die ene quade tant-
laet wt bieche. op dar die ander niet mede
en vernulle. Die derde is. want die sine
biecht verweet ter hem in perikelen te ver-
gheet sine sunde en te verliesen. sijn vrouwe
en offer der beeringe dien hi nu heeft. ende
naemdelic bi geualle niet crigen en sal
als hem om verhopinge der sunden die
gracie des beuouwes en des goede wille
van gode ontogen mach werden. Daer die
prophete herennas van ruel sagghende
hoe snode sijn geworden. alte seer vernye
de dine quade wege. Die vierde is want
meer biecht die consciencie verblidet. en
ontlastet wort. Als die prophete ruert seg-
gende. Inder steme des verblitens en s'biecht
of belijngē hier om so wie sijn biecht ver-

weet beroeft hem selue van dier vroude
des herte die hi hebbe soude van ontlap-
ge der smaerre boeten der sunde. ende die
hi hebbe soude van versoeminge en wient
scap mit gode en der winngē van macht
der boeser geeste en scout des ewigē todes.
**Hoe seer des viants macht ghevendier
wort inder biecht daer hebben wi een
exempel van in cesario**

Doe die gheleerde inder godheit meest
Thomas in dier vaert op die onge-
longe. daer hi dar cruce geprediet hadde
ontwegas siet lach in een camere. ende
soude sterue sach hi ten duuel in ene hoekē
staende welken toe hi en behende. sprac hi
hē toe in sijn merijns woerden. war staē
si daer bloedige beest. segge mi war is
dar valre meest scader. Ende toe die viant
mer en antwoerde sprac voert die goede
man ic besweve di viden leuendige gode
die richte sal leuendige en toden. en die
werelt ninte vuer dattu mi segghes die
waerheit van deser vrage. Hier toe ant-
woerde hi niet en is inder kerken dar
ons also seer scader en onse macht crendier
also stadige biecht. want wanneer een
mensche in dootsunden is so sijn also sijn
lete ghebonden en hi en mach hem niet
verruere. mer als hi die sunde biechter so
wort hi ter stont vry en is beruerlic tot
allen goeden werken. Doe dit die goede
leracer en trouwe prediker des cruces xpi
de gehoert hadde gaf hi blidelike sijn
geest. Ten anderen mael sal die biecht wesen
voerdacht. Also dat een mensche te voron
wederhaelen en ouerdendic sal so vele.
als hi mach alle daer hi hem nader laetter
biecht in ontgaen heeft mit woerde mit
werke. mit wille mit gedachte mit versu-
menisse. hi getendic der pēde daer hi ghe-
weest heeft. der personē daer hi sine wa-
deringe mede ghelacht heeft. sine werke
die hi gehantiert heeft. hi ouerloepē die
sunde daer hē menscheleke crancheit moet
yn te ontgaen pleecht. op dar niet achter-
en blue daer god om droevne mochte wese

In doe als die ghene die van hore ampre re-
kenſcap doen ſullen horen heren die te voer
hoer rekenſcap bereit maken op dat ſin
ghene punte begrepen en werde en ſoud
ſtede daer of ſcheiden ſoende als die wiſe
man raedt in eccleſiaſticus ſeggende Alle
dattu wt reyles wege en alle dattu geues
en nemes beſerme Die iphete ſeit Ic ſal
dencke om mine ſunde En ter ander ſtede
Ic oefend mi en ic ~~hoer~~ lieerde mi mit
ene beſsem mine geest Daer ſunte Auguſt
op ſeit hem ſeluen vzaechde hi he ſeluen
onderſochte hi hem ſelue oordele hi die der
ſtede Ic oefende mi ende lieerde mynen
gheest Aldus onderſueche en bedencke een
menſche groetheit en veelheit ſijne ſun-
den ſtede ſtonde perſone en alle ſake daer
die ſunde mercklike omme verſwaert mo-
ge weſen en bewiſe oec voer die biecht
berou in ſine herte voer allen ellie ſun-
de doende als die iphete doe hi ſeide Ic ſal
waſſchen doer ellie nachte mijn bedde
mit mine tranen dat is voer ellie ſunde
ſalie myne conſciencie ouergieten mit
tranen des berouwes Ende dit is wel
noer want als die wiſe man ſeit Alle
dat een menſche gedaen heeft ſal god te
oedel brengen En een ander ſeit hi ſal
onderſueche ihuſin mit lantecerne hi ſal
onderfragen onſe werke en onderſue-
ken onſe gedachten En daer omme is wel
noer dat wi voercome ſijn oedel ende
oorele nu ons ſelue want als ſute pau-
wel ſeit hi dat wi ons ſelue verordelen
ſoen ſullen wi niet veroerdelt werde **W**e-
derden mael ſal onſe biecht weſen oetmoe-
dich Als dat wi inden geeste der oetmoe-
dicheit ons pſentere ſullen onſen priester
meer ſtede godes bereit tot beteringe na
ſinen vade want dat is behoerlic dat wi
die ons inden ſunden verheue hebben
tegens god inder penitencie ons vernede-
re onder den menſche wi ſulle oetmoe-
dike belie alle dat wi gedaen hebbe Ende
beſuldige ons ſelue ſwaer achende onſe
ſunde op datſe god uchrachte En en

ontſuldigen ons mer want als ſunte
Augustinus ſeit hi dattu di ontſuldige
ſo ſal di god beſuldige en is dattu di beſul-
dige ~~te~~ ſo ſal di god ontſuldige Oec ſeit
ſunte Bernaert dat belegen der onſe
licheit dat is dat ontſuldige der ſunden
dat bunt ſuyt die barmherticheit noech
die geweediginge en heeft gheen noech
daer vermete is de weerdicheit noech die
oetmoedige belinge der gebrecheheit
die uweet barmherticheit Oetmoedich
beluſen en beluſen de ten publi-
cien gerechtheitiger gaen in ſijn luyt
Oetmoedich belien de ten moerden
die ter rechter zijde onſes here heue niet
auwe genade vertragen Dauid beliede oec
moedelike dat hi miſdaen hadde En daer
omme hoerde hi God heeft ouergheſen du
ſunde du en ſulſte niet ſterne an
die conne van vele ſunde quam hi mit
lieden tot belienne en ſeide Ic hebbe gefin-
diger boue tyghetal des ſandes des moer-
en ic ben bin niet weerdich te ſien die hoch-
er des hemels om veelheit myne boer-
heit Om welker belinge god ontferme
ouer hem Verke dan die mach der oetmoe-
dig digger belinge die ſo haestlike ver-
wint den onoverwinklike ſo ſnellike wint
del den alre strengten richter inder alen
goeder nerenſe vader Ten vierde mael
ſal die biecht weſen bloer Als dat ee ſunde
bloetlike oepelike en gheheliclike wt
ſpreke ſal sine biecht willende en weerdich
gheen ſunde of per dat die ſunde verſwue-
mach te verſwigen en dat also wiſpreke
dat die priester groetheit en ſwaerheit
der ſunde also veer alre mogelic is moge
weten en kennen Alle dinge ſijn bloer en
open den oghen godes van wellien du
ghene ghenade en moges vertragen du
en moetes ſinen vicia Imen priester
alle dme ſunde openbare want hi sine
genade inder ſout te verghene mer en wil
teple mer enther niet of alre verghene
ue In ſympelheit uwes herte ſeit die wiſe
man ſweet te here mer in dubbetheit want

was wes den gheue die mit dubbelte wege
 darant in gaē. Daer die yphete van seir
 die drogenachinge lippen spraken inden heere
 en inden herte. Wat is inden herte en inden
herte te spreke dan te seggen en wat te ver
swige die priester is te versueke als een
medius der siele. Van welke als **Sime**
bernaert seir ist dat du die hulpe der arsa
 dien zueles so ist noer dattu di te on
 delien dine wonden niet en seames. **Wanne**
 di niet nochtant so willeit alte same open
 laren want alte for is hi die om een dey
 ne hemelike scaente te ontgaen vliest
 openbaer ewige scaente te liden. **Welleit**
 onse he toe spieet doer ten yphete namn. **Ic**
 sal openbare dyn scaente en tonē allen
 mensche dine lelicher en allen ryke dyn
 scaente. **En Iheremas die prophete seir** In
 sinne bouē mate confusio werde
 want si en hebbe niet verstaen den ewige
 lyster die niet waghedaen en sal werden
 Ten vyften mael sal die biecht wese goet
 willich als mit opsette voer die sünde vol
 te doen en voert an daer van te onthoude
 sonder dese goeden wille en is die biecht
 niet volcomen noch die mensche en ver
 werft ghen ghenade of verlatenisse sijne
 sünde. want daer die goede wille niet en
 is daer en is gheen recht berou der sünden
 En niet allene sal een mensche opset hebbe
 die sünde te late. niet oec oersake der sünde
te late sonder welke hi die sünde niet sen
wē en sal kan. **Maer van sūts bernaert seir**
want niet genoegh en schijnt dien mensche
te rouwe dat hi gevallen is die he noch sae
ten heere inden die die noch dat hi gedwa
len heeft die noch geen leidsman en suet
so wese een teyken waerachtichs berouwes
men der vreeschap ontwecke der oersake
van biecht sonder opset. **Wanne die sünde**
te late seir. **Sefarius een exempel**

Her was een mensche mitte viande be
 serit doer welke die duuel sprac en
 dat somige lude hoer sünde. **Dese** hadde
 en man gheerne ghehoert niet om somige

lelike sünden die hi ghedaen hadde en dorste
 hi ten duuel niet genaken. hi vant niet
 hi ghinc te biechte en biechte alle sine sünde
 houdende nochtant ten wille die sünden we
 der te doene. **W**et welker biecht hi zeker wer
 dende is gecome totten huse daer die beferē
 mensche was. **Een wonderlic. **Also** vroe als**
die man ruerde ten torpel des huses en sach
daer in riep die duuel ouer luyt. **Vient co**
hier come du hebste di wel gheuittet ende
niet dien voer he alle die daer bi waren
melde die vrant alle sine sünde die hi oec ge
biecht hadde en besaemende he also seer dat
hi gewilt hadde te wesen bi der somme opganē
hier om besaemē en droemich om wroegē
sūre consciencie is hi weder gecome totten
priester en vertelde he warte gheschiet
was. **En bi raede des priesters verniede hi**
sine biecht niet enē beferē opsette en louede
gode en sinen priester voertan hem te ont
houde van sinen sünde. **En als hi ponēde**
outfange hadde seide hem die priester. **Eanc**
niet weder zeker want voert an en sal hi
di niet besaemen. **hi deed also. **Einc** doe hi in**
dat huus gecome was seiden somige van
den gheue die daer bi liden totte duuel. **Hiet**
dijn vrient coemt noch weder. **En hi antwoet**
de wie ist. **hi seiden die gheue den du te han**
des so lelike sünde verweret. **Die duuel ant**
woerde. **Ic en hebbe he niet uerwete. **Ic** en**
wet oec gheen quaer van hem doe waen
de si dat die duuel voer gelogen hadde. **En**
also bi ghecht der waerē biechte ontghinc
die man dat bedendic also groter seende

Want ten boeke de illustribus vure een exe
 pel van onvolcomene biecht

Her was een vrouwe van alre geestlike
 schine des louens die al sal si inder
 echt nochtant mit vapse mit bedē mit ael
 missen gheue en anderē goddieninge werke
 scheen in weorlike habitē een geestlic leue
 te leide. **In** hoerre ~~sünde~~ wether hadde si ee gro
 ue sünde gedaē van welker si hoer alle seer
 scaede dat si vā groter scaente die gheue me
 sche en woude biechte. **Mer** also die die als si

fines vni
 collaco

biechte ghesproken hadde belloefte altoes
aldus seggende. Van al minen sunden die ic
nu gheseyt hebbe en die ic niet gheseyt en
hebbe bekenne ic mi gode en v saldich te
wesen En also dicke als si dir side toech si
wt gronde hoers herte diepe suchinge ende
wart mit al in tranen ontlaten Als si dir la
ghe ware na cenre wint altoes dese merke
die priester als een wijf man datter war
ondaers sculde inden herte En daer om
pynste hi mit vele ontevragens dat te
weten mer doe hi hier mede niet en vorder
de vermaende huse dat si ene prioz eens doer
ter na bi ghelegen soude versucke ende
dien man van alte heilige leue hoer consciene
soude opene want onder des hadde die priest
den prioz gewaer sauwer op dat gewoenlike
woert na der biecht sine merke te gheuen
Ende doe dat wijf totte prioz gecome was
om hoer biecht te spreken so en konste hi
van hoer niet verveigen dan dat gewoenli
ke woert dat si horen priester plach te segge
Mer nae gheschiedet dat si siec wert ende
sonder biecht ic gestouue en doe si langhe
door ghelegte hadde en ome vertroene hoerre
dochter die van cenre ander stede daer toe co
me soude hoer groene wort verroghe Ten
laetsten als die gecome was en mit groten
hulen en misbaer alle alle die daer bi ware
tot scrypen bewegen hadde so is bidde der al
re barmhertichster machy des ouersten
godes dat wijf dat wa door was weder le
uendich geworden En als wt ene suare cla
pe ontwakende heeft aldus der scrypender
dochter toe gesproke En wil niet ontvouch
te mijn dochter din oghen laten of va scrype
want ic nu gods ontfermede bin weder leue
dich geworde Ende die windeldoeke daer
ic mede gebonden bin op dat ic opstaen
moge Doe dat mit alre suetheit ghedaen
wart richte si hoer open sat hi begoerde
haestliken ene priester doe die gecome was
en dat volc va daer ghegnen so opende si he
ter stont inder biecht dat sunelike gebre
dat si iswege hadde en ofwaerde dat mit

mit rouwe hoers herte Daer nae als vele
volcs toe quam dit mirakel te sien so heb
vrouwenae een openbaer ghenyph gewor
de der onvermoedeliker gracen goddes ende
heeft versteller hoe alle die bi gecome is in
hoe si ouermits verbidde der alre goederen
renge ioncfrouwe marien der moeder sijn
here verloeser waer aldus sprekende on
salige sunder sche doe ic in desen leue noch
was ome doechte en goddienstege werke
die ic dese so schein ic voerden oghen der
mensche te staen mer voerden oghen der
machingen godes lach ic mede valle des toer
want ic een ouerwedster was sine gebo
des want sine miseringe dat nyemant
sonder volcomen biecht behouden mach
werde En ic onsalige al dese ic diewyl mi
mijn andere sunden puere biecht merke
suare sunde die ic in minre toghe ghe
daen hadde en dorste ic van scrypen ghe
mensche openbare en daer ome maecte ic
in alle goede werke die ic schein te doen in
vruchtbaer doch so plach ic den salichster
ne val byna alle dage der alre salichster
moeder godes marien voer horen altair
ofte belde of so waer ic konte scrypen en
rouwende te helpen en hoer barmhertich
eit mit karmeliker daghe ten te roepen
bidde dat si niet en hengte om dese mi
ne sunde die sentencie der ewiger verdoe
menisse ouer te gaen mer in dien dat ic
die scrypdes befaelt hadde ter stont wert
ic vande boesen geepte onghenadichlike ge
grype gherogen gestoren en mitte alre
bittersten verwite minre sunde tot ver
doemisse der hellcher nu puere gheoghe
en bynne gedachte ic minre aelmissen die
ic ghedaen hadde vane wale ghebde en
velc ander goeder werke daer ic mi in ghe
oefent hadde Ende ver wonderde mi soer
dat ic den hellche tormenten redde of ic alre
quaetheit sculdich geweest hadde sonder
enige barmherticheit toe geticht wort
Ich leide toe ver stont ic onsalige wel al
was late dit te wesen dat toen mijn ver

En

hied herre doe wart ic ghedwonge niet
 allene te weten mer oec te besuelien hoe
 sabelic datter si onses here godes gebode ou
 ghehoersam te wesen Als ic dan alles raide
 in hulpe onser was ghedachte ic dat ic die
 salue myne sinte daer ic die gerechte senten
 ne terre verdoenisse voer ontferc der alre
 salichster moeder godes en yonckvrouwen
 diavyl scrypende en karmentre plach te biech
 en en ter stont een luttel hopes gripende
 so begonste ic meer mit begeerten vnde
 sichten dan mit woerden te bidde der sel
 uer moeder godes en eniger hope ter onsi
 lger dat si mi mynroesinge in dier vterst
 noer niet en liete Do vroe als ic aldus ge
 bete hadde ic die enige troester siche en be
 sarnster alre die tot hoer vromeliche
 hebbe als een margen sterne mit groot
 claerheit toegecomen en heeft veruoert
 en besconden die duuele die mi begeeten
 en mishandelde daer om dat si in hoer die
 vese die vermeer En gheboer dat si haer
 liden den roef offleiden en heet ter tyt dat
 die sentencie vanden here wighesproken
 worde war dat hi van hoer ghebode te ghe
 schen Tot desen geboden lieten haestliken
 die boese geeste myne ziele en die moeder
 der barmherticheit aenbete hoer gebene
 die sone onsen here ihu xpm aldus segge
 dat hoer sone ic bidde uwe goetertierenheit
 dat ghi niet ten veeften wilt ouerghene
 die siele die hoer misdaet also did die voer
 myne beelde heeft bescreyter En die heer
 antwoerde hoer Du weeste genynde moe
 der dat si sonder biecht niet behouden en
 mach werken Ende si seide Here alle dinge
 sijn v mogelic ic bidde en wilt niet besen
 me dat aensicht deser armer die betrouwe
 heeft ghehad in mi en mit vele goederen
 rechtuerdiger werke al wast in onvynthe
 en heeft gepunt te versuene v aensicht
 hier toe sprac onse heer wantet niet be
 hoelic en is moeder dattu in eniger bede
 werdyf lues en want buren ten vleysche
 sheen stede tes bichtens noch ter betarm
 she en is so is mijn wille dat dese ziele

weder come te lichame en dat si qualike
 ghedaen heeft en quaeliker versweghen
 heeft vermoedelike mit berouwe biechte
 en belie en also penitencie en genade ont
 fange Ter stont bi gebode tes here en toe
 besorghinge sijnre gebenedider moeder so
 is tot mi geseynt een goet engel die tot mi in
 ten hande der boester gheeste verloesende weder
 brachte als ghi hier tot mine lichame Her nu
 als ic mijn biecht volcomelike ghesproke heb
 be so sprac dat ic van hier scheide en en sal
 niet weder come mer in ewicheit die barm
 herticheit godes dancken en louen Doe si dit
 ghesproken hadde neygete si weder hoer
 hoeft in die baer en teykenende hoer mit te teyke
 tes heiligen cruces en gaf ^{hoer} geest

**Van oetmoediger biecht ende belynge scriff
 Iohes dymaais een exempel**

Doe ic was in ene doester sachie ee
 ontsichlike sentencie eens goeden
 herten en richers des Abt want her geuel
 dat een ruter man al daer quam om beter
 nge sijn leuens welken die goede herde en
 medicus ter sielen geboet seuen daghe in al
 ve ruste te wesen om te besien welc leuen
 men aldaer leide na seuen daghe vrep he
 die hierde en vader tes doensens allene en
 vraechde of hem ghenoechte sijn leuen al
 daer te leyden Ende doe hi verfont dat hi tes
 bonie al begeerde so vraechde hi hem voer
 war hi quades en onberamelic nider werelt
 bedene hadde Als dese man hier toe alle sijn
 quac opelike behet hadde so sprac die Abt
 onder suchende Ic wil dattu dit voer alle die
 brueders openbaerlic belpoe Die man we
 rechten berouwe harente sijn quac ende
 alle scemte versmaente antwoerde aldus
 va wildi mit middel der ~~...~~ dat van alee
 andrien Hier na liet die abt opene somen
 dach te same come alle die brueders tot
 tweenhondert en dertich in die kerke Ende
 onder mussen naden heilige ewangeli gele
 sen gheboer hi dannen voer hem allen desen
 sunder niet wederconede die hande opte
 rugge ghebonde ten hare deer aen hebbe
 de en mit scoene dat hoeft betworpen ghe

ghefelt trecken soude in die kerke. **W**or welken
aensien alle die broeders ter stont mit verwō
derē in scrypen en suchten wt mededoghen be
wege worde. want nyemant van hē allen
en wiste waer om die geschiede. **E**n doe hi
aldus ter kerken dore gecome was. **R**iep dar
heilige hoest des goeden richters tot hē aldus
Hrac al daer want du en biste niet weer
dich des ynganges in dese heilige stede. **T**or
deser luter stemme die die **A**br tot hem vten
choer riep wart dese man verserift. want
als hi na hede waende hi niet een stemme
eens menschen. mer een doere gehoert te
hebben en viel neder versaecht op syn
aengesicht en altesamē mit anre beuan
ghen. en nederlagen **m** antre begoer
hulle die floer mit tranē. die geestlike
medicus en **A**br die des mensche salcheit
in allen versochte en allen den bueders
een forme oemodiger belynge begeerde
te bewisen gheboer hem dar hi opelike
voer hem allen segge soude so warly qua
des meer wevel ghedaen bedene hadde
hier ymie was dese ghehoersam en bely
ete mit groter wese alle sine misdæer bi
sonder. **v**aoec salien die wonderlic ware
te horen niet allene lichaemlic nader na
tuere mer oec tegens naetuer mit redeli
ken en onredeliken beesten. **d**aer toe oec
venyndinge en dootlaghe die niet bem
melic en **s**yn sijn te horen of in scriften te
sette. **A**ls hi dit aldus altesamen belieer had
de. **h**ier hem die **abr** ter stont scherē en mit
ten bueders toe tellen. **D**oe ic dit al ghe
sien hadde en mi seer verwonderde van
wylheiden des heiligen vaders vracheete
ic hem allene om wat zaken hi allullie on
ghewoentlike dinc ghedaen hadde. **A**ntwoer
te hi mi om om twierhande salien die eerste
op dat ic hem ouermits confusien teghen
woerdiger belynge mochte vuen vander toe
comender ewiger confusien en dar is al ge
schiet. **w**ant hien stont niet op vander floer
o iohānes tot dar hi volcomē verghifnisse
alle synre sunte verweghe hadde en dar

en wil niet mislouē. want een vanden
buedere die al daer ware heeft in in ge
loue geset dar hi die verueerlike sach
die ene grote tarte besaene hiel in syn
re hant. en in die ander een scarf ponne
en tot elken dat dese sunte ter eerde ge
lagen enge sunte behede. **s**o doer mee
die verueerlike die sunte tot dar si alle
wylghedaen en doer strelen ware. **w**ant
dit selue ruert die prophete seggende. **i**c
sprac ic sal belien teghens in den here in
ne boesheit. en du hebste verghenue die
ongoddiens sticht mynre sunden. **d**ie
ander sake waer om ic dit hebbe luten
gheschien is want ic sonnghe bueders
hebbe die onder hem noch ongebuichte in
den verhoude. en die heb ic hier mede ver
maent tot biecht en belynge. **s**oude
welke nyemant verghifnisse en mach
verrygen. **H**ier na volget een eyenpel
vter vader boec. **d**aer men wt merken
mach hoe oerberlic is dat en geen dinc
en verswige van sinen gebreken of be
coeringe. **m**er oec al byten openbare
bure biechtos den ghenē die hem daer
in mit ude ofte gebede te hulpe comen
Die **abr** serapion vertellde. **d**us
en sar mit inre **abr** theona. **w**ant
ic op stont vande eē bi ingheuen des
vants plach ic een broedehelke te melē
en heymelic te een buren wete inre
abr en doe ic dit volherde een wil nade
begonste hi dit quaet heerscapie in in
te hebbe ringen. **a**lso dat ic in selue her
van ingemewijē en conste onthoude
inre allene wart ic gewoeger van in
repgenre consaengen. **e**nde segenide
mi dit den vader te belien. **h**ier ge
hier en byme na godes ordmanac.
dat sonnghe bueders quame tot dese
vader en vraccheden hem van hoē ege
ne ghedachte. **d**esen antwoerde die goe
de vader en seide. **n**iet en is dat yome
luden also sardelic ic. en die dincle ver

Erny

blijder als dat si verheleu hoer ghedach
 te geestliken vaders. mede sprac hi oec
 van soberheit en kuytsheit. **O**nder wel
 ken woerde ic ghedachte dat god lichre
 verroent hadde van mi een heiligheu
 maame en rouwich wertende in mi
 selue begonste ic te screyen en woer
 dat broetelijijn wt minen scoete dat
 ic quaelic gewoenlic was te spelen
 en floech mi neder op die eerde begere
 te verglyfnisse van dien dat voerlede
 was en gheber om te verhueden dat
 toecomete. **D**oe sprac die oude vader
 Bone die behinghe heeft di vertolter
 bin deser gheuangenisse en ten duuel die
 dijn herte verdonckert hadde ouermits
 swigen hebmi nu tegens di selue behende
 ghedoet en die nochtro heer scape ouer
 di ghehar heuer en sal niet meer stede in
 di hebben want hi int openbaer wt dine
 herte verdoet is. **A**nders en bescont hi
 in niet. **A**er als noch des vaders woer
 te met ghepneet en ware daer verdoende
 die waerheit hier van inden werke
 want als eene lampe vuers ghinc wt
 min scoer en vernulde alle dat huus
 mit sandienden roeke. **A**lso dat si waende
 die daer bi ware dat vele siuenels ontste
 ken hadde geweest. **D**oe sprac die oude
 vater dit teyken dat god ~~hier~~ hier heeft
 laten gheschien is een bewisinge ter waer
 heit myne woerde en dijne verloesinge
Aher van plach die heilige. **A**br moyses
 te segge. **A**lso lange sullen die scadelike in
 gheuinge des viants heerscappe hebbe in
 ons alp sie verholde werde inden herten
 Ende mder vader msetinge. **M**aer aldus
 anders en can die alre submisse viant de
 vonge niet bednege. **O**fte verwynne dan
 als hi hem wt houerde of quade scade
 wt bedekinghe sijne gedachte gebrocht
 heeft. **E**n her is een gemeen en openbaer
 teyke dunelcher gedachte ist dat een he
 scamer die selue sinen wisere te openba
 re. **D**er seite si niemant en cantor ware

onderscheide come dan die sijn selues
 sijn niet gelouende alle sine oofeninge
 ghedachte en werke tot onder en besocht
 tot woeninge bringende wt hore onder
 wisen tot leve wat hi goet of quaer sal rekenen. **V**an
Doelroen. **M**aer van sijn Augustinus
Ser aldus. **H**oude dat sekerlic dat sonder
 voldoen dat is sonder willige betaelinge
 der scout der sonden. **V**nywer god die sinde
 ongepiniger mach laten noch die sonder
 totter ewiger salicheit mach come. **W**ant
 bleue die sinde onghepiniger so bleue sie
 ongeordniert dat god in teenre wys en lndr
Also dat enich ding in sinen rike ongheordi
 niert bleue soude. **B**leue die sinde onghe
 piniger so waer al ene wel den ghenen die
 misdete en die niet en misdete. **I**n die misdaet
 waer veel vyer dan die doechte. **W**ant die
 doechte staet onder die ewe mer die ondoech
 de is bute alle ewe. **E**n dit voldoen moet we
 sen na mate der misdaet en der scout. **W**ant
 die goede misdaet eylicher grote beeringhe
 en quitinge. **I**n ware berouwe mit bieche
 wort een sunter versient mit gode. **A**er ghe
 liker wys als een die misdaen heeft tegens
 sine here en tegens dat recht daer hi den
 doot mede verdient hadde. **M**er wort ver
 bete. **A**lso datten die here tot genaden ont
 fangt die moet nochtant mit linc ofte
 mit goede ~~sinen~~ beeringe doen den heren
 en ten rechte. **D**es ghelues ist mder peniten
 cien. **D**aer sijn Augustinus van ser aldus
Inter penitencie te doen so en ist niet ghe
 noech die seten in war beters te wandelen
 en van quade werke te scheide ten si dat hi
 oec voer dat hi ghedaen heeft ghenoech toe
 gode mit penitencie mit oetmoedighen
 suchte mit offerhande des rouwige herte
 mit mede werken der aelmissen. **A**l ist dat
 die priester aldir niet yn en set nochtant
 behoert ene sonder hem selue hier in te
 besorgē. **A**lso oec in te sawe oersake der sun
 de. **N**ede fronte en geselschap daer hi mede
 ten sinde mach getogē werde. **E**n voer

al dinc dat onrecht weder te liere. want dit
een fundament is des voldoens. Tot desen
insette die priester vasten bedden aelmissen
gheue of ander pynlike dinge die hier toe
dage. want dese die sijn penitapael diele
des voldoens. Om dat wi mitte vasten be-
re dat wi in onsen vleysche gesundighet
hebbe mitte ghebode dat wi in onsen here
gesundiger hebben en mit aelmissen dat
wi in onsen goete gesundiger hebbe. wel-
ke die vierde die engel Raphael tot tho-
bium seggende. Goet is ghebet mit vaste
en aelmissen gheue. beter dan scante des gou-
des op te leggen. In desen duen werde begre-
pen peeltgemaecte discipline scarpheit. ende
snoedheit des habites lichaemlike. ende oec
geestlike werke der barmherticheit. en ander
oefninge der toger. die ingheset werde om te
pynge voerleden sunde. om te wende
en te voerhoede die toecomende. **Hier vol-
get sine Augustinus sermoe vander aelmissen**

Boeders. arsedie der sunde is medicane
der aelmissen. want aelmissen ver-
loeser vander doot. en en laet den mensche
niet gaen in duisternisse. Hi coemt te hul-
pe den mensche inden dage des oerdels
dat hi dat ewige vuur niet en ontvuchte.
Als sainte Jacob seit in sinre epistel. Die
barmherticheit verwint dat oordel. Ende
oordel sonder barmherticheit is den gheue
die gheen barmherticheit heeft gedaen. **Ver-**
also danich sal wesen barmherticheit die
ontfangelic si gode niet mishagelic wellic
die sunden repinge niet die siele besware
van gerechtingen arbeide. van eygene goe-
de niet van des armie beroue. Boeders god
wil dat een mensche niet op en houde bar-
herticheit bewisende. pochtmen en wil hi niet
dat yemant van bedroghe gheue. Als die wise
man seit. Ere god van dinen gherechtighen
arbeide. hi ghebieder dat men gheue
van gherechtige arbeide. en verbier te gene
van ongerechtighen goete. Als god ten oordel
sal suten so moghen spricke die van beroue
der armie aelmissen hebbe ghegheue. Here

wi hebben uwe ghebode bewaert. ende in
uwe name hebben wi barmherticheit be-
welen. die hongerige hebbe wi ghespiser
die naecten hebben wi ghededer. en die
peelgryn hebben wi gheherberger. Ende
god sal hem weder toe seggen. **En seit**
wat ghy ghegheue hebt. mer ghy en seit
niet wat ghy genome hebt. ghy weder
haelt wien dat ghy ghespiser hebt. mer
om en denct di niet wien dat ghy spise ont-
toge hebt. Hi sijn blide die ghy gheghebet heb-
ben. mer si arme. i. amertike. Want ghy ont-
cleet hebben. Ghy onthoult die ghy gheher-
berger hebt. mer ghy hebt verghete hoe
vele ghy verjager hebt. Ic hebbe geboden
dat men barmherticheit sal doen. mer do
gherie. en rouerie heb ic verbode. die arme
mensche den di. Want gesadiger hebt
suchter. en sijn suchten heeft god verhoert.
Du vergader. ste di van onrechten. gode
verblides. die arme bidt dien. du wepge
du bereidete di een werksapen. noed se die
tot dine werksape die di weder more noed
du vergerne din werksapen. sijnre sachwan
dich dat die niet en ontbreke. en du houde
se mit dine vriende. en de arme bidende
woer dinre toet en hoerstu niet. Du werde
se veruult van menigerhande goede. en
en ontfermte niet des behoengigen. Du op
gheblasen mit vele spisen. en versaed
van vele wynne. versmaecte den arme. W
dende. Ende hebtse verghete. dat woer der
whet. die offteert sine oren vande beho-
ningen. die sal oec aen roepen den here. en
en sal niet ghehoert werden. Neige dine
oie hoere die stemme des behoengigen. en den
honger des hongerige. op dat god dine stemme
verhoer in dinen noden. Ghy van dien dat di
god ghegheue heeft. Hi heeft di vike gemact
daer sine ghyf hem weder dat sijn is. hi seit
dat hij ontfaet dat men den armie gheest
hi weetes hem aen. dat in des armie here
ghelaept wort. Als hi inden ewangeli-
seit. maect v vriende. vanden scante der woel-
heit die v weder ontfange in die ewighe

Ermy

libernatische Die kerstene mensche du ver
 anghne die ewige woninge is dat du den
 arme gheueste spise **Ic** dattu hem war ge
 ues dat voersendste al daer du leggest op
 in toecomenden tiden **Brueders** barmher
 cheit is die den toern godes officier. **Ende**
 ons van onsen sonden ontbint. **Ende** be
 schermt voer dat ewige vuer **Als die wise**
man seet Ghelue als water wt doer dat
 vuer also weder staet die aelmsse de sin
 te **Ic** hier omme ghif den arme coeme te hul
 pe den ghenen die van honger vergaen
 her is alre weer dattu den ghenen daer
 du al van heuet niet en gheueste. **Als du**
 weeste dat hi behoedich is **Ic** is alre
 swaer dattu van dynne oueruloedicheit
 niet en verlichtes des arme noeddurfsch
 er. **Wan** coemdet dat wi di avul getla
 gen werden in vruchte der eerden. **Vand**
 wi niet wel en doen den arme. **Voerwaer**
 mensche is dattu wel merkes **Wan** on
 comen sate verdriet liden **En** duertst du
 yndes dat allene om onser onbarmher
 ticheit **Du** en gheueste den arme niet dat
 ni wel vermoges sonder dyn benaom
 gen **Den** ongeluc coemt en du verliesse al
 dattu hebste **Du** wanderste mit ene volle
 buuc. **En** des arme ledighen buuc en mer
 kes niet **Di** is wel van godes goede du biste
 carlic gedeer **En** den naecte en benenden
 van coede en cleedstu niet. **Wat** soudstu
 seggen of di god toesprake di selue heb ic
 genaect dattu wues is mine **Dattu** heb
 bes dat heb ic di ghegheue **En** du biste on
 danbaer **Daer** omme wil ic of neme dar ic
 di ghegheue hebbe **Ic** hebbe di ghegheue
 daer du den armen mede te hulpe come
 moeges **En** dat daer omme opdat ic di proe
 ue soute niet of mi ontbrake dat ic v beste
 gheuen mochte **Ic** her doer den arme woude
 ic di proeue **Ic** bin die den arme en rike
 hebbe genaect **Ic** hebbe di ene wreker
 in minen goete gheser **Doe** barmherich
 er en du en sante niet verliesen **En** mi
 die di ghegheuen hebbe salstu ghenadich

vijnde **Ghif** wat twuelstu. **Wat** is dat du
 gheues ic sal di veel meer gheuen. **Wat** sal
 di allene dat ic di ninte arme ghemenge
 gheue hebbe. **Wan** om ees du allene dat
 ic v beiten gescepen hebbe **Du** sijnster lich
 te dme arbeit toe **Ic** ofneme mine hulpe
 hebbe du dme arbeit **Du** segge **Ic** is dme
 van erfinsse **Ic** ofneme mine barmhertich
 er **En** dan sal schmen dme onsalicheit. **Wat**
 salstu hier toe seggen onsalige die die ar
 me veronweerdichste **Du** sijnste onsalichen
 sulste allene werden onsalich **Den** beesten
 diere **Ende** voegele serpenen is die spise
 gemeen en mensche voetsel voerslutes
 du den menschen **Ic** her du ontheste lichte
 dattu gheuende ten eynde comen moechte
 en wreplende selue ghebrake **Die** dit be
 soeges en aen merkes niet dat eynde djs
 leuens **En** is dat dyn goet niet gecyn
 ter en wort dyn leuen wort nochtant ge
 eynder en alstu niet en vermoedes sal
 dyn mit comen **Als** oec die rike niet en
 merete die in synne oueruloedicheit be
 gangen was seggende. **Wat** sal ic doen
Wan ic niet en hebbe daer ic mine
 vruchte legge en vergaeter moge **Ende**
 hi hoerde onses heren sentencie sprekende
 dwaes dyn siele sal in deser nacht vandi
 ghehaelt werden en wes sal dat wesen
 dattu bereit hebste **O** ghecheit deser rike
 mannes hien weer niet of hi leue sal
 en hidenet van sinen vruchten **Inder**
 nacht sal hi sterue en hi opser te tijne
 re **Die** kerstene mensche nu hebste ghe
 hoert wattu ontsien salste **Doe** barmher
 ticheit wat twuelstu. **Ic** en begheeft di
 niet die di wegheuer genaect heeft
 want sine gemme is die mede ewange
 lio berispet die wantrouwige seggende
Ic en meert die vogele des hemels. **Wan**
 sien seyen niet noch en meyen noch en
 hebben gheue saueren en v hemelsche
 vader voereste **Ic** dattu segges dyn te
 wesen alle dattu hebbes seets **O**stu mo
 ghes makere in dme huse voer die dieue

ghine cullen verlude dyne rycheit make
cassen en lusten daer du dyn goet in leg
ghes teghens godes wille en moechstnes
niet behouden Hier om bueders laet ons
toen barmherticheit laet ons spisen die
hongerige laet ons bedede die naecten
laet ons die peclgrime heberge laet ons
wel doende niet ontbreken en alser tyt is
sullen wi maeyen ewich leue altoes sonder
eynde Amen **S**en erepel wter vas hoek

Die vaders plaghen te vertellen van ene
gaertenaer die sinen hof begadende al
sine arbeit in aelmiste plach te verdoen en
allene hem seluen also vele te houden also
tot synre cost noet was Hier na sende die
want in syn herre seggende vergader di
zen weynich geltet op dat hi hebben moeges
wat tot dynre noedurste of hi out of siec
wordes en hi vergaderde en vuelde een wie
ke mit ghelde Hier na ghevielt dat hi siec
warr en hem veruulde een voer also dat
hi in meynreie verdoet alle dat hi vergader
hadde en het en halp hem niet Daer nae
quam een ondersocht medicus en seide
Ten si dat men di den voer offnyde al dyn
lichaem sal ontfengen en veruullen Ende
si ouerdoeghen dat hi des andere dages
weter comen soude om hem den voer of te
snyden In dier nacht bedachte die sieke
man mit rouwe wat hi gedaen hadde en
mit suchte en seeyen sprac hi here god wilt
ghedachach wesen mynre ierster werke
die ic plach te doen arbeidende in minen
gaerden daer ic den armē van plach te
deylen Na desen woerte stont die engel godes
bi hem en seide waer syn dine penninghe
die du vergader hadste ende waer is dyn
hope daer du di op verlaten hebste Doe sprac
die sieke en seide here ic hebbe gesindiger
vergheestert mi en ic en sal voert den
niet doen Doe ruerde die engel des heren
sinen voer en hi wart ter stont gesont
En opmaende vroe margens ghinc hi
wt om te arbeiden in sinen acker doe
die medicus quam na gesetter tyt mit
sine voescap op dat hi hem te voer offnyde

sonde seide hem die naebuere **H**i is vroe
margens wreghegaen in sinen acker te
arbeide Doe verwonderde he die medien
en quam daer dese man arbeide ende als
hi oec sach staen graue in die eerde glou
fioerde hi ten here die gesontheit ghege
ue hadde **V**ander aelmiste **S**ente **S**uete
Johan Crisostimus **U**nder elffer onclen
suy hebreos

In onser offerhande die wi gode sal
dich syn te offeren en wort out in
niet gheboden scape of kaluer of offen
of bloet of sineer te offeren als wilneer
den ioden inden ouden testament want
god heeft ons des al verlaten mer hier
voer is ons ingheleer een redelic dienst
een redelic dienst is offerhande der
ziele en des gheestes God is een gheest
also die scrift niger en die hem anbeden
moete inden geeste en inder waerheit te
bede So war gheens lichaems en behoef
noch gheen instrumente noch stede daer
in gheschie als is sachtmoedicheit sober
heit barmherticheit iudsamheit lamanc
dicheit oemmoedicheit dat is een offerhan
de des loues Hier van hebben wi oec woerde
der pheren die lange te vore gesproke sijn
Offert gode offerhande der gherechticheit
en offert offerhande des loues en offer
hande des loues sal mi ere En offerhan
de gode is een rouwich geest En war is
dat die heer suet van di dan dattu hem
hoerste Ende ghebrant offer voer mijn
sunde en salstu niet ontfangen doe sprac
ic Hier ic sal come op dat ic toe duen
wille Ende noch meer waer toe breng
ge nu offerhande van saba Sinc van nu
dat gelyc dynre candene en den sanc
dijne orgene en sal ic niet hoze mer voer
al dit wil ic barmherticheit In al desen
woerde moechstu sien mit war offerhan
de god versuent wort daer ome laet ons
dese offeren want also vele als ee mēsch
beten is dan een beest also vele is dese be
ter in weller du dine siele offert **H**er
sijn oec ander offerhande pa waerlicke

Er

ghebent offer der martelare lichame
 want die hebben den alren suetden
 welck wes gelinc du oec moghes offeren
 oftu wilt want al wort dyn lichaem mit
 gheue naeuerlike vuer verbrant noch
 mit alre een vuer daert mede vbrant
 wort als der williger armoede en des
 leuens want als du wel mochtet lecke
 like en na genoechte leue en du ver
 luesas een arbeitelic leue en bitter ende
 toende dat lichaem en is dat niet ge
 brant offer hier omc dode dyn lichaem
 en castet en du salste oec ontfange die
 crone der martelen want al dat daer
 dat sweert doet dat doet al hier die mine
 wi ver wonderen ons hoe wilneer dat
 vuer neeteromende die offerhande verteer
 te die mach oec nu gheschpen dat een
 vuer veel wonderliker neeteromende alle
 dine offerhande verteer nu meer met
 en verteer **meer** opboere mit hemel **Al**
 sodanich ware conelike offerhande daer
 die engel van seide **Dine** ghebede en dine
 aelmissen syn opghetegen in gehuech
 nisse in dat aengesichte godes **meer** aē
 die goede versameninge des ghebedes en
 der aelmissen dan so werden wi vhoert
 alle wi die armen ons biddende verhoer
 mer die syn oen toeropte dat hi de arme
 mer en verhoer **Des** menschen geber
 en sal god niet hoer **Dalich** is hi die spa
 die ghhe die yuwendelike verstaer
 open armē en behoeruge mit quade
 daghe sal hem god verlossen **war** is die
 yuwendelike verstaer dat is die bekent
 wat die arme is die sine tribulacie te hie
 ontfangt **want** die bekent sine tribula
 cie die moet bewegen warden mit bar
 hevncheide **Diessu** enē armen mensche
 in ghene niet voer bi **mer** verstaer tot
 font wat du geweest hebste of waer
 hi in dien **wattu** woudeste en niet en
 woudeste **dat** die mensche daect vnae
 yuwendelike **want** hi di gelinc vu is
 die die selue gebuertichheit mit di heeft
 oec veel andere mit di gemeen **Ende**

bi gheualle du maerten dine honte met ge
 linc **want** die warte gesader **mer** dese slaep
 dicwyl hongherende en wert oneerliker
 hantier dan dine knechte **du** antwoerde
 lichte dat die dine knechte noetdorfnge diene
 doen en **dine** diene di tot dine wille mer of
 ic di toende dat di die arme vele noetdorfn
 gere diene **demogen** bewisen **want** si sulte
 oftu wilt in dien daghe des ordels bi di maē
 en verlossen di vanden ewigen vuere wat
 doendi alle dine knechte dat des ghelinc is
Doe thabita gestouen was wie uerweete
 sie doe die knechte omstaende of die armen
 nochtant en malies du den armen vrie met
 ghelinc dine hoerighen knechten **dat** weder
 is **cour** die arme is queche gheleer die kan
 debeuen hem **hi** sterft van courte **hi** bidt
 mit gebere en mit habite **en** du gaene
 voer bi **dionckē** en wel gewarnt **En** hoe
 veel wiltu dat god di in noden gheser ver
 loese **du** mochte lichte segge **waer** yemat
 die in vele misdauen hadde ic wouder hem
 vergheue en soude god dan niet verguenen
En wil des niet seggen **want** versmaestu
 den ghenen te verlossen die di niet misdaē
 en heeft hoe soude god die di misdauen heb
 ste verhozen **En** dar noch wonderliker is
En toot lichaem sonder verstant en dar
 die ere die **hi** hem gheschiet niet en gewoelt
 wort al byden costlike gheleer ende ter
 eerden ghebrocht en een lichaem eens leuen
 dige arme mensche dat van honger ende in
 courte ghepmiger en ghecrueet wort ver
 smaestu **en** diense meer ter preche ere dan
 ten anre godes **Ende** gaue god dattu allene
 hier in ghebreelic waerste **mer** bescheld in
 ge ende verwinngē wort hier toe ghedaen
 want du segte waer om en wymer hi syn
 woer niet **wie** sellen ledich voeden **Segge**
 mi hebstu al dijn goet mit dinen arbeide
 vercrege **En** hebstu niet wat van vader
 liker erfinsse ontfange **Ende** al had stuyt
 mit dine arbeide verwoene **soudstu** daer
 om enē anderen bescompen **Ende** hebstu
 niet gehoert **sunte** **baumel** seggende naē
 dien dat hi gheser hadde **die** niet en werker

En sal niet een mer wi weldeende en stille
niet of laten mer du segge hi is een bedrager
war segstu o mensche om een broet of cleer dat
hi van di bidder hiertu he ene bedrager du
segge hi vercofter segge mi of mi alle dinge
wel makes mer war werde alle die arme
om ledich gaen arm Soent hemant ter ar
moede mit sepbekinghe nyemant mit ge
weld nyemant mit onreke nyemant mit
siede nyemant mit andere ongenal mer
hoer mi yemant die sulde war beclaghet
nu den hemel aen siende nu sine hare tree
kende in gescoerde cleere dien hiertu ter
stont enen bedrager ene logener enen be
spouter Daemstu di niet wien du enen be
drager en bespouter hiertu En wil niet gene
ende en wil niet bescompen mer du segge
hi heeft wel ver mer hi verlijder Dir is die
besuldigunghe niet die sine want hi weer
dat hi mit ongenadige menschen te doen
heeft na meer mit beesten dan mit men
sche want al bidt hi ontfarmelike hi en
beweget di nochtant niet ter barmhernd
er ende daer ome wort hi ghedwongen
snode habijt aen te wecken en ontfarme
lic ghelaet te wone op dat hi vermorwe
dine siele Hiertu ene in bearmelike habijte
te bidten du segge dir is een bedrager
op dat hi schijne van goeder coemste te wese
so bidder hi in deser wise hi so war habijte
du de arme siele du beschelteste war stille
voertmeer doen ongenade en onbekent
heit waer ome ~~wordet die arme ondeck~~
die arme sine lede om di waren wi barm
hertich alle deser conste en waer he geen
noer wie is also onsalich dat hi wille also
vele roepen tot confusien ~~wordet ome~~ en
mit wille en kindever openlike screyen
En is dit niet quader dan armoede Ende
hier voer ontfange si nochtant gheue
barmherticheit mer wordet meer be
sacint En wi neme swaelike dat ons
god niet en verhoert als wi bidde wi soude
ons villy verfariche lieue brueders mer
du segge lichte Je hebbe dicwyl ghegeuen
En wilstu altoes niet ontfangen en dine

kinde die di dicwyl bidten en ofuiste
niet Onsfarmelicheit den arme bidder
hiertu du onsfarmel En du gripente en in
staemte di mer hi bidder allene o broet
en wort onsfarmel gherekent En bekent
stu niet hoe groet die noer tes bulke is
Ende mi alle dinge daer ome niet En
vergheest du daer ome geestlike dinge
niet En is di die hemel niet voergher
en sijn rike mer du ontfende tyranscap die
bulke indre alle dinge en achter seere de
hemel die is onsfarmelicheit du segge hi
heeft ghele hi ghifstet te woeker hier schijnt
dat nyemant arm en si alle spint woek ome
alle sijn bedragers du segge nu vele sijn
arme en waer ome en doemstu dien gheuen
hulpe waer ome sijn so seallien onder sijn
ker hoere leuens mer hier mede neem
stu oerlike en ontfuldigunghe tegens leve
ons here Ghif allen die di bidder En die di
war of leuen wil en weygher hem niet
keike wt dine hant en laeste niet wesen
bessoren Wi en sijn niet gheset te wesen
onder suchers vaneer armer leue want
so en soude wi nyemant ontfarmen ende
nochtant al sijn wi sunder so onbegere
wi niet te myn die barmherticheit goeder
niet bidten dat hi niet aen en se onse
quade verdienst hier is nu een tyt der barm
herticheit niet der strengere onder suchin
ge die arme bidt gespiser te werde wilstu
ghif hem wilstu laet he gaen sonder besac
pinge waer om en ontfarmte niet onsa
lige en ofreches daer en boue den gene
die den wille hadde want wanneer die
van di hoert dat is een bedrager dit is
een genesede dese laet sijn niet wagen te
woeker so en wort hi niet allene ofghe
keert desen niet te gheue mer alle arme
sal hi crigen in wangeloue en wanen tes
ghelike te wesen want dat quade vermoet
te wi lichtliker mer also niet dat goet
laet ons barmhertich werden als onse he
melliche vader barmhertich is die alle sijn
ders regiert ende besorget ende en laet
se niet van hunger vergaen Ende en wilt

Ervi

mer meer bedriegher hieten den armen op
 dat gh mit redene schmen hem te weggere
 die boer cyscher laer of van onredeli
 ker ondersuekinge. die gheschier bi des vi
 uens in gheue. **De**de yemant dat hi priester
 si gewyer of dore dar ondersueker want
 daer voer yemant onbekent sonder onder
 suekinge te houde en is niet sonder
~~perikel~~ **perikel** **per** bidt yemant om
 voer en wint mer nauwe ondersueken
 want abraham die in syn herberge plach
 te ontfangen alle die voer bi ghinghen
 hadde hi een ondersueker gheweest hi
 en hadde nymor die engelē in syn herber
 ghe ontfangen. want hi en hadde se lich
 te niet vermoet en ghelē te wesen. mer
 hi hadde se mitten anderen verdreue ajer
 want hise alle ontfent. so ontfent hi oec die
 engle. want god en sal niet loen weder ge
 te nader gheenre leue die wat van di ont
 fange. mer na dme goeden wille na eer
 meerdicheit na ontfermenisse en doech
 te die du den arme bewiseste. **Dese** laere in
 di wesen en alle goet sulst vercrighe bi
 der gheue en barmherticheit onses here
 ihesu xpi. **Een** exempel van aelmissen
 sy libro apum

Mer gheuel bi godes verhengemisse
 dat groet duer tyt was vant ghe
 heret coran die engheliche zee. In wel
 her tyt inde lande van brabant was een
 vrouwe eerbaer groet van coemste en
 rike van goete die miteliken te arme
 gaf sonder gewichte mate en getal ajer
 als di hoor man een ridder gewaer wort
 bestont hise te benauwe en gaf hoer
 een zeler mate van mele die si elker we
 ke moecher gheue. **wellic** doe si eens da
 ges aling weghegheue hadde en een arm
 mensche quam naernstelike biddende ge
 boede die vrouwe hoerre mager dat si
 die meel kipe nauwe here soude of daer
 het waer dat si ten arme gaue. En die
 mager dede also. **Da** desen quam een ander
 die seepende daechte dat hi in twyē dage
 niet gheghere en hadde, doe dar die vrou

we ghehoert hadde seepde si oec mede wende
 gheboer noch der mager dat si die kipe kee
 de en gheue wat ten arme. **Die** maghet
 zwoer daer op datter mer gebleuen en
 waer inder kipe ajer toe die vrouwe niet
 of en liet mit tranē cyschende dat sij besoch
 te. **So** liep die mager in onverdulten ende
 opdoende die kipe vant si die al vol deyne
 meels. **Tot** welken ghesien die maghet
 wart gruwelike roepende en viel van ver
 wondere in amachten. **Die** vrouwe mitte
 ghespinne liep haestliken toe. en als si te
 samen dar mirakel sagen so gebenediden
 si alle den here. **Da** deser tyt so dede die man
 bluelike alle smen seuerē op en gaf hem
 allen die quamen. **Ende** god versacht dat
 hem niet en ontbrae vanden zaede totten
 nyen dat god versacht mit betere gewasse.
Ende die ridder tynchte onder vriende dat
 hem da die of vier seuerē met en souden
 hebben genoech kunne wesen hadde god
 gheen mirakel gedaen. **Dese** vrouwe seide
 mi hoer brochter mit goeden synne. **ende**
 blyden gelate dat oen deel iaren voer hoer
 re door als si lange bedde sie lach een alte
 scone vogelken tot seuen gesete in nach
 te en in dage mit alte sueten onwesprike
 liken stemme van gesange sie plach te v
 maken en in hoerre sieden te verlichten
 en als ic van hoer vraechde welkes vogel
~~de~~ **de** stemme dar ~~vollen~~ vogelken scheen te
 gheliken. **so** antwoerde si niet en is in
 eertsehen dingen dat men dier stemme
 mach gheliken. want ic niet allens mit
 te oze daer in genoechte en hebbe. **mer** die
 genoechte draecht oec ten herte en mijn
 geest wort daer mede verweet tot begeer
 ten hemelscher weelden. **Desen** alren sa
 lichten rouue als si mi mit tranē verweet
 doe si wel sephen iaren mit eenre becom
 ge bi na dagelike aengenochten wart en
 was biddende inder kerken op sunte
 merijns auont openbaerde die selue he
 lige confessoer ende bisscop als of hi ghe
 leuer hadde in bisscoplike gewade mit
 enen guldenē wyeroecs vate alle die

altare omgheleude en daer na tot hoer co-
mende verloefde huse vander becoeringhe
daer si langhe meere becoert hadde geweest
Ende wel te rechte werf si vande heilige
vater verwoest. Adien dat elc ghelinc
nimmert sijn ghelinc martijn noch gathe
tymnus cleet cristen mede arinc dir vrou
wenaem en sage wi nye blide dan als si
vulike hoer hande wtreyke mochte tot
ten armen. Ende dat wel behoerliken
want ic gheloue dat een weldadich hie
den god genoechte heeft geue in aelms
se te doen niet sueters en voelt in desen
leuen. Vanden werken der barmher
ticheit Terist cesaris een exempel

Vranarthe was een bisscop pons van
baren. mer groet van doechten. want
hi was also goedertiere barmhertich
en oetmoedich. dat hi inden wege ride
te gheue malaetschen mensche sonder
aelmsse liet voer bi gaen ja meer die
wilt steech hi weder vanden peerde. ende
oer si baren stac hi hem gelt in die hant
als of hie in die scackinge cristen geworpe
hadde en kussede die sicken en sat weder
open reer so voert. Ende dages als hi doer
een open strate wer stont een malaetsch
mensche biden wege in ene acker. en mit
alre heescher steme riep hi dat hem die bis
scop sijnre woude ontferme wes mensche
aensicht scheen also eysselic en van der
malaetschap also doergote daeren mensche
licoghe sonder cruinge niet wel aensien
sonde moghen. Doe die bisscop desen ghesie
hadde. wart hi mit barmherticheit bewege
en viel ter stont vanden peerde en haesten
de tot die boer hi hem aelmsse. Tot wellien
die malaetsche seide. Dinc peinninge en sijn
mi gheen noer. Ajer ic begeer dat in den dier
nimmere siecte ofreche wilst. wistende mit sine
vinger den enter pot van grote standie en
eyssalicheit die hem vter uvesen. hinc wel
ke doe die heilige man ontsteech in rpe mine
mit sijnre hant woude wtrecken riep die
siele sieke. laet of laet of ic en mach die
scerphet dijnre vingher niet liden. Ende

doe hi een eynde van sijn hemstmauwe
die van cleynē doeke was. daer bi broche
riep die sieke des gelincs verbiende. Doe
seide die bisscop moechstu niet liden mine
hant en en moechstu niet liden ene dajm
lute roer. waer mere wilstu dan dat ic di
darof ofredie. Doe seide die malaetsche
Anders en mach ic niet verdrige dan dat
lichen van uwer tonge. Tot desen woer
te en bestont gheen cleynē sijnre opte gae
inden herten des bisscops rusticheit graue
en natuer. want die woude dat hie te
ener dese was daer en tegen verminde
Doch so verwan die graue in hem en doer
der natuer gewelt. also dat hi daer bi vlech
sijn tonghe en hite of ten malaetschen
enter pot. daer een wonderlic dinc ma
volgede. want ter stont wt ter wese
des gheens die malaetsche scheen te we
sen. viel alre duerbaven peerde mede mor
des bisscops. En op dat hi hem toende
rpe te wesen die om te proeue die doer
te bisscops hem bewesen hadde in die ge
daente des malaetschen. so is hi glorie
like voer sine oghen te hemel gearren
louende ten bisscops deel ter seluer glorie
na dese leue. Van de aelmsse

Alre der barmherticheit als die
heilge kerke daer van hout en
heeft wt ghetughe ter heilige leuwe sijn
tweerhande als lichaemlic en geestlic
lichaemlic werke der barmherticheit
sijn seue. Welke seffe wi hebbe wt sijnre
matheus ewangeliu in sijnen xxiij capitel
En dat sijn dese die hongerrigen te spisen
die dorstigen te lauen die naecten te cleden
die ellendigen te herbergen die zickten te
vanden ende die gheuangene te verloose
dat seuede hebben wi in tobias wtrees
engels ghepinte en dat is die doren te be
grauen. Gheestelic werke der barmher
ticheit sijn oec seuen als te leue den onwe
te inden die begangenē te berispen den
missadige te troeste te droeuge te vigne
die di vonrechtē te verdrige die lastigen

Exvii

en te bidden voer die behoeynghe **Tor**
 allen desen sijn wi verbonden meere
 myn na dien dat die noer eyscher ende
 wi vermogen en oec na dien dat onse
 met voeger want als wi hebben wt
 onser here woerde inden voerseide ewa
 gelio so sal hi oedele nabewerke der barmher
 ticheit en sal die barmherdich gheweest heb
 ben setten tot synre rechter side en seggen
 Soemt ghi ghebenedide myns vaders en
 besit dat rike dat v bereit is geweest van
 acubegine der werelt En die ontgarnher
 nge sal hi setten tot synre lichter side en
 seggen Saer ghi vermaledide in dat ewi
 ge vuer dat bereit is den duuel en synen
 engelen **Hele** salte sijn die ons noden en
 vermanen milde te wesen in aelmissen
 te ghene en ander werke der barmher
 ticheit te bewisen die oerste is scout brued
 liker minne Alle sijn wi brueders in xpo
 arm en rike edelen onedel want ons
 christus al ghelijc mit synen bloede gecost
 heeft mit sine dode verloest heeft en mit
 synen hemellichen vader al ghelike ver
 lieert heeft Alle ghelike wt christus leue seg
 gen wi gode Onse vader die biste inden he
 mel **we** hebben wi hebbe alle ene moed
 die heilige kerke In weller wi weder ge
 boe worden in enen doepsel belien enen
 ghelone en hopen tot ene rike te comen
 daer die rike gheen vordele hebbe en sal
 voerden armen noch die edel voer den on
 edel dan also veel als hi doechsamer ge
 weest heeft na meer ghesien is den ar
 men vordele te arigen voer die riken daer
 om dat si hier quaer en liden weder ont
 fange hebbe in hore leue daer die rike
 wille ende weelde ghehadt heeft Hier
 ome want wi alle geestelike brueders
 sijn na oec lichelike als wi aensien
 adam en d' onser alre outers so eyscher
 scout bruederlike minne dat wi gelike
 gebruke deser tyeliker dingge of te myn
 ste inder noeddurfte die ene de anderen
 te hulpe te come **Als** sijn Augustijn wel

meret ^{quar} in ene sermoen vande aduente daer
 hi aldus seir her is mer behoerlic dar inder
 heiliger hoechtij onder kerstene menschen
 die tot enen heren horen sommige droncken
 worde sommige van hongers noer gecruet
 Sude wien alle kerstene menschen sijn knech
 te eens here mit ene loen verlosser mit ge
 liker wise sijn wi inghegaen in dese werelt
 en mit gheliken wtgange sullen wi van
 hier scheiden en doen wi wel so sulle wi
 tot ouerue salicheit come waer om en
 soude die arme mit di niet ontfanghen
 spise die mit di ontfangen sal dat rike
 waer ome en soude hi niet ontfanghen
 ene outen rock die mit di ontfanghe sal
 dat cleer der onsterflicheit waer ome en
 soude hi niet weerdich wesen te eren dyn
 broer die mit di heeft verdient te ontfange
 dat sacrament des doepsels waer ome en
 soude hi niet weerdich wesen te ontfange
 dat ouerblyf dynre spisen die mit sal
 come totte werseape der enghelen Desen ge
 hinc scrift oec die heilige bisscop marinus
 aldus seggende Hoedaen sal dat wesen
 als in enen huse onder eens here knechte
 die een sal verbliden in costelen cleeren
 die ander sal vergaen van naechteiden die
 ene sal glopen van spisen die ander sal van
 honger en koude verdene die ene sal opri
 pen die onverduwete oueruloedicheit van
 ghistere die ander en sal sinen hongerigen
 buuc van ghistere niet vernoegeen Of hi
 seggen woude dese ongelichheit en betae
 met niet onder knechte eens here noch veel
 myn onder brueders kindere eens vaders
Want sijn Johan seir in synre epistel Ho
 wie substantie deser werelt ~~was~~ heeft en
 siet sinen brueder noer hebben hoe blyft
 die mynne godes in hem die mynne go
 des en is in dien niet noch hi en kannet
 die arme voer sine brueders niet en daer
 ome god die der armer vader is en ghehe
 ten wil wesen en kent dien voer sijn kind
 niet die den armen vander vaderlike erf
 misse niet mede delen en wil op wellie die
 arme hem beuone mach seggende als een

inden ewangelio seide tot onsen here myn
brueder en wil mir nu die erfuisse niet deyle
Die ander zake is seint godliker beuelinge
want als wiseman seir God heeft ene yege
liken beuolē van sinen naesten en sonder
linge ten riken die hi scaffener en rennecst
ters gemaect heeft van sinen goede. want
god is een here des goedes. daer die where
van seir des here is die eerste en al hoer vol
heit die omring der werelren alle die daer
yn wonē des grote here knecht en reyn
meyster is die rike van welcke die here siel
le onuermoedelike reken scap eyschen sal
wannec hem des ghenoeget ende verhoer
of hi oec den armen van sinen goede mede
ghedeyle heeft na beuelinge die hem daer
opghedaen is. En hier omme preec onse heer
bi gelikenisse den amptman der boetheit
want hi vroerlike ghedaen hadde in dien
dar hi hem vriende gemaect hadde vande
goede syns here. daer onse heer voert op
seide **Aldus seg ic v maect v vriende vande**
saete der boetheit. dat is geuer ten armen
vanden iustliken goede. dat menigen een
oersake is der boetheit. op dat v die arme
welker dat rike der hemele is weder ont
fange in hoer ewige tabernaekle. dit en
heeft onse heer niet allene geraden. mer oec
gheboden. Als doer moyses in deutronomie
daer hi seir ic ghebiede di dattu openste dine
hant dinen behoouigen en arme brueder.
Ende meen ewangelio weseit barmhertich
als uwe hemelsche vader barmhertich is.
En totte pharizeen seide onse heer. Saende
leert watter is ic wil ontfermherticheit
en gheue offerhande. ja op dat he myemāt
en ontsuldige sprac hi verdoept dat ghi
hebbē en gheuet aelmissen. desen willen
onses heren wetende. sūte panwel scrijft
tot thimotheū. Ghebiede ten riken deser
werelt niet houesordichlike te gewelen
noch te hopen in dat onzeker der rycheit
mer inden leuendige gode. die verleent alle
dinge oueruloedelike in te gebruiken wel
te doene. rike te werden in goede werke
lichtlike te gheue hoer goet geenen te ma

he ene saet hem te gaderē die he een goet
fundament of roeuerlaet si in roecomen
de tiden. op dat si vererighen mogen die
waer leuen. **Van deser materien seir**
sunte Ambrosius op die woerde onses
here in sūte lucas ewangeli. Ens rike
mans acker brochte voert ouer moedi
ge vrucht en hi dochte in hem saluen.
sprekende war sal ic doen. want ic niet
en hebbe daer ic mine vruchte in ver
gaderē moge. mer dar sal ic doen. ic sal
minn oude seuerē ter neeter werpen en
ic sal meere maken en daer sal ic ver
gaderen al dat mi gewassen is en seir
gen minne siele. myn siele du hebste vele
goedes opghelē in vele wren. wisse oec
drinck houere ten selue sprac god toe
Wotte mensche in deser nacht sullen si
dine siele halen van di. mer dattu beuer
hebbe wien sal dar wesen. Also danck ic
alle die gheue die hem selue ene saet v
gaderē en in gode niet rike en is. hier op
seir sunte Ambrosius. nemant mochte seg
ghen. war is onrecht in dien dar ic ge
ueemt goet beneme. dar ic dar mine
vlitlike beware. O onscamel mensche
die segges dyn eyge te wesen. war heb
tu mir di in dese werelt gebrocht. doe
du in dit licht inghenges. mit war rike
heit waer tu veroyert. war hadstu
meer dan die arme. Of is god ongerech
tich dat hi ons niet gelike toeghedele en
heeft iustlike noedurste. want du rike
en oueruloepende sinte. en die ander arm
en behoemich. Of heeft hie daer omme
ghedaen dat hi di woude gheue en bege
siure goedernevenheit. ende ene anderē
om dochte ter verduldicheit. wone man
du ontfangende godes gane en in dine
seot verlutende waenst ghee onrecht
dattu so veelre mensche noedurste alle
ne voer di houdes. want wie is also onre
redich also gheue die veelre mensche
voetel niet tot siure noedurste. mer
ter oueruloedicheit en waelden besigher
het en is niet myn sūte als du wel heb

ne en overuloepende sijn den behoefghen
 te weygerē dar dme. dan ten ghenen die wat
 heeft benemē dar sine dar broet dattu op
 legges is des hongerige. dar cleer dattu op
 sines is des naecten. dar gelt dattu in die
 cete begraves is verloefinge der onsaliger
 en gheuangene hier omē wete dattu also
 velen hoer goet ghewetelike benemes
 als du moeges gheue en niet en wilstē.
 hier omē seir oec sinte bernaer en wil
 niet wanē dattu onsculdiger doeste dar
 tu gheues dmen naecten. waer du wilstē
 of niet en wilstē du sijn hem sculdich om
 die seir die wifeman in Gelestatius broet
 darter hongeriger leuen is. is des armē
 die hem onthouder is een mensche des
 bloetes. waer op sinte Augustinus seir
 doete den ghene die van honger sterft. want
 hebster niet gheuoeder. du hebste gedoder
 en dunct dan die rike niet als een almofmer
 eens heve. of een executer eens testamen
 tes daer hem die armē op beuonē mogen
 is dar hi voer hem onthout aelmissen die
 hem beuoelē sijn den armē wt te reyle hi
 mogē roepen en hem voer gode beuonen
 al en mogen si hem selue niet richte dan
 nader ster noer. waer van sinte ber
 nard seir die naecten roepen die honge
 rigen roepen clagen en seggen als wi ont
 fermelike liden van honger. en koudē wat
 sullen doe die menigherhande cleder wt
 gheuet in die richte of geuonde in die
 want hi se choert onse dar hi verstorret
 ons wortter wredelike ontoghen dar ghi
 onwetelike verdoet. die derde sake aelmiss
 se willichlike te gheuen is dar recht des
 geens die in die personen des armē eyschen
 te is. want niet allene en heeft die armē
 recht aelmissen mer veel meer Christus
 die hem wighesant heeft en doer den armē
 bidren vliet hem te geschien. so warden
 armē wort bewesen als hi toent in sinte
 iohannes ewangeli. want hi sal segghen
 inden dage des ordels. Also lange als ghyt
 ene van mynen hymnen mynnesten
 gedac hebt so heddijt mi ghedac. Ende

ter ander stede seir hi. So wie ene sodam
 geclayne ontfangt in mine name die ont
 fangt mi hier op seir sinte Gregorius dar
 ghi den liggenden sijn eerden roep dar
 gheefdi den sitenden opten hemel hero
 nimus. Also dicke als ghi uwe hande wt
 reut den armē so denker xpm Augustinus
 wilstu xpm vnuet so sucke den broetbid
 der sich aen den armē. ontfange den vel
 grpm vande den sieken loep totte kerke
 uer Ontbintē die hande der gheuangens
 se sijn en we die knopedes onrechtē. Ic
 vermane di dattu niet en versmaeste
 den naecten noch den gene die in doekere
 gewonden is. want in desen cete is onse
 here geuonden. doe hi vanden coninghen
 ghesocht wort die selue seir oec mit boe
 ke vander herrenre lere Augustinus bidt mit
 armē en en verrencht niet. ende du ver
 wurkes den goddieninge name mit wredē
 stemē ende legges. Ende wat houte ic mi
 ne kynder. Ic sette di xpm voer ende du
 weder settes mi dine kyndere. Dich aen
 wie der behoefich is. Ende wilstu vmer
 tellen dine kynder. so sette xpm mede ond
 dine kynder. Hebste een kynt laet xpm
 wesen dar ander hebster twee laet he
 xpm wesen den derten. Hebster drie laet
 hem wesen den vierden. Oec seir die selue
 lere ter ander stede xpus seirdi. Sluf mi
 van dien dat ic di ghegheue hebbe. Ic bid
 de vande mine ende du en gheueste mi
 niet. Sluf en ic sal di weder gheuen. Du
 hebste mi ghehadt ene gheuer. make va
 mi ene sculdener. Cleyn is dat ic segghe
 make van mi ene sculdener. laet mi drie
 hebben tot ene woekener. Sluf mi luttel
 ic sal di vele weder gheue. Sluf mi tyt
 lke dinge. ic sal di ewige dinge weder ge
 ue. Bewyse mi dyn dack en ontfanghe
 weder den hemel. Dich nu hebste hoe xpc
 mit armē bidt en bidt van sijn selfs goe
 te. bidder om een cleyn. en wil een groet
 weder geuen. Hier omē seir sinte iohannes
 crisostimus oec strengelike op die ghene
 die niet allene en weygerē den armen

te gheue mer oec mit smadelike woerde
verdrunen du en achtes niet den toern go
des teghens di te verwecken als du den
armen die van gode tot di gheseynt is
mit lagere en mit smadeliken woerden
verdrunes hi gaet scerpente en lichten
de van di en god treet hem des aen als of
hem die versmadenisse bewesen waer
want hi heeft hem tot di gheseynt ende
di gheboden dattu hem gheuen sulste
Ende niet allene en gheuestu mer mer
du lagere hem oec tot di comende ajere
stu niet die grote onbetamelicheit soe
sich aen ene ghelikenisse en dan moech
stu bekennen die groetheit der misdact
Want waer dat dyn knecht van di ge
seynt tot ene anderen dine knechte die
dyn goet onder hadde op dat hi di daer
van seynte soude niet allene mit ledi
gen handen weder tot di quame mer
oec verdrucht en ghelastet en soude
ste niet seer verholgen werde en dat
ourecht als in di geschiet scarplike
wreken dit bekeme oec in gode te ge
sien want hi seynt die armē tot
ons en als wi hem geue so gheue wi
hem van sinen goete mer gheue wi
niet ende verspreken hem daer toe so
maet ons te bedencken dat wi een
woer doen weerdich alte groter wreke
Die vierde sake die ons noet tot nel
missen en andere werke der barmher
ticheit is exempel aenigerhande exe
pel vermaent ons ter barmherticheit
Ten eerste dat exempel onses hemelsee
vaders en sinis ghebenedide soens
onnes heren ihu cristi die whete seir
dat eertijc is vol der barmherticheit
des heren Ende sine barmherticheit is
bouen alle sine werke En iheremias
die prophete vele sijn die barmher
ticheit des heren dat wi niet vergan
gen en sijn want sijn ontfermenisse
en hebbe niet ontbroke Hier om seg
ghe wi in onsen ghebede God dien

properlike toebehoer ^{ontferme en te}
sparen ~~was ghelike~~ ^{als} ~~als~~ ^{als}
ander woer en schijnt mit gode also ghe
woent te wesen als wt te vloeyen mit
barmherticheit Ende dat is wel noet
om gebrecheit der creaturē dat die son
teyne niet gestopt en werde want als die
ofliere so ghebreken wi Hier om wel te
rechte wort hi gheuoert een vader der
barmherticheit Tot wes exempel wi
gheuoert werde doer xpc in een ewange
lio seggende wese barmhertich als v
der barmhertich is aen wien is hi barm
hertich al bewist hi allen ^{creaturē} ~~creaturē~~
~~me~~ barmherticheit nochtan hi sonder
linge ten gheue diese horen ene menschen
bewisen Als xpc beloest seggende Salich
sijn die barmhertige want hi sulle barm
herticheit verangen Hier en reghen en
wart niet allene barmherticheit ontogen
mer oec verlaten stouet weder gheeynter
den knechte die gheen barmherticheit en
bewes sinen mede knechte want als die
sarf riger Overal sonder barmherticheit
sul gheschien ten gheuen die geen barm
herticheit en heeft ~~gode~~ ghedaen Barm
herticheit heeft ten sone godes vande he
mel hier weder gherogen nae woerde ten
saliger marien sijnre moeder in hoer loue
lange hi heeft ghedachtich gheweest sijn
re barmherticheit Ende zacharias ou
doer die hymne der barmherticheit ou
ses godes in welken hi ons gheuandert
heeft opgnende wren hoghen hi is beey
kent bi den samaritae die op den mensche
die vande moerdenaers gewont wart en
mit barmherticheit bewegen wart en
verbant sine wonden inghetende wijn
en oly van hem scrift die ewangeliste hi
ontfermde he ouer den mensche want
si ware alle scape dwalende die gheue har
de en hadde Van cristo is te verstaen dat
die whete seir alle die weghe des heren
sijn barmherticheit en waerheit Barm
herticheit mede werke waerheit

Exm

inder leeringe. **W**r barmherticheit maect
 te hi die sielen ghesont. die doden leuende
 hi leede die dwalende hi berispede die
 misdadige hi ontfenc die rouwige tot pe
 nitencie. **W**r barmherticheit heeft hi sijn
 vleysch ghegheuen in een spise en bloer
 in ene dranche. **H**i is ghebonden op dat
 hi ons mochte veyen. **G**hewondt op dat
 hi ons mochte gheuesen. **O**udeer en naecht
 gheworden. op dat hi ons mochte cleden. **V**e
 stoune op dat hi ons mochte leuendich ma
 ke. **H**i is onse loen gheworden. op dat hi ons
 mochte verlossen. **O**ns sijn oec in exem
 pel der barmherticheit die heiligen die bi
 exempel en lere xpi hem aengetoeghe heb
 ben die darne der barmherticheit. **V**an
 marien die genoemt wort een moeder der
 barmherticheit seit sijn bernaer. **D**ie
 swijge salige Jonker uwe barmherticheit
 die ghetenet dattu hem ye ontbrakes in
 sijnen noeden. als hi di aengeropen heeft
 dande apostele leest men dat sijn manne
 der barmherticheit. **D**ie heilige martela
 re en hebbe niet allene vi ouer **h**oer hoer
 ghet gheueest. **M**er oec hoer bloer milde
 like gestort wt medetogen mit cristo en
 op dat si die dwalende totte weghe der
 waerheit mochten bekeren. **V**anghe wt te
 seggen van confessozen en Jonkeren. **w**el
 ker veel ouergaende hebbe gheweest inder
 hogher der barmherticheit. **E**n boue maect
 niet in aelmisse te gheuen. **E**n want
 si beuue hadden in gode. **S**o niet wach
 te diavyl die godlike ghenade die he ver
 leende dat hem menscheleker wise schee
 te onbreken. **H**ier toe so sijn ons oec wt die
 exempel der barmherticheit onredelike
 redent. **w**ant als men leest mit boeke
 van een nature der beesten. **w**anmoer
 een merie gestoune is. **S**o aen neemt een
 ander hoer yone te voede. **E**n die lewe
 placht die verdwaelde mensche weder
 inden wechte leyden. **v**n spaert ten gene
 die hem neertlaen voer hem die wolfsne
 bestarme en opuoede yonge kinder die

vander moeder in bysterheit gelate werde
En die gheschiet in beesten van anderen
 kunnen. **W**er dagelijc sien wi als een **v**er
 verkie woep. **S**o lopen alle die ander daer toe
Een ezal valt en alle pine si dien opte bore
Secame di daer ome omensche ghene me
 schelicheit te bewisen. **M**er meer tot dynē
 naeste onsalicheit den ouertige beesten
 onbewe gheliker te bliue. **D**ie vyfte si
 sake die ons willich maken sal aelmisse te
 ghene is. **w**ant aelmisse verloeser vanden
 sunden vande toden vander hellen. **V**an
 desen hebbe wi onses here woerde mit ewā
 gehodie seit. **G**heeft aelmisse en alle dinge
 sulte vreyne wesen. **E**n die wise man seit
 in **ecclisiasico** dat water leslicher een ber
 nende vuer en aelmisse weder staet te sun
 den. **H**ier ome riet daniel die heilige prophe
 te ten conighe van nabugodonosor. **D**oe hi
 hem hadde beduerd sijn visioen vander gro
 ter plage die hem aenstaende was. **E**n seit he
O coninc myn raet moete di behagen. **E**nde
 quite dine sunde. **W**ermit aelmissen. **E**nde
 dine boesheit mit ontfermenisse der arme
 lichhe god mochte ontfermen dine sunden
 desen raet en achte die coninc niet. **E**n daer
Some en ontginc hi der plagen niet. **W**il
 oec die van zodomen en deden. **D**aer die pro
 phete ezechiel daghelike van sprac tot
 dien van iherusalem. **D**it was die boef
 heir zodome dinnē sutter zadicheit des ho
 des en oueruloedicheit en ledicheit hoer
 re kinnder. **E**n wante den arme hoer hant
 niet en reichten. **W**erthobias die yonge ont
 hielt wel sijn vaders lere en daer omme
 salichden onse here god wellie lere. **A**lso
 nich was. **H**one van dinnē substantiaen
 ghif aelmisse. **E**n en wil niet ofkeren dinnē
 aengesicht van enighen arme mensche
 want also sal gheschen dat des heven
 aengesicht niet of gekerev en sal
 werten van di. **H**oe du moghes wes bas
 hertich. **H**ebstu vele so ghif oueruloede
 like. **H**ebstu luttel. **D**at salne deile oec gee
 ne mede den arme. **w**ant du seit gaders

di en goet loen in die daghe der noer. want
aelmisse verloest van alle sünde en vande
dode en en laet die ziele niet gaen in dunst
nisse Groer vrouwe sal wesen voer den ouer
ste gode aelmisse alle den ghenē die se doen
des leue confirmerte die heilige engel in pha
hel doe hi tot thobiam seide Goet is ghebet
mit vasten en aelmisse gheue. veel beter
dan scante van goude te vergatere. want
aelmisse verloest vanden dode. en si die
reyniger die sünden en doet vintē barm
herticheit en ewich leuen. Die sesste sake
is. want aelmisse maect onse ghebet ver
hoerlic. Also dat god lichtlic hoert den ghe
ue die den armen biddende verhoert. mer
als die wise man seir die sine oren stopper
totten roepē des armen die sal oec roepen
en en sal niet verhoert werden. Ende in
ecclesiastico maer ghescreuen. Beslyp die
aelmisse inden seuer des arme. ende si die
sal voer di biddē. Ende paras die phere seir
Brecht den hongherige dyn broet. en die be
hoeuige en ellendigen leyte in dyn huus.
Als du ene naecten sieste bedeck hem en
versmae dmen naecte niet. Dan selstu aen
roepen en god sal verhoeren en sal seggen
Hier hier bin ic. want ic bin barmhertich
god dyn heer. Hier van scrift Marcus in
ene sermoene hoe sullen wi wat verwer
ue in onsen ghebet. wi bidden verloest te
worden van onsen viande. die niet milde
en sijn onder onse brueders. Laet ons we
sen navolgers onses here. want heeft hi
willen dat ons die arme sullen verseller
wesen inder hemelscher glorie. waer om
en souden si onse ghesellen niet wesen in
tijdeliker substantie. Si en sullen billik niet
uzende wesen inden voetsel. die brueders
sijn inden sacramenten. wi mogē daer
toe bequademliker onse sake bi gode door
he verwerue. Als wise spise mit onser spi
sen die hem biddē en danken. want soe
ward die arme den heer benediet. dat oer
te staden den ghenē die daer toe helpē dat
hi gode benediet. wat ghelijc als gescreuen

is. Weet den ghenē door welke die name
des here wort gheblasphemert. Also wort
van desen gheseyt. Vrede si den menschen
oünnē welke die name des here onses
gesontmakers wort ghebenediet. Hoe scho
is dan die verdienē des milten gheue
die ouermis dat hi in sinen huise alle
doer toer vele andere onsen here is bidden
te. op dat hi die lichte niet biddē en worpē
van gode mit veelre mensche gebete oec
bouen dat hi hopen toer vercrige. Die
seuende sake is. want aelmisse ver
dient graec bi gode en is diawil een beghin
van veel goeter werke. Hier van seir pa
pas. In dattu den hongherige wervores die
sele en veruulles den hongherigen bin
te sal in dunsternisse opgaen. In die ver
licht die selue seir oec. Dat yucke sal ver
uilen vanden aensichte des olys. Dar seir
verstaen die last der beooringe en der sun
den sal vergaen als du den oly der barm
herticheit bewisere. In ghelikenisse seir
te onse here tot dien die een verdoerde
hant hadde. Leyle wr dine hant. Daer
is water ghesheuen der gesontheit. Daer
wi in verstaen die werkinge der hant
ter aelmisse. die ghesontheit maect. Hoe
aelmissen verwerue graec bi gode heb
bē wi inden werke der apostelen van
Cornelio den heydensche centurio. den
die engel toe sprac en seide hem. Dyn ge
bet en dyn aelmissen sijn opghetreghe
in memorie voerden aensichtes godes en
nu seynde in pro poppe en ontbiede tot
di petru die sal di seggē. wattu doen sullen
hoe aelmissen diawil een beghin is van
veel goeter werke. Daer hebben wi exempel
van in sante Marren die noch niet gese
den naecten clede mitter helste van sijnre
mantel pa welchen werke he crisostomus
vertoende inder nacht ghecleet mitten
selne clede bluelike seggende totten enge
le Marinus noch cathedunus. heeft mi
mit desen cleede ghecleet des ghelijc heb
bē wi exempel inder heilige Abt sante

Ere

Schijs die noch een luyt sinen rock. wt
 wedij en gaf en enē armen sieken mensche
 wellie doe hi die aen hadde voelde ter nouw
 ghesontheit alle sinre lere. **D**ie achten
 te salte is die ons willichlike maken sal
 aelnisse te gheuen. want mit aelmissen
 coepmen dat ewige rike als onse here
 uer inden ewangelio seggende tot enē
 yongelinc wilmi volcomen wesen. so
 ganc en vercope alle dattu hebbes en
 gheue den armen en coem volge
 mi. en du salste enen sear hebben inden
 hemel. **T**or welen salte te vergaderen
 onse heer oec noet ter ander
 seer seggende. **E**n wilt v gheuen sear ga
 deren inder eerden. daer en roepen moete
 mogen vercreen. en daer en die dieue
 mogen opgranc en sielen. **V**er vergader
 uwen sear inden hemel. **A**ugustinus die
 yande der armer sijn die sanctus xpi. **T**or
 welen dient oec dat onse heer sear. **A**ls ghy
 maect een wersep. so en wilt niet roe
 pen die riken die v weder noden. mer
 roept die armen die di niet weder te ge
 ue en hebben. mer sal di wedergegeue
 werden inder wedergheninge der rechtin
 dige. **d**ie is oec dat hi sear. **m**aect v vriede
 vanden salte ter boesheit. **o**p dat als
 ghy ontbreect si v weder ontfanghen
 in die ewige tabernacule. **E**regorius
 die armen en sijn niet te versmaen
 alse behoenge. mer te bidden alse pavo
 ne. **d**ar is die wel biden heer sijn. **e**nde
 mogē ewich leue. **h**ebb. **v**erwerven
 want si seggen mitten prophete. **G**od
 sal vergelden voer mi. **w**el sal hnt ver
 ghelden. **w**ant hi heeser beloest. **h**ier
 ome gheuet dat mylic is om te ontfan
 ghen dat ewich is. **G**heest een cleyn om
 te ontfanghen dat ongemeten groet is.
Eregorius dat rike der hemelen is also
 vele woert als du hebbes. **d**enct aen
 wat is snoder als gecost wort en wat
 is woerder als beseten wort. **I**n deser
 woerds maect men die comenscap om

ghelike weerde mer dar besitten des ewi
 ghen leuens wort om snode loen gecost.
En daer toe alst aen myliker hanc ontbreect
 so machment copen mit enen goete wille
 want nummer en is die hant ledich van
 gane daer die spijnde des herten vol is vā
 goeten wille. wellie goete wille in aelmit
 se te gheue doet dat hi vermach. want
 alst hem aen ten goede ontbreect maect
 hi medeliden inden herte en bewijst myn
 lie ghelaet en goete woerde van buten
 wellie goete woerde als die **w**iseman
 sear bouen gaen somtijt die beste gaen
Die negende salte is. want vriheit in
 aelnisse te gheue verdient benedieuge
 van gode. **I**n woerden des wise mans
 die sear die bereit is tot barmherticheit
 sal ghebūdiert werde. want van sinen
 broten heeft hi ten armē ghegheue. **G**od
 benediet die barmhertighen. want hise
 salich sear. **E**nde daer toe worden si diewyl
 ghebenedyt van den armē. **w**elker benedi
 inge en begheerte onse here god verhoert
dit bekende wel die heilige **J**oh die aldus
 seide. **d**ar hi die hoerende salichde my en
 dat oghe siende gaf mi een ghetuych. **w**at
 ic verloest hadde ten armende roepende
 en ten weesen die gheen hulper en was
 die benedynge des verderflikē mensche
 quam op mi. **e**nde dat herte der weduwen
 heb ic vertroest. **I**c was een oghe ten bli
 den en een voer ten lamē. **I**c was een
 vader der armer. **E**n die salte die ic niet
 en wiste vraechte ic mit alre vlyte. **I**c
 screyete wulneer op de gheue die beduyt
 was en myne siele hadde medelidē mit
 ten armen. **D**ee sear hi heb ic geweyger
 den armen dat si wouden. **e**nde heb ic die
 ogen der weduwen doen wachten. **I**c heb
 ic myne montwol allene ghegheuen. en
 en heeft die wese daer mer mede vange
 gheuen. want van mynre yoger is mit
 mi gewassen die barmherticheit. **e**nde
 van mynre moeder linc is si mit mi
 wighegaen. **H**eb ic versmaet ten voer

bygaende. want hi gheen cleet en had
de. ende ten armen sonder deesfel hebben
mi niet ghebenediet. sine zyne ende en is
hi van mynre scapē velle niet inwarme
heb ic myne haufte op den weesen ver
heue als ic sach my enē ouerste inder
poerte so moete myne scouterē vallen
van sinen gheue en myn arm moet
breken mit sinen botten. Buten en is
niet ghebleuen enich pelgryn myne
duere heeft den wandelaer open ghe
weest. Al die voergheseyt en noch meer
sinre werke sinre doechte vertelde die
heilige **Joh** niet om enich beroem der
houerdie. **Als** **sinre** **Gregorius** seir ajer
want hi swaerlike in goede en in luce
castre was. en daer en bouen van sine
vrienden gelastert wart so was hem
noet sine voerleeden goede werke te we
derhalen ter memorie. daer hi hem me
de verwoeste op dat hi niet swaerlike
en viel in misshope. daer wi voert in
merke dat om dese werke ter barher
ticheit die heilige man niet allene be
nedijge en ontfont vanden ghenen
dien hi goetede. mer oec van gode. **Als**
daer van staet in sinen boeke. God
benedite meer **Johs** laerte daghe dan
sinen eersten. **Oec** merke wi daer wt
dat aelmisse diavyl gheloent en ver
ser ~~wordt~~ wort in desen leuen. **Ja** wo
den onses heren in den ewangeliē. **Ghe**
uet en v sal ghegeue werden. **Ende** die
wiseman seir in **prohibien** die den ar
men gheeft en sal niet behoene. **Mer**
die des armen bete versmaet sal com
mer liden. **Die** selue seir oec. **Her** sijn
sōmige die dat hoer is teilen en riker
werden. **Ende** sōmige grijpen dat hoer
niet en is ende altoes in armoede bli
uen. **Ende** ter ander stede. **Die** woekert
den here die den armen geeft. en also
als hi doet sal hem god weder doen.
Die is geerloft woekere en zelker ge
win. **Wāt** die he die wi woekere is

willich en machich beide dat hantgelyc
en den hoer sal oueruloedich te betalen.
For allen dat voergheseyt is dienen die
woerde des heiligen leuers **sinre** **Johans**
crisostimus. **Die** vander aelmisse seir. **Her**
ene const. boue alle conste in aelmisse
milde te wesen. **Ja** een hantwerck dat boue
al gheuulic is. **Her** en leert niet schoen
maken of cleet sypden of huse gijner
van eerlicher substantie of materie. **Mer**
her verloet die zielen vanden doede. **Mer**
ewich leuen. **Her** maect glorioes in toe
comende tijden. **Her** gijner woningē
inden hemel. **Her** maect ewige taber
nacule. **Her** doet onse lampen niet ver
gaen. **noch** mit ghenē onreynē clede
verschimen inden hemelschen heulochē
mer her wasschere. en maecte puere
en witer dan snee. **Her** en laet ons niet
vallen daer die rike man gheuallen is
noch die verueerlike woerde hoer. **Mer**
her leit ons in **Abrahams** soer. **Her** leert
ons te dunel veruymē. **Her** leert ons
godes gelijcheit veruigen. **daer** hoer
de onder allen goeten is. **Wāt** mach nōt
ter wesen dan die hantwerck. **daer** ons
doet vlien allen seabe en verlies beide
van dieue en van maten van roeste
en vander mo. **Her** maect onse coern on
derflic. **onse** clede onuergranchic. **Wāt**
en sōntestū niet gheuen die di leet woede
hoer du dyn. **coern** in langen iaren
onuerderflic houden mochtet. en niet
allene dat. **mer** her leert di hoe du di
siele en lichaem onuerderflic beware
moghes. **Ande** ampte moestū laten va
heete van onder tot desen en moechstū
niet te wanc worden. **Ande** ampte heb
ben diavyl beuyters. **mer** die heeft
vele gunnes. **Taelmans** en voer spre
kers staen voer ter here doze. **for** desen
doeren come vele die hem versuchen.
die staen voer ~~in~~ rickebanc. **ende**
voer der greenre woerde die onrecht
lde. **of** oec somtijde die onrecht doen

121

Aelmsse sal staen voerden richtroel xpi
 en wien hoeren hantwerker van alre richt
 hoe vele quades hi oec ghedaen heuet als
 onse heer seit Gheeft aelmsse en alle dinge
 sullen vreyne wesen dese dinge wilt ouer
 dencken en v salue en uwe kinder vricnde
 en magt tot dese scoole leiden daer si lere
 hoe duerbare ding is een ontfermhertich
 man Van werke der ontfermhertichs
 een exempel ex cesario

De alre edelste prince Theobaldus
 greue van capame hadde voer en
 sine borch ene malaetsche mensche wo
 nende voer welkes huysken also dicke
 als hem geboerde te reysen so plach hi va
 sinen peerde te singen en tot hem ingae
 te als hi hem sine voete gewassche hadde
 so gaf hi hem een aelmsse en toech also
 voert an. Na een deel tydes is dese maclact
 che mensche gestornen en begrane buet
 mede wesen des greue daer na geviel
 dat die greue den seluen wech wanderde
 man voer dat huysken en neder singen
 te vanden peerde sprac hi Ic moer v
 mer versucken mynen vader den ma
 laetschen menende Ende ingaende mer
 den malaetschen mer in sinen schme
 sach hi al daer onsen heer En doe hi ae
 hem die gewoentlike werke der barm
 herticheit bewelen hadde also vele te pu
 nichelic als hi van dien dien huse be
 wees wart ingegheset gerdiker soe
 schied hi blide van daer En als hi op
 den wech gecome was sprac hi Ic bin
 wal blide dat ic mine malaetsche ghe
 sien hebbe Doe seiden he somige here
 werer voerwaer dat hi lange voerde
 se my gestornen is en in dier stede be
 grauen Als dit die alre goedernere
 prince vernam waer te wesen verblide
 hi hem inden gestre om dat hi verdient
 hadde onsen here te sien en hem sallic te
 dien dien hi lange tyden in sine lede ge
 eert en ghedient hadde dat onse heer ghe
 daen heeft om te lonen hier oec in deser m

also groete oetmoedicheit des prince waer be
 wissende dat hi ghesproken hadde So wat ghy
 enen van mynen mynesten ghedaen hebo
 dar hebby mi ghedaen Sainte Grego
rius sijn in dialoge

Een godfruchtich man deustedit ghe
 noemt was bi ons wonende in der
 stat van Rome en plach schoen te make
 van welcke enen anderen goede mensche
 wart verdoent in ene visioen dat sijn huus
 inden hemelric wart geeymert mer die
 pinnerlude schene allene daer aen te
 werke des sacerdagos die welke onder
 sueliende namaels vhelike des mannes
 leue beuant dat hi van dien dat hi dage
 hi wan so war hem bouen cost en cleter
 ouerbleef des sacerdagos plach te brenge
 tot sunte peters kerke en aldaer den ar
 me te gheue Van discipline goeder
zeden ende sathicheit des wruendighen
menschen Hugo van sunte victor

Disciplina is een gheordnerde berue
 ringe alre leede ende een betamelic
 gheschiel in werke in woerde en in habite
 Ghy hebt ghehoert wat discipline is en
 uicret aen hoe nu toe en noerdurfsch si
 is discipline is een veter der ghevichheit
 een kepkener quader begeerten een toe
 der onsuuerheit een iudic der houerdie
 een bant der toernicheit hi dringt ouer
 mat si bindt lichtueerdicheit si verdrift
 alle onghco:dmierde berueringe des herte
 en doet alle onghcoerlofte begeerte wt
 ghelne als van ongestadicheit des herte
 coemt onghco:dmierde berueringe des
 lichaems also wanneer dat lichaem ou
 nuer discipline wort ghedwonghe so wort
 die moer tot stadicheit geuester en alle
 reien so wort dat ghedaenke van bynne
 tot rugelicheit gheschiet als ou nuer be
 waringe der disciplinen niet ghelengt
 en wort den quaden berueringe wte vhe
 ren hier omme so is dat gheheelheit der to
 ghet wanneer ouer nuer pntwendigher
 bewaringe des herte die lede des lichaes

ordinerlic gheregiert werde. want die be-
waringe is van bynnen die gheordiner
bewaert die lede des lichaems van buten
mer den staet sijns herten verliest die vloey-
ter stont oec wuvert ouermits onstadi-
cheyt der berueringhe en toent mit wuven
digher berueringhe dat ghene vasse voi-
tel der toger van bynnen en heeft hier ome-
seir die wise man Een voerlopen mensche
een duntte man gaer mit verkeerde monde
wont mitte ogen wijst mitte voete. spit
mitte vinger en mitte ene bosen herte vuer
hi bedroch en tot allen tijden sayt hi kint In
welken woerden dien hi van onzedicheit
en twid: acht lasteren woude noemt huer
ene voerloper mensche. want en waer
hi niet eerst van bynnen mit offeet des
herte vanden aensicht sijns seppers geual-
le so en quaem hi naemaclo b van buten
niet tot onghelatenheit en twiste te sayen
Hier om so salmen van buten ouermits
discipline bynden die lede des lichaems op
dat van bynnen gheuest werde die staet
des herten en als ouer al die wruwendighe
bewaringe tegen gheset wort der yuuen-
diger ongestadicheit om die te bedwingen
ten laeten dat herte tot stadigen vrede van
bynnen werde vergader. **V**an desen staet
in pfectue die discipline goeter zeten wor-
me dierhante verwe verqiert Als dat si
sijn ripe oetmoedich en goeternere Rijpe
als dat een mensche niet en si lichaemerdich
te lope noch bereit te lachen of nyplichich
tot uerneme of clappich of boertmaker
Rijpheit sanger van bynnen dat herte en
bewaert van buten dat alinge lichaem
van rickeloesheit Rijpheit regiert dat ho-
uer datter niet lichaem hier ende daer om
ghewender en werde. die ogen dat si niet
widelike om en sien. die oren dat si niet
curioslike toe en horen tot duntte redene
Rijpheit bedwingt die tonge van duntte
en onwuchtbaren woerde die hande van
onnuten becomeringen die voete van
yeelen wanderingen ende onbecamelike
gange ende al dat lichaem van onrustige

beroueringen. dan also vele als leden ey-
schet. **W**aer van sunte bernardt sauen
te van sunte malachias den bisscop pnt
he daer van dat hi also sanch was in sine
zeten dat hi nauwe een hant of een
oge of enich hie en veruere dan also
uele als redene en zake eyschende want
ouer al was hi also sanch dat niet in he
en veruende dat die hem den saghen
mochten beruipen die zeten sullen oec
oetmoedich wesen Oetmoedicheit ter
zeten toer bungen den necke maect oec
moedige antwoerde slicher die zeten
nypmet symmel dedinge sicut oiter
die laeghesten sauet conunge. vler
wigeetphente sonderlicheit maect he
suel tot anter lude diense. tot bespoete
sivigende tot bewisinge der ere saemel
reire verghene. swaer te verouere
V sullen oec wesen goeternere
nereheit der zeten maect toespelicheit
en medelidende ten bedueten ghenoech
en goet te bewelen en te onderwisen her
maect mitte hem selue en des sijns mit
goete. vnde ende zedich trouwe ende ghe-
sellic nyemant versmaente nyemant
dwaesslike oertelende danbaer wel doen
de allen gename Oetmoedicheit man
gher ruyphet dat si niet soelic en verhe-
ue en schme te wesen Goeternereheit
doet dat si niet wraet en onweerdich ge-
houde en werde daer en teghe ruyphet
manger goeternereheit dat si niet licht
of vleyschelic smekelic en schme si ten
perr die oetmoedicheit dat si niet ver-
worpe of onachtesam geuekent en wor-
de die oetmoedicheit maect sachelic die
goeternereheit nyplic die ruyphet
eersamich **D**ie selue saet oec ter ander
stete In allen toechten en goete zeten
sette di voer altoes dat alre beste ende
daerste spiegel en alre volcomente
erepal alre heilicheit dat leue en zeten
des soens godes onses here ihu xpi die
daer toe ons vanden hemel gheseynt
is dat hi ons voer soude gaen nide weg

der dogher en die ewe des leuens ende der
 discipline mit sinen exempel ons gheuen
 soude. dat hi ons leren soude als hem selue
 op dat ghelike als wi nauerlic gescreuen
 sijn na sinen beelde. dat wi also oec tot sijn
 ghelike omme navolginge sijn
 weder na onsen vermoge wedermaect
 worden die sijn beelde in ons ommen sijn
 te overemitt hebbe. want also vele als
 een yegelic hem al hier in navolginge
 tot dogher pmt te ghelike also vele te naer
 ten te gheliker sal hi hem werden inde
 uerulante in daerheit der glorie. **Be**
serue di in dinen herten sine zeeden.
 in werke hoe oetmoedlike dat hi hi
 hadde onder ten menschen. hoe goeder
 herentlike onder sine discipule. hoe sa
 nich in eten en drincken. hoe barmher
 tich op die arme welken hi hem gelike
 in allen dingen maecte. welke oec sijn
 sonderlinge ghesyn schein te wesen. hoe
 hi nyemant en versmade. of en vermy
 te al was hi oec malaetich. hoe hi den rylie
 mer suepelic en was. hoe hi wy was
 van soegen deser werelt. noch becommert
 om noerdurste sijn lichaem. hoe scamel
 hi was in gesichte. hoe indam tot ver
 snertheit. hoe sachmoedich in droe
 te. want hi pntte hem niet te wreken
 mit enigen bytenden of bittere woer
 ten. mer meer mit sachter en oetmoe
 digher antwoerde. eens anders quaech
 te ghenssen. woermeer hoe sachich hi
 was en wel gheschiet in allen sinen ver
 mien en zeeden. hoe sochtuoudich hi was
 voer salicheit der sielen. om welker
 myne hi geweedichte oec te steruen
 hoe hi hem een exempel bewees alles
 goedes. hoe hi heymelike sprake mit
 rulle seuwede om sake goedes exempe
 les. want sine discipule verwonderden
 hem doe hi allene mitten vrouken van
 samarien sprac. om datter hem onge
 woenlic was te siene van hem. woert
 hoe indam hi was inder tyt des arbey
 des onrechtens en ter armoete. hoe ghe

noechlic hi was der onvolcomenheit der
 crancheit. hoe medelidende hi was ten be
 dructen. hoe hi alle schendnisse seuwede
 hoe hi die sunderis niet en versmade en
 hoe mynchlike dat hi die in penitencie
 waren ontfenc. hoe vreedsam hi in alle
 was. hoe vlytich ten gebete. hoe bereit
 in te diene. als hi seluen seide. **ic bin mit**
indeel van v als die diene. hoe sober hi
 was te waken. hoe ghehoersam sine ou
 ders. hoe hi alle beroeminge en wenlike son
 derlicheit seuwede. **Ende vele ander sine wer**
ke sullen wesen ghereet in dynre memorie
op dattu in allen dinen werken en woerde
in hem sien mozes als in een exemplaar
maecte sitende. liggende. staende. drinckende
sprechende allene of mit anderen gemene
want daer van sulste hem meer lief wige
en gracie sijne vrentscap en beuouwenis
tot hem verueruen. en in alre dogher sal
si volcomenre werden. dat si dine wyll
en dine ghetencknisse. dyn becomer
mige altoes van hem wat te rencke daer
du mede mozes verweet werden. hi nae
te volgen of bewegen hem te myn
want alsulkes wat te ghetencken. ende
ouer te leggen in dynre memorien so
ouerbreuene. uerlike dyn tyt alre beco
mer hite in goeten en godliken gepense
om onsen here ihu xpm. en du bereste
dine zeede naeter formen sijn leuens en
sijne wantermige. warmeer du allen dat
tu te doen hebste altoes op hem sieste hoe hi
hem daer in hadde of hebben mochte na
dinen vermoeden. want hi hem in allen
dinge altoes op die alre beste en volcome
ste wise en forme bewees. want hi in alle
altoes die beste is. **¶ Vanden eerweerd**
ghen vader. vader hubertus pro: sijn
doeters scrift. sinter Bernaert een ser
moen op sinen sterfdach. x.

Die knecht godes hubertus is ghe
 borne. een tenoet knecht een vrou
 we diene. dese heeft v een werliche ser
 moen selue bewesen in alre forme der
 heilicheit. dat hi lanc gemaect heeft en

groet. lanc na lancheit sijnz weghe. groet
nae hoecheit sijnz leuens. hi en is gheen
noet meer minen mont op te woen. hebdi
wel onthoudt sijn sermoen. hebdi dar
wel ingedruet in uwen herte. vnsich iaer en
noch ver heeft hi gheleest inden dienste des
gheens wien te dienē is requirē. want
hi van sijnre roger geset was in die heili
ge stede godes. hi ons heeft hi gewāder
derich iaer bi na vanden beghinne des
cloegens mer allene sonter betronc. mer
oec mit graech. **W**es memorie van nu we
sen sal mit benedijngē ons en den gellach
te dar na ons comē sal. **A**ls een gast en pecl
grem heeft hi ouer gewāder desē wech
en dit leue. **A**ls hi mijnest mochte ontfange
de vanden dinge deser werelt. mer als we
tende dat hi van deser werelt mer en was
hi en hadde hier gheen bliuente stad. **A**ls
oec sine vaders. mer gestroet voer want
is hi gheuolger totten ~~loene~~ loene der ouer
ster roepinge. **D**ie werelt en heeft mer dar
si mit rechte ouer hem mach roepē of in
hem mach betronc. want hi en behaechde
der werelt mer. noch der werelt hem. **A**ls
hi spaerliet mochte ontfene hi van hoer
re substantie. en soude noch myn geno
mē hebben hadde hem die ghehoersam
heit mer gedwonge. **E**st en cleder hebbe
de. daer mede was hi content. mer totter
oueruloedicheit. mer totter noetdurf
ticheit. dan dat hi die noetdurficheit die
wijn claechte te wesen oueruloedicheit.
Voer luttel dagen als wite same sprake
seide hi hem te wesen enē prouener des
cloegens. en als enē onnutte menschen
genoeue te werten inden huse godes. wāt
hi was waerliken sachtmoedich en oer
moedich van herte. **E**n al bloeyde hi in
antereen toechten nochtant hadde hi bi
sonderlinge die gracie der noederre
heit. **A**ls dat hi hem mynlic en toespre
kelic allen bewees. **A**ls hi toch seer my
lic was. **E**er in alle desen hoe besneden
sijn mont was en sijn tonghe dar hebdi

al wel bekent. **D**ie solange sine wāder
inge ghesien hebt en sine redene ghe
hoert. wie heeft ye wt sinen monde ge
hoert een gheluyt des achterclaypes
een woert der dorperheit. een redene der
glorie. een steme des beymens. wie heeft
hem ye begrepe anter mensche oerde
te. of ten oerdeleude consentorence. wie
mochte hem ye horen sprekende ydel di
ge. of wie en vermyde mer als hi als alle
dinge sprac van hem gehoert te werde.
Want sochtuoudelike bewaerde hi sine
wege. op dat hi hem niet en ontginge
in sijnre tongen. wende dat die een
volcomen man is die hem niet woer
den niet en ontgaet. **W**at is van di
hūbertē dar weē des ewangelijs. weē
v die nu lacher. want ghi sult seeyen
heeft hem oec yemant van v lachende
geuonden. oec onder velen die lachen
den. hi verwoelide wel sijn aēlicheit
om die daer hi saten. op dat hi mer lat
nich en worde. **E**er een volcomē lachē
is dat ghi wel ghetent en bewees
hi mer voermeer van wat vueriche
ten dar hi was in dien dienste godes
dachen nacht. dar en hebdi mer allene
ghesien. mer hebdes voer veruonder
toe inden dach sijnz totes. want doe hi
bi na totter veruōpener outhet. **E**co
mē was. om ongemac sijnz oerde
en om menigherhande siecten. die
uwer vele wel wisten vermoeyt en ge
broke. so was nochtant sijn moer een
verwīner der iaren en mer conende
winken der siecheit. **H**ier toe niet velle
ter nauwe ghemeen spise ghebūken
de gheuelr dat hem wat anders voer
ser wart dar en ontfene hi echer mer
of hi ontfenger als swaerlike dat hi
ons allen daer die wyl moeyelic sine
was hadde begrepe altoes water te
drincken had. **E**s mer mit alre mach
water staen. **E**nde al waert hi somtijt
gedwōge wijn te drinckē. **D**ar was

Exm

wij meer van verwen dan van sma
 ke. also zeer ouergoet hi den mit waer
 schuwe en conte men hem mit ghehoer
 samheit daer toe dwingen. dat hi in
 lieten in gaen woude die infirmarie
 nauwe als hi daer in ghegaen was
 mochte hi getroouet werten daer hoe
 danck was hi in vade. voerwaer puer
 si bescheiden. dat ic so vele te bet bekent
 hebbe als ic diavol gerner hebbe sijn
 boert doch so en bekeme ic dat allene
 mer mer alle uwe bueter scap be
 kent dat meere. Wie was ye mit veel
 heit of groetheit der beoornigen ghesla
 gen die niet en hoerde wt sinen monde
 die woert der beoornige en raer der ver
 wijninge ajer van wat groter minnen
 was hi. Also hadde hi hem selue aenghe
 daen die terme der goeternerenheit dat
 hie alle ontsuldiche voer hem allen
 bidt al en wisten si des niet daer hi voer
 sprac. want hi en was gheen winnemer
 der persone. mer der noetdursten hi was
 dan oeruoedich van herte zuere van
 van sprake strenge inden werke vue
 rich inter minnen ghetrouwe in sinen
 benele. in vade toer sienten en bescheiden
 hi was sanch en zeedich bouen alle
 menschen die ic ghesien hebbe in desen
 daghe eens en die selue bliuende alle mit
 en alle ve. want in die uauwe weghe
 onses heuen ihu hadde hi sine voetschap
 pe gheset en hi en roech sinen voetschap
 mer weder na hem tot dat hi sine loep
 volbrocht hadde. Die was warm dese
 was oer arm die leuete in arbeyde en
 dese in veel arbeyde die was getruet en
 dese is velenen swaren cruinge aenghe
 neder hi heeft ontfange die lymaten ihu
 ihu in sine lichaem veruillende oer in
 sine vleysche dat ontbraec inde lide crist
 die is verresen en dese sal veruisen die is
 opghesegen inden hemel en wi gheto
 uen dat hi op sal staen voermeer bliue
 ders seg ic v bueters. waert dat ghi vol

chden sine voetschape ghi en soue so haeste
 like met vallen in ydelen ghetachten en
 onnutte redene in boerte en bespottē. wāt
 hier pime verhesdi vele van uwen ende va
 uwer tyt die tyt vliecht en wech die met
 wederroepelic en is en als ghi waent
 te sauwe dat deyne verdriet so valdi in
 een swaerre. want dat moechdi weten
 dat na desen leuen in pyuliken steden
 sal hondervout weder ghegoude werde
 so wat al hier versumer is totte witerste
 vierling toe. Ic weet wel datter swaer is
 ene wilden herte discipline aen te gripe
 die van vele woerden is sulheit des swiges
 te liden die gewoen is te gaen en te staen
 na sinen wille stadich te bliue. mer het
 sal swaerre en veel swaerre wesen die
 toecomende moeynisse te liden. En dese me
 sche die hier begrauen is inden begynne
 als in wel kundich is leet hier pime veel
 beoornige. mer mit vele woerselens heeft
 hi geuochte en verwonnen. Ende alst he
 toe hart was ten strit in beoornige te lide
 also sonder hem na harder geweest hebbe
 tot dien gebrecliken dingen weder te here
 want die goede ghewoente was gewa
 delē in natuer. Daer om oefent v in deser
 leue en aen merker die forme die ghi ge
 hoert hebben ghesen hebt in hem. op
 dat ghi come mocht tot dien daer dese
 toegecomen is die god is ghebenedyt in
 ewicheit. Vā spreke Ex speculo monachor

Uwe woerde sullen set slecht wese
 en uwe antwoerde oeruoedich
 sonder angel der buterheit of lymmer
 berispinge of bespottange. Als formier
 dine woerde tot ene anderen als du voer
 gheen quaer ontfangen en soude van
 ene andere. Also spreke vanden gheuen
 die niet tegenwoerdich en is. als ofru
 wiges dat hi daer bi stonde en nauwe toe
 hoerde. Iemant en ontwochte dattu in
 sinen ofwesen sijn geruchte per sulles
 verdonckere. En groet ghebreec ist in ene
 gheordenē mensche per van andere mēscē

achterrugge te seggen of hnt hoerde En
wille mer gheerne horen achterclap on
pemaent mer sauwe den achterclapper
of besouwe hem ist dattu bequaemlike
moghes. want du en hebste daer gheen
baere van dan dattu enther beswaert
wertes of die ghene daer die redene va
is of op den ghene dier versteller **V**uelke
meer of du per ~~uoghes~~ loeuelij komes
vinden in ene andere of dat di sichten
moghe of die ghene dier horen En were
gheen nymaren. want die onerustighen
dat herte en verwilden die ghedachten
en benemen deuocie. en toe brenghen
die tyt des mensche sonder nutticheit
Dat selue oec dattu weres en wil mer al
te ^{win} wistort als een var sonder deescl dar
ter stont alst gheueyger wort wistort
so wat datter in hem hiet en is ope alle
stoue en onreynicheit en wese mer
gheerne inder saere van volke te waer
danne aldaer sprake van gode of sicheit
te der ziele En wese mer luytruchich in
spreke noch onverbeitende in dine woer
ten **D**ie selue seir oec in profectibus In
spreken sijn die dinge te waren **D**at
eerste is dat een mensche si traech te spreke
als die wise man seir leert in ecclesiastico
Spreke pongelinc in dijne zaken want
alst noer is hoe meer in saken die di mer
en is of dat ghene zake en is mer lichte
dige ytelheit **I**st dattu wiewert gemager
wertes. so hebbe in dyn hoest dyn ant
woerde **A**lso dat nutticheit en noerdurf
ticheit di bewege te spreke **I**her **D**ie seir
seir **J**acob **A**lle mensche si suet te hore en
tuech te spreken **D**at ander is dat een
mensche voerhuedich si in spreken. als
dat hi merke war hi seir en hoe dat hnt
seir en voer wien zatene sine redene mee
oedel des onderscheides op dat hi sprekende
nyemant hinderlic en sy nyemant on
beramelic en verwerke of scandaliere
op dat hi niet en menghe dat valsche is of
dat die cofsaene naemaels knage of he

wouwe dat hnt gheleit heeft. **W**aer bi
die wise man seir dat herte ter sonter
is in horen monde. en daer om als si
den mont op doen so sorte liet al wt dat
sy bynnen hebben **A**er die mont ter
wiser is in hore herte. want die mont
en breuet niet voer dan dat herte wel
beraten heeft te spreken **D**at derde is
dat een mensche oer sine redene make
sal en sonder noer mer vermenchuon
dighen sine woerde. want die wise man
seir in ecclesiastico die vele woerde ge
buijpt quetter sine siele. want in vele
spreken en sal die sunte mer ontbicheit
en in prouerie staet **G**helyc als te ope
staet die sonder omganc ter miere is
also is oec een man die in spreke sinen
geest mer bedwingen en en **S**eggen
die stad des herten die niet en heeft **W**at
te des viants **H**ier van seir seir **B**ernard
in enen sermoen van driehande berou
ringe der hande der tonghe en des herte
Die soude moge tellen hoe vele besmer
tinge dat deyne liet der tongen tot hem oer
kante is en hoe menighhande onreynich
eit vergadert wort inden onbesneete lippe
en hoe swaer is die scadelicheit des onbe
dachten montes. want daer is een onre
bonden tonge in onnutten redene **D**er is
een onscamel tonge **D**er is een sprekende
tonghe van welke die eerste dient der
Schone ghelicheit die ander der hoide
Der is eendrogenachte tonge en een
quaesprekende tonge. van welke dat
die ene geteilt wort in een loegenacht
te **T**ongen in een smeykelike tonge die
ander als nu bespot si in tegenwoer
dicheit als nu achterclapt si in heym
licheit **W**aer bi ist dat die menschen
van allen ledigen woerde sullen reden
gheue inden dage des ordels hoe veel
maeren strengliker van brighen on
gherechtige houeedige doypere be
drachlike smeelike ~~woerde~~ en achter

clapighen woerden sullen si gheordelt
 woerden. Hoe waren sentencie ist brue
 vers dat in voel sprekent die sunde met
 te verimpden en is. want van ander te
 swigen is dat een ledich woert te heften
 dat ghene redelike sake en heeft. war
 wren sulle wi gheue mogen van dien
 dat buten veten is. nemanant brueders
 en welken depne die tijt te wesen die me
 toebrenct in onvete woerde. want die
 tijt is ontfandic. her sijn daghe ter sa
 licheit. En onvete woert vliecht en
 wech die onvete roepelike tijt vliecht
 en wech en die dwase mensche en mer
 ker niet war hi verliest. So segghen si
 ons lustet wat te same te clappen tot
 dat die vie en wech gae. hent dat die tijt
 voer bi lide. O tot dat die vie en wech gae
 O tot dat die tijt voer bi lide. Tot dat die
 die vie en wech gae welke di tot penten
 ne te toene tot genade te verangen. tot
 gine te ver. **ghe** wene tot glorie te ver
 die die ontfermenisse des seppers ver
 leent. Tot dat die tijt voer bi lide in
 welker du besmeighen soues die god
 like goeternaerheit haeste totter en
 ghelicheit geselschap. lichten totter ver
 loene erfnisse. op sien totter beloefte
 salicheit. verwecken ten verlaenten
 wille bescrepen die bedreuen sunde. **Ghe**
 ue god doch dat allene die tijt verloren
 woert mitte woerde. mer vele alst proe
 uelic ist verlossen hier in oec hoer leue
 en niet allene hoers selfs leuen. mer
 benem oec anter menschen leue. en
 dat ontfermeliker is hoerve brueder
 leue. En verlossen niet hoer leue ach
 terclappers die gode harte sijn. En
 sterft hi oec niet. **d** die dat venijn d:me
 ker dat hem die quaeradende tonge des
 achterclappers schencker. ja die sijn
 woert hem dat leue der myne ontoghe
 en als hi niet en weet verouter allen
 telen in hem die bruederlike heste. **die**
 selue oec daer die achterclap van is sal

lichte hoer. want oueral vheghen die
 woerde en quaelke macher wesen dat
 een veten die duer veelre mensche monte
 gaente is niet en wasse in elkes tonge
 en ten laetten vermeerret come ten oer
 dien gheue in wes smaetheit dat gespro
 ken is. hier yme so woert hi gheschender
 en verdoert. en also veel te lichter woert
 in hem die myne wighedaen. als hi
 meer te voer sechen te leue. Hier in noch
 tant so waert hem billic een rons hoer
 re. hi weet hem oec is hi voer die weer
 dat die achterclap van hem ghedaen is
 die op dat hi vanten venijn niet ontre
 ken en werre dese op dat hi van dier sche
 demisse men verstuert en werre. **ver** ghe
 like wel die quaesprekende. **also** veel alst
 in hoer is des eens **andere** consaencie slaet
 de des anders myne wormende heeft
 mit hem sie beide getoet. En is niet wel
 een adere dese tonge. ja te male hoese
Als die aldus ter doot die venijnder mit
 enen geblaese. En is si oec niet een glawe
 ja te male searp die die doer stiet mit ene
 claghe. **die** prophete seit. Hoer tonge is
 een seerp sweert ja een sweert aen beide
 sieden smitende. En oec aen drien sijn
 tende is die tonge des achterclappers.
 welke tonge du en toefte niet onvruchte
 wietter te hieten dag dat speer daer on
 ses here zute metoergrauen is want dese
 graeft oec cristus lichaem. en lyt van leue
 en en graeft niet dat sonder leuen is. mer
 hi maectet sonder leue toergrauende. die
 quate tonge des achterclappers is oec
 seercliker dan die doerne. welke die onge
 nade ter medere ten hogheweerdige hoeste
 crist in seite. of oec ten yseren naghelen
 welke sijn heilige hante. die volmaecte
 boetheit ter ioden inuestete. want en had
 te xps niet voergheser ten leuene sijn
 vleyscheliken lichaem ten leuen sijn lich
 aem dat als nu toer steken en toergrane
 woert nimmer en hadde hi dat voer dit ter
 pinne doots en ter scante des cruces ouerge

leuere. yemant mochte spreken En licht
dinc is een woert. des menschen tonge is
een reder weer en cleyne stucke vleysches
wie die wyse is sal dat groet achten. vae
licht ding is een woert. want het vlecht
lichtelic. mer wondet swaerlike. het gaet
lichtelic voer bi. mer tontreect stanclic
lichtelic toerweegder ten moer. mer ten
gaet mer lichtelic weder wt. het woert
haestelic voert gheb. ocht. mer te wort
mer haestelic weder roepē. het vlecht
haestlike en daer omē quetseder haeste
like die mynne. Een reder lye is die ton
ge nochtant so en kan mens nauwe
ophouden. het is inder bi substantien
tranc en cleyne. mer inder ghebruke
woert genontē. groet en sterc. het is
een cleyne lit. mer ten si dattu voer
hoetes. so is een groet quaer. hi is dū
ne en breet als dat alre bequaemste
reescap die herre te ledigen. Behalue
dit so is nochtant oec wel grote nydich
eit in woerden gelegen. en inder tōge
wort dicwyl die alre duerbaerste
vrucht genontē. want dat leue des
gherechtighen is wt ten gheloue. en
die gheloue is vten horen. en dat ho
re is ouermite ten woerde godes. wat
hoe soude yemant leuen. ten waer
dat hi geloeftē. of hoe soude hi ghelo
ue ten waer dat hi hoerde. of hoe sulde
hi horen ten waer datter hem gelim
diger worde. Ende hier omē so isser noer
dat hoer te meerre sochtuoudicheit
en sochtuoudiger bewaringe werde
bewesen. want nae der scrift die doot
ende dat leuen is inder hande der ton
gen. Anders waer allene daer ymie
dat leue so en waer dat besynde geen
noer. waer allene daer ymie die doot
so behoerte hoer dat offinden. hier nu
staet ons onsen monde te setten behuedi
ghe. ende een toere eer besluinge oute
lippen. op dat die leuendige stichtinge
dat stadige bestor mer en ~~bonor~~ bene

me. noch dat scadelike woert. sinen
uuen wtganē. mer en hebbe hier omē
bruedere. laet ons walke op onse wo
te. op dat ons mer misualle daer mete
thenter god te verdoerne. of onse euen
menschen te scaden. Valich is hi dien
in alle sijnre sijnē. ~~wa~~ sprake dese twe
uoudige anr sochtuoudich malcer
Als ten eerste ter godliker mogentheit
in wes hante gruwelic is in te valle
daer na ter menschliker trancher
die lichtelic is te valle te brenghen
En exempel wtter vader boec

Onder den heiligen vaderen was
een dien god alsulke gracie ghege
ue hadde. dat hi ouermite openbarighe
des heilige gheestes sien mochte. hier omē
anderen mer en sagen. Dese vercelte den
heilige vaderē seggende. hoe dat tot een
re int vele bruedere saten te samen en spa
ken onder hem vanden heilige scrifte die
totter sielen salicheit dienden. en onder
des stonden bi hem die heilighe enghelen
mit violike ghelate verblidende als ge
noechte hebbende inder woerde godes.
daer na so vielen die bruedere in andere
woerde die mer stichtich en ware en toe
ter stont scheiden van daer die enghelen
~~wonderens~~. veronwerdē. op die brue
dere. En daer quame weder die alre on
reynste verkenē. vol siecē en wentelen
hem onder die bruedere en die waren
die diuēle in ghedaente dier verkenē
die ghenoechten hadden in hoerre omē
ter en yelre callinge. Ende als die ge
te oute die ghesien hadde ghinc hi in in
celle en die hele nacht lanc mit groeten
weue suchte bescrepe hi onse onsa
licheiten. Hier omē ~~vo~~ vernachten die
heilige vaderē doer die doepere en gheest
like huse die bruedere seggende. Bedrom
get. Die bruedere van vele spraken. ende
van onvre woerden waert y tonge. waer
een anaer doot coemt hier of der sielen
en wi en merke mer dat wi hier mer

gode en den heilige engelen harelic werde
 want die heilige scrift seir datmen in
 veel sprekens die sunde niet saven en
 en want die maken want en deel onse
 ghedachte en onse siele

Quaestio ghebete et p[er]ib[us]

O Koete ghenoechte heeft god daer
 en dat hi diavyl ghebeten wort
 en dat om menichuondige nutticheit
 des goets die biddente is en sonderlinge
 op dat een mensche sonder onderlaet go
 te aenhangen mit gedachte dat boue al
 ten mensche nutte is En daer ome ver
 siet ons god van menigherhande oersa
 ken te bidde daer wi diavyl mede ghe
 p[er]ickel weret te bidden voer ons ende
 voer ander menschen als om quade en
 salige dinge te ontgaen of om goede en
 salige dinge te veruigen op dat waneer
 dat beweeghen ter ynnicheit verlaenwer
 men enen weder ontfenge mede andere
 alle d'vuer dat mit onderwerpen van
 hout machlike weder maect wort dat
 dat mer wt en gae waer bi in leuities
 met Een vuer sal altoes bernien op den
 alker welc die priester voeten sal onder
 werpente hout inder margen front
 der ellie taghe opleggende daer en bo
 ue die offerhande dit vuer sal ewich
 wesen dat nymer ontbreken en sal
 open altare hier ome du priester of so
 wie du in godes dienste gheset bite
 wanneer du ouermits der nacht der
 versumemisse beuoelste dat vuer der
 ynnicheit inder altare d'ns herte ver
 l'wer te wesen vroe margens dat is
 ten eersten als emich bekennen di yu
 schyn te werpe onder hout des ghebe
 tes van alrehande oersaken als wt
 ene dieken wout hout houtente Een
 groer wout en oueruloedichlike die
 nede hout ter ghebete sijn onse eyge
 sinnen so wel die wi dagelijc doen ende
 voer tees ghedaen hebben Een groer
 wout sijn onse versumemisse ende onsa

lichente en ghebe der doechte en ter gracie
 en ghebrekeder ontpechten beide vleyschli
 ke en gheestlike en becominghe en daer toe
 menigherhande misualle daer wi mede
 aengestoren werde en ongemake die wi
 liden ofte onvruchte of daer wi om bega
 ghen sijn beide voer ons en voer ander me
 schen mit welker onsalicheiden wi mede
 liden hebbe Een groer wout sijn alle die
 dinge die wi begeren voer ons en voer an
 der menschen beide in desen leuen ende
 niden toeromente leue die wi mit gebete
 moge verwerue In desen selue boeke
 staet oec groete en menichuondige nyt
 ticheit is des ghebets ouermits wellie
 floec ander goete werke bouengaet Ten
 eersten want wi lichtliker en snelliker
 ouermits hoer verwerue die dinge die
 wi van gode verwe begheer Also dat
 wi somtijden mit ene corten ghebete ver
 crigen moge dat wi nauwe mit lange
 vasten en anderen arbeiten en goddien
 gen werken verweruen en conne Alst
 dar ander goede werke daer al wel toe
 helpen Als die engel tot tobiam ruerde
 seggende Goet is ghebet mit vasten en
 aelmissen te gheuen Ende hier omme so
 vint wi dat die heiligen in allen ge
 nalle in allen periculen en voer alle
 dar begerlic was principalic totten ge
 bete hoer toelucht gemaect hebben
 als daer mede reedst te veruigen dat
 si begheerden na belofnisse onses heren
 in den ewangelio seggende Als dat ghi bid
 det in uren gebete gelouende suldy ont
 fangen en sal v gheschuen **Daer sune**
bernaert op seir Opemant van v bineders
 sal sijn ghebet als voer mer laen want
 ic legge v die ghene ten ghi bidder en lae
 des mer voer deyn mer so vroe alst wt
 uwe monde ghegaen is so doet hnt sari
 ue in sijn boec en sonder twivel moge
 wi hopen een van twee want hi sal
 ons enther gheue dat wi bidde of dat
 hi waent ons nutter te wesen want

wi en were niet wat wi bidden sullen
als ons nuttet is Mer hi ontfem mit he
oponse oubekentheit en onse geber
goeternerentlike outfangende. so wat
te male niet nutte en is. of ghee noer
en is so haestlike te gheue. dat en ghift
hi ons niet. niet nochtant en sal onse
gheber niet onvruchbaer bliuen. wat
hi sal wandele mit eenre wotteve ga
uen dit selue seit oec beba die heilige
leere op die woerde onses here. In dat
ghi yet bidder den vader in mine name
dat sal hi v gheue. In welke woerden
spreect hi moeten sommige bewege werde
nae dien dat niet allene wi of onser ge
like vele dat wi schinen te bidde in den
name onses gesontmakers niet en ont
fangen. Mer oec die apogel sint paulus
terdewerf onsen here badt dat die engel
sathanas daer hi van gequeller wart
offheide van hem en en mochtet niet ge
werue. Mer dese vrage is al voer ons van
den heilige vaders verclaert. want si
stonten waerlike dat die allene inden
name onses gesontmakers bidde die
om die dinge bidden die tot hoerre ewi
ger salicheit diene. en daer omme dat
die apogel niet inden name onses ghe
sontmakers en badt dat hi ter beooringe
mochte of wesen. welke hi om bewari
geter oetmoedicheit outfange hadde
Want hadde hi dier geueuer hi en moch
te niet behouden hebben gheueest. Als
hi selue riger seggende. En op dat die
gwoetheit der openbaringe mi niet en
leude verheffen. so is mi ghegheue die
prekel mijns vleysches. die engel satha
nas die mi halfslage. Mer omme also dic
ke als wi niet ghehoert en werden dat
ghescher daer omme want wi eere teges
hulpe onser salicheit bidden. En daer
omme van gratie ons gheueyger wort
van onsen barmhertigen vader dat wi
onbequamelike bidden. Of wi bidde om
nutte dinge die tot onser ewiger salich;

diene. niet mit onsen quate leue. so of
kerē wi van ons dat ghehoere des gherech
tighen riches vallende in dat woert des
wysen die sijn oer offheert dat hi die
ewe niet en hoere. sijn gheber sal veon
weerdiger werden. Of gheualt dat wi
voer sommige sinters bidden dat si hem
moeten bekeren en al it dat wi wel sa
lichlike bidde en we onsen verdiensten
wel weerdich souden wesen verhoert te
worden so wedermaer nochtant al somp
ten hoer verheerthet dat wi niet en
verwerue daer wi om bidden. Mer ghe
ualt oec sommigen dat wi te mael salige
dinge saken mit so duoudige ende
ymingen ghebede en nochtant niet
niet en vercrighen dat wi bidden. niet
dat verwerf onses ghebedes wort ons
tot toecomenden tijden veroghē. Als wi
neer wi dagelike mit ghebnychde knye
bidde onsen vader inden hemel seggen
te. Ons toecome dyn rike. niet nocht
dat rike en wort ons ter stont. als gheber
ghedaen is niet ghegheue. Mer wi hopen
in behoerliker tijt te vercrighen. welc ver
wet hi goeternerenre voersienicheit des
verloesē ghescher. als op dat mit
wede die begeerten onser ymicheit niet
sen. en also onse voergang in doechten
vermeerret werde. dat wi ten laetsten
weerdich werden te vercrighen die wi sal
ke. Woermeer hoe danich onse geber
wesen sal ruert. sint bernardus in sijn
sermoen aldus seggende. Hoe meer on
se gheber oerbaertliker is. want meer ge
schier alser sal also vele te saldeliker
pleechter ghehincert te werden va on
sen wederzake. want sommigen wort
onse gheber waertliker ghehincert
van de ymoedicheit onses ghebedes en
omachtlike anre. Ende dat pleechter. als
dan te gheschuen. wanneer een mensche
also denct sijn eygen snoedheit dat hi
sine ogen niet en keert totter godliker
goeternerentheit. des ghelycs. als perikel

is onse ghebet si alte anruoudich daer
 en tegen so en is niet myn vmer meer
 perikel of er si alte vermetel ajer dit en
 seg ic niet daer om dat ic den sunders of
 uene wil dat betruwe des ghebets
 mer ic wil dat si bidden alse mensche die
 sunden ghedaen hebbe en ghene rechten
 dicheit. Si sullen bidden om verlatenisse
 hoere sunden in ene rouwige en oemoe
 dighen heren geeste. Ghelyc als die pub
 lican seggende. God weset genadich mi
 si alte laen en niet en coemt wt leuen
 dige begeerten. Dat anruoudighe ghe
 bet en toerweget ten hemels niet want
 die onmatige auct benauwer te moet
 dat hi niet op singhen. ja niet voertgae
 on kan dat laen ghebet wort aandoen
 ghebet. **I**nden op singen want ten
 heff ghene wacht. Ende dat vermetel
 ghebet staecht op niet thier weder om
 want hem wort weder saken ajer ghe
 bet dat betruwende oemmoedich ende
 vuerich is sal du tuuel den hemel
 weruogen en is zeker datter niet ledich
 weder comen en mach. **G**hoedanich
 onse ghebet wesen sal ruert oec beda in
 centre omelic seggende. **H**er is wete dat
 neernstheit onses ghebets dan allene
 uerdieut te wesen wuchthac. **I**c dat
 in dat selue dat wi mitten monde bid
 den oec mitte herte getendic en dat ge
 roep der lippen niet gheleit en werde
 van gedachten tes herten. want het
 sin sonige die ingaente die kerke mit
 vele woerten verlongen hoer gebet
 mer mitten herten anders waer mede be
 comert en dencken niet wat si seggen
 mitten monde bedende. **o**uer mitten heen
 wilselie huten lopende beroune he alre
 wucht hoers ghebets wanende dat
 hoer ghebet van gode verhoert sullen wer
 den dat si selue niet worten niet en hoer
 mer van nyemant en darf wuuele
 dighen ghetelic. **V**i ingheue des outen

viants. want hi wetende nutticheit des
 ghebets en benytrende ten mensche
 graec tes veruuenens ynsent den die
 bidtente sijn also vele fantasien va lichte
 onnutte of oec leken en scadeliken ghe
 dachten daer hijt ghebet mede moaghe
 beletten. ja also dat wi somtyten neer
 ghellagen in onsen ghebete liden also
 vele en grote aenstormynghe boeser ghe
 dachten wellic wi nauwe op onsen bod
 te liggente soute want ons voer te com
 Ende hier ome is ons noet alre liefde
 bueters dat wi die bekende boesheit des
 duuels ymen te veruuen onses selts
 moer van aldus dangen neuel ter ge
 dachte die die viant hem verblijt ouer
 te ^{thoeren} also vale als wi mogen te ver
 claren mede begerente die hulpe onses
 milten beschermers. die machich is ons
 suoten bidders te verlene graec puerlic
 te bidde en volcomelic te veruuen we
 tente dat oec vele helpt tot puerheit des
 ghebets is dat wi in allen steden en tot
 alre tyt ons lueten voer ongeuoerlosse
 werke en is dat wi van onnutte redene
 onse oren en onse tonge bedwighen
 en inder ewe onses heren wanderen en
 sine ghebode en lere mit al onsen herte
 ymen te ondersuelken. want so wat
 wi plegen die wyl te doen te spreken of
 te horen dat moet ons van note die
 wyl ten gedachten onses herte als
 tot horen eygene en gewoenlike stoele
 weder comen ende ghelyc als die soege
 den paliaert en die duuen clare fontey
 ne plegghen te versuelken also verstue
 ren die oureyne ghedachten dat ou
 reyne herte en die geestelike ghedachte
 maken reyne en heilich die kaysche hie

Een exempel vter vader boec
Qunter cellen des heiligen vaders
 macharius quam tot centre in
 inder nacht die duuel in ghedaente des
 monics en clopede voer sine duere seg
 gende. **V**raue op vader machari daer qu

gaen ter vergaderinge daer die brueders
te samen tot ghebede comen in die nacht
wake **Mer** die goete vader vol der gracie
godes en konde niet bedroge werde. Want
hi bekende wel des duuels bedriegene
sprac **O** loegenaeer en vianter der waerheit
waris die ghesellcaps en ghemenscaps
mitter brueder versameninge en ver
gaderinge der heilighen die duuel sprac
En weest tu niet o machari dat sonder
onse ghene versameninge der monike
en gheschiet **So** come en du salre aldac
sien onse werke **Do** sprac die heilighē
macharius die heer ghebede en ver
paghe di onreyne duuel **Ende** kerende
hem tot sine ghebede badt hi van on
sen heer dat hi hem touē woude of dat
waer daer die vianter van glorieerde **Hier**
om so ghinc hi tot dien vergaderinghe
daer vande brueders die nachtbedinghe
ghehouden werde **En** noch badt hi onse
heer dat hi hem hier van die waerheit
gaue te kennen **Ende** siet hi sach duer
alle die kerke als deyne swarte moer
aens lopen hier en daer en somtijde als
vliegende inder lucht en die monaens
aldus onlopende speelden en begeeten die
brueders in horen ghebede geset **En** als
si somtijde vanden brueders die oghen
mit twee vingerkens toe ghedruet
hadden ter mont so liep die en waneer
si somtijde die vinger in dien mont ma
ken so reden si hem gherwen **Voermeer**
als vanden psalmen die brueders he ued
floegen in hoer ghebet so liepe si elken
bi sonderlinge **ende** voer somtijde wandel
den si hem in wiue gedaente voer som
ge als tynkerende of wat dragende en
alrehande auser were doende **En** so was
die duuels beduechlike verbeelder hadde
voer hem daer becommerden hem die
brueders mede in horen ghedachten **Mer**
als si voer somtijde jectwar des gelnes
hadden besien te bedriuen so worden si
geweldekke verdriue en verpaget also

dat si voer hem niet sien of voer bi
gaen en dorre **Op** somtijde ander necke
en rugghe dōnen si begeekende **Als** die
die heilige vader macharius ghesien had
te sichte hi swaerlike en tranē stontende
tot onsen heer seide hi **Hier** aen here **ende**
en wilt niet swigen god en wilt niet
dragen niet staer op op dat uwe vande
verstropt moeten werde en vlien van
uwen aensichte. want onse siele wort o
nuut mit bespottinge **Saden** ghebede o
die waerheit hier van te onder suchen
vraechde die heilige vader **al** van den
brueders voer welke hi ghesien hadde
die duuels vermaect in alrehande
habyt en verbedinge of si in horen
gebede enige gedachten van tynkeren
of van wanderen of enigen anderen
saken die die duuels voer hem ver
beelder hadden ghehad **Ende** elc van
hem beliete dat allulke gedachte in
hem geweest hadden daer huse van
vraechde **Ende** doe werder waerlike
verstaen dat alle quade oueruloedinge
ghe en peele gedachten die ene negeli
ken voercomen in sinen ghebede of oer
in sinen slape bi beduechlike **en** in
gheuen ter duuele gheschiet want in
dien die mit alre vlee bewaerde hoer
herte inden anre en inder mine godes
so werden die lelike moer aens verbe
ue **mit** al hoer vsteringe want ee
herte dat mit xpo vereniger is **ende**
sonderlinge niet mit des ghebedes op
god aendachtich en ghift gheen consen
yet quaets of onnuttes te ontfanghen
Wante bernacets sermoen van danc
berheit en van seuen broede die hi noer
seuen barmherticheiten

Die ontfermherticheiten des
heer sal ic in ewichheit singe
waer toe murmurieert in
mi enige sotte gedachte van laps deser
penitenciaen en verswaert dat op
mijnē necke **Ja** dien dat ic voels ene

Lxxvii

andere last veel sueter en oec veel meer
 want also beswaert mi god mit sine
 onfermenisse also besluyt hi mi also
 verhoep hi mi mit sinen weldade dat
 ic anders gheue last voel en can. **W**at
 sal ic gode weder gheue voer al dat hi
 mi heeft ghegheuen. **H**i heeft mi also
 vele ghegheuen en also vele weder ge
 gheue en du segge mi van andere laste
 myn geest ontbreect alre male in aen
 merlinge so veelre weldade en al can
 ic hem gheue behoerlike danc segge
 nochtant so haeter vmer myn siele on
 danbaerheit. **W**ant ondandbaerheit
 is een statelic dinc een vian der gracie
 een weder sake der salicheit. **I**c segghe
 na minen gevoele dat gheen dinc en is
 dat gode also zeer unthager sonderlin
 ge in lijnereen sijne gracie in men
 sche der besieringe als ondandbaerheit
 want si besopt die wege der gracie
 en daer si is daer en vinder die gracie ge
 noegant en en heeft aldaer gheen stete
 hier om so is noer dat die mensche si
 danbaer en ynnich die begeert dat he
 die verleende gauen der gracie met al
 lane en bliuen. **M**er oec vermenichuou
 dicit werten. **W**oermeer so en is nyemat
 die mer hasstike en vinder daer hi groer
 die gode stuldich van si. **W**ant nyemat
 en is die hem van sijne myne verhudt
 mer wi sonderlinge die hi hem ofgeschet
 te heeft en toegenome hem allene te die
 ne is dat wi na des apostels woerte
 meren hebben ontfange ten geest deser
 weete mer ten geest die wt gode is dat
 wi weten welke ons van gode ghegheue
 hi so vinder wi te mael vele daer wi
 hem statelike danc van seggen sullen
 want wie is onder ons die niet behen
 en mogen seggende. **H**ier om van so
 groter is groer op mi. **H**ier om van so
 groter veelheit der barmherticheit on
 ser here wil ic vees deels voersetten
 op dat die wns is bi oerzake die hem

ghegheue wort noch wiser werde. **I**c v
 de dat in mi seue barmherticheit onses
 here. welke ghi oec lichtlike moget vinder
 in v. **D**ie eerste is dat hi mi noch meer
 werelt ghelut van vele sunde bewaert
 heeft. **D**it is wel die eerste mer onder alle
 barmherticheiten die hi mi bewesen
 heeft. **M**er onder dese seue. **W**ant wie
 en merket niet dat ghelyc dat it in vele
 geuallen bin. **S**o mocht ic oec in andere
 sunde geuallen hebben hadde hadde
 mi die goetheit tes almachtigen niet
 bewaert. **I**c behu en sal noch meer behu
 hadde mi god niet geholpen niet myn
 en soude myn siele in alle quaer gheval
 len wesen. **E**nde hoe grote gheueerdigi
 ge ter goetheit godes dat mi onbekende
 en onachtamen die gracie also bewaer
 de. **D**at si mi in vele hoer contrarien ver
 smaende van anderen sunde so goeterner
 enlike bewaerde. **M**er nae die ander
 uwe barmherticheit. **M**er op mi. **W**ie
 soude die mit woerde wt spreke mogen
 hoe goeterner. **H**oe milde. **H**oe onuer
 dient die was. **I**c sundichte en du zwager
Ic en liet niet of van myne quaetheit
 en du ophieltes van dinen slagen. **I**c
 verlengete lange tijt myne boetheit en
 du heer dine goeternerheit. **M**er wat
 soude ghebaeret hebben die verberdinge
 hadde daer niet nae ghevolget die be
 rouwinge. **D**aer om so was die die derde
 barmherticheit dat god leuendich maecte
 myn here. **E**n wandelde also dat si bit
 ter mi wort die mi te voren quaeltic
 zucht geweest hadden. **A**lso dat ic diere
 voren blide was. **A**ls ic quaer tede. **E**nde
 veruoude mi ineen alren quaerten
 dingen begonste hem ten laetsten wed
 te renchen myne iare in bitterheit my
 re sielen. **E**nde nu here du hebste be
 ruert die eerde myns here. **E**n hebste se
 verstuert. **M**ake oec ghesont. **H**ore wu
 we. **W**at si is bernert. **W**ant sijn wel
 vele mit rouwe begrepe. **S**ond vrucht

baerheit. Also dat hoer penitencie geliker
wert als te vorē hoer misdaet. Hier om so
waster die vierde barmherticheit dattu
den ~~menich~~ rouwige genadichike ont
fanghes. op dat hi in ter geenre ghetul
gheuonden worde daer die prophete van
seit. **Salich sijt** dien hoer boesheiten ver
gheue sijn. **Hier** na volget die vyfte barm
herticheit ouermits welker du ganes in
cracht ter onthoudinge op dat ic niet we
ter in sünden en viele en also die laette
dwalinge worde ergher dan die eerste
want daerlike so is here god vā uwer
macht niet van menscheleker cracht. **dar**
Jud. de sünden eens ontfanghen vande
necken weder te werpen en daer en is
niet of verloeser te werden dan inder
sterker hant. **hier** na dien dat wi in desen
vif barmherticheiten vande quade ver
loeser sijn. op dat gheschic datter gescre
uē is of neyge vanden quade en doe dat
goede. **so** verleent ons god dat goede in
dien twee lesten. **Ende** dat sijn gracie te
verdiene en hope te veruigen die goede
des ewigen leuens. **Al** dus heb ic seue
barmherticheiten voergheset. **na** seue
broete heb ic v gheueit. **want** sint my
mynne traue geworden brode dach ende
nach. **hoe** veel meer die godlike barm
herticheiten. **want** dese smaken veel suet
ter. **voeten** veel bet en sterken meer dat
herte des menschen. **hier** na minen ge
uoelen so sijn ons veel broche onvalle
die ons naden woerde ons herē bloet te
vergaderen dat si niet en vernaren.
dar eerste broet was bewaringe **in** da
genade gods die mi al was ies omveer
dich inder werelt gheset van vele sünde
onthielt. **dese** broetes houde ic drie broc
ke. **die** groete zuencheit hebbē des sma
kes en voertel des leuens. **want** ic be
kemie mi in die hande wns vanden
sünden onthoude te wesen als mit on
treckē ter oerzake mit verleent cracht
te weder stane en mit onbeweckelicheit

des toeneuyghens. **want** lichtlike soude
ic diavyl in sünden ghenallen hebben
hadde mi oerzake ghegheue geweest
mer bi ter ontfermenisse gods so en
beuec mi allullie oerzake niet mer
nijn en soude ic in vele andere genalle
hebben. **swaerlike** aengenochte mit
bezozingen. **mer** onse heer god coninc
ter doechten gaf mi cracht te weder te
stane also dat onder mi was mijn be
gheringe en dat ic gheen consent en
gaf ter begeerlicheit die ic voelde mer
oec van somighen sünden dede mi so
veer wesen here dme ontfermenisse
dat ic mit alle veronweerde onte
gheen aenwechten daer van en leet
dat ander broet was verberdinghe
in dien dat god verdoech die wale
want hi ghedachte verghifnisse. **Ende**
dese broetes ontfanger die brocken
denckente lanemoedicheit die hi bewij
dar verliesen des voersiens dat hi wou
te veruult werden en die grote myne
daer hi ons mede begrepen hadde. **dat**
daer omme verberdende mi die here
en en achte op mi niet. **mer** offteerde
sijn ogen van myne sünden. **als** niet
willeent. **merk** en hoe vele ic misdaet
op dat hi bewisen soude sine verbul
dicheit veruullen sijn verliesen en
vestigen sine mynne. **Wande** derde
broete ter barmherticheit als dat hi
onse herte bekeer heeft ter penitencie
so sette ic voer niet so seer broche also
stude. **want** doe als mi wel geent
verstude hi mijn herte verwoek. **ende**
~~ter penitencie~~ **dar** op datter ad mer
ken soude die wonden mynre sünde
en voelen oec die seicheit ter wonden
hi verueert mi oec leytende torten
poerte ter hellen en tonende die pinc
bereit den sunders en op dat niet in
mi bliue en soude van seideliker
lust. **so** inge stede hi mi bereit woer
gheuente hope ter vghifnisse. **In** te

ten dien bin ic bekeert ic gheloue
 dat ghi oec des gheloue sijn **M**er nu
 dat vierde broec is verghifnisse **I**c bid
 te u verstant nauwe die broeken
 dat si niet en veruaren want si sijn
 sonderlinge saich en suere boue homich
 en seem **W**ant also gheheliclike heeft
 god verghene en so multelike heeft hi
 verlaten alle onrecht **E**n dat hi noch en
 verdoemt wreken **n**och en besaeme
 veruende **n**och myn lief hebbe bene
 wat het sijn somige also verghene
 te dat hem mit onrechte ghedaen is dat
 si niet en wreken **n**ochtan so veruie
 si diuine **S**om ander sijn die al swige
 si nocht so blijstet opgelecht al diep
 men herte **E**n houden bitterheit in hore
 moede en beede dit en is ghene volco
 meue verghifnisse **W**eer van also dan
 ghen menschen is die alre goedernere
 die manier der godlicheit sie doer milde
 licheit si verghieft volcomelike **A**lso dat
 om een beuue te make den sunders
 mer die penitencie an te nemē alsomty
 is daer die sunte oueruloedich geweest
 heeft plecht oec die gracie oueruloe
 dich te werden **H**ier van is een genuych
 paulus die een leere geworte is der
 heylene **E**n gheruych is matheus van
 den tolle veruoren in ene apostel wel
 ke oec gheghene is den eerste sarnier
 te werden des myn testaments **E**n ge
 nuych is petrus dien nadrien verzakm
 ghe beuole is die sorghe eens hierden
 der alin gher heilige kerken **O**ec is
 ten gheruych die vermaerte sundersee
 welker meen beghinne hoerre beke
 ringe also grote veelheit der mynnen
 gheghen is **E**n na also grote gracie
 der vrentelicheit bewesen is wie besul
 chte marien en hoer noet was voor
 hoer te antwoerden **I**st dat die pharize
 mynuriert ist dat martha clager
 ist dat die apostel scandalisieret wer
 te maria zwicht **E**po outsculdigheren

louet oec si zwigende **W**oertmeer hoe
 groet voort hoe grote verhogginge was
 dat dat si verdiente xpm verrisende van
 der doot ierste sien **v**erst te ruere **h**er laer
 ons van hier totten anderen gaen want
 goet is ons hier te wesen daer men be
 truuve ghisten sunders **m**er dat na vol
 get en moet men oec niet zwigen **H**ier
 omē inder onthoudinge welke dat vyfte
 broec is vynde ic oec drie om welke wel
 te rechte ic oec roepen mach **w**ant hi
 heeft mi grote dingē gedaen die mach
 rich is **G**hy mocht lichte voer was deyns
 achtē uwe onthoudinge vanden sunte
mer also en doe ic niet **w**ant ic weer wel
 welke aenvechtere si heeft en van wat
 machte si behoest te wesen **w**ant die
 ierste viant onser onthoudinge is onse
 vleysch regens den gheest begherente
hoe heymelike viant **h**oe anreliken
 kuyf **h**oe ynwendige oerloch desen alre
 wreesten viant o myne ziele en mogē
 wi niet vlien **n**och verpagen **h**er is ons
 noet datmen hem ouer al na drage
 want hi ons aengebonden en dat soch
 liker is en ontfermliker wi worde ge
 dwonge selue desen onsen viant te voe
 den en ons en is niet geerlost hem te
 doden **D**iesu dan wel hoe sochoudeli
 ke du di bewaren moeste van die die
 in dine sunte soete slaep **d**at is van
 begeerlicheit des vleysches **w**och soen is
 dese niet allene myn watersake **I**c heb
 be noch ene andere die mi ombesingelt
 heeste in allen sizen beseren **E**n of
 ghy niet en were so is die viant dese
 tegenwoerdige scalle werelt **D**ese viant
 heeft toegelote myne wege en doer vijf
 poerte dat sijn vnf syme myns lichaes
 wonder hi mi mit sinen gesante en die
 doot gaet in doer myne vngere **d**ese twe
 viante hadde al genoeg geweest **m**er
 ach mi want ic sie alte sterke wynt come
 te wren noerden daer alle quaer vaopen
 sal werte **E**nde nu wat hoert ons hier

teghens te doen dan te seggen here make
ons behoude want wi vergaen. **W**at siet
die hamer alles oertrins. **H**ier die serpen
scalken allen beesten. **H**ier die viant dien ic
niet sien en mach en so vele te myn ver
hoeden. want ons en is gheen lijf tegens
vleysch en bloet allene. mer teghens die
pince en machingen. teghens requierres
der werelt deser duistermissen. teghens
die gheselike scalkheden die inder lucht
zweuen. **E**nde wie is die hoere vuerige
sante sal mogen wt doen. **H**i hebben be
reit hoer gesante in hoer hoekeren te
schieten heymelike die gerechten van
herte. **D**ese aenvechten en vernolgen of
nu opeliken en geweldelike nu heymeli
ke ende bedriechlike. mer altoes boelike
en ongenadichlike. **E**nde tot dien te liden
offte te wederstaen. wie is daer stanc ge
noech toe. **I**c geloue dat ghi hier wel wt
merket die swaerheit des onthoudens
van den sunden. op dat ghi wete wat
van gode ghegheuen is. want allene in
gode toe wi dese togeren die is die te myn
sal maken die ons bedrooue. **H**ier nae
ontfangen die brocken des sene broedes
welc broet is gracie te verdienen die goe
de des ewigen leuens. want die gracie
waen ic in dien meest ghelegen te we
sen. als in hare voerledeure quade in usma
sundenisse tegenwoerdiger goete. **E**nde
in begeerte der ewiger. **D**at senunde
broet is hope te vercrigen. **w**ellic broe
des ic houte oec die brocke ende hoer
snaec is suete myne kele. want drie
dinge sijn die also vesten en stercke my
herte dat gheen armoete der verdiente
gheen aen merke eygenre smoedheit
gheen hoghe weerte hemelscher salich
eit. **v**an vastheit myne hope nu sal
mogen ofwerpen. want drie dinghe
merke ic. daer al myne hope in gelege
is. als die myne sijn verkiecus. die
waerheit sijnre lofuisse. die mach
sijn vergeldens. **a**ijn sotte gedachte

murmureert nu so vele als si wil segg
de wie bint of hoe groet is die glorie.
of mit wat verdiensten hoepstu die te
crigen. **E**nde ic sal betrouwelike antwoor
den. **I**c weet wel wien dat ic ghelouet
hebbe en bin des zeker. want hi inder
alre meester mynne my vercoet heeft
want hi waerachtich is inder lofuisse.
want hi machich is in te vergelden. **W**ie
hem wel goerloffte doen war hi wil
doen. **D**ie is dat dieuoudige. **w**ie rouwe dat
niet lichtlike gescoert en mach werde
welke ons van onsen vaderlante in te
sen onsen kerkenen ghelaten laet ons
vande honden op dat ons dat opboer
en optreke en bringe voer dat aen
sichte der glorien des groeten godes die
ghebenedyt is in ewicheit.
Der profectus van somige oerbaer
like ghemene oefeninge. **E**n eerste
snelheit te beghinne war goet is.
Om te sauwen laster des officers
van goeden leue en om te ver
crigen gracie volcomene ghe
sontheit inder zielen en te vercrigen
glorie der beloofder salicheit. **S**o den
somige ghemene oefeninge te sette in
welken so wie troulike volherder sal
haestlike gheuole toeneem en voer
danc in ene goete leue tot dat hi come
tot volcomene gesontheit ter toechen.
Dat eerste is dat een mensche si siel
en wacker te beghinne en te doen war
godes dat hi we eens anders vermaning
of wt godliken in sprekke verstaer goet
ghedaen te wesen. want grote voergrac
versume wi beide der verdienste. **w**at
der loene om dat ons verdiet. **w**at
goetes te doen wt ontfien der swaerheit
En al hebbe wi wel ten wille van ghe
nochtant vertrecke wi dien van ghe
tot ghe. **E**nde daer en bynne verlieten
wi onwederwoepelic den wt en verdie
ste. **w**elken wi mochte mynne of wi
doent also laelike en onbegeerlike

datter gode niet seer ontfangelic en is
 noch onser consciencie verdientlic of
 nochtlic. ya meer bezwaerlic onser co
 nsciencie also dar wi onvruchten daerom
 ghepint te werden en om onsmaliche
 heit des goedes werkes so verdriet ons
 des werkes en wi haeste daer of te come
 en onvruchten enich ander goet werc
 des gheleijcs te beghynne Als bi sonder
 linge in vlietcheit des ghebetes ende
 enghes oernoochige dienstes of wer
 kes daer wi gheen seer of tuitlic ge
 maec of solaces eygens willen in ver
 machten Ende dat is nochtant teges
 die natuer goedes werkes dar alwoes
 wanuever behoerlike gheschiet ver
 blij die consciencie en verweest die be
 gheerte tot anderen goeten werken
 te doen ya woerden des wisen in eede
 siasmo die mi enen sulle noch hongere
 en die mi drincken sulle noch dorste
 Als gheboedt god datter eerlike
 voerbrenghen soude groene cruyt
 en vrucht bome van welke en pege
 lic soude hebben in hem seluen saet
 sijn kunes. dat is te verstaen goede
 werke beide deyn en groet. welke als
 si betaemlike gheschien hebbe saet
 hoers kinnes in hem dat is begeer
 te eens anders goedes dat als kinophes
 spuyt vten tersten hier isser sake dar
 ter wt waechheit verlawet. so sal oec
 hoer saet onvruchtebaer bliue. want
 wi wtren voer gaente werke deyn
 ne of gene begeerte ter ynnicheit heb
 ben ontfangen hier om so sal een
 knecht godes elkes tydes voertendike
 war hem tot dier vie meest oerbaer
 he si te toene Ende so wat hi meret
 dar hem te toene saet sal hi bedene
 ken hoe dat hi dar betaemlike
 en nader regel waerre doecht alre vol
 comeliker also ver verre als hi mach
 volbrengen. want also sal een me
 sche niemē sijn lichaem en sine moer

dat hi wt wensse goedes werkes in
 geure wns verueert bereit si als een
 trouwe wacker knecht ter stont den ge
 bedenden heer tot allen redelike dienste
 ghehoersam te wesen Aldus sien wi in
 werliken knechte die noch om koude
 noch om swaerheit des werkes. of om eni
 ge ander onscout vertraghe hore heren
 te wille te dienē ome deyn toen ouer veer
 wech oec in perikel hoere lues voer dan
 hebbende als si weder come dat si ghene
 slaghe verwit of verspree van hore here
 weder ontfangen niet bedenkende van
 enigen gemacke van spisen offte ruste mer
 doester knechte sijn teven en moedich willen
 luttel arbeiten en wel besdiger wesen ende
 horen here manlike crēde willen si hem in
 allen dingen als gheleijc wesen besighende
 hore eygene wille voer hoer ewe Hier om
 seir die wifeman Die sinen knecht dat is si
 ne lichaem lecherlike voeder van sijnre io
 gher dat is van beghin sijnre bekernighe
 die sal hem naemael weder strubbich voelē
 want hi enther waech sal wesen tot goede
 werken. of bereit tot sünden alre meest
 des vleesches. want gewoente des ledich
 gaens wort een mensche weeten waech
 also dar een mer doen en wille noch liden
 dan dar hem luster Hier en tegens sal een
 waer knecht godes also wennē en willich
 maken hem seluen als een speelman sine
 hont dat hi also haestlic als men ghebie
 der springe vanden bedde totē metten ghe
 bede en tot enē ghewendike ter redene si
 bereit tot allen gheestliken oefeninghe
 wellien die ghehoersamheit ghebedt. of
 broeterlike nymme eyscher. of daer dat
 godlike inspreke toe vermaent en ter to
 ger gheleijc. Dar anter is dat gheleijc als
 een wacker sal wesen tot goeten werken
 te toene also sal hi oec suel wesen hem of te
 wedien vanden quade also vroe als hi hem
 voelt mit emgen van binuen aenghe
 nochten te wesen wertē. of van bute be
 comert te wde. als mit onnutte callinghe

of onvruchtbare werke en meest van ydel
ghedachten en sundeliken of vleyschelic
begeerten die wi gheen eyt sullen laten
merre in onsen herren op dat wi gode
niet en verwerken den heilige tegenwoer-
dich niet te mishaghen ende onse conste-
cie niet en besnitten gheen pijn en ver-
dienen en goede werke die wi daer en
bynne mochte doen ofte denken niet
en versumen **A**ldus abraham doe hi wt
godes gebode offerhande offerde vermaech-
de vlytlike die voeghe die neder vlogen
om sijn offerhande te schoren en te ont-
reynen **E**nde wi op dat wi tot gheenreyn-
ledich en schmen voer den ogen godes
sullen hem offeren vlytlike offer
als des goeten willen des goet werkes
der goeder callinge heiliger ghedachten
en goddieninger begeerten en sullen
daer om die voeghe quader gedachten
en begeerte ter sone verpagen op dat si
bi onsen versumen niet en onreynen on-
se offerhande en gode onbequam make
en ons onoerbaerlic tot verdienste en
voertganc in doechten **E**nde niet alle
sullen wi vleyschelic en onreyn ghe-
dachten ter sone verpagen mer oec
pele en bitter en gulfige en dier ghe-
like verbeeldinge der sunte en sullen
wi inden tempel onses herren niet malen
of gemaelt liden **T**auerne en speellu-
se plechtmen mit weerlike en spottlike
fabulen te vermalen **A**er godes huse
plechtmen mit historien en dogentlike
maelinge te verqieren **W**t gedaente
der malinge merctmen die gedaente
des huses en des heren die daer pijn
woent **H**ouerdie maelt hem heer sa-
pie en dienste van knechte en dier ge-
like moedige zaken **P**itelgloze maelt
hem qieringe en behagel dinge daer
men lof der menschen niet mach
werre **P**ydicheit maelt bedriechinge
en achterclap **D**oerlicheit linnen en
twisten en vecht mitte ghene die niet

tegenwoerdich en is en maect he
moede van nyemant veruolgher
Shericheit maelt ruydom van gelte
tyner en breed en is altoes ruy-
den en wort niet versader **H**ier om
die ten goeten gast crist niet en
wil verpagen wter herberghen
sijn herren die en herberge niet he-
niet sine viande **D**ar sijn die sunte
en ondoechten want wat gemeen
scap crist totten duuel ofte wat
gelijc is ten tempel godes mit also-
dangen afgoden **I**n dattu mitten
eersten den viant verpagen wt
dijne madt so sijn zeker **I**n dattu
hem traechlike wedermaeste so wort
hi stant tegen di en sal dinc gader
vercrachten vangen totten di **D**er
ghelijc van quaden gedachte **W**er
meer ruoetheit maelt ruose en
seone dinge **S**ullicheit brede tafelen
en menigherhande voerdoen va-
spisen en dranche **O**nkuyfcheit
maelt oec onreyn fantasien ende
verbeeldinge als hoer gelijc **D**ie
sijn die afgode die god verdoende den
phete ezechiel vermaelt bynnen
den wanden des tempels welke hi
oec onmenschelicheiten noemde **D**ese
sullen wi vlytlike of dwaen van
den tempel onses herren op dat wi
van gode niet veronwoerdich en
werden also die sint want van
dien becoent god doer den prophete
te seggende hoe lange sullen in di
merren scadelike gedachten **D**ar
derde is dat wi altoes pijn een we-
desam herte te hebben mit allen
menschen **E**nde dat maelt in twee
als dat wi sijnen yemant quader
te doen of is wonschen en als ont-
yemant veronrecht **D**ar wi bes-
gen den schuld der verduidicheit
wi ~~want~~ wandere mit middel der
sride en het mach niet wel voer

Cxx.

bi gaen wi en vernemē dicwyl op ons
 comende pyle der scarper woerde of wer
 ke die ons moeplie sijn en sommit hard
 shebode en berispinge onser ouerste
 welken wi ten schilt der verduidicheit
 tegens setten sullen En op die ondoer
 weghelic si den gesante des viants so
 sullen wi hem wesen mit exempel der
 heiligher martelaere en andere goeder
 menschen als mit huden van dote diere
 salere des heilige **apostels se Jacobs**
die seer Onsfangt brueders exempel
 wraanges des quades en der verbedr
 denheit des arbeit en der verduidich
 die die prophete **Hier** wi benediense
 die gheleeden hebben **Hi** hebt **Jobs** lide
 shehoert en onses here eynde hebdi ge
 sen **Hier** om sullen wi altoes gewapet
 gnen reglens die ghesante der woer
 ten slage der werke die ons ongelijc
 sijn op dat wi ten vrede dien wi va buce
 niet duerichich hopen en moghen in
 wesen leue doch bynne ouermits ver
 dulticheit beware na woerde onses
 here inden ewangelio **In** uwer verdul
 dichheit suldi besitten uwe zielen **dat**
 woerde is dat als hi spaert mach ge
 buke hebbe en beghere die ding die
 der werelt sijn **Vreemde** van ons si alle
 onser nature noch van ons gemaect
 noch en sullen lange mit ons bliuen
 noch onse salicheit en is daer niet in
 ghelegen **En** daer ome hebbe wi die
 als vander werelt gheleent voer dage
 lische en stidige en sware woeker der
 soigen en arbeyte **hoe** groen woeker
 waenstu dat princen machinge en rike
 der werelt dagelijc betalen voer hoer
 gheleente ere **matte** en goet wat bega
 genisse **wat** becominge en wat per
 waent van hebbe als si begheren
 dat hoer te bewaren ende te vermerre
si so gē te verliesen **doer**

viende doer viande **doer** brueders **doer**
 wyl en kinde **Dan** dien die machtiger
 is ontvuchten si ghevelt **Vande** myne
 diefte vanden gheliken beduech **want**
 die gherige en belouet nyemant te volle
 alle heeft hise suspect nochtant en mach
 hi hoer gheselcap niet ontbere en daer
 ome en kan hi nyemant volcomelike
 myne **want** hi en heeft gheen verruwe
 dat hem yemant waerlike myner
In ontvuchter voer sijn goet hi ontvuch
 ter voer sijn lijf en is so vol anpres dat
 hi niet en can nutelic voer sijn siele be
 aunter wesen **daer** nochtant dat meete
 perikel van den staende is **want** gelijc
 als princen van hore seoute eyschen da
 ghelichden dienst en gaue om hoers
 ampres wille ende te lessen legghen lise
 in ten stocken bescentense en nemē hē
 al dar si hebbe **des** ghelijcs toet die wyl
Als si nae dagelijcher satinge der moye
 miste en so ghe die si horen amptude de
 ryken en machinge opleit om hoer goet
 en ere diese hem gheleent heeft si te laet
 sten aling ghebloeter seynt mten heiliche
 kerken **doer** meer waen come oerlo
 ghe en kinne inder werelt **Dan** want wi
 onderlinge die ene den andere pine te
 benemē dar beide niet volcomelike en
 mach besitten **In** geestlike ryedom en
 indt nyemant achterdeel van eens an
 ders oneruloedicheit **want** die ene en is
 daer ome niet te myn wyls of te doech
 sam **want** een ander daer in ouergaende
 is mer anders is van werlike ryedom
 en ere die so menich deel moete hebbe als
 menich besitter is en daer ome benydet
 die ene ten andere hebbende dat hi niet
 hebben en mach **dit** was die oorzake waer
 ome dat loch scheide van abraham en esau
 van jacob want si vele beesten hadden
 en dat lant en mochtele niet al outhou
 de dar si te same eendrachtlike woenten
 de herten onder hem kinente **want** als
 die beestlike dat is die eerliche begeerte

vermanichuondige dan so wort lijfon
der die ghene die hore begeerte willen
voeten inden weiden deser werelt en als
hem allen ghenoech gebuere en mach
na horen wille so scheidet die ene bructer
vanden andere ouermits twist der ypdich
eit welke beeste waren si weynich soe
soude hem een luttel genoech wesen hier
ome hebbende spise en daer wi mede ge
deert werden daer mede laet ons content
wesen en so wat wi gebreec lieden in die
nede laet ons god setten dat al vnuilt
Iendench ende die belofte ons here Palich
sijn die armen van geeste dat is die mit
wille arm sijn om mynne geestliken
voereganges want dat rike der hemele
is hoer want also vele als si hem hier
benauwen mer eerten mer begeerde
also vele sullen si ghebreit werden in de
hemel en daer en regens so vele als he
eey mensche hier bereidet mit begeerten
der besittinge also vele sal een mensche
hiernaemaels benaumer werde **D**ac
vijfte is dat een mensche alwes van byn
nen bi hem seluen en van buten voer
den menschen in allen hem seluen ver
neteren en verdrucke hem in sinen geuoel
le in woerde in gelate in cledinghen en
in allen sinen werken die lechte nede
verkiezen also vele als beraemlic is
En om hem te veruedere in sine oghen
merke hoedamich hi hoe snote hoe on
vorenne alle dinge die des lichaems sijn
waen hi gecome is ^{waer} hoe hi werden sal en
wat hi van bynne is hoe haestlike ver
saluwer of oec wat schoens in de mensche
schynre wesen hi merke hoe grote be
druemisse is in werliker eeren want die
menschen en ere inder waerheit niet die
ghene die in eeren en in rijkheide schme
re wesen mer si suethe hoer gherwin alse
honde en voegele dat aec welke alser
al om beknaeger is en gebloeter datte
niet meeraen en is so laten si dat ach
ter en zueke een ander **H**e inder zielen

hoe vele dat daer sijn sijn gebreke ende
sinden hoe grote onpuerheit ende ghe
uensheit traechheit en versumelheit
in goeden werken die wi schme te doen
hoe vele dat wi laten ongedaen hoe
grote armoede ter doechten hoe grote
bluicheit der verstantnisse ongestadich
arter memorien en ongeordinerheit
der begeerte dat onse quade puert quat
sijn en aling onse sijn en dat onse goe
de werke ons van gode verleen sijn en
sullen mit woeker van ons gheerster
worden en sijn onvolcomen ende on
puer en ontfangen van ons materie
der verneteringe want mer waer
heit sijn wi snote en arm en also vele
als wi vanden geuoel dwalen also
vele dwalen wi vander waerheit
Dac sesste is dat een mensche sijn rike
en neerstich mit eerehande zueter
bedruetheit met mit eniger verdriet
samer buterheit of onweerdicheit
vele saken ter bedroefnisse heeft en
mensche in desen dale der wanen also
voer hem selue voer sine eue mensche
en voer gode waer hi selue want
wi sijn sunders die gode vele vnoeren
hebben en noch dagelike vervoeren
arm van doechten weghelet tot vele
perikelen en noch twivelachtich of on
verdoemt sullen werde voer onsen
eue menschen in lieden wesende als
mitte arme ziele bedruete begangen
becoerten verdoemde verkeerden en
beladene mit gheliken quade als wi
voer gode meecogende sinre passien
en sinen onrecht dat hem dagelike
ghedaen wort van onghelougen en
van sunders en om verkeeringe der
gherechtheit en verlies ter zielen en
velen anderen zaken die neersticheit
in goeden mensche heeft bynne mee
van bute ghele goeterneheit mer
neersticheit inden quade is vdructa

Exxi

onweerdich quaetnemede verstuert
 en lastich andere menschen Oughebo
 den lichmeerdicheit is der deuocien alse
 water den uere en so wie he daer toe
 wemer sal nauwe luimen verleren
 sonderlinghe te boerte. **D**at seoude is
 altoes dat herte verheue te hebbe tot go
 dete bedende denckende lesende toehoer
 te goete en besouwende. want een lueder
 godes so wanneer hi emge coete stonde
 op god mer en denct so versarct hi en is
 rouwich als die hem swaerlic besundi
 ger veruoude gheluedenisse des vrees
 die onser vromer en verghet. **I**n die dat
 die ouerste salicheit inder glorien is ghe
 lege. in stadiger scouwinge godes. wel
 ker salicheit wat gheluedt heeft inder
 ceeten stadigo getenckenisse godes hier
 is die verdienste daer dat loen die wile
 dat wi god niet sien en moge tegewoer
 dich so sullen wi doch sijn getencken
 verstaen. want also vele blideliker
 en volcomeliker sal een yeghelic god sie
 inder waterlande als hi dicwyl en ymich
 lude sijn ghedacht heeft inder ellente
 daer van die phete seit. **I**c voersachte
 here altoes in myne aenghesichte. Ende
 mer allene in ledicheiten. mer oec in
 onleken en becomeringhen sullen wi go
 des ghedachtich wesen bi exempel der
 heiliger engele die geseynt tot onsen
 dienste also laten wruendige dinghe
 dat si uochtrant vanden inwendighen
 mer en scheiden. **V**ander mynnen

godes ter profectus

Die mynne godes is een geordniet
 en groet wille gode te dienen
 gode te behage en godes te gebreken
 gode sullen wi mynne boue alle dinghe
 om dadesley salien. **T**en eersten want hi
 goet is in hem selue. **v**a mer allene goet
 mer die weseleke goetheit hure weller
 mer beere gedacht of wesen en mach
 en van wellen goet is alle dat enichsijn
 goet is. **H**ier ome is alle te myne dat

goet is also verre alst goet is en die boue
 al goet is en dat ongemeten goet is dat is
 bouen al. **v**a waert mogelic sonder mate
 te mynne na behoerlicheit sijne weer
 dicheit. **N**en andere mael want hi ons
 eert gemynnet heeft en mynnet ons
 meer dan wi ons selue. want hi die son
 der eynde is en wes wesen is mynne die
 mynnet ons arme en snode en onsalige
 mensche en heeft ons gemynnet van
 ewicheiden. noch niet wesende. noch niet
 mynne. noch niet bekennende. **v**a oec
 wederstaende en verwerkende. **E**n daer
 om ist wel rechr dat wi hem weder myne
 van allen dat wi sijn weten en vermone
 op dat wi doch mit eniger deynre mate
 ons vermogens hem weder motte mee
 mynne den ghenen wes groetheiden
 gheen eynde en is. **T**en terten mael om
~~der selue sijne mynnen~~ menichuoudich be
 wesen der selue sijne mynnen datne
 bekennen mach in sinen weldaden. **w**ar
 ten is hem niet genoeg die mynne te heb
 ben allene van bynne inden bewege. **h**i
 en toner ons oec inder werke. **g**regorius
 proouinge der mynne is bewysinge der
 werke. **D**ie aemerken der weldade godes
 wyner niet allene mynne inden herte
 mer oec danbaerheit inden begeerten.
In bewysinge der woerde en der werke. **E**n
 daer ome op dat ons godes weldade te hoed
 liker voersien sullen wi merke seuen
 hande salien. **d**ie aender weldaer. **t**we
 aenden ghene die ter weldaer. **e**nde
 twe aenden ghene die die weldade ge
 schien die weldaer wort ghepresen is
 siet en duerbaer in hem selue. **i**s si
 nuer den ghenen diese outfanger. **i**s si
 menichuoudich en dicwyl vermyet. **I**n
 den weldaere wort si gepresen is dat hi
 van groter weerdicheit is. **E**n ist dat hi
 wt groter begeerten ghyt. **I**n den ge
 ne die die weldaer ~~was~~ gheschiet ist
 dat hi snode en versmadelic is ist dat hi
 onweerdich en van quader verdient is

Alle dyt vintten wi in een godlike weldade
die gheuer is die meene boue al ya van
ongemereure weerdicheit van welken
is groet dat hi geweerdicht om ons te
dencken hi ghyft oec mit so groter begeer-
ten en goeternierenheit sine weldade
den menschen dat al gaue hi cleme din
ghe men soude se billig seer danche ont-
fange want sine mynne bouen blicker
alre wytheit also dat si van ghenē ver-
stande geraent en kan werden **D**ie
weldade daer hi in ons onse salicheit
meer werket sijn also duerbaer dat si
meer te vergheldeen en sijn want wat
mach men ghelyc weerdich vane der
gracie des heiligen geestes die hi vleent
sinen gewouwen of den lichame ende
den bloede crish en ter hemelicher glorie
behalue ander gaue die wi van hem
ontfange sonder gheal hoe grote nut-
ticheit ons wt desen gaue gheschiet ge-
dencke die ghene die mach verghifnisse
en verpynge van sunden graue der heilich-
en verliesinge der kynder godes yuwe-
dich woer bescherminge van pericule
gheselschap ter enghelē en zalicheit lich-
aems en sielen wtgebruken des ghe-
sichtes godes **D**ie en ander sijn nuttich-
eit ter weldaden godes in welken al
onse salicheit ghelegen is **A**erke oec
hoe menichweone hi ons dese gaue
verleent want also dicke als wi ou-
wits sunde verliesen die graue godes
also dicke offeren lys ons weder of wise
ontfangen willen **h**oermeer also
dicke als wi misbruken sine gaue of
als wi versumende sijn in sine dienste
of ondanchbaer of ons verheffen in sine
gaue also dicke verdient wi se te ver-
liesen sijn si geestlic nutlic of lichaem-
lic en also dicke als hys ons niet of
en neemt wanneer wi dat verdienen
also dicke ghyft hys ons **A**er wien die
here dese weldade verleent dat is ken-
lic want wat sijn wi dan straf assche

en deet onsalichijn arm en also niet
van ons seluen hebbende dan sin dellic-
te vallen en nochtant mit dese hoedh-
eit sijn wi weder strubbich gode aelmach-
tich en voer mynne en weldade gheuen
wi hem weder versmademisse en sijn on-
ghelhoersam versumende ondanchbaer
en houerdich hoe groet is dan die goet-
nierenheit godes wel te doen mit so groet
begeerten en mit sulken vliet den ghene
die sine weldade noch vermaen noch be-
ware noch danckerlic pnie te ontfange
wel te doen den ghene die verdient is
rechtuerdich wel te doen den ghene
dies niet en verdient niet nochtant oec
moedelike bidder is goeterniere wel te
doen den ghene dies niet en verdient noch
en bidder is noch meer goeternierenheit
Aer alre goeternierenheit en allene des
godliken herte is wel te doen den vsmat-
ten en wederstaenden en dat sine ygenē
sueten knechte en sijn selues maectel
Ende dit sijn ghesent vanden weldaden
onnes here **D**ier sinte Augustinus aldus
van seir **T**ot godes mynne in ons te
verweeten te voeten en te vermeer-
re so en is gheen dinc also voortelic alle
nadige vlyngē aen merkinge sijnre wel-
dade **V**ier van daen graden der
mynne godes **W**t profectie
Die eerste grader der mynne godes
ons van gode verleent sijnen die te ge-
bruken dat nochtant allen mensche
alle **S**on gheoerlofte dinge seuen en
der mynnen godes niet voer en seite
mynne **S**enges dinges als die gene
die also mynnen die dingen die der mynne
toebehoeren dat si nochtant in die mynne
en begeerte alle dootlike sunde seuen
bewarende al dat god geboden heeft
te doen doen te seuen dat hi verboden
heeft **V**an welcke onse here seir in sine
matheue ewangel **W**ilstu roeten leuen
in gaen dat is in gaue des ewyge leue

Exrn

bliue niet in hogere voerlinge so be
 ware die ghebode die ander gheer mach
 wesen als een mensche willent wt vol
 comen en vueriger begeerte niet en
 is content allene te bewaren die gheme
 ne ghebode sonder welke een mensche
 niet behoude en mach werden **mer w**
 daer toe vlieden en willich tot alle goe
 te dinghe beide te doen in hem seluen en
 te vorderen en te begeren inden andere
 die is proprietie goeder begheuenen me
 schen. die niet allene die ghebode gode
 en hem sonderlinge begheren na te vol
 gen die in sijne menscheit hem bewese
 heeft een leere alre gherechtheit **Dese**
sanctus bernardus hier en hoert v mer we
 mede ghemenen gheboden te verbluen of dat
 allene aen te merke wat god ghebede
 mer wat hi meest wt proeuent welc
 die goede wille godes is wel behagende
 en volcomen. want also vele als du gode
 mynes so vele salstu vlieden wesen te
 vorderen dat hem behagelic is en sine
 we voert te setten en te sauwen sijn oer
 en verwerken **Gregorius** seit **want**
~~mer w~~ **godes** nummermeer en
 is die myne godes ledich. want si wer
 ker grote dinghe daer si is **mer** ist dat si
 versnaet te werken so en is si daer niet
 en gevrouwe knecht godes mit sulker
 vrede als hi sauwet sinen here te verwer
 ken in hem seluen ouermits sinde mit
 sulker sauwet hoec en bedroeft hem dat
 god onrecht wort van andere mensche
 ouermits schendende en quaer exempel
 want ongheschiedheit der knechte daecht
 tot onrecht der heren. want wilt welc
 gevrouwe knecht lydt verduldelike
 versnadenisse sijn heren en onrecht
 wat is dan te vorderen sijn onrecht **en**
 een salic daer van te wesen die en dienē
 want hoer here niet mer hoer bulic **In**
 dattu nae dinen wille dienste den here
 so sal hi di lonē nae sine wille **mer** ist

dattu hem pynne te dienē na sine wille
 so sal hi di lonē na ~~sinen wille~~ al dine wille
 want als onse heer seit **In** mate ghi ghe
 meren hebt inder saluer maten selme v
 weder wt meren en men sel v toe geue
 pa bouē al uwe begheerte suldi ghelouet
 werden **Die** derde graet is mit so groter
 begeerten ontsien te wesen tot gode dat
 tu als niet leuen en inoechte sonder hem
 benauewt wt begheerte onbouden te
 werden **ende** te wesen mit xpo **Also** dan
 ghe is hoer leuen in lichelheit of meer
 in verduere en die doot in vueriger be
 geerten oec doer sware tormenten **Dese** be
 geerte deet **andreas** den heilige apostel om
 vange dat **cruce** **sanctus** **steue** **bidde** voer
 die hem stonden **sanctus laurens** bespote
 die slachters **sanctus vincentius** toe herden
 die pijnes **sanctus** **agathe** alre blidelijc
 en glorieende gaen totten pinne oft si te
 werstape ghegaen hadde en ander glorio
 semartelaers verbliden in tribulacien
en te mynne hoer viande diese veruolchte
van wellken si totten begeerde lone **ende**
 vonden worden haestliken gevordert **Gode**
 menschen vrienden begeren si langhe bi
 hem al herte houden **mer** hoer viande
 bedroenen he dat si enige tijt mit he inder
 verelt bliue en daer omē sijn si van he
 te mynne. want si dat begerenen vorte
 ren daer toe dat si dat haestliker **ende** te
 ber voverigen dat si bouē alle dine myn
 ne en bouē welc hem gheen dine nuster
 en mach wesen **Al** dusdaniger mensche
 bernente begeerte en mach geen dine
 lesschen also lange als hem niet gegunt
 en wort na willen te drinke vander
 fonteyne des leuens mit welcher doot
 si wonderlike gecruet werden **Doch** soe
 werden si hier en binne als mit drieley
 droeyen geestliker veruoltinge ghela
 uer als mit vernake inwendiger sue
 ticheit die coemt we hoepē mynne
 hemelcher dinghe in sacramentliker
 onfangemisse des lichaes xpi die pynge

menschē plecht te wesen en sonderlinge
solacs in te verlichten verdriet deser elli
te want si aldaer ontfange al en ist niet
opelike noch want waerachtelike ende
salighlike onsen heer dien si mynne en
hiertoe in vermeerre gheselike vudhe
in wellien si salicheit en voertganc veelre
zielen tot godes ere voelende lichelike ver
dragen moeynisse hoerre ellende om hope
der ghewynne godes op dat al come si te
laeter hi onsen heer dat hi se so veel te meer
mit hem moethe brenghen Aldus was sinte
pauwel benaunwet ende beganghen rustte
begheerte onbehande te werden en mit xpo
te wesen en tustche voertganc veelre men
sche en vertroestinge hem daer en hymnen
als hi tot hoerre voertganc vertroghen
wart vanden hemelsthen rike ¶ **V**an
mynne ons ene menschē wt profetias
Mynne ons onses euen menschen
wort ghewonne vter mynne godes
want om god en in god en na god is onse
ene mensche te mynne En god want hi
heeft gheboden Als sinte Johan seit in
synre epistel dat ghebodt hebben wi van
gode dat so wie god mynner mynne oec sine
brieter In god dat is nater seluer forme
Also dat god die sake si waer om dat wi my
ne onsen en en mensche na god dat is dat
wi daer toe mynne sullen onsen ene metse
daer ons god toe mynner dat is tot salicheit
sinre sielē en voertganc mit gheente dat
is waerlic puelic en gheordinerlic te my
ne waerlic dat is niet gheuenstlic als die
ghene die niet mitte woerde of nutter ron
ghe en mynne niet mit werlic ende niet
waerheit Puelic en niet tot vleyschelic
neygen niet om eyghen nutticheit niet tot
lichameliker gheselschap allene wellic al en
sin si altoec niet quaet noch want en sin si
niet verdientlic en si dat si wt gheestlic
mynne ontfange hoer voetsel Ordinerlic
sullen wi mynne dat is niet tot sunde of
gemac des vleysches of eytlike voerspoet
niet tot ewigher salicheit wt wellien wi

moghen merke dat is ene vleyschelic
mynne ene gherige mynne ene natuer
like mynne ene gheselike mynne ene
geestelike mynne Vleyschelic mynne
is die mit vleyschelicen dinge genode
wort Gherige mynne is die om bies
en ganē mynner als oec hont mynner
den ghenen die hem oec gheeft natuer
like mynne is onder maetschap en naesten
des bloetes of des landes wt wellien myn
wi oec lief hebbe die dinge die die natuer
meer verqert heeft alle sone wetche en
andere natuerlike ghenochlike dinge en
en oec die dinge die onser nature in en
gherwis gheluec sijn Als wannēc vā
twee onbekanden onse neyghelicheit maer
totten ene gheluec is want hi licht hi
meer naturen gheluec is daer die wis
man van seit Alle dier mynner sijn ge
lyc also oec alle mensche sine uatden
dese mynne ghelyc als si van goede ende
quade en oec van onwittige beepen wort
ghelide also mach si oec goet en quaer
wesen al in neem si hoer oerspronc van
der nature die goet is in hoer selue ende
daer ome niet noer sijn wi niet
sculdich van natuerlike wetche te hulpe
te come onsen naesten dan den vreedic
Gheselike mynne is ouer mit wellien
wi onse bekanden ghesellen en hulpe
notē meer mynner dan onbekanden
vreedic dese mach oec beide in doechden
en ondoechden bewisen want wi sien dat
si beide goede en quade hebbe niet die
gode kerse te goede en die quade
tot quade gūente hoer ghesellen in di
ghen die si willen Gheestlike mynne
heeft den name vanden heiligen geeste
van wellien si vloeyer want die heit die
mynne des vaders en des soens dese is
die ons van gode geboden wort en is
allene tot hoer selue verdientlic ende
maect die twe voerghelike verdientlic
wannēc si van hoer regiert werden
dat is natuerlike en gheselike mynne

Exym

Die gherige mynne lyder sien bedwi
 der dar si mer en misdoe als si meer suet
 hoers selues nutticheit dan des geens
 diens schijnt te mynne Mer die vley
 schelike mynne haeter se en vliet en
 verjager. Want wijner meer en sal
 wesen onder hem trouwe en dogentli
 ke verenynge en so vele als ene van he
 ber meer ver wort. So vele wort die an
 der vermyner al ist dat si ontsaul di
 gher wort. Oer echte lude ome crichte
 des sacraments. Mer vandē ge
 ne die opser hebben ewiger kuyfcheit
 is die vleyschelike liefte also vele te
 meer te sauwe. te hatē en wt te rote
 als onbetameliker is en meer mistaer
 dan en vleckie in ene snee witten
 doelke dan in ene grouē sadie want war
 ghenescaps mach wesen den lichte tot
 te duisternisse of war ouerdachts am
 witten duis. Gheestlike mynne is een
 edel togher en daer ome op dat si mer
 gheualscher en werde mit mentel vley
 scheliker liefte als edel balsam mit toe
 won snorer vuchacheit so salmentē
 doellike en veer daer of verscheiden war
 van die wiere ysayas dager segghende
 dijn wyn is gemenger mit water. dar
 is gheestlike mynne is ghemenger mit
 vleyscheliker. Aldus vercoepen die
 wijf stallie wyn tappers snoden wyn on
 der selijn goeter wme en dat meest deel
 droncken en grouē mensche. die mer
 onderschereen en kunnen dar costel w
 ten snoden. Die mynne is die alre ~~meest~~ belke
 weeghinge der zielen ouermits welker
 die ziele beveniger wort mit gode ende
 die mensche te samen in gode ende dar
 daer en regen si wel gheordinnert is. Mer
 mensche meer of trect van gode onder
 wort en betet van voertgaende in doech
 dan ongeordinnate en vleyschelike
 mynne. Hier volger voert van dierha
 te grude inder mynne onses naesten

Die eerste graet der mynne onses naeste
 schijnt te wesen nyemant te haten
 nyemantsquaer te begeren nyemants
 goet willen te behinderen inder noet ny
 mant hulpe des onderstaendes te ontweche
 en cordlike dat hi nyemant quaer en doe
 of en wonsche mit consent des willen en
 dat hi ~~nyemant~~ sinen naesten goet bege
 reen doe als hi woude dat ~~homen~~ he tede
 of hys beboefde. In desen twee is gelege
 verullinge des gheboetes. Du salste myne
 dme oue menschen ghelue di selue. Als dar
 tu haetes dit van ene andere te geschien
 dat en salste ene anderen niet doen. Ende
 so war ghi wilt dat v ander lude doen dat
 hem oec selue. Dit is die ewe en die prop
 hete. Want die leere die ewe der naturen
 en oec der scrifturen. Die voertgaende der
 mynne is also medeblide te wesen mit
 eens anders welwaren en sijn goet te myne
 als ons eygen en also sine wederstote mede
 togen te hebben als ons selues. dar een sijn
 naeste gherwin rekeut dat sine wt beuege
 der mynne. Ende also eens anders goet en
 quaer gheuoelc als sijn eyghe. na lere des
 apostels. weler blide mitten bliden en scry
 er mitte scrypenden eens voelende al gheli
 ke en na sinen exempel die seir wie is siet
 en ic en bin niet mit hem siet. Ende daer
 al sulc bewegen in is daer en mach van
 note mer ontbreken mede werke dar be
 wisen ter hulpe also veere alst in onser
 macht is en die zake eyscher want ghe
 me als gesonde lede des lichaems hem me
 te verbliden en mede bedroeuē onderlinge
 Also schijnt dat die in sijnre begeerten
 ghenesen is van lasterliker onbenoelic
 heit die wt hem seluen ~~mach~~ kan verstaē
 sijnre naesten saken want als die apostel
 seir onderlinge sijn wi lere. Ende oec onse
 here ihus cristus van welken alle lere der
 volcomenheit ~~of~~ ons in vloeyt als den
 leeren vanden hoefde in vloeyt sijn en be
 roeringe die rekeut hem selue te ghe
 schien so war sine leghesten leeren gedaē

woert als hi selue tuges seggende **D**ar
ghi enen van myne mynne gedaen
hebt dat hebdi mi gedaen **D**ie volcomē
heit der mynne onses naechen is te myne
onse viande wt rechten ueygen en mit
suller suencheit bewegen te werden **W**
Werden tegen die haters en veruolgers
als tegen sonderlinge ghempute en niet
alle mylike dinge mer oec bereyt te wese
onse lichaem te setten voer onse bructers
niet so zeer om hope ter merreken als om
mynne en begeerte bructerliker salichheit
Dese heeft ons xpus gheleert die voers
ons sinders sine viande gheueerdiger
is te sterue op dat hi quiten mochte die
sinten daer wi hem niet verwachten
en versmaer hadden waer van hi seide
niemand en heeft meere mynne dan
dat ene sine siele sette voer sine viande
Dese hebben die heiligen van hem ghe
leert die hem seluen ter doot geoffert heb
ben voer hoer bructers die hem seluen
wt knechte vercoft hebben om ander
menschen te verlossen als paulus die
voer hoer doers en veruolgers pinclike
ghebeten hebbe en mit verdachticheit
hoerre viande wrechet hebbe ghepint
te sachten en quaet mit toechten te ver
winnen **D**ese mynne hebben Joseph
die patriarche moyses samuel dauid
Job en veel ander heiligen menichsins
ghetoent **E**nde waerlike sijn die wel
wys die also mynne hoer viande want
houertwerue doen si hem meer goets
veruolgende dan of treckende als die
in of name een pont loets en wederleide
in die selue stede een pont puer goudes
wat mach die viande scaden ene heiligen
mensche **E**er ter werlt of weelde of
rychheit daer begeerlicheit des vleysches
van genoecht wort mach hem sine wed
sake ofrechten berouende achter spreke
de veruolgende mer heilige menschen
en mynnen dit niet en daer om en be
droene si hem niet als he dit benomen

woert want waert dat si die dinge ter
werlt mynne en als si die dinge ter
loet hem zeer bedroefden so en waer die
mynne godes des vaders in he mer hoer
ome als he die viande beneent woerlike
dinge die he veruolde ende lafich sijn
so werden hem veruolde gheestlike gauen
en hemeliche loene **D**aer die prophete van
seit **S**ijn sijn begeerte bouen gouen en
duerbaer gepente en sueter bouen ho
nich en zeem **E**nde daer ome so wie enen
mensche ghif oersake so groets gewyn
nes die sal billie van hem gemynner
werden **D**it heeft onse hoer gheleert dat
hi seide **M**ynne uwe viande doer wel te
ghenen die v veruolgen **B**idder voer die
ghene die v misdoen en verouerechen en v
loen sal wesen groet en ghif sulc wesen
lynter des alren ouersten **D**ie gheleert
scrist in dyalogo een exempel ter volcomē
te myne van paulus te heilige bisscop
Doe in dien tyden der wreeter me
schen wt wandalien ytalie met
lande van capane was veruolde ende
vele ware wt desen lande in affricke ont
ghelouert **D**ie man godes paulus alle
dat hi hebben mochte wt gebulke sijn
bistoms gaf hi ten geuangenē ende be
houngen **E**nde doe he mit al mer ouer
ghes gheblouē en was dat hi gheuen
mochte ten ghenen die hem baten eens
dages quam een weduwe en daechte
hoe hoer soen gheuangen gheleit waer
van des coninges zwagher van manda
lien en begeerte vanden manne godes
ghelt om haren sone te queren of si mocht
te vander geuangenisse **H**er doe die man
godes vlyelike sochte wat hi ter vrouwe
ghene mochte en want hi mer hi he dan
hem selue **E**nde hi antwoerde ter bidde
der vrouwe seggende wif ic en hebbe
niet dat ic di gheue mach mer neem
ende seaghe dat ic dyn eyghen knecht
bin ende leuer mi ouer in die stede die
soens te dienē op dattu he weder

Cxxxiii

ontfange moghes **D**oe die dar wyf vte monde so grotes mames hoerde hiel si die meer een bespotten te wesen dan een medeliden **M**er paulin als hi was een welsprekende man en oec in wvendi gen dinghen gheleert en onderfocht be woerde dat vrouwenae mit allulken woerden dat sijn geloefde en met en wv nete ten bisscop ouer te leuere tot diene om weder te ontfangen horen sone **B**i wauere dan te samen in affriken en als des conincs swager voert quam toe te hem die weduwe ierst biddende dat hoer haer mochte weder ghegheuen **S**oe werden welc toe die homoedige man mer allene te wene mer oec versmide te horen **S**prac voert die weduwe **D**iet wesen mensche bld ic in sijn stede allene bewise in my genade en ghif mi weder minen enigen sone wellic als hi sach ene man van eerfamen ghelaere vrach te hi wat werlic hi conste wellic die man godes paulin antwoerde **I**cen can gheen hantwoer mer ene hof kan ic wel begaden **D**ie nam die heydensche man seer gheerne en ontfenc he voer ene knecht en gaf weder der biddender weduwe horen sone daer si mede scheidt tot ten lante paulin die aen min die soget des trupehoues te begaden **E**n toe des conincs swager diavyl mginc in sine hof vrachde sinen gaerden aer van som mige dinghen en beuurt datter een seer wns man was begonste hi sijn gewoe llic vneude te laten en diavyl mit sinen gaertener sprake te maken en in sinen woerde gouoethe te hebbē wellic en paulinus dagelijc tot sijnre tafelen loel en gruene cruyt placht te bringe en als hi boer ontfange hadde weder tottes ho nes beso **G**hinc wanderden **E**n doe hi die lange tijc teede eens dages als hi hej melic mit sinen here sprac seide hi hem sich wattu doene en bedenckedi woer like hoe dat rike van wadilie vandi

belaect sullen werden want die coninc hi haestlic en sonter verroene stervē sal welc toe dese hoerde want hi vanden selue come anders ghemint was **S**o en versweech **S**oe hie hem niet mer gaf hem **M**er kernen wat hi van sinen gaertener enen wisen mame ghehoert hadde **D**oe dar die coninc ghehoert hadde antwoerde hi ter stont en seide **I**c woude gheern desen mensche daer du van segges sien **D**es conincs swager een tytlic heer des eerfame paulin antwoerde hem seggende **G**ruene cruyt plecht hi mi te maclint te brengen **D**ese willic he hier tot myne tafelen doen draghen op dattu moges wesen **W**ie hi is die mi dit ghesait heeft **A**ldus in gheschier dat als die coninc ter ter tafelen sat paulinus om te brengen gruene cruyt van sinen werke is getomen wellic die coninc haestlike siende is versendier ende toe roopende paulin here sinen swager opende hem dat hi tot noch toe verswege hadde seggende waer is dattu gheoert hebste want in deser nacht in mine slape heb ic ghesien **I**n gherichtes soele sitten tegens mi sitten vichters onder wellic dese oec mede sat en bi horen **V**om vonsste is mi of genomen die ghesel die ic wyluec ontfangen hadde **M**er onderfuchte wie dese si want ic en vermoede mer dar dese van allulken verdienste en ghemene **M**an si als hi hem nu toent **D**oe nam dese des conincs swager paulin ter heymeliter stede en vrachde he wie hi waer **D**ie man gods antwoerde hem **I**c bin dijn knecht ten du in die stede der weduwen sone heb ste ontfangen **M**er toe hi mit eerste ey schete dat hi hem opene soude **M**er wie hi nu waer mer wat hi in sine lante ghe weest hadde en mer of en liet willende dat wesen **S**o is die man godes mit grote be zweringe gedwongen te hien dat hi een bisscop geweest hadde **A**ls dardese man hoerde so versente hi he te mael sear en oemmoedelike bewes hi he seggende **B**idde

so war du wilt dattu tot sine lande van
mi mit groten gauen wederlieve moechte
welke die man godes paulin seide **E**n
weldact is die du mi moghes bewisen als
dattu alle die gheuanghene mynre stadt
quyt lietes ende onbedes. welke ter son-
ghesocher worden in alle den coninclike va-
affriken en mit gheladene scepen van sate
om beteringe des eersamen manes paulin
sijn mit hem van quyt ghelaten en weder
gheseynt tot horen lande **I**n luttel dagen
is gestorue die coninc van wandalen en
heeft verloren die gheisel die hi bi godes
verhengemisse tot sinen sate. mer tot
corverien der ghelouiger kinde godes
hadde ontfangen **E**nde aldus is **g**he-
schiet dat des almachtige godes knecht
paulin waer voerseide **E**n die he seluen
allene in eyghenscap ghegheue hadde mit
vade van der eyghenscap tot vnhet is
ghecome **G**regorius in dyalogo een
exempel der mynen

Het gheschiede dat vanden wreedten
longobarden eens daghes geuan-
ghen ghehouden wort een dyaken.
welken die hem gheuanghen hadde docthe
te toten **E**nde als die dach ten auont ge-
come was begheerte een heilich priest-
sanctulus ghenoemt vanden longobarden
dat si den dyaken dat leuen verlenen
en quyt laten wouden **A**er dat weyger-
den si hem en en wouden in geenre wijs
doen **E**nde toe hi sach dat si beride ware
hem te toden hadt hi dat si hem woude
doen te bewaren **D**oe antwoerden si he
ter stont wi gheuen hem di wel te bewa-
ren. mer mit allulken vorwaerde **I**n
dar dese ontloeyt dat du dan selue voer
hem sterues welke die man godes geer-
ne ontfangende heeft aengenome desen
dyaken op sine gheloue **E**n als hi ter
midder nacht sach dat si alle mit sware
slape beuangen waren weete hi te dya-
ke en seide **B**raut open vlie haestlike
die almachtige god moet di vloessen **A**er

die dyaken ghedacht ^{ich} sijne beloften in
woerde seggende **V**ader **i**ch sijnich mer vlie
want waer dat ic vluchich worde so
soudem ontrouel voer mi sterue **M**er
moete **A**er die man godes sanctulus
dwaent hem te vlien seggende **B**raut op
en ganc die almachtige god moete di ver-
lossen. **W**ant ic bin oec in sine hande
en allene mogen si in mi doen als veel
als hi verhenghen wil **A**er om so vloe
die dyaken en als bedrogen bleef in
middel die burgh **E**nde toe die dach toe
gecome was quam die bose mensche
die hem den dyaken te beware ghegheue
hadde en escheden den si hem beuolen
hadde **A**er die oerwerdige priester mit
woerde dat hi ghevloen was **D**oe seiden
si **D**u werente selue wel **W**atter toe hoert
en die knecht godes antwoerde stantich
telken dat weer ic wel **I**n seide **D**u biste
een goet mensche wi en willen mer dar
tu toer lange cruinge sulste sterue **D**ar
kiese di seluen ten doot ten du wilt
welken die man godes antwoerde se-
gende **I**c bin meen hande godes te doot
doet mi aen den hi verhenger **D**oe ghe-
noechte alle den longobarden dat me
sijn hoeft of slach soude op dat hi soude
swaer **C**ruinge sijn leue mit ene haef-
tigen doot mochten eynden **A**er om
toe bekent wart dat sanctulus die ouder-
hem om weerdicheit sijne heilicheit
in groter weerenae ghehouden waer
ghecodeet soude weeten **S**o quamen te
samen alle die longobarden die in dier-
stete gevonden worden en als sie sijn in
groter wreedheit so om stonden blidelike
alle die scaren totten spectacel des doot
Ende die man godes is mit middel geliet
Tot welken te onthoefden is een die
stercheste verhozen van welken gheen
trouel wesen en soude **H**i en soude he
tot ene slage sijn hoeft of slaen **A**er die
man godes onter die gewapente manne
gheleit keerde he ter stont tot sine wa-

penē. want hi badt datme hem ee luyt
 mi godes woude gummē te bedden Ende
 doe hē dar gegunt warr. Doech hi hem
 neder ter eerden in sijn gheber. En als hi
 war lange badt mer hem die wngesochte
 stocher mit een voete dar hi op naē soude
 seggende. Want open boghe dine knyen
 en redie wt dinen hals. Die man godes
 stont op en buchte sine knyen en vette
 wt sinen hals. Mer als hi sinen hals wt
 ghevet hadde en sach aen dar siueert
 regens hem wnghehoghen. Sprac hi dit
 woert ouer luyt seggende. Dine Johanne
 ontfange dar. Die wngesochte stocher
 verhef sinen arm mit hoge mitte bloet
 siueerde op dat hi mit sterker cracht hē
 mer ene slage sijn hoeft of slaen in ochte
 mer sinen arm dien hi opgherecht had
 te en konde hi in geure wngē. Mer la
 te. want hi warr hem ter stont sin en
 ongeboechsam mitte wngereete siueer
 te. Doe is alle die seure ter longbaerde
 bewaendert wt groot verwonderen. ende
 gheselike loue en begonste ten man go
 des mit weerdicheiden contruichten.
 want opelike verwoente hem van war
 heilicheden hi was die sijn stochers
 arm inder lucht ghebonden hadde. Hier
 om baden si hem dat hi opstont. en hi
 stont op. si baeden hem dat hi genesē te
 arm sijn stochers. mer hi wngheredes
 seggende. Je en sal in geure wngē voer
 hem bidden. Hi en swore mi eerst dar hi
 wngmer meer kersten mensche mit de
 ser hant sal door slaen. Mer dese longo
 bardus die sine arm regens god wtrec
 kende verloren hadde is gedwonge wt
 pine te swore. Wngmer meer kersten en
 mensche te toden. Doe gheboert die mā
 godes seggende. laet dine hant neder
 sūken. Doe liet hi sine hant ter stont ne
 der. Daer na sprac die man godes seke
 dese onkerstene menschen dit saghen
 en hier wt bekeuden ten man van so

groter doechte en verdienste offerde si hem
 offten en beegen die si gerouet hadde. Mer
 die man godes versmade alsullie gauen
 en seite wuldi mi war gouē so ouerleuert
 mi alle die geuangene die ghi hebt op dat
 ic sake hebbe waer om ic voer v bidden
 moge welke sine bette hebben si gehoert.
Ende aldus hi samnge ter godliker gracen
 als hem een voer ene inden doot gaf. ho so
 heeft hi hoerre vele vader door verloeser.
Dese navolgende materie is van ver
smadensse ter werelt

Alle dat wt gode gheboeren is ver
 wint die werelt. dese woerde be
 scrift sūte Johan in sijnre eerster epistel
 inden wnten capitel. In wellien hi ons v
 maent der groter weerdicheit die ten mē
 schen ghegheue is. Als dat si die kinde
 godes mogen werden na geestliker ge
 buorte wt gode geboren. Daer die selue
apostel oec van seit inden derte capitel
Dier spēt hi wat mynne ons god bewese
 heeft dat wi godes kinde moge geuoert
 werden en oec wesen. En na sūte pau
 wels woerde ad romanos. Dyn wi kinde
 so sijn wi oec erfgename. erfghename
godes en mee xpi. Hier op seit sūte ver
naert in ene sermoen na dien dat die ee
gheboere sone godes die mer mit geweldē
verrege hadde te wesen gelinc gode hem
geweerdiger heeft oec eens menschen sone
te wesen en is inden habit geuonde als
een mensche so en ist niet onbehoerlic
dat hem woertaen die menschelike broef
scheit vermer vander hemelcher ghe
buerre. want ten is gode niet onberamelic
der geure vader te werden welker hem v
buerter gemaect heeft. Hier om ist dat
sūte Johan die ons diavyls en vlucht
beloest dese verkiefinge der kinde godes
inden beghynne sijn ewangelys seit
aldus. Allen die hem ontfangen hebben
dien heeft hi macht ghegeuen kinde
godes te werden. Merke die woerde des
apostels dat ons macht ghegheuen is

kynder godes te werde. want in drie mane-
ren sijn wi alle kynder godes. mer mer
vierder manier daer hi hier van ruert heeft
hi ons macht ghegheue kynder godes te wde
wi sijn ten eersten alle kynder godes. ouer
mits sceppege want die ons alle gesape
heeft is bouen al onse vader. Als moyses is
maende den volke van israhel seggende. En
is hi niet dyn vader die di beseren heeft en
ghemaect en ghesapen. Ende verispende
spet hi daer nae Gode die di ghewormen
heeft heb sin achterghelaten en hebbe ver-
ghere godes dyns scepers. **T**en anderen
male sijn wi alle godes kynder en hi is on-
se vader ouermits beso:ghinge. want hi
ons alle beso:ghet en voeder. **A**s die proph-
te seir hi gheeft spise allen vleysch dat is
allen leuendigen creature. En onse behou-
der seir inden ewangelio. En wil niet so:ge
want u hemelliche vader weet dat ghi al-
le deser dinge behoef. **T**en derden mael sijn
wi alle kynder godes en hi is onse vader
ouermits verloefinge want hi ons alle
vertoest heeft en daer om seir die glose op
dar veers mer salter. **I**c bin ghelyc gewor-
den den pellicaen ter enicheit. dat is dien
vogel die woent mer woefme. welc is
gesproken inde persoene onses here want
ghelyc als die vogel sijn bloet stont op sine
yongen die door sijn en maecte also leue
die. Also heeft xps sijn bloet gestont op
sine kynder die menschen en heeft sine ghe-
buer vanden ewigen dode. **T**en vierden
mael en sijn wi alle mer mer moghen
werden kynder godes ouermits verlic-
singe en aen nemyngge dat men in den
latine noemt **A**topias. Ende is een woert
in legibus dat men aldus bescreift. **A**top-
ias is een wyplike aen nemyngge eens
vroemden persoens in ene sone ofte geneue
En die men also aen noemt hiet **filhadop-
tidi**. dat is aengenome of vercore ky-
nder. Ende dien wort ghegunt eerste te
bueren des geens die si also aengenome
of vercore heeft. Aldus is ons macht ghe-

gheue kynder godes te werde is dat wi
xpm ihu ontfangen mit geloue ende
mit mynnen hem aenhangende. want
als dan so stont hi sinen heiligen gheest
in ons. welc dat eerste teyken is der ver-
liesinge der kynder godes. **A**s me singer
niter pfacien van purverdage den he-
loefden de heilige gheest heeft hi huten
wegendor in die kynder ter verliesinge.
Die selue ruert seir **paumel** tot dien van
romen. daer hi seir. **D**o wie gereger
werden vanden **heiligen** geest godes dat
sijn kynder godes. **D**ec seir hi **ad malactias**
want ghi kynder sijn is heeft god ten
geest sijn soens gheseynt in uwe hien
En ter ander stede die xps geest mer
en heeft die en hoert hem niet toe xps
geest is die geest der oetmoedicheit der
sachmoedicheit der ghehoer samheer
der kuyseheit der soberheit der verdu-
dicheit der gemadicheit der mynnen
en beuyfinge alre doechte als **aristus**
in al sinen leuen gheoent en bewesen
heeft. want hi is als vanden sine geest
ghereger heeft geweest. En die he toe
horen willen ende kynder godes werde
en sine brueders welen moeten vanden
selue geene hebben en ghereger werde
op dat si die gelikenisse ihu hoers brueders
in hem bewisen. **G**helyc als die **apostel**
seir **ad romanos**. want spet hi die god
voergeweten en voerbescien heeft gelyc
te werde ten beelde sijn soens op dat hi is
die eerste gheboort onder vele brueders
die werelt heeft oec horen geest welc
die ghene die van hem gedreuen niet
regiert werden maect hoemodich sijn
rich onlydsam onghelate onghesate
traech ende onwillich tot allen dat go-
de toe hoert. **W**an vanden welken die apostel
seir wi en hebben niet ontfangen den
geest deser werelt mer den geest die wi
gode is op dat wi niet welc dinghe
ons van gode ghegheue sijn. hier proe-
ue hem seluen pghelic hem seluen of

Exxvi

hi een kinne gods is. of hi arstus toe be
 hoert. of hi die gelikenisse sijns b: ueders
 in xpi in hem bewijst hebbende in hem
 ten gheest xpi sonder welken hi niet co
 men en can totter cofinisse xpi Als die
 apostel wel ruert seggende **Ist** dat die
 gheest des geens die ihm uer weet heeft
 vander door waent in u die ihm uweet
 heeft vander door sal oec wederleuēdich
 maken uwe sterflike lichaem gelijc ge
 helteer ten lichame sijner claerheit
 om sinen gheest die woent in u **Ten**
 ander teyken der verco:enre kinter
 wort geroent inden eersten woerde der
 epistel **Sunte Johans** voer gheruert
 daer hi seit **Al** dat wt gode gheboeren is
 verwint die werelt. **Verwinnin**ghe
 der werelt is een wruwendich teyken des
 mwoenēden heiligen gheestes. wel
 ke kinter godes maect. want alle die
 ten geest godes hebben sijn kinder go
 des. en die verwint die werelt. ende
 wyent dat anders en can te rechte die werlt
 verwinnen. **Mer** op dat wi te bet weten
 mogen. wat wi bi den name der werelt
 verstaen sullen. en waer om wi die
 verwinnē sullen. en hoe wi die uwin
 nē sullen. **So** sullen wi weten datmen bi
 den name der werelt somtijt verstaet
 die creatuer der hemels en eerde en dier
 dingen die daer ynnē sijn. **Dier** onse
 gesontmaker van seit in sinen ghebe
 betor sine vader **Du** hebste mi gemynt
 der die werelt gescrepen wart. **Dese** werlt
 en sullen wi niet haten. want alle cre
 atuer godes goet is. als **sune pauwel**
 seit **Mer** wi sullen onse gheordnēdelic
 mynnē om des geens wille diese ghe
 scapen heeft. **Diese** oec mynner **Als**
 inden boeke der wytheit staet **Du** en
 haerte niet spā hi van allen dattu ge
 scapen hebste **Ende** nochtant staet ter
 ander stece **Gode** haerte die sinder en
 heeft hem ontfemer ouer die penitē
 tie doen **hoe** sullen wi dat verstaen

haerte god geen dinc dat hi gescrepe heeft
 en haerte hi ten sinder. en heeft hi dan de
 sinder niet gescrepen **Hier** toe seit **sunte**
augustinus **Ten** sinder mensche dat sijn
 twee woerde. als een mensche ende sinder
 dich. **dar** en mensche is heeft god gescrepe
 en **dar** mynner hi **Mer** dat hi sinder is
 dat en heeft god niet gescrepen en **dar** ha
 ter hi **Ten** anderen mael verstaen wi bi
 den name der werelt menschen die tot my
 nen deser werelt alte seer gheser sijn voer
 seetende die mynne der werelt voer die
 mynne te scappers **Van** deser werlt seit
 onse heer tot sinen vader. **als** **sunte Johau**
bestraet **Vader** rechtuerdich die en heeft
 die werelt niet bekent. en tot sinen ion
 geren seit hi **Mijn** vader sal v ene ande
 ren woester gheuen ten geest der waer
 heit ten die werelt niet ontfangen en
 mach. want si en bekendes niet **Dese**
 werelt sullen wi vlien en scruwen. **ghe**
lijc als men scruwet venijnde lucht. **op**
datmen niet mede venijnder en werde
want als die wise man seit die mitte
 wyse wandert sal wijser werden. **en**
 een vrient der sotter sal hem ghehe
 werden **Du** vlien en ofsteer der werelt
 nocht onse heer hat te wesen daer hi
 seit die niet en haerte vader en moeder.
 die en is myns niet weerdich **Ten** derde
 mael verstaen wi bi den name der werelt
 die ghebredicheit der onghoordnēder
 mynnen. die in weerliken menschen is
 welken men nocht in den latine
 concupia dat is begeerlicheit. **daer** onse
 menschelike natuer mede doertogen
 en venijnder is nider erfliente **Hier** van
 seit **sunte Johau** meder seluer epistel **En**
 wilt niet mynne die werelt noch die dinge
 die inder werelt niet sijn. want al dat in
 der werelt is **is** begeerlicheit der oghen vley
 sches. **begeerlicheit** der oghen en houerdie
 des leuens **Dese** werelt verwinnen alle die
 wt gode geboren sijn. want na **sune pau**
 wels woerde **Alle** die arstus toe horen

hebben hoer vleysch gheeruet mitte sin-
denen ~~mit~~ begeerlichkeiten Ende sun-
te seir in sunre epistel Als grote ende
duerbaer beloften heeft ons god verleen
op dat wi daer mede deelachtich moghen
werden der godliker nature vliende die
ghebrectelicheit die inder werelt is The-
reghens dese begeerlicheit des ryckdoms der
weelden en der eeren daghelix te striden
tot dat si die in hem seluen verwynnen
hoert toe alle die kinde gods wille
wesen wt gods gheboien want anders
en kunne si niet vertragen die erfuste der
ouergauchtiger goede der weelden en der
eeren die god in den hemel sinen kinde be-
reit heeft So sullen wi noch merken
duerhande saken waer omme wi die werelt
sullen vlien haten en pine te verwyne
Ten eersten want si onse wederfalle is
een van dien daer ons buert teghens
te striden Hi is dat capoel dat teghens
ons is daer onse heer sine iongheren in
seynde Hi is die want die ons al om belet
heeft en doer alle die umstere onser sijne
pint die door in te brecen waer va die
por phete Sir Iheremias bedager die
door spit hi is in ghegaen doer myne
umstere gude is in gecomen in mijn huus
Van desen viande bedager sunte Iheroni-
m seggende O onreynue werelt hoe vele
menschen bestrickstu inder werelt hoe
vele iver die ouermits di liden nu die uige
hellsche py tor mente dese werelt auech-
ter ten menschen in taverhande wijs
als mit sineyken en mit dreygen mit
quader liefte en mit ydelen anre wat
in dien twee manieren worden men-
scheliken herten ingesproken dat hi sul-
le sundigen somtijt wort ons toe geseyt
doe dat en dat sijnste hebben somtijt
doe dat of dit sijnste liden Tegens welke
twe als sunte Augustinus seir onse heer
beloest ons dat vlie der hemele en die-
ger ons mit pinen der hellen want
in dien hebben wi dat wi mynnen

voer die mynne der werelt onsen
voer dreigen der werelt Hi hebbe vo
voer ogen ghehad die heilige un are
laers yongelinge en iongheren die
die bloeyende werelt mit vermaeden
se hoers gemoeetes onder die voete ghe-
treden hebben en en sijn van horen
sineyken niet bedrogen noch van ho-
ren dreigen niet verlaet die werelt
is te vermaeden want si alte swaeren
dienst epischer van horen dienre en
niet leste alte quaellike loent Van
welken seir sunte argan So er is die
eyghenscap wereliker becomer inghe
in welken die sijne alte seer verleeren
werden al ut dat si mit willen hede
uick daer in steken Dec seir die
selue wat warbeiteliker in desen leue
dan mit eertshen begheerte ontsien
te wesen en wat is rusteliker dan mit
vander werelt te begheeren Van den
loene dat die werelt gheeft horen
myner ders ruer die prophete seghen
de als die rike sterf sal hi alle dinc mer
mit hem nemē noch sine glorie en sal
mit hem niet nederlingen Ten andere
mael is die werelt te haten want si
quaet is Paruerlic so haeter een me-
sche vlie en sauwet dat hi quaet
waent te wesen en mynmer dat hi
goet waent te wesen Die werelt is
quaet daer onse heer van seir 41
haeter die werelt want ic gheue ho
hoer een ghetuych dat hoer werke
quaet sijn waer van sunte Johan be
dager seggende Alle die werelt is
in boesheiden gheset den vijnde
leider kentlike nu waer te wesen
des propheten woert ozee der en
goen waerheit daer en is geen
barmherticheit daer en is geen
winheit godes in der erde Quaer
spreke heghe en bed nege stach
ge rele ouerspil sijn al on uoloyde

ghewordē en bloet heeft bloet gervuert
 Ende daer omē sal eerrijc sereyen en
 alle die daer ymme wonen der werl
 te boesheit machmen daer tot mer
 liec dat si den alren onnosselsten
 dochtfaemsten edelsten onsen here
 ihm xpm ghehaeter heeft en ter
 door buolger In wec persoen die
 prophete seir **Si** hebben mi te ver
 gheefs gehaet dat is onverdient en
 mer allene in cristo vner altoes en
 noch **h**udens dages haeter die we
 relt onnosselheit ende toechte oec in
 cristo late want sie sijn vand werelt
 mer **T**ot wellc onse heer seir had ic
 vander werelt geweest die werelt
 hadde vimmer genynt dat hoer
 waer mer want ghi vander wolt
 mer en sijn daer omē haeter v die werelt
Ven deden mael is die werelt te haren
 want sie beduechlic ydel en logēachich
 si verdoent en venter hoer soen te wese
 die selic is **r**epue die onreynē is quere
 die bitter is **b**lute die drouch is lanc die
 toer is gestadich die vallende is **I**her
 omē merke wat **s**ure **B**ernaer seir **I**h
 dat du sprakes **h**er is ene harde se e mach
 die werelt niet verstaen en nūm vleysch
Wegge mi waer sijn die mynaere
 deser werelt die voer luttel tydes mitti wa
 ren **N**iet en is van hem ghebleue dan
 alle en eerte **S**i hebben menschen ghe
 weest als du **S**i hebbe gheghereu ghe
 drouckē ghelacher en in genoechten
 haer dagen ouer ghebrachy en in ene
 ogheublyc sijn si ter hellen gevaren
 hier wort hoer vleysch den wormen
 gheghene en daer hoer ziele den duue
 len tot dat si weder onsalichlike verga
 deuen en ghenticht werden ten ewigen
 brande op dat si ghesellen sijn in pnie
 die ghesellen hebben geweest moe sūde
Exempel daer van

De edel ioncker mechtelc die heeft
 die wel aeghemeret mit horen

benederen daer in libro apm van staer dat
 si was een dochter des conincs vā scotland
 en hadde vier brueders enē herroge die
 hem scheidt van sine wue en wanderde
 buten landes in ellente en loefde in gro
 terarmoete **E**nde een greue die ene hermi
 ten leue **l**ede aen nam en leide en ene
 arthe bisscop die sine heerlicheit ouer
 gafē wart een brueder in **s**ure **B**ernaer
 oerde **D**ie vierte hier **A**lexander
 en was die jongeste van hem **E**nde wart
 ghedwonge van sinen vader dat coninc
 rike te regieren toe hi seften ier out was
Tot welken mechtelt sijn suster een jonc
 fer van wimach iaren aldus sprac **A**ijn
 alre liefte brueder alexander sie wattu
 nu doeste **D**ine brueders outer van iaren
 dan du hebben die eerte gelaten op dat
 si ton hemel souden vercrigen **S**i hebben
 versinaer dat verganchlic rike op dat
 si dat ewige rike mochten besiten **E**nde
 nu is di allene **d**at conincryke ghebleue
 daer du als te duchter is die hemelsche
 glorie en dine ziele omē selste verliesen
Ter stont tot desen woerden wart alex
 ander bewegen tot sereyen en sprac al
 dus **A**charm lieue suster wat raedstu mi
 dan te toene want ic bin bereit te toene
 so wat du mi raedes **A**ls dir die suster
 hoerte wart si blide en wandelde hem
 sine cleet en leide hem mit hoer bute
 landes daer si hem leerte copen melken
 en hese wringē **I**her na quame si in wal
 schlant tot ene doester van sure **B**ernaer
 oerde som ghenoeemt daer hem sijn sus
 ter vernyete voer ene hoepnelker en
 hi wart gepueft gheuonde in alte goede
 hesen te maken **I**n wellien doester hi nae
 maels conuers ghemacet wart en toe
 sprac hem eens tydes mechtelt sijn suster
 aldus toe **G**roet loen sullen wi aen wuel
 broeter vercrige bi gode **O**m dat wi onse
 lanc en outers gholate hebbe mer noch
 alte veel meer loens sulle wi daer vā heb
 be dat wi ons hier scheidē also dat wi mal

andere niet meer en saghen in desen te
ue tot dat wi inden hemel tot ewighen
woest ons onderlinge sien soude Als dat
alexander hoerde werp hi seer scerpente
en hielt dit swaere dan dat hi voer ouer
ghegheue hadde nochtant gaf hi hem
hier yme ouer en scheidte hem van sijn
re suster Doe toech medeelt van daer
wone op neghen milen in een dorp ghe
heete Alapion hebbende een deyn huys
ken als een gansen huutken ende leuede
aldaer allene van arbeide hoerre han
de nyemant en kondese ye daer toe bren
ghen dat si gauē of aelmisse woude ont
fange In een herst vermyde si mit ande
re arme die aren te gaderen mer si volch
te achter na mitte verke en las op dat te
wandering ouerbleue was hi en hadde
nauwe yer onder hoer gestroyt als sie
rupsede mer si lach neder mitte houede
ghelijc den scondere wanneer si spise of
dranc ontfene so sat si in hore kuyen die
hart bezweller waren als si oec plach in
langen en stadigen ghebede In welken
ghebeden si diuyn also opgetogen was va
allen sijnken benoelen dat si noch don
re en hoerde noch bliuen aen en merete
hi waer beken wie si was en waen si
was van sonige ridders diese in scoelant
ghelien hadden negen uer voer hoerre
doot Ende toe ter stont hadde si van daer
ghelophe hadde si niet mit machte ghehou
den geworden God die eertese mit vele
mirakel beide in hore leue en oec nae
hoerre doot **D**oect van alexander hore
brueder sal ic niet achterlaten ene ghe
noechlike sake die gheschiede na sijne
doot Ten moent was aldaer die een fipel
seer hadde in sijne borste Als dese was in
sinen ghebede tot alexanders grune so ver
toende hem die selue den zieke brueder
bleuender dan die sonne dragende een
aone in sijne hant en mit eene ander
vergert in sinen hoeste die zieke brueder
vraechte he war beide die aone betyphē

den **H**i antwoerde die aone die ic du
sike in myne hant hoest die myelike
trone geweest die ic om cristus wille
achter ghelate hebbe en die aone die ic
drage op den hoeste is die aone die ic
ghemeen hebbe ontfange mit alle heil
ghen en op datu te zekere van desen
visioen sijte so salstu na dine geloue ge
sont wesen van al dine ongemake **D**u
du mede besceert sijte **D**ar also ter stont ge
sanebe dese alexander bleef en doe wer
hent totten dage sijn todes en doe wer
hi also benauwer bi ghehoersamhet sijn
prioris dat hi behete hem te wesen een
brueder der heiliger mechtidig va alopo
en sone des conincs van scotland
Doect der oemodicheit
Oemodicheit wort aldus be
screue van sante Augustijn
Oemodicheit is een willich
nederbigen ontes gedachtes wt aē mer
kinge eygenre scoppinge en ontes scop
pore Sante bernard seer oemodicheit
is een doecht bi welker een mensche wt
gheware bekomen sijn selst he selue
snode wort dese doecht wort seer gepre
sen inder scrift en sonderlinge wt ou
ser heer woerde daer hi seer Als sante
matheus bescrijft leert van in want
ic bin sachmoedich en oemodich van
herren Daer sante Augustijn op seer dy
waendste uchte dat die wijsheit godes
seggen soude leert van in hoe ic hemel
en aere gemaect hebbe Reen mer die
eerst want ic sachmoedichen oemoe
dich bin van herren wiltu begripe die
hocheit godes so begripe eerst die oer
moedicheit godes want vander oer
moedicheit coemt men totter hocheit
van deser doecht seer sante Iheronimus
ad celaniam niet en hebbe weeder
dan oemodicheit mer en hebbe be
geerliker dan oemodicheit want
die is een sonderlinge betwaerter en
behueterter alre doechte en niet en is

dat ons also also aengenaem maect be
 te goeden ten menschen Als al sijn wi
 van verdienste onses louens groet in
 oemnodigen geuoelē gheuouē wer
 ten die alre cleynste parade der scrif
 die seir hoe du groter sijte ve ver
 oemnodige di in allen en du salte voer
 goet graae vinten want hi ten hoidi
 gen wedermaet en ten oemnodighen
 gheft hi graae hier van sprac die heil
 ghe iudich tot onsen here die houerd
 ghen en hebben di nie behager van be
 ghinne mer ter oemnodiger ende
 sachmoediger gheber heeft di aldoes
 behagelic geweest En die prophete
 dauid seir hi heeft aengesien int ghe
 uer ter oemnodiger ende en heeft hoer
 bedinge niet versmaet Daer die wise
 man oec van seir dat gheber des geens
 die he veroemnodiger sal die hemele
 werwegen en en sal niet gewoet sijn
 tot datter ghenake en niet van daen en
 scheide tot dat die almachtige aescouwe
 en verhoere **Vander oemnodicheit seir**
saue Bernaert **gheen becominghe en**
mach v te weldich werten is dat gh
niet en wandert in grote en wonderlike
dingen bouen v mer blisc mit waer
woerde niet oemnodicheit gewortel
en ghesondiert die selue seir oec her
is noer dat hi oemnoetelike geuoelē
van hem die tot hogen dingen of doech
ten tyende is op dat als hi bouen he
seluen ghetogen waer niet en valle
van hem seluen ten si dat hi in he sel
uen ouermits waerre oemnodicheit
wal geueinger si Ende want die mees
te dringe niet vercregen en werte dan
in verdienste ter oemnodicheit daer
ome die opgetogen sal werten wort
niet berispinge veroemnodiger vnde
berdieut niet veroemnodiginge En
daer ome wanneer du di siege verne
ter so hebbe dat in een goet rephen
als ter nakenter graae want gelijc

als voer den val dat herte verheuen
 wort also wortet voer die verhoginge
 veractere hier na merke twee dringe
 die ons vermanē totter oemnodicheit
 als dar wi sijn en dar wi niet en sijn
 wi sijn ghebreclike menschen van gode
 begauer mit gaueu der naturen en der
 gracen dat wi ghebreclike sijn hebbe wi
 van ons seluen want alle creature ghe
 breclike is en soude weder te myet gaen
 als si van myere gescapen is ten waer dar
 si witter mogender hant godes onthou
 ten worde **Di sonderlinge merke een pege**
like gebreke die hi heeft in sine licha
me in sijne naturen en in sijne sielen
ghemeen mit allen menschen of allene
mit soungen of eygentlic onder hem
seluen van tegenwoerdigen ghebreken
of voerletenen welke nauwe te onder
gronden en sijn en gheuen vele oer sake
den menschen sijn hoeft weder te ligen
en niet grotes van hem selue te voelen
ende dat wi van gode begauer sijn mit
enigen goete der naturen en der graae
en gheft ons sake te veroemnodigen ond
gode die ons begauer heeft want dar
sijn sijn werke niet onse verdienste
waer bi die apostel seir wat hebstu dat
tu niet ontfangen en hebste ende is
dattu dat ontfangen hebste wat glori
ente oftu des niet en hadde ontfange
die gaue godes gheuen ons meer sake
des anres dan des verheffens want
si sullen strengelike van ons geepschet
werten hoe wise te werke gheset heb
ben en her genale in werken die goet
schmen te wesen daer wi ons in behage
dar wi daer gode in mislage want hi
is een onderscheider der ghedachten
en der meninge onses herten **als sinte**
panwel seir **dat ander dat ons ver**
maent ter oemnodicheit dat wi niet
en sijn hier ome sullen wi aen mer
ken menschen die weerdigher en be
ter sijn dan wi pa ander menschen

mit ghemeen beter en weerdigher honden
wiser seker vromer van meere doger
en verdiente bi gode Ende dit aensien son
der enich benyden mit ene mynlike gun
stigen herte want als dan sal die oemoe
dige mynne vernulle onse gebiet ende
verwerue ons die in lone en verdien
ste der gane die een ander heeft ende wi
mer en hebben mer in hem mynne wel
ke oemoe ~~die~~ ghe mynne die vult
alre seer in ons outvuchter Als sunte
Grego: in seit sup ezechuelen hier va seit
oec die selue in eenre omelien heilighe
manne op dat si die toechte der oemoe
dicheit in hem beware moge Als si som di
ge wonderlike werke so pme si voer die oge
hoere herten weder te roepen dat si mer
en weten op dat als si vander ander zide
hoer crancheit aen merke van dier zide
daer si volcomen sijn in horen moet he
mer en verheffen Aldus lieue brueders
in allen dat ghi doet pynt te houden die
wozel alles goets oemoe dicheit en hier
mer aen die ghi sehmē bouen te gaen
~~mer die v bouen gaen~~ mer die v bouen
gaen op dat als ghi v voerlegt dat exem
pel uwer beter altoes wt oemoe dicheit
opmngen tot betere dingen **Hoe** wi dese
oemoe dicheit bewisen sullen wort ons
gheleert in **profecto** daer aldus naer
Dierhante oemoe dicheit sullen wi heb
ben wi sullen oemoe dicheit wesen in ons
seluen tot onsen ene mensche en oem
moedich tot gode In ons sullen wi oem
moedich wesen ons selue wt aē merken
eygenre snodicheit te versmane en als wi
doedlike doersien alle dat in ons versma
delic is in natuerliker en auentuerliker
en alre meest sculdelike of snudeliken ge
bieten ons daer wt te vernedere Ten an
dere mael sulle wi oemoe dicheit wesen in
ons oemoe dicheit zecten en ghelaet hebbe
te en oemoe dicheit woerte en antwoerde
waer van die **phoe** seit als sepende
en bedoefte werv it veroemoe digher

Ten derde mael in oemoe dicheit werken
en ampten ons te oefenen in welken
verwoepenheden ~~en ampt~~ sijn ~~ende~~
die som ander om hoere snodicheit
samen en vermyden als dat hyere
kere scottelen te wasschen en dier ge
like snode werke te doen en verwoe
pene cleet en groue spise te mynne
en te verkiesen en dier ghelike waer
wt dauid sprac **Je** sal **spol** puelen voer
gode en snoder werden meer dan ic ge
woest hebbe en ic sal oemoe dicheit we
sen in myne oghen **Hoe** na merke hoe
wi oemoe dicheit wesen sullen tot onsen
ene menschen Ten eersten sullen wi
beter en weerdiger rekenen dan ons
selue en en sullen se niet versmae of
dwaellike ordelen na rade des apopels
In oemoe dicheit rekent malcandere
voer v ouersten Ten anderen mael mal
candere mit watvondiger ere voer te
comen mit upgen mit bughen die
hoethre stede te bewisen **Wie** mer te ver
achten mer voert te seten hem ghe
hoersante wesen mit dienste mit vor
deringe en dier ghelike Ten derde mael
hoer crancheit verduldlike te draegē
en moeynulle te liden of si ons ouerlast
nich sijn en quaer mit quade mer te lo
nen of hat mit kyf of gheroep tegens
hem mer en beligen en hoer berispen
ge verduldlike te ontfangen Als die
phete ruert segghende toe si in woep
lic waren vernedere ic in **Den** sullen
oec tot gode wert oemoe dicheit wesen
Ten eersten bekennende dat hi onse he
en god is op dat wi in allen dinghen
hem onderdanich sijn als eyge knech
ten onsen here en een were sine ma
ker en is dat wi in hem sundighen
dat wi haestlike en begerlike gena
de begere en verouwen beoeren en
voldoen Ten anderen mael dat wi sine
ghelike oemoe dicheit draeghen en
mer en murmurere in sine castijngē

Exxxx

mer persen sijn ghevicht ordel seggen
 de tes here heren ordel sal ic draghen.
 want ic hebbe hem gesundiger Ten
 liden mael dat wi van sinen weldade
 ons niet en verheffen mer bekennē
 dat hi ons niet om onse verdiente.
 mer puerlic om sine goetheit ons ge
 mynt heeft. vercoren heeft. gheroepe
 heeft. verrechruerdiger en gwer ge
 maect heeft. waer om wi hem sullen
 danken puerlike en oetmoedelike
 en ons met toe samē van sinen
 goede. mer segghen mitten prophete
 niet ons heer. niet ons mer unen
 name gheeft glorie. **Vander oetmoe
 dicheit en ver smadenisse iudiker ere**
een exempel wder vader boec

Iten tijden des keysers theodosij
 was in constantinopole ee moit
 die woende baren ter stat in een delyn
 cellen. Als die keysers hoerde dat daer
 was een eensam moninc die nimmer
 meer wt synre cellen ghinc begonste hi
 al in andere ende ter stede te ghenake daer
 die voer seide moninc woente. Ende hi
 gheboer den ghenē die hem volchten.
 knechten ende tamerlinge dat nyemat
 van hē ter cellen des monics genaken
 en soude. Ende hi wanderte aldaer allene
 en dropte voer des brueders celle. Die mo
 nic sprac op en liet hem in en en belie
 de mer datter die keysers was. want hi
 hadde of gheleit die crone van sine hoef
 de op dar hi niet bekent en worde. **gade**
ghebetē saere si dan bi een. En die keysers
maechte hem seggentē. Hoe moge nu
leuen die vaders in egipten die moninc
antwoerde. Alle bidden si god voer unse
salicheit en die keysers doersach nauwe
des brueders celle en en sach daer niet
pinne. dan een luttel dringer brode han
gende in een mandiken. En die keysers
sate vader ghif mi die benedixie en
laer ons war een. Die moninc haeste
en brochte bi water en soure en broet

en si aten te samē. **En die moninc rechte**
hem ten beker mit water en hi dranc
doe sprac. Theodosius die keysers en sei
de weetstu yet wie ic bin. En die moninc
antwoerde. Ic en weet niet heer wie ghi
sij. Doe seide hi hem. Ic bin theodosius
die keysers en van my nymmen bin ic hier
gecomen. Doe dat die moninc hoerde sloech
hi hem ueder voer hem. Ende die keysers
seide. Valich si di. ghi monike die seker en
vry sij van onlede der werelt. en leped
een rustich leue en hebber allene sorghe
voer unse salicheit unwer zielen. hoe ghi
totten ewigen leuen en totte hemellic
loue com. macht gecome. want i waer
heden seg ic di. In den rike bin ic geboren
en nuere nu dar rike en nimmer en
mach ic eens sonder sorgē spise ontfan
ghen. Hier na gruet hem die keysers en
gheloude hem sear eerliken en scheide
also weder van daen. Des selue nachtes
begonste die knecht godes in hem selue
te dencken. want voert aen en dienter
mi niet in deser stede. want vele niet
allene vanden volke. mer oec vanden
paellaeste volgende dat exempel des
keysers sullen comen om mi te siene
en sullen mi ere bewisen alle godes knecht
te. Ende al ist wel dat sij doen sullen om
godes willen. nochtant ontwanchte ic
dat die bose geest mi mochte verleiden
also dat mi genoechlic worde sie te ont
fangen. en myn herte ghenoechte mege
in horen loue en eeren. en ic daer me
de begynne te verliesen die doechde
der oetmoedicheit en lof en ere ter me
schen beghere. Al dit ouerdachte die mā
godes en vloec inder seluer nacht. ende
wanderte in egipten in die woestine
totten heiligen vaders.

**En antec wt ten vyfte boec vander
 heiliger vader leuen**

Die heilige vaders en bisscop Ba
 silius plach te vertellen. hoe in seuē
 vrouwe doester was ee iocser die hoer

for en beseten ~~hete~~ vepusede en was na
hem allen in allulker ouwerden ghe
houden dat nyemant mit hoer ere en
woude **Si** hadde allulken leue vertore
dar si nuumer vter kuchen weseude
alle die suodste ampt des doesters
daer in veruullete. En si was uae ge
woenliken woerde alle des huses slane
bouwende in hoer ouernite den wer
ken dar in heiligen boeken gescreuen
saer. **Do** wie hem seluen waent wise
te wesen die make hem so op dat hi
wys werte. **Dose** hadde hoer hoer be
wonten mit enen docke en diende
also hem allen want die andere iou
feren waren gescoren en bedect mit
aualken. **Niemand** van vierhondert
ionckeren mochte se ye sien erende.
Sie en sat si in al hoer te tijt ter tafel
van hoerre gheen outfene sie ye tot
ene stuche broetes ajer allene die crinne
oplefende vanden tafelen en die porre
wasschende mit allulken voetsel waer
si content. **Di** en dore nye nyemant
onrecht. **ny** nyemant en hoerde van
hoer murreringe. **ya** si en sprac mit
nyemant groet of deyn en als si van he
allen gheslagen wart van hem alle ver
smaer wart en hoerre alre quaetspreken
in groter verduldicheit verdroech so stont
eens dages die engel godes bi den heilige
belessten man sime piterus in die woe
stine inder stede porfariet gheuoemt en
sprac hem aldus toe waer om waenste
di wat groets te wesen en alle heilich wa
derende in deser eenzaamheit wilstu sien
een wyf veel heiliger dan du ganc in dat
tabenensiose vrouwe doester en du sal
ste een van aldaer vynde hebbende ene
croue op horen houete en die bekende
beter dan du sijne welke al vechter sal
lene dach en nacht tegens alle dat volc
so en scheider nochtant hoer herre nuumer
meer van gode ajer du in ceure stede lute
de en uergerent wigante wite waunder

de mit dine ghedachte doer allen steden
Als dit die heilige man ghehoert hadde
toech hi ter stont tot dien doester ende
hi begeerte vanden meesters ter houe
dere dar sie hem in laten woude mit
couent der zusters dar sie allulken
manne niet allene van heiliche leue
mer oec van bedaechter outhet mer
en wepgerten. **Ende** toe hi in geguen
was begeerte hi alle die zusters te sien
welker toe si alle toegcomen waren
en sach hi allene die niet om wellien
hi ghecomen was. **Do** sprac hi ten
laesten. **Alle** laette mi comen. **Want**
mi duuet datter nuumer oen orbroet
Do seiden si tot hem wi hebben ene
sortijne binen inder hoeken. **Ende** hi
sprac laet die oec come. **py** dat ic se me
de sien moege. **Als** si dat ghehoert had
den begonsten sie die zusters te woepen
mer si en woude niet come. **want** si
lichte wat gheuoelde dar bi godes ver
toeninge hoer alrede gheopenbaert was.
Do seiden si hoer. **Du**re piterus begaer
di te sien. **Do** wart si voer he gebach
En als hi sach datte mit toekeren be
wonten was om hoer hoer so woep
hi he neder tot horen voere seggende.
ic bidde di benedie mi. **Ende** si viel we
ter tot sinen voere seggende. **he**
~~bede~~ wil du mi benedien heer. **hoer**
toe uerwonderde hem alle die zusters
seggende. **en** wil niet vader allul on
ghelije liden. **want** si is doer die du siepe
daer toe seide die heilige piterus. **he** alle
ghy sijn alle doer pinnen. **want** dit is
uwe en myne vrouwe. **Ende** ic bidde go
de dat ic van hoerre weerte moege ghe
uoude werten in den daghe des oerdels.
Als si dit ghehoert hadden vele alle die
zustersen tot sinen voere. **Behende** etc. **bi**
sonderlinge alrehande misdaet en laster
die si aen hoer bewesen hadde. **Die** ene
seide hoe sijn mit scordel water begoren
hadde. **Die** ander hoe si hoer hals slage

Exl

ghegheue hadde die derde bescreyde dat
 si haer nefe mit mostert genult hadde
 die andere hoe si hoer alrehande smaede
 mste bewesen hadden voer welke alle
 als die heilige vader sijn gheber tot go
 te wgestou hadde is hi wghygaen en
 weder gewandert tot sijnre stede nae
 luttel dage als si so grote ere niet ghe
 dugen en conte en voelde hoer beswaer
 van ontfoudinghe der susterre die hoer
 verghiffenisse baden so is si heymel
 ke van daer ghescheiden en waer si
 ghegaen is of hoe si gestorue is en is
 te hoch nyemant kintdich geworden

Quaeter ghehoersamheit wt pfe
O ghehoersamheit is een onder
 werpen epgens wille tot ge
 bode des ouersten in gheoerlofte ende
 beramelike dingen gode is men al
 leue sauldich om hem selue ghehoersa
 m wesen wes eygen knecht wi sijn of
 enigen reuelike creature in godes stede
 engel of menschen in dien dingen die
 god van ons eyscher of tot gode ons leide
 tot welker ghehoersamheit dierhande
 reue sijn die eerste want alle creature
 is also gheordintert van gode dat al is
 hi allen en elken bi sonderlinge voer also
 dat si van hem allene ontfangen dat si
 sijn en hebben en mogen nochtant ont
 fangen die creaturen die hem naest sijn
 mer weder stede mer in ghelycheiden vol
 comeliker van hem dat si in vliete hoer
 ouersten en naesten en die voert hoer
 ouersten totten alen legesten also
 die die legheste ten ouersten ghehoersam
 sijn en die ouerste ten legesten voer sijn
 ende si regieren en die ouerste ten middel
 sten voer sijn en die middelste ten legeste
 aldus sijn die ouerste enghete boue die
 legheste en die hemelsche bouen die
 eerste en die reuelike bouen die onre
 uelike hier om sprac onse heer als in
 genest staer laet ons den mensche make
 en hi si voer in machte en ghebode ten

visschen des meers en den voghele des
 hemels en beesten der eerden En sijnre
 pauwel seit ad Romanos Alle ziele si
 onderdaen den ouersten machten want
 die godlike subgancie is also verheue en
 ghescheiden van allen dat gescrepen is
 dat die legheste sijn beoeren sonder mid
 del niet liden of dragen en kunnē ten si
 ouerwite middel der ouerster want hi
 ouerwint in hem selue alle dinge on
 wisprekelijke heruert en regiert also dat
 in allen dingen niet en si tegenwoerdig
 en niet onbegripeliker dan god Die
 ander is retene is want in dien dat noch
 allen niet van gode ghegheuen is van go
 de te lere op dat si onghelert niet en bliue
 en dwalen vanden wege gods voer welke
 hem noet is te come totter ewiger glorie
 so is hem wille te volghen wechtuern
 ghe hoerre gheleeter als een blinde geest
 sijn leidsman die hant op dat hi niet en
 valle of en dwale of hem onghent aē note

Die derde retene is op dat die mensche die
 onder god niet wesen en woude sundigen
 de en also hem verheffende die gracie gods
 verloren heeft weder voltoe hem onder
 ene mensche te werpen om godes willen
 en also bi verdienste ter oetmoedicheit
 die gracie gods weder vercrige die hi v
 lozen heeft Ende hoe die veroetmoedig
 ge meere puerre en bereiter is hoe die
 wederwighinge der gracen volcomenre
 wesen sal en dat wederlonē der glorie
 hoger droechheit der veroetmoediginge
 inder ghehoersamheit wort gement
 na zwaerheit des werkes dat enen ghe
 bode wort puerheit in symphelheit der
 meeninge bereicheit in vrolicheit des vol
 brengens hier na merke dat dierhande
 is die ghehoersamheit also der noet der
 ghericheit en der mynien Van noet is
 hi ghehoersam die gedwonge wort tege
 sinen wille en waer gheerne en moch
 te hi of wiste hi als een ezal of een offe
 of verkeerte knechte van ghericheit is

in ghehoersam die om tijlic loen of ghe
mac des lichaems of wuwendiges wapes
gheerne doet datmen hem beneelt als hon
de of valken of huerlinge der ghehoersam
heit heeft so vele te myn verdienē bi gode
als si meer heeft van tijlicke eygenen
solacē. Des ierden loen is ontgaen der
pinen die een ontzuchter te liden. **I**n
dat hi niet ghehoersam en si des andere
loen is hope te vertragen dat hi begeert
om die ghehoersamheit als enige gane
of tijlic solacē. Ghehoersamheit ter my
nē is wanneer vter mynne godes ende
om god en om godlic loen een mēsche
ghehoersam is rucm genome dat woert
der mynne als beide anxt ter pinē en
hope des loens en begeerte der mynnen
godes daer in begrepen worde. Van wellie
dat eerste is der beghynneuder. dat ander
der toecomēter. dat derde der volcomēre.
Noch is een ander onderscheit der ghe
hoersamheit. want som is ghemeē som
noch ghemeenre. som alre gemēne
Ghemene ghehoersamheit is als alle
gelouinge mensche inder heiliger kerken
ghemeenliken verbonden sijn hore platen
pawes bisscopēn kercheven in dien dat die
ghebode der heiliger kerke ~~ghemeenliken~~
~~verbonden sijn~~ begripē en geestlic recht in
gemeent en gheset noch gemēne ghe
hoersamheit is als alle creature redene ge
brukende sculdich is hore eygene wille te
gheliken ten wille hoers sepper tot vpen
verkielen als engelen mensche die alre ge
meente is als alle creature ghehoersam
is horen sepper encher van natuerliken
bewegen in geschapēre condicien als
onredelike beeste of van drift enigher
macht die hem bouē gheset is als diuels
en boese mensche welke al wille si som
tijt dat god niet en wil si en mooghē noch
tant niet anders dan god wil. **H**ier toe
so is somige ghehoersamheit sonderlin
ge somige noch sonderlinger. somighe
alre sonderlinges. **S**onderlinge ghehoersa

heit is als clerke bi sonder sculdich sijn
tot ghehoersamheit hoere plite in dien
dinge die hore ampten an gaen ende der
clercken oertene toe behoren als luyfch
lic te leuen teune te dragen en sodanige
dinge na bestreuenē rechte te houde noch
sonderlinger ghehoersamheit is als een
wt vrien wille hem seluen verbrut en
gen zekere persone of religien tot beuo
der bewarunge eniger gebode als ic loue
v ghehoersamheit in desen en niet in
anderen. of so lange tijt en niet langer
of vorder of in sulken voerwaerē ende
niet anders of nader regulen en niet
nauwer die alre sonderlinghe ghehoer
samheit is als een sonder wraemen lo
uer ghehoersamheit tot allen dat niet
en is tegens sine siele of regens sodan
ge regule. waer bi hi hem vbrut niet
allene totter regule. mer oec tot allen
goeten dat men hem ghebiedt so veer
als si redelic en moghelic sijn. want
men tot onredeliken en omogheliken
dingen nyemant en moer dwingen
ghelic als tot ongeoorloften dingē
nyemant sculdich en is ghehoersam
wesen. Van deser ghehoersamheit sijn
een goet vader. **E**gduis in sine collacē
hoe een geestelic mensche nauwer be
dwongen is onder dat Iudice ter ghe
hoersamheit hoe hi meer vruchte goet
der werke en verdienste voerbrenge sal
Voermeer wt dien dat voergheset
is mach mē rancē die voertrange ende
grate ter ghehoersamheit so vele alre
drager an die dinge daer mē in bewijst
die ghehoersamheit alre is ghehoersa
te wesen di ten gebode of wotten raten
of tot allen goeten en mogelike dingē
Vu mogen wi rucē welc die voertran
ge en grate ter ghehoersamheit sijn in
vuericheit en volcomenheit ter geene
die ghehoersamheit bewisen wētende
dat hoe een yghelic volcomenē is mē
toget ter ghehoersamheit hoe hē god

Exh.

ghehoergher is en alle creature gheor-
 dner ten menschen te dienē onderda-
 niger en bedieniger. **D**ie leghe-
 gner ter ghehoersamheit is wt anre-
 der pnen ghehoersam te wesen. Als die
 allene ghehoersam sijn horen ouer den
 in dingen die si ghebiedende doen hiet
 wt anderen dingen sijn si lauue eute
 versument dan also vele als die ge-
 mene gewoente dwinger of mēsche-
 le anvr voert drijft of outlicn iudiker-
 castijngē. **D**elen die aldus danich sijn
 dunder genoech dat si in geen door-
 die sunde en vallen ouer mit on-
 ghehoersamheit en niet en verdiene
 ewige verdoemnisse dat seer anre-
 le is in dien die beloeft hebben ghe-
 hoersamheit na enger regel want
 oer si onder scheiden of si sculdich sijn
 te doen datmen hem ghebiet. so moegē
 si vallen inden stricke dootliker onge-
 hoersamheit. **A**ls die ten ouer te nae
 gher machliche als hi niet nauwe
 toe en siet ouer boert vallen. **D**ie an-
 der graer is om hope des loens meer
 dan van anre ter pnen willichlike
 ghehoersam te wesen dese en dispunert
 niet in welken hi sculdich of niet scul-
 dich en is. **G**hehoersam te wesen want
 hi becrurver datter hem al ene wel-
 vordienlic is also veer aller niet
 maer en is datmen ghebiedt. **A**l-
 waer oec dat hem sijn plaet wt qua-
 ter meninge war ghebode dat noch
 ant niet quaer en waer. **A**ls d'har-
 des gheens dien hi war doen hiet
 op dat hi hem also mochte beduiche
 of om sijn eygen bate meer dan om
 nuticheit des ghehoersamē. so en
 seker dat niet ten gene die oermoete
 like ghehoersam is. **A**er hi heeft daer
 dubbele verdienste van als der ghe-
 hoersamheit en ter verduidichheit
 ghelijc als ten onghoersamen
 mees seker die goede meninghe

des platen die ghebiedt en nuticheit
 des gebodes daer men wt merke mach
 verticertheit en hartheit des ongehoer-
 samen. **A**lso coemtet meer wt profite de
 goeten ghehoersamē des onbescheidene
 platen ouredelike wuwerpinge des ge-
 bodes. **A**lso veer alt tegens god niet en
 is. **G**heliker wnt als of yemant in toer-
 ue ene armē als voer ene steen toerwo-
 pe ene grote clute goudes die die armē
 in sinen soer ontfenge. **D**ie armē en
 soude niet ghetendchen des toerens des
 warpers. **M**er hi soude hem verblitē
 op dat gour dat hi also gheveghē had
 de. **D**ie terte graer ter ghehoersamheit
 is. **A**lleen vier mynne godes niet alle-
 ne willichlike. **M**er oec mit vrolicheitē
 ghehoersam te wesen. **M**er allene tot
 lichten. **M**er oec tot swaren en harden
 dingen. **O**ec totter door. **A**lso wint is
 voer ons ghehoersam geworde totter
 doot en totter doot des cruce. **V**anmen
 mogen hem ballie godes knechte also
 grote here natechliken ghehoersam te
 wesen om loen des ewigen leuens na
 dien dat werliker printen en edelinge
 knechte om alte depu suode loen also
 vele arbeit. **A**lso veel anre. **A**lso vele
 perlicke. **A**lso vele armoeden. **I**n oec v
 sprec en slage van horen heerstepe ver-
 duldlike liden en verdragen. **I**n reysen
 in boerscappen daer si willich toe sijn
 si en becronen hem niet swaerheit ter
 wege of perikel onder wegen noch si
 en eytschen ghene voer waerde van loene
 mer onzeker war si daer ~~van~~ hebben
 sullen so veruillen si nochtant mit gro-
 te eerne dat hem geboden wort. **G**lorie
 de daer in dat si voer ander knechte tot
 sullen werke werden vercoren. **M**erlic
 hoe vlich si sijn bi horen here praende
 en toefiende. **O**f si hem in enigen ~~de~~
 dingen dienen mochten. **E**n wanneer
 si allene niet een woert des gebodes. **M**er
 oec een ghewent vā oge merke ter stont

sijn si bereit te vernemen wat hoer wil
le is en pinc dat te volbrengē. En al ist
dat die knechte godes ghehoersamheit ind
begeerten coemt wt meere vuericheit
nochtant na veruullinge des werkes so
schene hi volcomenre wesen die also be
reit en stantachtich ware tot volbrengē
so wat men hem gheboet. Als wi dat mee
ken mogen in wereliken knechte. als wi
oec lesen vanden heiligen vader franciscy
en sine eerren ghesellen die niet allene
berent die volbrochten so wat hem die he
lige man mit woertē doen hier mer oec
so vroe als si mit enigen ghelate sine wille
mochten vernemen dat veruulden si mit
alre vliachtich ghelyc als si van hem ge
leert hadden. Nur dese toger was Abrahā
ghehoersam niet allene wt sine landere
gaen ende pelgryn te wesen in vreemde
lande. mer oec sinen enigen sone ysaac
te offeren als hem god geboedt. Nur dese
dager so ouergheuen hem die prophete
apostolen ende ander heiligen tot allen
arbeten perihelen. veruolghinge ende
ten laetpen totten dote voer. wistō. Vante
wellien onse heer seir inden ewangeliō
So wie come wil na mi. die verzake
sijns selues en boer op sijn arnis. en vol
ge mi. Die verstaet hem selue. die sijns
selues here niet wesen en wil. mer gheeft
hem seluen ghelichheit ouer ons eens
andere regiment. Also als xps niet geco
me en was sinen wille te doen. mer den
wille sijns vaders.

En exempel
den vierten boec vander heiliger vader
lenen sner ghescreuen. hoe een heilich
vader vertelde dat hi gesien hadde vier
oorten inden hemel. Die ierste was an
ker zicker menschen die in hoerre siecke
gode loefden. Bey ander was ter geure
die herberchten goede mensche pelgryn
en zicken en dien hoer noerdurftan besor
chten. Die derde was ter gheure die in ee
samheiten woente. ende ghene mensche
en sagen. Die vierde was ter gheure

die in ghehoersamheit soude en gestelic
vaders om godes wille hem onderde
wellic oertene ter ghesamer bruyden
guldene halfbande en hadde veel meer
glorien dan die andere. Ende hi vraechte
ten ghenen die hem dit ueroerde. hoe
dat hi anac in dertese oerde die die mi
ne was meere glorie hadde dan die
andere. Ende die antwoerde hem segge
de. want die gasterie bewisen doen
dat bi horen eygenen wille des ghe
lycs oec die hem in die woefstine ver
binden bi horen eygene begripe siecke
hem vanden menschen. mer dese oerde
die hem ter ghehoersamheit gheeft
warpt of allen eygenen wille. en se
hem onder god en ghebodt geestlicke
vaders. en en houet des hoers niet. ende
heeft daer om te lonne meere glorie
dan die anderen.

En ander
den seluen boeke staet van
vier brueders wt sich die quamē
totten heiligen vader. pambō. ende een
yghelic van hem vertelde des anders
dager daer hi niet hi en was. die ene
van hem vafrede veete. die ander en
hadde niet eygens. die derde hadde vele
myne vanden vierten seiden si dat
hi twe en myntich iaer hadde ghemien
in rechter ghehoersamheit geestlicke
vaders. hoe antwoerde die Abt pambō
Ic segge u inder waerheit dat dese to
ger meere is dan ter andere. want
yghelic van u ander besit die togheer
die hi mit sinen eygenen wille ver
coren heeft. mer dese sinen wille of sine
de heeft hem eygen gemaect om god te
eens anders wille. Ende daer om god toe
dese manne confessoers. ist dat si alle
ten eynde toe volheerde. Ende selue boeke

Die Abt Johannes die coete in
sinen yongen dagen quam hi
tot enen ouden vader wonende in
daer hi hem onder gaf in ghehoersam
heit. En die vad na toe eere mit ee toere

Exlii

hout en staet in die eerde en seide hem
 Enes dages so nem een leghele waters
 en grote dat ten voete des houtes tot
 daer vrucht voert brenge Ende voer na
 hem was dat water also dat hi des anote
 wvandeete en quam des morgheus
 weder dit tete dese brueder alle
 die mit en na dien iare so was dat hout
 en gruen en brochte voert vruchte
 En die oude vader nemende van dier
 vrucht bracht in die kerke en seide
 ten brueders neem en oet die vrucht
 der ghehoersamheit

Under ghehoersamheit
 sijn sijn Gregorius in
monalibus Ghehoersamheit
 is ene toger die ander ~~dochten~~ toger
 den herren in saepereu bewaer die in
 ghesaepre waer bi die eerste mensche
 hadde een ghebodt van onsen he onv
 fange welken hadde hi hem willen
 ghehoersamlike onder doen so soude
 hi sonder arbeit totter ewiger salicheit
 wesen gecomen mer hi is ongehoer
 sam geworden en daer ome van goe
 de te grauen en glorieu berocft en
 wou ten saligen vaderlande des paradi
 ses verdrueuen doch so heeft dese onge
 hoersamheit onses iersten vaders daer
 ar alle mede tot liden gecome sijn
 weder ghequiter die eengehore sone
 godes onse here ihus xpus die ghe
 hoersam is totter doot en totter doot
 des cruces daer sijnre pauwel van
 seir ghelyc als ouermits eens onge
 hoersamheit vele sijnre gemac
 sijn Als oec ouermits eens ghehoer
 samheit ~~vele sijnre gemac~~ sijn
 vele gerechte gemac wellics
 onses verlossers ghehoersamheit
 ons te behoert te volgen ende na
 sijnre exempel met onsen wille
 ons te doen en mer allene gode
 mer oec ten menschen om god ge

hoersam te wesen op dat wi die ouer
 mits onghehoersamheit onder god
 niet wesen en woude in verbeteringe
 onser houerdien mit meerre nederheit
 ons onder den menschen bugen ende
 also die ouermits onghehoersamheit
 van onsen vaderlande ghescheide sijn
 en verveent daer wederkeren mo
 ge ouermits ghehoersamheit hoe wi
 tot deser toger genoter werden bi exempel
 van onsen verlosser toent sijn ber
 naert op die woerde des ewangeliste
 En ihus was hem onderdaen wie
 wien God den menschen God dien die
 engel onderdanich sijn dien ^{die} he
 melsche crachten ghehoersam sijn
 was ghehoersam marien ende met
 allene marien mer oec Joseph o marie
 wille hier om leer o mensche ghe
 hoersam wesen leer eerde onderdaen
 wesen leer stof onderworpen wesen
 van dmen scepper sprekende die
 ewangeliste seir Ende hi was hem
 onderdaen Besame di houerdige
 allche god verdoemiger hem en
 du verhefte di God onderdoet hem te
 menschen en du willende heerscapie
 hebben settes di bouen dine scepper
 Gaue god als ic alsullkes wat ghe
 dochte dat hi mi geweerdighede te
 antwoerden dat hi berispente sine
 apostel antwoerde Gaue sprac hi
 na mi sathanas want du en suude
 ste met die dinge die gode toe horen
 want also dicke als ic den mensche
 begeer voert te wesen also dicke
 pme ic mi minen god voert te gae
 en dan waerlike en smake ic die
 dinge met die god toe horen want
 van hem is gheseyt En hi was hem
 onderdanich Totter toger der ghe
 hoersamheit noet ons oec onse
 verlosser bi sijnre exempel daer
 hi seir Ic en bin niet gecome mi
 nen wille te doen mer ten wille

myns vaders En myn spise sprecht hi
is dat ic doe den wille myns vaders die
in den hemel is En ter ander stede Ende
dat hem behaegelic is sprecht hi doe ic
alroes Ende mer alle tot synre gehoer
samheit noeder hi ons mer oec der me
schen die boue ons gheser syn na god
liker ordinauce of verheugewisse seg
gende die vhoert die hoert mi ende die
v versmaet die versmaet mi En sinte
pauwel scrift in synre epistel tot dien
van Romen Alle sielen si den hogew
machten onderdaen want daer en is
ghene macht dan van gode En so wat
wan gode is dat is gheordinnere Hier
om so wie der macht wedermaet die
wedermaet godes ordinauce En die
wedermaeten vertragen hem selue ver
doemnisse **W**oertmeer doe onse he
te hemel varen woude als lucas be
scrift leide hi sinen iongere baten in
bethanie wdc bethanie beduter also
uele als een huus der ghehoersamheit
en gaf daer ⁱⁿ te kennen dat gehoer
samheit die zekerste die lichtste en cor
ste wech is te hemel te come Hoe die
zekerste wech is toent sinte **Theromum**
in synre regel daer hi seit **O** ouerste
vulheit der ghehoersamheit hi welker
als si vertragen is die mensche nauwe
sundigen en mach want si leide den
menschen mit ene simpelē gange tot
xpm also dat hi mer allene en wort
ontsculdiget van gode gheue redene te
gheuen van sinen onderzaten mer hi
en is oec mer verbonden redene te ge
uen voer hem seluen want voer hem
sal redene gheue die ghene daer hi he
om god onderghegheuen heeft Hoe
in ghehoersamheit te sinen die lichtste
wech is ten ewigen leue te come toent
sinte Bernaert daer hi seit in ene ser
moen hoe lichtlike gaet hi die ouer
mits anderre menschen hande gheda
gen wort hoe zuetlike zwemet hi wes

lymie een ander onthout dese ouerwie
die grote zee deser werelt als in eenre
bruggen die wel mit laene beser is wi
ke die platen en regierres van andere
menschen te sepe ouervare onder veel
storm en perikel en die in echelcap sine
ouerwaten en zweme als die selue leer
re in ene anderen sermone beduter
Woertmeer hoe ghehoersamheit die
corste wech is ten doechten en totten
ewige leue te come machme vnae in
sinte Anthonius woerde die hi bi ere
pel van simpel paulus die van woude
liker ghehoersamheit was plach te ser
gen ho wie wil haestlike totter volco
menheit comen die en sal syns selve
meyster niet wesen noch onder sinen
eygene wille staen al scheent oec recht
te wesen dat hi wil mer na gebode
ses behouders voer alle dinge verzake
syns selues en ouerghene sinen eyge
ne wille **H**ier toe so merke noch walef
nutticheiden en loene der heiliger
ghehoersamheit die eerste is want si
versuent ons mit gode **Als sinte Gregorius**
ruet op die woerde in **Regen** **W**oert
ghehoersamheit dan offerhande **ende**
die oere te bieden dan te offerē dat siner
vanden weder want als sinde der wic
elic is weder te striden en als ondaer
der afgodie is mer willen ghehoersam
te wesen **G**hehoersamheit hi wort wel
te rechte den offerhande voergheser
want in offerhanden so wort vreeent
vleysch gheslachtet mer in ghehoersam
heit wort eygen wille ghesoder hier
ome versuent si gode also vele te hiet
reliker als si voer sine ogen mit vdruc
der houerdien des eygenen wille nime
sweerte des ghebodes hoer offert wi
en tegens die ongehoersamheit wort
gheherē die sunden der wichelien en
der afgodien op datme wt contrarie
mecken moge hoe groet si die togher
der ghehoersamheit Die offerhande des

Exlm

willen is die hoechste offerhande die
 een mensche gode offeren mach. want
 die wille is dat edelste en vryste in offer
 helen en dat den mensche alre suuer
 ste is ouer te gheue. en daer omc dieu
 wille om god te veruyden en ouer te ge
 uen in een offerhande gode is hem aen
 ghe namer dan enge ander offerhan
 de en besmet gode alre meest ter ghe
 naden. Die ander wirticheit is tot
 rechter kennisse der waerheit te come
 Als men verstaen mach wt onses he
 re woerde daer hi seit in sine **Johanes**
evangelij In dat ghi blijft in mynre
 lere en myne woerde in v bliuen so
 sal di die waerheit bekennen en die
 waerheit sal v verlossen. En in **Johes**
 woerde tot onsen here lese wi In den
 horen myns oers heb ic di ghehoert
 en nu liet di mij oeghe en daer omme
 berispe ic mi en toe penitencie. die sine
 oren biedt ter ghehoersamheit. dien
 wor wel te rechte die godlike waerheit
 openbaer die onbekent bliff den wed
 strubbigen en onghoersamen. Die
 beste wirticheit is verwynghe va on
 sen vanden. waer van salomon seit
 die ghehoersame man spit v wynin
 ge. Daer **sint Gregor** op seit **welc**
ghehoersame sprect die ghehoersa
 me man verwynghe. want als wi we
 ten stemen oetmoedelike onderdaen in
 so verwyngien wi ons selue in onsen
 here. In een ghetuych hier van seide
 onse here tot abraham. Ic sal benedic
 die di benedicen en vermaledien die
 di vermaledien. en dyn geslachte sal
 besitte die poerten dynre viante war
 en ghehoersam geweest hebste myre
 denne. Ende totten volke van isel
 seide onse heer. Bewaer en hoer mij
 vande en ic sal een viant werde dynre
 viante en die di quelle sal ic weder
 quelle. Onse zeker viante sijn onse ge
 quelle. **sint** en begeerlicheken mit

aenvechte des bosen gheestes. Dese ver
 wint die lichtlike die hem seluen ver
 wonnen heeft mit ouer gheue sijn
 eyghen willes. want die ghehoersam
 heit is hem als een schilt regens alle ae
 vechtinge sijnre viante. Die vierde
 wirticheit is. want ouermits ghehoer
 samheit wort een mensche een vrient
 godes. Als wi verstaen wt onses here
 woerde daer hi seit. Ghi sijn mine vrie
 de is dat ghy doet dat ic v ghebiede. In
 meer na des selues onses here woerde
 so wie doet ten wille sijnre vaders. die
 is sijn vrueder sijn suster en sijn moed.
 Aldus vrientlic vrient hem god te we
 sen den ghehoersame mensche des hem
 god bewys en schijn doen wil hier in gra
 aen en nae in glorie. Die vyfte wirtich
 ar is snelle verhoeringe. want als **sint**
Augustinus seit. snelliker wort vhoert
 een gheber eens ghehoersame mensche
 dan tien dusent ghebiede der gheue die
 ghehoersamheit verstaen. Ende in
 profectus staer hoe een mensche hoger
 toe neemt inder doechte der ghehoer
 samheit. hoe hem god gehoerger. ende
 alle creature die gheordniert is den
 mensche te dienen bedieninger. ende
 onderdangere is. Ende als **sint gregorius**
 seit. daer om weeten wi bidtente traech
 like van gode verhoert. want wi gode ge
 bidtente traechlike of mit al mit niet
 en hore. Die seste wirticheit ter ghehoer
 samheit is onderdanchere onser onder
 sten. want als **sint bernard** seit. So
 danich sal een peghelic vynden sijn on
 derste als hi hem bewys sine ouersten
 want die creature wort gewapent
 om te wreken dat onrecht hoers seep
 pers en daer omc behonne die siele die
 wederstrubbich voer hoer vleysch. dat
 si oet myn dan behoerlic is onderdaen
 is horen ouersten. En wese voert aen
 onderdaen gode en horen platen. die
 hoer in godes nae gheset sijn en ter

stom sal si voelē hoer lichaem onderdaen en
ghehoersam te wesen. **O**nse vleysch is elcke
mensche sijn ondersaet. want die geest is
als ~~in~~ van gode geschapē. dat hi regiere
en bouē wesen soude ten vleysche. **S**chalt
dit so hebbe somige oec ondersaeten en
onder mensche. **D**ien si na godliker ordi
nācien of verheugeninge bouen gheser
sijn die wellie als een mensche wederstrub
bidy en onghoersam voelē. mach hi
duchten en beschuldige hem dat hi sine
ouersten dat is gode en sinen plāte niet
als hi sculdich is gheoersam en is. **H**er
lic dan hoe groet die doghet der gheoer
samheit is wellie ons god die ~~is~~ bouē
als ghehoerich maect als voersat is.
en oec die onder ons sijn na rechter ordina
cien onderdaniger. **D**ie souente is ver
meeringe der verdienge. want gheoer
samheit maect loetene werke. guldene
dit is werke die van deyne verdienste
schijnē te wesen. als si wt ghehoersam
heit gheschēen so werten si seer groet
ya een deyn wert wt ghehoersamheit
ghedaen sal verdientliker voer gode we
sen dan een groet wert wt eygenen
wille. **H**ier van is dat sunte augustijn
seit. **H**ier is weert een ghehoersamheit
dan alle daechte. want god gheen dinc
also en behaget als ghehoersamheit.
Die achtende is vroude des herte. wat
ghehoersamheit als si volbrocht is si
blit dat herte des mensche als van ho
pe goetes loens. **t**or dien dat hi sinen
ouersten veruoeger heeft en verblit
want een gheoersam sone is glorie
sijns vaders. **E**nde daer. **S**in ist ene gro
te mīninge alle der gheene die in der
seluer ghehoersamheit staen. **H**ier en
tegen bedroeft eygen wille dat herte
want die consciencie en wort daer niet
niet veruoegt. **n**iet bloet en ydel ghe
laren. **a**ls die dat gebruiken sijns wille
voer sijn ipen en wech heeft en na lut
tel of niet wachtende en is. **O**p die

voerseide te betugen. **D**ienē die woerden
in genesi Abraham van ysaac. **A**braha
wort hi sonder ghepresen vander gheoer
samheit. ysaac bereyket vroude. **d**at
is te verstaen. **G**hehoersamheit wynt
vroude. **D**ie negende is vrede. **w**ant
als hugo van sco victor seit. **d**at is dat
alre meest vreden eendrachticheit in
brenct is dat niet een sine wille. **n**iet
eens anders wille vlicch is te doen en
ghehoersam te wesen in goeten zaken.
Hier wil ic minne wille doen en ad
ten sine. **S**o gheschēen deulinge. **e**n dat
wtwoent wort en twidracht. **w**ellie
sijn werke des vleysches. **D**ie negende
nutticheit der ghehoersamheit is
gheestlike vruchbaerheit. **w**ant god
verleuet die gheoersame tot ander men
sche te winnen in doechte. **A**ls wi verstaen
wtwoerten onses heren tot sūte petro
en sūte andreas ecomt nae in en ic
sal v vischers make der mensche. **A**ls
wel na scheen in sūte andreas ecomt nae
de **G**od heeft mi ghesant in dese provin
daer ic hem gheen deyn volc veruegt
en hebbe die sone godes wandere
ende op eerrike sprac. **d**at myne vader
behaghele is dat doe ic altoes. **E**nde
daer omē wart op hem ghehoert die
stemme des vaders. **d**it is my lieue
sone daer mi wel in behaecht. **d**ese
suldi horen. **w**ellie ghetuych ende be
lofte die na exempel xpi. **G**hehoersam
sijn oec bi sijne genaden moghen ho
pende wesen. **A**ls dat hem god wer
like toesprieken sal. **d**it is my lieue
soen daer mi wel in behaecht. **w**ant
hi doet al dat mi behaecht desen suldi
horen. **w**ant hi mi horoude is. **D**ie
elfte is godlike benedynge. **w**ant na
den gheoersame werke ghebūde
god Abraham seggende. **w**anttu dit
wert ghedaen hebbe en hebbe dinc
eygenen sone niet ghespaert om
mi. **S**o sal ic di benediente benedien

en vermenichuoudige en in dinen
 jate sullen ghebenediet werden alle
 gelachten der eerden **D**ie waleste
 wirticheit der ghehoersamheit is dar
 loen ewiger glorie waer van sunte
 pauwel seit van onsen gesontmaeker
 hi heeft hem ueroemoudiger en is
 geworden ghehoersam totter doot
 en totter doot des cruces En daer om
 heeft hem god verhoget en heeft hem
 enen name ghegheuen die is boue alle
 name **D**ie ghehoersame mensche mo
 ghen seggen na sunte Hieronimus woerde
 toe here wi hebbe ghebaen dattu ons
 hebbes gheboden paer om wat salstu
 ons loeus weder gheue En onse here
 antwoerde hondertmoult suldi weder
 ontfangen en dat ewige leue suldi be
 suten Om ouer gheue epgens wille
 sal een mensche hier inder tyt hondert
 moult in wroeten en wroude goeter con
 sciencie weder ontfange en naemads
 dat leuige leuen van desen loene der
 kuyfcher eude ghehoersamer mesce
 ruer onse heer doerden pphe ysayas
 seggende die seit onse here kuyfchen
 menschen die verluessen dat ic wil en
 bereyde myne ouerdracht den sal ic
 gheuen in minen huse en in mine
 mueren een stete en ene name beter
 dan sone en dochteren ene ewigen
 name sal ic hem gheuen die niet v
 desen en sal **V**an ghehoersamheit
 een exempel in den boeke
 de illustribz vnr

Onder die brueders te clarnual
 was een conuers een man va
 omuotelen leuen en dochtsamer wa
 deringe dese viel in siecken en quam
 wren laetgen eynde Doe quam die
 heilige vader sunte Bernaert Abt des
 cloepers tot hem als om hem om syn
 re siecke te vanden en te troesten en
 spide Bone beruwe wantu wan
 deren sulte nu te handes vate tode

totte leue van tylliken arbeide totter
 ewiger ruste **D**ie ziele conuers ant
 woerde mit groten betruwe hoe en
 soude ic niet gaen tot minen here
 en tot minen scpper **I**c beruwe waer
 like en also vele als ic van barmher
 ticheit myns scppers dar vermeten
 so bin ic seker dat ic coit sal besuten die
 goete des here inden laude der leuende
 Doe dese antwoerde sunte Bernaert
 hoerde was hi besorget als een voer
 hoedich medicus of den simpelen ou
 geleerten brueder salsulle antwoerde
 per meer comen mochte wo diwaeshheit
 des vermetens dan wo puerheit ter
 consciencie En daer om seide hi tot he
 Teykent dyn herre brueder teykent di
 herre war is dattu segges waer mach
 di comen die kuenheit also grotes ver
 metens **V**istu niet die arme mensche
 die by na niet en hadde inder werelo
 en als vermogelic mochte wesen raec
 van noede dnyre armoede dan wt den
 aurre godes tot ons biste gecome en
 mit vele beten den in ganc hebste ver
 regen en wi hebben di om godes wil
 ontfangen en ghelmo gemaect en etc
 in dinclic in dedingen en in andere
 noedurften den geuen die onder ons
 syn wisen en edelen manne en sijste
 geworden als een van hem war hebba
 danten here weder gheuen voer alle
 dese dinge en liet ten is niet genoegh
 dnyre oudancherheit dattu onverdient
 vander hand godes ontfangen hebste
 alsoe vele weldade **D**u en sarnes di
 oec toe van erfliken rechte syn rike
 dat nye coninc of prince mit eniger
 weerde van goude ofte siluer coepe en
 mochte **H**ier toe antwoerde die ziele
 conuers mit behaechlike aensichte en
 en steliken herre ende seide wel heb
 di ghesen alre liefde vader **V**anner
 wel hebdi ghesen en al ist waer dat
 ghi ghesproke hebt en nochtant of

ghyt ghebieder sal ic spreke tot mynen
heer en vader en tonen mit luttel woer
ten waen mi arme mensche comē mach
met enige vermetelheit mer een betru
we sodanighes toeuclaters. want is
waer myso p̄dicat die ghi dicwyl hebt
veruyper also dattet rike godes met mit
edelheit ter gebueren niet mit eere
schen encheiden vercregen en wort mer
allene nutter toget der ghehoersamheit
die woert heb ic vast in mi ghevest
en mit stadigen ouerdencken onthou
den en gheset als een teyke op myn
herte dat te bedenckene en als een
teyke op myne arm sochtuoudelike te
bewerckene. Vraeger oft u behaget
van alle die bouen in gheset sijn of
in my ghelyc of ic enigen van dien
ye enghoersam gheweest hebbe of ic
enigen van dien mit woerte of mit
teyken of in eniger ander maner
also veer alst in mi was bedoeruet heb
be mer is dat ic vlinch geweest hebbe
hem allen die in xpo gehoersam te
wesen hem allen te dienē en sie alle
bider hulpe godes lief te hebben wie
mach mi dan verbieden dat ic van
sijne barmherticheit niet en betrou
we doe die salige vader alsodanige
antwoerte vanden onghelerte me
sche ontfangen hadde verblide hylē
groetlike Ende sprac waerlike du
bide salich myn alre liefste sone
want vleysch en bloet en heeft di
niet geopenbaert dese wysheit mer
die hemelsche vader heuet di geleert
die heeft dine siele gheset totte leuen
en rethtes weges gheuer totte vad
lante Tehantes gae dan in sekerlike
want di open gedaen is die tore des le
uens doe dese brieder salichlike ghesoe
ue was en begrauen dese die eer same
vader een scoen sermoen want leuen
ende eynde des brieders en ontfenge
dese woterlike alle gader bi des brie

ders exempel tot myne der ghehoer
samheit. want hi grote ghenoeche
hadde in des brieders antwoerte en
verblide meer mit hem op toget der
ghehoersamheit en sijn herte puer
heit. dan of hi hem hadde sie myn
kel en teyken doen. Werke hier wt
als dymaofse oeruert dat gheen
dinc meer toeuclates en maect be
gheuenē mensche in horen lepen da
simpelē ghehoersamheit en daer en
regen geen dinc meer wroeghens
en aertes dan weder tribbicheit
en onghoersamheit

Sente bernard in enē sermoē
siet seuen graden der ghehoersa
mheit. daer men wt merken mach
hoedanich die ghehoersamheit we
sen se sal. Die eerste graet is gheer
ghehoersam te wesen. dat is willich
like of mit enen goeden wille. Alle
sijn wi van onser yoger geneghet
tot quade en een yegelic volger ten
willenboesen herten. want van
dier onsalicheit der ierster ouerrecht
ge. To is ten mensche in gheborē myne
eygens willen welke achterlatente
den wille sijn scoppers is aldaer on
terworpen der eygenscap. daer si mee
te uerwerue heer scapie en daer om
is si waer enen ygheliken sine wil
le ouer te gheuen. en eens anders
wille te dienen. Nochtant al hoe siner
datter is hi en can ten eersten graet
der ghehoersamheit niet opghimen
die ten wille des ghebieders ten sine
niet en heeft gemaect. Die ander
graet is simpelike ghehoersam te
wesen. Die simpelike wandert die
wandert sekerlike. Die sijn leert
ons. In simpelheit ^{onnes} herte gode
te suchen. wi sien somige maner he
per geboden wort vele waer te
maken. waer om waer toe waer te
dicwyl te eyche vele dagheus te b

Exlv

men te vragen **D**in wat sake heeft
 hi dat gheboden. **W**aen coemt dat.
 wie heeft den raet gheuonde **H**ier vā
 coemt crone hier nae woerde der
 murmuraen vā der onweerdicheit
 toucende oec bitterheit hier van coer
 diavyl ontfuldiginge **W**ensinge der
 omachten **E**lage der wiende **A**ldus en
 der abraham niet. noch dat simpel here
 daer onse heer van tuger **H**ooren spā
 hi tes oers heeft hi in gehoersam ghe
 weest. op dat hi tonen soude dat worde
 te fronte voertighegaen is dat gebode
 des herē en die dient des luechtes **E**n
 wil dwalen god en laet hem niet be
 sporten **H**o dattu murmurerste teges
 dine plate inden tabernakel dync lich
 dems. so verheuet god sine ~~hant~~ rechter
 hant om di te verlane **H**ier om ganc
 simpelken in inden gheboden der ge
 hoersamheit toende totten wille simpel
 her. also dattu niet en onderscheides
 wer of wac om di enich dine gebode
 wer mer allene pme dattu woultie
 en oetmoedeliken vernulles dattu vā
 dine ouerste gheboden wer. **D**ie der
 graet is blidelike ghehoersam te we
 sen **D**en bliden gheuer myniet god
 die apostel seit niet wt droefnisse of
 als van noede **W**olicheit inden aensich
 te. **M**ercheit inder antwoerde qeren
 seer die onderdanicheit tes gehoersame
 die replen van buten tone diebyl den
 wille tes gemoedes en selden ist dar
 si dar aensicht niet en wandelen die
 hoer wille wandelen dar doncker
 ghesicht tes lichaems en dar droeunge
 aensicht tone dar die wille niet be
 ren en is **D**ich aen dauid blidelike
 voer die arche godes opspringen **H**oe
 volken hi tes hoemoedighen wues
~~wordet~~ **S**egge onweerdicheit verdruct
 tegende **I**c sal spelen en snoder wer
 ten inden aensichte tes herē **M**erke
 dan hoe noedurfsich en bequame si

volicheit in ~~volicheit~~ volbrengen der
 ghehoersamheit. want wie is die geer
 ne ghebiedt den ghenen die altoes droef
 lic hem went totten gebode **D**ie vierde
 graet is ghehoersam te wesen haestlic
 die trouwe ~~gheh~~ ghehoersame en maect
 gheen verwoene en seit mer marghen en
 bekent gheen ~~mechert~~ traechheit. mer
 voercoemt den ghebieder bereit die oge
 te siene ~~ten horene~~ die oren ten horene
 die tonge der sprake die hande ten wer
 ke die voete ten gange en versament
 hem alme op dat hi den wille vernulle
 des ghebieders **D**ich ten herē haestlike
 ghebiedende ende ten menschen snellike
 ghehoersam wesende **D**achec sprac hi
 stich haestlike neder want huden moet
 ic bliuen in dinen huse **E**nde zachens
 steech haestlike neder en ontfenc hem
 blidelike **E**nde alstu ghehoert hebste die
 ghehoersamheit so hore oec dar loen der
 ghehoersamheit. want huden sprac on
 se here is salicheit te sen huse geschiet
En hebste niet ghelesen dat ten kinde
 ren van isel wort gheboden dat si mit
 haeste dat paeschlam eten sullen haest
 like sal gheschien dar een tes waren
 lāmes. want die woerde die hi inder
 ewe gheboden heeft of die hi reghen
 woerdich inden vleysche gesproken
 heeft of die hi ten platen der kerken
 voert ouer te leuereu ghelaten heeft sal
 men mit snelliker ghehoersamheit vol
 bringe **E**nde hier dine alstu ten wille
 tes ~~heren~~ herē **S**ympelheit ten werke
 volicheit ten aensichte toegenuegher
 hebste so toe daer toe oec suetheit. op
 dattu nades apostels lere sijste suete
 hore en noch suete te volbringe **D**ie
 vijfte graet is vernulle manlike dar
 is crachtlike **D**oer manlike spēt die
 prophete en v herte werte gesteret ghi
 alle die hoper in de here **T**en voeger die
 stercheit niet te gaen tot onghoersam
 heide. of afghetrogt te werte vā ghehoer

samheit. **I**n dat di liden ^{en} aen coemt. **I**n
dattu veruolghinge den ghedaen wort
is dat di die suunders stricke leggen is
dat die bosen dinen ganc beletten en
begheue du den wech der ghehoersam
heit niet mer segge mitten prophete **J**e
bin bereit en is en bin niet verstuert **d**aer
it beware dine ghebode. **D**ie seste graet
is ghehoersam te wesen oetmoedelike
In onser oetmoedicheit heeft hi onser ge
dachtich geweest die ons gemaect heeft
Groet is die doeger der oetmoedicheit son
der welcke die toger der stercheit niet al
lene gheen toghet en is niet sochtlike
webriet in sunte der houerdie. **H**oe hartli
ke liep saul doe hi depne was in syns selfe
oghen. **H**oe grote scaren der philisteen
sloech hi der ueter. **H** mit hoe stanche anch
ten voerde hi dat sweert. **A**er nae dien
dat hem die houerdie verwan. **S**o is hi
wanc en omachtich gheworden en haest
like vander ongelouger wapene ter
certen gheslagen. **A**er sich aenden come
dauid in welken die hoge oetmoedicheit
en oetmoedige hoecheit in saligher ver
eyninge vergadert. **H**ieer spreect hi
myn herte en is niet verheuen en myn
ogen en sijn niet verheft. **V**a alstu al si
woerte en wanderinge doer sieste. **H**oe
vuidstu dat al mit bloeme der oetmoe
dicheit ouerdroeyer hoere wat hi ter an
der stede seir. **A**yme stercheit sal ic toe di
bewaren. **H**oe wel spet die rechmeerdige
ge een warchter der gerechticheit. **W**ant
het sijn vele die ^{rechmeerdige} stercheit niet tot gode
niet tot yechre en bewaren die beru
wen hebben in hoerre cracht. die van
ontfangen. **S**o doechten glorieen. **O**f
si die niet ontfange en hadden onrecht
doente horen. **S** sepper. **V**an welken is
al die beste ganc en alle volcomene ganc.
Hierom op dat die stancheit niet ouer
en ganc in houerdien. **S**o is si te besprengt
mitten soute der oetmoedicheit. **W**ant
te vroemt niet stardike ghehoersam te

wesen is datter gheuat onsalichlike hou
dich te wesen. **D**ie sijn dan die haer ster
heit beware tot gode. die als si ghedaen
hebbe dat si sullen kunnen segge. **W**i
sijn onnutte knechte. **D**at wi sauldich wa
re te toen dat hebben wi ghedaen. **D**ie
seuente graet is sonder ophouten ghehoer
sam te wesen. **N**iet die beghinnet mer die
volherder sal behouden wesen werden.
Volherdinghe is een sonderlinge dochter
des ouersten conincs. **V**rucht van allen
doechten en hoer volmakinge. **E**en doech
te sonder welcke niemant gode sien en
mach. **E**en eynde der gerechticheit alle
ghelougen. **W**ant wat biter seer te lo
pen ende voer den eynde des loepens te
ontbriek. **D**ie apostel seir loep also dat
ghi begripen. **O** mit hoe volstandighen
voeren hadde hi sine. **L**oep volbroech die
seide. **I**c hebbe ene goede sijn. **G**hi
steden. **I**c hebbe minen loep volbroech.
Hoer wat god seir toer den propheten.
In dat die gherechtige hem keert van
sinre rechmeerdicheit en doer boechter
alle sinre gherechticheit en sal ic niet
getencken. **W**aer wo du moghes mer
ken in hoe dieper verghetense die
doechde begrauen werden. **W**elcke vol
herdinge niet en heeft verqert. **W**it
die is allene die ten mynaer der ghe
hoersamheit cortes coninges. **S**laepen
mer in leide. **O**p dat hi sien moghe in
sinre. **S**coenheit ten coninc der glorie
in welcke die engelē begerē stadelike
sien. **E**en exempel wt ten vader. **H**oe
ke vander ghehoersamheit.
Die Abr siluanns hadde ene discipel
was en van groter ghehoersamheit. **O**m
welker toger die Abr siluanns he sonder
linge lief hadde. **T**or welken hi hadde
noch elf discipelē die hem bedroefden
om dat die oute hem lieuer seche te heb
be dan hem sie. **E**n toer ander vader die
dier onslanc woontē dit hoerde en con

Exlin

den si hem hier in oec met welken ^{hden} En
 quam ^{die} eens dages tot hem doe nam
 die Abt siluanus ^{die} vaders mit hem
 en ghinc wt sijne cellen en begonste
 sijne discipel cellen om te gaen ende
 voer eens yegchos werrecc doype ende
 te seggen brueder ic hebbe dynre te doe
 ne En een van hem allen en is hem
 niet geuolger In quam oec voer marcus
 celle en hi dopte seggende **marc** Ter
 stont als marcus sijn abt nemme
 hoerde ghinc hi wt tot he En hi sende
 hem om wat werkes te doen Doe sei
 te die abt siluanus waer sijn die and
 brueder Ende hi ghinc in marcus
 celle en hi vant dat hi in sijn quater
 ne die hi se sacref een o hadde begraef
 te maken die hi half hadde late staen
 onghemaect want also vroe als hi
 sijn vaders stemme hadde gehoert en
 hadde hi also lange niet vernieft dat
 hi die weder omghetoghen hadde op
 dat hi die letter mochte volbrachten
 maken **Doe** spraken die goden va
 der waerlike Abt dien ghi mynnet die
 mynmen wi oec want god heeft hem
 lief **Eens** dages quam totte selue
 marcus sijn moeder mit veel gesines
 Ende als die Abt tot hoer wthegien
 was seide si tot hem **Vader** segt mine
 soue dat hi tot mi wt gae op dat ic
 hem moge sien En siluanus ingaende
 seide hem **Sanc** wt dat di dyn moeder
 moghe sien Ende hi was ghecleet mit
 ene ghescoerde sachie en weder gelapper
 mit coelicen en sijn hoeft en aenghe
 siche was van roelic der kuelic onver
 wer en mismaect Ende also als hi was
 ghinc hi wt om ghehoersamheit sijn
 abt mer hi doer sijn ogen toe ende
 gruerede also sijn moeder en die mit
 hoer gecome waren seggende wester alle
 ghegruet en nyemant van he allen
 en liende he noch oec sijn moeder Ende
 si seyde ander werue totte Abt segge

de vader seynde minen sone dat ic hem sien
 moge Ende hi seide marcus En heb ic di niet
 gheseyt **Sanc** wt op dat di sien moge dyn
 moeder En marcus seide **Vader** ic bin wt
 ghegaen na dinen woerden **mer** ic bidde dat
 tu mi des niet meer en segges dat ic wt
 gae op dat ic di niet ongehoersame en sijn
 ne te wesen En die Abt ghinc wt en seide
 sijnre moeder hi wast die tot v wtegac
 was en gruerede v seggende wester alle
 ghegruet en also ghetwester oede huse
 en wesi gae **Een ander scrift dymacius**
En vader Johannes genoemt een
 man van groter volcomenheit v
 telde hoe hi in sinen lande daer hi woon
 achtich plach te wesen was een out eenze
 tel die in verlumemisse en onsoberheit
 sijn lengen leide dese sprac hi hadde **enen**
 discipel **Innocentius** gheuoemt mit wille
 en berede sijnpel mer inde dade seer vroet
 die leet also vele vande oute dat lichte
 somigen ongheloeflic soude duncken we
 sen want hi cruyften dagelyc niet allere
 mit scerpe schendelic en woerde mer oec
 mit **hullage** en wonden **Vaer** dese yoge
 wonderlike indanheit in beuees wat
 als ic hem diavyl sach na gewoente eens
 ghecoften knechtes eygenen in groter
 onsalicheit **wermoyer** en quaellike ghe
 hantiert sprac hi hem onderlanghes toe
 en seide hoe is brueder **Innocentius** hoe
 is di huden ouer ghegaen En so toende
 hi mi wt goeter vuhet somwyls ee blau
 oge somwyls hals of houet gestaghen
Ende want ic bekende datter een wert
 man was so seide ic hem **Goet** goet is
 moeta **Ude** verduldelike en du salste be
 houden wesen **Aldus** leefte hi onder ten
 onbarmhertigen outen neghen ier en
 rustede also inden here **Doe** hi begrine
 was inder vader keerhof quam na
 vyf dage die oute tot ene goede vader
 die inden selue lande woende en seide
 hem **Vader Innocentius** is door **Doe** dit
 die vader hoerde seide hi he **Gheloefse** mi

du en moghes in des niet vroet maken
dar hi door si Ende hi seide Come en sich die
goete vader stont op haentlike en quam
totten kerchoue mit desen ouden en riep
Innocentius toe of hi geleest hadde als hi
waerlike inden saligen slape leefte ende
seide hem toe buccer Innocentia bistu door
en hi als wel vroet ghehoersam oec nae
der door ghehoersamheit rouwende Ant
woerde desen goeten vader wren graue
seggende Vader hoe waert mogelic ene
ghehoersamē mensche te sterne Doe dit
hoerte die oude Innocentia meyster wart
hi verseriet en beuete mit tranen viel hi
op syn aensicht En maecte daer na een
celle op Innocentius graf en leefte voert
aen kuyshelike seggende en dagende al
toes ten vaders dar hi een door slager had
te gewest

Hande verduldicheit wt profane

Verduldicheit is ee willich
en onuerwillic verdach des
lidens en arbeids wt aensie
cute hope ewiger glorien Augustinus
duldicheit is een toger waer mede wi mit
geliken moede alle quaet verdragen wt
myne en oetmoedicheit wort geboren
inden mensche die toger der verduldicheit
dese ordnert den mensche wt gebruik
ghe des ouerten vrees want ghee moey
nisse te liden dat is vrede te hebben ende
dit gheschiet in twee hande wijs als enre
gheen moeynisse te voelen dat allene we
sen sal inden vaderlande of moeynisse
mer moeylic te dragen dat groetmoediger
mensche wert is oec inden wege tegen
woerdiges leuens want die is groetmoe
dich die wt allen ongelicheite verdachlic
is die in ghenē liden versuert en wort
Alle verstueringe doet daer van datme
encher ene weygert of neemt dar hi my
uet of begheert of datme hem aedoer
of dreiget dar hi leet heeft of hē sende
lic is datmen in dalen vint teile mach
in welke lydsamheit besocht en bewese

wort dar eerste is quetsinge des lichems
dan ander is ghebrec of ontredie niches
goetes dar derde is achterdeel ter aen
en des geruchtes dar vierde is misdoen
of verlies onser vriende dar vyfte is
enige ander verstueringe onses gemoe
des Als wanneer ons behindert wort
enich begryp onses synnes of willen
te volbringen en dier ghelike aen wan
neer wi verstuert werte o ghebrec der
rechtmeerdicheit of hinder onser ewiger
salicheit dese verstueringe en is mer
der onverduldicheit toe te sijn war
der begeerten der toger en der gerecht
icheit en si dar si omate en onbesche
den si waer van die apostel seir dō
uicheit die van gode is werket sijn
uichtige penitencie der salicheit der
duldicheit is rechte contrari der sūde
des toerns ghelyc als die myne goete
is contrari der traechheit en die myne
onnes naesten der sūde des hares en
gheliker wijs als die sūde des toerns
toernten menschen onvroet te wesen
na woerde des heiligen iohē de sotten
mensche toter toernicheit Also daer
en tegens toent verduldicheit ten
menschen wijs en vroet te wesen na
woerde des wisen mans die seir die
wetenheit des manes wort bekent
ouermits lydsamheit hier om ghe
lyc als om enich van desen vyf salic
voergernert niet verstuert te wor
den is een toger der verduldicheit
Also om ghebrec der gherechticheit
niet verstuert te werden is sūde der
laeueheit of onbeuoelicheit want
een peggelic sal voor hem selue be
doeniet en begangen wesen Als om
voerteden ghebrec der gherechticheit
en dan is toechte der penitencie of
om tegenwoerdich ghebrec der toech
te ende dan is vuerige begeerte des
voertanges of om toeromente ge
brec te verhuete en dā is voerhoer

dicheit des auyres. **W**oermeer voer sine
 maechen sal hem mensche bedroeuē. mer
 nochtant maechliker voer hoer tuthic ge
 brec. en meer voer hoer gheesthe gebrec
 en voer dinge die hem dragen aē hoer
 salicheit. **D**aer sonderlinge die platen
 toe verbonden sijn. want ist dar die
 hylsamheytlike of slaeplike verdrage
 ondoechte hoerue ondersaten. ende en
 corrigierense niet na hore vermogen
 voer dese hylsamheyt en do:ue si niet ho
 pe voedienste der glorie. **W**er godes
 roem. **W**es seate en onrecht als si scouwē
 en verbiēden souēden liēdēde gheuoedr
 en gestart hebben. **W**er bi want help
 sijnre kynder quaet niet scarplike ge
 noch en berispete. so voelde hi godes toer
 mit irakē. **H**ier na merke noch mee
 nistichēten der dueger der verduldich;
Want een eersten maect si verdracht
 her alle onghemac deses teghenwoer
 bigen leuens. want wederstroet alst
 onverduldlike ghedragen wort maect
 daerhande verdriet. **A**ls van buten
 wort een mensche ghepiniger en van
 byne wort hi ouermits oulydsam
 heit verbytert. en daer toe die quade
 conuonae knager dat herte om scou
 te sinnen. **D**en anderē mael is v dū
 behet grote voedinge pū vermalinge
 des heren. want ghelyc alst lichaem
 ghevoert wort mit spisen so wort herte
 ghevoert mit spise der doechte. **D**en
 dertē mael so is verduldicheit grote
 stekingē onser euen mensche. en so
 veel te meerre als si selēne is. **V**ele
 sie in kypcher menschen sober willich
 arm hem seluen verueederontē aelms
 se ghenēde. **B**etēde goetseggende in dē
 lōne vast wesenēde. **M**er in onrechtē
 lōnen acherclap vermaedenisse oemoe
 tel. **V**te verdragen sie wi te mael lū
 tel mensche. **W**i ontsuldigen ons. en
 besonden ons daer mede. **D**ar wi auyt
 hebbe. **D**ar ander lude in oē scādaliēert

mochten werde. **W**anēde dar wi sculdich
 waren. **W**aert dar wi swogen. **M**er
 meer werden wi daer wt berispelic ge
 ordelt. **D**ar wi ons ouermits oulydsam
 heit wreken en buten scarplike weder
 die gene die ons byten. **A**ls sūte **G**regori
 seir den ghenen die godes na volger
 is ist glorioser onrecht stūgende te vlie
 dan mit antwoerden te uerwinnen.
Ten vierden mael verduldicheit rep
 niger voerledene sūde. en verhueter
 vantoecomende. **G**regori. **A**lsoe veel te
 repure sal een mensche ten oerdel come
 als nu dar vuer der tribulacien dē roet
 sijnre sūden of teert. **D**ar liden der tri
 bulacien voerhueter toecomende sūde
 bekende wel sūte pauwel. **D**oe hi seide
Dp dar groetheit der openbarmge in
 niet verheffen en soude. **S**o is mi gegeue
 die engel sathanas die mi halmlage. **T**en
 vyften mael verduldicheit vermeerret
 in tegenwoerdicheit gracie der doechte
 ende geestliker gauen. **N**a woerden des
 prophete die seir. **N**a veelheit mynre
 serichēden in minen herte hebbe dūc
 vertroestingē. **M**ine verblit myne ziele.
Ende die apostel seir die cogher wort
 volmaect in aranden. **T**en seide mael
 verdient verduldicheit grote glorie in
 den hemel. **A**ls onse heer toent in sante
 lucas ewangel. **V**erblyt v spēt hi ende
 veruouwet v. want v loen is groer
 in dē hemel. **D**en seueude mael so is v
 duldicheit een sonderlinge loenster. en
 vergeldger der passien xpi. **W**ant sodi
 nge pynne weeter te genen als si wā
 hem outfangen heeft. **D**ie onse seriche
 den godragen heeft. **E**n dit is een sonder
 linge bliscap der heiligen die in liden
 verduldich sijn en verbliden dar si aldō
 een oersake en reetsap hebbe per wed
 te bewisen gode voer die grote mynne
 dar hi sine siele gheser heuet voer ons
 en want hi onser goeter werke meren
 behoef. **D**ar wi ^{uāt} lidenē hem per wed

ghenen ~~moete~~ mogen vanden onsen Als
hi dan inden oertel comende alle mensche
tonē sal die lichte sijnre passien so
sals groet besaemte make alle ten ge
ne die mer gheleeten en hebben of en wou
den voer hem en grote glorie maken te
ghene die voer hem grote glorie make
~~wil~~ ende vele ~~singe~~ hebben ghelede
Oec schyndet een teyken sinder linge
mynnen te wesen dien god geeft weder
soet te liden en gheueerdiger also he
mede te delen sijnre borden te dragen
Alse symon greneus die onsen heer
halp sijn cruce dragen Aldus pleghen
ghesellen onderweges als si moede sijn
te bidden die ghene daer si meest van be
truwe en die si bi sonder myne dat si
een deel hoerre borden een wijl des
draghens Aldus oec onse here die mit
ons is noch alle dage inden weghe
daer wi ~~tes~~ wanderen vermoyet tot
ter door inden arbeyde der passien
suet wie van ons mit hem medelide
wil en die borden sijnre tribulaen
die hi noch liden in sinen geesteliken
lichaem dat die heilige kerke is mit
hem dragen want die passie die onse
hoest xpc in hem voer ons geleden
heeft heeft hi voert gedeelt doer alle
sijnre gelounger Op dat aller noer
was wils te liden ende also te gaen in
sine glorie dat oec also sine lide is dat
si mit horen hoeste xpc liden dat si
mit hem gheglorificiert werde pa
woerden des apostels Is dat wi ge
sellen ~~wesen~~ sijnre passien sijn so
sullen wi oec wesen sijnre verrisem
se want die meest mit xpc medeliden
heeft die sal naest mit hem regneren
Grote en voerlinge inder verduidicheit
sijn dese Die eerste is dat een mensche le
lere berueringe des toerns en onverdul
dicheit wederstandte te verduide dat
si niet wt en berste in ongeoclofte woor
de ofte werke Aldus wortter vuer bestopt

mit sinen roeke also datter wagner vo
er datter niet bedwonge en wort so
waste der en ontsteet al daer ghenae
dar berne mach En merke hoe men
vuer mach wt doen in vierderhande wi
se als mit begieten mit begoppen mit
verstoppen mit ontrecken der materien
In gheliker wise pleech te verwele dat
vuer des toerns en der onverduldicheit
Ierst mit ouerghieren vreesdes vrees
als dat een mensche spinnelike he
bedenke hoe vele dat hem onverdul
dicheit mach scaden en hoe vele ver
duidicheit hem mach baren Ten ande
ren mael mit begoppen des montes
en der lede op dat die tonge mer wt
en berste mit quaden verkeerden en
valschen woerden of die hande in on
betamelike boelen werken of oec dat
aensichte mer en versette mit vanch
ken ~~ghelike~~ Ten derden mael mit verstoppen
ge als dat hem een mensche tot du
deren ~~mon~~ werken en onleden here
daer hi mede verghete der materien
daer hi mede ontrecken is tot onverdul
dicheit ghelyc als men die brande va
een werpe op datter vuer wt gaet Ten
vierden mael mit ontrecken en ghe
breec der materien Als dat hem een me
sche of werke van dien oersaken onte
den ende begeerlichkeiten daer twist
toern en onverduldicheit van plecht
te come Hier van seir die wiseren
in prouerbye Als des hontes onte
sal dat vuer weggaen en wanneer die
oer ruerie ontogen wort stilen die
kuue Die ander quaer der verduidich
eit is wanneer wt langher gewoe
tente liden en onlydsamheit heeft niet
gen een mensche gheleert heeft niet
verneert of verstuert te werde in we
derstote mer als in eenre scherpe spede
onversager aensiet die onlopende
weder saken betruuente dat si hem
niet deren en mogen mer also lan
ghe wort een mensche versaghet wa

weder spoede. also lange als hi per tijt
 likes mynner in hem of buiten hem
 dat hi ontvuchter te verliesen of ghe
 renker te werde. alle lichaem goet en
 vrende en eyghene wille. ver die alle
 dese dinge niet onghoordmertlike e
 mynner. ghelyc als hi gheen grote ge
 noechte daer in en heeft also en bedro
 eft hi hem oec niet seer daer om. Als
 die een quaer wyf heeft ghelyc als
 hi ghene grote vroude en heeft van hore
 leuen also bedroeft hi hem oec niet
 seer van horen tode. War is dat di mis
 doen can dym weder sake. daer du om
 ver suert sijn wesen. In dat hi di ha
 ter in sijn harte. So is sijn quaer by
 ne hem besloten en sijn pnie en ruert
 di niet. Allene wese du in vreden. bid
 selue. Een vuer. beslore in eens anders
 seer verbernt he en niet di. Al in dat
 hi een woert op di gesproken heeft so
 is een wijnt lidende daer die licht ge
 men als een pyl die di niet geraect
 en heeft. daer om als du lachen soude
 te of een pyl tegens di gescoren. der
 seer misde ende sonder dine wondinge
 die licht duer ghinge. Also doe oec wilt
 woerden der quaetsprekies. Een hont
 bleet regheus ende du en achtet niet
 gaende voer bi. In dat achter dine rug
 ge yemant quaer van di seit en wil
 niet ver suert werte. hem selue heeft hi
 ghequet. di en heeft hi niet gescaet
 hi meldet hem te wesen een benyter
 ende beclapper. en bi verstandelen lide
 maect hi hem seluen meer versmaet
 ke en haetlic en wreeft di in eenre wijf
 van hem seluen. Hier om zwige en an
 der menschen sullen voer di vechten en
 onse here sal dinen wederzake te nyere
 maken. Hier begyneste weder vrende
 maken mit hem die voer mit di mede
 liden hadde sullen staen en sien vaen
 alle rue hant vechteude te samen. ende
 sullen v beide besculdige en versmaen

In dattu ontvuchtes danne dine belieger
 ghelouen sal tegens di. ude oetmoedelike
 en dine lyd samheit sal of neme suspicie
 en matigen dat quade vermoeden van di
 inden here. anderre menschen. En in dat
 dym here uan bynne seer onsteken. ende
 vermoeyt is van werne bedwinghe di
 nochtant waensien toecomender. mit
 ticheit. als die gebant of gesaet wort
 om een seer te genesen. liden een core suer
 te om gehoepier gesoutheit te vercrigen.
 Wi moeten liden gebit van vloen en an
 derre wormkens. Also laet ons oec liden
 knagen snoder achter dappers. Verloze liden
 en mogen niet liden sonder benyden lof
 en prijs van goeten menschen. welc si
 niet crigen en kunnen en bedroene hem
 allene bescaemt te wesen. en begere daer
 om gesellen te hebben hoere onsalich
 er voer solaes. en daer om spreken si
 quaer van anderen menschen. Als een die
 lelic is woude dat ander mensche hem
 ghelyc ware. hartseer en verlies van goe
 de onrecht en confusie verduldlike te
 dragen machme mitten voersiden. en
 dier geliken raden leren. en alre meest
 mit ghewoente assules wat diavyl te
 liden. want nauwe is enich dine. also
 scarp in desen in desen leue. dat ommite
 gewoente en opset der verduldicheit niet
 verdrachtlic en wort. ja leue des wisen
 dattu quaetlic drages wene ende du sul
 ster dragen. In desen grate so en wort een
 mensche niet ver suert in weder store
 en hi swiger al en wort hi daer noch niet
 in verblide. Die terte graet der verdul
 dicheit is te verbliden van liden en te
 glorieeren. alst regenwoerdich is. en te
 begere alst of is. als een verdoemt
 etel hem ridder glorieert als hi tegens ene
 andere menschedele kemp vechten sal.
 For desen graet was sijnre pauwel geoo
 men doe hi seit ad corintheos. Ic beha
 ge mi in siecken in laster. in noden. in liden
 in vervolghinge voer xpo. Van aldusda

nigen staet in deutronomio. In sulle offeren offerhande der gherechticheit die die oplopmge tes meers alle melc sullen zugen. dat is die also voer melc dinc die die oplopmge der tribulacien dat sijn die godde gename offerhande der gherechticheit offeren. want als sicut gregorius seit. Van meere verdienste is we ter noer verduldelic te draegen. dan in goeden werken hem te oefene. En daer om die wt begeerten gode behage he seluen sonntpen liden aen doer sijn lichaem te castien. of sinen gheest in bewouwe te oefene. Waer om en lndt hi dat niet gheerne alst hem van ene andere aengedaen wort. daer sijn lichaem van gequeller wort. of sinen gheest van veruedert wort na dien dat meere verdienst is van ene andere sachtmoedelike te verdrage dan van hem selue. Ende die hem seluen snode en berispelic ordelt. waer om en ontfaent hi mer verduldelike als he van ene anderen an gedaen wort als hi van hem seluen voelt. Na dien dat nyemants ordelt naest gode meer te ontfaen en is dan sijn selue. hier wt mach men merken hoe selden volcomene doecht is. want ware oetmoedicheit verblift he so sere van ene andere verduet te werden als van hem selue. Ende ware ljd samheit verdraecht also geerne onghelicheit van ene andere aenghedaen als van hem selue. Wt den andere boec vander heiligher vader leuen

Een brueder vraechte ene oude vader seggende. vader segge mi ee dine dat ic bewaer daer ic mede behouden moge werte. die oude antwoerde hem is dattu moege veronrecht werte. vande vermoyet mit laster. en dat draghen in swigen groot is dat boue vele ad gebode.

Een brueder doe hi van enen andere veronrecht wart quam hi ende boetscapte dat ene oude vader en die antwoerde he. Bewoede dine gedachten

want die brueder en wil di mer veruolge. mer dine sünden. Ende in al dijn aenwechten dat di duer enigen mensche gheschiet en wil hem niet besculdighen. enes segge om myne sünden wille gheschiet mi dit.

Een brueder hoe meer yemant hem veronrecht of bespottet. hoe meer hi liep roepende. Dit sijnse die ons een oerzake gheue tot onsen voer ganc. mer die ons pynsen en salich sijn ghen dat sijnse die onse ziele verstuert. want daer staet gescreuen. die di salich segge dat sijnse die di bedriegen.

Een our vader wannec h yemant quaet van he achterrugge gheset hadde. was hi sijn naebuer so hiet hi seluer hem wel te lonen. En woende hi veer van hem so septe hi he ganc.

Van verduldicheit
Dure Gregorius seift in eenre omelien op die woerde onser heren. In uwer verduldicheit sijn die sulte uwe sielen. hier om wort besittit ghe onser sielen. mer doget der verduldicheit gheset. want verduldicheit is een wortel. en bewaer ster alre doechte. en ouermits verduldicheit besittit wi onse sielen. want als wi lere ons selue verhere. so beghinnen wi te besittit wi sijn. ware ljd samheit is weent quaet ene moedelike te draegen. ende tegens den ghene die ons quaet doet mit geerne bitterheit verstuert te werden. want die sijn naest quaet draeger also dat hi he al swigende be droeft en suet tyt weerdiges vergeldens. die toene ljd samheit mer en bewilert niet. want daer is geghescreuen. die myne is ljd sam. si is goed nieren. hi is ljd sam dat si weent quaet draecht. si is goedertieren dat si oec mymet die draecht want hier van seit doer hem selue die waerheit mymet uwe viade. doet wel de gene

Exly

die v haren en bidder voer die ghene die
 uer volgen en verouerechten Iuer
 ome so is doget voer die mensche die
 weder saken te verdragen. mer doget
 voer gode is sie te mynnen want die
 offerhande ontfaent god allene dat
 voer sinen ogen inden altaer des goet
 werkes der mynne flame ontsteet
 En her is te weten dat wi somtijt daer
 ome verduldich schijnen te wesen war
 wigen quaer weder gelden en kune
 der die al daer ome gheen quaer we
 der en doer want hys gheen macht en
 heuet. die en is voer waer als ic voer
 gheseyt hebbe niet lidsam want lids
 samheit en bewijst leit inter bewijst
 ge met me in den herte. Voertmeer
 nutter sunde der onlidsamheit wort
 die vroetheit een voetter der doechte
 verproyt. want ghescreuen is die
 vroetheit des mannes wort ouermits
 lidsamheit bekent. Iher ome so vele
 myn vroet wort een yeghelic getoent
 als hi myn lidsam wort beuonden
 Ende hi en mach niet waerlike geue
 goete leue is dat hi selue niet en can
 ghe moedlike vreekt quaer verdrage
 hoe groet noch die doecht der lidsam
 heit is toent salomon seggende Beter
 is die lidsame dan die sterkeman en
 die verhoere han sinen moer is beter
 dan die stede wyppen can daer ome
 in mynre verwyminge stede te be
 anchte. want buten ons is datter v
 wonen wort. En her is meer dat ou
 mits lidsamheit verwonnen wort
 want die moer wort van hem selue
 verwonnen en hi warp hem selue
 onder hem seluen als hi hem ouer
 mits lidsamheit in oeruoedicheit
 des verdragens ueter slaet. En her is
 te weten dat somtijt den lidenen te
 geuallen plecht. dat si in die nit als
 als sie onghelicheit liden of laster
 horen mit geenre droefnisse ghesuert

en werde en also lidsamheit bewisen
 dat si oec hoers herren onnoselheit
 achten te bewaren. Mer als si na een lut
 tel ntes dat si gheleeden hebben ter me
 moren weder halen so ~~want~~ ~~wonderlike~~
 werten si ontsteken mitten vuer groeter
 versueringe. si bedencken manier der
 wraken ende sachtmoedicheit die si liden
 te ghehadt hebben mitten wederdencken
 hem seluen wrogende verliesen sie war
 die stallie weder sake hadde een oerloch
 tegens twee begrepen. ten ene toestoeke
 de. dat hi eerst onrecht den anderen doen
 soude den anderen beruerende. dat hi
 sijn ourecht verantwoerden en wreke
 soude. Mer want hi des geens verwy
 re geworden is. dien hi toegestoeet heeft
 onrecht te doene. so is hi seer ~~omwoud~~ ~~duwe~~
 dich op den ghenen dien hi tot dat on
 recht te wreken niet en heeft kunnen
 bewegen. En daer om richt hi hem
 alre sterdyt op tegens eesen en socht
 in heymeliker gedachten die tijt des be
 ducgens. Ende hi die in den openbaren
 strite verloren heeft pynit he neer stic
 ke heymelike lagen te leggen. Want
 inter tijt der ruste coemt hi ~~weder tott~~
 hi weder totten moede des verwynnes
 en brenct hem ter memorien sende va
 goete of smaetheit van woerden alle
 dat hem misdaen is sterckelike ver
 swarende makeuende hoe ouerdrach
 like datter al is en versuert mit also
 groter verbolgenheit des rustige moer
 dats den lidenen oec somtijt rouwet
 dat hi dat onrecht swigende verdrage
 heeft. ende opsetter oec seerpe wrake
 te doen. of hi vreeschap daer toe verdrige
 mochte. Wie sijn dese gelijc dan den
 genen die ouermits manlike cracht
 mitten veld verwynnes sijn. mer hi
 versinnemisse naemaels bynnen
 den sloten hoerre stede geuange werde
 wien sijn si gelijc dan den genen die
 zware zietten opuallende van den

leuen niet en scheiden. niet naemals en
lichtlic opcomende sage ter door bringer
Hier om die bewaer waerachtlic verdu
dicheit. die niet tijt ~~maer~~ vrees quac
onnoete verdraecht en dat wederdenc
kende verblint hem daer in dat hi allulic
wat gheleeten heeft op datter goet ter
verduldicheit niet tijt der ruste niet en
vergae dat in verstermige is bewaert
Daer bi als wi memorie hebbe der heil
gher martelaers so en sullen wi in gee
re wys ons vreesde houden vander do
ger hoerre verduldicheit. want ist dat
wi bi der godes hulpe pinen te bewaren
die toeger ter verduldicheit al leuen wi
in vrede der heiliger kerke. nochtant hou
den wi ten zege der martelen. want twe
sijn manieren der martelen. een inden
herten. en dat ander beide inden herte
en inden werke. wi mogen dan mar
laers wesen al en werden wi mit gene
sweerten der veruolgers doerslaghen
want te steruen vanden veruolgher
is martelic in openbaren werke. her
te liden onrecht en te mynen ~~om~~ die
diande haren is martelic in heymeli
ke ghedachte. want dat twe kune sijn
der martelen. een in heymelic wor
ken. ten een ander in openbaere niger
onse heer die zebedeus kinder vraech
de moechdi. dencken den helic dien ic
denck ic sal. welken doe si antwoerde
wi mogen seide hi ter stont. amen
kelic suldi dencken. want wat ver
staen wi bi den helic dat bitterheit
der passien. daer hi ter ander rede va
seir. vader macher gheschien so gae
dese kelic van mi. Ende zebedeus kind
dat is Jacobus en Johannes. en stoune
beide niet doer martelic niet nochtant
hoerden si dat si beide den helic dan
ken souden. want Johannes en schei
de van hier niet doer martelic noch
tant was hi een martelaer. want
die passie die hi niet en leet in de lich

ame bewaerde hi inden herte. En hier
ome na desen exempel moghen wi oec
sonder yser martelaers wesen is dat wi
waerachtlic verduldicheit in onsen
moede bewaren. En en wildes v alle
hefte brueders niet laten verdueren
of ic v een exempel der bewaerder ver
duldicheit noch voerlegge. In die was
een stephan genoemt vader eens doel
ter hider stur van hannen. die een seer
heilich man waemende niet duoch
der verduldicheit. Ende vele sijn noch le
uendich die hem bekent hebben en ver
tellen noch sijn leuen. of sijn steruen
Dese tonge was slecht en grof. mer
sijn leue was vol conste. dese hadde om
myne des hemelschen vaderlandes
alle dinge versmader. hi scuwede yers
te besiten in deser werelt. hi vloec ge
ruchte der menschen. hi oefende hem in
langen en in stadigen ghebeden. Ende
daer toe was die toeger der verduldich
en also moechic in hem opgervassen.
dat hi die voer sinen vrient hielt die
hem war onghelics aen dese. hi weder
gaf duechte en dan den ghenen die
hem smaetlicheit bewesen. want si
lic dat hem in sijnre ~~noedostre~~ armer
noerdurste emch scade aengedac war
dat rekende hi voer dat meeste gewin
Alle sine wederfallen en rekende hi an
ters niet dan sine hulpers. Doe desen die
dach sijnz todes dianc te scheiden van
den lichaem vergaderde hoerre vele
op dat sic also heiliger zielen vanden
vanden lichame scheidende. hoerre sic
len mochten beuele. Ende doe si alle
die vergaderd waren stonden si bi sine
bedde. sommige sagen mit horen kelic
liken ogen die nigaende engele. mer
si en konden in geenre wys niet segge
som ander en sagen niet. mer nochtant
alle die daer bi bi waeren worden mit
so groten anxe bewaren. dat niet en
vaert der heiliger siele myemardac

smende mochte bliue. Also dat si alre
 minen mit groten onre vluchtich wor-
 den van daer **eyer** hier wt brueders
 hoe die almachtige god vernieren sal wa-
 neer hi een strenge richter toecomente
 is nae dien dat hi aldus verueerde doe
 hi quam en loen gheuende. **Of** hoe sal
 hi ontrent werden als men he sal sie
 sal mogen. **ist** dat hi also die herte der
 tegenwoerdiger sloech doe hi niet ghe-
 sien en mochte werden. **Hier** alre liefste
 brueders die bemaerde verduldicheit
 inden vrede ter heiliger kerke tot hoe
 hogen loen des ewigen wedergeuens
 heeft hi desen verheue. **war** heuet te
 sen **sc** sceppe van binnen ghegeuen
 dan wellien hi ons so grote glorie inde
 dage sijne wtuert heeft van buten ghe-
 weert wien ghelouen wi desen versteller
 danken heilige martelaers. **ten** ken-
 ke is oec bi getuge lichaemliker ogen
 panden heiligen engelen ontfangen
 dese en is van ghenen sweerde gestor-
 ue. **en** nochtant die crone der verdul-
 dicheit die hi inden herte bewaert had
 te ontfene hi in sijne wtuert. **Wan** hi
 beuonden dagelijc waer te wesen dat
 voer onsen tiden ghesproken is. **Als** dat
 die heilige kerke der wtuercoerde heeft
 inden vrede lelien en inder veruolgin-
 ge vosen. **Daer** meer ist te weete dat
 in die vhande wint die toger der ver-
 duldicheit gheoefen plecht te werde wat
 sonige dinge sijn die vangode som die
 wi panden ouden wederzake te duuel
 som die wi liden van onsen ene meste
 want van onsen ene menscheide wi
 uolghinge scade en besceppinge van
 onsen ouden wederzake becoeringe **yer**
 van gode liden wi gheselinge **yer** in al
 le desen sal hem selue mit wakenten
 ogen dat menscheleke herte voer sien
 also datter tegens ons ene menschen
 maer niet gheoghe en wde tot wed-
 lone des quaets teges becoeringe onses

wederzakens niet verwonne en werde
 tot genoechten of consent der sunden
 tegens gheselinge onses scepers niet
 wt en lieke tot quaetheit der murmur-
 aen. **want** als dan wort onse weder-
 sake aen twiuel verwonnen. **wannee**
 onse herte onder sine becoeringe van
 genoechte en consente. **en** onder on-
 recht onses ene mensche mit hate en
 onder godes gheselinge wort bedwou-
 gen van murmurade. **En** als wi dit
 doen so en laet ons niet sucken loe my-
 liker dinge. **want** voer den arbeit der
 verduldicheit sijn te hopen die goede
 des toecomenten leuens op dat als da-
 dar loen onses arbeids beghynne **begin**
 ne **wannee** alle arbeit te same sal of
 laten. **daer** die prophete van seir siet
 mit eynde sal verghetomisse wesen der ar-
 mer. **en** die verduldicheit der arme en
 sal niet vergaen mit eynde. **want** nu als
 vergangen schyn die verduldicheit der
 arme. **wannee** den oemoeidige daer
 voer niet te lone ghegheue en wort in
 desen leuen **yer** die verduldicheit der
 armer en sal mit eynde niet vergaen
want dan sal hoer glorie **en** verregen
 werde. **wannee** te same alle arbeitlike
 dinge gheeynder werten sullen. **Hier** om
 brueders bewaert verduldicheit inden
 herte **en** **wannee** die sake **eyer** so be-
 wilsse inden werke. **nyemant** van v en
 sille versmaetlike woerde te hate uwes
 naestes vernieren. **gheen** scade verganc-
 like goete en sal v versuere. **want** ist sa-
 ke dat ghi mit vasten gedachten toeco-
 mende scade ontrent so en relient
 ghi niet swaer scade vergandliker dinge
ist dat ghi die glorie ewiges wedergeuens
 aen siet so en bedroeft v niet om tyliche
 onrecht. **Hier** omme liden uwe wederzake
en die selue die ghi inder uymmet alle
 brueders. **Suet** ewich loen voer tyliche
 scade **yer** nyemant van v en vermette
 dit te vange bi sijn selues crachte niet

pme te verwerue mit sinen ghebede op
dar hi dat veelene die ons dat heeft ghe
boten En wi weren dat hi ons biddende
gheerne sal verhoeren als dat van hem
ghebede worde dar hi selue ghebieder wa
neer hi sadelike aenschlopt worde inden ge
bede so coemt hi haestlic te hulpe inder
becoringe ouermits onsen lie ihu xpm ame

Vanden heiligen man stephan daer
voer van gheseyt is sars oec sinte
gregorius in dyalogo Tot eenre tyt als
die heilige man stephan syn coern dar
hi mit synre hant ghesaeyt hadde ofge
maeyt en in syn schuer ghebracht had
de en hi mit sinen discipulen anders niet
ter cost des toecomenden iaers en hadde
so quam een verkeert mensche wt in ge
ue des bosen gheestes en leide vuer daer
ouder en maet al te samen aen ende ver
brander Doe dit een ander aensach liep
hi haestliken en boetscapier den knechte
godes en seide mede wee wee vader step
hane war is di gheschiet Den wellien
hi ter stont mit euen gefangen gelate
en onuerstuerten die heilige man ant
woerde We is ten ghenen gheschiet die
dar gedaen heeft mer mi en is mer ghe
schiet In welken woerde wort getoent in
war hoechte der gods toechte hi verheue
sat die een dar hi allene ter cost hadde
mit so onbecomerten herte verloes en
was meer rouwich om den gene die die
sunde hadde bedreuen dan om hem die
den scade hadde ghelede want hi en
woech niet war hi verlore hadde van
buren mer war die misdadige verlo
ren hadde van bynnen

Van der verduldicheit

Die heilige vader sinte bernaert
plach te seggen dat die toger der
verduldicheit worde bewesen in d'peel
wise Als tot onrecht van woerden tot
scade van goede en tot quetsinghe des
lichaems welke hi alle drie mit erpel
bewees te hebbe war toe hi ene bisscop

vrentlic hem vermanede ene brief ghe
sarene hadde war hi seer verbolghen
ende saeef hem weder ene alre bittere
brief inden beghinne aldus settende
Gruete en ghenen geest der blasphemie
Recht of sinte bernaert den sinen wo
den geest der blasphemien gescreue had
de Tot wellien hi weder saeef Ic en
loue mi niet te hebben den gheest der
blasphemie noch yemant vermaldeyt
te hebben of willen te vermaldeyt
sonderlinge den vorste myns volkes
Een Abt sende sinte bernaert tot
ene cloester te rymere ses honder mer
siluers wel ghele alte same vanden
rouers is genome Doe dat sinte bernaert
te weren war ghedaen seide hi aber
mer dan ghebenedyt moet god syn
die ons ghespaert heeft vander lasten
oec den genen die ghedragen hebben
sint te lichter wesen eens wantar he
die wemische gherichten heeft genome
anders want dat grote ghele he ene
grote oersake der becoringe hadde ge
maect **T**otter ander tyt quam een
regulier canonic tot hem en beger
te dar hi van hem tot enen monie
ontfangen mochte werten Wellien
sinte bernaert meer ~~meer~~ vier tot
synre kerken en cloester weder te ke
en en toeliet hem niet na synre bede
Doe war die regulier verstuert en
sprac waer om prysdi dan also seer
volcomenheit in uwen boeke me
dien dat ghi die niet en bewyft den
ghenen die sie begheert Och of ic die
uwe boeke hadde op dat ic se alre sanc
mochte versehoren Tot wellien sinte
bernaert seide In genen van he allen
en hebstu ghelesen dattu in dinen
cloester niet en moget volcome wer
den **B**eteringe der zeeden mer wan
delinge der nedden heb ic in hern allen
gepresen Doe war die onsynnighe
also seer ontatelen mit toern dar hi

Ch

toe liep en sloech sinre **V**ernaer also
 seer bi sinen wange dat si he bluer
 wart en zwol vanden slage **T**er stont
 waren daer bi die hem oprichte teges
 den misdadigen **A**er die knecht godes
 gheboet hem roepende en beswerende bi
 den name xpi dat si hem niet misdoen en
 souden **V**an deser dyerley verduldich
 er vnde wi vele exempelen van heiligen
 menschen **J**erst van onrecht en ongelic
 heiden van woerden vten leuen sinre
Johannes elemosinarij

We van sinen clerche vielen in
 fault also dat si malaanderen die
 hant in sloegen **O**m welker misdaet die
 heilige priarche Johannes sie beide te ba
 ne tede na ten rechte die ene van desen
 ontfene **H**er woede willichlike en beliede
 sijn sculde die ander verboefte hem ende
 ontfene geerne ten ban op dat hi oersa
 ke hadde niet ter kerken te come **M**er
 hoer lof schene te hebben te volherden in
 sindeuliken werken **E**n hi was ver
 volgen op ten priarche en so veer als hi
 mochte scheen hi hem te dreigen **D**en
 priarche wart dit te weten ghedaen
 als dat dese des quades ghedachnich
 waer en niet **W**el op hem en stonde
Aer die goede herde ghedenkende des
 woertes wie is siet en ic en bin niet mit
 hem siet **E**nde dat ter ander gede staet
Hi die stave sijn draecht die cranchede
 ter zielic **D**aer ome woude hi desen
 onthreden en **G**uetlike vermane
 en onthinden hem vanden **V**anne
 want hi sach dat die wolf pynde te v
 luyten sijn scaeplic **E**nde dit geschie
 te bi godes onthengnisse op dat hem
 allen kundich worde die moet des
 patriarchen die geens quades en ge
 dachre **H**ier ome toe hi totten heilige
 sonendach gecomen was en stont
 voer te heilige altaer op dat hi die
 onbeulecte offerhande offerre souden en
 dat ghemene gheber ten eyde qua so

wart die heilige priarche denckende des
 godliken gebodes **I**st dattu offerre ome gane
 ten altaer en daer ghedenckes dat dyn kne
 ter war heeft tegens di achteelate ome
 offerhande voer ten altaer so gaf hi ten
 dyaken te kernen dat hi den sanc ver
 toege tot dat hi weder quame **E**n daer
 en bynnen vensete hi hem of he buyes
 noet gedwongen hadde en ghinc in ee
 eersam stede ende sende ontrent twinch
 clerche desen voersaten verboesen clerche
 zuelen **E**nde god die ten wille ter geeure
 die hem ontouchten doer wocheer also
 dat die clere ter stont gevonden wart
Ende als hi gecomen was so viel die
 priarche eerst op sine knyen **E**nde seide
 bueter verghiffdet mi **H**ier onme die
 clere ontfende sijn eersam biddom en
 tegenwoerdicheit der geeure die daer
 om stonden **A**er noch meer outouchrede
 godes ordel en of een vuer vante hemel
 ter seluer stont neder comen mochte
 en verbernen hem siende die eersame
 grieuheit op ter eerden liggende **D**oe
 boechte hi oec sine knyen biddende ge
 nade ende barmherticheit **E**n als die
 priarche seide **G**od ver vergeue ons
 alle onse sonden so stonden si op ende
 ghingen beide in die kerke **E**n toe
 mit groter vrolicheit voer stont hi ten
 heiligen altaer mit eenre reymre constae
 tie mogende seggen gode vergheef ons
 onse misdaet als wi vergheuen te ge
 ne die ons misdaen hebben **E**nde die
 clere is bi desen exempel na desen dage
 also copuct en van also goede synne ge
 worden dat hi verdiende tot priesterli
 ken gane gewiet te werden **I**n ander

Dese eerweerdige patriarche
 hadde ene neve georgij genoemt
 dese hadde tot eenre tyt twint mit ene
 herberghiere en wart van hem mit
 lasterliken woerden seer ouergehaelt
 en daer ome was hi seer onwredich
 niet allene wat hi also mit opbaer

bestaent was. mer oec ^{uult} dat hi vā sine
moderen onteert was. Ende want hi des
patriarchen neve was so quam hi tot hē
daer hi allene sat seer seeyende. doe hē
die patriarche sach aldus vermoeyt en
seeyende vracchte hem die alre sachr
moedichste die sake deser doefnisse. En
doe dese van groter bitterheit en droef
nisse mer en coudt wt sprekē wat hem
ontbrac. so begonsten die daer bi ge
weest hadden daer hi also onteert had
de geweest die sake te seggen en tede
daer meer toe seggende. Iher en was
mer betamelic dat uwe heilicheit al
so versmaet worde. dat ghi uwe naef
te van also onduerē luden sonder liden
ontteert werten. mer die patriarche als
een was waer medicus willende sijn
neven onverduldicheit als mit eenre
sachter plaester eerst besalve en na
mit besnyten aling ghenesen. oūmte
sijn alre wisesten mont. ghinc hi hē
aen mit aldusdangē woerde. Ende
heeft yemant also kuen geweest die
sinen mont heeft dorren op doen. ende
weder di sprekē. Gheloues mi sone.
Ic sal huden alskulken ding in hē doen
al dar al alexandrien hē des sal verwo
deren. Ra welken woerden doe hi sach
dat sijn neve geweest was en alle droef
nisse en wech worp wācende dat hi en
openbaerlic soude laten gheselen. ende
anders grofiken outeren. so neygete
hem die patriarche en cussete sine borst
en seite hem. Done ist dattu inder waer
heit wilt wesen een ghemene myn
re mynre oeruoedicheit so bereide di
seluen gellagen te werten. ende laet
te liden van allen menschen. Want
ware maestcap en wort mer bekend na
vleysche en bloede. mer na doechte des
herte. Der gont ontboer hi den genen
die op die ruyers gheset was en ghe
boer hē dat hi vā desen harbergierre
mer en soude eyliche gewoentlic tijt

of tijns. Want die oec ter kerke toebehoer
de. En alle dier hoerden uerwonderden
hem dier groter sachmoedicheit des pa
archen belienede dat te wesen dat hi
gheset hadde. Ic sal een dinc in hē doen
dat al alexandrien hem des sal verwo
deren. Als dat hi mer allene gheue wa
ke en tede. mer oec voer walle wēdaer
was bewisende.

Ut eenre tijt gheboer die patriarche
dannen enen armē mensche die
aelnisse badt gheue soude te copper
pennige. doe gaf hem die arme in sijn
aensicht vele quader woerde. om dat
hi so vele mer ontfangē en hadde als hi
woude. Doe sine knechte die in sinen
dienst waren die hoerden woude si
den armē mensche slaen. wellie die
heilige man seer bescut seggende. Ginc
des hem brueders. want ic hebbe mit
tesich waer mit myne werke blasphe
merende. en en ic no mer een laetlicke
van desen. Ende hi gheboer ten aelnisse
gheue dat hi den sach ontbride soude
en ginc den armē mensche sijnre te
neme alle vele. als hi woude. **W**ante
andere daer hysamheit in geproeuert
wort dat is scate van af myllike goede
daer van staer inden antoren boec van
de leue der heiliger vaderen.

Uwe brueders monike woenten
eenfamilike te samē in eenre
cellen. wellie oeruoedicheit en hys
samheit vele vande vaders hoechtlicke
pusede. die hoerente een heilich man
willende proeuē of si waer en volco
mē oeruoedicheit hadde quam als
omte viltiere. En doe si hem mit wou
den ontfangē hadde en na gewoente
hoer geber te samen ghedaen hadden
ghinc hi vter cellen en sach aldaer
deyn hoefken daer si coel geplanteer
hadde. Doe greep hi ene stoc. en bego
te mit groter machte alle die coel slaen
de te plicke also datter mer en bleef

Elu

doe dit sagen die voerseide brueders
 en siden si mit al met en daer toe noch
 douch of verstuert aensicht tonende
 ghingen si weder in hoer celle en lesen
 hoer vesper ghebet en na mit weer
 dieheiden seiden si totten oude Ghebied
 in vader en wi den toel die gebleue is
 weke wantet bider vien is dat wi spise
 souden ontfange Doe aenbede se die oude
 seggen Ic danckie brueders en segge
 gode lof onsen gesontmaker want ic
 sie den heilige geest ruste in v En daer
 omme bidde ic en vermane v lieue brue
 ders dat ghi totten eynde toe bewaert
 die toger ter heiliger oeanoedicheit
 ende verduldicheit op dat si inde rike
 godes v groet en hoge in sine aensicht
 te doe openbare En ad wt te vad' boec

Die Abt macharius in egypten
 wonende beuant ene mensche
 die een beest mede gebracht hadde en
 nam hem al dar hi hadde En hi als ee
 pelgrym ghinc staen biden dief ende
 hi hem dat beest aen die kaer staen
 ende liet hem parren mit alre ruste
 seggende in hem seluen Niet en heb
 be wi gebracht in dese werelt God heeft
 ghescheut Also als hi wil so is geschiet
 in allen si god geloest En ander

Oor eenre tyt quame moerde
 in eens vaders celle en siden
 tot hem Alle dat in dynre cellen is
 sijn wi gecomen te neme Ende hi
 siede kinder so vele als v goet dunct
 neemt Doe namen si alle dat si in
 sijne cellen vonden en ghinghe en
 wech mer si hadden vergheten een
 saestien dat verhuylt was in sijne
 cellen En dat nam die oude en ginc
 tot hem na roepende kinder neemt
 mede dat ghi vergheten hebt Als si
 dit hoerden verwonderde si he al te
 seer van verduldichat des oude en
 onsteende he en gauen he weder
 al dat si he genome hadde doende

penitencie en seggende tot malcanderen
 voerwaer dit is een vrient godes

Bi ene ouden vader woende een brue
 der die plach heymelic in des vaders
 celle te come en nemen he al dar hi sijn
 celle hadde Desen sach wel die oude mer
 hi en straffedes niet mer hi persede hem
 he selue so veel te meer te werken mit
 sinen hande segghende Ic geloests gode dat
 ic noer hebbe ceses brueders en daer omme
 arbeide hi te meer en bedwanc sinen
 huuc also dat hi mit honger sijn broet
 at hier om doe die oude tot sinen lactse
 quam en soude sterue en die brueders
 om hem stonde sach hi opten ghenē die
 hem dar sine plach te stede en seide he
 voege di al hier tot mi en hi hielt hem
 en kussede sine hande seggende Ic danck
 he desen handen brueders want ic om sie
 gae in dat rike der hemelē waer bi die
 brueder wart bewege wouwich en doende
 penitencie is oec geworden een geproeft
 monne exempel nemende van werken
 des grote ouden vaders

Die sante fransiscus leuen

Sinte fransiscus en sine eerste ge
 sellen waren onder de menschen
 also seer onghedacht dat beide deym ende
 groet sie bespotten en veronrechtē neme
 te hem oec somtyt hoer deder die si had
 de En als die godes linechte naect ble
 ue want si na forme des ewangelis
 niet meer dan ene roec en droege so en
 eyscheden si niet weder dat hem geno
 me was mer alth hem yemant wt me
 delide weder gene woude so namen sijn
 geerne Bom waren oec diese mit slike
 worpe som leiden hem dobbel steue in
 die hande en vraechden he of si dobbelē
 woude so namen se van achter in te
 arail en smetense also op hoer rugge
 en droegense Dit en deser ghelike dede
 si he want si rekentense also verworpe
 en snode dat si vilike mit hem dede dat wat
 si woude Doertmeē in hogere en doer

konde en naetheit leeden si ontelike
tribulacie en moeynisse. Welke si al te sa-
me santsfelike en lydsamluke verdroe-
gen en en worden niet ver smert. noch
en sprake geen quaet den ghenē die hē
quaet deden. **M**er als volcomene manne
en na volgers des heilige ewangelys
gheset wy grote gewin verbluten si hem
seer inden here verheuende alle vroude
als si in sulke becoringe en tribulacie
viele en uade woerden des heilige ewa-
ghes **w**atē baden si vlytlike en vuerich-
like en **v**irtute voer die gene diese ver-
voldten **V**ande derte daer lydsamheit
in geproeft wort. dat is queeringe des
lichams. daer van staet inden boeke
van sunte fransiscus leue

Doe sunte fransiscus sinre pme had
de in sinen ogen in sūte damiaens
cōuent. so is hi des eerste nachtes also
siet geworden in sinen oge dat hi gheen
licht sien en mochte. Doe hi dan gesmen
hadte in sinre cellen vnsich dage in so
groter sericheit en moeynisse vā musen
bi des viants bedruue. dat hi noch nacht
noch dach rusten en mochte. Doe bekien-
de die heilige vader fransiscus. dit te we-
sen godes gheissel. en begonste gode te
dandien en mit allen here en moude
te louē en van sinen bynēde crachte
te roepen dat hi der siecē en moeynisse.
en noch veel meer weerdich waer. Ende
daer mede had hi den heer seggende here
ihū xpe goede herde die voer ons onwēe-
digen dine barmherticheit in harden
liden gheset hebste ghif mi dinen saep-
ken. o gracie en cracht. dat ic in genen
lyden dinc of sericheit van di en scheide
en als hi dit gesproken hadde. so is een
stemme vanden hemel aldus gecomen
sprekende tot hem fransiscus antwoerde
mi. waer dat alle eertrijc gont waer
en die zoe vloede en fonteyne waren
balsam. en alle berghe hoeuele en stene
waer costel ghesceet. en du vodes ene

anderen sāt die also veel edelre wāt
dan al dit. **W**el god edelre is dan erde en
balsam dan water en duerbaer gesce-
te dan berge en kieselne. en die sāt al
so duerbaer worde di ghegeuen voer
dine siecē en soudestu dan niet seer blide
wesen **V**unte fransiscus antwoerde hē
also duerbaer scattes en bin ic niet wē-
dich. **D**oe sprac onse here tot hem. **V**erblu-
de di dan nu broeder fransiscus. want dat
is die sāt des ewige leuens dien ic di
ougheteit hebbe en nu verzekeert ic di
daer of en dese dine siecē en moeynisse
is een part des saligen scattes. **D**oe wt-
te fransiscus seer blide en wel geuoel-
ter **C**ritte derte boec vander heilige
vader leuen

Iden berth nyere woente een
heilich man benamy genoemt die
tot acht en tachtich iare leuede in alle
groter abstinēcie en hadde grote vlyt
tot doechten syns gemoetes. en hadde
van gode ~~grote~~ grote gracie in siecē
te ghesen. want als hi yemant die hāt
op leide. of gaf hem ghebndier oly. so
verdreef hi van hem alle siecē. **D**ese die
also groter gracie weerdich was. is
voer acht maende syns totes water sūch-
tich geworden en syn lichaē is also op-
gedrongen dattu wanē mochet en
anderen Job te wesen. **D**oe nam onse die
heilige man machgarij die doe perreper
was in te selue berge. en seide ons coer
en siecē ene nyen Job in so groter siecē
ge des lichaems ende ongeneslicher siecē
te altoes gode vuerlike danchente. **A**ls
wi dan gegaen waren sāgen wi hem
so grof van lue dat sine vinger die
een ten anteren niet geruoren en con-
ten. mer van een gespannen stontē
en doe wi dese ontfermelike passie sa-
ge of keerten wi onse ogen. **D**oe seide
die heilige benamy. **B**idder hijs war-
dat mi inwendige mensche niet war-
sichtich en wte. wāt dese wel gesont

Elij

en heeft mi niet ghebaeter noch siet
 en heeft mi niet gesader dese en mocht
 te oec niet leggen van andere siectē. mer
 hi sat nedes en ghenas ander mensche
 waer hi niet vermeer of wan gelouich
 werbe en sulle of emge sware siectē he
 lige mensche van gode opghelert wort
 hoe dese gestroue was moeten si sileen
 toepel op becher op dat si sijn lichaem
 mochten wt dragen. also grof was
 sijn lichaem geworden

Een ander was gendemt nepha
 ny een man van sonderlingher
 kuyfcheit en soberheit die oec gracie
 des onderscheydes en woefinge van go
 te ontfangen hadde. Also dat alle die
 om emge sake bedruet tot hē quame
 wt woerden sijnre verwoefinge blide
 weder van hem sechete. Dese wreech een
 siectē in sinen gemachte die melanker
 noeur daer hi van gesneden wart van
 den medicus en al die wile maecte hi
 matten en sprac mitten ghenen die
 daer om stonde. En inden nederden
 lichaem was hi also onbeweghelic of
 een ander gesneden hadde geworden
 hier om doe hem die leden gesneden
 worden als of men een haer of gesne
 te hadde. So en scheen hys niet te voele
 want die alre rechte verduldicheit had
 te hi ouerants die gracie onses here godes
 en doe si seeyte die daer omne stonden
 wt medelide. Seide hi kynder in geenre
 wys werbe gequeter in deser saken
 want niet dat god laet geschien is quader
 mer mit goeten wille te liden. Want hi
 geuulle dese lede niogen oec plichtichwe
 ten ten pme. Ende veel beter is dat si
 hebbe sine beate dan dat si na desen leue
 mten puer souden gheeruer werden

Ene andere vader die diavyl siet
 plach te wesen gheuele dat hi ee
 laer lane niet siet en was waer bi hi
 seer gheueleker was en seeyte segge
 te die he heeft mi ghelate en en heeft

mi niet geuander

Vander kuyfcheit wt profectus

Kuyfcheit is een doghet wes oersproec
 is vanden hemel dese hebbe die hei
 lige engelē van onsen here die een oerspron
 gelic beghin is alre doechde ierst gheleert en
 onschendelic bewaert. dese doger heeft die
 ouerste en hem onse meyster die in den
 hemel ter engel meyster is cristus onse he
 vander hemelcher scole ter eerden ghe
 brocht openbaerlic levende en heeft sine
 moeder die gloriose ~~moeder~~ ioncker ene vol
 comen en die eerste meysterche naest hem
 deser const. in den leer stoel der ionckerlika
 reyncheit voergeset allen den anderen
 te verwonderen en na te volgen. Die
 edelheit der kuyfcheit mach men merke
 wt vier dungen die si doet in tegenwoer
 dichheit. want si houder een reyn lichaem
 si maect dat gedachte wy en onbelast.
 si verblidet die consaencie en si maect ene
 mynlic en puelic beide den menschen
 en den heilige engelen. Ten eerden be
 waert si een reyn lichaem als daer en te
 gen die onkuyfcheit besunnet. wa also
 dat en waer anders gheen loen der kuyf
 cheit. dan tegenwoerdige reyncheit.
 noch anders geen gelyc der onkuyfch
 eit dan hoer onreynlicheit. so souden
 billy die eersamheit der kuyfcheit ver
 liesen en die vueltheit der onkuyfcheit
 versnaden. Ten anderen mael maect
 die kuyfcheit dat gedachte van en onbe
 last. want si en doet niet sorgen voer
 noerdurste des wijs. of voedinghe der
 kynder. noch die liefte totten wiue. of
 totten kyndere en bynt se niet. noch
 die geest der wangeloue op dat wyf
 en paecht den kuyfchen niet. noch hi
 en is niet sorchuoudich. hoe hi den wiue
 behage. of hoe hi sijn erfgenaem rike
 make. noch hi en siet swagers. noch
 swagerchen. en hi en derf hoere alre
 knecht niet wesen. mer voer hē selue
 is hi allene sorchuoudich in hē selue

156
rustende. **V**ele sake sijn om welke die
in echtschap sijn behoeven sochtuoudich
te wesen. Also dat die genoechte des
vleysches bi geene maten hem also ge
maelic is. als bangicheit meniger so
gen die si liden moesten hem lastelic is
welke sorge die apostel noemt tribula
cie des vleysches daer hi seit. Die in
echtschap sijn sullen tribulacie des vlep
sches hebben. **E**n ic wil dat ghi sond'
sochtuoudicheit sijt. Die sonderwijf is
die is sochtuoudich so wat den here toe
behoert. hoe dat hi gode behage. **A**er
die mitte wuue is die is sochtuoudich
voer die dinge die der werelt toe be
hoert. hoe hi behage den wuue en hi is
ghedeelt. **E**n een wijf ongemanner en
ioncker denct die dinge die gode toeho
ren. op dat si si heilich in lichame en
geeste. **E**n dertien mael verblyt kuyf
cheyt die conuencie. want hi gode ene
aengenamē dienst doet. die om sine
willen die genoechte des vleysches
verfinaert. welke die werelt voer
groet begeert. **H**i verblyt want si go
de behaecht. mit gode versuent ende
doet gode genaken en want si doet
sawen godes verwerken in vleysche
liker liden en verdient hemels loen.
en volget gode die een maker der rep
nichteit is in bewarunge der kuyfch
eyt. want grote glorie is den here te
volgen die ons voerghedaen is in der
reynicheit der kuyfcheyt. ene ioncker
der ionckere sone der ionckere brudego
En vierde mael maect die kuyfch
eyt hore bewaerre mynlic en prifelic
beide den menschen ende ten heilige
engele. Den menschen. want beide
goede en quade ere die ionckerseap
den engele. want na dien dat nae
tuelic alle dier mynnet sijn ghe
inc. also mynnen oec vrentliker
die kuyfche enghele. die kuyfche me
sche. **E**risomms seit. Ghelyc als al

le vleyschelicke werke sijn werke der
beesten. **A**er sonderlinge dat werke der
onkuyfcheyt is een beestlic werke. **A**lso
sijn oec alle geestlike doechde enghel
sche dinge. **A**er sonderlinge is kuyfch
eyt een enghele dinc. want hier mede
werde die mensche den engele gelyc
en die natuer wort mit doechden ver
wonne. **H**ier van seit sunte bernaert
war is scoene dan kuyfcheyt. die reyne
maect den mensche die van onreyn
zade ontfange is vanden vanden en
kuyfgenore. **I**n vande menschen en
enghel. **E**n kuyfch mensche ende een
enghel schelen in salicheiden. mer mer
in doechden. want al is der enghele
kuyfcheyt saliger der menschen is noch
tant sterker. die enghele leuen sonder
vleysch. die mensche verwynne mede
vleysch. **V**anden loue der heiligher
ionckerseap waer seit Johan verroent
in apocalypsi. daer hi aldus scrift. **I**c
sach opten berch syon een lam staende
en mit hem hondert vier en vierich
dusent hebbende sinen name en den
naem sijn vaders gescreuen in hoer
voerhoefden en ic hoerde een stemme
vanden hemel als herpen speels. **S**pe
lente mit haren herpen. **E**nde si songe
als ene nyen sanc voer den stoel godes.
En nyemant en mochte seggen dien
sanc dan die hondert vier en vierich
dusent die gecost sijn vander eerde. **D**ese
sijn die mitte wuuen niet beulect en
sijn. want si sijn ionckere. **D**ese volgen
dat lam so waer datter gaet. **D**ese sijn
gecost wt ten menschen die eerste
bruchte gode en den lamen. **E**n in hore
monde en is gheen logene geuonden.
Houder vlesche sijn si voer te thoen go
des. **W**t desen ende anderen scriffen
verstaen wi dat die ionckeren bouen
gaente loen hebben sullen. want si
sulle in dat rike godes volge dat lam
godes. so waer datter gaet en sungen

Elm

enē myn sūc dien anderē mynē sūc
 te en mach en ene sone wtgeteyken
 de cone sūlle si hebbe op ho: en hoefde
 die men aureola noemt Ende vanden
 Jonferlike staere verstaen wi dat sūte
Johan sicut in apocalypsi vte monde
 godes die hoer deder niet onrepege
 maect en hebbe stillen mit mi wan
 derē in witten want si sijn weerdich
 daer hi voert van seir die also sūwt
 sal gedeert werden mit witten dederē
 en ic en sal sūc name niet wt doen
 wt ten boeke des leuens vnde sūen
 name sal ic belien voer minē vader
 en voer sūen enghelen Hier of alle
 Jonferen die voortel des hogens loens
 ghegheue sal werden daer op seir
 sūte Augustin inden boeke vander Jon
 ferseap die kuyfcheit is te ere in wel
 ker gheheeltēit des vleysches te seap
 per der sielen en des vleysches gelouet
 gheheiliger en bewaert wort want
 dat en pūten wi so seer niet mē Jon
 ferē dat si Jonferen sijn mer dat si
 gode gheheiliger mit goddienstiger
 onthoudinge ionferen sijn want sa
 liger dunct mi wesen een wyf die ge
 manner is dan een Jonfer die te
 manne staet want die heeft dat dese
 noch begeert die begheert enen te be
 hagen dese velen want si onzeker
 is wien si ghegheue sal werden hier
 om so moet een Jonfer die dat hoge
 loen der Jonferen begeert te ontfan
 gen ten eersten hebben een volcomē
 opser ewiger kuyfcheit Anders en is
 si niet van dien ionferen die sūte
 pauwel bescreuet te wesen heilich
 van lichaem en van geeste vā marie
 der moeder ons heren Gregorius seir sūc
Bernaert heilich was si in lichaem
 en in gheeste hebbeude niet allene
 gheheeltēit des vleysches mer oec ee
 opser der gheheeltēit hoe sprac si sal
 di ghesche wāt ic gheue mā en beke

ne een onbewoghelic opser der Jonfer
 seap dat oec mer en waggelde al louede
 die engel een kint hoe sal die gheschien
 sprac si want ten mach niet gheschien
 als gewoentlic is in anderen In geenre
 wns en behēne ic man noch om begee
 re noch om hope ~~des~~ eniges kintes
 Hier na so ist oec noer der Jonferē die
 dat hoge loen der Jonferseap wil verrige
 dat si gode lief hebben want sonder die
 mynne en baet een mensche niet so war
 dat hi heeft die mynne godes en hope
 hogers loens sal wesen sake der beloef
 ter kuyfcheit den brudego scoen van for
 men bouen alle kintere der menschen
 en sūe sūer mynne sal si setten in die
 stede vleyschliker mynnaers pan welke
 die bruit dat is die menschelike kuyfse
 siele seir in caunct Mijn lief blenckende
 en voer waer wien wt dusenden dat dese
 mynne noer is toent sūte Bernaert
 seggende kuyfcheit sonder mynne is
 een lampe sonder oely sijn en wech de
 oly die lampe en luyt niet sijn en
 en wech die mynne kuyfcheit en behaecht
 gode niet wel bekende dit die heilighe
Jonfer sūte Ignace die die mynne xpi
 hoers brudegoms bescudde mit horen
 doct en sprac ic mynne xpm in wes
 slaepkamer ic inghegaen wes moeder
 Jonfer is wes vader gheen wyf en lie
 uer welken die engelen dienē wes scoe
 heit sūne en mane verwondere wel
 ke als ic mynne so bin ic kuyfch als ic
 ruer so bin ic reyn als ic ontfae bin ic
 ionfer Hier toe so behoert den Jon
ferē xpi oec oetmoedich te wesen want
 sonder oetmoedicheit gheen doechte
 gode behagen en kan Gregorius die and
 doechte sonder oetmoedicheit vergader
 doet als die ghene die stof inden wunde
 draecht Hier om seir sūc Augustin want
 ewige kuyfcheit en alre meest ionfer
 seap een alre grote goet is mē vriendē
 godes so behoert alre doechyt te vhoede

157
dars overmits houerdien niet gescon
der en werde Ende daer omme ontvondt
er ic seer als du ioncker glorieste. Air
du den lam godes volgen sulpe so waer
datter gaet dattu by moedicheit der hou
dien doer die enge pade der oemuoedich
er hem niet en volgen en moge. Om
die seer sūte bernaert sup missus. War
kijstu hoidige ioncker maria verghere
de hoer ioncker te wesen & gloueer van
der oemuoedicheit en du verghetende oer
moedicheit baechste di vander ioncker
scap. **H**i sprac god heeft aengesien die
oemuoedicheit sūre teurnen die oemuo
dicheit sprac si niet die kuyfcheit. **E**n lo
uelike toger is ioncker scap. niet oemuo
dicheit is meer noer die wort gherade dese
wort ghebode. **T**or die wort genoeft
tor deser wordstu gedwonge. van die
is ghesen. dese gripe mach gripese. van
deser sinnen. **T**en si dat een werde als een
deyne. so en mach hi niet gaen in dat rike
der hemel. doch sijstu ioncker en oemuo
dich. so sijstu groet. so wie du oer
sijte. want so wie onbeuechheit bewaert
heeft en daer toe voeger oemuoedicheit die
besit sūre siele dubbel gheheit. die heil
ge maget maria bewaerde onbeuechheit
en en derfde niet der oemuoedicheit. Ende
daer omme begeerde die hemelliche conue
hoer scoenheit. want si die oemuoedicheit
toe voechde der onnoselheit. **D**it al seer
sūte bernaert. waer wt du merke mo
ghes is dat kuyfcheit niet en behaget go
de sonder oemuoedicheit. hoe seer dan mis
hagheit is een onkuyfch houerdich me
sche. wellie dubbelde stanc voer gode
van hem geest als der houerdie en der
onkuyfcheit. **E**n laersten merke dat
oer den ionckere toebehoert scamelheit
van zeten en stilheit van woerden. van
der scamelheit seer sūte **Ambrosius** in de
boeke vander ioncker scap. **T**or allen ste
den sal inden ionckere wesen een gesellijn
ne alre doger. scamelheit die sal onof

cheidelic wesen den ionckere. sonder wel
ke die ioncker scap niet wesen en mach
die selue seer oer van stilheit in woer
ten. meer wil ic dat der ionckere woer
ten ontbreken dan ouerulopen. **H**ierom
des ionckere woerde sullen wesen ver
voert sedich en selden. en meer dier
baer van scamelheit dan van niet
spreekentheit. van desen beiden hebbe
wi exempel in marien der moeder. on
seer here. **D**aer sūte bernaert na seer
Scamel was maria dat wi bewisen
wt den ewangelige. want waer in is
sijne gheschene dat si claps was of ver
metel. **B**uten stont si begeerde hare
soen te spreken. si en braec niet sijn seer
moen na moederlike woert. noch si
en berfde niet in die woning. daer
hoer sone sprac. **V**oermeer. **m**een alre
gen text der heiliger ewangelie heb ic
wel ontfangen. so en wort maria niet
dan tor vier tiden ghehoert. **D**ie
diavyl hoerde si horen sone niet alle
ne den leuen ydiken. niet oer in heil
melicheit sijnen discipule. die verholue
heit des ryces godes openbarende. si sach
hem mirakel doende. si sach hem ten
laerten inden cruce hangende. si sach
hem oer ten geest geuende. si sach
verrisende. si sach hem te hemel vare
de. **M**er onder al desen hoe weymich woer
ghehoert die stemme der alre kuyfche
ster ionckere der alre scamelheit. **T**or
duut die suel was te horen. **M**er trach
te spreken wees ons die al onse geest
hebben inder wesen. **W**ee ons die al
onsen geest verspreken die na des woerde
woerde alle vol roeten ouer al wt vloepē
Dit al seer sūte bernaert. **M**er al is dat
den ionckere toebehoert van luttel woer
den te wesen sonderlinge nochtant so woer
hem van te wesen van logenachtigen
woerden. want vanden ionckere die dar
lam godes volge sullen en sūte te me
sanc sūst sūte **Johā** als voer geseyt is. **E**n

Et

in hore monde en is gheue logene gevonden
Sinte franciscus franciscus als
 inden boeke van sinen leue met
 ghescreuen onder anderdoechde die hi myne
 te en begeerte te wesen in sinen brueders
 in den fundamente ~~der heil~~ der heil
 geruoemodicheit. So mynne hi sonder
 lange die seone en reyne kuyfcheit En
 daer omme willende leere sine bruedere te
 hebbe scammel ogen plach te besigen al
 dusdange gelikenisse Een doechtsam
 en machrich coninc seynde tot sijne
 coningine twe die ures den enen naden
 antoeren die eerste quam weder ende
 boechte allene weder sine antwoerde en
 en seide niet vander coningine want hi
 hadde sine ogen gehouden in sine hoefde
 vroetlike en en hadde niet geslaghe
 op die coningine die ander qua weder
 en na luttel woerde sijne antwoerde
 maecte hi een lange historie van scoen
 heit der coningine waerlic sprac hi
 here hebbe ghesien dat alre scoenre
 wijf wel hem die hoerre mach gebuike
 Tor welken die coninc aldus sprac Du
 quade seale hebste in myne bruur dme
 onscamete ogen geworpen hier schijnt
 nuwel dattu nauwe besien hebste dat
 en geerne soutes copen Doe hier die co
 ninc den iersten weder roepen en seide
 hem war dunct di van mynre conin
 ginne En die sprac Te male wel dunct
 hier mi van hoer want si gheerne ende
 verberentlike ontfenc mine woerde
 en antwoerde vroetlike En die coninc
 seide en is si niet te male seone die
 knecht antwoerde here myn dat be
 hoere vaen te siene um behoerde alle
 ne woerde te vueren Doe gaf die co
 ninc die sentencie Du sprac hi hebbe
 te kuyfche ogen wese in mynre camer
 kuyfcher inden lichame en gebuike
 myns goetes hier dese onscamete ga
 ge wo myne huse op dat hi niet en ont
 reyne myne slaepamer

De ene boeke vande heilige lande een
 exempel van myne der kuyfcheit

Cusschen ihrlin en berthleem is een
 uomen doeger daer inden tyden
 doe dat heilige land gewonne wart in wo
 den seer seone Jougere van welker scoen
 heiten als die soldaen verstaen hadde so
 dachte hi sinen wille van hem te hebbe
 en gheboedr daese hem mit seone cleder
 verqieren souden tot sijne roecwemst Als
 dit die abdulle hoerde ontvuchte si een
 bespottinge te werde der duuele als die
 selve hoerre kuyfcheit ghesencker worde
 in die studeende salte der onkuyfcheit
 en begrepp in hoer beter te wesen dat si
 hem misinaecten inden lichame dan mit
 seone lichame bleuckende aensichte on
 reyne wiue worden in godes ende hoers
 selts schennisse En daer omme als van
 gode gheleert doe die gran niet veer en
 was liege die nommen te same voepe
 comen sprokente sie en roehardente
 mit aldusdangen woerde O weerdige
 suster een tyt onser tribulacie is die
 soldaen een want onser kuyfcheit hi
 is na bi sine handen en kunnen wi niet
 ongaen En daer omme volget mynen
 raet en dar ic voer doen sal doe dar
 doer al ghelike na mi En doe si dar al
 hadden volbrocht snees die Abdulle
 ierst hoer selue die wese of en alle
 die andere dten des ghelycs mit vye
 willen Doe dit die soldaen hoerde ver
 wonderde hi hem te mael seer van
 hoerre vroetheit en stantaficheit en
 seynde se ouer mit bewarunge inder
 kerstene lande Sinte Augustinus
 van bewarunge de kuyfcheit

Nemant en segge brueders dat
 in onsen tiden niet en moghen
 wesen stude der martelare want die
 vrede heeft diavyl toer nichheit te bedwi
 ge onkuyfcheit te vlie rechtueerdicheit
 te beware ghericheit te versmae wel
 ke een groet deel is der martelic want

want ghericheit salmen versmae om
dat si is als een uer ~~dat hoer~~ dat
hoe veel datter meer ontfangt. hoe veel
datter meer eyscher. Toernicheit is te
bedwingen die eerst sader den gheue
die besaeden wil dat die besaeder sal wer
de. mer dat wi gheseyt hebbe dat men on
kuyfcheit sal vlien. dat hebben wi ope
like vanden apostel gheleert die doe
hi van allen boesen ghebreke voerge
seit hadde danne hem weder sae soude
vander onkuyfcheit seide hi niet moet
sic weder. mer vlier onkuyfcheit. Redt
of hi seggen woude. Anderen sundelike
gebreken suldi biter hulpe van gode
nu weder nyt weder saen. mer onkuy
fcheit suldi vliende verwynne. want
also lesen wi oec in anderen scriften.
En wil niet seit die wiseman aen
sien in dat aensicht der Joncker. op
dat di hoer aensicht niet en sehende.
Want die heilige Joseph op dat hi sy
onscammel vrouwe mochte onegaen
so achter liet hi sine mantel. daer hi
bi ghehouden wert en vloet hier om
tegens dat aenvechte der onkuyfcheit
so angripe die voervlucht wiltu wyne
uē den stryt. En scame di niet te vlie
op dattu houden moges den sege der
kuyfcheit. Dier brueders hoe dat van
allen kerstene. mer sonderlinghe van
moulike en clerche on eersame. en on
betamelike vrientcap en heymelike
sprake der wine te seuwē sijn. want
die vrientcap der wine niet seuwen en
wil valt haestliken inden doot der
sielen. mer licht enich versumende
mensche. mer alte besogert en is voer
salicheit sijne sielen antwoertende
seit. Dier ic hebbe vrientcap vreemde
vrouwe nochtant beware ic die wape
ne der kuyfcheit. Hier en verlate hem
nyemant toe. want vele wane ~~winne~~
te verwynne. wanceer si verwonne sijn
noch seit somige va die. Ic wone oer

vreemde wine en beware kuyfcheit
en wil wone op dat ic verwynne. wat
is dat te seggen. Ic wil verwynnen
dan ic wil dat ic verderue. mer hi seit
Ic wil dat aenvechten der onkuyfcheit
houden als mynen weder sake ende ic
segge di. Die daer toe dat dui weder
sake niet te sticht en werde tegens
di. en daer du van waendes vertrige
zege. alles inden ewigen luste. want
ouder alle strite der kerstene. In die
herdeste die strite der kuyfcheit. daer
dagelic oerloch is en seldom sege ver
wynninge. want der kuyfcheit is te
gen gheset een swaer viant. welken
niet dagelic weder staet. en coemt
nochtant dagelic weder te strite. Ende
daer omme als voer gheseyt is. so en bedae
ge hem nyemant wt valscher sekerheit
noch en ver niete niet sochlike van sinen
aenchten. Ver hoer den apostel roepende
vlier onkuyfcheit. want die heilige
man dauid sach van verres een naect
wyf. en hi wart daer toe gerooghen mit
begeerten. en tede ter stont mede doot
slach. en ouerspij. hoe willen dan die
mitte wine staelike om gaen wane
te besitte. sege der kuyfcheit. Di en mer
ken niet hoe dat si bi gode wyperley wif
sculdich werden. want si setten hem
selue in perikel en gheuen anderen
mensche exempel quader vrientcap
en ghemeeenschap der wine. want hoe
vele van mensche waendi hebben die
gerheit heiliger kuyfcheit mit oner
samer wandringhe der wine verlost.
Dier zielen die also vergaen sullen
inden daghe des oedels vanden ghene
gheepscher werden die hem exempel ter
verderfuisse gheoent hebbe. En daer
omme brueders tegens die doorgaende
smeplinge der wine. en tegens des
dunels hulpers die hem niet en ont
sien of en scame suspect geselschap te
hebbe. en bedriege ons mit hoer exempel

so laet ons aen roepen godes hulpe op
 dat hi ons gheweerdige te verloesen
 vanden stricke der jagers wetende dat
 in allen goeden ende kuyfche kerstenen
 digheliche martelien niet en ontbre-
 ken en mogen want gheliker wijse
 als cristus in kuyfcheit waerheit en
 gherechtheit so is oec die vervolger
 ende wil benemen cristus vervolger
 en die ghene die kuyfcheit waerheit
 ende gherechtheit piunt te bescher-
 me in sinen bruederen en in hē selue
 te beware sal voer gode een martelari-
 wesen En daer die die doechde mit
 alre cracht syns gemoetes mynuer
 en toent mit woerde en exempel den
 andere datneuse mynne ende houte
 sal ende so waer waerheit gerechth-
 ic en kuyfcheit is piunt hem na sinen
 vermogen te beschermen voer waer-
 die en sal niet een crone mer vele cro-
 ne van onsen here wederlonende ont-
 fangen Ende op dat wi dat mit godes
 hulpe mogen verdiene te verarghen
 so en laet ons niet allene vreed-
 winc mer oec onser maechte of vreed-
 der heymeliker samen sprake scouwē
 want hoe hoer condicie snoeder is
 hoe hoer val ~~fradus~~ haester is van
 welken dingen salomon vermaent
 seggende Val oec yemant bewynne
 ouer in sinen scoet en sine cleder sullen
 ouerbrant bliuen of sal yemant
 wandere op koolen en sine voete en
 sullen niet verberne Oec seir hi die
 weerde eens vucleu winc en is nau-
 we eens halue broedes O hoe grote
 boeshheit O hoe grote verlicrheit dat
 die siele die cristus mit sine dueren
 bloede verloeset heeft een onkuyfch
 mensche omme genoechten eenre alre
 cotter stonde der onkuyfcheit vercoft
 en ouerlauert sine viande den alre
 boessten duuel waerlike dat is alre
 ontfers melike en bescrepelike comen

scap daer also haeste en wech gaer dat
 ghenoechte geuer en sonder eynde blyft dat
 crucigen sal want die dnyft der onkuy-
 fcheit gaer in een ogeublyc tides en wech
 en die laster der onsaliger siele blyft son-
 der eynde mer of yemant seide Ic bin ee-
 yong mensche ic doe nu dat nu luyt
 en naemaels wil ic penitencie doen Redt
 of hi seggen woude Ic slae mi nu mit ene
 wrede sweerde en naemaels wil ic gaen
 totten medicus was di onsalige mesce
 en weest nu niet dat in alre cotter stonde
 een woude wort ontfange die in alre
 langer tijt totter eerster gesontheit
 niet weder maect en ~~worden~~ mach werde
 En daer behalue die als hi hem besun-
 diget seir dat hi na penitencie sal doe
 waer omme en onvruchter hi niet dat
 hem mit ene haestigen jaghe of enige
 anderen misuulle die onuoersiene
 doot ouercomende sullen begripen en
 verderue en den verrecke der beteringe
 volge die ewige verdoemnisse Ende
 want wi vander onsaliger onkuyfcheit
 wat gheseyt hebben so is te gelouen
 dat die ylheer seir die hamer alle der
 werelt is te broken want al is dat na
 der weerdens onses here ihu xpi doer
 alle doestere van goeden moulike en
 Jonckere en doer clerke en oec leke
 menschen kuyfcheit bewarende alle
 ghebroken schijnt die hamer in bewa-
 ringe der kuyfcheit mer dat te beclage
 is noch sijn vele meer die vanden ha-
 mer der onkuyfcheit ghebroken werde
 dan die van opvalle sijne quetsinge
 verloeset werden En daer omme noch
 en noch bidde ic dat wi mit meere vlyt
 pinen aen te merke en also vele als
 wi mogen ontvruchten dat onse heer
 seir inden ewangelio die een wijf om-
 sic te begere die heeft alrede quaet mit
 hoer ghedaen in sinen here om welken
 dringes wil als ic nu seide so en sullen
 wi niet allene van vreedē winc mer

oec onser nabuer en huysgesynne mach
de of sijde heymelike gheselschap en op sie
der ogen op dat ons niet en ghesche die
onse heer gruwelike roept doer den pro
phete seggende die doer is inghegaen
doer die vinstere in onse sielen want
wee den gene die doer gelichte sijne ogen
of horen sijne oren of doer sine tonge
toelaet in sine siele dat sweert des ewi
gen Todes want ist dattu quaden ende
oureyne raet gearne hoerste ist dattu
den achterdapper of die onkuytschlike
spiet of oureyne lietekens voerbrengr
niet en versmaecte so is duer die vinstere
dijne oren die doer inghegaen in sijn
siele Ende want onse heer seir mede ewa
gelis die siet een wyf om die te begaen
so wete dat die bereide wille te doene wort
ghereken voer die daer des werkes En
daer omme wanneer yemant mit euen
oureyne oge aensiet die in laet dat ven
des Todes in die heymelike stede sijns
herte doer die vinstere sijne ogen En
al ist dat sulken gedachte somtijden be
hindert wort die consent totter sünden
ghegheue wort nochtant van onsen heer
verdoemt als of hi des werkes sculdich
waer want hi is alreede een ouerspeche
in sine herte al is die personen kuytsch en
reyn daer hi dat quade mede bedachte te
bedriue hier om laet ons hore die scriff
seggende sijt alre bewarmge bewaer di
herte want wt dien coent dat leuen
en mitte pphete laet ons bidden offic
mijn ogen op dat si niet en sien pteelheit
want ghelikerwijs als een die bernede
is coelen an vangt ist dat hi sie haetli
ke van hem werpt so en staden si he
niet yer wil hise langhe in die hant
houden so en kan hi niet sonderwondi
ge daer of scheiden des gelijcs die toe
quaden so begeerte sine ogen veser en
laet die begeerlicheit in sine herten ver
toene die en sal sonderwondinge sijne
siele daer niet of come moge daer om

laet ons sadelike roepen mitte pphete
dijne ogen sijn altoes totte here want
hi sal wtredien vade stricke mine voer
Dit navolgende exempel scriff sinter
Gregorius mede vierde boeke dialogorum
Een priester regierde ene lieke
die hem benoelen was in groter
schuldicheit des anres godes dese
nader tijt dat hi ghemiet was ~~van~~
sijn huysvrouwe die hi voer gehad had
de mynende als sijn suster mer same
de als sinen viant en hengede tot groter
tijt dat si na bi hem quamen mer suer
hem van hoer of alle gemeen scap de
vrentscap want dat hebben heilige
mans eygentlic ouer hem dat si oec
ghoeelofte dinge diavyl van he sijn
den op dat si altoes veer moge wesen
van geoorloften dingen Ende daer
ome die selue man op dat hi tot gro
ter tijt mit hoer in scult en viele soe
en woude hi oec niet dat sie hem in
sijne noedurft te besorgen dienen
soude Doe dan dese eersame priester
lange iare sijns leuens veruult had
de inden vierachten iare sijne wijf
ge mit starkien wande der sage beuan
ge is tot sinen vierste gecomen yer
doe hem sijn vrouwenae voeger uer
sach van allen crachten sijne leuen
outser ter doer reppen voechte si mit
horen oren tot sinen adentochte op dat
si mochte verneme of in hem noch
enich leuen waer doe die priester die
voelde in wellien noch een wey nich
adoms was so vergaderde mit alre
macht die hi bi conde brenge wt uue
richeit sijns geestes een reime eude
waer wt mit desen woerden sprekten
de Ganc van mi wijf dat vuerken
leuer noch uym en wech dat stoe
doe si dan en wech ghegaen was en
die crachte sijns lichaems wiesse
bagonste hi mit groter woude te doe
pe seggende welcome moete sijn

myne here weten. **W**ar hebdi v ghe
weerdiger tot uwe so snoden luechte
te comen **I**c come ic come **I**c danche
ic danche **E**n doe hi die diavyl weder
halede ende wt sprac vnaechten he sine
belicende die bi hem waren tot wie dat
hi die sprake **E**nde hi antwoerde hem
bervonderend **E**n sie di hier niet te
samen gecomen die heilige apostele
en en sie di niet den princen der apos
tele sūte peter en sūte pauwel **T**ot
welken hi hem wederkeerde en seide
Dier ic come siet ic come **E**n onder
desen woerden gaf hi sinen gheest
Eugende in sinen volgen dat hi die hei
lige apostele ghesien hadde

Van onderlinge vermaninge

Vermaninge en onderlinge toe
hardinge totten goede en of
trecken vanden quade in behoerliker
maniere en wise en is niet allene ge
oorloft mer oec aengesien behoerlike
sake stede en stonde is ene pegeliken
nuten gebode nae woerde toes wisen
mans in ecclesiastico die seir **E**n god
heeft hem geboden enen pegelike va
wincen naepen **V**an welker verma
ninge **S**unte Gregorius seir in sijne
wreter omeken op die woerde **H**ier
ic seynde minen engel voer dijn aenge
sicht die bereiden sal dine wech voer
di **G**ave god bructers dat wi dar niet
en spraken tot onsen ordel **W**ant alle
die ten priesterliken name hebbe wo
de engelen gheheert bi getuge der yhe
ren die seir die lipen des priesters be
waren wyshen en si soeken die ewe
wilt sinen monde **W**ant hi is een en
gel des here des groten heers mer hoech
er deses namen moechdi oec verdie
ne of ghi wilt want een pegelike va
v also vele als hi vermach also vele
als hi die graae der hemelcher inge
ngheestinge ontfange heeft **I**n dar
hi sine ene mesche vander boetheit

wederroep **I**n dat hi acht tot wel te
doen hem te vermanē **I**n dar hi ewich rike of
pune den dwalenden kundiget **W**an
hi woerde der heiliger vermaninghe
bewijst voerwaer so is hi een engel **E**n
En nyemant en segge ic en bin niet ge
noech te vermanen **I**c en bin niet ge
noech bequaem toe te herten **V**o vele
als du ver moges bewise op dat dat
pont dattu ontfange quaelke verhudet
hebbe niet en werde van di niet comē
te gheeylicher want hi en hadde niet
dan een pont ontfangen die dat meer
punte te verhuden dan wt te repleen
En wi weten dat inden tabernakel on
ses here niet allene scalen mer oec bi
den ghebode onses here oec naphens
gemaect sijn **B**iden scale wort verstaē
oueruloedige lere biden naphens deyne
en nauwe congr **D**ie ene volcar der waer
heit maect droncken die herte der hoere
dese in dien dat hi seir veit hi die scale
En ander dat hi voelt en kan hi noch
tant niet wtspreken mer in dien dat hi
dat in eniger wise kundiget **S**o ghyt hi
drindien ouermits den naphen **H**ier
ome ghi in godes taber nakel dat is in
der heiliger kerke gheset **I**n dar ghi ou
mits wyshen der lere niet en kunnet
scalen diene so geuet nochtant also veer
als v god verleent uwen naesen nap
kens des goeten woertes **A**lso vele als
hi penset v toe genomen te hebben so
pynē v oec die andere mit v te wecken
Begeert ghesellen te hebben nuten wege
godes **W**ant waert dat ymant van v
tot marcke of ten bate wāterde ten gene
dien hi ledich sage noce hi mit hem te co
men **H**ier ome v werlike werē sal v woe
gen **A**lso dat ghi tot gode eytende vlyndi sijt
dat ghi niet allene tot hem en comet want
hier om seir die scrift **D**ie hoert die segge
come **O**p dat die wi selue in sine herten
die seime der ouster myne ontfange heeft
oec niet bewise va bute sine naeste die

160
neme goeder vermaninge En lichte du en
hebbes gheen broet dattu den behoengen
ene aelmisse ghenen moeges. mer meer is
dat hi genen mach die en tonghe heeft wat
meer ist mit spise des woertes die siele
die ewelike leuen sal te spisen. dan den
buyc des sterflichen vleysches mit eerste
broede te saden. Hier omme brueders en
wikr met uwe naesten ontwecken die ael
misse des woertes. **M**it mi vermaen ic
oec ~~vanden~~ dat wi ons outhouden
van ledigen woerde. **I**c souwe onnutelike
te spreken. No veer als wi onse tonge
kunnen bedwingen so en laet ons onse
woerde niet wyltelike wt werpe. Na dien
dat die rechter selue seyt. **A**lle ledich woert
dat die menschen spreken. daer sullen si
reden voer. genen inden dage des oerdels.
En ledich woert is dat veruet nuttich
eit der gherechticheit. of reden gerecht
noeddurficheit. Hier omme wandelt uwe
ledige woerde tot neernsticheit der sijn
inge. merker hoe haestlike die tyde te
ses leuens en wech vliegen en hoe stre
gen richteer dat toecomende is desen wilt
setten voer die ogen uwen herte dien set
voer den herten uwer naesten. op dat also
vele als uwe crachten vermogen ist. dat
ghy niet en versuemt hemte kundige uwe
naeste. moecht oec van hem mit sunte
Johan engelen ghehete werden. **W**an desen
materien seyt **sunte Iheronimus** als me
ghemeenlike hout in sonnen kerken
die knecht die sijnus here gheleert verhute
in die eerde beteylient valsche kerne
die verstant van gode ontfangen hebbe
en brengen dat toe in eerstchen. en ver
gandiken dinggen. en en achten die wys
heit niet die hem van gode ghegheue is
andere menschen levende te vermenich
uoudige. **E**n dien sal toe gheseyt werte
knecht ^{en waech} quact. **K**necht want du mi sal
dich waerste te dienen werkende. ende
levende. **q**uact ~~wille~~ quelle doende.
waech van goete werke of late. du

sondste mijn ghelt den wisselaers be
uoelen hebben. en ic dat myne is soude
ic ontfangen hebben mit woeker. wisse
ler sint die als si goete vermaninghe
horen pinen werkende te vermenich
uoudigen die woerde. die si gehoert
hebben. **R**echte of hi sprake. Doe du
myne gracie in werentheit wel te doen
ende te leren ontfangen hadde. daer
in sondstu vlich geweest hebbe. wat
haddestu dat ghedaen du en soudste
niet allene di. mer oec vele andere mit
dinen exempel. ende woerde in ge
wonneu hebben. **A**er wanttu dat ge
laten hebste. en mi seide gedaen niet
allene in dyns selfs verbeteringhe.
mer oec in andere mensche salicheit.
Nu daer omme bestraffe ic di. ende ver
doeme di. **D**it voersie die menschelike
woetheit nu inder tyt en verdoe also
dat pont der hemelscher gans. op dat
si mit eynde niet die verdoemenisse
mer ewige salicheit mogen veruige.
Niemant en segge het is mi genoch
dat ic myns selfs waer neme. **D**arin
mi seluen voersie. **V**an mi sal ic rede
ghenue. **I**c en wil mi niet in peccat
setten om te sucken eens anders salich
eit. **I**c en bin niet gheleert inder scrij
te. **I**c en bin niet gerade inder tale. **L**uttel
weet ic. **V**oude oec god om so luttel
wat oft niet geprediet en woerde be
suldigen of verdoemen. **D**it en spre
ke niet. want hoe vele mensche een
pegelic also veer alst in hem is hare
mach mit woerden van so vele men
schen doet hi gode stude ouermits
swigen. **E**nde van so vele sal hi billie
reden ghenue inden ordel. **H**ier omme
die vele weet die segge vele. ende so
luttel weet segge dat selue. ende die
vele een pegelic weet also vele. **S**e
ge hi die weet so vele als een ewan
gelij of een exempel der doechte. **S**o
wat hi weer in bekenninge dat niet

Clum

dele hi den andere in predicacie hi en
achte noch kin. noch iaren. noch
persone. noch tijt noch stede. mer
predike allen mannen vrouwe. ion
gen outen rijken armen in voerspoede
de in weder spoede dage nachtes mar
gens auouts in kerken in straten
in ~~we~~wege in velde te water. te
lande alleuoes alre wegen segge
hi dat goet dat hi weet is dat daer
bi is dier horen mogen. want her
sijn vele die hier rime aen sien die
ghesuenste stede en persone en als
dar daer niet en is so versmaen si
wat te seggen verchte offte god. allene
hoge dinge aensage en leghe niet en ach
te. **Ist dat somtijt die mensche suode**
schmen bi gode sijn die hoedraen. her
sijn oec sonnge die vele mensche **Want**
wel prediken mer luttel niet en achte
wat te seggen die hem seluen te mee
re stult bi gode verbinten. als si om
scamte om **h** houerdien of om vido
dar woert godes mit al versmae voort
te brengen. Hier om die dat pont des
belentten goetes predikende wt giff
die doet gewyn den ghenē die dar ge
ghene heeft. en al wint hi niet in ene
andere. hi wint nochtant in hē selue.
Want al ist dat die ghene dier hoert
dar quade niet en laer. noch dar goe
de en doet. die nochtant in dien dar
hijt **spit** vriet hi sijn siele en doet
dar dier hoert vander onwetenheit
hem niet en moge ontsuldigen. mer
her brueders hoe dat hemant en is die
hem van desen wercken des pontes der
leve moge ontsuldigen. want nyemant
en is die niet en moge ene andere tor
wat beters mit goeter vermaninge
ner werken. Van onderlinge verma
ninge scrift oec **sunte Johan Crisost**
in op die epistel ad heb en wilt niet
spit hi al leggen op die leerres en wilt
niet al weghene te regierres. want

ghi moecht oec wel malcander sichten
Al die selue apostel scrift ad Tessalo
inchter v onderlinge als ghi oec doet
ende ter ander stede Troest malcanderen
in desen woerden die selue vermane wi
oec nu. want wildi ghi mocht meer toe
neme in voertgange ter doechden wt
malcandere dan wt ons. want ghi wa
dert die meeste tijt onder een. **Ende uwe**
sake behendi bet onderlinge en u leue
en is **v** niet onbekent. daer toe hebdi
oec meer vruheide mynne en gewoente
tor malcandere. **Dit en sijn gheen deyne**
hulpe ter lerninge. mer die alre bequae
ste toegange ende oersaken. want ghi
moet oec wel troesten vermane en be
schelden. Hier toe so bin ic een mensche.
mer uwer is vele. **En hoe vele uwer is**
alle moechdi welen leere. **Die selue**
scrift oec tor eenre stede. **Na dien dat onse**
here pme ghedreiger heeft den ghenen
die ghelt heeft en des niet en ghiff de
ghenen dies noet hebbe. hoe en sal hi
niet swaerliker gepunt werten die sine
naeste mit woerden tor doechden mach
welt wecken en niet en doet. **Du segges**
lichte ic en hebbe ghene doechheit te spre
ken. mer dier doechheit of wel sprake en
is gheen noet. **Diestu dine vrient vuelh**
er ter onkuytcheit bedrue segge tot hē
Du hebste ghedaen een hofe werc scaestu
di niet en en werdstu niet confus om
die quade daet. **Ist dattu yemant te wer**
scape en ouermaet van ete en van dinc
ke wandere toe des ghelijc. **Hier van**
scrift oec beda op die woerde. **In sunte Jo**
hans ewangel. Die discipule ghedachte
datter ghescreuen staet. **Die neernstige**
mynne dijns huses heeft mi ghegeren.
laet ons spit hi neernstlike mynmen
den tempel godes dar is die heilige ker
ke. en laet ons mit alre macht belente
dar daer niet quades of verkeertes
in en ghesche. **Nyemant van u en sal**
wanē nyemant en sal spreke. **hijn sa**

161
licheit is nu ghenoech. so wie dat sc̄r.
die en wort niet ghegheuen vander
neerusting in ymen godes die selue sc̄r
oec inder omelien van sinte ioh̄ns bap
tisten gebuere. wat mach onder den
mensche hoger ende gode aengenamer
wesen wāderinge wesen dan der geē
re die hem castien van sūde. die hore
moet gheue tot vlac der doechde. Ende
daer en bouen mit dagelischer oefe
ninge pinen ander menschen tot wie
sc̄p hoers sc̄ppers te bekere. en mit
stādiger anwpinge gelouiger sielē die
woude des hemelischen vaderlands pine
te vermeerren. **E**en exempel dat
sc̄r̄ die lib̄ri ap̄i gemaect heeft

Wi hebbe ghesien en seer vrentlic
ghehadt den edelen man Ridde
philippus van moniraul die van alte
volcomenē leuen was. In welken wi
dit weerdich geduekenys diavijl ghe
merct dat hi alle sine tijt enther in ge
bede en stādiger ynicheit. of in heilige
collacie toebachte. want hi bekende
veel goeder menschen van geestliken
leuen die hi al om zoekende versocht
hadde in greken lombardien burgūdie
pūicien walschlant vlanderē brabant
en anderen landen. welker doechden
zeeden en woerde hi mit wonderliker
uuericheit en begeerte plach te vertel
len en daer mede die herte der hoerre
tot beteringe hoers leuens te verwecke
daer toe plach hi die ghene. daer hi me
de sprac mit wonderliker gracie sijn
mondes daer toe te dwinge dat si hē seg
gen soude of si per weerdiges voert te
seggen ghehoert hadden. of ghesien in
werken of woerden goeder menschen.
En dese dinge bouen dat men ghelo
uen mach verweeten in hem also grote
denoie vroude en begeerte dat hi hier
yne alleen scheen te leue. want alst ghe
uel dat hi per desen onghelike hoerde
so leede hi sy aēsicht of mit wōderliker

bangicheit sijn geres als of hi voer
sijn hoeft gheslagen hadde geweest.
En hi en is niet beroeft van vruchte
sijn mondes en horen der goeder die
hi geerne sprac en hoerde. van welke
wonderliker wys hem god oec louē
de in tegenwoerdiger tijt. want hi
hadde nauwe van allen sine vader
liken erue bemeelike noedurste.
nochtan was hi een stichter wel van
achte cloestere van sinte bernardē
oerte behalue vergaderinge van be
ghyne die hi wel tot vyfduisenden
in alrehande steden versamende in
godes dienstes. **Exempel**

Iden selue boeke niet van vōde
leerbare man meyster Johan in
nuel die eerst was teken der kerken
van ludic. niet versamende rjedom
en glorie deser werelt gaf hem in die
reguliers oerde tot onygis dese goede
man was nauwe vinermeer in ledich
eit of ruste hi en arbeide sonder op
houde in wederroepinge der sielē die
verghingen. van welken men mach
wt ene dinge merken sinen neermt
ge mynne. want hi in langer ende
swaerre moynisse des voereuels ar
beide. so quam een die alre veruoepē
medicus wt den ouersten walschla
de op sijn selfs cost. op dat hi hē mocht
te ghenesen. mer doe hi vracchte van
den medicus hoe vele wts dat hi daer
toe doen moeste dat hi gesont worde
doe antwoerde hi volcomelike wil ic
v genesen in vier maende doe die goe
de man dat hoerde. doech hi mit sijn
re hant op sijn been mit verheffender
steme seggende. we nu onsalige dat
dan soude ic om dit ueele vleysch dat
wert van prediken en leere der mens
ten. of laten en die sielen die vō
mit sinen dueren bloede gecost heeft
ende die doer nu mochten verloeser

Elly

werde
 fouden. Hier en bymme ouermits dien
 dunel verleit werden. **N**ijn lieue meyst
 ghi moget wel te lande weder trecke
 wanneer ghi wilt. **I**n uwen goede wil
 en arbeit moet v god verghelte. **D**e
 salige man totter neernsticheit die
 hi hadde die menschen te gode te trec
 ken. was hi oec also goederuere mil
 de en medelidende ten arme. **D**at als
 hi ten arme die hem genioete met
 en hadde te gheue. **S**o wart hi altoes
 mit sonderlinger siecte om ghebrec
 der gauen gequeller. **E**n plach dan
 voer die lichaemlike aelmissen als
 in een geestlike weldaer en sonderli
 ghe ghebet voer den armen gode te
 betalen. **H**o wie dit leses moeges
 oec sine neernstige mynne hier by
 merken. **D**oe hi lach en sieltoechte des
 auontontes daer hi voert mid nacht
 na sterf quam een wilt bloet mensche
 van dien diemen ribalde hier mit voeste
 deel vanden huse en begeerde ten heil
 ghe man als van synre biecht toe te
 speli en. **A**er hem wart grantwoert
 dat dit niet en mochte. **W**es geschien
 doe dese droeflike van daen geschiede
 was riep die heilige man enen van
 ten gene die daer om gonden en seide
 hem. **R**oept weder tot mi desen dien
 ghi verdouue hebt. **A**ls si dit hoerden
 worden si alle confus en verwonder
 den hem seer en brochten ten mesche
 weder. **B**i hem. **W**elken mit groten
 bewouwe bychteude sine sunde. **D**ie
 heilige man hoerde vlytlike ende ab
 soluerden. **E**nde liet en van he gnen
 Ende als hi van hem ghegaen was
 sprac die heilige man. **H**u en woudie
 niet om dusent marc goudes dat ic
 dien mensche niet ghehoert en had
 te. **E**n sich wat vruchte daer va qua
 want die mensche en was nauwe
 een vrendel van eenre myle ge
 tichte va die huse daer hi haem ges

doort bleef en viel ter eerden. **H**ier na toe
 dat ic seggen sal gheschiede ter stont daer
 na des naesten nachtes. **I**n engelant was
 al doe een goer man heidich **W**an va leue
 die sonderlinge gracie hadde in sermoene
 den volke te doen. **E**nde doe hi in synre sta
 aen opelike predice was daer een sundich
 vrouwenae die vterlike buterlike beye
 gen wart mit herouwe en wart roepe
 te onder ten volke aldus seggende. **K**necht
 godes ontferm du myns. **H**oert mi onsa
 lige en absolueert mi van mine sunden
 die goede man stille. **S**ie als hi mochte
 ende gheboer dat sie ~~was~~ roeue soude
 totten eynde syns sermoens. **H**ier lange
 daer na stont weder dit vrouwe naem op
 en mit roepe badt si vluchts ~~gh~~ gehoert
 te werden. **A**er doe die man godes hoer be
 loefte dat hi se na den eynde syns sermoens
 ter stont horen woude en si een weynich
 stille bleef stont si nu deertewerf op ende
 idepende ontsichlike viel si in hoer aen
 sicht ueder en bleef toot. **D**oe en wert niet
 luttel die prediker gesuert mit den volke
 en hi badt alle die te gemwoerdich waren
 mit tranen onsen here te bidden dat hi ge
 weerdigen woude yemant van hem te
 roue wat gheschiet waer vander sielen
 dier suntersehe. **D**aer en bymnen bleef
 die prediker geloten in een celle en ar
 niet noch en dranc. **W**elken inder deeter
 nacht die siele luchtiger dan die soune
 openbaerde seg seggende hem. **H**ier hier
 bin ic die siele daer du voer bidtes. **V**an alle
~~welken~~ pinen bin ic ontbonden niet
 en staer nu voert an daer voer ic en vare
 ter stont te hemele. **D**oe dese goede man
 als gheen wonder en was noch twuelde
 anwoerde die siele. **H**ier om een repken
 dattu niet bedrogen en werdes. **E**en ghe
 noemt. **A**ermer Johan inden lande van
 brabant inden cloester va van oeygues
 des gesichtes van ludic is nu tot deser we
 gestorne en ghelst als hi in sine leuen
 altoes medelidende heeft geweest in arme

162
en ghequeldē mensche also oec nu als
na sijnre doot voer hi een stede des vege
vuers. daer ic mit ontelliker scare ont
houden wart. Sine salige siele vanden
engelen geuert wert en hi daer vele
bekende welker hi een sake hoerre sa
licheit gheueest hadde so wart hi mit
barmherticheit bewegen en badt onsen
here daer voer dat si van hoerre pinen
mochten verloeser werden en hi is ter
stont van onsen here verhoert also dat
hi met allene mit dien daer hi voer badt
mer mit vele ~~ander~~ andere daer ic mede
verloeser bin in ~~der~~ alre meester glo
rien is ontfangen. Als dit die siele ghe
spoke hadde is si voer den ogen des goe
den mans die hem verwonderde van daen
genloge. En hi heeft ter stont ene bode ge
sant mit breue ouer meer mit lant
van ludic en vant dat als hi dat teyken
vander siele ontfangen hadde ter seluer
wie die salige man gestoruen was. Hier
om merke die dit leses welker glorie
si weerdich sijn die troulike arbeiden in
salicheit der menschen.

Van vrede scrift Beda inder omelien op
die woerde onser here die hi sprac na sijnre
sijnre verriesemisse tot sijnen discipelen seg
gende. Vrede si mit v.

Onse verloeser xpc ihus openbaerde
sijnen discipulen boer he ter
stont vrede vernyende dat selue na dien dat
die glorie sijnre onsterflicheit vercreghen
was dat hi sullende gien totter passien
sijnre totes. als een sonderlinge pant pant
ter salicheit en des leuens hem beset had
de seggende. Amen vrede laet ic v. Amie
vrede geue ic v. welker gauen gracie oec
doe hi geboren was die engelē ter stont
ghesien vande herden kundichte louende
gode en seggende. Glorie si gode in die hoge
gode en inder eerde vrede ten menschen
van goete willen. En dat wel behoerlike
want al onses verloesers werc in die vley
sche is der werelt versueninge. hi is ge

come om vrede te make tusschen sine
hemellichen vader en den menschen.
Ende heeft na woerden des apostels
ghevredet. ouermits sijnen bloede
die in die hemel sijn en inder eerden.
Want om ouertredinge onser eerden
ouder was god vertoert op den me
sche. wes toern onverdachtic is alle
creature. en daer toe als sijnre ~~Engel~~
en seir hadde wi oec schelinge mit
enghelen van welker daerheit sine
stont der eerster sünden en om dage
lysche ghebreke wi veer verschiden
waren. Voert so waren alle creature
ghestellet tot walke ouer den sinder
op welken god vertoert was wat
als in den boeke der wyshew staer
die creature ten sepper dienende is
vuerich in te pinngen tegens die on
gherechagen en wort sachter in
vredē wel te doen den ghenē die in
god betruwen. Hoe begeerte is dan
toe gecomen dese vriedemaker die ver
enget heeft die in den hemel sijn en
in der eerden die dner den prophete
wel te rechte ghenoeit is een prince
des vredes. voerboden gheseynt den
vrede te belouen. ja meer den vrede
die belouet was te verkundige. Hier
spract god doer ysaiam den prophete.
Ic gedencke ghedachten des vredes.
Ende ic genalie tot v als een vloer
des vredes. dese vrede moete voer gae
soude die mensche come totte saligen
vrede des heren. want ten is niet moge
lic. noch ten waer niet betamelic dat
yemant hebben soude gherechte vrede
op welken sijn sepper vertoert was.
Daer van in jobs boec staer. Wie heeft
god weder staen en heeft vrede gehad.
En die prophete ysaias seir den here. En
en is gheen vrede seir god die here. En
ter ander stede. Vanden aensichte dines
toerns is myne siele verstuert. Ende
die apostel sijnre paulus seir. Iden en

en heeft die engelen des vredes

El

bingheit is in elker zielen die quaer
 doet hier omme doe dese verdoeninghe
 tussche god en den mensche gheschiet
 was doe mochte die mensche comen
 totten saligen vrede des herte als die
 eerste bant en ~~was~~ begangenisse of ge
 daen was waer bi wi merke dat als
 xps gecomen is tot onser salicheit so
 is hi gecomen tot onsen vrede want vrede
 is salicheit welke begone wort in de
 sen leuen in gerechten herte Als hi noch
 na vertichnisse alre dinge en vsaekin
 ge hoers selfs hoer beloefde hondert
 vout ontfangen in vrede hoers herte
 in deser tyt en dar in een pant des ewi
 gen vrees welc volmaect sal werden
 in dar ouer de ihlm dar also vele bedu
 det als een ghesichte des vrees want
 daer sullen die salige mensche volco
 melike den gewaren vrede sien geuo
 le en ewelike besiten na onses heren
 belofte door den prophete ysayas die
 seit Ende des vrees en sal geen eynde
 wesen **Oec** seit hi **Sijn** volc sal suten
 in soenheit des vrees en in tyflike
 ruste vrede hoers herten sullen die sal
 gen aldaer vercrigen en besiten als
 een ouerste loen en eynde en vinct al
 hoere glorien vrouden en weelde wat
 der glorien sal een yegelic also vele heb
 ben dar alle sine begeerte sullen ver
 uult werden en rusten Anders e waer
 daer gheen volmakinge des vrees
 want veruullinge alre begeerte die
 daer wesen sal is een volmakinge hoers
 saligen wesen **Die** **iphete** seit **Je** sal
 gesaede worden als openbaren sal dine
 glorie en wi sullen veruult ⁱⁿ de goede
 dyns huses die aldus ghesaede sullen
 wesen moghen wel vrede hebbe in he
 want si sullen mit gode veremger
 wesen in ewighen vrede en vrientcap
 boue he en mit eendrachticheit ewig
 myne mitte ghenē die syn bi he pa

beloefnisse onses herē door den iphere
Iheremia die seit **Je** salse doen wonen
 betruwelike sonder enige aert ende ic
 sal hem wesen in een god en si sullen
 mi wesen in een volc en ic sal he gene
 een herte en een siele **Hier** omme mochte
 wel die iphere dauid seggen totte hemel
 sche burgerē **Loue** ihlm den here loue
 spon dinen god want hi heeft genemiger
 die flore dyure poerten hi heeft gebidiet
 dine kyntere in di die dine eynde heeft
 vrede gheser desen vrede sullen wi als toe
 wert aen sien desen sullen wi grueten
 tot desen sullen wi tyden na desen sullen
 wi lichten mit verlangen en beynne
 hem al hier te sucken en te voersnake
 mit vrede onses herten also veer als dat
 mogelic is in desen leue want als sinte
Augustinus besaet vrede der hemelscher
 stat is dat alre gheordinerste en dat alre
 eendrachtichste gheselschap godes te gebu
 ken en malcauderen in god vrede der re
 deliker zielen is gheordinerde ruste der
 begeerten **In** welken werliken herte die
 nae den vleysche leuen en staen al in be
 geerte tot ere tot goede tot wille tot weel
 de en kan gheen gewaer vrede wesen
 want die dinge en sate niet die begeerte
 daer suten her naert van seit **Die** gheit
 mynner en wort niet ghesader die on
 kuytscheit myner en wort niet gesaeder
 die ere der werelt myner en wort niet ge
 sader **Des** ghelues seit hugo van sante
 victoer **Alle** volicheit alle sueticheit alle
 macht alle oueruloedicheit gesapente
 dinge mogen quellen dat menschelike
 ho herte mer sien kunnens niet saden
Ende **Anselmus** seit alle creature die my god
 niet en is die is mi een armoede waer
 wt wi verstaen dat onse begeerte niet
 en kunnē dan inden ouersten goe
 de dat god selue is en na wes beelde die
 menschelike siele gesapen is **Ghelic** als
 een zegel wighed:uct nergheent en rustet
 dan mit zeghel daer wt ged:uct is **Hier**

van seint **Gregorius** die menschelike siele die allene om god te beghere ghe maect is dier ist alre depne war si bene de mynnet. en daer om wel te rechte en ist hoer niet ghenoech so wat god niet en is hier wt merken wi dat nyemant en can gheuare vrede des herte hebben dan die god boue al mynnet. en ommes dier mynne gode besit want in he allene rusten menschelike begeerten om dat hi dat onwandelbaer goet is daer gheen nuthagen in en is die gode minnet die heeft gode en besit gode. **Als** **sunte Gregorius** seir want hi en mochte gode niet mynne hadde hi ten ghenen niet dien hi mynnet en hi en waer oec niet salich want die en is noch niet salich dien niet en heeft dien hi mynnet hi heeft god. mer na groet heit sijnre mynnen. Ende want die mynne niet volcomen wesen en mach mach in desen leue so en kan besiten godes niet volcomen wesen noch oec die salicheit des inwendigen vrees. Ajer die sal vol maect wesen werden inden toecomende leue als die mynne godes en besitte godes volcomen wesen sal en daer mede alle die begere rusten in god dit en bekene noch en aen merken vele menschen niet dat aldus geware vrede allene in gode te mynne en te besitte geuonde wort. Alle ist dat si en alle menschen natuerlic bouen al vrede beghere en geen dinc also seer als vrede want die vrede is dat eynde daer alle menschelike vte en arbeit op staet en een sake waer omme wi alle dinge doen en begeren en als die niet en volgt so heeft een mensche te vergeues ghearbeit wat baten eer goet macht en weelde sonder vrede want dat eynde waer om die mensche die dinge sucke is en vmoede vrede daer yn te vnyden. **Beter** is vrede in armoede dan in rycheit onwe te want in vrede armoede vnyheit besa mynge eer en liden ghenoechte vrede sucken die mensche oec doer onvrede. **Als**

Augustinus daer van seir **Shelye** als nyemant en is die niet blide en wil wese also en is nyemant die niet en wil vrede hebben ga dien dat oec die oerloch willen anders niet dan vrede en sucke. **Tot** dien gloriosen vrede willen si mit oerloge come hi noemt ten vrede glorios. want wat mach hem outbuelic die vrede heeft. na dien dat hi god heeft. **In** vrede spiet die pphete is godes vrede ge maect. **God** suet vreedsame heren daer hi in wone en mit sine ymone maect hise vreedsam. **Als** hise maect genoechsam. want die waer alre ghe rich den god niet en genoechte. wat mach men dan te loue van desen inwendigen vrede des herte seggen hi is voer waer een sachticheit des gemoedes. een swigen des herte. een hauene der ghedachten. een ruste der begeerten. een eynde des strides. een staf des wandelaers. een wechloen des lopers. een ruste des vermoepten. een vercoelinge des verheeten. een verlichtenisse des lidens die vrucht des gheestes. een dochter der mynne. dat eerste loen der oermoedicheit. een werpste der doechte. godes soel. verlichtenisse der ellende des dunckel breuckinge des becoerres benyten. een bedde der confaenaen. een huys der toelucht. een toern der stercheit en beschuut van herte en reghen en pant des vaderlants deses leuens salicheit en volmakinge der ewicheit. **Proet** is hi die hem suet. salich is hi die hem vnynt. **stere** is hi die hem hont. **hier** om wel seir die pphete wie is die mensche die wil dat leuen en mynnet te sien goede dage. hi sucke ten vrede en veruolghe hem. dat is hi en late mer of hien veruolge he ajer hoe salme he veruolge. **Alle** menschen sucken vrede ajer luttel ist die veruolgen daer die pphete die vedene op seir want si en heb be ten wech des vrees niet bekent. **En**

Ch

onse verlosser richter ons inden wech des
 vredes **Na woerde des heilighen**
Zacharias in sine louesanghe
 te richte spiet hi onse voete inden wech
 des vredes noch vroetheit des vleysches
 welc die doot is na woerden des apostels
 noch weerlike wyshheit wellie sotheit
 is voer gode en richten ons inde wech
 des vredes **Als daer suete Augustinus**
 van seit **Daer en is geen ruste daer**
ghisuct suct dat ghi suct mer si en
 is aldaer niet daer ghi suct **Recht of**
hi seggen woude **Ghi suct ruste ende**
vrede in eeren in goede in weelde in
opblasender conste mer daer en vindi
 se niet **Allene xpus** mit sijne lere heeft
 ons ghestuerr inden wech des vredes
 want al schijnt sijn lere hart en swaer
 te wesen ende ongenoechlic den vley
 sche en teghens menschelike houerdie
 si leide nochtant en brenct tot vrede des
 herte tot ruste al onser begeerte tot sa
 licheit deses leuens en inganc des ewi
 ghe leuens hoe mochte hi anders waer
 achtlike seggen **Coemt tot mi** ghi alle
 die arbeit ende beladen sijt en ic sal u
 lauen **Suett op mijn** **Judie** op u wat
 dat is suete en myne bordene is licht
 en ghi sult ruste vjude uwen siele dit
 riger oec die **phete dauid** seggende
 vele vredes is den ghenē die dine ewe
 mynne en hem en is gheen schendenis
 se **Cristus** mit sijne lere stuert ons
 inden wech des vredes als hi eerst of
 fuid die hinder des vredes als myne
 tylike dinge en leert ons mynen
 ende sueten gode en hemelsche dinge
 dit offuyden is ongenoechlic en hart
 vleyschelike mensche want si noch
 niet weder in die stede en hebbe dat
 better en ghenoechlicher is **Hi lesen**
 inden gessen van filosofhen die
 meest voer der gebuertē cristi ware
 natuerlike wise manne die al hoer
 dlice gheue te ondersucke natuerlike

conste **Wile** van desen vonden inde lichted
 natuuren dat die meeste salicheit waer
 vrede des herten en dat si die niet heb
 ben en mochte mit myne eertscher din
 ge welke mit arbeyte veraregen werde
 is mit sorge bewaert en mit rouwe ver
 loze en hier omē sueten si of alle myne
 eertscher dinge wel voelente eens de
 deels mer nochtant en quamen si niet
 tot gherechten vrede des herten **Hi en be**
kenen noch den wech des vredes niet na
des phete woerde want die **in** **myne**
godes en was niet voer hore oghen **Hi**
en hadde dat licht der gracen niet daer
si mede mochten bekenne en verarege
godlike doechte als gheloue hope ende
myne **Die redene daer** daer van rucere **sine**
Augustinus want si en sochten god niet
 mit sulker oetmoedicheit als hi wil ge
 uonten weete **Hi sueten of eens deels**
dat leefel des vredes mer si en sette
 godes oefeninge en mynne niet weder
 in die stede des herte dat niet ledich en
 wil wesen **Na woerde des heilige** **Abis**
theremos die seit **ic** in sinen collacien
en gheene wys en mach die leuendich
en onses gemoedes ledich wesen sonder
enich begeerlic neyge der mynnen daer
 onse herte mede becommert si **hier om**
 so is kenlic dat ons cristus onse here alle
 ne ouernuts sijne ewe en leer gestuerr
 en gheleit heeft inden wech des **ghe**
waren vredes hi heeft ons gemaect we
 te mit **sinen** hemelschen vader hi is
 selue geworden onse vrede **Na woerde des**
apostels die seit hi is onse vrede **ende als**
hi selue sprac tot sinen iongere in sinen
laesten auontmael **Dit heb ic u geseyt**
op dat ghi in mi vrede sullen hebbe want
 inder werelt suldi **dinc** hebben **ghele**
van buten dinc van bynne vrede **Dit heb**
be die vrente gods wel besocht in welke
die inwendige vrede die si in xpo hadden
sterker was en verwan den wtwendige
dinc in welke si oec glorieerde **Als me leep**

vande apostele doe si mit voede gheslagen
ware dat si ghingen violic vanden aensich
te des rades om dat si weerdich ghehoude
worden om ihus name smaetheit te liden
En vander heiliger Joncker sunte Agathe
maer in hoerre legenden doe si swaerlike
ghepynne warr sprac si In desen pnie heb
ic also grote genoeghe als die ene goede
voetschap hoert of die siet dien hi langhe
begheert heeft of die vele santes genon
den heeft **Qu** mochte yemant vrighen
van tylliken vrede of die niet en diene
tot inwendige vrede na die dat oerloch en
onvrede dicwyl van sinde coemt en sinde
in bringt **En** is dat die inwendige vrede
dient waer om verhengt god dan onvre
de druc en liden op sijn vriende **En** seit
mede waendi dat ic gecome bin vrede
te seynge op die eerde mer also mer dat
sweert hier op mach men antwoerden
dat yimmer tyllike vrede te begheere is van
godes vrienden welcke die heilige kerke
bidt seggende **G**hif ons heer vrede in onsen
tiden op dat wi en rustich leue leydende
di trouliken diene mogen van welke on
se here oec seit doer den **phete Jeremias**
Buet vrede der stadt daer ic v toe hebbe toe
ouervandere want in hoere vrede sal uwe
vrede wesen **D**esen vrede beloefte onse heer
den kinderen van isel also veer als si sine
ghebode hielten seggende **I**c sal vrede geue
in uwe eynden ende nyemant en sal weze
die v verveer **D**at betuyget die **phete** **Ba**
ruch daer hi seit hadtequ inden wege go
des gewandert **D**u soudes yimmer in vrede
gheleefft hebbe op der eerden **H**er want die
menschen dicwyl in voerspoede godes ver
gheren ende misbraken den tyllike vrede
Als **sunte Bernaert** euert seggende volhar
en oueruloedicheit tylliker goede dinghe
maect verghere ewiger dinghe **En** **sunte Gre**
gorij bedager seggende **A**t dat wi tot gebu
ken onses leuens ontfange hebbe wande
len wi tot ontoechte **V**andier des vredes
here wi tot gebuikere vrede sekerheit hier

toe wort al sompden ontoechte gesperd
in tylliken vrede als herodes en pplan
vriende worden en verengert in onses
here tode **Daer** **see Gregorius** van seit hi
steret die quade diese verengert en maect
se so vele te onbedwaeliker als huse
eendrachtich maect **H**ier omne so verhe
ger onse here onvrede inder werelt **D**ie
hem die goede niet wilscheit en moge
si en moeten mede ghestuert weede **D**ie
en vernolge liden **A**ls die inder verster
ter zee deser werelt in ene seepe mitte
quade versetter sijn **D**och so liden die
quaden om hoer verdichste en die goe
de liden tot proeuige en oefeninge hoer
re verduldicheit tot vermeerlinge hoer
loens en tot verwekinge hoerre be
geerte opwert totte hemelsche vrede
Ende daer omne sijn si inder waerheit
goet so en verliesen si niet inwendige
vrede hoers herte die si in god hebbe
mer si houden oec vrede in onvrede
ouermits verduldicheit die hi doer
besitten hoer siele **H**er al is dit aldy
nochtant bidt en begheert die heilige
kerke tylliken vrede om hoer cranche
lede die noch niet vele weder vrees v
dragen en kunne en behoeuen in
vrede inwendige cracht hoerre siele
te verweue **O**m dese sake als men
leit plach die heilige **hulscop van**
sunte Iohans ewangelijne **D**istijpel vde
onsen here te bidden om vrede der
heiliger kerke mer sijn perikel mer
der cranche gelouiger onrozichrede
Hier na mochte yemant vrighen
of oec noet vrede is mit onsen euen
menschen te hebben om vrede on
ses herten te vercrigen en te behoude
En hoe wi vrede mitte mensche mo
ghen houde **T**ot onderlingen vrede
Maect ons leer die heilige scrijft **En**
sonderlinge sune pauwel in sijnre
epistel tot dien van Rome seggende
Do vele alst in v is hebbe vrede

Exij

mit allen mensche. daer hi toe ruert
 hoe men dien vrede verwerue ende
 houde sal. En wilt sprecht hi v selue niet
 bescherme. mer gheeft den toern de
 te. dat is verantwoert v seluen niet
 mer swijgeren verdrager den toern
 gen. Oec seit hi laet ons houden dat
 tot vrede dient en dat sachtich is. laet
 ons onderlinge bewaren. En inder
 epistel ad ephesios seit hi wester soch
 houdich te bewaren eenheit des geestes
 inden bande des vreden. Hier en tegen
 schijnt te wesen dat onse here seit. Chi
 sult ghehaet wesen van allen mensche
 om mynen name. Ende dat leo die
 heilige pawes seit. Vrede mit deser
 werelt en kunne gheen mensche heb
 be dan mynnaers deser werelt. Ende
 sante Gregorius seit. Beter is dat
 schentnisse ghesche. dan die waer
 heit achter gelaten worde. Hier hier
 ymie is te weten dat een mensche sal
 dich is mit allen menschen vrede te
 houde also veer alst in hem is. dat
 is te verstaen dat hi niemant en ha
 te al heeft hi hem misdaen. Hier ver
 gheue van herten en en weygher
 hem oec niet. gheen toesprikke of
 gruete wanneer dat behoerlic is.
 En een ander des begherende is. Doer
 meer heeft hi yemant misdaen mit
 woerde of mit werken dat hi hem
 dar beter. Also veer als hi des macht
 heeft. Also dat een ander mit reden
 niet op hem te becone en hebbe
 want anders en mach een mensche
 ghene vredelike consciencie hebben
 noch betrouwe dat god mit hem te
 vreden is. Als onse heer wel ruert in
 sante Matheus ewangeli seggende
 dat dattu offers dine offerhande totte
 altare en daer ghedenckes dat dyn
 brueder wat tegen di heeft. gauc eerst
 ende verluene di mit dine brueder en
 dan comede offer dine gauc. Hier en

bonē is noch die hoghe niet onses here
 als wel te doen den ghenen die ons hatē
 Ende sante paulus leert den quaden mit
 goede te verwynne. Hier sprecht hi dat dij
 vrant hongert ghif hem ete. dorst hi
 ghif hem drincken. want dit doente
 salstu colen der mynnen versamenen
 op sijn hoeft. Des ghelyc leert die heilige
 Abt Joseph in sinen collacie. Als dat een
 niet myn en sal pinen te sachte sijn
 brueders toern op hem oec sonder rete
 ne verweet. dan hi sijn selfs toern sal
 pinen wt te doen. want niemant en
 sal lichte slaen dat een ander in sijnre
 sielen veruac om hem daer hijt kan be
 letten. Hier dit voer gheseyde mach men
 verstaen vanden ghenē daer wat goe
 des ymie is en een lytelyken enigher
 doeger. want hoe die menschen doechsa
 mer is sijn hoe anreliker is mit hem
 onvrede te hebben. Die mitte goede niet
 vreesam en is mach duchten dat hi mit
 gode niet eens en is. want hi mitte gene
 niet eens en is die mit gode eens is.
 Hier men vijnt leeter mensche vol odoech
 den en quaets geuelens. of oec die
 mit ons in eenheit des geloue niet en
 ouerdrage mit wellien vreden vrient
 scap te hebben niet wel staen en mach
 sonder sunde en scandalizeringe ander
 re menschen. Want mit dien vrient scap
 te hebbe schijnt in eenre wys die ondoech
 te te sterken. Als die heilige pawes cleuche
 rius seit seggende. Te verluene als du moes
 verstuere moes die verkeerden. dat
 en is anders niet dan te voeten. En ten
 deruet niet eens vermoeden heymeliker
 gheselschap die oflaet te wederstaen der
 openbaerre misdaet. Hier van is dat sante
 Johan crisostimus seit. waert dat wi gode
 wuue waren als hi ons is. nūmer en
 souden wi onghelouiger mensche vrient
 scap oefene. Dit selue hebbe wi wt der
 lere des heiligen apostels sante Johans in
 sijnre ander epistel daer hi seit. Soe wie

dese lere niet bi en brengt die en wilt oec
gheen gruete segghen. Want wie he gruete
~~dat~~ seit die ancht gemeenscap mit sine
bosen werken. Hier ome al wast dat die
phete dauid sprac mit dien die den vrede
haeten heb ic vreed sam gheweest. **Roche**
sonter vroegē sprac hi trouwelike tot on
sen here. En heb ic niet ghehaet here die
di haeten en op dine viande heb ic seer ver
toert gheweest. niet dat men haten sal
die personen. mer die ondoechde sal men
haeten berispen en veruolge. Ende dat
berispen en verdrage die boesen niet. -
Want als Crisostomus seit die die quade be
risper die veruolcht hi valt in horen
haer die bestraffer die misdadige. Dese on
vrede en haer moete liden op he die heer des
vrees daer in name der phete inden boe
keder wysheit lange te voren aldus van
ghesproken was. Doe boesen spraken niet
gherechtlieke denckende laet ons veruolge
den gherechtinge. want hi is contrarie on
sen werken en veruolt ons die sunden
der ewe. Hi is ons oec swaer te siene. ~~dat~~
want onghelyc is syn leue den anderen
wi syn als logen achtich gheachtet voer
hem en hi onthout hem van onsen we
gen als van onreynheden. **Ait** bespote
en tormenten laten ons bezoeken mitten
alre scandelicsten tode laeten ons verdoe
men. **Hier** mochte yemant vragē hoe
dan dat hi coemt dannen van somighen
heilige scrift dat si ghempnt hebben ghe
weest van gode en vanden mensche. Ende
dat si graeie geuonden hebben inden aen
gesichte alles vleysches. Hier op mach me
antwoerden dat god die wonderlic is in
synen heilige heeft oec somige mit deser
sonderlinger graaen willen begaue. **Ghe**
lyc als al en woude hi hem selue niet ver
lichten dat beuolen der scarpheit des li
dens in synre passien. nochtant heeft hi
som andere heilige martelaers verlichtin
ghe ghedaen. also dat si schene ghene be
swaringe. mer meer troest inde ymen te

hebbe. Aldus heeft hi somige wel gespaert
en gheuert van haere der werelt sonder
linge daer inden weder sake alsoe ver
woede boesheit en nydicheit niet en was
als in den iode wart geuonden die xpm
tertoor brochten. **Alre** meest vuytmen
die vordel vrede te houden oec onder ten
quaden van heiligen. welker duechde
en puerheit des herre kenlic. ende ope
baer. ende onweder sprekeleic wart ghe
uontē ende sonderlinge die mer eerticheit
en sochten. **Alse** noch die mer eerticheit
en sucken. **alre** best vrede houte mitte
menschen. Want eerticheit dinge te sue
ken is dicwyl ~~hant~~ oer sake des onre
des. Ende daer ome so wie onvrede heeft
niet synen naesten om tytliker dinge
wille al heeft hi recht nochtant en is hi
mer seker. noch hi en derf hem mer aen
vredē. dat loen dat die ghene verdienē
die veruolghinge liden om die gerech
ticheit. **Mer** die allene die veruolghinge
liden om godes sake. **Als** crisostomus seit
daer van seit op die woerde onses heren
salich synē die veruolghinge liden om
die gerechtheit. En dien en ist gheen
hinder in yuwendigen vrede des herre
dat si van buten onvredē. hebbe. want
si worden van bymē geuort. mer con
scienaen om dat god die oer sake is. **Al**
woerde des apostels die seit. wi gloeue
in tribulacien werende dat tribulacie
maect lydsamheit. lydsamheit maect
proeuinge. proeuinge maect hope. en
die hope en beswyt niet. **Hier** ome
wt dien dat voer ghesit is mach men
vergaderē vijf punte die noer syn sal
een mensche vrede houte mit sine nae
ten. **dat** eerste hem selue niet te ver
antwoerte. te onsculdige. of te ver
rechtidige. sonderlinge mit straffen
eens anders dit hebbe wi wt te woerde
des apostels die seit. **Alre** liefste wi coemt
v niet bescherme. want hier wi coemt
alle twyfelē kuen. dat ellic recht wil

hebbē en die ene te andere niet en wil
 wiken. **D**at ander is versmaectste
 tneliker dinge want die diavyl ee oer
 zalie sijn des onsvietes. **D**at derde dat
 een hem selue niet wiser en vroeder en
 houde dan sinen brueder. **E**n daer ome
 wille dat me hem volge sulle dese twe
 hebbe wi wt des heilige **Abt Joleys**
 collacie. **D**at vierde en vyfte ruert sate
 bernaert daer hi seir heeft sijn brueder
 wat reghens di wes oemmoedich verghif
 misse te bidde. **H**ebstu wat reghens hem
 wes sachmoedich hem te verghenen. **E**n
 alle lede sulle wesen in vrede. **D**ie te dese
 punte niet en bewaer sal diavyl dviede
 mit sine naeste hebbe in een groet hind
 en achterdeel sijn inwendigen vretes.
Fur eynde om te versamenē die dinge
 die dienē en noedurfach om te verwige
 en te beware vrede des herre. **T**o merke
 ses punte. **D**at eerste dat ene vne sine
 consciencie van allen dootsunden mit
 berou mit biechte en mit bereringhe
 Also dat hopen en berouwen moghe
 dat hi mit gode veremiget en gevredet si
 Anders en kan hi geen vredelic herte heb
 ben die wile dat god op hem ueroert
 is. **P**a woerden des yheren vande aelich
 te dms toerus so en is gheen vrede minne
 ghebeente vanden aensichte minne
 sinde. **E**n die wise man seir. **P**a dien
 dat scilcheit anruoudich is so is si ge
 gheue in alre menschen verdoemen
 want altoes vermoedt hem ongena
 de ene verstuerte consciencie. **A**ldus
 woeger en knager die worm der cōsac
 aen den sinter. **E**n en laer he ghenen
 vrede hebbe. **W**aer hi in **Job** naer ge
 sarenē. **I**n dattu vroe margens op nae
 ste en bidde den almachtige. **I**n dattu
 reyn en gerecht voertgaeste ter stont
 sal god totti wakente wesen. **E**nde
 vredelic make die woninghe dnyre
 gherechticheit. **D**at ander is dat ee

mensche pine sine begeerlicheit onder te
 houden. **G**ude te bedwingen. **P**a meer te
 verwynnen. **A**ls toe goede te ere toe wael
 te en te willen. **w**ant volger hi dien si en
 sullen hem ghenē vrede des herre laten
 hebben. **A**l beloue si valscheleke vrede. **H**i
 beloue ~~hem~~ recht of men voldide datme
 dan vrede vnyden soude. **m**er si bedriegē
 want die begeerlicheit en wort niet ge
 saedr. **m**er eylicher altoes meer. **p**a woerde
 des wisen in **ecclesiastico** daer hi die beger
 licheit des vleysches en der ogen gheliker
 ter eghelē of der bloetsughe en seir d bloet
 sugen dochteren seggen altoes hale meer
 hale meer. **D**at derde is dat hem ee me
 sche niet en belade mit sorge tytliker dinge
 bouen sijn inwendige crachte. **S**onderlinge
 als gheordnerde mynne. **O**fte gehoersam
 heit daer niet toe en dwingen. **w**ant tyt
 lie dinge ome dat si menichuoudich ende
 wandelbaer sijn verstroyen en verstuere
 diavyl ten staer des herten en behynderē
 dat een niet vri en onbeler tyt en mach
 totten ouersten goede. **d**aer allene ruste en
 vrede in ghelegen is. **E**nde sijn si spoedich
 so verbliden si ydelike en sijn si onspoedich
 so quellen si moyluke. **H**ier ome staer van
 sūte **Augu** ghescreue in sine leue. **d**at hi ind
 hoch kerken goede niet opgestort en was
 mit mynne. **n**och neerachtich om te ver
 meeren. **m**er beual die sorge daer vā sine
 verstantelsten derdien. **E**n wanneer die
 gemene noedurfachheit of nutticheit eyliche
 te. **s**o daelde hi hem wel van gedenckenisse
 hemelscher dinge tot dien inwendigen
 dingen te ordineren en te saken. **n**er als
 dat ghedaen was haeste hi hem als van
 knaghenden en moeylike dinge ende
 keerde hem weder yuvert ende opwert
 tot geestlike en hemelschen dinge. **D**at
 vierde dat hem een mensche wenne alle
 yegentheit verduidelic te liden. **w**ant als
 sūte **Augustyn** seir. **v**erduldicheit is ouer
 mits wellier wi mit effenen moede alle
 weder soet verdragen. **H**ier ome. **w**ant

166
vele wederstoets is in deser werelt so wie vrede des herte houte wil moet hem sette tot verduldicheit. en nae onses here woerde in verduldicheit besitte sine siele. **W**ant alle sunte bernaert seir so is verduldicheit ijerlike die wech totte mede ghelyc dar studiere die wech is totten consten. ende oer oeruoediginge do die wech is totter oeruoedicheit. **D**ar vyfte is goet berruwe op god te hebben. want wie te rechte op god berruwer heeft syn huus op ene vasten peen gheset. en al is dat storme op staen si en kunen dat huus niet om werpen. Die hope als **s**unte pauwel seir ad hebreos is die ander daer dat say des herte **m**e mede geanciert wort also datter vanden geluen der bysterre zee deser werelt niet omgeworpen en werde. **m**er stijf nae onder allen stormen. **A**ldus diendet tot vrede des herten hope en goet berruwe op god te hebben. **D**ar sene is bereyheit goeder gedachten want die noch ongeoeffent en onbereyt is tot wat goedes te oefene. **t**endien daer vrede des herte is in ghelege is die dwaelt noch en is onrustich van bynne vallen de vander ceure gedachten in die ander om datter herte altoes onledich is gelijc als een muel die stades omloepre ende maect so wat men daer in leit. en **w**anneer men daer niet in en leit verlijt hoer selue. **d**aer om en mach hem nyemant wel beloue state vrede des herte te houte hi en si bi langer oefeninghe stadich geworden in sinen ghedachte tot gode ende hemelichen dingen waer bi die psalme te dauid seir **G**od spreck vrede op syn volc en op die gene die hem lieren tot hore herte. **I**n dypische boeke te lesen. **W**ant sonige tammel maken of **W**er behoerlic si dar leke lude die heilige scrifte lesen en of er gheoerloft si die in dypische tale te hebben. **W**oernee ofter geoerloft si die buten kerke te verspreke en te leren. **S**o syn van desen mate rien wt ghesocht en versament scrifte

der heilige. daer men wt merke mach wat wi hier ine gevoelen sullen en antwoerden op die punte voersene. **D**en eerste te bewisen datter niet alle ne behoerlic is. **d**ar leke lude die heilige scrifte lesen. **m**er oec berispelic is dar si daer sine versunnelic syn. **T**o horen wi wat **s**unte **Augustinus** hier op seir inder epistole totten **Greue** banifran. **G**roet spa hi is confusie der leker lude ziele te seggen wat hoerder tot nu boeke te lesen of te horen of te leere. **A**ls ic pape werde so sal ic doen als den papen toebehoert. **W**aer ome en vermaet die mensche niet dat hi inelike noerdurste en daer toe salicher ewiges rikes wil gheleke meere te tel hebben mitte knechten godes. **m**er en wil niet hem in geliken arbeide niet dragen. **d**ar **J**udic xpi des gelycs sune **J**ohan **Erisming** wat antwoerde spa hi is der leke lude die hem ontsal digen van studiere die heilige scrifte die segge **I**cen bin gheen mome ajer ic hebbe een wyf en moet myn huus en myne kindere so ghe draghen. **D**it is dat vele luden ghehuere heeft dar swane dat die allene die heilige scrifte sullen lesen. **n**adien dat ghy alre best behoerlic. **w**ant die mit mudtel der lude wandere ontfangen dage hy woundinge der siele. **E**n daer ome is hem alre meest noer die arsedye der medicane. **O**ec die heilige vader **Augustinus** seirvende totte bruederem der woestmen die meeste deel al leken waren toe harder sie te lesen die heilige scrifte aldus seggende. **G**ueet brueders inder scrifte hoe ghy sult mo ghen beware die ghebode godes. **h**oe ghy de duuel inder woestmen sult verwynne. **h**oe ghy penitencie die xpi gheleert heeft doen sult mogen. **w**ant dit sal altoes die knecht godes lesen en vervulle. **D**es ghelyc sune **Ther**

vinnig sarnuende tot telanga dar niet
 allene een leet vrouwenic en was
 mer oec inder eijde gheset toeharder se
 te studiere die heilige scrift aldus seg
 gende Die meeste sorge sal di wesen
 die ewe godes te wete ouermits wel
 lie du moges sien als tegenwoerdich
 die eynpelle der heiligen en bi horen
 wat te doen si en wat te sauwen
 veruulle dinen moer mit godliken
 woerden en so wat du inden werke
 begeer te volbrengen dat ghetanc
 lie alle tyt in dine herten Den groue
 volke ende ten menschen die noch
 ongewennet waren ter gehoersam
 heit want van gode geboden doer
 moyses dat si in een teyken ter ghe
 huchnisse daer si die godlike ghe
 bore bi ghedendren souden doer elke
 gheer van horen cledeve studie van
 blau hemels verwen inschere soude
 op dat als si si bi geuulle hier ende
 daer hoer ogen wenden altoes vmaet
 worden te gedencke der hemelscher
 ghebode Ende daer na seir hi Hier
 dine so wese altoes die heilige scrift
 te inden handen en werde altoes mit
 herte ouerdacht **O**ec die heilige
 vader gregorij tot wien werlike ion
 scrijft aldus Ic begeer dat ghi my
 nen te lesen die heilige scrift op dat
 als die aelmachtiche ghe god voeger
 dat ghi te manne ghegheuen werde
 dan weten maecht hoe dat ghi leuen
 en vhuys en v ghesymme sult regiere
Die selue heilige vader scrift in
 eenre onelike vanden heiligen vader
 scrifto aldus Wan sijne yoger voert
 was hi altoes also vergheychter dat
 hi sine hande ten monde niet en kon
 te brengen noch hem op die zyde en
 mochte wende dese en kende ghene
 lettere mer nochtant van achuisse
 die hem ghegheuen word hadde hi
 boeke der heiliger scrift ghecoft en

dede die sonder onderlaet voer hem lesen
 Ende also wt gheschiet dat hi na sijne
 maten volcomelike die heilige scrift
 leerde alen kende hi ghene lettere **D**ie
 Johan crisostim seir oec op sijne Johans
 ewangeli aldus sprekende totten gemene
 ne volke laer ons besien besamen ons
 selue en straffen voer an want dat wyf
 dat vyf manne hadde ghehar en was
 van samarie hadde allulke vltre tot
 ter godliker lere dar si hoers werkes ver
 gar en bleef bi onsen here sitende hem
 vraghende En wi en achten mer te v wa
 gen van godliker lere noch en hebben
 god voer oghen mer doen alle dinghe
 en sackent aller ons ghelieuet en daer
 dine werden wi versumich in allen din
 gen want segge mi wie van v als in sine
 huse is mynt in sinen handen een boec
 van kerstliker lere en doert hier dat onder
 sukende wat daer yme besloten is mer
 leider seir scriften en wo: priefelberde vint
 men ghenoech in uwen husen **D**ie
 selue seir oec op sijne mathens ewange
 li berispet dat volc dat si suel sijn veel
 en onkuyfche sanghe te leren ende voert
 te brengen en trach enen psalme of enich
 die deel vander heiliger scrift te lesen of
 te onthoude **O**ec berispet hi ter ander se
 te dat ghemene volc en sonderlinge am
 bochts lude dat al hoe arm dat si sijn noch
 mit ymen te verwerue alle instrumente
 te en reescap die hem dienē tot horen amp
 te mer laten hem duncken dat si niet en
 vermogen enich boec der heiliger scrift
 te verwerue daer si wt mochten lere hoe
 si leue souden **O**ec in eenre oneliken super
 johanne begeert hi dat een yeghelic in
 sinen huse eer hi ter kerken gae ouerlese
 dat ewangeli darmē dan na der tijt in
 kerken lesen ende beduten sal en doer
 sie war daer open yn is of war daer
 doncher yne is want dat doende spēt hi
 voortter ghi seer beide v selue en mi want
 wi en sullen also vele arbeides niet be

hoene v te beduten ^{dat} daer yn verhoede is En
ghi g sult scarper en doerfienter werden
mer allene te hore en te werken. mer oec
ander menschen te lere. **H**ier van naer
oec in ene sermoen des heiligen bisscops
cesarin in desen woerde. **I**c bidde vueders
merker toe of ic segge dat ghi mer en
were. wi hebben wel bekent somighe
coeplude die want si ghene lettere en lie
den verwoerde hem gheleerde huerlinge
die hore rekenfchap savenen en ouermits
hem verarege groet ghewin. waer bi is
dat si die ghene letteren en kennen ~~van v~~
werue hem gheleerde huerlinge. op dat
si verarige mogen vergandhe ghelt. waer
ome du die ghene lettere en kenne en ver
werfne mer om ghelt en loen die di die
heilige scrift ouerlesen. op dattu daer wr
ewich loen moege verarighen. **E**n daer
na seit hi. **H**ier ome vueders bidde ic v
en vermaue dat die ghene die die lettere
kenne ouerlesen diavyl die heilige scrift
en diese mer en kennen hore nauwe toe
als si van andere ghelesen werden. **O**ec
seit die heilige bisscop fransus in eenre
omelien aldus. **D**ie heilige lere als ghi
gewoen sijn inder kerken hoert gheerne
en weder ouerleste se in uwen huse. **E**n
waert sake dat yemant also waer beo
meert dat hi voer ter maecht mer ledich
en waer die heilige scrift te lesen. dien
en verduete mer in smen werfscapen
van godlike scriften te ouerlesen op dat
ghelyc als dat vleysch wort geuoedt van
spisen also oec die siele werde gelauet mit
ten woerden godes en also beide die ynwē
dige ende die ynwēdige mensche gesaecht
op sine vermillende dat sunte paulus leert
waer ghi eert ofte drinket al doeret in die
glorie godes. **V**oert meer so en is dese lere
mer nye ayer in oude tyden wart gebode
den volke godes in teutononno doer moyses
aldus. **B**etter dese myne woerde in uwen
herre en hangerte voer een teylē in uwe
hande en leggerse voer uwe oghen leerse

uwe kyndere dat si die ghedende wan
neer du sittes in dmen huse en wandere
inten weghe. als du slapen gaesre en
opstaes en du salste scriven op sine
en duere dms huses. op dat vermenich
uoudiger werden dmen iaren en dms
kynder wt wellien allen en vele ande
re die men noch bi brengen mochte.
men daerlike verstaen mach dat mer
onbehoerlic en is. mer seer beuamelic
ende oerbaerlic dat leke lude die heil
ge scrift lesen. na dien datter gesprake
recht aldus wt spēt in woerden. **J**uan
cena des derten partoes begheerte te
verstaen die heilige scrift en vliticheit
daer na ander menschen te vermanen
en is mer te lasteren. mer seer te pu
sen. **E**n dit si genoeg vanden eerpen
Vanden anderen als of er geuoelt
si die heilige scrift in duytscher tale te
hebben. **D**aer op mach men ten eerde
antwoerden wt dien dat voer gescre
is dat alle die heilige die ~~leke lude~~ leke lude
vermanē die heilige scrift te lesen. ge
uen te komen dat si die lesen sullen
in hoere gewoentliker talen. want
daer ome sullen si die lesen. op dat si
die verstaen en daer na pme te ~~leue~~
leue. **V**oert meer alle die scrifte ~~ees~~ oec
en nyen testamentes is eert oer spion
gelic gescreue in talen der geene daer
si toe gescreue sijn en voer wellie si ge
screue is. **w**ant als **s**unte **J**heronimus
tinget in velen epistelen en prologe dat
alng oude testament is meer deels
oert den hebreuschen ghescreuen in
hebreuschen talen. **D**aer na dat nye
testament is alng gheser in grieckcher
tale wigheser in **s**unte **M**arthe **e**uangel
dat hi dicke den hebreuschen in hoere
talen. wigheser oec sunte paulus
epistel die hi screef ad hebreos. **O**ec seg
ghen somige dat hi die epistel totte va
Rome screef in latynscher tale. **H**oert
meer vele heilige hebbe die heilige

Chru

scrift ouergheset te ghene dien si pre
 dicte in hoer eygen tale. want als sunte
bartheus scrift doe sune Bartholomeus
 dien van Judien predicte gaf hi he ouer
screef mattheus emangeli in hoer eyghen
 tonge. En van vele andere leepme des
 ghelycs. dar si niet gedaen en hadden
 hadden si gewaent datter ongeoorloft
 hadde geweest die scrifte in hoerre to
 gen te hebben. Voertmer als sune the
romus scrift so hebben die caldei ende
 lesen die scrifte in hoerre tale. die va
 syrie en van arabien hebbense in hoer
 re talen. Oec heeft men die heilighe
 scrift in goetscher tale. want als men
 leest in den achtentien boeke der hys
 rien die men triguita noemt wilflac
 en bisscop der gothen ouersette he die
 heilige scrifte in hoer eyghen tale. Des
 ghelycs hebben die van egypten die heil
 ge scrift in hoerre talen. die ruyssen heb
 be die scrifte die si ontfange als sunte
paules epistelen in hoerre talen. die
 slauen hebben hoer eygen lettere en
 in hoerre tonge alle die heilighe scrift
 des gelycs die van armemen. En woude
 yemant noch vlncliker ondersueke sou
 te vintten die heilige scrift in allen tonge
 die onder den hemel sijn. want doe die
 heilighe gheest in die apostele geseyt
 wart vergaderden gheestlike manne
 van alre coenst die onder den hemel is
 en hoerde die apostele sprekē een yegelic
 in dier tonge daer hi in gheboere was. In
 een reyken dat cristus geloue ende leer
 doer al eertrne en in alre tale gebreidet
 soude werde. wat redene waer dan dar
 men die heilige scrift wel moeste lesen
 in so menigerhande tale. en niet in
 duytscher tale. Voertmeer vele heil
 ge en grote manne van name hebben
 scrifte en boeke gemaect in hoers lan
 des ghewoenlike tale. Als effrem daer
 van waer inder historien die me tript
 in noemt in aldusdangē woerde. In

dien tyden was effrem in edissa en didima
 in allerandrien. Welke effrem gebruiende
 der tongen van assuren gaf hova van hem
 groten schyn gheestliker gracen. ende al en
 konte hi geene grietsche tale. nochtant
 stufde hi vele gheleerter greecken en on
 tecte mit scrifte en redene die crancheit alre
 lieker boelheit. En inder historien die me
ecclesiastica hier smet dat in dien tyden als
 vele ongeloue begonste te spruten was
 bardasenes een seer onderscheiden ende wel
 sprekende man die tegens marcionē de ketter
 en sommige ander screef en boeke maecte in
 sijn selfs tonge en vele boeke die sine disci
 pele na ouersette in greekscher tale. Ten
 laetsten mach men proeue dat si dwale die
 voele onghoerlost te wesen duytsche boeke
 te lesen. want waer onghoerlost. dar
 waer enther daer ome wantter in he quaer
 is of wantter verboden is. dat eerste en is
 niet. want waer in he quaer so waer al
 leu menschen quaer. dar valsch is wantter
 een die meeste hulpe is totten goeden te we
 ten wamen toen fa en wat men late sal.
Oec en ist niet quaer om verboets wille
 want men en vint niet datter datter ver
 boete is. noch inden boeke van rechet. noch
 inden boeken der heiliger scrifte. mer meer
 datter verdienlic en louelic is. also veer als
 si gheen ongeloue yn en begripen. want te
 gens des duytsche boeke die artikel van on
 geloue yn onthouten is eens parues bulle
 die beghint Adaplaty. In welcke allulike boe
 ke der ketteric in hem ghelagert hebbe wor
 den gelagert en geboden te vernyle. of dar
me. of darme een mynesten. die artikel
 sal yr scraypen. oer boeke vander goeter
 lere en worden daer niet yn begrepen. mer
 meer in gheoerlost en gepresen. Schaluen
 dit so salmen oec voersien in duytschen
 boeken dar si sijn van slechten en opene
 materien die diene sünden en outdochte
 te late en dochte te oefene niet van hoge
 en subtilen materie. want die niet en diene
 lette die noch niet inder heiliger scrift wel

169
gheoefent en sijn Ghelyc als wi dat hebbe
bi exempel en leer des heiligen apostels sime
pauwel die seit inder epistel ad corintheos p
ma Ende ic brueders en hebbe v niet mo
getoespreken alle geestlike mer alle vley
schlike also deyne in arto heb ic v melc
in dranc ghegheue gheen spise want dar
en hebdi noch niet ghemogen Ende witten
hebreuschen seit hi Ghi sijn geworden als
dien melkes noet is niet vaster spise want
vaste spise is der volcomenre die bi ghe
woente hebben gheoefente sijnne tot ou
derscheitheit goedes en quates waer
van sunte augustinus seit in den boeke van
der nat godes men sal ghehoersam wesen te
apostel ghebedente ene yeghelike sma
kende na maten sijn gelouen want ist
dat men ene lijnde spise ghift nae smen
crachten so wasseder datter meer moghe
ontfangen mer iser datter boue gaer die
mate sijnre begrypsamheit so ontbreket
eer wasser mer welken ouerdracht **Erasmus**
in die seit Ghelycder wijse also ist dattu ene
lijnde gheues een brodie broedes wantet
enge lijnebacke heeft soe wurchter meer
dant genoecht wort Also oec den onvol
comene inden gheloue en den lijnde in
verstantnisse ist dattu hem die verholent
heit godliker wijshheit wilge seggen wat
hi noch deyne verstantelheit heeft so wort
hi meer gheschender dan gheschier hier
van vermaent oec die heilige vader **August**
inus sijn brueders wouende inder woesti
ne die meest deels al ongeleert ware sijn
alre liefste brueders seit hi der is gescreuen
dat wi niet en sullen spreken hoge dinge
also wijse der werelt glonerende welc woert
tot v meest gesproken is die groue mensche
sijn wouende inden woude mer wat sijn
dese hoge dinge daer v niet van en beta
met te spreken dan vander almachticheit
godes van mede ewicheit sijn soens van
den hogen wesen des heiligen geestes **Ep**
imene brueders en wone mijn hoeft en
wilt niet outersueke dan also vele als v

noet is tot uwer salicheit En wilt niet
smaken dan also vele als v noet is te
smake want wat is noet te smake dan
dat god is inder drienoudicheit te war
anders is v noet dan of te neygen vande
quaten en te doen dat goede war anders
is noet dan te kenne goer en quaer
Soet op dat wi dat mogen aengripe
en quaer dat wi dat mogen scawe en
hier mede genoech op dat ander pite
Want derde als er gheoerloff si die
heilige scrift bint kerken te lere of
te ouerspreken hier in twuel te make
mach come wt twien sake Ten eerste
want na insettinge der heiliger kerke
predicacie niet gheschien en sal buren
oerloff der platen en dar in ghetwyden
stede en is puerleken verboden doch so
en maken die dit voer nemē gheen on
derscheit tusschen predicacie en simpel
dogentlic vermanē Daer sijn pauwel
onterscheit in maecte doe hi screef totten
corintheen seggende mijn sermoen sijn
mijn predicacie en heeft niet gewest
in beuroedelike woerden menscheleker
wijshheit **Op** welke woerde die glofa seit
biden sermoene verstaet men redene of
sprake die bi sonder tot sommige gesche
bider predicacie die int ghemene gesche
dekenlic ist dan dat men niet predike
en moet dan bi oerloue der prelaten
en in ghetwyden steden ten waer dat
bi oerloue der prelaten dat oec in an
deren steden gheschete mer simpel to
gentlike vermaninge sonder solem
teit ofte wise der pdicacie is toe geene
steden verboden Als hier van vele ge
ruert is in eenre ander materie wt
lere der heiligen **Die** ander sake des
twuelē nemē sommige wt onses heer
woerde die hi sprac totten ouersien
bisscop doe hi voer hem gebonte dont
also sunte Johan bescrijft **Je** sprac hi
hebbe openbaerlic der werelt ghe
sproke **Je** hebbe altoes gheleert in

synagoge en inden tempel. daer alle die p yoden vergaderen. en in heymelicheit en heb ic niet ghesproken ~~mer~~ hier wt trecken dannē niet leven of seggē en sal dan mit openbaer en inder kerken. ether die en wete of en merke niet aen die werke en die woerde xpi. want hi te vele tyten vermanynge dede en lere bintē den tempel. nu inden huse. nu inden wege. nu inden velde. nu allene sitte te mitte vrouken van samaria op den putte. Nu bi nachte tot nyctemyn ~~noer~~meer sijn lese lange schoen sermone hadde hi in corter stonde eer hi die voerseite woerde sprac gedaen alle sine iongere in sine lese **Antonuael** Hier ome op dat wt te rechte verstaen mogē die woerde onses here voerghesit als in heymelicheit en heb ic niet gesproken **Boe** sullen wt weten dat als **sunte Augustinus** set op die selue woerde enighe lere mach heymelic wesen in dier hande wyse **Ten** eersten als die niet en gheschiet mit openbaer. mer bi sonder tot luttel menschen ~~mer~~ in dien synne en mochte **aristot** niet seggē dat hi niet gesproke en hadde in heymelicheit. want als **marcus scaris** in parabolen dat is in ghelike misse sprac hi ten seuen ~~mer~~ of ghescheiden bedide hi sine iongere alle dinge **Ten** ander maele so heit heymelike lere die doncker is of verholen also dānnen so niet lichtlic verstaen en mach **nae** welken synne men oec niet verstaen en mach die woerde xpi **ic** en hebbe in heymelicheit niet ghesproken want si set selue als **sunte Johan** be scrift dit heb ic v in bispele of ghelike misse ghesproken ~~mer~~ die vre co met als ic v met in bispele sprekē en sal ~~mer~~ sal v openbaerlike kundige in mine vader **Ten** derde mael soe

hier die lere heymelic. die also bi sonder en in heymelicheit gheschiet dat die ghene diese leert niet en wil datte mit openbaer come ~~mer~~ wil datte heymelic bliue **Ende** na desen synne en heeft xpc niet gesproken in heymelicheit. want alle dat xpus tot sinen discipulen. of anders bi sonder sprac en leerde woude hi datter ouer. al openbaer soude wesen **na** sinen woerde die hi sprac tot sinen apogelen **Als Mathew** be scrift dat ic v segge in dūsternisse. dat set in den lichte. en dat ghi inden oren hoert hoed dat p dicit op den dake **En** na desen synne als **sunte Augustinus** set dat selue dat van xpo gesproken wart heymelic. dat en wart in dier wise niet gesproken in heymelicheit want ten wart also niet ghesproken datter verwoegen worde vanden ghenen daert toe wart ghesproken. ~~mer~~ meer datter ouer al worde geprediet **En** voerwaer alle lere die in deser wise waer heymelic. of gheschiet in heymelicheit dat die ghene diese leerde niet en woude dat si openbaer worde die waer te vermyden en te vlien. want dit is proper ter keetere dat si sonderlinge dinge leren in heymelicheit daer sie niet van te tale of te antwoerden en toer come **Als** in hoer psoen sprac baldach in **Job** boec **Tot** mi is een verholē woert ghesproken en als diezo gewise heeft my oer ontfangen adere des godliken parunens **Van** welken oec **salomon** set dieflike watere sijn die zuete en verholen broet genoechlicte. **waer** op set **Gregorius** want die onghelouige sonderlinge dinge lere. en vander waerheit vermydende sijn daer ome en willen si niet dat hoer lere mit openbaer come. want als onse here set **Alle** die ghene die quaellike doet hater dat licht. en en coemt niet ten lichte op dat sine werke niet gewroeger en werde want si niet en staen inder waerheit ~~mer~~ dat si veer of dat na desen synne soude hierē ene heymelike lere **ofte** somighe na ter heilige scrift die ene te ander toe

169
harte totte dienste godes ondoechde te laten en doechde te oefenen En hier mede si gheantwoert op dat lesse pite
Vander echtschap
matereien vander echtschap sijn twee dinge aen te merken dat ene is die sake waer omme die echtschap op som steden inder heiliger scrift ontraten wort na dien datter een sacrament der heiliger kerke is dat ander is hoe dat gheechte lude hoer echtschap te rechte houden sullen
Wanten eersten lesen wi inder historie van sinte Johan ewangelisten dat hem onse here ontriet een wijf te nemen en riepen vanden brulofften he te volgen ende bewees hem oec daer omme die meere mynlicheit vervulle de hem in geestliken woene dat hi om sinen wille die vleyschlike genoechte achter ghelaten hadde **Oec** scrift sinte mathews in sinen ewangeli dat onse heer seide tot sinen discipulen alle die gene die om myne wille achterlaet broeder en suster vader of moeder wijf of kindt huys of acker die sal hore vout weder ontfangen en dat ewighe leue In welken woerde onses here mer so seer te verstaen en sijn die wijf of kindt hebben ende die om godes wille achterlaten als die ghene diese hebbe mochte ende des ontberē willen oin godes willen want doe onse here als die selue ewangelige seir scrivet sinen discipulen gheseyt hadde vanden verbo de tusschen man en wijf spraken si tot hem en seiten Is also des mans sake miten wijne so en ist gheen nutte wijf te nemen Doe antwoerde onse here Al man en begriypt des woerdes niet mer die gene diet ghegeue is want het sijn somige die hem onthoude om dat rike der hemelen diet begriypt welke woerde onses heren sinte pauwel opelike bedudet in synre epistole tot die van

corinthie daer hi seir Ic segge den onge trouweden en den weduen Et is hem goet ist dat si also bliuen als ic doe want vanden Jonckere en ic gheen ghebodr onses here mer ic gheue mer als die ontfermherticheit verreege hebbe van gode **Sintu** gebonde mit ten wijne en wil niet sucke ontrien dinge **Sintu** ontronden vande wijne en wil niet suken een wijf **Aer** ist dattu een wijf nemes du en hebbe niet ghesundiger en nmit een Jon ker ene man si en heeft niet gesundiger **Aer** si sullen verduer des vleysche hebben die sine Jonker te mane geeft die doet wel en diese niet te manne en gheeft doet bet **Een** wijf is verbo den mit hore mane also langhe als hoer man leuet En ist dat hoer man steruet so is si verloeser **men** si wil mach si weder mannen mer allene inden here **Aer** si sal saliger wesen ist dat si also bliuet na minen rade **En** is mane oec dat ic den gheest go des hebbe **Dit** sijn sinte pauwelo woerde **hier** van scrift **sintu** **hero** **min** tot **pamachu** Also vele onder scheides is tusschen echtschap en Jonckerschap als tusschen niet te sundigen en wel te toene **Ende** op dat ic lichter segge alle tusschen goet en en bet **Die** echtschap wort den doerne gheliker **die** Jonckerschap den rosen **En** die selue scrift oec tot **Eustochiu** aldus yemur mochte seggen **Hoe** doerstu laken die echtschap brullaste die van gode gebu diet sijn **Ten** is niet te laken brullaste als men hem ionckerschap voeser **Nemant** en liker dat quade den goede **Die** getruwer sijn sullen oec glorie al sijn si leger dan die Jonckere **Iy** wasse en werde vermenichoudiger die vervullen sal die eerde **Dit** seir is inde hemel **Ic** loue die brullaste ic loue die echtschap mer wat si my

Chon

Jonckere mynne Ic lese vanden doernen
 die roesen vander eerden gort vander
 mosselen die peerlen die daer bouwt
 sal hi alden dach bouwe en sal hi oec
 niet verbliden vander vrucht sijn ar
 beides Daer was een ander salicheit in
 der onder ewe **Valich** is hi die gellach
 te heeft in syon en huyfghenoren in
 iherusalem en vermaledyt was die
 onvruchtbaer was die niet en wan
 sigt alse nu seit onse here En wil di niet
 verlicke te wesen en toure hout want hou
 sondestu myne gebode so salstu een stede
 hebben in ewicheit inden hemele beter
 beter dan sonē en dochteren die werelt
 was wylnier ledich men moeste be
 sopen en die mensche vermenichou
 digen **Aer** allentelen als dat saer ge
 wassen is so is daer een maeyer yn
 ghesant **Helias** was **Joncker** **Helize**
 was **Joncker** vele kindere der ppheten
 waren **Joncker** Ende tot iheremas
 sprac onse here En du en wil ghee wyf
 nemen **Doer** meer dat een **Joncker** ont
 fange heeft en heeft ons gewonē ene
 sonē wes voerbacherheit op sine seude
 te is den starchen god den vader der
 twecomender werelt so is die oude ma
 ledie onthonden en te handes als die
 sonē godes inghegaen is op eerrike
 so heeft hi een nye ghesymme ingheset
 op dat die vanden engelen an gebete
 wort inde hemel hebben oec engelen
 op der eerden **Dit sijn sijn** **Sinte Hierom**
ma woerde Hier na is te weten dat
 niet allene sonnge ontrade wort echr
 scap an te nemen gane **Aer** oec son
 ge ongeerloft is als wi ves verstaen
 mogen wt **Sinte Gregore** woerde in
 pastoralib; daer hi seit **Do** wie een
 meerre goet op gheset heeft an te ga
 ne die heeft hem een mynre goet
 onghoeerloft gemaect **Hier** omē die
 niet ene sterkerē moede sijn hāde had
 te bestē an die ploech te slane die

wort verwonne achter omē te sien is
 dat hi achterlatende die meerre goede
 totten mynnessē hem wederkeert nie
 mant sprecet xpus die sijn hande slaet
 aen die ploech en weder omē siet is
 bes bequame ten ryke der hemelen
 dat is weder ~~als~~ achter omē te sien **Als**
sūte Anthonius seit dat die rouwer des
 dattu wel begonnen hebste en mit ~~was~~
~~was~~ weerliken begeerten di weder
 belates **Dit** wort oec wel bewesen in ene
 boeke vander echtschap saer daer aldus
Die een wyf nemet na des apostels woer
 te en sundiget niet **Aer** voerwaer die
 een wyf neemt wt quader aendacht als
 pncipalic gherogen wt onkupscheit der
 soenheit of der rycheit die sundiget
Also oec die een wyf neemt en weer dat
 sine salicheit daer bi ghehindert sal wer
 ten en sijn voertiganc tot gode wert ver
 trager en datter hē niet wite en is als
 hi alle dinc te samen wel doet siet ende
 also willents achter omē siet **voerwaer**
 die sundiget want wie is vande knech
 ten godes die sonder sūde mach den we
 ge sijnre salicheit wt voersaere een hin
 der legghen en den loep sijnē weghe
 mit swaerheit of hinder willents ver
 rugen en beleten **Aer** op datmen bi
 sonderlinge moge weten die hinder die
 in der echtschap sijn om welliken si ont
 raden wort **Sonngē** menschen als voer
 seit is so sijn daer drie hinder in te mer
 ken **dar** eerste is grote songe mylker dige
 daer die echtschap mede belaten is **Welke**
 songe ditvile onnutte is en niet seer en
 vordert ter ewiger salicheit **mer** meer
 een hinder is pa ten woerden ons heren
Hier dat uwe herren niet beswaert en
 werden van songen deser werelt **Ende**
sūte pammvel seit **Ic** wil dat ghi sonder
 songe siet **die** sonder wyf is sprecet hi die
 is sochoudich wat gode webehoert hoe
 hi gode behagē moge **Aer** die mitte wme
 is die is sochoudich watter wēlt webe

170^r
hoert hoe hi behagē moghe den wīne en
hi is ghebeut vele onrelicke sijn die saken
daer die echtschap voer besorghet moet we
sen en daer die Jonckerschap vry van is. Also
dat hem die wellust des vleysches gheeme
wys also genoechlicke is als die hangicheit
van menigerhande sorghe hem moeylic
is. **W**illie die apostel noemt verdriet des
vleysches. **D**it aē merete wel sūte frāscen
daer men van leit in sijnre legenden dat
hem mit beghin sijnre bekerlinge. op
ene tijt die vīant seer stercklike becoerde
mit vleyschelicen becoeringe. Doe dat die
man godes voelde wech hi sijnē roch. **W**e
en cloech hem mit eenre harder coerde
seer scerplike en sprac tot sijnen vleysche
Dier ezal bueter aldus betaemt di wte
wesen en aldus behoert di slaghe te lide
mer doe die becoeringe also noch niet op
en hielt ghinc hi buten naect. **H** sūten
daer diep gesuyet was en maecte vande
sūte seuen cloeten en leide die voer hem
en sprac tot sijnē lichame. **D**ier dit grote
is dyn wif. die twee sijn dine sone. en
twee dine dochtere. die leste twee sijn kinshē
en maget snelle di dārtuse alle cleden
want si sterue van coude. **M**er ist dārt die
menigerhande sorghe te lastich is so diene
eue hore. **T**ehants wart die vīant con
fuyt en liet of vander becoeringe. **D**at
ander hinder mider echtschap is onsuuer
wellust des vleysches dier mider echtschap
diavyl te voele genolger wort wt wellier
die mynne deser werelt meere en marc
ker wort en die mynne godes diavyl v
lawer. want als **S** **S**ūte **G**regorius se
Also veel wert een yeghelic van hemel
scher mynnen **S** **S**cheiden als hi hier
beneden genuecte heeft. **D**er so wort die
reden en verpandemisse daer mede verdonc
liert en verblinder. en onbequaem geestli
ke dingte te verstaen. **G**helijc als glas van
rolke en vuelmisse onclāer wort. **D**at herte
dier menschen wort daer oec mede vspēent
en verharder en onbewege totte anre godes

Als oec die yphere seir. **W**ijn en wīne
ofhalen dat herte. **H**ier om raodr die wise
man. **I**n middel der wīne en wilt niet wa
ne. want vanden cleden coont die moete
en vanden wīne boesheit des mannes
van desen twee punte te sūne die voer
gheseit sijn. **M**er gescreue inden boeke
vander echtschap op die woerde des apos
tels die mīte wīne is die is sordhuou
dich wat der werelt toebehoert. **H**oe hi
behage ten wīne en hi is ghebeut voer
waer tū swaer en groot weertlike din
ge te truchen en sordhuoudich daer voer
te wesen. **E**nde niet weertlic te werden
wiltu weten hoedānich du sijste so mer
en an wartu mynne. **W**iltu weten wat
tu mynne ten is gheen twiuel want
meest trucheste. **I**s swaer mit weertlike
dingen becoert te wesen en die niet
te mynne. **I**s swaer weertlike dingte te
behoere. en niet bewegen te werde mit
hope en begeerte die te vertragen. **I**s swaer
die dingte te vertragen te hebben en te be
waren sonder seadelike sordhuoudichheit.
Is swaer dat een hē late genoegē mit
dingte die hem marlike en noedurfeel
ke ghenoech sijn. **I**s swaer voer te val
tythlicke dingte die van hoerre naturen
vallente sijn en onwisse niet besorghet
te wesen. **I**s swaer den val en weert
spoet van tythlicke haue mit effenen
moede te liden. **I**s swaer daghelijche
verdriet ende ongelijcheiten des gesines
sachtlike voerbi te gāne mit vele ande
re weertgote die van buten genoecken
om besorghinge des huses des wīnes.
der kinndere en des goedes der maghe
en der swagere. **W**ellier kinde hi we
sen moet mit hem lachende moet hi se
lachen mit hem seepende moet hi se
mer noch veel swaere is die wellust
en genoechte des vleysches te bedwingē
bymē ten zekerē palen daer die echtschap
ōme ynne gheset is. **I**n wellier wellust
ist dat hē die mensche gheheel in mynne

laer als een groet deel der lude doen die go
 te niet en ontwincchte. so en is die mensche
 niet ghedeult als hi wesen ~~w~~ soude mer
 te male vleysch. en vren vleysche diuvelsch
 En ist dat hi eens ^{deels} genoech doet der wel
 lust en den deel der reden of by tyden der
 wellust en by tyden der reden so is hi quel
 lic ghedeult mit syns selues perikel en
 hi schijnt twe wege te gaen in den twe
 ge goets. mer also noch niet een goddiens
 tich goet hersten mensche die in echtschap
 gheseten is. mer anders is die gedente
 want nae ter aendacht en begeerten
 en der mynnen en is hi niet in deser
 werelt mer na ten werke en oeffenin
 ge van buten behaget hi den wiue niet
 na synre eygenre wellust tes vleysches
 mer na ter stult ter echtschap die is mit
 ten herte buten die onsuuerheit. mer
 mer mitte lichame. **D**ese is wel gedente
 so wie hi is. mer voer waer tis swaer
 en te beangren als wi dicwyl sien dat
 ter lichaem dar herte nae hem trect. ende
 dat werc en die wanderinge die gedach
 ten verwynne. In welken dit niet enge
 schiet. voer waer die is groet en wi sul
 le hem prisen die inden vuer gheset he
 hem onthoude can dar hi niet en berne
Dat derde hinder inder echtschap is want
 nu also selden inder verlameninge ma
 nes en wmes ghesocht wort die rechte
 principael sake daer die echtschap om m
 gheset is. als om kinder te wyinne daer
 god van gheert en gedient moge werde
 dit mogen wi merken daer bi want
 die ouders mit ghemene so luttel ~~in~~
 dutes doen daer toe als die kinder ge
 wonnen sijn dat sie die in setten leren
 en houden daer toe dat si gode ontwinc
 ten loue en ere mer meer ghelyc als si
 ver sumende sijn te richte hoers selues
 leue. also ver sumen si ter voegte te rich
 ten hoere kinder leue. Ende die selue
 die dar principael zoeken als kinder
 te wyinnen daer god gheert van mo

ghe werde die kinne dat nochtant selde
 daer toe brenge. want als inden boe
 ke vander echtschap staet. **T**e verghenes
 wort dat luynt vanden vader gheleert
 dat god ver worpen heeft. en van bynne
 niet en leert. In hoerre kyndscheit en kin
 ne si noch ghene goestlike dinge te redye
 begripen en wanneer si tot hore iare co
 men. so prediet hem luydliker en trect
 starkliker alle die werelt dan een men
 sche can die werelt heeft daer toe te hul
 pe dat vleysch smeykende en te diuvel
 radende. Ende gaue god die kinder. die
 ouders dicwyl niet mede ter werelt en
 wecketen mit machte der natuerliker
 mynne. **D**ec als inden selue boeke staet
 die godes dienst en ere begeert te berei
 den die vynt wel lichter. ende veder ende
 sekerre wege daer toe dan kinder te
 wyinne. inden vleysche. **A**s dat hi he
 selue gheheel ouergheue ten dienste
 godes en ander menschen also vele als
 hi mach mit exempele en mit woer
 ten daer toe trect. en dat god daer van
 ewelike moge gheert werde. En dit
 si gheset van den gene die noch onge
 bonten sijn. en hem onthouden kinne
 van vleyscheliker ouertredinge. of die
 tot wat hoghers gedopen sijn en dat
 op gheset hebben te houden bider gra
 den godes. **I**n volget voert te segge
 hoe die ghene die gebonten sijn hoer
 echtschap houden sullen en dat staet
 in vnf punten. Ten eersten die hoer
 echtschap wel houte wille sulle onder
 tinge mynne hebben. **A**s sunte pau
 wel in synre epistele seit. **M**anne hebt
 hef uwe wiue. En in Thobya staet dat
 Saguel en amia vermaente hoere
 dochter dat si thobyan horen man
 loef hebben souden. mer dese liefte sal
 gematiget wesen. also dat die myne
 godes veer wech starkker si in he bei
 den. **D**ec sal die mynne geordniert
 wesen. **A**s sunte Iheronimus seit die

414
wie man mynt syn vleysch wyf wter
rete met wren vleyschelic toeneyge
want niet en is viltre dan dat een syn
echte wyf mynt als een ouerspeelter
Die ouerspeelter en wort om gheen
ander sake ghemynt dan om vuelheit
wille der onkuyfheit Also en sal dat
echte wyf niet gemynt werde mer
vren oerdel der vreden dat is want si bi
godes onchengeuiste en ordinaucie der
heiliger kerke versament syn in een
sacrament der echtschap en der onscheide
liker trouwe Daer omme sullen si malan
delic hebben en eendrachtelike te sa
men leuen en onderlinge onderdanchwa
sen standich wesen lichaemlic en geestlic
als vande eersten man gescreuen staer **Ada**
en hadde gheen hulpe ghelyc he en god
sprac laet ons hem maken een hulpe die
hem ghelyc si Hier van seit die wise ma
n oec ecclesiasticus In drien dingē is beha
gelic mynen gheene welke gepreest syn
voer gode en voer den mensche Eendrach
ticheit der bruederliker mynie d naeste
en man en wyf die wel eens syn **En**
anderen mael so is een man sculdich te leue
syn wyf Als sunte pauwel seit in synre
epistelen Die man is thoest des wueses dat
is een begin en een regierre En op ee an
der gede seit hi Die wue sullen inder ker
ken singe want hem en wort niet ghe
oerloft te spreken mer onderdaen te we
sen Als die ewe seit mer willense yet leue
so sullen si by hups horen manne vragen
Hier van so lesen wi dat **Iob** syn wyf niet
allene en leerde mer oec berispede doe si
hem totter sunde der onverduldicheit be
wegen woude en hi seide du spreeste als
een vanden sorten wuen hebbe wi goet
vander hant gods ontfangen waer omme
en soude wi oec niet dat quade leuen Die
manne sullen hem dan scame die onwiser
en onredeliker ende onverstandiger syn
in der ewe godes dan die wue want sie
die leue des lerens die he boue va gode boue

die wue ghegheue is verliesen als wi
lesen inder bibel in libro iudiciu dar in
den lande van israhel op ene tyt de ma
ne om hoerre ouertredinge wille die
gratie ontroegen wart en delboort die
een vrouwe was wart een phetisse
en leydeger des volkes van gode geset
En derden mael so sal een wyf horen
man ontfriuchte en ghehoersam wesen
Als sunte pauwel seit in sine epistelen
tot vele steden want dat is die godlike
ordinaucie die onse heer sette doe hi en
toe sprac du salste onder die machre des
mannes wesen Hier van seit sunte
peter in synre epistelen wue wesege
hoersam uwe manne als **sara** was
ghehoersam **abraham** huerende hem
horen hare welker dochtere ghy sint
wel doende Die manne sullen nochtan
niet gebieden mit wreetheden noch
met bitter wesen tot hore wuen Als
sunte pauwel seit mer si sullen oec
den manchen vaetkens eere bewisen
Hier om seit die wise man En wil niet
wesen als een leue in dine huse verstu
rende dyn ghesynne en dyn onderzaec
Oec so en mogen die manne niet epische
stidige ghehoersamheit van hore wue
die selue gode niet ghehoersam en syn
Ende een wyf en is oec niet sculdich
ghehoersam te wesen in drien dingē die
tegen god syn Want als sune
brege
seit Om ghehoersamheit wille en sal
men tot geenre tyt sunde doen mer
mer men moet wel om ghehoersamheit
bityde dat goede weere verrecke of on
laten Hier ymie is oec te weere al is
een wyf sculdich onderdanchich te wese
horen man nochtan in betalinge der
scout hoerre echtschap syn si al gelijc
Als sunte pauwel seit die man en heeft
die machre syns syn lichaems mer mer
dat wyf en wyf en heeft die machre
hoers lichaems niet mer die man
En vierde mael die hoer echtschap

wel beware willen sullen inder gemee
 scap des vleysches hem matighen en
 dwingen. want na insettinge der heil
 ger kerke so sal si sonder sinde gheschie
 so moet daer in bewaert wesen zake
 in tijt Die zake sal wesen om kinde
 te wynnē daer god van geeert moge
 werde. of om ongeerloffte onkuyfch
 er te scawē. niet in hē selue. niet in
 sinen gade. **al** of als ene geeyfchet
 wort sijn seout te betalen Als si anders
 gheschiet so isser sinde. en die mach da
 ghele wesen of dootlic na dien dat die
 mynne der lust gode voer gheser wort
 of achter gheser Die tijt sullen si oec be
 waren. Want na rade der heiliger ker
 ken sullen si hem onthouden in hoechde
 en in dage der penitenciaen. en in tijden
 als die wūc drachtich sijn of anders
 ghebreelic Onkuyfche handelinge sijn
 oec onghoeerloff inder echtschap Oec sal
 men weten dat si dwalen die wanen
 dat sonder gemeenscap gheen volcomē
 echtschap en sy **want sūte Augustinus**
 seer Die echtschap sijn vele salger. vte
 rekenē. die mer achtende wynnige der
 kinde mit gheliken wille in kuyfch
 eden hem kinne onthouden. want
 inder echtschap is beter die heilicheit
 des sacraments dan vruchtbaerheit
 des bukes **¶** Ten vyften mael sullen
 si hoer kinde opsoede in de anre go
 des en leven hem dat si hem onthoude
 sullen van suuden **als sūte pauwel**
 seer **¶** vaders en wilt niet tot toerich
 er verwecken uwe kinde. niet op
 woerde in leringe. en correctie ons
 here **¶** Der kinde verstant is als een
 infel die geplaemt is. daer niet in
 gescreuen en is. niet men mach daer
 in wat scrue en wat men daer in
 scrift ontfangt se **¶** En als salomon
 seer **¶** En jongeling bi sinen weghe
 oec als hi out wert en sal hi daer niet
 of neyghen **¶** Mer dese leringe der kinde

sal men in dien als in vermaninghe
 in exempele en in castijngē **¶** uit goeder
 vermaningē sal mensē ter toger houde
 als wi lesen van thobiam **¶** dat hi sinen
 sone mit goede woerde vermaende en
 leorden van sijnre kuyfcheit gode our
 vruchten en hem te onthoude van alre
 sunden **¶** uit exempele sullen die anders
 oec hore kinde leren **¶** als dat si hem
 voergaen sullen in toegentiken leuen
 want dat exempel leert best **¶** in die
 dagelysche wāteringe wort te kin
 den vāter inghep. niet dan enighe
 woerde **¶** uit castijngē sal mensē oec lere
¶ Als die wise man seer. die roede en die
 berispinge gheue wysheit. niet dat
 kinde ten sijn selbs wille ghelaten wort
 sal bestamen sijn moeder **¶** En op een a
 der stede **¶** En wil niet of wreken vanden
 kinde die disipline. want is dattuut
 staete mitter roede so en salt niet nerue
¶ Doe staeter mitter roede en du salt sijn
 ziele vander hellen verloesen **¶** **Sūte ihe**
rommus epistel tot celasā hoe
hi o der echtschap leue soude
bidder vlychtlike en ghi eyscher
neer instelike dat wi v wter hei
liger scrift een seker regule voer sette daer
 ghi den loep uwer leuens na ordinnere mo
 get op dat **¶** als ghi den wille ons heren
 bekemmet onder der woerde eer en wellust
 der vruchtē meer mynē moget die dueerbaer
 heit goeder zeden. en dat ghi die inder echt
 scap gheseren sijn niet allene uwe mā en
 behager. niet oec behagen moget te ghe
 nē die dat echtschap gheser heuet. **¶** En wat
 waert anders uwer so heiliger bede. ende
 so goddienstiger begeerte niet genoegh
 reidene. dan eens anders voeriganc niet
 te mynnen **¶** hier ome sal ic ghehoersam
 wesen uwer bede en ic sal u die bereit
 sijn te veruullen den wille ons here pine
 te vermanen. mit goddienstigen reden
 want een is die waerachtige onser alre
 here en meyster die ons ghebidt hem

te behagen. en die ons leert hoe wi hem
behagen mogen die selue moet v onder
wisen en leren die den iongheling in de
ewangeli die hem vradete wat hi doen
soudt dat hi dar ewige leue verdienen
mochte te handes voerleide die godlike
gebode hi toens ons dat wi des geens
wille doen soudt daer wi van hopen
te ontfange onse loen Hier ome so tu
get hi oec tot eenre ander stede daer hi
spreekt Hier alle die mi segt here here en
sal nigaen in dat rike der hemele mer
die mijns vaders wille doet die inden
hemel is die sal in gaen in dat rike der
hemele In welken woerde opelike ge
toent wort dat wi dat grote loen niet
verdiene en moghen allene mit go
des belijngē. ten si dat die werke des ge
loue en der gherechticheit toegheue
get worden want hoedamich is die bel
ijngē die also gode geloeft dat si voer
mer en slaet syn gheboet Of wt
wat moede mogen wi seggen waer
like here here is dat wi sine ghebo
te versmaen den wi onsen here belie
Hier van seir hi inden ewangeli. wat
heyt mi here here en en doet niet dat
ic segge Ende op een ander stede dit
volc eert mi mitte lippen mer hoer
here is verre van mi Oec spreekt hi doer
den prophete En sone eert sine vader
en een knecht sal ontvruchten sinen
here En bin ic dan v vader waer is
mijn ere en bin ic v here waer is
mijn anxt. wt desen ist openbaert
dat onse here van dien noch geeert
noch gemymmet en wort die sine
ghebode niet en houden Hier ome so
wort opelike tot dauid gesproke doe
hi sunde bedreue hadde. du hebde on
sen here voer niet geacht Ende tot hely
is godes rede ghesproken seggende. die
mi eert dien sal ic eue en die mi voer niet
achte die sulte te myere werde Ende wi
syn van vrien en van goede moede die

nochtan doer elke gebode godes onttere
gode en verwerken tot toerne den alle
sachtmordichsten here en syn gebod
houeerdichliken versmaente gaen wi
te veronredten so grote mogentheit
want wat mach viner so houeerdich
wat mach so ondanchbaers ghesien wer
den. dan tegens des geens wille te leue
daer du dat selue leuen van ontfan
gen hebste en des geens gheboet te ver
smaen die daerom wat gheboet
op dat hi sake hebbe ons te loue want
god en behoeter onses dien ges met
mer wi behoene syns ghebodes. want
sine gheboet syn begerlic bouen gout
ente seer duerbaer ghesceente en sueter
bouen homchen en seem. want in dien
te bewaren is vele wedergeuens en
daer ome so wort hi op ons toermich
daer ome so wert die ongemerene
goetheit so vele meer verwraecht. wat
wi hem mit verliese so groetes loens
versmae. mer allene sine gheboet. mer
oec sine lofinten voer niet achtente
Hier ome so sullen wi stades in onse
moede ouerleggen ons heren senten
ae. wil hi comen totten leuen so hou
te die gebode. want dat ist al dat ons
voer gheset wort inder ewe. dat kin
digen ons die yherē. dat leue ons die
apostele. dat eyscher van ons crans
steme en syn bloet. die daer ome voer
ons gestorue is. op dat die leue voer
an niet hem en leuen mer dan genen
die voer ^{hem} gestorue is en hem te
leuen en is anders mer dan syn ge
boete te houden die in ons als een ze
ker pant synre mynen gheboden
heeft toe bewaren sprekende. hi dat
ghi mi mynmet so bewaert myne
ghebode En die myne ghebode heeft
en bewaert die dat is die ghene die
mi mynmet Ende tot eenre ander
stede seir hi. Ho wie mi mynmet die
sal beware mine vetent En mijn

Ex

vader sal hem mynne en wi sullen tot hem comen en maken bi hem een woninghe. die mi niet en mynner. die en bewaert myne reden niet. die waer mynne heeft grote macht. en die volcomelike gemynnet wert die treet tot hem alle ten wille des geens die hem mynner. Niet en is so weldicht te ghebeten als die mynne. **I**n dan dat wi xpm mynne. **I**n dan dat wi gedencken. dat wi ouer mit sinen bloede verloest sijn so en sullen wi niet meerres willen. so en sullen wi niet anders doen dan wat wi bekennen dat hi wil. **T**wee manieren sijn der gebode in welken alle rechtueerdicheit beslotē wort. een is tes verbictens. een ander is des ghebetens. want gheliker wys als men quaer verbieter. so ghebieter men goet. **D**aer ghebiet men ledichte wesen van quade. hier gebiedt men wuich te wesen ten goede. daer wort die moer tes menschen bedwongē. hier wort hi toe ghenodet. dat quade gedaen is sūde. dat goede gelaten is sūde. **O** mensche die wiste dat leuen en begerete siene goede dage. verbiede dūe te gē vanden quade. en dīe lippen dat si ghene drogeuachicheit en sprekē. **P**inge vanden quade en doe dat goede. **E**n die heilige apostel spāt haerende dat quade aen hanger ten goede. **E**nde dese twee hāte maniere van gheboede alle des verbictens is ons allen al eue sterckē geboeden. **N**och ionfer. noch weduwe. noch die in echtschap sit is van desen gheboede. **I**n allen opsēte. **I**n allen grāde. **I**ffer ghelike grote sūde. **E**nther. dat verboeten is te toene of dat gebode. is niet te toene. **H**ier der gheerne dwalmighe en bedriegē di niet. die wt hoers selues wilt. oer insetten dat si sonige gebode alle sūde of dōyne versmaen. **E**nde en ontvuchtē niet dat si na der godliker sentēcie die mynne versmaede allen

telcke ofuallende. **W**ora sijn si genoemt onder die greken die gheen ondersheit en sette tusschen die sūden. **M**er hietent al quaer dat ghebredic is. **M**er wi al gelone wi darter groet ondersheit tusschen die sūde is. want wi wi also vanden bescreue. **N**och so segge wi datter seer vortter totter behuethen oec die mynne sūde te ontvuchten voer die meeste. want so veleer lichter outhoude wi ons van sūden. als wise meer ontvuchten. **N**och hi en voert gaet niet lichteliken totte grote die oec die dōyne vermydet. **E**nde voer waer ic en weet niet of wi enige sūde licht mogen hietē die in smacheit gods gedaen wort. die is alre vroedeste die niet also seer aen en merket watter gebode wort alle ten ghenē die der ghebieder en die niet en ghedencket die groetheit des gebodes. **M**er die godheit des ghebiders. **S**o wie dan tynere wil een geestelic huys in sijnre sielen niet opt lichte sant. **M**er op onē vasten stēn die sal mit eerste een fundament der omnoselheit legghen. **D**aer voert een hoge tynner der gerechticheit op maen moge. want die heuer een groot deel der gherechticheit veruult die nyemant en ghesceder en heuer. **S**alich is hi die mitten heiligen man iob seggen mach. **I**c en hebbe ghenē. **M**ēcht mensche scade ghedaen. **I**c hebbe gherechteliken mit alle menschen. **G**hetode. **H**ier omē so sprac hi coenliken en sinpeliken tot onsen here. **W**ie is die mi oerdeleu sal. die daghe regen mi brengen sal ten gherichte en veruymen mi. **D**aer ic hem scade ghedaen hebbe. **D**aer ic een reyne consciencie die sekerliken singen mach. **M**itte prophete. **I**c hebbe gewandert in omnoselheit myns herten mit middeel myns huses. **H**ier van seir hi ter ander stede. **G**od en falle niet berouē van goede die wanderen in omnoselheit. **H**ier omē sal ene kerstene siele haren nijt en boetheit van

hoer veer verdruuen. want die sijn die
meeste of oec allene een beghin des lij-
ders en si en sal niet allene onnoselheit
der hande of der tonge beware. mer oec
der herten. want also veer alst an die
sintre draecht so heeft hi alrede gesaed
die opgheset heuet te saiden. vele is-
die tenene onnoselen mensche hieren
die nyemant en scader al en baeter hi
oec nyemant. Ende ist dat waer. soe
mogestu di dan verbliden van eenre
goeder consaencie ist sake dattu alst
alstu baete moechste des niet en late
ste hoertmeer. so isst enen kersten
mensche niet ghenoech. dat hi een
deel der gherechticheiten houden die
beide deel geboden werden. wi en sullen
oec niet sien op die veelheit van quade
mensche die ghene ordonancie hoers
leuens en houden. en die niet so seer
nae der reden gelat en werden. als
van eenre hande iachicheit der be-
geerten. die en staet ons oec niet na
te volgen die onder enen kerstenen
name eens heytens leuen leide. ende
die anders rugen in horen beloften.
anders in hoerre wandringhe wel-
ke na des apostels woerde belien mit-
ten monde dat si gode kennen. mer
versekens mitten werken. want
tusschen ten kerstenen en ten heyte
en sal niet allene die geloue onder-
scheiden. mer oec dat leue. en die on-
ghelike gheloue sullen onghelike werke
bewisen. En wilt niet spat die apostel
enich verbond maken mitte onghelo-
uigen want wat delinge is der geredi-
gheit mitter ongerechtigheit. Of wat
gheselschap is des liches totter duyster-
nissen. Of wat ouerdracht is crin tot-
ten boesen gheeste. Of wat deel is der
ghelouigen totten ongelouige. Of wat
volborde is gode mit ten afgode. Hier-
ome ist dat onder die en ons een groet
onderscheit is. ja voerwaer als tussche

dwalinge en waerheit. so laet die
ghene eertse dinge ~~soke~~ smaken
die ghene hemelsche belofte en heb-
ben. die becomere hem al heel mit de-
sen corten leue die gheen ewich leue en
bekenne. die en ontsien hem niet te
sundigen die wanen dat ten sunden
gheen wreke en volgen. die dienē den
sunden die niet en hopen die toecome-
te lone der duechten. mer wi die nae
onsen alre puersten ghelouen belien
dat allen menschen gheopenbaer
sullen werden voer ten rictroel xpi
op dat een yegelic weder ontfanghe
sijn eygen sijn lichaems. so als hi ge-
woicht heeft. dat si goet ofte quader
wi sullen ons veer scheiden vanden
sunden na des apostels woerde. die
xpo toe horen die hebbe getruer
hoer vleysch mitte sunden. ende ba-
geerlicheiten. En si en sullen die dwa-
lente scare niet volgen die hem belien
disapule der waerheit te wesen. **Gon-**
se gesontmaker. toent inden ewangeli-
twee wege der wandringhe onses
leuens die onderscheiden sijn en seer
van een dragen daer hi seir. hoe wijt
en breet is die wech die ten tote leit
en vele isst die in gaen toer hem. **Oec**
seir seir hi hoe nauwe en enge is die
wech die ten leuen leit en luttel isst
die en vjnden. merke hoe groet onder-
scheit tussche desen wech wegen sijn
is. hoe groet schelinge die leit ten le-
uen. dese ten tote. die wort van velen
gheoesent en ghehouden. dese wort
van luttel genouden. die wech want
hi ouermits gewoente der sunden
bereeder. en sachter schijnt. ende ge-
woechlic als van blomen der quader
wellust. so wech hi lichtelike tot hem
veelheit der wandelaer. mer dese om
den ongewoenliken ganc der wech
so schijnt hi drouiger en verueeliker
te wesen. En daer ome wort hi allene

van dien ghemynnet welken niet
 so seer ghenoechlicheit des weghes
 ten herten en is alle nutticheit des ey
 des en der bliuende stad want dar
 ons die wech ter togher scerpen onge
 noechlic maect dat is gewoente der
 sinde welcke ghewoente worden si ter
 better sice gewandelt so soude geuonden
 werden als die scrift segget die wech d
 gherichicheit is licht Hier omme laer
 ons nu setten die reden ons leuens laer
 onse v consaentie een ghemynch gheuen
 doer welken wech wi meest wanderen
 Alle dat wi doen is encher vanden breed
 of vanden engen wege Ister dar wi mit
 weynigen den nauwen wech ende den
 engen par vynden so inde wi ten leuens
 hier volge wi den wech den vele wande
 ren na onses here woerde so gaen wi
 totten gode Hier om ist dar wi mit ha
 te of mit mye of mit gherichheit be
 comert sijn ist dar wi tegenwoerdige
 gemalie verkiezen voer die ewighe
 so gae wi doer den breed wech want
 wi hebben ho hier toe vele ghesellen ist
 dar wi die quade begeerte ons toerus
 verullen willen ist dar wi quaetspreken
 den gheue die ons quaetspreke ist dar
 wi viancscap d:agen tegen die onse va
 de sijn so werden wi mit vele gellagen
 ist dar wi smekende sijn mit ander
 mensche quaet ende gheerne horen
 die smeykers ist dar wi van gunste
 sauuen die waerheit te seggen ende
 meer ontsien die menschen te ver
 werken dant beuoelen onses herte
 voer gode wt te spreken so gae wi die
 wege veelre menschen want alsoe
 vele sijn onser ghesellen als vele sijn
 weomte ter waerheit hier en rege
 ist dar wi ledich sijn van allen men
 desen sunden ist dar wi ene puere en
 vrien moet hebben en alle quade be
 geerte onder die voete tredende allene

sijn vhuich rike te wesen in doechde so
 gae wi den engen wech want dese wan
 delinge is lutelre menschen Ende heer
 is selden en swaer want vele uensien
 hem desen wech te gaen die nochtan
 doer alrehande wtwege der dwalinge
 weder keren totten breedte wege den vele
 wandere Hier om stader ons te besorgen
 dat si ons niet en werden gesellen der dwa
 linge die wi wanen te hebben leiders des
 rechten weges ist dan dat wi vynden
 exempelen die ons doer desen wech leide
 en die den rechten par des heilige ewa
 gelis houden die sullen wi houte volge
 ist oec dar ons die ontbreken of wane
 wi se ons te ontbreken so is ons allen
 voer geset die forme der apostelen pauli
 die een wtuercore var is woep ons toe
 als of hi mede wanderde desen engen
 wech en seir weseer mine navolgers
 also als ic xpus navolger bin hier dar
 bouen al so verschijnt ons dat exem
 pel ons heren die inden ewangelio seir
 doemt tot mi ghi alle die arbeit ende
 verladen sijn ende ic sal v lauen Doer
 op mijn Judie op v en leert van mi
 want ic sachtmoedich bin en oetmoe
 dich van herten ist dath sochtic dunct
 wesen die te volgen daer du an twils
 of si te volgen sijn woerwaer desen na
 te volgen is alre zekerst en des gheens
 voetschappen na te gaen die gesproken
 heeft Ic bin die wech die waerheit
 en denen want die navolghinge en
 dwaelt wimermeer die navolgher
 die waerheit Hier van seir oec sunte
 Johan die seir dat hi in xpo bliuet die
 sal wanderen als hi gewandert heeft
 En sunte peter seir cristus is voer ons
 gepynt achterlatende v een exempel
 dat ghi na volgen sine voetschapp die
 gheen sinde en heuet ghedaen noch
 gene drogenachicheit en is geuonde
 in sinen monde die als hi vermaledyt
 wart niet en vermaledite als hi leet

mer en dreigede en hi leuerde ouer hem selue den genen die hem ongerechdelike ordelden die onse sünden seluer gedraghe heuet opten houte. op dat wi den synde gestoruen der gherechticheit leue hier **mogen** omē of laten wi u al onsculdighē der dwalinge die onreynē solaes te sündigen moēt of genomen werden. **H**er is al mer dat wi ons mit exempel der weelheit bescudden willen en tot onsculdighē ander lude sünden dicwyl vertellende seggen dat ons ontbreken die wi na volgen sullen. **T**ot des geens exempel laet ons pringen ons te richten dien wi alle belien dat hi na te volgen is. **E**n hier om sij dijn ouerste sorghe te wete die godlike ewe ouermits welke du moges sien alse tegenwoerdich die exempelen der heiligen en hi hore rade te leren wat te doen si en wat te sauē. **W**eruulle dinen moēt mit godliken redene en so wat du inden werke begeerste te volbringe dat ouer dencke alle tijt in dine heren. **D**en grouen volke ende den menschen noch ongewennet der ghehoersamheit wart van gode geboden doer moyses dat si in een teyken der ghehuuchmissen daer si der godliker geboden bi gedencken souden doer elken soem van horendetoren studien van sonderling veruen die hemelsch schein te welen schieten souden op dat als si bi ghenalle hier en daer hoer oge wende vermaent worden te gedencke der hemelscher ghebode. **W**an wellien somen die pharizei worden berispet van onsen here want si die verkeertlike gebruyden mit toe hoerre vermaninge mer op dat si alle sonderlinge bewaerres der gebode godes heilig heilich vande volke gerekent mochte wete. **M**er du die houte sonde die gebode niet der lettere mer

des geestes sijnste geestlike of inwendlike oefene die memorie der godliker ghebode. **D**ie heilige scriften sullen altoes wesen in dinen hande en gades ouer legger werde in dinen herte. **N**och en sijnge niet want di genoech te wesen die geboden ons here allene te houden inder memorien en inden werke die te verghete. **M**er daer om salstus weten op dattu doen moghes so wattu leerse datmen doen sal. **W**ant die hoerres der ewe en sijn niet rechtich mer die werkers der ewen sullen gerechtichdijgerwerden. **B**reec en ongemere is die camp der godliker ewen rechtich mit vele getuge der waerheit en als mit hemelschen bloeme bloeyende voeden moet des lefers welke alte barmhertich en ouer te pensen is een grote reescap ge rechtich te houde. **W**ir welke alte een oere en wotte vermaninge du verkiefen salste dat woert des heilge ewangelijē dat onse heer ghesproken heeft. **A**l dat ghy wilt dat die lude doen sullen dat suldoer hem doen welches gheboden vele dele sijn der gherechticheit die wi in geere wys al in scriften serten of oec in ghedachten begripen en kunne welke dese alle eene en corte redene begripen ouermits welcher die consciencie der mensche mit enē heymelike ordel des herte encher ontbonde wort of verdoet. **H**ier dit is alle dat hoge en alle dat swaer der godliker ewen. **H**ier dit sijn die harde gebode om welke wi weder roepen reghen onsen here en seggen dat wi van swaerheit en onghemogheleichen der ghebode gedruet werde. **E**nde ten is ons niet genoech dat wi die ghebode niet en houden. **W**i en seggen daer toe dat die ghebieter ongherechtich si in dien dat wi daghen dat die meyster der gherechticheit niet al leue harte en hoge mer oec onmoghe

like dinghe gheboden heeft. Al dar ghi wilt spit hi dar v die lude toen dat suldi hem oec doen. Onse here wil dar die myne versament en veremicht werde onder ons ouermits onderlinge weldate op dar als een yghelic ene andere bewiser dar hi woude dat hem van ene yghelike gheschuede die alinge gherechtheit en godes ghebodt worde ghemeen nuttich eir ter menschen. O wonderlike goetheit goeternereheit godes. O onspreeklike goetheit hi louet ons loen in dar wi malcanderen lief hebben. dar is in dar wi malcanderen bewisen des wi onderlinge behoeue en nochtan mit enen houerdiaen en ondanchbare moede wederstaen wi des geens wil le **waer** woe gebodt weldaet is. **Q** en wil geen achterclap doen yemat en en wilt niet louelic toene mit andere luden te lastere. Hier leert meer v seluen te ordineren dan ander lude leue te begripen. Ende weest altoes dachtich der scrift die spit. En wil niet mynen achterclappen. op dattu niet wigerodt en werdes. **men** vint lutel menschen die dese sunde mit alle vertegen hebben en selden salstuse vinten die also onbegripelic hoer leue bewisen willen dar niet gheerne berispen ander luden. **senen** want so groet toe weygen tot desen quade heeft dar herte ter menschen dat oec die gene die veer sin vercheide van anderen sunden vallen nochtan in dese sunde als in dar laeste stricke des boesen greekes. **mer** du pjudi dit quaer also te vlien dattu niet allene achterclap en coeste. **mer** oec ten achterclapper niet en gheloeffte. noch ten quaetbreiders ghene vriheit van dine consente en geneene. noch hoer sunde niet en verheite mit dinen volboerde. En wil niet spreek die scrift consentierende wesen mitte achterclappers tegen

dine naesten en en wil niet ontfangen doer hem enige sunde. Ende op een andere stede. **Dine** dine oren mit doerne. en en wil niet horen die scallie tonge waer bi die heilige dauid als hi alchande artikel der gherechtheit verreckende en sweech hi oec niet van deser doghet sprekende aldus. En gheen laster heeft hi aenghenome teghen sinen naesten. Hier ome die selue dauid niet allene sette hi hem tegen den achterclapper. **mer** oec veruolghede hi hem want hi **spit**. Die achterclappede in heynelicheiden sinen naesten dien veruolghede ic. woerwaer dese sunte is also danich datmensse mitten eerste verdeligen moet. Ende so wie hoer leue heilichlike miseten willen die moeste se mit dallen buten sluten. want niet en is dar also onstadique en lichte syn maect alse haestlike al te gheloue en der quaetbreiders woerde mit ene dwaesen volboerde des herte te volgen. Hier van come stude avisinge hier van walsen bose haeten. Dit is dar van den vrieden viande maect als des quaetsprekers valsche tonge die eendrachige ende ge loeffsame herte van een schein. Hier te ghens is ene grote ruste des herte grote stantachticheit der zeeden niet te ontsien dan wat quades te horen. **Valich** is hi die hem teghens dese sunde also ghemapent heeft. dar niemant en doere achterclappen in sine teghen woerdicheit. **mer** waer in ons dese vlichticheit dat wi den quaetsprekers te hantens niet en gheloeffden. si soude he alle ontsien te achterclappen. op dat si niet so seer ene anderen als hem selue snoede en maecten mit achterclappen. **mer** daer ome is dit quaer also geme ne. **daer** ome wort dese ondoecht gheoeff fen van also vele mensche. want si bi na van alle gheerne ghehoert wort

Als fuste oec die zuetlike bedrieghelike
woerde des suetkers vlien als een zeede
der sielen want niet en is dat also lichte
like die herte der menschen verleider
niet dat mit so sachter en sueter woude
die ziele doer strect waer van een wifema
spit Die woerde des suetkers sijn sachte
mer sie slaen die bymense des bukes En
onse heer spit doer ten prophete amin
vole die v salich seggen die bedrieghe v
en verstuere die pade uwer voeten
Dese sunte regneert in vele menschen
in desen tyden Ende datter alre swaerste
is men houdeese voer oemmoedicheit en
dochsamheit Ende also gheschieder die
met suetken en can dat hi gerekent
wort enther houerdich of benyende
Het is oec wel een groet en subtyl ka
mheit te praesen ene anderen op dat
hi selue ghepusef werde en bedriegen
te tredien tot hem den moer des geens
die bedrogen wort Ende dat diavyl mit
deser sunde ghedaen wort geneyntden
lof voer seker loen te verropen Hoe gro
te lichteerdicheit des heeren is dat hoe
grote ydelheit te achterlaten dyn selfs
benoelen van di en te volgen vreem
vermoeten dat diavyl ghevinst is ge
toegen te werden vanden wynde val
sches prisen daer in te verbliden en
sine verdoelinge en bespottinge voer
weldaer te ontfangen Daer om wilstu
waerachtelike loeflic wesen So en sue
ke niet der menschen lof En bereide
dien dyn consciencie die verlichte sal
die verholene der duisternissen en ope
baer maken sal die rade der herte en da
sal dyn lof wesen van gode dyn moer
sal dan altoes aendachtich wesen ende
wakende en stades tegen die sinde ghe
wapent **D**yn sprake sal altoes gesa
ndich wesen en sparich en die meer co
me van node te spreken dan van wille
Dine vroetheit sal gere samelheit die
bonē al vrouwe wel benemt **H**amel

heer sal di bouen gaen alle doechde **I**n
ghe te voren saltu merken wat nutter
gesproken is en noch swigende voersich
datt niet en rouwe alstu enich ding
gesproken hebste **D**yn gedachte sal
voer wegen dine woerde en dar ampt
dijne tongen sal verliken die wachte
des herte **H**ier van spit die sarr **D**yn
gout en dyn siluer saltu smelte dinen
woerden saltu ene wage maken ende
rechte **o**me toemen dinen monde en
huede di nauwe dattu met en valles
inder tongen **S**ommenen sal quaer
woert wt dinen monde gaen want
di is oec tot ineringe der sachtmoedich
eit gheboden die te ghebenedien die
di vermaledien **w**eset barmhertich
spit die apogel ghesandich oemmoedich
niet weder gheuende quaet voer quaet
noch vermaledinge voer vermaledi
inge **m**er daer en tegen benedynge
Woertmeer liegen of sweere en sal
te male dyn tonge niet kunne **g**er
so grote mynne der waerheit sal in di
wesen dattu als geswore houde salge
so wat du sprekes **H**ier van seide onse
gesontmaker tot sinen discipulen
En ic segge v en wilt mit allen niet
sweren **g**er v reden sal wesen ja ja
neen neen **w**at hier en boue is dat
is van den quade **H**ier ome in al dine
woerde en werken saltu beware een
stijl en een vreedsam heere **E**n dijne
gedachten saltu altoes voercome die
tegenwoerdicheit godes **D**yn moer
sal wesen oemmoedich en sachtmoe
dich en allene tegen die outoechte
opgherichtet die houere die en sal
hem niet verheffen **n**och die toerne
verstuere want niet en sal rusteliker
wesen niet puerer dan een heere dat
bereit sal werden tot godes woninghe
die nywer tempel van goude blenc
kende **v**och altier van duerbar en
ghedeente gheuege **m**er ee ziele

die mit duechte verqert is. Hier
 ome so heiten goeder mensche herte
 godes tempele te wesen als die apostel
 tuger. **Hoe** wie spiet hi den tempel godes
 besmetter die sal god verstroye. want
 godes tempel is heilich dat ghi sijt. Hier
 en sidi wederder noch liever hebbe dan
 oetmoedicheit. want dese is als een son
 derlinge bewaerster alre doechten. Ende
 gheen ding en is dat ons also aen ge
 name gode en den menschen maect.
Dan al sijn wi in verdienste ons leues
 groet. dat wi ons nochtan inder oet
 moedicheit die leghesten houden. waer
 bi die scrift sprecht. **Hoe** du groeter bist
 te veroetmoedige di in allen dingen
 en du salste voer gode gracie vinden
Ede onse heer sprecht doer den prophete
 te. **Op** wien anders sal ic rusten dan
 op den oetmoedigen en rustigen. ende
 die mijn sermoen ontvuchten. **Aer**
 sulke oetmoedicheit salstu volghen
 niet die getoent wort. **en**ther mit ge
 hepuster bewysinge des lichaems. **of**
 nutter gebol. **en**re stemme der woer
 de. **mer** die coemt wt puerre begeer
 ten des herten. want her is een ander
 die doecht te hebben. een ander die
 sijn der doecht. **het** is een ander die
 schijne der dinge te volgen. een ander
 die waerheit vele seliker is die hou
 die die onder som teyken der oetmoe
 dicheit sault. want ic en weet niet
 in wat manier seliker die sinde sijn
 dan als si bedeckt werden. **ouder**
 ghedaente der duechte. **Stimmer**
 en salstu di van edelheit der gebuer
 ten voerteten yemande. **noch** die ar
 men die in legeren staet geboren en
 salstu niet snoeder di achten. **Onse**
 erve en can geen personen wt ne
 me noch kumme van mensche. **mer**
 die ziele eens yegelic aensiet sie
 den eelen en den eygen onder schei
 te hi den zede. **Allene** niet te diene

den sünden is wiheit voer gode. **Die** alre
 hoedijne edelheit voer gode is claer te we
 sen in doechden. **Wie** is hi gode etelre dan
 peter die een vischer was. **Wie** is vande
 vrouwen etelre dan maria die enen
 tinnerman ondertrouwet was. **her**
 die armen vischer worden van cristo
 die floete des hemelruct ghegeue. **Dese** tinnerman
 getrouwede heeft verdient te wesen een
 moeder des greens van welken die selue
 floetele ghegeue sijn. want god heeft
 vercore die onedele en ver smade deser
 werelt. **op** dat hi die machingen en edele
 te lichteliker tot oetmoedicheit brenge
 soude. **Ander** en derf hem nyemant ver
 laten op edelheit der gebueren. want si
 alle van gheliker eren en van eenre
 weerdicheit sijn. **die** mit enen bloede
 cristo gecost sijn. **nochtan** en is geen onds
 cheit in war echte yemant gheboere si
 want wi alle in cristo wedergeboere werde
en al isser dat wi vergheten dat wi
 alle wt enen gheboeren sijn. **so** sullen
 wi des altoes gedachtich wesen dat wi
 alle doer enen geboren werten. **God**
 salste di oet wachren. **alstu** per besmette
 te vasten of te abstinieren dattu di te
 rechte niet heilich en houdste. **want** dit
 is een hulpe der duecht niet volcomen
 heit der heilicheit. **en** daer ome buert
 te voerhueden datter di ghene wiheit
 en make der onghoerlofter dinghen
dattu sames gheoerlofte dinge. **want**
 datmen gode offert onrechtuordicheit
 dat en sal niet hinderen die rechtuordicheit
 mer vorderen. **wat** baeter dat lichaem
 te smalen mit abstinenciaen is dat die
 moet opblasende is van honerdien
 wat loen ~~verdiene~~ verdienen wi van bloe
 ten des vastens. **is** dat wi van haete
 bitter sijn. **wat** doechden is wi niet te
 dincken en van toerne ende hare dronc
 ken te wesen. **mer** dan is daer die ab
 stinenciae. **dan** is scoen en groerdadich die
 castynge des lichaems als die moet veyn

is van sinde. Ja die ghene die loflike en
wiltike houden die doecht der abstinencie
die castinge daer toe hoer vleysch dat si
te ver bicken mogen houerde des herre
op dat si vander hoecheit hoers synes
en hoerre houerdien neder dynne die
wille godes te vernullen welke bouen
al in oetmoedicheit volbrocht wort hier
om oftrecken si hoer herre van alre be
geertiker spisen op dat si al hoer aucht
becomere in hegeerte der doechden. Ende
dan so voelt te myn dat lichaem de ar
beit der vasten ende der abstinencie als
die ziele hongert nae der rechtaerdicheit
want oec paulus een vat der waterke
linge als hi castete syn lichaem ende
dwanct te dienen op dat hi andere men
schen predikende selue niet boese en wer
te so entete hi des niet allene als som on
wise wane om kuyfcheit te bewaren
want niet allene dier mer allen doech
den dient abstinencie nochtan so was
so goet en alinge glorie des apostels
niet ouerkuyfcheit te sauwe mer dat sod
te hi dat mit castinge des lichaems die
moet gheleert worde en dat hi te ver
die doechten dencken mochte als hi niet
en begheerte van welligen des vleysches
op dat hi die een meyster was van enen
volcomene leuen niet ouvolcomens in
hem en wente op dat xpus na volgher
mer huten xpus wil of gebodt en tete
en als hi andermenschen **pa** predice
selus niet verlagert en werde. **h** horen
de mitten **ph** phariseen si seggen. ende
en wens niet het is oec ter apostele lare
en en exempel dat wi niet allene achtes
de sullen wesen onser conuincencie. **mer**
oec onses geruchtes. **en** na woerde sinte
pauwels is onse leue dinnite en onvucht
baer want hi wil dat bi goede werken
der ghelouigher oec die ongelouige me
schen getogen werden totten gheloue op
dat den kerstene geloue dat kerste leuen
prijse en daer om ghebiet hi ons als

lichte in deser werelt te lichten mit mid
del der boeser en der verkerter gebuer
ten op dat die onghelouige harte der
dwalender menschen biden lichte on
ser werke verneme moge die duist
ternissen hoerre onbekentheit hier
van scrift hi tot dien van wmen we
set voersiente goede dinghe niet allene
voer gode mer oec voer alle mensche
Ende op een ander stede wester sonder
verwerkinge ten ioden en ten heytunen
en der kerke godes. alsoe ic ouer al alle
behage niet sprekende dat mi nutte is
mer dat velen. **Salich** is hi die also he
lichtike syn leuen sager dat me van
hem niet ongheloue bedencke en mo
ge. **Als** die groetheit synre verdienet
strider tegen den quaden wille der ach
terclappers en nyemant en do: ver
sieren dat hi waent van nyemant
geloest te werden. **mer** dunct ons dat
te verengen te swaer en al te hoghe
wesen so laet ons doch sulke vlynd
eit bewisen tot onsen leue dat die
quade herten ghene oersake en vijn
den van ons quaer te spreken. **Ende**
dat wt ons die voncke niet voer
en come ouermitte welke die boese
vlame tegen ons geblasen werden
want anders moeyen wi ons te on
rechte op onse achterclappers. **W** dat
wi hem sake bewisen daer om si ons
bedapen. **mer** is sake dat wi al on
se dinghe pmen eersamlike te besae
ten en in al onsen werke den anre
godes voer te neme. **dat** die boese
menschen allike wel op ons tonen
so sal ons woesten onse consciencie
die dan alre meest wi wesen mach
dan alre best zeker wesen mach als
si gheen oersake van quellike van
hem te voele ghegheue en heeft. **W** dat
worden propheten toe gesproken
wee v die dat goet is quaer segghen
die dat licht duisternitte heytunen

dat suete bitter Hier om sal ons toe
 genoeger werden dat onse ghesont
 maker ghesproken heeft **W**alich si di
 als v die menschen vermaledie hege
 te laet ons dan nu daer om arbeiden
 dat nyemant quellike van ons sond
 logen sprekē en moege **A**lso salstu heb
 ben dyns huses sozge dattu uochtant
 enge ledicheit dynre siele gheue sulge
 Verkieste een bequame stede die vande
 gherichte des ghesyns war verweent
 si tot welkē du toerjten mogheste als
 tot eenre hauene wt wt vele stormes
 der wtwendiger **S**ozgen en die vloede
 der gedachten die buten verwecker sijn sal
 len mogheste meder russe der heymeliker
 steden **H**o grote vlyt sal di wesen die heyl
 ghe scrift te lesen so vele stonten dyn ge
 bet te sozge en te spreken so vaste ende
 ingheymte ghedachte vanden toeco
 mende dinge dattu alle onlede der ander
 nit mit deser ledicheit verlyke soudre
 ajer dar en segge wi daer om niet dat
 wi ofreckē v van uwē dinge ajer hier
 om doe wynt dar ghi daer lere soue hoe
 danich ghi v wt uwen dinge bewisen
 sult **A**lso suldi regieren en voeten v ge
 synne dat ghi meer ghesien wilt wese
 een moeder ~~der~~ der uwer dan ee vrou
 we **E**ysche van hem reuarence niet
 wt dynre goetheit dan wt dynre weer
 heit die dienst is altoes getrouwer
 en aengenamer die wt mynne bewe
 sen wort dan wt ayt **M**en sal oec
 sonderlinge meder eerliker en kupscher
 echtschap houden die ordinae van
 sunte pauwels regule den manne sal
 te voren aen sijn ~~mach~~ macho bebaer
 wesen en an di sal al dyn ghesynne
 leen hoe vele eren si hem sculdich sijn
 ayt dinen dienste mit dynre oesmoe
 dicheit salstu hem groet bewisen so vele
 eerliker salstu boue hem werde alstu
 hem meer eerge want dat houet des
 wues spet die apogefute pauwels

is die man Ende dat ander lichaem en
 wort nergent meer van veoqert dan
 van weerdicheit des houetes. waer va
 hi oec op een ander stede seir **G**hi wue
 wester onder danich uwē manne als
 er noer is inden here **O**ec seir sunte peter
Also sullen oec die wue onder danich we
 sen den manne dat die ghene die oec
 niet en gheloue den woerden bidr wue
 wandringē sonder woert gode gewone
 werten **I**ser dan datmen den mannen
 die heydene sijn oec eer bewisen sal om
 dat recht der echtschap hoe vele meer sal
 mense bewisen den ker stene **W**oertmeer
 op dat die apogel oec tone mit wat ge
 ringe die vrouwen getruwer te manne
 gheqert sullen wesen so seir hi aldus
 hem en sal van buten niet wesen verto
 ninge hoers haers of omgordinge des
 goudes of oefeninge der cleder vner die
 verdeck is des herten mensche in onghē
 bredicheit des rustige en sange geestes
 welke is inden aensichte godes rike wat
 also hebbe hem wilneer die heilige wue
 hopende inden here gheqert onder danich
 horen mannen **A**lso zara ghehoersam
 was **A**braham heitende hem horen
 heren **M**er als hi di ghebiedt so en
 meent hi niet dat si uuel en onreynlike
 mit leliken sletteren ghedeet sille wese
 mer hi verbiedt dmanighe oefeninge en
 wghesochte qerheit en hi louet simpde
 qeringe en cledinge daer oec sunte pau
 wel of seir **A**lso sullen oec die wue in
 m horen habite gheqert mit scamelheit
 en soberheit qeren hem niet in geuloch
 te hare of goude of perle of costelk en
 clederen mer dat betamelic is wunen
 die kupscheit louen oūrnits goede wer
 ken **V**an qerheit der cleder scrift **S**un
 Johan gultemont op die epistel sunre
 pauwels totte hebreuschē **A**ls ghi hebt
 sprecht die apogel cog en deefel hier me
 te laer v ghenoege **A**lso danich sal dan we
 sen des mensche cledinge dat hi allene

daer mede ghedeet werde. want daer om
heeft srons god gheghegheue. op dat wi
onse naechter daer mede bedecten Ende
datheen cleer wel doen dar oec van desre
woerde si. **G**hi moget lichte belache dit die
mit costele clederē omhangē sijn. **G**hi moecht
gherdes lachen ajer merket aen wat sijn
pauwel ghebiet. en wat ghi daer en rege
doer. **I**c en mene niet allene wine. mer oec
manne. alle cleder die bouē noerdur sijn
sijn die sijn oueruloedich. **E**n mit sulke
clederē sullen ^u ghedeet wesen die noerdur
te eyfcher. want war is noer vele costeliker
cleder te hebben. want dat toebeloert on
reynē wimen die in vordere wone die alle
dinge doen daer si die lude tot he trecken
mogen ajer een doechsam wyf en sal hoer
also niet qere. mer anders. **D**ie heeft oec
qerheit die veel scoone is. si heeft grote
an scoonwers. dat sijn ontellike scare der
enghelen. niet allene. **J**ufferē. mer oec
werlike vrouwen die in aristo gheloue
hebben dese aen scoonwers laet ons sul
ke dinge spreke. daer wise blide mede
mogen maken. laet ons sulke qerm
ge aen doen. daer wi hem mede mogē
behagen. **A**jer waer toe willen die
wouwe in die kerke gaen mit guldene
qermgen of mit costelike cledinghen
En sal men daer niet den apostel sijn
pauwel horen lende. **N**iet in goude niet in
perle niet in costele clederē. waer om ghesa
dan aldus o wyf dan om te wederstaen den
apostel en te straffen ons leraers. als of wi
dese dinge ydelike spraken. want seggher
mi of enich hepdene of onkerpe mensche
dit hoerde als men leser dese stede in welker
sijn pauwel dit gebiedt. wat soude di hi vā
vermoeden. **O**f waer enich hepden die een
kersten wyf hadde en sage dat si vele vlijt
dede haer te qeren en quacm hi in die ker
ke en hoerde den apostel vermanende
dat die wime niet hem en sullen qeren
niet goude niet perle of mit costele clederē
en soude hi te hanp niet twinele seggende

waer toe qert hoer dat wyf in hoer
re camerē. waer om leynt si hoer
waer om trect si costele cleder. ac waer
om denct si te wandere. **D**e kerke waer
om op dat sie daer hoer. dat sie hoer
qeren sal mit costelen clederen. **E**n sal
hi dan niet lachen en sporten. **E**n sal
hi dan niet ordelen dat die kerke ghe
loue bediechmisse si. **H**ier om bid ic
dat ghi die gont ghesichte cleder. en
guldene qermge ten yelen en lichte
wimen achterlaet. want godes beelde
en wil mit sulken niet gheqerwe
sen. **E**n eerfām wyf werde mit eerfām
heit gheqert. ajer die is eerfām die die
weerlike houerde niet en heeft. **E**nde
wiltu oec glorie die voer den mensche
is vercrigen so salstu sie meer dat is
yele verqermge versmaende ver
crige. want eens ynkemans wyf en
plege wi so seer niet te verwonderen
als si mit costele verweentē clederē ge
qert is. want dat is al ghemeen ten
rike wime. als wi verwonderē. **W**an
si mit puerē simpele clederē ghedeet
is. **D**es pleghen alle diēt sien seere
verwonderen. want die mit costele
clederē ghedeet sijn sullen hem mit
vele hoerre ghelinc vanden en bouē
gaen sie die een. so gaen hem een an
der bouē. **E**nde bouen gaet sie die alle
so wort si nochtant vander keyser si
nē verwomen. **A**jer die simpel ha
byt verkiep die verwint sie alle en
oec mede die keyser pime. want si
allene in grote rycheiden gheser ver
koes den habyt der armer. **A**jer die
sprekene licht. **I**c en soude also wime
manne niet behage. **D**u en begeer
ste also zeer niet dme man te behage
ajer die veelheit armer wime begeer
stu te behage. **D**u wiltese quellen
mit rouwe en wt dynre houerde
hoer armoede swaer make. **D** hoe

groete blasphemie dencke of spreken
 si omme di niet en moet wesen die ar
 moede spreken si god seggen si haer
 die armen God en mymer niet die
 in armoede gheset sijn En dattu niet
 so zeer dine man hier mede begeerte
 te behagen dat bewijstu hier mede in
 want waerneer du ouer den doypel
 dyns huys biste ghegange so werpste
 ter mont alle dine qerheit van di ende
 en ghebruycter niet in dinen huys
 mer wiltu dinen man behagen mit
 sachtmoedicheit mit scamelheit mo
 gestu hem behagen Gheloues in o
 wyf al waer dyn man seer weerlic
 van velen dese dinge sonden he noch
 tint meer trecken dat is sachtmoe
 dicheit scamelheit habyt sonder ho
 ueerdien matelic oetmoedich sonder
 vele costes mer ene onscamelen man al
 wischyge vele qeringhe du en konst
 niet getrecken En dar bekennen wel
 die sullen man ghehadt hebbe mer
 ene scamelē en kuyfchen man en moge
 nu hier mede in greure wys behaghen
 mer meer mit deser conuare Wiltu
 scone schinen wtlucke die scoenheit
 die die coninc der glorien beqheert wil
 wien wiltu hebben tot enen mynre
 gode of die menschen wiltu na der
 zielen scone wesen so begeert di god
 mer wiltu naten lichaem scone wese
 so sal di god veronweerden mer die sul
 len mynnen sundighe mensche war
 die en is niet goet die en wyf myner
 die in echtesap siter Hier om laet ons
 sultē scoenheit oefenen laet ons mit
 sultē qerheit gheqert werte dat
 wi weerdich werden inden hemelē te
 gaen in die claepamer des hemelliche
 brudegoms Die lichaemlike scoen
 heit vergaet mit alrehande dinghe
 als mit zecte mit so:ge en mit outh
 er mer der sielen scoenheit groyt ende
 bloeyt altoes en en outfaet ghene wa

delinge die outhheit aencomende en bren
 ghet hoer ghene rimpē si en wort niet
 nulsmaect mit eniger zecten si en wort
 niet ontwerwet van sorgen en droefhei
 den mer si gaet al bouen en bliuet oube
 smet laet ons dese scoenheit begheren
 op dat wi mit claren lampen wandere
 mogen in die scone en blencende claep
 amer des hemellichen brudegoms Ende
 dat en wort niet allene den joncfere
 gheboden mer allen joncfelike of puere
 zielen die van weerliker begeerte verlos
 sijn want weerlike begeerte ontsuere
 die siele mer bliuen wi onbeuleet inder
 sielen so sullen wi weerdich werden daer
 in te gaen en ontfangen werden mit
 en vanden derden ghebode hoe me die

Dar heilige daghe vierē sal
 derde vanden tien gheboden is
 Gherendie dattu den vierdach
 heilichste God onse here doe hi mede be
 ghinne hemel en eerde en al dar daer
 ynne is gescreuen hadde in ses daghe
 op den seuenten dach rustede hi van al
 len werke ende ghebenediede de seue
 den dage en heilichmaecte En gheboer
 daer na inder ewen en gheboden die
 moyses ontfenc dat men de seuentē
 dach vierē en heilich make soude mer
 doe hi der toecomst ons heren ihu xpi
 die oude ewe quite genome hadde so w
 in eer weerdicheit en memorie die ver
 risenisse ons heren ihu gheboden den son
 nendach te vieren ende niet den sater
 dach want god den sonnendach ghe
 eert heeft inder glorien sijne verri
 senisse In welken dage als men vint
 bescreuen te voeren cristus geboren
 woude werden en inden beghinne he
 mel en eerde wart gescreuen Ander
 hoehate hebbe wi des ghelyes van
 insettinge der heilighe h kerke die
 den gheest godes heeft en ghehele macht
 van he ontfange als om sonderlinghe
 gloriose werke die onse here op die hoed

nde gheuochte heuer of tot ere der heilighen die dar bi gode verdient hebbe dat men hoechtede van hem houde sal **Woe** sijn ander zaken die die leeraers bescriuen waer om die viere ingheset is **Te** ierste om die dar hem dan die menschen ledigen sullen tot goddienstigen oefenynge also tot lesen **beten** totten woerde godes en die ambochten der heiliger kerken te horen en bouen al gode te dandere en te loue want al is een mensche ghebooren totten arbeide om ouertredinge onses eersse vaders die mensche is nochtant niet gheschapen om den arbeit mer om gode te louen en van hem salich te werden **Woe** wat wi dan versumer hebbe in anderen dage mit tyteliker becomeringe dat sullen wi des heiligen daghes verhalere en onse synne veranderen tot goddienstige werken **Te** en andere male want vananieren sijn wi gheneygher elken werke sijn sonderlinge tyt te gheuen also tot lichaemliker voedinge eten drinken slapen en dier ghelike so ist oec wel behoerlic dat die ziele hoer sonderlinge tyt hebben tot hoerre geestliker voedinge want die ziele sonder ghelikenste beter is dant lichaem **Te** en derde male so is die viere ingheset om die dwanc en ophoudinghe der gheerichheit die daer mede opgheloude weer want men op heilige dage tytelic gewin achterlaten moet **Te** en vierde male so werde wi bi onsen vierdage en feesten vermaent aen te **werke** merken en mit enen verlanghe te begheere die toecomende feeste na desen leuen daer wi viere ende op houden sullen van allen **va** werken **Dir** ruert **sunte Gregorius** in eenre omelke daer hi seit **Dese** hoechtyt is een scheme der toecomende ^{hoech} tyt als wi dese in ghesetter tyt houde so wort onse memorie ontstrecke mit begeerte tot dier feeste die van geene tyt en is mer ewich **Hi** behoert voert te **seg** gen hoemen viere sal **Te** en eerste sal me viere van sünden **Dir** wort gervuert in

leuntico daer onse here gheboert darmen gheen linechtelic were doen en **forte** sal op die hoechtede **Linechtlike** werke hier wi te voere an sünde te wesen **Als** onse heer seit inden ewangeli **Die** sünden toer is een linecht der sünden **hier** op seit **sunte thomas van aquin** daer hi meer doet teghen dit ghebod die mit door sünden den heiligen dach ontceert dan die emich wer te doet dat op ander daghe on gheoerlost ware want die mensche wort **meer** behindert van goddienstigen oefeningen ouermits sünde dan mit enigen gheoerloften lichaemlike werken **Dir** en verstonde die roden niet die horen sabbaet vierden in lichaemliker ledicheit tot loghenen ende onkynscheit **Alle** noch leiter vele **de** die den versene name ontfangen hebben als si alle die werke gheoerlofte waren **Dir** werke ghedaen hebben om noer durste des lichaems des heilige dages als si die sele besorgen souden so verdoeme **sij** mit spele mit droncheschap mit liuen mit vechten en mit drupseheit **Van** desen bedacht onse here doer ezechiel den prophete sprekende **myne** heilige seide hebdi versmaer en myne sabbe daer is myne vierdage hebdi besmaer daer om sal ic u gheue versmadelic te wesen allen ghelachte **Die** derde vele ber **als sunte Augustinus** seit dat si opten vierdach saeyden hoer adier dan si alden dach in den mereten of in anderen teden staen tot kuingen en vechtingen **En** beter waert dat hoer wine opten heiligen dach wolle sponne dan si alden dach onscammelike spinghen an den danze **hier** om so behoert ons toe den heiligen dach te viere van sünden mer nochtant en sullen wi niet ledich wesen **hier** sullen wi ghebod godes veruullen so moeten wi den vierdach heilich make **wimms** goddienstige heilige werke daer voer va te

leit is. **T**en andere mael sullen wi vieren van werke ter hande. daer die mensche oec mede behindeert wort. goet te oefene. Ajer in vier saken wort de mensche ontsuldiget van dootliken sunden die op den heiligen dach arbeit. **T**en eersten om deynheit des arbeids also wanneer die arbeit so deyn is dat hi niet en beuemet die ruge des herren in gode. **A**ls of yemant ghinge toer sinen wyngaerde ofte toer sinen acker en sage daer wat ouers dat hi dar repucht. **D**at ouermits versumenisse ongherepinget vergeeten waer of sage hi dat een luttel vanden tme te broelien waer. **D**at hi dar oprichtete. **M**er hoe vele arbeids dat men op ten vierdach doen ~~moet~~ mach sonder sinde dat en is niet gheset. **M**er daer in salme raet nemen mit euge goete man. **T**en anderen male wort een werc ontsuldiget om noet des arbeids. **W**elke noet also groet wese sal. **D**at mens noch voer noch na doen en mach sonder vermoetliken anreter verpynlinge. **O**f verquadinge. **A**ls gheschiet inden bouwe om verpynlinge der wanden en inden wyndmuere of te smeten om die koude. **E**n inde hermevange. **W**ant men ten op sonderlinge tijt moet vangen. **I**n also danighen dinghe ontsuldiget die noet die geneuwe en heeft. **A**jer hoe groet dese noet wesen sal die den menschen ontsuldiget vander sinde. **D**at is te oerdelen na goedduncken eens goete mannes. **H**ier van leit **g**uillhelms. **I**n sake dat die vercoepers of die bloelaters. **O**f die wandelaers. **O**f die die peerde beblaan. **I**n dat si alfulke dinghe doen niet om hoer eppen ghewyn ofte neringe. **M**er om ander lude noet so werden sie ontsuldiget en anders niet. **T**en derten male wort dat werc op vierdage ontsuldiget om goddiensdy

des werkes. **A**ls die ophelighe daghe bouwer of saepet der armer acker. **O**f hout voert den ontfermliken persouen dat sijn blinden armen wesen ofte weduwen. **T**en vierden male mach een mensche arbeiden opten vierdach om den gemeyne oerbaer als te arbeiten an een brughe of an ene wech of an een keoke te wetermaken. **D**it en dat wi hier voer gheset is wort ontsuldiget als men niet en doet om maescap of vrientcap of om hope des loens. **M**er puerlic om godes willen. **E**n als dat die armoede schijnt te ~~wesen~~ ^{wesen} ajer men moet al daer niet in arbeiten totter verstermoepnisse of oec niet so pudelike dat men daer ome versume die godlike ambochte der heiligher kerke. **O**ec en mach men dese dinghe niet doen op grote hoechhte of op sonnendaghe. **M**er op ander deyne feestte sonderlinge daert een gewoente is. **A**jer in alle dese voersiden punge is mitte en wisse raet te nemen mit goeden manne. **W**ant si die wyl anreliken gheschyn mochten. **T**en derten mael sullen wi vieren van comenscap. **W**ant die comenscap hantiere op heilige dage van gewoente om ghericheit of hope des gheroyns. **E**n he daer ome of trecken van dienste der heiligher kerken die brien dit ghebodr ajer die niet van ghewoente. **M**er om zeker noet comenscap doet op den heilich dach. **E**n niet en versuemt godes dienst desen mach men ontsuldigen. **O**ec comenscap die me doet van spisen en dinggen die ten dage noerdurftich sijn en is niet verboden als me daer ome die ambochte der heiligher kerke niet achter. **E**n laet. **T**en vierden mael salmen viere vā pleytige en vā weerlike gerichtte. **W**ar te rechte is ingeset dat dar gedaelsche des gerichttes dan ruste sal te sijn dat noet of goddienslicheit eyscher. **E**n boec ghenoemt **S**inte Augustinus ghedachten

It wakender herte
sorge mit vltige
ghedachte mitten
meesten ernstē en
mit stadiger soch
uondicheit behoert
ons te ondersueke
en te lere waer
mede en wat weghe wi moghe sauwen
die hellsche pine en die hemelsche vroude
vercrigen want men die pine niet en
mach sauwe noch die vroude vercrighe
dan mit bekennen des weghe waer
mede die te sauwen is ende die te ver
crighen Hier ome laet ons heft horen
en vltelict aen merken die woerde des
apostels in welke hi twee dinge toent
Als hoe danich is die hemelsche glorie
dat onwispreklike leue en welc die
wech is die leidet tot desen leue want hi
seit soch oge en heeft ghesien noch oer
ghehoert en heeft ghehoert noch in gees
menschen herte is opghesegē war god
bereit heeft ten ghenen die hem mynen
Diet daer in dat hi seit dat god die goe
te bereit heeft ten te ghenen die hem
mynen so toent hi dat die mynne die
wech is daer men doer coemt tot dien
goede daer die mynne godes en mach
men niet hebben sonder mynne onses
naesten sūte Johan tuger die seit die
niet en mynnet sine vrueder die hi siet
hoe mach die gode mynnen dien hi niet
en siet Ende dat ghebode hebbe wi van
gode dat die gode mynnet mynne oec
sine naesten Diet in deser tuier liefte
is ghelegen die ware mynne daer die
apostel van seit Ic sal u noch den hoech
sten wech toue Diet die mynne is die
hoechste wech die leit totten hemelsee
vaderlande en sonder welken daer nye
man comē en mach mer wie is in dese
wege die hem kent die gode mynnet
en sine naeste hoe me goden te naeste
mynne sal God sullen wi mynne meer da

diens is dat wi sine ghebode in alle
onsen wille voersetten mer onsen
naesten en werden wi niet gheboden
te mynne so veel als ons mer gelijc
als ons dat is te willen en te wonsche
he alle goet dat wi sullen wille ende
wonschen ons seluen en boue al die
ouerste salicheit en tot dier te vercr
gen hem te hulpe te come in lichaem
liken en in geestliken goede na dien
dat die reden eyscher ende mach ghe
henger waer hi onse heer seit in den
ewangelio Vo war ghi wilt dat u
die liden doen dat selue doet hem oec
weter Ende sūte Johan die apostel
seit En laet ons niet mynne mitte
woerde en der tongen mer mitten
werken en der waerheit mer wie hi
onse naesten die wi aldus mynnen
sullen En trouwe alle menschen
kerstene heytene poede vriende en
vriende Hier ome want alle onse
salicheit in mynnen staer so is vltic
lic te werken waer om en hoe god
van ons te mynnen is Tot godes
mynne in ons te verweken te
voeten en te vermeerren en is niet
so vorderlic alle ~~stadelic en vltic~~
~~seuere merken~~ stadich en vltic
merken sijnre weldade want hi
heeft ons also vele ghegheuen ende
weter ghegheue dat mynne zule te
mael ghebreect in mi aen merken
der weldade onses seppers En daer
ome al en mogen wi hem also veel
mynne ende dienstes en danckbaer
heden niet bewisen alser betamelic
is wi sullen nochtant also vele wed
doen als wi vermogen Diet waer
om god van ons te mynne is dat
is om sine weldade die hi van sijn
re groter goeternereheit en on
verdiender mildicheit sonder on
ge onse verdienste ons ghegheuen
heeft **W**oert hoe god van ons

Expon

te mynne is toent dat syn ghebodr
 dat hi alte zeer wil bewaert hebbe
 Daer omc hoere o mensche dar meeste
 en eerste alre ghebode hoere vltelike
 onthoude gheluechlike ghedencke sta
 delike en na dynre macht vernulle
 neer uselike stadelike en volpandelike
 en dar is dit ghebodr **D**v salte god dinc
 here mynnen van al dinc herte van al
 dinen verstante van al dynre sielen
 dat is en van al dinen wille en van
 alle dinen ghedachte dat is van al dij
 re memoiren also dattu alle dinc ge
 dachten en dyn leuen en dyn ver
 stant in hem bewaers. **H**er wanttu lich
 te waenste dat di god luttel mynnet
 so en onthestu met hem luttel weder
 te mynnen Daer om onder sucke en
 ouerdencke in dinc moede war gaue
 en weldate hi di ghegheue heeft ende
 war hi di belouet heeft so salstu ver
 wonnen werden want hi di zeer ghe
 mynnet heeft hem hertlike weder te
 mynnen

Dier om op dat die myne
 godes meer in di uwe
 ker werde en walle so
 merke vltelike na wie
 waer om en waer toe
 die mensche is gheschapen en wat god
 om den mensche gheschapen heeft **A**en
 sal wete dat die sake der scieppinghe der
 hemelscher en eerlicher dinge sielic
 en onsielic anders gheen en is dan
 die goetheit des sciepers die een waer
 achtich god is wes goetheit also groet
 is dat hi synre salicheit welker hi ew
 ewichlike salich is wil die creaturen
 deelachtich wesen welke sine salicheit
 hi sach mede **D**o delcom mogen wesen
 mer met vermyner mogen werden
 Daer om dat goet dat hi selue is woude
 hi allene van goetheit met van node
 ten andere mede deelachtich make **W**at
 her was wat her was te ouerste god

goede behoerlic te willen vorderlic te we
 sen ende den **A**ch almachtigen nyemant
 scadelic te wesen en went men synre
 salicheit met anders deelachtich mochte
 werden dan mit verstantnisse welke
 salicheit hoe mensche bet vermer hoe me
 se volcomeliker heeft so heeft god ghe
 maect die rebetlike creature die dat ouer
 ste goet soude ver staen en ver staende
 mynnen en mynneude besiten ende
 besitende ghebriken Ende want hi on
 derscheiden heeft dat en deel der a rebet
 liker creaturen in hoerre sympelre natuer
 sonder verenighinge der lichaemse soude
 bliuen als die enghelre een deel soude ver
 eniger werden als die siele so is die rebet
 like creature onderscheide in lichaemlic
 en onlichaemlic **O**nlidhelic als die enge
 le lichaemlic als die mensche te same
 gheset van eenre rebetliker ziele ende
 menscheliken vleysche **A**ldus scieppin
 ghe rebetliker creaturen heeft eerst ghe
 saect die goetheit godes want beide me
 sche en engel syn gescapen om die goet
 heit godes want om dat god goet is
 syn wi en van onses wesen weghen
 syn wi goet **H**er waer toe is gescapen
 die rebetlike creature. **W**oer naer om god
 te loue gode te diene en synre te ghebruke
In wellien die creature toe neemt in god
 want god is volcome en vol der ouer
 ster goetheit en mach noch vermeerret
 werde noch vermyner **E**n daer om
 dat die rebetlike creature van gode ghe
 maect is is te treden totter goetheit go
 des en der creaturen nutticheit want
 nutte is gode te dienen en synre te ghe
 briken wellien te dienen is requiere
Die mensche is dan gheset mit middel
 dat hem ghedient sulle werden en hi
 sulle dienen en in beiden sulle toene
 me also datter toenloyen sulle tottes
 menschen oerbet beide dat hi dienst ont
 fange en dienst bewise want also wou
 de god vanden menschen ghedient we
 sen dat mit dien dienste met god mer

die mensche behulpen werde. **Aldus** was
wel om des menschen heere. **dar** ander
dinge om hem gemaect sijn en dar hi
om god ghemaect is. **Als** die apostel tuger
die seir. **Mit** onse ouerste ghelike ende
ouerste die ouerste sijn onse tot ghebruik
als god onse scerper die ewige dienou
dicheit. **Die** ghelike sijn onse tot medele
ue als die enghel die eenve wise onse sijn
als der heeren goet der knechte is. **mer** tot
heerscapie. **mer** tot mede oerberē. **Ende**
daer toe vintmen inder scrift dat die en
gele ons dienen. **als** si om ons te dienste
gheseynt werden. **na** woerde des apostels.
Alle sijn si bedieninge geeste gheseynte
dienste om die gene die ontfange die erf
nisse der salicheit. **Ende** dar en sal nye
mant ongheloeelic dundien. **na** dien
dat die scerper en heer der enghelē mer
gecomen en is. ghedient te werden. **mer**
te dienē en sine siele te gheue voer vele.
Oec leest men vanden enghelen dat si
onse bedinge en lofnisse gode offeren. **mer**
dar si gode leren die alle dingē weest eer
si gheschieden. **mer** dar si gods wille daer
op versucken en so wat si wt den ghebie
den gods bekennen ons heymelic of
openbaerlic weder brengen. **Als** die
engel tot ~~abraham sprac~~ tobyam sprac
wanneer ghi plaecht te bidden. **so** plach
ic u gheber gode te offeren. **Aldus** is
voer al al noer dat en mensche hem
selue aen merke en als hi bekent sijn
etelheit gheenighelic en doe sine scer
per en mynne mer snoder dingē dan
hi is. want die dingē die hi hem selue
aenghemeret seone sijn. **werde** snode
wanneer si dingē die noch scoenre sijn.
ghelijet werden. **Ende** allet onbetame
lic is letlike dingē toe te voegen den sco
nen. **also** allet te mael onbetamelic die
dingē die mer dan die leechste of oec
uallche scoenheit hebben den alre scoe
den te gheliken. **daer** ome o ziele mer
aen dine scoenheit en verstaē hoedan

ghe scoenheit du sulste mynne. **In**
oec sake dat dnu inwendige ~~scoenheit~~
gesichte bi dynre versumnisse ver
duustert is dattu di allet behoert mer
besouwen en kunge. **waer** om en
menstu niet wt eens anders ordel
wattu van di seluen genoete sulste
du hebste enē brudegom den du mer
en kunge. **hi** is die alre scoenste. **mer**
sijn aenghelicht en hebstu niet ghe
sien. **hi** siet di want en hadde hi di
niet gelien hi en mynne di mer
hi en heeft hem seluen noch mer
wullen di presentieren. **mer** hi heeft
di gauen gheseynt en trouwelsat
ghegheuen een pant ter mynnen
een teyken ter liefste. **mochte**stu
hem bekennen. **mochte**stu sijn scoe
heit sien du en soudest niet trouwe
mer vimmer weten dat also scoen
also vnsch. **so** heerlic gods enghelē
soen in dinen aengesichte mer ghe
uangen en waer hadde hem dnu
sonderlinge scoenheit en boue and
wonderlic niet ghecogen. **wat** sal
stu dan doen. **so** en moechte hem noch
niet sien. **want** hi van dinen sijnne
verveent is en daer ome en ont
vuchtestu **mer** lichte mer noch en
scemstu di hem smachheit te doen in
dien dattu sine sonderlinge mynne
niet en achtēs. **mer** vrecnder liefste
di scandelike en onscamelike. **onder**
scetes. **En** wil also niet doen. **mer** mo
moechstu noch niet weten hoedanich
hi is die di mynnet. **merke** doch den
trouwelsat den hi di ghegheue heeft
lichte du sulste moghen bekennen
inder gauen die bi di is mit wat be
geerten du hem sulste mynne. **mit**
wat vltē ende sorgen du sulste di be
ware. **Dijn** trouwelsat is edel. **sine**
gaue is costel. **want** ten betemende
mer den groten wat deynis te gheue
ente oec die wise en hadde om wat

clymo so groets wat met ghegheue
 Hier is dan groet dat hi di ghegheue
 heeft. mer her is meer dat hi in di ge
 mynt heeft. **D** siele wat heeft di dyn
 brudegom ghegheuen. **S**ich aen al de
 se werelt en merke aen of daer yet sine
 is dat di niet en dient. **A**lle creatuer
 richter tot dien eynde hoer loep dat si
 dynre behoeflicheit en nutticheit die
 ne en dynre gemuechte en noedurf
 ticheit oueruloetelike sonder onder
 laet te ghemoeft lopen. **H**emel eerde
 lucht. water mit allen dat in hem is
 en laten niet of dat te veruullen die
 omeganck der tyt mit iaelichchen ver
 myngen. mit wederleuendigen ghe
 waffe. dat oude vernijende. dat ver
 uallene wedermakende. dat verkeer
 te wedergheuende onderdient di mit
 stidigen voetsel. **W**ien waenstu heeft
 dit nigheset. **W**ie heeft dit der nature
 geboden dat si di mit ene syme al ge
 like diene dy ontfengeste die weldaer
 en en bekemete den gheuer niet die
 gaue is openbaer die gheuer verholde
 Ende nochtant dine redene en laet di
 niet avuelen dit en si vreedende wel
 daer. mer dyn eygen verdienste. Ende
 daer om so wie die gheuer is die heeft
 di vele ghegheuen. ende die di so vele
 gheuen woude heeft di zeer ghemynne. **H**
 Hier ome wt sine gaue wort bewesen
 hoe seer dat hi te mynne is die alle vele
 ghemynnet heeft. **H**ier is dattu dese
 dinge mynneste. so mynneste alse di
 onderworpen. alse di dienende. als
 enen trouwelschap dyns brudegoms
 alse gaue enes vrientes alse welda
 de dyns heren. **A**lse nochtant dattu
 altoes gheendlicke wat hi hem sul
 dich sijte. noch die om sie seluen. mer
 om hem mynneste. mer dese dinge
 mit hem. mer dese dinge om he. en
 toer dese dinge hem en bouen dese
 dinge he lief hebste. **S**auwe o siele

ende veer van di si een ghemeeen wyf
 gheheten te werden is dattu meer my
 nes die gaue des gheuers dan die
 vrientchap des mynners. **H**ier smac
 heit toeste sijnre mynne is dattu sine
 gaue ontfanges. en nochtant hem
 niet weder en mynnes. **E**ucher oft u
 moges wise van di sine gaue of mo
 gestu die niet of wilen. so antwoerde
 hem mit weder mynnen. **A**ymne he
 ome hem. **A**ymne die om hem. **A**ymne
 hem op dattu hem ghebrukes. **A**ymne
 di op dat hi myne di. **A**ymne hem in
 sinen gaue die di ghegheuen sijn va
 hem. **A**ymne di hem di en di hem. **D**it
 is ene pure en knysche mynne niet
 hebbende onreyns biters of verganc
 ly. **H**ierke o siele wattu ghegheuen mit alle
 wattu hi sonderlinge mit sonige. ende
 wattu eygentlike allene ontfange hebt.
In alle desen heeft hi gemynt. en mit
 alle desen heeft hi ghemynnt. **I**n alle crea
 tuer sijn gemynt mit allen goede sijn
 gemynt en voer allen quaden sijn ge
 mynt en of di dat yet clyme duncker
 dattu voer allen quaden sijn gemynt.
Hoe vele goeder sijn die myn ontfange
 hebben dan du dencke ierst o siele dat
 tu wilt niet en waerste. en dattu
 wesen soude. **D**at moeste du van go
 des gaue ontfangen. **H**ier haddestu he
 oec wat ghegheuen eer du waerste.
Op dat di weder ghegeuen worde dattu
 wordde. **H**ier en haddestu ghegeuen
 niet en mochtestu gheuen eer du waer
 ste. **P**a en hadde hi di anders niet ge
 gheue voer dit nochtan waer. **D**al
 toes va di te myne en te loue. **H**ier nu heeft
 hi di meer ghegeue. want hi en heeft
 di niet allene een wesen gegeue. mer
 een edel wesen een scoen wesen. **H**ier
 noch hier mede en is niet gheeynder
 die mildicheit des alre besten. **G**heuer
 hi heeft wat meer ghegheue. ende

heeft ons meer tot sijne ghelijcheit ghe
toeghen. hi woude tot hem treden ouer
mits ghelijcheit die hi tot hem toechou
mits mynnen. hi heeft ons ghegheue
een wesen en een scoen wesen. hi heeft
ons ghegheue ~~ten~~ leuen dar wi bouen
gaen dien dingen die allene sijn ouer
mits wesen en dien dingen die ongeor
dneert sijn of onvolmaect of ongedae
ouermits forme of onghereester ouer
mits leuen. **h**ier groter scout bistu ghe
laden myne ziele. vele hebstu ontfange
want du niet van di en haddes. ende
voer al dit en hebstu niet dattu moges
wetergheuen. dan allene dattu moges
mynnen. want dat wt mynne gegene
is en machmen niet behoerliker dan
mit mynne verghelden. want al dit
hebstu doer mynne ontfangen. **h**ier
voertmeer sal ic di beg hymen te te
tellen dese dyn brudegom die aldus
hoghe scheen en was doe hi di sciepte
hoe seer hi geweerdiget is hem te ver
neteren doe hi di weter maecte. daer
also hoge. **h**ier also neder. ende niet
myn hier dan daer te verwonderen.
Daer heeft hi di grote ding mogent
like ghegheuen. hier ontfermelic scar
pe ding om di gheleden. want op dat
hi di daer weter op boere mochte daer
du of geuallen waerste. so heeft hi
verweerdiget neder te dymne daer
du lageste. en op dat di mit rechte we
ter ghegheuen worde dattu verloren
hadste so heeft hi mynlike gheleden
dattu verdient hadste. hi steech dan ne
der. hi ontfenc. hi leer. hi verwan. hi
weter maecte. hi neder steech totter
eerten. hi ontfenc sterflicheit. hi leer
passie. hi verwan ten doer. hi weder
maecte ten menschen. **D**ich myne siele
verwouter also onghelhoerte ding
also groete weldade om di te bewisen.
Dencie hoe seer hi di mynne die om
di verweerdiget heeft te doen so gro
te ding. **D**u waerste scoen bi sijne

gaue lelic sijn geworden bi dijne
misdade. mer weter sijn gherepin
get en scoen geworden bi sijne ghe
nade. mer in beiden meder werken
te sijne mynnen. wilueer doe du
niet en waerste mynne hi di dar
hi di sciepte. doe du lelic waerste my
nne hi di ~~daer hi di~~ dar hi di scoen
maecte en op dat hi di conie soude.
hoe seer hi di mynne en woud. hi
di vanden doer anders niet verlossen
dan steruente. waer mede hi niet
alleue di en bewiese so grote weldade
der ghenade. mer oec toende die be
geerte der mynnen. **H**ier onnuew
groter geweerdiging. so heeft die
goeter neren scapper ten eersten ten
menschen van bouen die in geest
ge des leuens ingestort. mer mit
uel meerre mynne heeft hi daer
na voer ten mensche. **D**aer met dar
sine ghegheuen. mer hem seluen
ouerghelouert. **G**roet ist mi van
mynen gode dat ic mi voele te we
sen sijn weter. mer veel meer ist
dat ic sie dat hi geworden is myn
loeu. want mit alle oueruloedi
ger gauen wort mine verloefin
ge gewracht. dat die mensche schijn
godes meerdich te wesen. **O** myne
salighe scout wt welker te quite
als god getogen wort. so wort sine
mynne mi diese herelike beger
te bin gheopent. **P**ummer en sou
de ic sine mynne also wel bekent
hebbe hadde icse in so grote per
kele niet outervont. **O** hoe sa
lichlike bin ic geuallen die nae
ten wille salichliker bin op ghe
standen. **G**hene meerre mynne
gene puere vrientcap. **G**hene
heiliger heste. gene beruender
begeerte. **V**oer mi ic genouwen
die ontsuldige. mer in mi vint
de dat hi mynne. want wat heb

In in in ghemynner en also seer
 ghemynner dattu steruen woudest
 voer in wat soedamch hebstu in in
 gheuonde daer du omc so vele en also
 scerpe dinge liden woudest En o myne
 siele oft u begommes te dencken hoe vele
 en hoedamge in dyn ghelike verwoz
 pen sijn die dese gracie die di ghegeue
 is niet en hebben mogen vercrighen
 du hebste wel ghehoert van beghyne
 tot desen daghe toe hoe vele gellachte
 ouer ghegeuen sijn die alle sonder ken
 nisse godes en sonder vrucht hoer re
 verloefinge inden doof ghen allen sijn
 alle desen heeft di dyn verloeser voer
 gheset die die gracie verleent heeft
 die nyemant van hem en heeft vdiert
 te ontfangen du allen e sijste voer al
 dese aengenomen en anders gheen sa
 ke en moechstu vynteu waer om die
 in di gheschiet is dan allene die myne
 dyns verloesers di heeft vercoren ende
 voecoren dyn brudegom dyn gemynne
 de dyn god dyn verloeser hi heeft di
 vercoren onder allen en heeft di aen
 genomen wt hem allen en heeft di
 gemynner voer hem allen mit sinen
 name heeft hi di genoemt op dat sijn
 ghehuechnisse altoes wesen soude bi
 di hi heeft di willen deelachtich wese
 inden name deelachtich in waerheit
 des naems want miter salue daer
 hi mede ghesaluet is heeft hi di ghe
 saluet mitten oley der vrolicheit dat
 tu van den ghesalften sijste ghesaluet
 wantu van aristo hietste pyamus
 dat is kersten mer hebstu per sterker
 gheueest per wiser per edelre mer ri
 ker dan si alle die dese sonderlinge
 gracie niet verdient en hebben te
 ontfangen hoe vele sterker wiser
 edelre riker hebben gheueest die alle
 ghelaten en verwozen sijn vergan
 gen Ic ghelies o myn siele dat di vele
 ghegeuen is want doe du waerste
 uel onreynne lelic mismaect gesoert

ghebroken en vol alre onbequaemheit
 so heeft di dyn god ghemynner dat hi
 mit also groten gauen der gracie heeft
 ghesaliget mer ten si dattu eerst mit gro
 ter sorge mit sterken vlice werdeste ge
 reyniget en veruert so en moechstu niet
 weerdich werten in des hemelschen br
 degoms slaepcamer ingheleit te werde
 Hier omc o myne siele als nu die wyle
 dat wt is so oefen dyn forme verquer di
 aensicht voemake dyn habyt of wasste
 dine vleden wedermake dine scoenheit
 verberet dine zeeden bewaer disaphen
 op dat ten laetren als alle dinge mit bet
 te gewandelt sijn du die een weerdige
 bruyt ten weerdigen brudegom moeges
 ouerleuere Bereite di alst betaemt der
 bruyt des ongerliken conyus der bruyt
 des hemelschen rikes En niete dat oec
 dat totter myne hoert dattu hebbes
 waer van du di qeren moeges want
 du vmer van di niet en hebbes van
 hem hebstu ontfangen dattu dedet
 goeder werke aen doen moeges ende
 dattu mit vruchten der aelmissen mit
 vagen en beten mit heiligen waken
 en anderen goddienstigen werken als
 menigerhande geringe di qere moeges
 en heeft di oueruloedelike verleent so
 wat tot ghesoutheit so wat tot sterch
 eit so wat tot dyn scoenheit so wat tot
 stercheit weder te make en te vermeer
 re di diene mach Sich mit hoe milde ge
 noeghe di ouer al gemoeter wort du
 en haddestes niet en het is di ghegeue
 du haddestes verloren en het is di wed
 verleent Tot gheenre tijt en sijstu ahe
 laten op dattu nietes hoe vele hi di my
 ner daer du van werdest gemynner hi
 en wil di niet verliesen en daer omme
 machter hi dyne mit so groter verber
 denheit en verleent die goedarnereinheit
 van tite tot tite oft u willec weder crige
 dattu also hebste verloren O hoe vele mer
 veruaren die dese dinghe mit ontfan
 gen hadde mer als siet verlore hebben

mer verdient en hebbe miti weder te
ontfangen. **W**oer alle dese sijn gempuet
want di wort also guetliken dar verlore
is weder ghegheuen dar he nae den vliete
also srenghelike wort gheueyger. **D**ie
en is die gracie wel te doen van sijne gra
den gheueyger. **I**s dattu grote werke doeste
so wertstu barmherelike verhoget. **W**at
hi bekent bet war di ninte is dan du. **E**n
daer omc wunni wel van hem voele. **S**o ver
me dattu wel gheschiet. **S**o war di van he
gheschiet. **W**ant alsodanich is die mynne
godes in ons dat mers te male die men
schelike crancheit en lydt dar hi alsoe
uele alst in sijne goetheit is tot onsen
goete mer en saet. **D**u hebbes lichte die
gracie der doechte mer mer als du dan
dijne der ghebreke godlicher werdes. **S**o
werdestu bet in oetmoedicheit geuester
want suetliker welriker gode oetmoe
dige crancheit dan houerdige toger. **H**ier
ome mer en vermere di der godliker sae
tinge voer te setten. **M**er altoes mit ane
te ende reuerencie bidde hem dat also
als hi bekent die hulpe come. **I**n dat em
ge quade in di ghebleue is sijn hi goeternaer
alike of dwae. **I**n dat enighe goete in di
begonne sijn hi ~~ind~~ mitdelike volbrengende
ende des weges als hi wil di tot hem bren
gende si. **S**o mynne siele war sullen wi ^{toen}
te onsen here daer wi also vele goedes va
ontfangen hebbe. **W**ant hi en heuet
mer content geweest die selue goede die
hi som anderen ghegheue heeft ons me
te te verheuen. **M**er in onsen quade be
kennen wi oec hem onse. **S**onderlinge
mynnaer te wesen. **O**p dat wi hem bei
de van onsen goete. **E**nde oec van onsen
quade sonderlinge mynne. **D**u hebste
mi here ghegeuen dat ic di bekeme en
voer vele andere dat ic van dine verholde
zaken verlichter vele verstaec van mine
~~en~~ enen outere hebste vele in duinstre
nisse der onbekentheit ghelaten. **E**nde
hebste mi voer die dat licht dijne gracie

inghestort. **D**u hebste mi ghegeuen
enenen verstandelen sijn. **L**euendige
begeringe vaste memorie bedinghe
heit in die werke. **G**raue mer wand
inge toenemen inder leringe vorderm
ghe in minen begripe. **T**roest in weder
store waerughe in voerspoede. **E**n so
waer ic mi hebbe gheleert ouer al
heeft mi dyn gracie en barmherach
eit voergecomen. **E**n di wijl als ic
scheen vernaren te wesen. **S**o hebste
mi haestlike verloeser. **W**anneer ic
dwael so hebste mi wedergheler. **W**an
neer ic onwetende was so hebste mi
gheleert. **W**anneer ic sundiche. **S**o
hebste mi besouden. **W**anneer ic
doeulich was. **S**o hebste mi verwoert
wanneer ic gheuallen was so hebste
mi opgheboert. **W**anneer ic dont soe
hebste mi ghehouden. **D**u hebste mi ghe
ghene di waerachtliker te bekennen
puetliker te mynne vastliker in di te
ghelouen. **V**uerichtliker di te volghen.
O here mijn god suetliker myne le
uens en licht mynne oghen. **W**at sal
ic di weder gheuen voer alle dattu mi
weder ghegheuen hebste. **D**u wilste dat
ic di sullen mynne en hoe sel ic di myn
ne. **E**n hoe sal ic di mynmen. **W**ie bin
ic dat ic di sullen mynmen en wat is
di mit mynne mynmen. **H**ere mine
stercheit. **M**ine vercheit. **M**ijn toelicht
mijn verloeser. **M**ijn god mijn hulper.
mijn beschermmer. **E**n een hoern myne
salicheit. **E**nde mijn ontfaenger. **E**nde
so wat ic noch seggen sal du biste here
mijn god. **V**ele ende ontelike goede
hebste mi ghedaen here mijn god va
welken mi altoes zuete sal wesen te
dencken altoes te spreken. **A**ltoes te
danken op dat ic di loue en myne
voer alle dine weldade. **M**ich o siele
mijn du hebbes dine trouwelsat mit
welken di hiemne moges. **D**ine brude
go. **H**ier omc beware di he obestinet be

waer di sinner bewaer di gheheel heb
 mi wilneer een vuel wijf geweest nu
 biste ioncker geworden. **G**helinc also die
 sine mynne pleecht den gebrokenen
 gheheelheit weder te ghenen. **E**n den
 ghehelen luytsheit te bewaren. **D**encke
 altoes hoe groete barmherticheit hi
 mit di heeft ghedaen. **E**n daer mi mer
 ke hoe vele du van hem ghemynnet wer
 des dattu bekennes dat sine weldade di
 nye en hebben ontbroke. **H**i dunct voer
 maer als ic sine barmherticheit bi mi
 aen merke of er moghelic is te segge
 dat hi anders niet en doet dan dat hi
 myne salicheit voer sie. **E**n ic sie hem
 aling also becommert tot mynne be
 waringhe of hi alre dinge verghere
 hebbe. **E**n tot mi te besorghen allene
 ghekeert si. **A**ltoes bewiset hem god mi
 tegenwoerdich altoes offert hi hem be
 veit. **W**ar weert ic mi heer. **D**aer en laet
 hi mi niet. **S**o waer ic bin daer en schei
 det hi hem niet van mi. **S**o wat ic doehi
 niet bi mi. **H**i is alre mynne werke en
 nodige aenscomver. **E**n onghescheiden
 medewerker. **W**aer bi so is hi kenlic al
 so dat sijn aengesicht noch van ons niet
 ghesien en mach werden. **N**och want en
 mach sine tegenwoerdicheit niet ge
 souwert werden. **A**er wat is dat sinere
 dat in sijnre ghedencknisse mi plecht
 te rueren. **E**n also stercklike. **E**n zuet
 ke mi plecht te vermaken. **A**lso dat
 ic somtiten altesamen beghinne va
 mi verveemt te werten. **E**n en weert
 me. **H**erwert getogen te werden.
Haestlike werde ic aling verniet. **E**n
 aling gewandelt. **E**n wel beghint te
 mi te werde bouen. **D**at ic vermach
 wt te spreken. **M**ijn confaencie wort
 verblyt. **E**n in verghetenisse coemt
 alle onsalicheit mynne voer gheleden
 re droefnissen. **D**ie moet wort blide
 die verstantnisse daer dat herte ver
 lichter. **D**ie begeerten puer. **E**n als
 dan sie ic mi anders waer. **M**er ic

en weert waer. **E**n als mit sonigen omhel
 sen der mynnen. **W**orde ic bynnen ghe
 houden ic en weert watter is. **M**er noch
 want arbeide mi ic mit alre macht dat te
 behoute altoes. **E**n nu mer te verliesen
Mijn moet wortfelt genoechlike datter
 niet van hem en scheide. **D**at hi altoes be
 geert om te vangen. **E**n also. **D**aer in
 dat eynde alre begher. **R**ughē geuonden
 hadde. **S**o verblidet hi hem uter maten
 seer. **E**nde onwispreekelike niet anders
 zuende. **M**er anders begerende. **A**l
 toes soe wesen willende. **E**n is dat niet
 die gemynne. **W**aerlike dat is mijn
 here die mi gewantet. **M**er hi coemt
 onsenlike. **H**i coemt verholen. **H**i coemt
 onbegripelic. **H**i coemt dat hi vuere
 mi. **M**er dat hi ghesien werde van
 mi. **H**i coemt dat hi vermane mi.
Mer dat hi ~~ghesien~~ ghehoudē werde
 van mi. **H**i coemt niet dat hi he aling
 instorte mi. **M**er dat hi hem te sinake
 bewise mi. **M**er dat hi vernulle mi
 ne begeerte. **M**er dat hi mi gheue te
 kerme volheit sijnre sadicheit. **E**nde
 dat is dat alre meest behoert totte trou
 welstat sijnre otrouwige. **D**at hi die die
 hier naemaels hem selue gheue sal
 te sien. **E**n ewelic te ghebruken. **N**o op
 dattu bekennes moget hoe zuete hi
 si eniger wijf hem seluen di te voer
 smaken bewijst. **H**ier om vele is van
 di te mynnen. **D**ijn god. **D**ie di also vele
 weldade verleent heeft. **O**p dattu te
 meer vander vlammen sijnre my
 nen ontrecken. **W**ordes. **A**erke noch
 vlyelike of behaluen dat voerghe
 set is. **H**i di enige weldade bewesen
 heeft. **P**eer dancher. **E**n ymich be
 hoert di te wesen den ghenen die di
 al dit. **E**n noch veel meer verleent
 heeft. **E**n di behoert te spreken mit
 danbaerheiton. **P**eer sonderlinge
 is van mi te mynne. **M**ijn god die
 wel ghebruikende dat quaer mynne

ouders in heeft gheschapen van horen
vleysche en heeft in mi ghegeener den
gheest des leuens scheidende in vā die
die verworpe sijn wt hoerre moeder lue
of in hoerre moeder lijf ghetoter die
totte dode schijnē ontfange te wesen niet
totten leuen Ic hebbe dan ontfangen
van gode te wesen ic hebbe ontfangen
een mensche te wesen also dat groet on
terscheit sy rusten in en een beest
Ic hebbe ontfangen forme des lichaems
Ic hebbe ontfanghen inden lichame
ouerscheit der sijnne ogen te sien oren
te horen nyse te riken hande te werke
smaec te smake voere te ganghen ende
ghesoutheit des lichaems Groet was
oec dat als dat hi gescapen heeft tot v
maken myne sijnne dat elken ghe
noechsam sijn hi heeft vele dinge ghe
scapen die scone lichten den oghen die
suete liden den oren die ghenuech
like riken die suete smaken die
behagel sijn den tasten want daer om
heeft die voersienicheit onses scappers
also menigherhande ghedaente den
dingen aengetogen op dat alle
sijnne der menschen hoer vermaken
souden vgnen dat ghesichte vermynt
dat ene dat ander die volke een ander
dat horen een ander die smaec een ander
dat tasten dat oghe voeder scoenheit van
verwen suetheit der cantleer vermaect
dat hoer welruken der bloemē den rieke
lusticheit der smake den smake En wie
soudē mogen alle weelden der sijnne ver
tellen die also menichuoudich sijn in elke
dat so wie enighen bi sonderlinge aen
meret wane dat elc bi hem selue sonder
linge beganer sijn also menigherhande v
maken is der oghen in menigherlei ver
wen die wi sien der oren in onderscheit
der ghelude die wi horen hoe genoechlic
sijn voer an die medesprake onderling
retene mit welke die mensche malcan
tere opene hore willen si vertelle ghe
lede dinge si ghene te kenne tegeuoer

dige dinge si boetscapen toecomende
dinge si opene heymelike dinge ja
also dat menschelic leuen schene te ge
liken den beesten waert dat si terste
deser onderling medesprake Iper toe
wat mach ic vermanē van ghesange
der voegele van vroliker melodien me
scheliker stemē van sueter wise der ge
lude want also menigherhande kune
sijn der sueter ghelude dat si noch on
se ghedachte ouerlope noch onse retene
mach wtspreekē welke alle diene den
ghelore en sijnne vermaken sijn ghesa
pen des ghelues hebben smaken
en tasten menigherhande verlustinge
die men hier wt mach verstaen
Groet is voerwaer oec dat in god ge
soudē en volcomene lede gheschapen sijn
uet op dat ic niet en waer de minen
een rouwe een belachen den vreemde
Hier en boue heb ic ontfange en ghe
danke die moghe verstaen die moge
begripen die waerheit die moghe ge
recht van ongerecht onderscheide die
moge ~~onderscheiden~~ ondersueten die
medemerken den scaper louen ende
hē aenhangē **V**oerhoude ic voer al
te grote weldaer dat in god woude
in dien tiden en onder allulke geboere
werden ouermite welken ic tot sijn
gelouen sacramente mochte come
na dien dat also ontellike vele men
schen dat gewepger is dat ic in ver
vrouwe verhent te wesen mit wel
ken wi nochtant hebben ene scapen
ge die sijn ghelaten doer gherech
eit bin te geroepen wt barmhertich
eit Ic sal noch voertgaen aen merken
te datter sijnne gaue was dat ic opghe
noedr bin van minen ouden dat in
dat vuer niet en quette dat in dat
water niet en verclinde dat ic met be
seten vande duuele dat ic vante beeste
niet versoeert dat ic vallende niet ge
lemmet dat ic tot minne bequame u

ren in sinen gheloue en goeden wille
 bin opghenoeder. **H**ier ome groete
 goeterneerheit hebdi in mi bewesen
 here god wellie al si di te verwondere
 in al uwen werken nochtant wordi
 wonderliker ghemerct inden bewise
 uwer goeterneerheit. want ghi en
 versmaect nyemant ghi en verwerpt
 nyemant ghi en vermydt nyemant
 dan die v lichte doerlike vermydet.
Ende daer ome sijn dat uwe gauen
 lieue heer die mi van v barmherte
 like verleent sijn dat ghi mi in peri
 kelen dicwyl geset goeterneerheit
 hebt verlost. en en hebt nye kunne
 van minen sonden verwonne werde
 also dat ghi mijns te myn ontfarm
 te. **w**anneer ic uwer verghere hebbe
 so hebdi mi uwe vermaent. **w**anneer
 ic mi van v keerde so hebdi mi weder
 heropen. **w**anneer ic mi weder tot
 v keerde so hebdi mi guetlike ontfan
 ge. **w**anneer ic in berouwe was so
 hebdi mi verghene met allene die
 sunden die ic hadde bedene. **m**er oec
 die ic bi uwer bescherminge met en
 hadde bedenen. ~~want alle dat quaet~~
~~dat ic bi uwer bescherminge met en~~
~~hebbe bedenen.~~ **w**ant alle dat quaet
 dat ic bi uwer bescherminge met en
 hebbe bedenen dat ghebuert mit
 erkenne of er mi al van uwer genade
 si verghene. **w**ant ghelijc dat ic in
 velen sunden gheuallen bin also
 soude ic noch in veel meer genallen
 wesen hadde mi uwe barmherticheit
 met bewaert. **H**ier ome ghedencke
 ic mi daerley wyl bewaert van sun
 den als mit ontredien der oorzaken
 mit verleenter macht te weder staen
 mit gesondicheit mijne begeerte.
want in vele meer sunden soude ic
 geuallen sijn hadde ic oersake daer
 toe ghehad. **m**er bi godes ghenade
 so en gemoete mi daer gheen vreesap
 toe. **O**ec bin ic wel tot vele sunde be

ruert gheweest mit crachte der beco
 ghen. **m**er ghi hebt mi heer cracht ge
 ghegheue dat onder mi si ~~cracht~~ mijne
 te begheringe. **a**lso dat ic der quader
 lust in gheenre wyl consentierde daer
 toe van sommigen sunden heeft mi uwe
 barmherticheit so veer verschide. **d**ar
 ic mit alle veronweerde en ghene beco
 ringe daer toe en voele. **T**en reyk en gro
 ter barmherticheit is oec here god dat
 ic onsalige v hebbe verwacht ic heb
 be quaet voer uwe ogen ghedaen. **v**
 hebbe ic verwacht uwen toern heb ic
 verdient ic hebbe gesundiger en ghi
 hebder gheleden. ic sundige en noch ict
 ghi is dat ic mi berouwe so spaer di mi
 is dat ic weder come so ontfangdi mi
 daer toe als ic verweide. so verbeide mi
 mi. **d**u wederroeppe den dwalenden. **d**u
 nodes den weder staenden. **d**u verbeide
 den wagen. **d**u omvange den wederco
 menden. **d**u leer se den onwysen. **d**u
 troepse den droemigen. **d**u verwecke
 hem vanden valle. **d**u weder maecte
 hem naden valle. **d**u geueste den bidden
 den. **d**u laeste di vanden vanden zuchien
 den. **d**u open se den doppenden. **d**u roen
 se mi den wech wel te leuen. **d**u verlee
 se werenheit den wech wanderende.
Groet ut oec here dattu mi vele goedes
 bewesen hebste. **w**aer ic woude of mer
 en woude. **a**l eer oec dat ic di bidde moch
 te woude of wisse. **E**n met allene doe
 mer oec na dien dat ic wisse en moch
 te di bidden. **z**uchien en beghere ende di
 aen hangen so hebstu van dynre selfsind
 goetheit mi die met biddende. **m**et zueke
 de. **m**et begerende. **p**a oec deynachtende
 of oec versmaende. **d**ine goede verleent.
Ic houde oec dat voer ene alte grote wel
 daer. **d**attu mi gheghoue hebste enen
 engel des vretes om mi te beware van
 beghinne mijne ghebuerte totte epu
 te mijns leuens. **D**ar heeft oec heer va
 alte groter weldaer gheweest dat uwe
 wonderlike barmherticheit heeft ghe

leden myne boesheiten. welker mi buert
te dancken dattu mi niet ghedaen en
hebeste na minen quaden verdiengē dar
mi die eerde niet verflonden en heeft
dat mi die bliem vanden hemel niet
ghellagen en heeft. dar mi dat vier niet
verbarnt en heeft. dat water niet ver
druet en heeft of mit eniger antere
pinc of wode mi niet verteligher en heeft
hebeste na minne verdiente. want als ic
sundigende van di verscheiden was so
en niet verdiente ic niet allene dinen
toern. mer ic uerwecte oec alle creatuer
tegens mi. Ghelyc als of een knecht hē
oprichte tegens sine here. die en verdoer
de niet allene den here. mer hi verwecte
oec wel behoerlic al des here ghespinne
tegens hem. Hier ome als ic di god scēp
per alre dinge verwacht hebbe so heb
ic na minen quaden verdiengē alle
creatur te toerne uerwect. Also dat bil
lic tegen mi soude vechten voer di alle
die onring der werelt. Ende die eerde
wel mochte seggen. Ic en sal di niet ver
dragen. mer verfluten. want du niet
vermyet en hebbe sundigende van dine
scēpper te scheiden. en sinen viande den
duuel aen te hangen. Ende die sonne
mochte wel seggen ic en sal di tot dyn
re salicheit niet lichten. mer tot wreake
minus heren die een licht des lichtes is
va een fonteyne des lichtes sal ic di
minen schyn al ontrecken. Aldus sou
de alle creatuer verwoert wesen te wre
ken also groet onrecht hoers scēppers
ten waer dat hoer verstueringe be
dwonge die ghene diese geschapen heeft
die niet en wil den toot des sunders.
mer dat hi behere en leue. Hier ome ic
mi noet here dat ic mi also veel te meer
veroetmoedige onder v moegende hand
en also vele si danckaerre en ymiger
en bereider tot uwe dienste als ic mi
meer verbonde merke in rede te gene
van so grote weldade. op dat die lange

verbeide wreake so vele te scarp per me
comende niet en pinge mine quade
als si lange vertragen heeft te pingen
dar si mit rechte mochte. Hier ome al
dus lange verbeit bedencke o myne
siele godes lancmoedicheit die hi bewe
sen heeft dat verhefen sinre voersie
mcheit dat hi woude veruult wesen
en sin alre meeste myne die hi tot ons
ghehadt heeft. Hier ome verbeidende
heeft mi die here verbeider en en heeft
niet scarp op mi ghesien. mer heeft
sine oghen of ghekeert van minen
sunden also niet willende aemerken
hoe vele dat ic misdede en heeft voerb
licen laten. op dat hi bewese sine ver
duldicheit veruultde sin verhefen en
toende sine myne. Ende mede als mi
wel hueger heeft hi verseudet myn
here verwekende dat op datter aen
merken soude die wonden hoerre sunde
en voele soude die sericheit der wonden
wtleidende totten poerte der helle. en
togende die pine berat den sunders
ende op dat niet in mi en bleue oan
scadeliker lust naestende betoven
woest heeft mi hope der verghifnisse
ghegheue die hi mi oec na salichlike
heeft verleent. Ende heeft mi also mil
delike alle misdaer quint ~~ghesou~~
ghesouden. dat hi nywer en uerdeent
wrekende. noch myn lief heeft byten
te berpende. want het sijn sommige die
also verghene onrecht dat si niet en
wreken. mer nochtant dicynst veruult
ten. Som ander sijn al swigen si her
blyst nochtant diepe inden herren be
grauē en houden wroch. in hore herre
In welker gheou waerachtige verghif
nisse en is veer van desen is die alre
goeternere nature der godheit. hi
doet mildelike si vergeeft volcomelike
also dat sommigen om een betruwen
ten sunders te maken dien hoer sunde
rouwe. daer die misdaer oueruloedich

Exxxii

gheveest heeft pleghe oec die gracie on
uloepende te wesen **E**en ghetuych is petrus
dien na diem verzakingen beuoelen is
hierdschap der alingher heiliger kerken
En ghetuych is oec paulus die van ene
veruolger geworden is een vart der ver
liesinge. en een leerre der hepdene
Een ghetuych is matheus die vanden
tolle gezozen is in enen apostel. **W**ellic
oec ghegeue is te wesen ten eersten
samer des nyen testamentes. **H**ier na
heeft hi mi ghegheuen onthoudinge
mer allene van onsuimerheit des vley
sches. **N**er alst noet is oec van andere
sinden en ghebreken. van wellic ic
mi voert ydes nauwe drie dage conde
onthouden. **D**ar ic mi bider hulpe go
des lange tyt daer van mochte ont
houden. **E**nde daer wt vynde ic dar ic
wel billix roepen mach want hi heeft
mi grote dinghe ghedaen die machuch
is. **W**ant lichte som moeghen cleyn
rekenen. die gracie des onthoudens
mer so en voel ic niet. **W**ant ic weer
wel wat aenvechter si heeft. **E**nde
van wat stercheiden hi behoefte te we
sen die allullic wederstaen sal. **D**ie
eerste viant is des onthoudens is on
te vleysch. **D**at begerente is tegen ten
gheen. hoe mederwontende viant hoe
sorchliken kint hoe na gheleghe oer
loch desen alren wreeten viant o
myne siele en moghe wi niet vlien
noch verpagen. **W**i moete hem al om
mededragen. **W**ant hi is ons aengebode
ten. **E**n dat noch sorchliker is en wonder
liker is. **W**i wozten gedwongen desen
onsen viant te voede. **W**i en moeten
niet totten dy moechte dan sien hoe
groet noet di is sorchuoudelike die te
beware van dier begerlicheit des
vleysches. die in dinen scoete slaep
doch so en is dit niet allene mine we
tersake. **I**c hebbe noch ene andere die
mi al ome besinget heeft en ouer al

beleit. **D**ese viant is dese tegenwoerdige
scallie werelt die doer wijf synne mit
sinen sante mi wouder. **E**n die doer in
gaert toer myne vmaeren. **D**ie derde
viant is die onte wederlake menschlke
ghellachtes die onte serpent die docher
is dan alle dieren dit is die viant dien
wi niet en sien en mogen. **E**n also veel
te myn sauwe. **D**ese viant aenvechter of
en veruolger nu opelike en geweldelike
nu heymelike. en bedriechlike. mer al
toes boellike en veynchtlike. **E**nde tot al
desen te lyden is laer staen te veruolme
wie is daer toe wel besaect. **D**it heb ic daer
om gheseyt op dat kenlic worde die swaer
heit des onthoudens vanden sinden op
dat wi mochten weten. **W**ar ons van go
te ghegheuen is. **E**n hem te meer mine
die ons dese macht des onthoudens ghe
gheue heeft. **W**ant allene inden here doe
wi dese toechte en hi sal te nyere make
die ons veruolgen. **H**i is die niet allene
onse vleysch mit horen begerlicheiten
mer oec die tegenwoerdige scallie
werelt mit horen curioesheiten. **E**nde
ydelheiten. **E**nde daer toe sathanas
mit sinen becoringhen te wint onf
outer onse voete. **E**n dien dar gescher
die mach wel roepen als ic voer gheseyt
hebbe. **W**ant hi heeft mi grote dinghe
ghedaen die machuch is. **H**ier na heeft
mi god ghegheue gracie te verdienen
die goete des ewigen leuens. **W**ellic
gracie ic wane in diem meest te staen
als in haere voerletenre quade. **I**n ver
smaetnisse tegenwoerdiger goete. **E**n
in begeerten der toecomender goete.
Aa welken hi mi oec ghegheue heeft
hope die te vercrigen. **W**ant drie dinghe
sijn die also sterken en vestige myn her
te. **D**at gheen swaerheit myne sante
gheen aemerken myne snoetheit
ghene hoge weerderinge der hemelsc
salicheit mi van hoetheit myne hopens
mach verlage make. **A**ls ic daer vast

in ghewortelt bin **O** mijn siele du begeerte
te weten welc die die sijn **D**ie dinge mer
keic daer al mijn hope in ghelegghen is
als die mynne des verkiefens die waer
heit der belofte die macht des vergeldes
Nu laet murmurere myn sotte ghedach
ten seggende wie sy sijn of hoe groet is
die glorie of mit wat verdienen waen
stu die te vercrigen **E**nde ic sal bevon
welike antwoerden **I**c weet wel wien
dat ic gelouet hebbe en ic bin des zeker
dat hi mi in ewiger minnen verdoeren
heeft en dat hi waerachtich is inden be
loeffen en machich inden verghelden
want hem is wel gheoorloff te doen
wat hi wil **O**m al dit is van mi te min
ne god mijn heer **E**n ic niet van alre
groter genaden dat hi mi voer vliende
nae genolghet is mi beanyter he vriet
like bewelen heeft mi also dicke mislo
pente gewoester heeft mi ondarbaer
mit weldaten verhopet heeft en dat
mit smake inwendiger sueticheit mi
die verleit was mit onreynne mynnen
tot hem ghetogen heeft dat hi in mi
die vage bande der quaeder ^{woerter} genoesen
te onbonten heeft en dat hi mi die
werelt latente guetliken ontfangen
heeft **R**och bet aen sie o myne siele
die gauen der godliker goeternieren
heit welker du di allene nietdewetich
biste **A**ls dat di tey verzekende cristus
heymelic mit ene vrolike aensichte
toeghemoete ghelopen is mit hoeda
ngen weelden hi di hungerich ghela
uet heeft wat ruycheiten sijnre ont
fermenissen hi di ghetocent heeft wat
prijger begeerten hi di ingegeeter
heeft **A**yt wat dranche der mynne
hi di vrolic gemacet heeft **E**n heeft
dat niet groet geweest dat hi mi sine
voerulhenden knecht en weder strub
bigen allene van sijnre genaden we
der roepen niet en heeft onteelachich
ghelate sijnre godliker vertroedinge

want als ic becoert wert so streeke
hi mi **A**ls ic waggelte so vette hi mi
als ic verdoerde van angre so stour
hi mi bi als een goeterniere troeter
en stouche hem somtyden in mynen by
nesten **I**c gedencke oec hoe dicke hi
mi smgende ofte lesende mitte lich
te geesteliker sijnre verlichter heeft
hoe dicke hi mi bidende mit ouer
spreekeliken begeerte tot hem ghe
rucket heeft hoe dicke hi mijn her
te van eertlichen dingen ontoeghen
tot hemelschen weelden en luste
des ouersten paradises ouergewoert
heeft **I**c sijnge vele en groete wer
ke sijnre barmherticheit aen mi
bewelen op dat ic niet vande glo
rien die aling sijn is tot mi schine te
trecken want na menschen wanen
hangen also te samen die gracie des
gheueren en die salicheit des ontfangens
dat niet allene ghelouet en wort di al
lene te loenen is die here die gheuer
mer oec die knecht diert ontfanghet
want wat heeft penant dat hi niet
en heeft ontfangen **E**nde dat een on
verdient ontfanghen heeft waer om
wort hi daer van ghelouet of hirt
dient hadde **I**her ome di si lof mijn
god di si glorie di si danic mer mi con
fusse myns aengesichres die also
vele quaets ghedaen hebbe en also
vele goets weder ontfangen hebbe
Dich daer ome o myne siele hoe seer
dat present is die goetheit godes niet
allene sine goetheit mer oec onse boef
heit want iltet groet wel te doen den
ghene dies niet en verdienen **O** hoe
groete goeternierenheit ic welke wel
ke niet veruymen en can emge boef
heit het sijn ander dinge die god ont
fermhertelike verghift **A**nder gauen
die hi oueruloetelike toe ghift **I**c ver
gheeft ons onse quaer hi gheeft ons
sijn goet **A**ltoes bereit te verghen

alroes bereit te verheue. hier goedertiere
 daer milde. ouer al goet. ouer al mynlic
 hier om laet ons hem belien onse quaet
 laet ons hem belien onse goet. laet ons
 belien dat van ons is onse quaet. op dat
 hnt goedertierentlic verueue. laet ons be
 lieuen dat h van hem is onse goet. op dat hnt
 beware en vermeerre. Ende dit laet ons
 sonder ophouden doen. op dat wi niet on
 danckbaer geuonden en werden. enther va
 der verleent. ghenade. of vander gheghe
 uere gracie. die doe die hem ghelouet of
 hoep te wesen diuen mynnaer. want die
 ware mynne beliet alroes. Ende was mit
 anders sullen doen alle dese dinge vlyelike
 aengemeret. dan dat si des merkers moer
 van alre mynne ofghetogē tot di te mynne
 wonderlike gnypen zuetliken veruake
 en starcliken houden. Ende is yemant
 die al dese gaue van gode niet en heeft. he
 verleent. en en ontset hem niet aldaer om
 von weynich te mynnen. die die wete voer
 waer dat yemant en is die niet lichtlic
 en vyndt. ist dat hnt zuet daer hi zeer o
 sculdich is gode. daer hi billix om sal hem
 minnen van allen trachten. van allen
 moerge sijn herten. en hem stadigen tof
 dan en tof sal spreken. Hier ome dien
 sonige goete hem noet tot sijnre salich
 eir ontbreken. die en murmurier noch
 tant daer om niet tegens god. noch den
 bestuldige hem niet. want hi alle ding
 wtter alre zehetster en gherechster redene
 doet. die wien hi wil ontfermt. wien hi
 wil verherder. die machnich is als hi wil
 sine gaue te gheuen. en die gegene
 als hi wil te onthalen. Ende daer omme
 diese niet en heeft die si rouwich en ar
 beide en bidde dat huse moghe veruigen
 en segge gode dan voer die goete die hi
 heeft ontfangen. Hier ome groet en vele
 yavunmer sonder ghetal sijn die weldi
 de die du myn here en myn god mi hebste
 verleent. voer welke du van mi sijste te
 mynne en alroes sijste va mi te loue. war

alle dat ic goets hebbe ghehad. hebbe of
 noch hebben sal. dat is van di ten ouerste
 goete. daer alle dat goet is of gheheiten
 wort van coemende is. Als een dat mi
 voer alle dit ontspreec beweegheren ver
 maent di te mynne. Ende dat is dat ae
 merke ter passien xpi. Boene al is dat
 mi di mynlic maect o goete ihesu dyn al
 re versmadelyste en buter doot den du
 gheleden hebste. dat werc onser verloesin
 ge dattu volbracht hebste. dat is dat alle
 al onse leue al onsen arbeit. al onsen dief
 al onse mynne lichtlic hem sculdich re
 kent. dat allene is dat onse reuocie bes
 verweet zuetlyt voeder en alre meest ver
 meerret. want vele heeft ghearbeit mi
 desen werke. die makier der werelt. noch
 in alder weerde ymmer en heeft hi also
 vele vermoeynisse niet ghelede. want
 vander werelt en alle dat inder werelt
 is sprac hi en sie sijn geworden. gheboed
 hi en si sijn gheschapen. Hier om weder ma
 kinge des menscheleken geslaches so heeft
 hi groete vele en lange arbeide en zerichei
 ten gheleden. Hier hoe heeft hi ons ghe
 mynnet. die van gheenre sijne noet.
 mer allenen wt sijne mynnen also scarpe
 en smaelike dinge heeft gheleden. wel
 heb ic dan ghesen dat dit een voergaet
 al ander weldade. want na dien datter
 groet is yemant dat sijn is ene andere
 sonder sijn verdienst te gheue. so is veel
 meerre hem selue te gheuen. en nae die
 datter grote is mynne is sijn siele voer
 sine vriende te gheue. so ist alre veel mee
 re mynne voer sine viande sine ziele te
 setten. welc die sone godes voer ons ge
 daen heeft. want doe wi godes viande
 ware sijn wi hem versuent ouermite
 den doot sijn soens. Nauwe wil yemant
 voer den gherechigen sterue. mer hi is
 voer die boesen ghestorue. die gerech
 tige voer die ongerechige op dat hi os
 soude offerē gode ellendich geworte va
 de hemele. op dat hi ons weder bregen

mochte wite hemele **O** hoe onwispere
liken goedertierenheit. hoe onweechli
ke sueticheit der mynne. hoe wonderlike
gheweerdinghe was god voer den me
sche mensche te werden god voer den
mensche inden lichaem te sterue ghe
hyt den mensche becoert te werde. mer
sonder sunde. **S**iet mit hoe duerbaren
lone mit hoe zuere arbeide is die me
sche verlosser die ten duuel plinck was
welke waer hi niet verlosser hi waer
aen nuuel ewelic verdoemt. **D**it heb ic al
daer om gheseyt op dat die mensche sulle
verstaen hoe vele dat hi sculdich is gode
te mynnen. hoe verduldelike. hoe willich
like en daer en bouen begheerlike hi
sulle om sinen wille liden arbeit ende
pene. want hi voer hem ghelede heeft
also vele en sware dinge. want doer ve
le tribulacien moete wi ingaen in dat
rike der hemele. **H**ier ome di ghecrucer
here ihesu mine siele moet onnuangen
en moete ontfangen ten danc dinc al
re ghemynste bloedes dese zuere gedencke
nisse moete becomen mine memorie
op dat si die vergheuenisse niet aling
en verdoncket. **I**c moete ghelyen mi niet
te weten dan ihu xpm en dien gecruet
op dat myne werentfap van vastheit
des ghelouen gheen ydel dwalinge en ver
leide dese dinc wonderlike mynne moe
te tot hem treden al myne minne op dat
ghene ~~werke~~ weerlike begheerlicheit sie
en ~~ver~~ verlijnde. want een gedachte dat
zueticheit dinc minnen veruult heeft
en benauiwet gheen anxt en en beulet
ker gheen quade lust en verschoert gee
toern en verheffer gheen houerdie en
verweyer gheen ydel roeck den eergheer
en vermoeyt gheen verbolgentheit
en verteret gheen prekel der heersapie
en coerret gheen gheerichheit en en ver
lyt gheen droefheit en teuert gheen
mydicheit. **V**a meer gheen sunde of on
doechte en besmet sie die wile dat sie

in dier sueticheit onbeweghelic volker
ter hier ome die ten sinen aldus vele geeft
nu mder tyt. hoe vele bewaert hi hem in
ten toecomenten leuen. **D**at hi nu geeft dat
is tijlic. dat hi mder toecomender werelt
belouet den sinen te gheuen dat is ewich
en sonter ghelyc beter dan dat is tijlic
want tijlicke dinge worde swaerlike
verwegen en als sie verterge sijn licheli
ke verlore en die wijl dincense heeft
worden si mit groter soege bewaert. sie
werde mit droefnissen verlore en als si
verlore sijn swaerlike weder verworne
hier die goede der toecomender tyt en wer
den nu mer meer verlore. mer mit ~~we~~
en rusten beseten. **A**lhoes worden si begeert
en hoerre en is geen verdier. welke die
sie eens ontfangt sal also zeker wesen d
dat huse nu mer verlijfen sal. als hi se
ker is dat hi huse nu mer verlijfen en
wil. **H**ier ome seer is te mynne god in sine
beloeften. die ons grote dinge ghegeue
heeft. mer meere dinge belouet heeft.
Ic heeft ons belouet vanden arbete ruste
vanden dienste vnhet vande anxt seker
heit. van droefnisse troest vanden tode ver
rijenisse en mder verrisenisse volle vroude
ouerste vroude ongebedelike vroude. **V**a hi
heeft ons belouet hem seluen. **S**wer sijn da
sine beloeften en onwechlic en voer dese
en in desen wil hi gemint wesen va ons
in eynger manere. **I**c dattuk vrages in
wat manere en stercke begeerte der belof
ten mit mynne is die manere welke go
des beloffe hoe seer dat si begheert wort
al wort sie myn begheert danc behoert
want al hoe vele dat si toeneemt al mach
sie meer want sterke begheerte en heeft
in eeuwe manere gheen mate om dat sie
niet wesen en mach te zwinde. **E**n al ist dat
men in andere dingen pleecht ouerdult
te ~~van~~ berispen. mer nochtant in ver
beiden so groter beloeften is louelic seer
onverbeidenheit der mynne. want te gene
die meest mynet en meest begheert

crucet meest dat onnerbeidelic ver-
 langen der mynnen want hope die
 vertogen wort quellor die ziele en
 alle dese goede sal men besiten inden
 hemellicke vaderlande Daer omme van
 dien goede dat alre goede dat ouerste is
 buert ons nu te spreke **H**ier omme laet
 ons ~~u~~ verwecke en oprichten al onse
 verstandnisse also vele alst god ver-
 keurt en ghetendien hoedanich ende
 hoe groet si die ~~en~~ enige en sonderlinge
 vroude ter wtuercorener als dat ene
 en ouerste goet dat leuen is licht
 wytheit salicheit ewicheit ende veel
 meer des gheleijcs en nochtant en is
 niet dat een en ouerste goet he selue
 aling ghenoech gheens behoouende wel-
 kes goedes alle dinge behooue op dat
 si sijn en wel sijn **D**at god is god die va-
 der dat is dat woert die sone des vaders
 dat is die minne een ende ghemeen
 des vaders en des soens heilige geest
 en dat een yeghelic van desen is dat
 is die heilige drienuddicheit te same
 vader sone en heilige gheest een ghe-
 waer god **D**it is dat ene goet dat boue
 al noedurfich is in welken is alle goet
 wa dat is een en al en allene goet want
 is dat alle en elke goede bi sonder sijn ge-
 noechlic tencie neernstlike hoe genned-
 lic is dan dat ouerste goet dat in he heeft
 vroude alre ~~woude~~ goede en niet sodayen
 als wi besocht hebben in gescapenen
 dinge mer onderschelende also vele
 als die sceppe scheelt van dien dat ge-
 scapen is want is dat dat goet is dat
 leuen dat gesapen is hoe goet is dat le-
 uen dan dat die sceppe is **I**t dat van
 vrouden is die salicheit die gemaect is
 hoe vol vrouden is dan die salicheit die
 alle salicheit makente is **I**t dat ghe-
 noechlic is die wytheit in bekeringe
 der gescapene dinge hoe ghenoechlic
 is dan die wytheit die van nyere ghe-
 scapen heeft alle dinge **V**oermeer

sijn vele en groete weelde in gescapene
 dinge hoedanich ende hoe groet is
 dan die weelde inde genen die gemaect
 heeft alle ghenoechlike dinge **O** die des
 goedes mochte ghebruken wat soude
 hem wesen en wat en soude hem niet
 wesen voerwaer wat hi woude soude
 hem wesen en wat hi niet en woude
 dat en soude hem niet wesen want daer-
 sullen ~~weggeten~~ wesen goeden des lich-
 aems en der zielen welke noch oghe-
 ghesien en heeft noch oer ghehoert
 noch ten is in gheens menschen heere
 opgheroghen **H**ier omme waer toe wa-
 dere wi wilslike doer vele dinge zuelic-
 te goede onses lichaems en onser sielen
 laer ons mynnen eengoet in wellen
 sijn alle goede en het is ons ghenoech laet
 ons begeren dat simpel goet dat alle
 goet is ende het is ghenoech **W**at wat is
 dattu mynnes o vleysch wat begeertu
 o ziele hier boue is al dat die mynne
 begheert **H**ier omme die goede des hemel-
 schen ~~altes~~ rikes en mach menant
 ghecleet mitte vleysche spreke of ghedec-
 ke of verstaen want si sijn veel meer
 re en veel beter da die wi gedencke ofte
 verstaen **W**ant dat rike godes is alles
 geruchte meere alles loues ~~beter~~ beter
 alre wytheit onteliker alre glorie hoger
Dat rike godes is vol liches vol vretes
 vol mynne vol wytheit vol ~~een~~ eerlam
 heite en glorie vol zuendicheit en genoech-
 ten vol vrouden en ewiger salicheit en
 onwispelclikes goedes welke men te
 vollen noch seggen noch gedencke
 en mach **E**nde daer omme sal ic nocht-
 tant mer swigen te seggen also vele als
 ic mach want ic also vele als ic wil
 niet seggen en mach **W**ant ~~al al~~
 al is dat wi god onwispelclike geloue
 daerom en sullen ~~w~~ wi niet laten
 va gode te spreke so war wi moge also
 dat me nochtant va die leue meer ge

157
loue dan daer van is ghescreuen. want
men en can daer van niet wtspreken
mit woerden so veel als men mitter
herre wel mach begripen en mijn begrip
dat besouwende menscheit gedaen es al
hoe diep dat si is dan mter waerheit in
hem heeft die groetheit des goedes hier
ome dar toecomende leue werde gelouet
ewichlike salich en salichlike ewich.
Daer is yaste sekerheit en zeker zaenich
eit. satige vroude. daer is volcomen my
ne. gheen vrese ewich dach. wader be
roeringe en een hoerre alre geest
zeker van besouwen onses godes ende
van stadigen bliue mit hem In dier
star die salich is in versameninge alre
engelen en saliger zielen blenden die
verdienste oueruloeyt ewige salicheit
regneret die waerheit. daer en bedriecht
nyemant. daer en wort oeyemant
bedrogen. daer en wort nyemant salich
wige worpē noch nyemant onsalich
toegelate. dit is dat besouwende salige leue
tot welke so wie dat come ouermits volma
kinge goeter werke sullen den enghelen gelyc
wesen en te samen mit gode sonder eynde
regneren. sullen aldaer sien dat si hier
ghelouet hebben besouwende dat wesen
hoers scppers mit reyne herre mit besit
ten godliker mynen en onderlinge lief
ten sullen si horen gode en malcanderen
aenhangen ende weder ontfangende mit
onghebredicheit en onsterficheit hoerre
lichame sullen sijn besit veruigt des
hemelliche vaderlandes en aldaer ewige
borghers werdende sullen belofte lone
besitten daer sal hem oueruloeyende we
sen also grote bliscap so grote gracie he
melcher vroude dat si oec horen veruol
gers voer so grote gauen dan seggen
sullen en gheen verdriet van oueruloe
dicheit dier goede leden sullen. Daer sullen
openbaer werden ene yeghelike hoer
re alre herre ghelyc als onsen lichaelic
oghe ogheu verschme onderlinge onse

lichaemlike geysichte. want also vol
comene puerheit sal daer wesen
menschliker herten dat si hebbe sullen
daer si grote van dancken. niet enge
vlecke ter sinnen daer si hem moghen
van saemen. want daer en sullen noch
sinnen noch sinteres wesen en die daer
sijn en sullen niet meer sündige moge
daer en sal ghene onbekentheit we
sen van eniger verholentheit. want si
sullen dat bouen al is god sien mit
reynē herre en menschlic nature sal
also volcomen wesen. dat si voert an
in beter of erger niet gewandelt en
moghen werten. want die goede
menschliker substantien in welke
die gelycheit des scppers verschyn
en waren ouermits sinnen onster
ende verkeert sullen daer in een be
ter gewandelt wesen. daer wesen
sal verstant sonder dwalinge memo
rie sonder verghetelheit. ghedachte
sonder ongestadicheit. myne sonde
gheuenelicheit. syme sonder onghel
uochlicheit. ghesontheit sonder trāc
heit salicheit sonder droefheit. leue
sonder doot. wille sonder belettinge
zekerheit sonder verdriet. want so
wat hier menschliken lichamen
enighe zecte aeghedaen heeft of
onversiende mitual benome heeft
of menschlike ongenade of ghesue
den heeft of vuer of enich ander dinc
onghesont ghemaect heeft of oud
dom die oec den gesonden lastich is
ingebracht heeft. dese en deser gheli
ke schentemisse der lichame sal die
enige verrisemisse al weder make en
die lichame in allen leden weder vol
maect sullen behouden ghesontheit
die niet in ewicheit en sal werden
ghebroken

prologus opt pater noster

Onder allen wer-
ken die men doe
mach in desen le-
uen. so en is geen
leerliker noch lich-
ter noch nutter
werck dan gods te
bidden. **H**er is dat alre eerlicste. want
na dien datter groete eer schijnt ene
armen mensche dat hi diavyl vrient-
like spreken mach mit ene eerlicen
coninc ofte here. **S**o is sonder ghelyke-
nisse meere eer diavyl vrientlic en
lange te spreken mitten hemelliche
coninc here en god inder ewicheit.
Dit ~~was~~ bekende wel Abraham die
patriarche doe hi willende spreken
mit onsen here seide. **I**c sal spreke tot
mijnen here al bin ic stof en alleche
Her is dat alre lichtste werck. want
van anderen goeden werke mach
hem een mensche ontsuldighen.
als van vasten. van walken. van
neer hi die cracht niet en heeft. en
van aelmissen te gheuen. **W**anneer
hi dat goet niet en heeft en dier ge-
like meer. **H**er van ghebede en mach
hem nyemant ontsuldige. want
dat reescap daer toe noet dursich heb-
ben wi altoes bi ons en noch stede
nochtint noch crancheit. noch armoe-
de mach ons dat benemen. **A**s die
phere ruert seggende. **B**i mi is mijn
ghebet gode mijns leuens. **E**n want
ter aldus lichte is vermaent ons
onse here inden ewangelio seggen-
de. **H**er is noet altoes te bidden. ende
niet of te laten. **H**er is oec dat alre
nutte werck want in onsen gebede
mogen wi verwerue alle dat ons
noet is tot onser salicheit. **A**s onse
here ruert inde ewangelio seggende.
So wat ghi bidde begheert geloeft
dat ghyt otfange sulc en het sal u

gheschie. **H**ier ome want die nutlich-
eit des ghebedes die apostele verproude
tot onses heren woerde daerom ba-
den si hem ende seiden heer leert ons
bidden. **E**nde hi antwoerde aldus sul-
di bidden. **V**ader onse die bist in den
hemel. **w**elc ghebet tot den monde on-
ses heren ontfangen alle ghebede boue
gaet in dien. **A**s in weerdicheit in eer-
heit en in vruchtbaerheit. **I**n weerdich-
eit wantter vanden sone gods ghe-
dicht en gheleert is. **D**aer sint aug
op sear wi hebbe hope onse sake te be-
wernen. want allulken meyster
onse bede ghedicht heuer die een be-
sitter is des richters. **D**it ghebet is
oec van vordel cort niet van weynich
synnes. **m**er van luttel woerde en ~~dan~~
dat daer ome op datter lichtliker ghe-
leert werke. **d**icker wederhaelt werke
op dat daer ouer niet ghehaester en wer-
de mer elc woert te bet gheedercauwer-
werde en op dat god meer achte. **y**mi-
ge begheerte dan vele woerde geroent
werde. **h**er bouen gaet oec ander ghebe-
de in vruchtbaerheit want theeft sene
punten begrepen in welken alle darme
goddienstlike en ~~ghewichtlike~~ gerechtlike
begheert wort onthouden. **E**nde daer ome
is dit ghebet dat alre volcomenste want
wi werden daer in gheleert met allene
wat wi sullen bidden. **m**er oec wat wi sullen
begere en onser begheerte salman voer go-
de is onse ghebet. **O**ns is gheboden die di-
ge te mynnen. **a**s gode ons selue en on-
sen ene menschen. **G**od sullen wi myne
boue al wes ere wi boue al begheere sullen
En dat bidden wi seggende. **G**heheiliger
werde dyn name. **O**ns seluen mynede
begere wi twe dinge als vertrighen des
goedes en of toen des quades. **E**n dat goet
is dierhande als hemels geestlic en miltic
Dit bidden wi in dien dien. **T**oecome moer
dyn rike dyn wille gheschie als inde he-
mel also oec inder eerde. **G**hif ons hiden

158
onse daghelix broet. Dat quaet is oec
daerhande als gheleden tegenwoerdich
en toecomende. Dat ons dit of ghedaet
werde bidde wi inden dien leffen. Ver
ghif ons onse misdaet. En en inleide
ons niet in becoringe mer verloeffe
ons vanden quade. En alle dit bidde wi
oec voer onsen eue mensche. **G**heerlike
oec dat dit gheber bequaemliken be
gomen wort van ginstweruige des
gheens dien wi bidten noemende hem
onse vader. Want godes lof dat in hem
gheprezen wort die vaderlike goeder
nerenheit. **Ambrosius** Dich waer me
de du beginnen sulste dyn gheber. **B**eg
ghe nu wiltu bidden enen mensche en
beghynestu aldus. **G**hif mi dit ofte dat
dat ic van di beghere en schyn dat
mer een vermetel gheber te wesen. **A**er
du salste beghynen van prijs. of loue
des geens dien du biddest. **A**s oec doen doec
like die voersprake deser werelt. op dat
si den richter gunstich maken begynne
si van sinen loue. **E**nde also vijnden wi
ghemeenlike inden ghebeden der vaders
des outen testaments. dat si inden begin
gode optwecken en verhoegen. **V**andic ende
loue. **W**elke wise in desen ghebete oec be
waert. **W**ant is als wi seggen. **V**ader on
se die bist inden hemel. **N**ae welke woerde
na volget onse gheber daer in bewaert
is die ordmanae der weerdicheit. want
dat etelste en hoechste eerst gheset is als
die inden ouersten toen sinen sanc eerst
beghinne is. **H**ier volget nu een co
te glase opt vader noster na forme eens
ghebetes ghetoegeen vten spijne ende be
dudinge der heiligher leerre.

Vader onse die bist inden he
mel. **O** hemelsche vader wien
achter te sette is alle vader
want du mit meerre en berere
rechte ghenoeit werdes onse vader als
om scayinge om verloefinge om besor
ginge om bescherminge om leringhe

om castinge om begauiige ende om ver
beringe. **H**ier om o vader bouen al te
eren. **E**nde bouen al te mynne. **V**an wel
ken ons ghebuert te sucken ende te
hoepen die dingen die ene vader toe be
hoeren en in wes aē merken wi ons
niet vaderloes achten en sullen. **W**at
woudestu di niet bewisen als een vader.
du en gheboedeste niet dat men di noe
men soude vader. **E**n alte grote gracie
dattu ons meer gewoerdichte te besit
te alle kinde. **D**an alle knechte. **E**nde
onse grote weerdicheit troest ende se
kerheit. **D**at wi als kinde die onsen
vader betroulike toespreken mogen
mit vasten hope. **D**at ons noet te be
werue. **G**oede vader wil ons nu wesen
een vader ouermits mynne. **E**nde be
sorginge gheuede en verghifnisse.
Op dat gheschie des ppheren woert. **H**oe
een vader ontfarmt sijne kinde. **S**oe
heeft die here ontfarmt der gheure
die hem ontfuchten. **W**ant hi heeft
bekent onse maectel. **O**nse. **S**ate in
en onsen mochte ic v noeme. **W**ant al
so sidi ghemeeen onser alre. **D**at ghi noch
niet een vader sint eens yegeliken bi
sonder. **W**er ghi hebt meer gewilt en
gheleert ons te seggen onse om alle
menschen te mynmen te versame
ne. **M**prentende ons dat wi tot allen
menschen bruederlike recht bewaren
sullen. **N**ie alle in gode onsen gemene
vader alle brueders mynmen. **E**nde
hoerre salicheit mede bogerende. **N**ie
mit ons besluten in onsen ghemene
ghebete. **D**u bist inden hemel. **I**nde he
mel hebdi. **A**llene uwe roen gheset. **I**n
dier hoger stete van so ongemeene
ruemheit volcomenre daerheit. **E**nde
onwisprekeliker lutticheit al daer. **I**n
lichtlike mit vregmerre die etele gheene
en sielen der rechtindiger. **A**daer vermaet
di ons v te sucken te acubeden en te
bidde. **D**ie meer op dat wi eerliche dige

Exxvi

versmaende lere mynne hemelsche
 en op dar wi van eertlicher mynne en
 moeynisse ontkomert tyende ende
 haestende sullen wesen tot den onbewe
 ghelike vrede vroude en ruste des vad
 lants Du biste oec inden hemel dar
 is in heiligen sielen in welken du ge
 nuechliken woenste en kenlike dine
 regeuwoerdicheit bewiseste als
 dese mit lichte dynre keninge bluch
 tes en mit suetheit dynre minne
 vermakes mit doechden en mit hei
 lighen seeten besaetes en insertes
Voertmeer na dien dattu met veer
 en sijte van enen pegeliken va ons
 Want wi in di leuen verruerē ende
 sijn so sijtu inden hemel dar is in
 dat verholen dynre godheit want
 na dien dattu ouer al sijn sijte in dine
 godliken wesen en nochtant mitten
 sijnne des lichaems met begrepenen
 wertes als wi di die ingeeuue se
 te belloten en sijte inden hemel seg
 gen te wesen so versta wi di van al
 len sijnnen verbreemt en nochtant
 alre regenwoerdicht te wesen **G**he
 heiliger weerde **d**ijn name **d**ijn na
 me is heilich niet om des woertes wil
 le besaene mit lettere of wgesproken
 mit gheluce ter sēme ajer om des gees
 wille die verstaen wort inden name
 bereykende dyn onwespreekelike doe
 gheulike wesen also werde **d**ijn name
 gheheiliger dat is du die ghenoeemt
 wertes werde gheheiliger heilich be
 kent en ghehouden puer goet gerech
 tich stantichach pa meer als gode be
 taemt want men dat mit ghenen
 anderen woerden also volcomelike wt
 spreekē mach als te seggē heilich **D**ae
 ome o vader so danich moertu ghe
 houden werden op dattu onthien ge
 mynnet en gheert wertes oūmte
 behoertliker eer en onderdanicheit
 als betaemt en dat va ons en va alle

menschē **D**oe doer ons werde **d**ijn name
 gheheiliger wellie gheschiet wanneer
 wi ons sodanich bewisen in onser wan
 deringe dar alle die ons sien of horen
 doer ons ghesicht werde en benedie dine
 heilige name ouermits wellie wi heilich
 puer gherecht en onberispelic geuoude
 werden wel bequaem is dese eerste bede ene
 goeten kinde mer te sucken **d**e voer die
 ere sijn vaders mer alle dinge sijn louc
 achter te setten **T**oecome **d**ijn rike nae
 der ierster hoechster en weerdichster bede
 begripente godes liefte in welker wi ons
 gode tonen te mynnen in hem seluen so
 volget die ander bede tonende die mynne
 in welker wi ons mynne in gode **T**oecome
dijn rike dar is goede vader haeste moer
 ons toecome **d**ijn die glorie dyns rikes op
 dar wi daer ymne regneren want ons
 en behoert mer te bidde dat **d**ijn rike dar
 altoes ouer al is toecome want du doch
 regnerste in hemel in corden en inder hel
 len nae dien dattu sijte een here alre din
 ge en waer si willen of mer en willen alle
 dinghe diene di mer ons behoert te bid
 den dar ons haestlic toecome **d**ijn salige
 rike in dinen rike **d**ar rike dar bi sonder
 is in dien dar ouer al **O**ns toecome **d**ar ri
 ke in welken du regnerste in dinen wri
 coenen en mit dine wuercorene wellie
 du di seluen toenste glorioes mynlic ende
 vrentlic ghebrykende mit di dynre glorie
 en stouwende **d**ijn aensicht in volherli
 ker bliscap **w**elc rike bereit is den recht
 digen van aenbeghinne der werelt **t**ot
 welken wi suchten en haesten sille als
 tot onsen vaderlande **e**nde vaderliker
 erfinsse **w**ant den kinde toebehoert
 hoer vaderlant te beghere en hoer vad
 like erfinsse te ver suchen **T**oecome **d**ijn
 rike **w**of moete laten **e**nde en wech gaen
 alle sorghe en begheerte myliker dinghe
 die gaen en comen **v**erlawe moete in ons
 alle hope myliker salicheit wellie met en
 sater die menschelike begeerte **T**oecome
 ons **d**ijn rike vol alles goetes mer en

189
wech gaende mer bliuende in ewicheit
Woermeer Toecome dyn rike die dach
des ordels toecome want als dan sal
openbaer werde dyn rike ende wi sullen
sien alle dinge di onder geworpe sijn
eynde moete werte tydeliker quaetheit
en boetheit die diuelse bedreue en
alle wederstrubbicheit tegens di moete
gheeynder werden want dat te begeren
hoert toe dinen kynderen **M**er want dit
noch verwoech schyn te nemen so toeco
me ons hier en bynnen **d**at rike dyn rike
welc is in goeden ende in heiligen sielen
daer du in regneris oec in deser werelt
ouermits doetheit en rechteuedicheit
Als wanneer si alle die sijn dat sie were
dat sie hebben en dat sie vermoeghen
ordineren tot uwen dienste **d**at geschiet
als eerst wtgedreue is en vermyelt dat
rike des diuels der werelt en des vley
sches welcke ouermits sunde regneris in
ons **d**at rike moer verstuert werde en
dyn rike toecome daer die apostel sinte
pauwel van seir dat rike gods is bynnen
en dat is rechteuedicheit en vrede en
vroude inden heiligen gheest want in
zake dattu aldus regneris in ons in de
ser werelt so scheidt wi zekerlike van
deser werelt en ons sal toecome dyn ewi
ge rike in een loen onser verdienste **D**yn
wille gheschie inder eerden als inder hemel
Dyn mynnetlike vader want ons niet toe
come en kan dyn rike ten si dat ons ge
daen werde dyn wille hier ome bi dynre
hulpe sonder welcke wi niet en vermoge
so moete gheschiet dyn wille inder eerde
vanden eerschen **h**er menschen aller
gheschiet inden hemel van hemelsche gees
ten die als die pphete dauid seir machich
sijn van crachten doende dyn woert in ge
hoer dynre stemme En wat is dyn wille
dan onse heilichmakinge want du en
epshes niet van ons dan dat goet is
woer ons wanttu onses goedes niet en be
houes dyn wille lieue heer gheschiet in

der eerden als inder hemel wanneer
wi dat mit ghehelen herten mynnen
en tot dine loue ynnichlike opgherich
sijn want di te louen is inden hemel
alle ter heiligen were **D**aer sijn **A**ug
van seir daer sullen wi ledich wesen
en sien sien en mynne mynnen **e**nde
loue **S**ien mach oec dese parabel also
niet nemen datter si een opdrage en
ouerghene onses willen onder goedes
willen **R**echt of wi seiden heer vader
inder hemel doet mit ons wat ghi wilt
en maectet mit allen dingen hoe ghi
wilt want goet is u wille en niet te
verbeteren en dat doet als inder hemel
daer gheen wederstaen en is enighes
boesen wille also inder eerden op dat
aldaer oec gheen wederstaen des wille
en si na dien dat van machte emch we
der staen niet wesen en mach want
al is dattu somtijt schijnt te wike ten
boesen wille dat en is niet die zake
dynre omacht mer dynre wake want
alle die scrift seir nyemant en heeft di
wederstaen en heeft vrede ghehar **G**hif
ons huten onse daghelijc broet **e** myn
netlike vader want dyn wille niet ge
daen en mach werden van ons ten si
dattu ons mededeils dat broet dynre
gracie daer omf ghif ons dit dagelijc
broet der gracie daer al ons noet is
onse verstandnisse mede verlicht
werde in kennisse der waerheit en onse
begeerte ontfonget werde in myne der
duechte die is dat broet des woertes
dat wt dine monde gaet **g**hey want
voer alle ding so is ons geestlike voe
dinge dat broet ouer substantien **d**at
is dat bouen die nameere ter substan
aen gaende is dat broet des heilige
sacramente daer du ewige waerheit
selue van gesproken hebste **J**c bin dat
leuendige broet die vanden hemel ned
gecomen bin daer ome hemelsche va
der ghif ons daghelijc gemeenscap te

Ch. viii

les broedes. ghyer in weerdigher sacra
 menteliker ontfangenisse. ofte doch dat
 wi geestlike der macht en der vrucht des
 heilighen sacramentes deelachtich mo
 ghen werde. **H**ier toe mynlike vader
 broer mit andere noerdurte onses lich
 aems dat al onder broedes name begre
 pen wort. **O**nse dat is daer wi recht toe
 hebbe dat wi sonter al uweege ontfan
 gen mogen als dat wi si van allen
 onrecht. **D**agelijc dat is dat ons ghe
 noech si totter toecomenter maeltijt
Ghyf ons du vader die spise gheue
 allen vleysche besorgende ons als een
 vader sine kinde. **H**uden want die
 dach van morgen is hem seluen ge
 noech ter so: ghe. **E**nde verghif ons onse
 misdact als wi verghene die ons mis
 doen. **W**anttu mit rechte ons moges
 we weggerē dit broet der gracie ende
 der nature is dat wi di verwacht heb
 ben en niet weder versuēt en sijn
Daer ome goedertiere vader want wi
 niet en hebben onse misdact en scout niet
 te quiten. **S**o bidde wi oetmoedelike
 schelde ons quyt onse sculden. **D**ar is v
 ghif ons onse misdact die onse sculders
 maken der pnen. **A**lso als wi quyt schel
 den onse sculders dat is also wi verghene
 den gene die ons onse misdact hebben
Lieue vader du wilt dat wi segghen
 also dat is ghelikerwys en andere niet
 op dat wi ~~ghelike~~ ghelichlike wt on
 sen herren verghenen werende dat wi
 anders ghene ghenade trigen en kinne
 van onsen sinnen. **w**ant also behoene
 wi dattu ons ghelichlike van herre
 onse sinned verghenes. **w**ie verghif
 van herre dan die nywer te moede we
 derhaelt sijn onrecht murmurierende
 noch quaer mit quade lonē wil wreke
 de noch en denet hem sijn ouerdaer
 niet te vernipen veruente. **n**och
 myn ligf hebben wil beyende. **w**anneer
 wi also verghene o here vader so heb

be wi reden dat wi bidden dat ons des ge
 hies verghenes. **d**attu ons veruynnes
 mit goedertierenheit niet verwonnen
 werdes van ons die alle goedertierenh
 en saecte in ons. **w**ant du scheenre van
 verwonne te werden mochten wi sprake
 wi verghene. **n**ier du en vergeefre niet
Her lieue vader du veruynnes ons
 want wanneer wi een deyn verghenen
 so verghesam ons sonder ghelikenisse
 een groet. **w**ant deyn is dat ons misdaet
 wort bi dat wi tegens v misdoen. **H**ier toe
 so heestet noch meer saken dattu ons ver
 genes is dat wi verghenen. **w**ant also
 hebtu ons gheloeft. **A**lsulke voerwaerde
 hebstu mit ons augegaen. **A**lsulke ver
 bont hebstu mit ons gemaect seggende
 verghesam en v sal v verghenen werden
Ende ter ander gede. **I**s dat ghy den me
 schen verghesam hoer sinnen soe sal v he
 melliche vader oec verghene uwe sinned
In wellien uwen verboude lieue vader
 wat hebdi anders ghesocht dan vrede
 uwer kinde en salicheit eens verghene
 liken van hem. **o**p dat si hebben mochte
 euen toeganc per versoeminge. **e**en sake
 te erschen uwe barinhericheit. **E**nde
 en inleit ons niet in becoringe. **O** goedert
 iere vader want dyn is vergheninge
 dyn is bewaert ge. **o**p dat wi te myn in
 sinnen vallen en yulder ons niet in
 becoringe. **w**i en bidden niet dattu ons
 niet weleptes tot becoringe. **w**ant beco
 ringe is een matric der oefeninge der
 doechte. **H**er wi wi bidden dattu ons
 niet yuleptes in ~~beco~~ becoringe. **d**ar is
 dat wi niet ontfen en werden van dyn
 re hulpe. **e**nde also verwonnen werde
 van becoringe. **w**ant wanneer du niet
 en behu behierre so werde wi ver
 wonne. **A**ls du dine hant outredies so
 gebreke ~~wt~~ wi vallen en werde gequet
 ser. **w**anttu outredies sompēt dine hant
 niet niet sonder onse scout. **D**onder inge
 dier scout dat wi ons selue betrouwende

190
met also neerstelike en oemmoedelike uwe
hulpe begheren. Hier omme zeer oerbareke
en tot onser lere vermaensu ons te bidde
dattu ons niet en puleides in becoringhe
op dat wi aemerken wi ons bewaren
moet voer ten val der sünden en wi daer
omme di te trouliker aenhangende sullen
wesen. want na des ppheten woerde on
se arm en mach ons niet behouden make
mer dine rechterhand en verlichtinghe
dijne aengesichtes. **Hier verlose ons va**
te quade. want becoringe en val geschiet
bi bedrue en bedruechnisse des viants so
verloese o heer vader ons dine kindeer va
den quade. dat is vanden duuel. die om
oueruloedicheit ter boetheit die quade
ghenoemt wort. want hi dat beghin
middel en sake alles quades beide ter
pinen ende sünden is. die niet in sine
synne en heeft dan quaet en glorieert
inter quaetheit van desen quade ver
loese ons op dat hi verpreemt si van
ons also dat wi niet en doen sine wer
ke. hier nider tijt en na desen leyē sijn
re weder heerscapen niet onder ghe
worpen en werden. **Heer** bidden wi van
den quade. dat is vanden duuel ver
loeft te werden. dan vanden quaden dat
is vanden quademenschen. op dat wan
neer wi wat onghelijc liden van onse
eue menschen dat wi dan totten boesen
gheen die en sake is alles quades onse
har keere. en hem besculdigen meer dan
den menschen. In desen punte bidde wi
oec verloester te werden vanden quade der
sulte. dat is der **s** sünden mit gemeen
of van dier sünde en van dien ghebrueke
daer wi ons bi sonderlinge voelen mede
belaster. En vanden **ter pinen**. dat twee
hate is. een en ontweken der quaden in
desen leuen. Ander in wrake der ewiger ver
doemnisse na desen leuen van desen verloe
se ons du vader want dese bouen al te ont
sien sijn. Dijn is vader te beschermē dine
kindeer. wat anders en is nyemāt die voer

ons stude dan du onse god. **Amen** dat
is al dat voer gheruort is moet ons
gheschieden waerachtelike ende getrou
like. want dat is onse beghevinge. dat
is al dat wi bidden. **Hier** is onse here
bedinge. want sie onse here gedicht
heeft. onse ghemene en dagelijc geber
want het voeger en beroumt allen
kerstene menschen dagelijc te spreken.
In welken als voer gheseyt is seuen
noerdurfsinge punten en bedingae sijn
begrepen. die al een vervolch hebbe
en an een hangen. want wi bidden
vader die bist inden hemel. **Recht** of
wispraken. **O** hemelsche vader ghe
heiliger. dat is heilich bekent gheoert
en ghelouet werde dyn name en
want dat niet volcomelike en can
gheschieden in desen leuen. niet alre
bet in dinen rike daer om a toeco
me ons dyn rike. En want ons dat
niet toecomen en can ten **si** si dat di
wille van ons ghedaen werde daer
omme dyn wille gheschiede inter eerte
als inden hemel. **Heer** want dyn wille
van ons niet ghedaen of volbrocht
kan werden ten si dattu ons spises
en sterkes mitte broede dijne gra
den. daer omme ghif ons huten onse
dagelijc broet. welc broet wi niet
weerdich en sijn te ontfangen mit
sünden beladen. daer om verghif ons
onse misdact. Ende op wi voer an
te myn sündigen en puleide ons niet
in becoringe. En op dat wi vy we
sen mogen van valle in becoringe
verloeft ons vanden quade. dat is
vanden hellschen viant die ons da
gelijc naegaende is. **Welc** onse
heren geber is datter noch virelker
doer socht en aegemerker wort.
So vintmen daer in boete. ende
hulpe tegens seue hoeft sünde. **Ne**
men aemeret hoe daer pine beide
mit saliger lere en mit uerustige

ghebede tegens die seue sūde ghe
 smeden wort want tot desen seue
 hoeft sūde die oec doelic sijn ende
 herte is onse onfette natuer en ver
 keerde wille seer gheueyger en als
 daer toecoemt des diuels becoringe
 wereten wi diavyl verwonne. waer
 bi dese seuenvoudige quaetheit
 wort wel van sūte Johan in apoca
 lypsi bescreuen onder een figure der
 haeteliken beestes hebbende seue
 hoeft welc wantter bouen mate
 ontsamel en ditsich is nūmermeer
 of en laet mitten ene of mitten
 anderen horen hoeft ons aen te
 vechten en dat venijn hoere boef
 heit in te blasen Also dat wanneer
 dar ene ver slagen wort so verheffet
 hem dat ander Also dat gelēdier
 wort so richt hem op dat derde ende
 navolgen also malcandere In oec
 somtijt twe ofte drie ons te same
 aen vechten als elc mensche die
 voer sine salicheit besorget is dage
 ly wel onder vuynder Hier om onse
 loeser die ons desen aryt tot oefninge
 der toechte in vermeerrijge onser
 verdiente ghelaten heeft die heeft
 ons bequaemlike versien van raer
 en hulpe die ons te hant bereit si
 hi in sinen Als hi in sinen ghebede
 dat hi ons gheleert heeft mit corten
 woerden tegens elc bi sonderlinghe
 ons leer bewesen heeft. ja als mit
 ene kolue onse hant gewapent heeft
 daer wi mede mogen te quetsen en
 te wimen dat hoeft des ouden ser
 pents. want dat eerste deel als ghe
 heiliger werde dyn name dient te
 gens die houerdie. dat ander tegen
 ghericheit. dat derde tegen traech
 eit dat vierde tegen gūts gulsicheit
 dat vyfte teghen toernicheit dat sesste
 tegen onkupscheit. dat seuende tege
 nydicheit. wat als houerdie die ee

beghin is alre sūde ons beweghet tot
 op dragentheit onses moedes tot ver
 metelheit onses sijnnes tot begeerten
 der ere en des prises so sullen wi woerli
 ke bi in spreken der godliker gracen de
 se ydelheit en sotheit van ons slaen en
 ons daer van ontslaen verheffende die
 ogen onses herte totten ghenen die alle
 ne waerachtelike heilich en groet is en
 daer omē wel te rechte te louen ende te
 glorificere is seggende o hemelsche vad
 gheheiliger werde dyn name niet die
 onse dyn name werde heilich vū groet
 bekent ghelouet gheert en glorificert
 want dat is waerachtelike betamelic
 en behoerlic ghelyc en salich Als daer
 en tegens niet onbetamelikens en is
 dan dat hem verheffe eer en lof begere
 een mensche een sūder. d'ac en worm
 mit onrechte hem aentreckende dat godes
 allene is Als die apostel seit Allene gode
 eeren glorie die aemerkende die pphete
 en vermytende menschenlike prij seit
 Aldus siet ons here niet ons. niet sine
 name gheue glorie Daer om laer ons
 spreken Gheheiliger werde dyn name
 want ist dat dyn name in ons en van
 ons gheheiliger en gheert wort dan
 allene mogen wi groet werden en deel
 achtich ter waerheit uwer heilicheit en
 glorie Als of gheweert is en genent
 liet dat houet der houerdie en onse moet
 van peelen opblasen ~~als~~ ghedaelt is
 diavyl so keert hem die viant ~~tot~~
 becoringe der ghericheit radende ons dat
 wi vergandlic goede deser werelt onse
 hope setten en om dat te veruyge te ver
 gaderen en te beware onse tijt toe bren
 gen onse herte becomere onse mynne be
 staden verhopinge der ruycheiten rekende
 grote salicheit waer en tegens als wi we
 der tēdie hoe pteel hoe broesche en onge
 made dese dinge en sijn niet genoeg te
 zaden dat menschelike herte die ons be
 loeft vā gode sijn ter noetdurfte oec sond

191
onse sochtuondicheit. **I**n dat wi eerst zue-
ken dat rike godes en sine gherechticheit
Daer omme meer vroetlike verheffende
die oghen onses herten tot dien hemel
schen rike tot dier ewiger erfuisse vol
van onvergandiken richteit. **E**n zuuere
weelde. welke allene die verdienen te
verdrige die van myne tegenwoerdig
dinge niet ghehoude tot dier sonder on-
derlaet tyden ende suchten so segghe wi
Lieve vader toecome ons dyn rike in wel-
ke wi vernuller sullen werde vande goe-
den dyns huses en ghesader als opbaer-
sal werden dine glorie. **H**ier en bynnen
moets oec toecomen dyn rike in ons. **A**ls
dat wi werde dyn rike ouermits gerech-
ticheit die ons rike make van toechden
al sin wi arm van goede. **W**ant ware ryc-
heide en sijn gheen eersich goet. **M**er doech-
te daer men den hemel mede ropē mach.
Aldus wanneer ons ghevicheit aenechter
so laet ons onse ghedachte oueruuere
beide tot dien geestliken rike godes. **E**nde
totten hemelschen daer wi waerachtige
rycheyden vjnden mogen. **I**n dat wi ryc-
begeren te wesen. **E**nde laet ons daer o
spiekende biddende. **T**oecome ons dñ rike
Mer ten is niet ghenoech om godes
rike te bidden. **I**n dat die oude viant wes-
sake onser salicheit mit waechteit. **E**n
mit clapericheiten ons moge onderhoude
en dat wi niet en doen den wille godes be-
leiden. **w**ant niet alle die seir here he en
sal in gaen in dat rike der hemele. **m**er
die doet den wille des vaders die mede he-
mel is. **W**aer bi so ghenoechder hier na on-
sen here te bidden. **d**at bi sinre hulpe die
traechheit buten gesloten werde. **e**nde sijn
wille gheschie als inden hemel also oec
inder eerden. **d**at is ghelijc als inden he-
melschen geesten also oec **i**n ons. **w**ā
neer wi horen dat godes wille als mede
hemel also oec gheschien mach. **i**nder
eerde. **s**o sullen wi billig alle traechheit
of werpe op dat wi so wat mede hemel

gheschiet hier voersmake en beghyn-
nen mogen. **I**nden hemel wort god
sonder onderlaet ghelouet. **I**nden he-
mel is men ghehoer sijn sinre stemme
gaue god dat dese dinge in enigher
wijs gheyncheit der ynnicheit en der
beraetheit als sie gheschien mede he-
mel of mochten ghedaen werde van
ons inder eerden. **W**oermeer want
broetheit. **A** onses vleysches dwmet
om lichaemlike spise te sucke. **e**nde
mit genoechte des etens ons te ver-
maken bi deser oersake arbeit die
viant mitter sunde der gulsicheit ons
te stricken. **e**n tot ouermate in koge-
heit. **i**n lechternye in veelheit. **i**n onty-
de. **e**n in ~~maerlicheit~~ omamerlicheit
spise te nemen. **o**ns te verwynnen
waer en tegen wi noet hebbe te bidden
onsen hemelschen vader die ons
gescapen heeft. **e**n ons sulke noet
spise te nemen op gheleit heeft. **d**at
hi ons gewoerdige onse dagelijc broet
te gheue en te mangen. **W**iso dat wi
dat niet tot wellust als die viant
rieder. **m**er tot onser noedurftē ont-
fangen. **H**i gewoerdige oec ons
dagelijc te gheue dat broet der hemel-
scher graacen die spise onser sielen
waer mede wi ghelaest ende verlust
tiget onreynne wellust der gulsich-
eit versmaer. **e**n omme smaect der
geestliker zuetcheit lichaemlike
spise achtende alle draf der verken
voert an mit verdriete ontfangen
Mer als die gulsicheit wort bedwo-
gen. **s**o gheschieder al bi tyden dat
die duuellsche listicheit verweckinge
des toerns en der onhydsamheit besaer
op dat hi ons verwonne mitter sunde
der verstermige die vrucht der absin-
neetē ontwecke. **e**n gode myn beha-
gelic make. **g**helijc als onse here va
somige beoerdent. **W**er ysaiah den
phete. **D**ier spēt hi ghi vaster tot kwe-

Exxxx

en babbele **H**ier om dese passie des toers
 te bedwingen werden wi vermaent
 als wi bidde **V**erghif ons onse mis
 daet als wi vergheue den ghenē die
 ons mistoen want verlatemisse oser
 sünden daer wi mede gode verwoert
 hebben noerdurfelike begherente
 mogē die allene in alluller wise ver
 crigen is dat wi op die ghene die in
 ons sundigen ons niet en ver
 toerne mer hem van herten verge
 ue want dan allene mogē wi koent
 ke eytschen en spreken **V**erghif ons
 onse misdaet als wi vergheuen **V**ele
 woert mit aendacht aen gemert
 ons billix anre en mynne so: dhuoudich
 er ymbrengen sal op dat een yeghelic he
 selue onder sueke hoe dat hi de tot
 noch toe vergheuen heeft en hoe dat
 hi vergheuen sal **E**n om dat te weten
 laet ons aen merke hoe dat wi wille
 datmen ons vergheue alst ons mis
 uallen is onsen eue mensche te ver
 werken **W**i willen en sijn wi van goe
 den syne bidden wi seggende hebbe
 verduldicheit in mi ende al sal ic
 di vergelden **V**oert aen willen wi
 dat die van ons verwacht is ons
 niet en oerdele niet en verdoeme niet
 op ons hem en verwoerne niet en
 wreke niet en verwite niet en ach
 terdape noch myn lief en hebbe
Aldus willen wi datmen ons verge
 ue en des ghehens eytscher een ander
 van ons en also behoeuen wi dat os
 god vergheue **H**ier omē wille wi dat
 ons also god vergheue onse misdaet
 so laet ons oec also vergheuen den ge
 nen die ons mistoen **I**nters so gaet
 die ghebet tegens ons niet voer ons
Op dat wi voert an seerpliker wese
 te doen dat onse here vermaent in
 den ewangelo **A**ls ghi staen sulre
 bidden so vergheeft ons eerst of ghi
 yet hebt **o**p op ene andere **H**ier na

is dat wi sachtmoedich en onverstuert
 tot allen onrecht hebben gheleert te
 sijn so niet ons voerhoedich te wesen
 dat dese sachticheit van synne niet en
 drage tot eniger ~~wijst~~ **W**ijstiker wees
 heit **O**uermits welker ~~in~~ in onsuuer
 heit des vleysches als onse here god oē
 niet en bewaert die duuel toer sine be
 coringhe ons inleite want na dien dat
 wi sien dat die haetlike quaet der on
 kuyfcheit dat der menscheliker sielen
 also scadelic is also sterke en brede heer
 scapie heeft inder werelt **S**o hebbe wi
 seer te ontfuchten voer dese geweldige
 becoringe **p**ae dien dat die wise mā seer
 daer van vele ghewonder heeft sie neder
 geworpen en die alre stercken sijn van
 hoer ghedoelt **E**nde daer om sulte wi
 billix mit ~~noer~~ neernsticheit bidden
 dat die hemelliche vader in dese becoringe
 ons niet in en leide dat is ons cranc
 ken in te weter daen niet en ghehenge
 in gheleit te werten want werten wi
 van onsen crachte gelaten **S**o werten
 wi aen twuel verwonne **H**ier al is
 dat die onscamel want ghedoelt dat hi
 inden voerseten becoringen niet en heeft
 bewoene nochtant en laet hi niet of
 ten laetgen mit dien sinen alre eyghelic
 sten quade dat is mitte venijn des nytes
 te becoren en die ziele venijnlic te wote
 voerleggende ons hoe dat eens anders
 vorderinghe ~~ga~~ gaende is in onse ver
 achteringe **W**aer bi gheschiedt dat wi
 mit ghenen rechten ogen aen en sien
 onsen euen menschen bedroeuende
 ons van sinen voerspoede en verbliden
 de ons van sinen weterspoede **V**an wel
 ken a alre boessten en duwelliche quade
 wi bidden mit eynde verloest te werte
 seggende **h**ier verloest ons vande qua
 de dat is der nydicheit welke ten meste
 gheheel quaet maect want **h**er ont
 strect mit dien venijn des hi vol is die di
 alre quaeste is **A**n verkiere een yegē

192
lic na wat symme hi wil spreke sijn dage
lyc gheber. waer na den eersten of na de
anderen. want sie onderscheiden tijde schi
ne te eyschen. **W**onder achterdeel of god
onse here yemāt. wat hogers of beters
insprekende waer. want dese bedudige
voersimpel menschen wt den symme
der scrifte onder verbeteringe is verga
der. **Op die enghelsche gruetē marie**

MA herstliker loere n **prologus**
insettinghe oefene wi antelike
die enghelsche gruetē die sal
ge ende gloriose ioncfrou maria moeder
gods mitten woerden des engels. mit
toedoen des heiliges en ghebenediet is
die vrucht uwes bukes. welc wt woerde
elizabeths tot marien te samen mitten
name **inns maria ihus cristus** behage
lic heeft gheweest an te setten ynnichli
ke gruetende en dat te male behoerli
ke. bequaemlike en oerbaerlike wat
als wi die nūmer billix te vergete en is
verloefinge menschelics geslaches vā
der heerscapie des duuels en van ver
blindinge der hellen ouermits der mē
scheit des soens godes tot onser ghedach
ten wederroepen. so ouerwede wi oer
billix die boetscap ouermits welke sul
ke ende also grote bliscap ter werelt na
langen tyden hder droefinste geboetscap
is. **E**nde wederhalen ynnichlike die grue
te mit welcher toer den engel van gode
gheseynt die ioncfrouwe **maria** vnd
ster ende verwerster der seluer grae
en salicheit weerdichlike gegrueter is
Ende verblidende mit hoer vande loue
in welchen si also hoechlike en waerach
telike ghepriser is. want wi weet. dat
si daer in genoechte heeft tot loue des
scyppers daer sie al toe trect. so vermye
wi diavyl die selue loue en verkundi
gen den oeren hoerre mogentheit. ende
goedernerenheit mitter seluer gruetē
suekende gunst. te verwerue der sel
uer saliger **marie**. op dat si te vroulikeit

en neernstliker horen sone onsen he
ihm xpm voer ons geweedige te
bidden. en mit horen ghebade ons
ghenade en grae te verweruen. **I**n
welken woerde der gruetē marien
wi wederhalen die alre hoechlike en
alre weerdichlike gauen buten welke
men niet hogers of weerdigers heb
ben mach in desen leuen. **A**lso als sie
die salige mager vercregen heeft
Ende dat is ghegruet te werden mit
Aue maria ghenoeint te werde vol
grauen. behet te werden ten here
mit hoer geroent te werden. **G**ebene
dier onder allen wuen ghepresen
te werde. en die ghebenedide vrucht
hoers bukes ghelouet te werden
daer in claerlike wort geroent hoe
salich. hoe voerdaer. hoe heilich.
hoe weerdich. hoe ghebenediet. hoe
vruchtbaer is die gloriose maghet
maria. hoe salich want hoer wort
gheseyt **Aue**. dat is sonder wec. hoe
voerdaer want si is maria. dat is
een sterne des meers. verlichter
ende verlichtende. hoe heilich want
si is vol grauen. hoe weerdich want
also dat die here mit hoer is. hoe ge
benediet. want onder allen ghebe
nedide wue is si mit sonderlinge
benedynge wegheteykent. hoe
vruchtbaer. want die gebenedide
ihus xpm is die vrucht hoers bu
kes. waerbi merke hoe eerlic is
dese gloriose ionfer. welcher niet en
ontbreect van allen ziden dat der
salicheit deses leuens toebehoert
soch in hoer. want si is **Aue**. si is
maria. si is vol grauen. noch boue
hoer want die heer is mit hoer
noch bi hoer tot gheleke hoerre na
turen. want onder allen wuen is
sie gebenediet. noch wt hoer wat
gebudiet is hoer vrucht. **B**i welcher
aemerkinge wi sien al om bescre

Exo

ue in deser gruete die sonderlinghe
 ouerhoecheit der saliger ioncfrouwe
 mer al ist dat wi marien nu sitende
 inden throen der glorien gruete. wi ver
 nyen nochtant allene die voedel die sie
 hadde vereregen. doe si noch in deser
 werelt was leuende. want soude wise
 gruete na behoerlicheit hoers gloufac
 ten meers so hadde wi noch vele hoghes
 loues hier toe te roene. welc na dien
 dat sie ons onwetsprekelic sijn so verkie
 se wi dese gruete stabelic te oefene. ber
 te om voerbarheit des engels die sie
 ghedicht heeft. en om vroude die hi
 daer mete gheboertscapt heeft. hier toe
 wanneer wi mit deser behagelike grue
 te die gloriose ioncfrouwe grueten
 so eytschen wi en verwachten va hoer
 dat ghewin der wedergruete. want
 dat si veer van deser conculiker. ende
 huetfcher vrouwe die oec is een moe
 deren een meestersche der goederne
 reuheit ende der oernoodicheit dat sie
 veronweerdigen of verghete sonder
 weder te gruete die ghene die se ynd
 like grueten. va meer hopen wi ende
 beuuen dat sie antwoerden sal mit
 wederwonschen gheliker salicheit
 en gracen. want niet begeerliker
 ons wesen mochte dan hi geweest
 is hoerre wedergruete te vertragen.
 mededeil ter voerde. van wellen wi se
 gruetende verhoegen. Laet ons dan
 spreke mit aendacht des oppgerichten
 herte. mit betameliker euen. en weer
 dicheit dese engelsche gruete tot loue
 marie. want ist dat wi se allene mit
 ten monde spreken en mitten herte
 alrehande ydel en onbetamelike din
 ge ouerleggen. so eren wi luttel of
 niet die gloriose moeder onles heren
 die wi als den rugghe hoer toekierende
 toespreken en grueten. na dien dat
 meer eren bewiset en der saliger
 ioncfrouwe het behaecht ene gruet

yndlike ghepresouert dan hondert
 sonder aendacht ouerleser. welke oec
 niet en ghenaken totten oeren der con
 ghine des hemels. want om hore laeu
 heit sie ghene macht en hebben opte
 sijnghen. **I**n volger een wete badu
 dingge der enghelscher gruete onder
 een forme des gebetes en toesprake marie

Hve O salige maria en weer
 dich alles loues wi seggen
 di aue gruetende niet toe
 seer in moede v salicheit
 wonschende. als in spijne
 verereghen salicheit bewisende en daer
 of mede verblitende. want als wi di
 grueten mit **Aue** so belie wi als wi
 ghelouen di sonder alle wee te wesen
 en altoes gheweest te hebben. doch
 maert dat wi verdientlic liden oec
 noemden we te wesen. sonder behene
 wi di altoes niet va in dine leue wat
 du bouen al rouwich waerste doe du
 dinen sone liden en steruen aensaech
 ste mer allulic liden en hiet wi proper
 like gheen wee te wesen. mer eutheer
 funde of pine der sunden plegghen wi
 bi wee te verstante. Du hebste gheweest
 sonder wec des rouwes van sunden die
 du nye en bedreues. sonder wee des
 onvruchbaren lidens sonder wee der
 wpinge dyns kyndes. sonder wee des
 dotes en aen twuel sonder wee der
 uerster wrake want di sijn wee ter
 onsalicheit daer wi di va van geleue
 hebben geweest. En daer om behoe
 like gruete wi di mit **Aue maria**
 O voerdaer vrouwe weerdichlike
 noeme wi di **maria** geuolente hoge
 cracht desen dinen name inghegeue
 te wesen. Als ons beduter hebbe die
 geleerten en ouersetters vreedert
 tale die ons in scrifte ghelaten hebbe
 dat dyn name maria te beduter een
 sterne des meers. of verlichter. of

193
verluchtende . of een heersche vrou
we . wi dwalende onder den gelien
des so:chliken meers dater werelt
di sterne des meers onse verluchte
ster . en leidester den sien wi beantret
sonder onderlaet hopende . nochtant
ouermits dinen gheleide te comen
totter hauene der ewiger salicheit
wel te rechte werdstu verluchte of
verluchtende gendemt . want du
waerde . allen van binnen ver
luchte toe du ten eersten schijn des
opgaenden dages der gracen eerst ont
fengeste . nu meer die der gherechtheit
aen daerster . welken du daer na der wiet
in verluchtende om te verdrunen die
ducker nacht der onbekentheit voert
brachte . welker somen schijn en heete
du niet en hadde moge verdrage had
de die cracht des aelmachtige die niet
bescheemt en als mit ene scheme der
groetheit des liches . en der hette geman
get . Om des liches ter gracen dat in di
nen herte aldus daerlike lichte . en de
ser werelt verschenē is oueruloedicheit
so wordes du in ghehete voert
gaen als een margenschijn . schoen als
die mane wtuercozen als die sonne
Hier toe o maria dyn name betyken
die te wesen een heersche vrouwe . nu dat
wel wt bequame voertime so heeft god
die alle dinge ordinet en voeghet di
mit dien name wille verciere die hi
allen creature heeft willen voerseten
En heeft die eenghebozen sone godes die
niet als ene vrouwe ghehat die hi in
sijne menscheit onderdaen heeft ghe
weest die engele bekennen di hoer vrou
we te wesen die di hoers herte moeder
en nu boue hem inden throen der glorie
verheuen ~~blide~~ blidelike aenscouwe
Die werelt heeft di tot eenre vrouwen
die di godes moeder en vmdster der ge
naden en der gracen en weder maet
ster hoerre salicheit gheloeft en daer
omme naest wist sonderlinge eert

versoet en bidder Hier om o maria
bi dynre hulpe moete dyn ghebude
name zuete werten onsen herte also
dat wi in dyn ghehuchnisse tot hore
of ghedencken dyn name ter stou
verweest werden ghebeter die vrou
we sterne des meers na bi te ouer
sten ghewerue des hemels verluch
ter en verluchtende . laet ons stateli
ke aensien leydinge zuekende ende
hulpe begherente . want als wi di vol
ghen so en dwale wi niet als du ons
bi staeste so en verderue wi niet . Vol
ghenaden of ber spreke wi vol gracie
O heilige ioncfrou maria van geen
re steure weerde schijnt te wesen
gracie na dien dat ghi vanden enghel
ghegrueter inden beghinne uwer ho
gher louc worde ghepresen te wesen
vol gracen het is alsodangen goer
dattu boue al altoes hebste gesocht
en neernatlike van gode beghere . Ende
daer ome die engel godes die gecome
was die blide boetscap te brenge als
ouerdragende mit dynre begeere kun
diche di niet allene geuonden te hebbe
gracie die di so sochtes . mer oec te
wesen vol gracen Gracie als wi van
onsen visiere ontfangen hebben als
si in hoerre weerdichste betykenisse
ontfangen wort so en kan mensē mit
ene woerde niet beduten . En daer ome
noemt mensē bi den latine want gra
cie is een inpheten ter godliker ghe
weerdigunge ouernatuerlic geestlic
salich ouerdient verdruente des vi
ants macht ende makende een tempel
des heiligen geestes inden ghenē die
ghebruken hebben der reden verluch
tende dat verstant tot hemisse der
waerheit . en ontreckende die begeere
tot myne des goedes en also mede ghe
uende goeden willen ouermits welke
een mensche wort aegename gode en
weerdich des ewige leues Doechte sijn

Exa

werke vrucht en volmakinge der graec
 en daer ome ontfangen si dicwyl ten
 name van welken die voerbaerste
 sijn gheloue hope mynne kuyfcheit
 oemnoedicheit ghehoersamheit ver
 duldbichheit welke sijn also danck
 en van also groter weerde. dar mer
 nitters ghenoechliker en begeerli
 ker en is den menschen in desen le
 ue. wellier toechde o heilige ioncfrou
 we du vol gheweest hebste. na in den
 volcomene grade hebstu sie ghehad
 wantu waerste inden gheloue on ont
 brekende inden hope onverflaghe in
 der mynne volcomen van onbeulect
 kuyfcheit vander ouerster oemnoedich
 eit. Van gheheele ghehoersamheit
 en van volmaecter verduldbichheit En
 hier ome wel te rechte weerdstu geloef
 te wesen volgracen en daer toe ghe
 noemt een moeder der gracie en dar
 om volheit ter graec die in di is ende
 om vruchbaerheit ter graec die
 wt di vloeyende is. du biste vol ende
 oueruloeyende op dat van dynre vol
 heit wi al ontfangen drongt troest
 ziele gesontheit sunders genade recht
 lidige graec en na glorie want in di
 is al graec des weges en der waerheit
 in di is alle hope des leuens ende der
 roger. du hebste verscheue als ene
 volle mane in dinen dagen. want doe
 du inder nacht deser ellende mit ons
 wanterdege. doer alle den nacht dar
 is doer alle den tyt dyns leuens ver
 scheenstu daerlike ende en ledeste gee
 ghebret enighe lichtes nywer in dar
 beghin dyns leuens noch mit middel
 noch mit eynde. Die here is mit di.
 In dynre redene is hi. op dat hie ver
 lichte. In dinen wille op dat hi dien
 hem veremge. In dynre memorien
 op dat hie becomer. In dine buke op
 dat hi die becom. vruchbaer make.
 Die here is mit di in dine wegen di te

beware. In dinen berate di te leue. In dine
 werken di te richten. In dinen begeerte
 di te verhoeren. In dinen woerde die mit
 soude ter wyfheit te ouerspreeghen. In
 dinen zecten die in doechden te besackie.
 Die here is mit di niet allene nae ge
 meene wyse als mit andere heilighen
 mer na sonderlinge vertel als een soue
 mit sijne moeder. O vrouwe van sond
 linger weerde di en wort niet gheset
 die here is in di. mer die here is mit di
 en dar om eenheit des willen. want
 dyn wille also veremget is mit de godli
 ken wille datter niet onberamelic en
 is gode te willen dattu willes. En daer
 ome is god mit di te behene dattu wil
 les en te vordere datten gheschie dattu
 willes. waer wt wi mogen verstaen
 dat so wanneer du willes god onser
 sal ontfarme. want die here is mit di.
 Wat dwale wi doer vele suchende waer
 onse here god is na dien dat marie ge
 set wort die here is mit di. Hier ome
 laet ons den heer suchen bi marie. op
 dat wi hem vnyden mogen na wille
 want niet blider dan te vnyden de he
 ter mogentheit vider moeder ter barm
 herticheit. Ghebenedyt bistu onder al
len wiuen. van wien bistu gebndyt va
 den hogen here gode die di mit sonderlin
 ger gracen en glorien begauer. ende ge
 saliger heeft inder eerden en inden he
 mele. Ghebndyt bistu oec van enghelen
 en menschen die alle van di goet spreke
 en sonder aflaten mit sonderlinge loue
 di op trecken. want nyemant en is die
 enich quaet woert van di spreke. moge
 mer salich seggen di alle geslachte.
 Ghebenedyt bistu onder allen wiue die
 sonder exempel wyflic kunnes mit gey
 heit ter ioncferscap verblides van euen
 eene moeder en salker moeder dattu al
 ser eene moeder ionfer bliuende betaem
 te god tot ene sone soudre mynne. Ghe
 bndyt bistu onder alle wiue vry van ge

194
meerre **Swellinge** maledyge der wine al
so dattu nywer onvruchtbaer en bliues
noch dme ionkerschap en verlieses noch
mit pme lichte wyntes en dat meerre
is dar verwit moederliker overredinge
van dme kume of dwaen moes Waer bi
al verblidet hem van di alle die werelt
nochtant glorieert van di alre meest dar
vroulike kume Want du hebste vergou
ten den scade onser ierster moeder. Du
hebste ten verlorenē mensche verloesin
ghe weder ghebracht Lange voer di wt
ter eerliker vrouwen Judith toegesit
dannen veel gerechter van di o salige
Jonckrouwe spreken mach **Ghebndyt**
sijtu dochter vanden hogen here gode
voer allen vrouwe op der eerden **Ghe**
benedyt si di here die geschapen heeft he
mel ende eerde die di gheschiet heeft
in woundinge des hoestes onser vante
want dyn name is liden also eerlic ge
woeten dat dyn lof niet ontbrieken en
mach vanden monte ter menschen die
ghedachtich sullen wesen der crachtiger
welbaer onses heren in ewicheit Du bist
te die glorie iherusalē du biste verblidi
ghe van israhel du biste eerlicheit onses
volkes want du hebste manlike ghe
wacht en dyn herte is gepoert daer o
dattu kuyfcheit ghemynget hebste **En**
ghebenedyt is die vrucht bulkes ihus xpi
Daer om om bistu ghebenedyt onder
allen wine want ihus xpus ghebndyt
is die vrucht dyns bulkes Bequaemlike
in desen lesen punte wort begrepen bei
de moeder en kint Die moeder welke al
lene heeft verdient mit horen salige bu
ke te ontfangen te dragen ende te bare
die vrucht der salicheit ja die vrucht hoer
re ere en eerlanheit want si als ene be
gheerlike blome heeft verschenen der
menscheliker nature die in hoerre p
puerheit heeft voert gheb:ocht die god
like vrucht Oec wort gepriesen die sone
onse here ihus xpus die ghenoeint wort

die ghebndite vrucht ihus ghebenedyt
god van gode gewonnen in ewicheit
welken na sijne godheit ghene bene
dijngge toegecomen is want hi een
mitten heiligen geest ghebenedyt is
in ewicheit en welken na des **phete**
woerde so wie benediet sal werten
op der eerden ghebenediet moet wer
ten in **den here** ja sijne menscheit
is hi ghebenediet vander godheit
want hem ghegheuen sijn die goede
der gracen ende ter glorien mer bi
maten mer alle volheit doe hi ghe
benediet gecomen is inden name
des heren hier toe die alinge **cristus**
god en mensche is gebenedyt ende
wort ghebenedyt vander reetliker
creaturen. Waameer die van hem
goet spēt betamelic geuoelt en bo
hagelike werket en also hem mit
monte mit herte en mit werke ver
hoget **Ghebenedyt is die vrucht va**
deser vrucht ruert die phete daer hi
belic moet di god dat volc belic moet
di alle volc die eerde heeft ghegheuen
hoer vrucht en hoe begeerlike etel
vrucht welker ghelyc tot gheenre
tht die natuer voertgebracht heeft dit
is die hoge vrucht der eerden daer ysa
yas van spēt welke en hadde onse eer
de niet voertgebracht so waer sie
alme onvruchtbaer ghebleue **O hoe**
wuertoren was die eerde des ionfer
liden lichaems die drachtich was
suller vrucht In al onser eerden ja
in alle creaturen en was gheen antec
ghelyc en bequaem deser vrucht voert
te brengen die alre duerbaerste vrucht
die alre salichste vrucht van weller
die werelt smakende vander zachte
der sielen ghesont soude werte wat
die eerde heeft voertgebracht daer
die eerde mede genesen mochte voert
meer al ist dat **cristus ihus ghebene**
dyt niet en verouweerdighet ghelyc

te te werde die vrucht des bukes marie
 dar hi oec gheweerdiger is te wesen noch
 tant ist dattu ten oer spronge aensiepte
 so en wunelstu niet hem te wesen die
 vrucht hoers ionckeliken lichaems ghe
 dachtes want die doecht hoers herte heeft
 ghedaen dat si alsulke vrucht heeft voert
 gebrocht want om hoer reynheit heeft
 si gode behaecht die om hoer oermoe
 dichte heeft gode ontfangen ja tot ont
 fangemisse en wynnige al sulker vrucht
 heeft toeghegaen volmaetheit alre
 doechte O doechte hoe duerbaer hoe soone
 hoe vruchtbaer si di die marien gedach
 te wert **W** vruchtbaer gemaect hebr
 dan hoer buyc want eerst hoer ghe
 dachte bloeyde en grof wart van doech
 te dan hoer lichaem van kinde op dat
 in eerweerdicheit voergae die buyc des
 ghedachtes den buyc des lichaems wat
 hoer heilige gedachte hadde verdient
 dar hoer ionckelike lichaem tot so hoge
 godliken werke ghesacker was en ghe
 heiliger hier om die doechte des ghe
 moetes marien sal pnygen na te volge
 die begeert na deser ellende die gebenedi
 de vrucht hoers bukes te smake en te
 siene **Ame** **D**ir aldus ouersproken
 werde ontfangen als ene corte bedudige
 sine claerre verstaent onses dagelics
 ghebedes en der engelischscher gructe
 tot loue des hemelschen vaders en tot
 ere der mynliker moeter onses heren
 op dat wi die woerde dagelic lesende en
 sonter verstant ouerlopende niet en bli
 ue derue der vrucht onses ghebedes en
 der pnyheit **G**ayer want wi gewoenlike
 nae onsen dagelicschen ghebede we doe
 die woerde der engelischscher gructe so
 laet ons aemerken hoe dat dir op een
 sluyt ende bequaemlike voeger want
 na dien dat wi in onsen dagelicsche ge
 bede onse begeerte gode gheopent hebbe
 biddende van he alle dat goet is ende
 woerdur sich tot onser salicheit te ver
 wijgen ende vande quade verloeser te

werde welke ware gane sijn der gracie
 godes ja dien dat wi tot desen te verwer
 ue behoemich sijn onder staendes en hulpe
 like bete der saliger maer marie moe
 der onses heren so richte wi begeerlike
 op tot hoer die ogen onses herte mede
 verbluende mit hoer van volcomenre
 veraringe alsulker goete en vrynge
 alre we en quade ja van volheit alre
 gracen en oueruloedicheit der bene
 dyngre Gruetende sie mit **Aue** Als of wi
 sprake en hoe salich hoe voer daer
 hoe heilich sijn vol alre gracen mit
 gode vereniget ende versien mit godli
 ker benedynge Ach oftu na gelicheit
 ter loue die wi di spreken van dyre
 volheit ja oueruloedicheit geweer
 dichte per mede te tellen ons ouweer
 digen en behoemigen die di alsodanich
 bekemmen metertendie en mede ver
 bluden **H**ore ons maria en bidde voer
 ons want loue dyre hoger gructe
 bewysen dat di die alsodanich sijnre
 toebehoert te bidden en dattu weer
 dich sijnre behoert te werden

Dit boec is gescreuen in iaren ons herē mccccxli
Eij herē is begōnē des maquēdagē in iudē vassen. Eij
ghep gheepinder op sūte mēnen mēdalēne diont.

